F. Kuperis

PIONIERIAI

DRĄSIŲJŲ KELIAI

F. Kuperis

PIONIERIAI

ROMANAS

VILNIUS
1966

THE PIONEERS
by J. F. Cooper
Philadelphia

V e r t ė
J. ČEBANAUSKAS ir *E. PUNDZEVIČIUS*

PIRMAS SKYRIUS

Pažvelk, rūsti žiema ateina
Su savo palyda labai gausia:
Su debesų būriais, ledais ir pūgom.

Tomsonas

Netoli Niujorko valstijos centro yra plati sritis, gausi kalvų ir klonių, geografų dažnai vadinamų kalnais ir slėniais. Tai iš šių kalvų išteka Delavaras; o slėniuose, prasidėję iš vaiskių ežerų ir nesuskaitomų šaltinių, vinguriuoja daugybė upelių, kurie, pagaliau susijungę vienon srovėn, virsta Saskvihanos upe — viena didingiausių Jungtinėse Valstijose.

Kalnuose žemė daugiausia dirbama iki pat viršūnių, bet netrūksta ir šlaitų su kyšančiomis uolomis, išgarsinusių šį kraštą spalvingais romantiškais vaizdais. Siauri slėniai su vingiuojančiais upeliais — derlingi ir rūpestingai įdirbti. Pasklidę nedidelių ežerų pakraščiuose arba prigludę prie upių, kur paranku įsitaisyti kokią verslovę, stovi gražūs turtingi kaimai. Slėniuose ir kalnuose net iki pat viršūnių išsibarsčiusios fermos — švarios ir jaukios, kuriose, matyt, gerai gyvenama. Visomis kryptimis vagoja keliai — jie raižo ne tik lygius žalius slėnius, bet ir labiausiai rantytas ir sunkias kalnų perėjas. Eidamas išsiraičiusiais šio nelygaus krašto keliais, kas pora mylių pamatysi didesnių ir mažesnių mokyklų pastatus. Dažnai sutinkami įvairių tikybų maldos namai rodo, kad čia gyvenama dorų, dievobaimingų žmonių, kurių sąžinės laisvės nevaržo nei pasaulinė, nei dvasinė vyriausybė. Trumpai sakant, čia galima įsitikinti, ką įmanoma nuveikti netgi dykame krašte su atšiauriu klimatu, kai žmonės vaduojasi nuosaikiais įstatymais ir kiekvienas pluša visuomenės labui, jausdamasis esąs neatskiriamas jos

narys. Atsikėlusių į šį kraštą pirmųjų pionierių darbo palikimą gausina jau tvirtai įsikūrę fermeriai, kurie, atėjus laikui, guls į savo rankomis išpurentą žemę, arba jų vaikai, jau čia gimę ir dievobaimingai prisirišę prie tėvų kapų. O dar prieš keturiasdešimt metų šis kraštas buvo negyvenamas.[1]

Kai 1783 metų taikos sutartimi Jungtinės Valstijos tapo nepriklausomos, piliečiai kibo į darbą, stengdamiesi užvaldyti natūralius plačios savo šalies turtus. Iki Nepriklausomybės karo buvo gyvenama mažiau kaip dešimtoji Niujorko kolonijos dalis — siauras, kokių penkiasdešimt mylių ilgio žemės ruožas iš abiejų Hudzono ir Mohoko pusių, Nasau bei Steiten salos ir keletas paskirų nausėdijų prie upių, kur lengviau įsikurti. Štai ir visas to meto kraštas, turėjęs mažiau kaip du šimtus tūkstančių gyventojų. Bet per trumpą mūsų minėtą laiką gyvenamas plotas praplatėjo penkis kartus ir pailgėjo — septynis, o gyventojų priaugo iki pusantro milijono; jie prasigyveno ir ištisus šimtmečius gali būti ramūs, kad dar negreit ateis juodoji diena, kai jų ištekliai neįstengs patenkinti reikmių.

Mūsų apsakymas prasideda nuo 1793 metų, praėjus septyneriems metams nuo įkūrimo pirmųjų nausėdijų, tiesiog stebuklingai pakeitusių Niujorko valstiją ir jos gyvenimo sąlygas.

Vieną giedrą, šaltą gruodžio mėnesio dieną, saulei artėjant prie laidos, mūsų aprašytame krašte įkalniui lėtai slinko rogės. Diena buvo itin skaisti tokiam metų laikui, ir ryškioje dangaus mėlynėje plaukė tik keli dideli debesys, baltutėliai nuo sniego atspindžio. Kelias vingiavo bedugnės pakraščiu. Iš vieno šono jis buvo sutvirtintas gulsčiais kits ant kito sukrautais rąstais, o iš antrojo kalno šlaitas buvo iškirstas tiek, kad lengvai galėjo pravažiuoti tų laikų važis. Bet ir kelias, ir rąstų sutvirtinimas, ir visa, kas tik kyšojo iš žemės per kelias pėdas,

[1] Knyga parašyta 1823 m.

dabar skendėjo po storu sniego sluoksniu. Tik kokių trijų pėdų gilumo provėžos rodė, kad čia kelias. Jomis ir šliaužė rogės. Slėnyje, keliais šimtais pėdų žemiau, skynime stovėjo naujakurių sodybos; skynimai driekėsi šlaitu ir toliau, beveik iki pat kalno viršūnės, kur, staiga pasisukęs, kelias ėjo lygia plokštuma; miškas augo tik pačioje viršūnėje. Oras žėrėjo, tartum pripildytas begalinės daugybės spindinčių dulkelių, ir traukiančių roges taurių bėrių šonai buvo apšarmoję, o iš jų šnervių kaip dūmai veržėsi garas. Ir keleivių apranga, ir visa aplinkuma rodė žiemą esant pačiame smarkume. Pakinktus — dulsvai tamsios odos, ne tokius blizgančius ir lakuotus, kaip šiais laikais,— puošė didelės metalinės plokštės ir žalvarinės sagtys, blizgančios kaip auksinės nuo prasiskverbusių pro medžių viršūnes įžambių saulės spindulių. Iš didelių, vinimis apkaltų balnų su vilnoniu audeklu po apačia, kad netrintų arkliams nugarų, kyšojo keturi keturkampiai bokščiukai, pro kuriuos pravertos stiprios vadžios. Jas laikė vežėjas, maždaug dvidešimt metų negras. Jo veidas, iš prigimties net žvilgantis nuo juodumo, dabar pilkavo pasmėlęs, o didelės blizgančios akys ašarojo — tokios duoklės žvarbūs šių vietų šalčiai išsireikalauja iš kiekvieno afrikiečio. Tačiau, kai tik jis pagalvodavo apie namus, apie jaukų kalėdų židinį ir visas kalėdų linksmybes, jo geraširdiškas veidas nušvisdavo. Rogės buvo senamadiškos — erdvios ir patogios, galinčios priglobti visą šeimą, bet šįkart jose, be vežėjo, sėdėjo tik du žmonės. Iš viršaus švelniai žalios, viduje jos buvo nudažytos skaisčiai raudona spalva, kad šiame žvarbiame klimate keltų šilumos įspūdį. Pasostė ir dugnas iškloti bizonų kailiais, apvedžiotais raudona medžiaga, į tokius pat kailius buvo susisupę kojas ir keleiviai — vidutinio amžiaus vyriškis ir jauna, vos pražydusi mergaitė. Vyras stambaus stoto, bet taip apsitūlojęs nuo šalčio, kad nedaug gavai jo matyti. Platus apsiaustas, gausiai papuoštais kailiais, gaubė jį visą, palikdamas tik galvą su kiaunės kailio kepure tymo pa-

mušalu; kepurės ausys nuleistos ir pasmakrėje surištos juodu kaspinu, o ant jos viršaus, atsikišusi per kelis colius nuo galvos, gana grakščiai karojo uodega to žvėriuko, iš kurio kailio ji pasiūta. Po ta kepure matyti dalis gražaus vyriško veido su itin išraiškingomis didelėmis mėlynomis akimis, rodančiomis guvų protą, nuosaikų humorą ir gerą širdį.

Jo bendrakeleivė buvo visai paskendusi drabužiuose. Iš po plataus, storu multinu pamušto kamloto apsiausto kyšojo kailiai ir šilkai. Didelis juodo šilko gaubtas slėpė visą galvą, tik pro siaurą plyšelį, paliktą kvėpavimui, kartais žybteldavo pora gyvų, juodų kaip anglis akių.

Ir tėvas, ir duktė (nes tokie giminystės ryšiai siejo keleivius) buvo paskendę mintyse, ir tylą drumstė tik lengvas sniego gurgždesys po pavažomis. Vyriškis prisiminė, kaip prieš ketverius metus žmona glaudė prie krūtinės jų vienturtę dukrą, nenoromis leisdama ją mokytis į Niujorką, nes tais laikais tik šiame mieste buvo galima gauti mokslo. O po kelių mėnesių mirtis išplėšė jo gyvenimo draugę, palikdama jį vienišą, bet ir tuomet jis neparsivežė dukters — jos pačios labui — į šį palyginti laukinį kraštą, kol baigėsi jo paties numatytas mokslo laikas. Dukters mintys nebuvo tokios liūdnos: ji su nuostaba gėrėjosi naujais vaizdais, atsiveriančiais kiekviename kelio pasisukime.

Kalnas, kuriuo jie važiavo, buvo apaugęs išlakiomis pušimis — jų kamienai siekė septyniasdešimt ar net aštuoniasdešimt pėdų aukštį, o šakotos viršūnės dažnai jį dar dvigubino. Pro didingus medžius akys galėjo įžiūrėti neaprėpiamus tolius, kur jų neužstojo kokia kalvelė ar kalno viršūnė, iškilusi kitoje pusėje slėnio, į kurį jie skubėjo. Aplinkui tamsūs medžių kamienai kaip lieknos kolonos kilo iš sniego ir tik svaiginančioje aukštumoje skėtė šakas su amžina negausių spyglių žaluma, taip liūdnai derančia su apačioje sustingusia gamta. Nors keleiviai nejuto vėjo, pušys didingai lingavo viršūnėmis, dus-

liai ir gailiai ošdamos, kaip ir tiko tokioje liūdnoje aplinkoje.

Rogės jau buvo galiuką pavažiavusios kalno plokštuma, ir mergina smalsiai, o gal net baikščiai žvalgėsi į miško glūdumą; staiga medžių arkomis nuaidėjo garsus kauksmas, tartum būtų užstaugusi visa šunų ruja. Vos tik tas garsas pasiekė jos tėvo ausis, jis sušuko vežėjui:

— Stok, Agai! Tai Hektoras. Aš jo balsą pažinčiau iš tūkstančio skalikų. Matyt, šią giedrą dieną Odinė Kojinė išsivedė šunis į kalnus, ir jie pakėlė žvėrį. Štai čia pat eina elnių takas; jeigu tu, Bese, nepabūgsi šūvių, tai aš tau parūpinsiu elnio nugarinės kalėdų stalui.

Sužvarbęs negras linksmai nusišypsojo, sustabdė arklius ir pradėjo daužyti ranka į ranką, norėdamas atšilti nugrubusius pirštus. Tuo tarpu vyriškis atsistojo ir, nusimetęs apsiaustą, išlipo ant kietos sniego plutos.

Tarp galybės lagaminų ir kelioninių krepšių jis susirado ir vikriai ištraukė dvivamzdį medžioklinį šautuvą. Nusimovęs storas kumštines pirštines ir likęs tik su odinėmis, apvedžiotomis kailiukais, jis patikrino šautuvo užraktą ir jau buvo bežengiąs pirmyn, bet staiga miške sudundėjo lekiančio gyvulio žingsniai, ir ant tako prieš akis išniro gražus elnias. Nors jis pasirodė visai netikėtai ir kūrė neapsakomai greitai, tačiau keleivis buvo geras medžiotojas ir nesumišo. Jis tučtuojau pakėlė šautuvą, įgudusia akimi nutaikė ir tvirta ranka paspaudė gaiduką. Elnias nurūko, nieko nepaisydamas,— matyt, kulka jo nekliudė. Nenuleisdamas šautuvo, keleivis pasuko vamzdį ir vėl iššovė. Bet, atrodė, ir antruoju šūviu nepataikė.

Visa tai įvyko akies mirksniu, ir mergaitė širdy apsidžiaugė, matydama, kaip išsigelbėjo elnias, nuskriejęs taku, nelyginant meteoras. Bet staiga ji išgirdo trankų driokstelėjimą,— tai buvo šūvis, nors ne toks duslus ir sodrus, kaip tėvo šautuvo. Sulig tuo netikėtu šūviu elnias pašoko aukštai į viršų, bet tučtuojau vėl sudrioksėjo, ir gyvulys žnektelėjęs nuriedėjo sniego pluta. Ne-

matomas šaulys garsiai šūktelėjo, ir du vyrai išlindo iš už pušų, kur jie, matyt, slėpėsi, tykodami elnio.

— O, Netis! Jeigu būčiau žinojęs, kad tu čia lauki, nebūčiau šovęs,— sušuko keleivis, artindamasis prie negyvo elnio, kur, nušvitęs iš džiaugsmo, privažiavo ir juodukas.— Hektoras taip smarkiai lojo, kad negalėjau susilaikyti. Bet, man rodos, ne aš jį nušoviau.

— Taigi, teisėjau,— be galo patenkintas dėl savo pranašumo, atsakė medžiotojas, tyliai nusijuokęs.— Jūs sudeginote paraką tik nosiai pašildyti, nors šįvakar ir tai pravartu, nes šaltoka. Nejaugi tikėjotės su tokia tarškyne nudėti suaugusį elnią, kai Hektoras ir kalė vejasi, atsilikę tik per garso nuotolį? Anava pelkėse veisiasi begalės fazanų, o snieginės startos skraido prie pat jūsų durų — bet kada galite joms paberti trupinių ir šaudyti, kiek patinka. Bet jeigu užsimanėte elnienos ar lokio šlaunies, tai reikia ilgo šautuvo su geru užtaisu — kitaip daugiau parako išeikvosite, negu mėsos sumedžiosite.

Tai pasakęs, medžiotojas brūkštelėjo atgalia ranka per panosę ir vėl tyliai nusijuokė, atverdamas plačią burną.

— Mano šautuvas gerai muša, Neti, juo ne vieną elnią esu nukepęs,— geraširdiškai šypsodamasis, atsakė keleivis.— Vienas vamzdis buvo užtaisytas stambiais šratais elniams šaudyti, nors antrasis, tiesa, tik paukštiniais. Elniui va padarytos dvi žaizdos — viena kakle, o antroji tiesiai į širdį. Ir nežinia, Neti, ar tik ne mano šūvio viena iš jų.

— Na, kas nušovė elnią, tas,— niūriai atsakė medžiotojas,— bet mėsą, man rodos, vis tiek reikės valgyti.— Taip sakydamas, jis išsitraukė iš užkištų už diržo makštų didelį peilį ir perpiovė elniui gerklę.— Jeigu pataikė dvi kulkos, tai ar ne iš dviejų šautuvų jos šautos? Beje, kurgi matyta, kad tokią plėštą žaizdą, kaip toji kakle, paliktų smulkių šratų užtaisas? Jūs pats pripažinsite, teisėjau, kad elnias krito po paskutinio šūvio, kurį paleido jaunesnė ir tvirtesnė ranka, kaip mano ir jūsų. Aš, nors ir

vargšas esu, išsiverščiau be tos elnienos, bet, gyvendamas laisvoje šalyje, nesu linkęs paleisti iš rankų teisėto savo grobio. Nors, teisybę sakant, ir čia jėga dažnai diktuoja įstatymus, kaip Senajame pasaulyje.

Medžiotojas kalbėjo niauriai ir nepatenkintas ir tik į pabaigą susigriebė, kad reikia būti protingesniam, tad paskutinį sakinį užbaigė, beveik negirdimai bambėdamas.

— Et Neti,— atsakė keleivis, neprarasdamas geros nuotaikos.— Aš tik noriu išsiaiškinti, kam priklauso to taiklaus šūvio garbė. Elniena nesvarbu — ji tik kelių dolerių verta. Bet kaip aš galiu praleisti progą išdidžiai prisisegti prie kepurės to elnio uodegą? Tik pagalvok, Neti, kaip aš sugėdinčiau tą nevidoną Diką Džonsą, kuris amžinai iš manęs tyčiojasi, nors pats šią žiemą tesumedžiojo tik vieną švilpiką ir kelias pilkąsias voveraites.

— Kai atsirado tie jūsų skynimai su sodybomis, vis sunkiau ir sunkiau ką sumedžioti,— beviltiškai atsidusęs, tarė medžiotojas.— Buvo laikai, kai aš, stovėdamas savo pirkios tarpduryje, nušoviau trylika elnių,— danielių jau neskaitau. O jeigu panorėjai lokienos kumpio, patykojai mėnesienoje už sąsparos ir galėjai nusišauti lokį. Nereikėjo baimintis, kad užsnūsi belaukdamas: vilkų kaukimas neduodavo sumerkti akių. . . A, štai ir Hektoras,— tarė jis, meiliai plekšnodamas didelį juodą šunį su geltonais lopais, balta papilve ir baltomis kojomis, kuris atsekė žvėries pėdsakais kartu su kale.— Va čia jam gerklę buvo perkandę vilkai, kai vieną naktį aš nuo jų gyniau kamine rūkomą elnieną. Tokiu šunimi galima daugiau pasikliauti, negu bet kuriuo krikščionimi: jis neapleidžia draugo ir nekanda rankų, kurios jį peni.

Savotiška medžiotojo elgsena sudomino merginą, ir kai tik jis pasirodė, pradėjo smalsiai stebėti jo išvaizdą ir apsirengimą. Tai aukštas, kokių šešių pėdų žmogus ir toks liesas, jog atrodė dar didesnis. Lapės kailio kepurė, užmaukšlinta ant rusvų, gerokai praretėjusių plaukų, panaši į teisėjo kepurę, bet ne tokia puošni ir ne taip

dailiai pasiūta. Veidas — liesas, išsekęs, tačiau be jokių ligotumo žymių — priešingai, tokio veido būna užsigrūdinę ir ištvermingi žmonės. Nuo šalčio ir vėjų jis vienodai įrudęs. Iš po vešlių, užgriuvusių ir pusiau pražilusių antakių žvelgia pilkos akys. Plonas jo kaklas, toks pat įdegęs, kaip ir veidas, kyšo iš naminės, languotos drobės marškinių apykaklės, išverstos ant striukės. Elnio kailio striukė plaukais į viršų sujuosta spalvota vilnone juosta. Apsiavęs elnio odos mokasinais, išpuoštais dygliakiaulės spygliais, kaip daro indėnai, o blauzdas apsitempęs ilgomis elnio odos kojinėmis, kurios užtrauktos ant odinių kelnių ir virš kelių suveržtos raišteliais — nuo jų vietiniai gyventojai medžiotoją ir praminė Odine Kojine. Ant elnio odos diržo, perjuosto per kairįjį petį, kabo didžiulis ragas, taip plonai išskaptuotas, jog matyti jame supiltas parakas. Platusis rago galas sumaniai uždengtas sandariu mediniu dugneliu, o siaurasis tvirtai užkištas kamščiu. Iš priešakio medžiotojas pasikabinęs odinį krepšiuką, iš kurio, baigęs kalbėti, išsiėmė mažą saikelį, rūpestingai atsėmė parako ir supylė į šautuvą, tokį ilgą, jog, pastatytas ant žemės, jis vamzdžiu beveik siekė kepurės viršų.

Tuo tarpu keleivis nuodugniai tyrė elnio žaizdas ir pagaliau, nepaisydamas surūgusios medžiotojo nuotaikos, sušuko:

— O vis tik, Neti, aš norėčiau nustatyti, kam priklauso garbė būti šio grobio savininku. Jeigu aš pataikiau į kaklą, šūvis į širdį buvo nebereikalingas — tat, kaip mes sakome teisme, būtinumo viršijimas, Odine Kojine.

— Vadinkite kokiu tik norite mokslišku žodžiu,— atsakė medžiotojas; užsikabinęs šautuvą ant kairės rankos, atidarė mažą dangtelį buožėje, ištraukė riebaluotos odos gabaliuką, suvyniojo į jį kulką ir kalbėdamas ėmė ją grūsti į vamzdį iki pat parako.— Daug lengviau švaistytis žodžiais, negu nušauti šuoliuojantį elnią. Bet, kaip sakiau, šis gyvulys krito nuo daug jaunesnės rankos, negu mano ir jūsų.

— O kaip manote jūs, mano drauge? — mandagiai kreipėsi keleivis į vyriškį, stovintį su Nečiu.— Gal metam šitą dolerį ir išsibursim. Pralaimėsite — doleris liks jums. Ką pasakysi, bičiuli?

— Pasakysiu, kad elnią nušoviau aš,— gana išdidžiai atsakė jaunuolis ir pasirėmė ant savo šautuvo, tokio pat ilgo, kaip Nečio.

— Du prieš vieną,— atsakė teisėjas šypsodamasis.— Vadinasi, nubalsuota daugumos, ir mano nuomonė atmesta, kaip mes teisme sakome. Agas neturi teisės balsuoti — jis vergas, Besė — nepilnametė. Bet vis dėlto aš norėčiau pasinaudoti, kuo galima: jūs man parduosite elnią, o aš jau mokėsiu gražiai papasakoti, kaip jį nušoviau.

— Elnias ne mano — jo parduoti negaliu,— atsakė Odinė Kojinė taip pat išdidžiai, kaip ir jo draugas.— O dėl kaklo sužeidimo žvėris plujoja dar kelias dienas, ne kartą esu tai patyręs. Be to, aš ne iš tų, kurie ryžtųsi paveržti teisėtą kito žmogaus grobį.

— Atkakliai ginate savo teises, nepaisydamas nė šalčio, Neti,— vis taip pat gerai nusiteikęs, atsakė teisėjas.— Bet ką pasakysite jūs, jaunuoli? Ar trijų dolerių užteks už elnią?

— Visų pirma tinkamai išspręskime, kam jis priklauso,— ramiai, bet išdidžiai tarė jaunuolis; iš tarsenos ir kalbėjimo manieros buvo matyti, kad jis ne toks paprastas, kaip atrodo.— Su kiek šratų buvote užtaisęs savo šautuvą?

— Su penkiais, sere,— atsakė teisėjas, kiek nustebęs.— Ar jų neužtenka tokiam elniui nudėti?

— Užtektų ir vieno, sere, bet. . .— Čia jaunuolis priėjo prie medžio, už kurio pirmiau buvo pasislėpęs, laukdamas elnio.— Juk šovėte į šią pusę, sere? Štai keturi šratai įstrigę medyje.

Teisėjas apžiūrėjo šviežias žymes medžio žievėje, papurtė galvą ir nusijuokęs tarė:

— Jūsų įrodymai krypsta prieš jus patį, mano jaunasis advokate. O kurgi penktasis?

— Čionai,— atsakė jaunuolis, atlapojęs šiurkščią striukę ir rodydamas skylę marškiniuose, iš kur stambiais lašais varvėjo kraujas.

— O viešpatie! — pasibaisėjęs sušuko teisėjas.— Aš čia ginčijuosi dėl tuščios garbės, o žmogus, sužeistas mano rankos, kenčia, nė žodžio nesakydamas. Nedelskite... greičiau... sėskite į mano roges — už mylios kaimelis, ten gydytojas suteiks jums pagalbą. Už viską mokėsiu aš, ir jūs gyvensit pas mane, kol žaizda sugis... ne, gyvensit visą laiką.

— Dėkoju už gerus norus, bet man tenka atsisakyti jūsų pasiūlymo. Mano draugas labai nerimaus, sužinojęs, kad esu sužeistas ir apsistojau svetur. Sužeidimas lengvas, nes kulka nesiekė kaulo. Bet dabar, tikiuosi, pripažinsite mano teisę į elnią.

— Kaip nepripažinsiu! — susijaudino teisėjas.— Ir leidžiu tau visą laiką šaudyti mano miškuose elnius, lokius ir kitus žvėris, kurie tik patiks. Tokią privilegiją turi tik vienas Odinė Kojinė, ir greit ateis laikas, kai ji bus labai vertinama. Bet aš perku jūsų elnią — štai šis banknotas atlygins ir už tavo, ir už mano šūvius.

Senasis medžiotojas išdidžiai pakėlė galvą, bet prabilo, tik teisėjui baigus kalbėti.

— Dar tebėra gyvi žmonės,— tarė jis,— kurie patvirtins, kad Natanielio Bampo teisė šaudyti žvėris šiuose kalnuose yra daug senesnė už Marmadiuko Templo teisę jam uždrausti. Jeigu iš viso yra toks įstatymas,— bet kurgi girdėta, kad įstatymas gintų žmogui šaudyti elnius, kur patinka? — na, bet jeigu toks įstatymas yra, jis turėtų uždrausti medžioklę šratais. Paspaudęs tokio nepatikimo šautuvo gaiduką, niekad nežinai, kur švinas nulėks.

Nesiklausydamas Nečio monologo, jaunuolis galvos linktelėjimu padėkojo už siūlomą banknotą ir tarė:

— Atleiskite, elniena man pačiam reikalinga.

— Bet už tuos pinigus galima nupirkti daug elnių,— tarė teisėjas.— Imkite, labai prašau.— Ir patylomis pridūrė: — Čia šimtas dolerių.

Akimirką jaunuolis sudvejojo, bet čia pat, tartum susigėdęs savo silpnumo, taip nukaito, kad dar labiau paraudo jau ir taip nuo šalčio raudoni skruostai, ir jis atsisakė.

Tuo tarpu mergina pakilo, nepaisydama šalčio, atsmaukė veidą slepiantį gaubtą ir karštai prašneko:

— Iš tikrųjų... iš tikrųjų, jaunuoli... sere... nedarykit tėtei skausmo: jis graušis, kad, savo ranka sužeidęs žmogų, paliko jį šioje dykynėje. Maldauju jus — važiuokite su mumis, ir jums bus suteikta medicinos pagalba.

Mes nežinome, ar atkakliajam jaunuoliui įsiskaudėjo žaizda, ar buvo sunku atsispirti gražiajai prašytojai, susirūpinusiai tėvo dvasios ramybe, bet jos žodžiai jį paveikė: jis ėmė dvejoti, tartum nepajėgdamas nei jos prašymui nusileisti, nei atsakyti. Teisėjas — nes tokios buvo jos tėvo pareigos, ir toliau mes jį taip vadinsime — susidomėjęs stebėjo tą vidinę jaunuolio jausmų kovą, paskui priėjęs švelniai paėmė jį už rankos ir timptelėjo prie rogių, ragindamas sėsti.

— Arčiau kaip Templtone pagalbos niekur negausite,— pasakė jis.— O iki Nečio pirkelės — trys mylios. Taigi sėskite, sėskite, važiuojam su mumis, mano jaunasis drauge, tegu mūsų naujasis gydytojas apžiūri petį. Netis praneš tam draugui, kas nutiko, o rytoj, jeigu panorėsit, galėsit grįžti.

Jaunuolis išsilaisvino iš švelnių teisėjo rankų, nenuleisdamas akių nuo mergaitės, kuri, nepaisydama šalčio, vis dar stovėjo, neužsidengusi gražaus savo veido, taip iškalbingai maldaujančio nusileisti tėvo prašymui. Odinė Kojinė rymojo ant šautuvo, pasukęs galvą į šoną, giliai susimąstęs; pagaliau, matyt, gerai viską apsvarstęs, jis tarė:

— Gal vis dėlto verčiau būtų važiuoti, vaikine. Jeigu

šratas įstrigo giliai, aš negalėsiu jo išimti, kaip kadaise, mano rankos jau per senos. O prieš kokius trisdešimt metų, per aną karą, kai tarnavau sero Viljamo daliniuose, aš su įstrigusia šlaunyje kulka nužygiavau septyniasdešimt mylių beveik neįžengiamais miškais ir paskui ją išsipioviau su medžiokliniu peiliu. Senis indėnas Džonas gerai prisimena tą kartą. Sutikau jį su delavarų būriu vejantis irokėzą, nudyrusį Skoharėje penkis skalpus. Bet aš tą raudonodį taip pažymėjau, kad jis, tikriausiai, iki mirties ženklą išnešiojo. Kai jis išlindo iš pasalos, nutaikiau jam į sėdynę — teatleidžia man dama — ir tris šratus suvariau į pliką užpakalį taip arti vienas kito, kad būtų galima uždengti dolerio moneta...— Čia Netis ištiesė savo ilgą kaklą ir, plačiai išžiojęs burną su vieninteliu pageltusiu dantimi, ėmė juoktis — juokėsi ne tik jo akys ir veidas, bet netgi visas kūnas, tačiau jokio garso nebuvo girdėti, tik šniokščiantis alsavimas.— Prieš tai, keldamasis per Oneidos ežero protaką, buvau pametęs kulkoms lieti formelę, todėl turėjau tenkintis šratais. Bet mano šautuvas buvo taiklus ir neskleidė, kaip tas jūsų dvikojis, teisėjau, su kuriuo, mano supratimu, nepamedžiosi keliese.

Netis galėjo ir neatsiprašyti jaunosios damos, nes ji tuo tarpu padėjo tėvui tvarkyti daiktus rogėse ir negirdėjo jo kalbos. Nepajėgdamas ilgiau atsispirti maloniems prašymams, jaunuolis, nors ir nenoromis, pagaliau nusileido. Negras, šeimininko padedamas, užvertė elnią ant lagaminų; visiems susėdus, teisėjas pakvietė ir medžiotoją kartu.

— Ne, ne,— atsakė seniokas, purtydamas galvą.— Šiandien kūčios — reikia namie apsiruošti. Važiuokite su vaikinu, ir tegu gydytojas apžiūri jam petį. Kad tik jis išimtų šratą, o aš jau turėsiu tokių žolelių, kurios greičiau išgydys žaizdą, negu jo užsienietiški varvalai.— Tai pasakęs, jis apsisuko ir buvo benueinąs, bet, kažką prisiminęs, vėl grįžo prie rogių ir pridūrė: — Jeigu prie ežero sutiksite indėną Džoną — paimkite jį, kad padėtų

gydytojui. Kad ir senas, jis puikiai nusimano apie įpiovimus ir nubrozdinimus. Jis, veikiausiai, turės šluotą ir kalėdų proga išvalys jums židinius.

— Palauk, palauk! — sušuko jaunuolis, stverdamas už alkūnės negrą, kad tas dar nevažiuotų.— Neti... nereikia pasakoti, nei kad aš sužeistas, nei kur nuvažiavau... Neprasitark, Neti, jeigu mane myli.

— Gali pasikliauti seniu Odine Kojine,— oriai atsakė medžiotojas.— Ne veltui jis išgyveno penkiasdešimt metų miškuose,— išmoko iš indėnų laikyti liežuvį už dantų. Pasitikėk manim, vaikine, ir nepamiršk senojo indėno Džono.

— Ir, Neti,— karštai kalbėjo jaunuolis, nepaleisdamas negro alkūnės: — kai tik man išims kulką, vakare atgabensiu ketvirtį elnio kalėdų pietums.

Medžiotojas, reikšmingai pakėlęs aukštyn pirštą, jį nutildė ir atsargiai nusėlino kelio pakraščiu, nenuleisdamas akių nuo pušies viršūnės. Paėjęs, kiek jam reikia, sustojo, atlaužė šautuvo gaiduką, atstatė vieną koją į užpakalį ir, laikydamas šautuvą ištiesta kairiąja ranka, pradėjo pamažėle kelti vamzdį aukštyn, kol tas susigretino su medžio kamienu. Sėdintieji rogėse, aišku, sekė Nečio judesius ir netrukus pastebėjo, kur šis taiko. Netoli pušies viršūnės, už kokių septyniasdešimt pėdų nuo žemės, ant nudžiūvusios šakos tupėjo paukštis, ne ką mažesnis už naminę vištą, žmonių vadinamas ir fazanu, ir kurapka. Išgąsdintas šunų lojimo ir žmonių balsų, jis glūdojo prie kamieno, ištempęs kaklą. Gerai nutaikęs, Netis pagaliau paspaudė gaiduką, ir kurapka nukrito kaip akmuo ir įsmigo į sniegą.

— Gulk, biaurybe! — sušuko Odinė Kojinė, grūstuvu grasindamas Hektorui, pašokusiam lėkti prie pušies.— Gulk, sakau tau! — Šuo pakluso, ir Netis vėl užtaisė šautuvą. Tai padaręs, jis gana vikriai, tačiau labai rūpestingai pakėlė paukštį nukirsta galva ir parodė kitiems.

— Va seniui kalėdų skanėstas,— tarė medžiotojas.—

Dabar, vaikine, nesirūpink elniena, o verčiau susiieškok indėną Džoną: jo žolelės geriau gydo, negu užsienietiški tepalai. Kaip manote, teisėjau,— pridūrė jis, iškėlęs savo laimikį,— ar šratais galima nulakdinti paukštį, nepašiausus nė plunksnelės?

Čia senis vėl keistai be garso nusijuokė, rodės, pergalingai džiūgaudamas ir iš kažko šaipydamasis. Paskui papurtė galvą ir, pasikišęs šautuvą po pažastimi, nukuduliavo miško link, nesuprasi, ar žingine, ar ristele, nes, žengdamas žingsnį, vis lyg tūpteldavo ir linkteldavo į priekį. Kai rogės privažiavo posūkį ir jaunuolis atsigręžė, akimis ieškodamas savo draugo, senis jau šmėžavo pro tolimus medžius; jo pėdomis sekė šunys, vietomis suuosdami elnio pėdsakus, bet tartum nujausdami, kad iš to jiems nebus naudos. Kai rogės vėl pasisuko, Odinė Kojinė jau buvo dingęs iš akių.

ANTRAS SKYRIUS

Protingi žmonės visad susiranda
Dangaus tvėrėjo jiems parinktą vietą...
Tikėk — tave atstūmė ne karalius,
Bet tu karalių.

Šekspyras

Maždaug prieš šimtą dvidešimt metų iki mūsų pasakojamų įvykių į Pensilvanijos[1] koloniją atsikėlė teisėjo Templo protėvis, garsaus tos kolonijos globėjo artimas draugas ir religinis bendramintis. Senasis Marmadiukas — Templų giminėje šis įspūdingas vardas buvo virtęs tradiciniu — atsigabeno į šį persekiojamųjų prieglobstį gausius turtus. Čia jis pasidarė keliolikos tūkstančių akrų negyvenamos žemės savininkas ir daugybės įnamių išlaikytojas. Visų gerbiamas dėl savo pamaldu-

[1] Amerikos valstija, taip pavadinta, pagerbiant jos globėją Viljamą Peną (1644—1718), kuris turėjo palikti Angliją dėl to, kad priklausė kvakerių sektai.

mo, jis dar pasižymėjo ir kaip kvakerių veikėjas, todėl jo bendratikiai dažnai jam patikėdavo įvairius politinius postus. Mirė jis kaip tik laiku — nespėjęs sužinoti, kad baigia nusigyventi. Tokio likimo susilaukė ir daugelis kitų, atvykusių į koloniją su turtais.

Šioje provincijoje visuomeninį naujakurio svorį paprastai nulemdavo baltųjų tarnų bei įnamių gausumas ir jo užimami postai. Kadangi mūsų teisėjo protėvis vadavosi šia taisykle, reikia manyti, kad jis buvo žymus asmuo.

Dabar, peržvelgiant trumpą šios kolonijos ankstyvojo periodo istoriją, galima susekti įdomų, tik retas išimtis turintį dėsningumą: turtingieji šeimininkai ilgainiui nusigyvena, o jų tarnai pralobsta. Pripratęs lengvai gyventi ir nesugebąs įveikti sunkumų, atsiradusių jaunoje šalyje, turtingasis naujakurys tik savo asmeniškų savybių pranašumu ir didesniu išsilavinimu dar šiaip taip įstengė išlaikyti visuomeninę padėtį, derančią jo rangui. Bet, jam atsigulus į kapą, dykinėti įpratusi ir palyginti nemokyta jo atžala turėjo užleisti vietą veiklesniems, energingesniems ir nepriteklių užgrūdintiems žmonėms. Netgi šiuo metu panašiai klostosi reikalai Jungtinėse Valstijose, o tada taikių, veiklių ir apsukrių žmonių kolonijose — Pensilvanijoje ir Niudžersyje — šis reiškinys galutinai išsprendė tolesnį aukštųjų ir žemųjų klasių likimą.

Marmadiuko palikuonys neišvengė bendros dalios tų, kurie turėjo daugiau pasikliauti paveldėtais turtais, negu savo jėgomis, ir trečioji karta jau buvo taip nusigyvenusi, kad šioje laimingoje šalyje doras, protingas ir nuosaikus žmogus labiau nė nebenusmuks. Tačiau tas pats šeimos išdidumas, per kurį, vien juo pasikliaudami, jie sužlugo, paskatino imtis darbo, kad galėtų vėl iškilti. Liguistą neveiklumą pakeitė sveikas aktyvus troškimas prilygti protėviams ir būdu, ir padėtimi, o jeigu pasiseks, tai ir turtingumu.

Pirmas visuomeniniais laiptais pradėjo kilti mūsų

naujojo pažįstamo, teisėjo, tėvas. Jo užmojui nemaža padėjo vedybos, davusios lėšų puikiam sūnaus išmokslinimui, kokio negalėjai laukti iš netikusių Pensilvanijos mokyklų, auklėjusių kokias tris ankstesnes šeimos kartas.

Mokykloje, į kurią prasisiekusio tėvo išgalės leido pasiųsti sūnų, jaunasis Marmadiukas susidraugavo su vienmečiu jaunuoliu. Tai buvo naudinga mūsų teisėjui pažintis, praskynusi kelią į ateities pasisekimą.

Edvardo Efingemo šeima buvo ne tik didžiai turtinga, bet ir glaudžiai susijusi su karaliaus dvaru. Ji buvo iš tų negausių kolonijose apsigyvenusių šeimų, kurių nariai laikė pažeminimu prekybos verslą ir iš savo privataus gyvenimo kiauto išsinerdavo tik tada, kai reikdavo pirmininkauti kolonijos įstatymų leidimo susirinkimuose arba ginklu ginti kraštą. Edvardo tėvas nuo pat jaunystės buvo kariškis. Prieš šešiasdešimt metų, kai kraštą valdė Didžioji Britanija, kolonijos kariuomenėje buvo daug sunkiau pakilti į aukštesnį rangą, negu dabar,— reikėjo daugelį metų kantriai ištarnauti. Ir karininkas, pakeltas kuopos vadu, tarėsi tuo nusipelnęs didžiausios darbščių ir romių žemės purentojų pagarbos. Kas iš mūsų skaitytojų pabuvojo už Niagaros[1], be abejo, pastebėjo, kaip dargi toje poliarinėje karališkosios saulės srityje gerbiami net patys žemieji karūnos atstovai ir kaip jie tuo didžiuojasi. Taip — ir visai neseniai — buvo vertinami kariškiai šiose valstijose, kur dabar, laimė, beveik nepamatysi tų karo simbolių,— neskaitant savanorių[2], pašauktų laisvos ir bebaimės tautos.

Todėl, kai Edvardo tėvas, ištarnavęs keturiasdešimt metų kariuomenėje ir per tą laiką sugebėjęs išlaikyti kone visus savo turtus, išėjo į atsargą majoro laipsniu, jis tapo žymiausiu žmogumi savo gimtojoje Niujorko kolonijoje. Tarnavo jis, pasižymėdamas drąsa ir ištikimy-

[1] Niagaros upe eina JAV ir Kanados siena.
[2] Tais laikais JAV neturėjo reguliarios kariuomenės.

be, todėl pagal kolonijų paprotį užėmė daug aukštesnį postą, negu derėjo jo kariniam rangui, ir jo vardas vis garsėjo. Senatvės sulaukęs, jis pasitraukė iš kariuomenės garbingai: nebeidamas pareigų, jis atsisakė nuo bet kokio atlyginimo.

Ministerija jam pasiūlė kelias civilines tarnybas, ne tik garbingas, bet ir pelningas, tačiau jis, likdamas ištikimas riteriškam nepriklausomumui, nė vienos nepriėmė. Parodęs tokį patriotinį nesavanaudiškumą, šis veteranas karys netrukus ir savo asmeniškame gyvenime padarė kilnaus dosnumo žygį, nors ir nelabai apdairų, bet puikiai derantį su jo tiesiomis ir nesudėtingomis pažiūromis.

Edvardas, Marmadiuko draugas, buvo vienintelis majoro Efingemo sūnus. Kai jis vedė merginą, labai patikusią tėvui, pastarasis jam užrašė visą savo turtą: pinigus, namus mieste ir kaime, pelningas senųjų kolonijų fermas ir didelius miškais apaugusius negyvenamus žemės plotus. Sau majoras nieko nepasiliko, pasikliaudamas, kad toliau jį išlaikys sūnus. Kai majoras Efingemas atsisakė dosnių Britanijos ministerijos pasiūlymų, visi tie, kurie grūste grūdžiasi prie karaliaus dvaro malonių, pradėjo įtarti, kad jis senatvėje suvaikėjo; o kai jis paskui laisvu noru išsižadėjo visų savo turtų, žmonės nutarė, kad garbingasis majoras visai nukaršo ir nieko nenutuokia. Gal todėl jo visuomeninis svoris pradėjo greitai smukti, ir jeigu šis senas karys troško vienumos, tai dabar galėjo ja džiaugtis.

Nors visaip galvojo žmonės, tačiau tiek majorui, tiek sūnui atrodė visai natūralu, kad pasenęs tėvas, kuriam jau sunku tvarkyti turtą, o juo labiau didinti, dovanoja jį savo vaikui, ir būdu, ir išsilavinimu geriau tinkančiam jį valdyti. Jaunasis Efingemas neatsikalbinėjo nuo tokios didelės dovanos, nes žinojo, kad tėvas, atsipalaiduodamas nuo varginančios naštos, pasilieka sau moralinę teisę kontroliuoti sūnų. Taigi jie vienas kitu taip pasitikėjo,

jog jiems atrodė, kad tik perdeda pinigus iš vienos kišenės į kitą.

Paveldėjęs turtus, jaunuolis visų pirma pasistengė surasti mokyklos laikų draugą, norėdamas jam padėti. Jaunajam pensilvaniečiui Marmadiukui tokia proga buvo labai pravarti, nes, neseniai mirus tėvui ir išsidalinus menką palikimą, jis beveik neturėjo iš ko gyventi. Jis gerai nusimanė, ką galįs, ir įžvelgė ne tik gerąsias Edvardo puses, bet ir jo silpnybes. Efingemas iš prigimties buvo neveiklus, lengvai pasitikįs, kartais netgi karštakošis ir išsišokėlis, o Marmadiukas — santūrus, įžvalgus, apsukrus ir veiklus. Todėl pastarajam atrodė, kad siūloma parama, ar veikiau bendradarbiavimas, gali būti abiem naudingas. Marmadiukas apsidžiaugė Edvardo pagalba, ir juodu lengvai susitarė dėl sąlygų. Pensilvanijos sostinėje už misterio Efingemo pinigus buvo įsteigti prekybos namai, ir dėl akių jų savininku pasidarė Templas, pasižadėjęs dalintis pelną su draugu per pusę. Šį susitarimą, Edvardas reikalavo laikyti paslaptyje dėl dviejų priežasčių. Pirmiausia,— to jis savo draugui neprisipažino,— kliudė jo paties išdidumas: kilęs iš karių luomo, prekybą, nors ir netiesioginiu keliu, jis laikė žeminančiu verslu. Antroji priežastis, kurią jis atvirai pasakė kompanionui, buvo jo tėvo nusistatymas prieš kvakerius.

Kaip jau sakėme, majoras Efingemas buvo pasižymėjęs karys. Kartą jis turėjo ginti vakarinę Pensilvanijos sieną nuo indėnų, tuo metu sudariusių karo sąjungą su prancūzais, ir dėl šios kolonijos gyventojų kvakerių taikumo vos tik nepražudė savęs ir visų savo karių, nekalbant jau apie garbę. Kario akimis žiūrint, tai buvo tikra išdavystė: juk jis kariavo, kaip tik juos gindamas, nes žinojo, kad klastingas ir žiaurus priešas nesustos dėl šių nuoširdžių krikščionių romumo. Juoba jam skaudu buvo, matant, kad kolonistai, atsisakydami jį remti, žlugdo jo kariuomenę, o taikos tuo keliu vis vien nesusilauks. Po atkaklaus susikirtimo jam pagaliau pavyko su saujele

karių išsiveržti iš negailestingų priešų, bet jau niekad jis negalėjo dovanoti žmonėms, jį apleidusiems, kai jis atsidūrė pavojuje dėl jų kaltės. Veltui jį įtikinėtum, kad ne kolonistų valia jis buvo pasiųstas prie jų sienos; majoras tvirtino, kad dėl jų gero ten atsidūręs, ir jų religinė pareiga buvusi jam padėti.

Šiam senam kariui visada nepatikdavo taikūs Fokso pasekėjai — kvakeriai. Įpratę santūriai gyventi ir sunkiai dirbti, jie buvo tvirti, raumeningi ir sveiki žmonės. Tačiau šis karo veteranas stebėdavo atletiškus, taisyklingai sudėtus kolonistus su panieka — jo akys, rodos, sakydavo: kas iš to, jeigu galva kvaila. Be to, jis tvirtindavo, kad stropus išorinių religinių formų laikymasis nustelbia tikėjimo esmę. Mes čia, žinoma, neketiname nagrinėti, kokia yra ar kokia turėtų būti krikščionybės dvasia, o tik norime papasakoti, kaip į tai žiūrėjo majoras Efingemas.

Todėl nenuostabu, kad Edvardas, žinodamas tėvo pažiūras į Pensilvanijos kolonistus, nedrįso jam pasisakyti ne tik bendradarbiaująs su kvakeriu, bet netgi priklausąs nuo jo sąžiningumo.

Mes jau sakėme, kad Marmadiuko protėvis buvo Viljamo Peno amžininkas ir draugas. Bet mūsų herojaus — teisėjo — tėvas buvo vedęs merginą, nepriklausančią kvakerių bažnyčiai, todėl sūnus nebuvo auklėjamas grynai kvakeriškai. Tačiau, gyvendamas bendruomenėje, kur paprasčiausi žmonių santykiai turėjo šios švelnios religijos atspalvį, jis savo kalba ir elgsena daug kuo buvo panašus į jos pasekėjus. Vėliau, kai vedė kilmingą merginą, visai svetimą šiai sektai, jo ankstyvesnieji įpročiai kiek atkuto, tačiau vis dėlto galutinai neišnyko iki pat mirties, ir susijaudinęs jis visada pradėdavo kalbėti jaunystės dienų kalba. Bet neužbėgsime per daug į priekį.

Kai Marmadiukas tapo jaunojo Efingemo partneriu, iš kalbos ir manierų jis atrodė tikras kvakeris. Tad Edvardas negalėjo nė pagalvoti, kad su jų bendradarbiavi-

mu sutiks tėvas, kreivai žiūrįs į šiuos sektantus. Dėl to jų ryšiai buvo stropiai slepiami nuo kiekvieno, kam nereikėjo žinoti.

Marmadiukas kelerius metus vadovavo prekybos įmonei, ir jo apdairumo bei apsukrumo dėka abu kompanionai gaudavo gražaus pelno. Jis vedė mūsų jau minėtą ledi, būsimą Elizabetos motiną, ir draugas pradėjo jį dažniau lankyti. Matydamas vis didėjančią šio bendradarbiavimo naudą, misteris Efingemas jau ketino atskleisti paslaptį, bet jam sutrukdė staiga kilę dideli neramumai nepriklausomybės karo išvakarėse.

Kai prasidėjo kolonistų nesutarimai su Anglija, misteris Efingemas, išauklėtas ištikimybės karaliui dvasia, karštai gynė valdovo teises, o sveikai ir savarankiškai protaująs Templas palaikė liaudies reikalą. Tiesą sakant, ir vieno, ir kito įsitikinimus buvo suformavę jaunų dienų įspūdžiai: karaliui atsidavusio šaunaus kario sūnus lenkėsi monarcho valiai, o persekiojamų Peno pasekėjų palikuonis negalėjo pamiršti, kiek nepelnytų skriaudų teko iškęsti jo protėviams.

Būdami skirtingų nuomonių, juodu kartais draugiškai pasiginčydavo, bet netrukus Marmadiukas pamatė, kad tai jau ne vien tuščios kalbos; įžvalgi jo akis pastebėjo pirmąsias bręstančių didelių įvykių žymes. Iš nepasitenkinimo kibirkšties greitai įsiliepsnojo gaisras, ir kolonijos, netrukusios pasiskelbti Valstijomis, ilgam laikui virto kruvinų kovų arena.

Prieš pat Leksingtono[1] kautynes misteris Efingemas, jau našlys, visus savo vertybinius popierius ir brangenybes atidavė saugoti Marmadiukui, o pats, palikęs tėvą, išsikėlė iš kolonijos. Tačiau, vos tik karas rimtai prasidėjo, jis pasirodė Niujorke karaliaus uniforma ir netrukus pradėjo vadovauti provincijos kariniams daliniams. Tuo tarpu Marmadiukas stojo, kaip anuomet buvo sakoma, sukilėlių pusėn. Aišku, draugystė atšalo: pulkinin-

[1] Pirmosios kautynės kovoje dėl nepriklausomybės (1775).

kas Efingemas nerodė noro, o Marmadiukas jo vengė iš atsargumo. Greitai pastarasis turėjo apleisti sostinę Filadelfiją, bet pirmiausia jis apdairiai išgabeno į saugią vietą visą savo turtą, o kartu ir draugo brangenybes bei vertybinius popierius, kad nepakliūtų karaliaus armijai į rankas. Iki karo pabaigos jis garbingai ir vaisingai tarnavo savo kraštui, užimdamas įvairius civilinius postus. Tačiau šis ištikimas tarnas neišleido iš akių ir savo naudos: kai konfiskuoti karaliaus šalininkų dvarai buvo parduodami iš varžytinių, jis bematant atsirado Niujorke ir palyginti pigiai prisipirko daugybę žemių.

Tiesa, už prisipirkimą dvarų, kurie buvo iš kitų atimti, Marmadiuką skaudžiai smerkė kvakeriai,— mat, ši sekta, nors ir nelaikydama kai kurių savo vaikų tikrais nariais, vis dėlto nenori galutinai jų prarasti. Tačiau gal tokia Marmadiuko laimė, o gal dėl to, kad buvo ir daugiau šitokių nuodėmingųjų, šį jo veiklos tarpą visi greit pamiršo. Tik vienas kitas, grauž１damasis, kad pačiam nepavyko praturtėti, kandžiai lepteldavo, jog doru būdu neįmanoma iš karto taip smarkiai pralobti, bet ankstyvesnieji Templo nuopelnai ir jo turtingumas greitai išdildė iš žmonių atminties jam nepalankias mintis.

Kai baigėsi karas ir buvo pripažinta Valstijų nepriklausomybė, misteris Templas, metęs prekybą, tuo metu nepastovią ir rizikingą, ėmėsi žemdirbystės naujai įsigytose žemėse. Jis turėjo pakankamai pinigų, buvo sumanus ir praktiškas, todėl ūkininkauti jam gerai sekėsi, nors atšiaurus šių vietų klimatas ir kauburiuoti iki tol nedirbamos žemės plotai, atrodė, mažai ką galėjo žadėti. Jo turtai padidėjo dešimt kartų, ir dabar jis buvo laikomas vienu turtingiausių ir įtakingiausių žmonių. Visa tai, ką jis užgyveno, turėjo tekti vienintelei paveldėtojai — dukteriai, su kuria skaitytoją supažindinome, kai tėvas ją vežėsi iš mokyklos į namus, seniai laukiančius šeimininkės.

Kai srityje, kur buvo Marmadiuko žemės, apsigyveno pakankamai naujakurių ir buvo įsteigta apygarda, mis-

teris Templas vietos papročiais buvo išrinktas teisėju. Koks nors diplomuotas anglų juristas galėtų dėl to nusišypsoti. Bet čia nebuvo iš ko rinktis. O, antra vertus, gabus, išmintingas ir gyvenime daug prityręs žmogus gali sėkmingai susidoroti su kiekvienomis pareigomis. Ir Marmadiukas, iš prigimties apdovanotas šviesesniu protu, negu koks karaliaus Karolio teisėjas, ne tik teisingai sprendė bylas, bet mokėjo ir nuosekliai pagrįsti nuosprendžius. Šiaip ar taip, anais laikais tokiu būdu rinkdavo teisėjus, ir Templas nebuvo blogesnis už savo kolegas iš kitų naujųjų apygardų, jį netgi laikė vienu iš geriausių, ko ir jis pats nesigynė.

Čia baigsime pasakoti apie kai kurių mūsų herojų gyvenimą ir būdą, o toliau leisime kalbėti ir veikti jiems patiems.

TREČIAS SKYRIUS

Viskas, ką regi, gamtos sutverta:
Ir uolos su viršūnėm samanotom
Tarsi senų tvirtovių bokštais,
Ir medžiai milžinai, kurių šakas
Be gailesčio lediniai vėjai drasko,
Ir saulėj žvilgantys sniegynai,
Kurių baltumas marmurą pralenkia.
Bet juos dažnai žmogus piktai suteršia,
Lyg niekšas nekaltos merginos garbę.

Duo

Praėjo kiek laiko, kol Marmadiukas Templas atsipeikėjo iš susijaudinimo ir galėjo atidžiau apžiūrėti savo naująjį kelionės draugą. Dabar jis pastebėjo, kad jaunuolis kokių dvidešimt trejų metų ir gerokai aukštesnis, negu vidutinio ūgio. Geriau jį apžiūrėti kliudė stora striukė, suveržta vilnone juosta, tokia pat, kaip Odinės Kojinės. Kai sėdo į roges, vaikinas buvo kažko susirūpinęs,— tai pastebėjo Elizabeta, tik niekaip negalėjo atspėti priežasties. Labiausiai jis atrodė susijaudinęs, kai

prašė Netį neprasitarti apie sužeidimą; ir net vėliau, kai sutiko važiuoti, iš akių matei, kad jis savimi nepatenkintas. Tačiau palengva susirūpinęs jo veidas aprimo, ir dabar jis sėdėjo tylėdamas, rodos, kažką mąstydamas. Teisėjas valandėlę jį atidžiai stebėjo, o paskui nusišypsojęs, lyg atsiprašydamas už savo trumpą atmintį, tarė:

— Tur būt, iš baimės, mano mielas drauge, aš visai netekau atminties: jūsų veidas man labai pažįstamas, tačiau, nors man duotų dešimt elnio uodegų kepurei pasipuošti, nepasakyčiau, kas jūs.

— Atvykau į šį kraštą tik prieš tris savaites,— šaltai atsakė jaunuolis,— o jūsų, kiek girdėjau, čia nebuvo pusantro mėnesio.

— Rytoj sueis penkios savaitės nuo mano išvažiavimo. Vis dėlto jus kažkur esu matęs, o šiąnakt, ko gero, vėl galiu jus išvysti prie lovos, apsisupusį numirėlio drobule,— juk taip išsigandau. Kaip tau atrodo, Bese, aš compos mentis[1] ar ne? Ar šiuo metu pataikyčiau pasakyti kalbą prisiekusiems teisėjams, arba, kas dar svarbiau — ar šį kūčių vakarą galėsiu užimti svečius Templtone?

— Ir viena, ir kita geriau sugebėsi, negu nušauti elnią šratiniu šautuvu,— iš po gaubto atsiliepė žaismingas balselis.

Stojo trumpa tyla, o paskui tas pats balselis, tik jau rimtai, pridūrė:

— O šįkart tikrai turėsime už ką sukalbėti padėkos maldą.

Arkliai, rodos, atpažinę vietą ir nujausdami, kad kelionė greitai baigsis, įtempė viržius ir, maskatuodami galvomis, ėmė smarkiau traukti roges. Netrukus pasibaigė kalno plokštuma, ir kelias, staiga pasukęs žemyn, nuvingiavo į slėnį.

Keturi dūmų stulpai, kylantys iš teisėjo namo kaminų, pažadino jį iš susimąstymo. Išvydęs savo namus, miestelį ir slėnį, jis linksmai tarė dukteriai:

[1] Sveiko proto *(lot.)*.

— Žiūrėk, Bese, tai tavo prieglobstis visam gyvenimui! Ir tavo, jaunasis drauge, jeigu panorėsi su mumis gyventi.

Jaunuolių akys susitiko. Elizabetos skruostai nukaito, tačiau jos žvilgsnis liko šaltas. Vaikino lūpose vėl pasirodė keista šypsena, rodos, sakanti, kad vargu ar jis linkęs giminiuotis su šia šeima. Tuo tarpu prieš akis atsivėrė toks vaizdas, kuris galėjo sušildyti net ir ne tokią švelnią kaip Marmadiuko Templo širdį.

Kalno šlaitas, kuriuo leidosi keleiviai, buvo toks status, jog reikėjo labai atsargiai važiuoti siauru gauburiuotu keliu, kuris tada vingiavo bedugnių pakraščiais. Todėl negras laikė nekantraujančius ristūnus, ir Elizabeta turėjo laiko apžiūrėti apylinkes, smarkiai pakeistas žmogaus rankų ir tik vos vos teprimenančias vaizdus, kuriais ji gėrėjosi vaikystėje. Stačiai prieš juos plytėjo spindinti sniego lyguma tarp kalnų, kurių skardžiose atšlaitėse vešėjo miškas. Tik šen ten nuolaidžios kalvelės kiek įvairino tą sniego lygumą, kuri be jokio medelio, namelio, tvoros ar kokio kitokio statinio atrodė kaip nusileidęs žemėn debesis. Vis dėlto Elizabeta įžiūrėjo kelis slenkančius jos paviršiumi taškelius ir netruko sumoti, kad tai rogės, įvairiais keliais šliaužiančios iš miestelio ir į jį.

Vakariniame lygumos krašte kalnai, nors aukšti, nebuvo tokie statūs — jų nuolaidumose plytėjo nedideli slėniai ir kloneliai, atsikišusios terasos ir tamsuojančios įdubos, kuriose žemė buvo prieinama dirbti. Nors šitoje lygumos pusėje kalnuose daugiausia augo spygliuočiai, bet akis galėjo pailsėti, žvelgdama į tolumoj stūksančius kalnus, apaugusius bukais ir klevais, kur žemė turėjo būti derlingesnė. Miškingose kalnų atšlaitėse pasitaikančios baltos dėmės su kylančiais pro medžius dūmų kamuoliais rodė, kad čia įsikūrė žmogus ir pradėjo dirbti žemę. Kai kur tie skynimai, matyt, sutartinai dirbant, buvo susilieję į plačią nausėdiją, bet daugiausia jie buvo maži, pavieniui išsisklaidę. Reikia pasakyti, kad permai-

nos buvo tokios didelės,— nes naujakuriai, įdėję visą savo turtą į žemę, atkakliai ir ištvermingai dirbo,— kad Elizabetai rodėsi, jog skynimai plečiasi jai bematant, kai ji nustebusi ir be žado žiūrėjo į neapsakomai pasikeitusį kraštą.

Tos įdomios lygumos, kur neauga nė medelis, vakaruose kalnagūbriai didesni, negu rytuose, ir jų daug daugiau, o vienas net labai giliai įsiterpęs ir iš abiejų pusių apsuptas vėpūtiniais. Pačiame jo pakrašty stūkso milžiniškas ąžuolas, ištiesęs galingas šakas virš lygumos, tartum norėdamas savo šešėliu užtemdyti vietą, kur nepasiekia įleisti šaknų. Nespaudžiamas kaimynų, kaip tankmės medžiai, jis džiaugiasi laisve, plačiai išskėtęs fantastiškai iškreivotas rankas. Pietiniame šios gražios lygumos pakraštyje, ties pat keleivių kojomis, juoduoja kelių akrų dėmė, ir tik kylantis nuo jos raibuliuojančio paviršiaus garas rodo, kad tai — kalnų ežeras, sukaustytas žiemos šalčių. Iš properšos teka siauras sraunus upelis, ir jo vagą, vinguriuojančią slėniu, net už kelių mylių galima atspėti iš pušimis bei tujomis apaugusių jo krantų ir kylančio garo, nes vanduo šiltesnis už kalnų orą. Pietuose šio gražaus ežero krantai statūs, bet neaukšti, o toli už jų, kiek akis užmato, driekiasi siauras slėnis, pilnas kuklių naujakurių namelių, iš ko matyti, kad žemė čia derlinga ir susisiekimas patogus.

Ant pat ežero kranto stovi Templtono miestelis — kokie penkiasdešimt visokios išvaizdos pastatų, daugiausia medinių, matyt, paskubomis ir be didelio skonio pastatytų. Nedarnus jų spalvų įvairumas krinta į akį. Vienas kitas visas baltai dažytas, o likusiųjų baltuoja tik fasadai — mat, mėgstantys pasirodyti, bet taupūs jų savininkai kitas sienas nudažė pigesniais murzinai raudonais dažais. Keletas namų jau pajuodę nuo laiko, ir pro išdužusius antrojo aukšto langus matyti plikos rąstų sienos — tur būt, jų savininkai, ar iš tuštybės, ar iš lengvapėdiškumo buvo užsibrėžę tokį darbą, kurio nepajėgė užbaigti. Namai surikiuoti, pamėgdžiojant miesto

gatvę, bet, atrodo, kad planuotojui bus daugiau rūpėję būsimų kartų reikalavimai, negu dabartinių gyventojų patogumas. Koks trejetas prašmatnesnių baltai dažytų namų yra su žaliomis langinėmis, bet jos, bent šiuo metų laiku, visai nesiderina su žiemiška ežero, kalnų bei miškų išvaizda ir plačiais sniego laukais. Ties šių pretenzingų namų durimis stypso jauni medeliai, beveik dar be šakų, tik su vienmečiais ar dvimečiais ūgiais, primenantys aukštus grenadierius, saugančius princo rūmų slenkstį. Na, šiuose įmantriuosiuose namuose ir gyvena, taip sakant, Templtono aukštuomenė — tiek, kiek Marmadiuką galima pavadinti jos karaliumi. Ten gyvena du jauni vyrai, gerai išmanantys įstatymus, pora prekybininkų, tenkinančių bendruomenės poreikius, ir vienas Eskulapo mokinys, tuo naujoviškas, kad daugiau padėdavo žmonėms atsirasti šiame pasaulyje, negu iš jo pasitraukti.

Viduryje šios pastatų maišalynės, iškilęs aukščiau už kitus, stovi Marmadiuko namas. Jį supa kelių akrų vaismedžių sodas. Dalis medžių, likusių dar iš indėnų laikų, nuo senatvės apkerpėjusių ir sukumpusių, labai skiriasi nuo jaunų vaisinių sodinių, kyšančių beveik pro kiekvieną miestelio tvorą. Be to, takelis nuo vartų iki paradinių durų apsodintas Lombardijos topoliais, dar visai neseniai įveistais Amerikos žemyne.

Templo namą statant, vadovavo misteris Ričardas Džonsas, apie kurį jau buvome užsiminę. Visų galų meistras ir labai paslaugus, o dar Marmadiuko pusbrolis, jis tvarkė visus mažesnės svarbos Marmadiuko Templo reikalus. Ričardas vėliau mėgdavo girtis, kad jo išmonės kūrinys — Marmadiuko namas — esąs taip gerai sumanytas, kaip dvasininko pamokslas: prasidedąs nuo „vardan dievo tėvo" ir baigiąsis „amen". Pradėtas statyti pirmaisiais įsikūrimo metais, tas namas iš pradžių buvo aukštas gremėzdiškas medinis pastatas galu į gatvę. Toje pašiūrėje — ji dar mažai kuo skyrėsi nuo daržinės — Templo šeima išgyveno trejus metus, nes Ričardui prireikė tiek laiko, kol galutinai užbaigė savo sumany-

mą. Šiame sunkiame darbe jis naudojosi vieno keliaujančio rytinės krašto dalies „meistro" patyrimu. Tas vyrukas, parodęs Ričardui kelias murzinas anglų architektūros graviūras ir mokėdamas gražiai postringauti apie frizus ir antablementus, o ypač išgirti savo „kompozicinį orderį", visai sugadino Džonso nuovoką apie šią meno šaką. Nors misteris Džonsas dėjosi laikąs Hairemą Dulitlį tik mėgėju ir klausydavosi jo išvedžiojimų apie architektūrą, atlaidžiai šypsodamasis, tačiau, ar nepajėgdamas jam atsikirsti dėl savo nenusimanymo, ar slapta juo žavėdamasis, galiausiai jam nusileido. Taip bendradarbiaudami, juodu ne tik pastatė Marmadiukui namą, bet davė pradžią visos apygardos architektūros stiliui. Misteris Dulitlis įrodinėjo, kad jo siūlomas kompozicinis orderis, sudurstytas iš visų orderių, esąs pats geriausias: prireikus jį esą galima keisti, kaip patogiau arba kaip nori užsakovas. Su tuo išvedžiojimu Džonsas sutikdavo. O kai du konkuruojantys genijai, turintieji ne tik vardą, bet ir galintieji leisti didžiausią visoje apylinkėje kapitalą, yra vienos nuomonės, nenuostabu, kad jie gali įvesti naujas madas net didesniems dalykams. Taigi teisėjo Templo namas, kaimynų vadinamas rūmais, savo įmantriu grožiu, kaip jau minėjome, tapo pavyzdžiu visiems didžiuokliams dvidešimt mylių aplinkui.

Šis namas buvo mūrinis, didelis, keturkampis ir gana patogus — tų keturių ypatybių Marmadiukas primygtinai reikalavo. Visa kita jis paliko Ričardo ir jo patarėjo nuožiūrai. Šiems didžiai nusipelniusiems statytojams kiek nepavyko, nes darbininkų įrankiai pasirodė per menki kietam akmeniui doroti,— jie skirti tik tokio kietumo medžiagai, kaip baltoji pušis, o ji minkšta, ir medžiotojai ją dedasi vietoj pagalvių. Jeigu ne toji nemaloni kliūtis, mums reikėtų ilgiau aprašinėti šių garbės trokštančių architektų apdailos darbų prašmatnybes. Neįveikę sienų medžiagos kietumo, juodu pasistengė atsigriebti, puošdami verandą ir stogą. Pirmąją buvo nutarta

statyti grynai klasikinio stiliaus, o antruoju parodyti visus kompozicinio orderio pranašumus.

Ričardas tvirtino, kad stogas — tai tokia namo dalis, kurią senovės statytojai stengdavosi padaryti mažiausiai pastebimą,— mat, tai lyg koks priedas, pakenčiamas tik tiek, kad be jo neapsieisi. Be to, jis gana protingai pridurdavo, jog geras pastatas esąs toks, kai iš visų pusių atrodo, lyg matytum fasadą; kadangi jis matomas visiems ir visada, reikia jį taip suprojektuoti, kad pavydūs kaimynai neturėtų kur prikibti. Todėl buvo nutarta stogą daryti plokščią. Bet Marmadiukas pasipriešino, nes žiemą čia prisninga per tris keturias pėdas. Laimė, kad kompozicinis orderis įgalino projektą kiek pakeisti: nutarta pailginti sparus, kad stogas būtų nuožulnus ir sniegas galėtų nušliaužti. Deja, apskaičiuojant gegnių ilgį, buvo padaryta klaida; kadangi Hairemas buvo laikomas labiausiai įgudusiu naudotis kampainiu, tai tos klaidos niekas kitas ir nesusekė, kol didžiuliai rąstai buvo užkelti ant sienų. O tada jau ir aklas galėjo matyti, kad stogas, priešingai visoms taisyklėms, pasidarė labiausiai akivaizdi namo dalis. Ričardas su savo pagalbininku guodėsi, kad, apdengę stogą, dar paslėps šį nenatūralų išsišovimą, bet kiekviena naujai padėta malksna tik vis labiau jį ryškino. Tuomet Ričardas pamėgino taisyti bėdą dažais — pats perdažė stogą tris kartus. Pirmiausia — žydra dangaus spalva, tuščiai vildamasis, kad akis suklys ir patikės, jog virš Marmadiuko namo taip žemai mėlynuoja dangus. Paskui jis parinko, kaip pats vadino, debesų spalvą, kad atrodytų, jog dūmai dengia stogą; trečioji spalva, anot jo, nematomai žalia, irgi baisiai netiko prie dangaus spalvos. Tada mūsų architektai atsisakė pastangų stogą užmaskuoti ir visą savo išradingumą paskyrė atsikišusių malksnų gražinimui. Ilgai svarstęs ir kelis kartus išmėginęs dažus mėnesienoje, Ričardas pagaliau užbaigė darbą — nudažė stogą savo pavadinta saulės šviesos spalva, tikindamas pusbrolį, teisėją, kad tai pigiausias būdas visada turėti giedrą virš galvos.

Stogo pakraščiai buvo apvesti atkariai nudažytais turėklais ir gausiai nutupdyti vazomis bei įmantriai raitytais lipdiniais, sukurtais Hairemo genijaus. Ričardas buvo sumanęs kaminus daryti tokius žemus, kad jie atrodytų stogo aikštelės puošmenų dalimi. Tačiau dūmai iš tokių kaminų negali pakilti ir išsisklaidyti. Todėl ant išsišovusio stogo teko pastatyti ir keturis aukštus kaminus, iš toliausiai krintančius į akį.

Šis stogas Džonsui buvo pirmas toks svarbus architektūrinis uždavinys, todėl, kai darbas nenusisekė, jis labai graužėsi. Iš pradžių jis prasitardavo pažįstamiems, kad kaltas Hairemas, nes nemoka naudotis kampainiu. Bet palengva, kai akys apsiprato, jis pradėjo gėrėtis savo kūriniu ir, užuot teisinęsis dėl jo trūkumų, pradėjo girti rūmų grožį. Klausytojų jam netrūko, o kadangi turtingumas ir komfortas visada masina, tai, kaip sakėme, atsirado pasekėjų, tik šie statėsi mažesnius namus. Nepraėjo nė dvejų metų, ir Ričardas, stovėdamas ant savo sulipdyto stogo, galėjo gėrėtis jau trimis kaimynystėje išdygusiais kukliais to gražumyno broliais. Štai kokios yra mados: žmonės seka net klaidomis, jeigu jas padaro garsenybės.

Marmadiukas nelabai jaudinosi dėl namo darkymo ir vėliau, pats šį tą pakeitęs bei pridėjęs, padarė iš jo padoriai atrodantį ir patogų būstą. Bet aplinkui namą dar labai trūko darnos ir daug ką reikėjo tvarkyti. Nors sodybai puošti iš Europos buvo atgabenta topolių, pasodinta gluosnių ir kitų medžių, bet tarp jų riogsojo apsnigti pušų kelmai, styrojo nuo ugnies pajuodę ir subiauroti kokių dvidešimt — trisdešimt pėdų aukščio medžių kamienai. Tokių apdegėlių, žmonių vadinamų stuobriais, buvo pilna aplink miestelį; tarp jų neretai stypsojo padžiūvusi pušis ar nulupta žieve hemlokas — buvusios puikybės skeletas, pavėjui liūdnai mojuodamas plikomis šakomis.

Tačiau tokių nemalonių reginių susižavėjusi Elizabeta nepastebėjo. Rogėms palengva leidžiantis nuokalnu-

ma, ji, nelyginant žemėlapyje, patiestame prie kojų, matė tik bendrą vaizdą ir penkiasdešimt vingiuotų dūmų stulpelių, kylančių iki padebesių; ją žavėjo užšalęs ežeras su amžinai žaliais kalnų šlaitais ir ilgais pušų šešėliais ant blizgančio ledo, žavėjo tamsus upelio kaspinas, išsirangęs iki tolimojo Česapiko,— tie brangūs vaikystės dienų paveikslai, pasikeitę, bet nepamiršti. O tie penkeri metai čia pakeitė daugiau, negu būtų padaręs visas šimtmetis tose šalyse, kur per ilgus darbo metus žmonės jau yra tvirtai įsigyvenę.

Nors jaunasis medžiotojas ir teisėjas buvo apsipratę su šių vietų grožiu, tačiau ir juodu, išvažiavę iš ūksmingo miško ir išvydę atsivėrusį prieš akis nuostabų slėnį, negalėjo nesigėrėti. Jaunuolis apžvelgė apylinkes susižavėjimo kupinomis akimis, paskui vėl panarino galvą. Teisėjas geraširdiškai džiaugėsi, kad miestelyje, kuriam jis pats davė pradžią ir prie jo augimo prisidėjo savo darbu, žmonės pradeda vis geriau ir patogiau gyventi.

Tuo tarpu pakalnėje linksmai suskambėjo žvangučiai, ir jų skardesys taip greitai artėjo, kad buvo aišku, jog priešais atlekia rogės, traukiamos smarkių ir negailestingai genamų arklių. Keleiviai sužiuro į tą pusę, tačiau pro pakelės krūmus nieko negalėjo matyti, kol rogės privažiavo visai arti.

KETVIRTAS SKYRIUS

Kas atsitiko? Kieno kumelė padvėsė?
Ko reikia?

Šekspyras

Netrukus pro plikus pakelės krūmus šmėkštelėjo didelės medinės, ketvertu arklių pakinkytos rogės. Pavadiniai buvo širmiai, o užpakalinė pora — juodžiai. Ant pakinktų, kur tik galima, buvo prisagstyta žvangučių, ir vežėjas, matyt, norėdamas, kad jie kuo garsiausiai skardėtų, beatodairiškai ginė arklius net į kalną. Teisėjui

užteko tik žvilgterėti, ir jis iš karto suprato, kas ten atvažiuoja.

Važiuotojų buvo ketvertas vyrų. Rogių priešakyje, ant stipriai pririštos taburetės, kokios būna kontorose, kiurksojo mažas žmogelis, taip apsitūlojęs plačia, kailiu apvedžiota burka, jog galėjai matyti tik vienodai įraudusį veidą. Užrietęs galvą, tartum nepatenkintas, kad ji iš prigimties taip arti žemės, ir susikaupęs, šis džentelmenas tvirtai ir drąsiai ginė smarkius ristūnus bedugnės pakraščiu. Už jo, atsukęs nugarą, sėdėjo aukštas vyras: nors dvejais kailiniais ir apsimuturiavęs gūnia, jis neatrodė esąs petingas stipruolis. Kai jis kryptelėjo pažvelgti į Marmadiuko važį, smailus jo veidas po vilnone kepuraite atrodė tik tam ir sutvertas, kad galėtų skrosti orą be mažiausio pasipriešinimo,— vienintelė kliūtis atrodė tik jo akys, blizgančios kaip mėlyni stikliukai. Pageltusio jo veido nepajėgė nurausvinti nė žvarbus vakaro šaltis. Priešais jį sėdėjo žemas storulis, apsivyturiavęs iki pat veido su pora juodų žvitrių akių, sakyte sakančių, jog drovi veido išraiška yra apgaulinga. Kaip ir kiti du kelionės draugai, jis buvo su kiaunės kailio kepure ant šviesaus, gražaus ir tvarkingo peruko. Ketvirtasis — kuklios išvaizdos, pailgo veido vyriškis, kurį nuo šalčio saugojo tik juodas surdutas, nors gana gerai pasiūtas, bet jau nušepęs ir smarkiai apnešiotas. Skrybėlė elegantiška, bet pūkas jau nusitrynęs nuo dažno valymo. Veidas — pablyškęs ir liūdnas; tokios išraiškos būna vadinamieji knygų pelės. Net jo paraudimas nuo šalčio atrodė liguistas. Visa jo laikysena, tokia skirtinga nuo valiūkiškai linksmo kaimyno, rodė jį esant daugiau intelekto žmogų.

Vos tik abejos rogės suartėjo, to fantastiško ekipažo vežikas suriko visa gerkle:

— Suk į duburį! Suk į duburį, sakau tau, graikų karaliau! Suk į duburį, Agamemnonai[1], kitaip neprasilenk-

[1] Graikų mitologijoje Mikėnų karalius ir graikų vadas Trojos kare. Amerikos vergvaldžiai dažnai duodavo negrams mitologinius ir istorinius vardus.

sime. Sveikas grįžęs namo, brolau! Sveika grįžusi į tėviškę, juodaake Bese! Matai, Marmadiukai,— atvykau su rinktine kompanija, norėdamas garbingai tave sutikti. Mesje Lekua vos suspėjo užsimauti vieną kepuraitę, senis Fricas paliko nebaigtą gerti butelį, o misteris Grantas nespėjo baigti pamokslo. Netgi arkliai veržėsi tavęs pasitikti... Beje, teisėjau, reikia kuo greičiausiai parduoti juodžius: jie kala, o va šitas visai nemoka poroj eiti. Aš jau turiu kam juos įkišti...

— Parduok, ką nori, Dikai, tik palik man dukterį ir žemę,— linksmai pertraukė jį teisėjas.— A, Fricas, senasis mano drauge! Septyniasdešimt metų amžius suteikia tokią garbę keturiasdešimt penkerių metų amžiui! Mesje Lekua, aš nuolankus jūsų tarnas! Misteri Grantai,— teisėjas pakėlė kepurę,— esu labai dėkingas už dėmesį! Ponai, būkite pažįstami su mano dukterimi. O jūsų vardai jai žinomi.

— Sveikas parvykęs, teisėjau! — tarė seniausias iš pasitikusiųjų, smarkiai vokiečiuodamas.— Mis Petsė turės mane papučiuoti.

— Mielai, sere,— atsiliepė Elizabeta, ir jos balsas giedrame ore nuskambėjo kaip sidabrinis varpelis — net Ričardo šūkavimai jo nenustelbė.— Niekada neatsisakysiu pabučiuoti savo gerąjį draugą majorą Hartmaną.

Tuo tarpu priešakyje sėdintis džentelmenas mesje Lekua, vos pasiversdamas savo drabužiuose, šiaip taip atsistojo, viena ranka pasirėmęs į vežėjo kėdę, mandagiai nusilenkė teisėjui, dar žemiau — Elizabetai ir pasisveikino.

— Užsidenk pakaušį, prancūze, užsidenk pakaušį! — sušuko vežėjas, kitaip sakant, misteris Ričardas Džonsas.— Užsidenk pakaušį, nes šaltis nuplikins ir likusius plaukus. Va, jeigu Absalomo[1] plaukai būtų buvę tokie reti, jis būtų gyvenęs iki šios dienos.

[1] Biblinės legendos karalaitis, žuvęs vien dėl to, kad, bėgant nuo priešų, ilgi jo plaukai įsivėlė į krūmus.

Ričardo pokštus visada lydėdavo juokas, nes pirmiausia nusikvatodavo jis pats. Šįkart jis irgi skaniai nusijuokė, o iš mandagumo prie jo prisidėjo ir misteris Lekua, vėl sėsdamas į savo vietą. Pastorius — misteris Grantas buvo dvasininkas — pasveikino sutiktuosius kukliai, bet labai nuoširdžiai; Ričardas tuo tarpu jau taisėsi sukti arklius namų link.

Apsigręžti su arkliais jis galėjo tik dubury — kitaip būtų reikėję užvažiuoti ant kalno viršūnės. Ričardui kaip tik buvo pasisekę sustabdyti roges ties duburiu, atsiradusiu, iš kalno šlaito lupant akmenis kaimo statyboms, ir jis nutarė čia apsisukti. Tokiame siaurame kelyje netgi apsilenkti nelengva, o kartais ir pavojinga, bet Ričardas ryžosi gręžti roges net su visu ketvertu arklių. Negras paslaugiai pasisiūlė iškinkyti priešakinius arklius, teisėjas jam karštai pritarė, bet Ričardas suniekino jų sumanymą.

— Kuriems galams, pusbroli Diukai? — piktokai atšovė jis.— Arkliai paklusnūs kaip avinėliai. Juk žinai, kad pavadinius pats pravažinėjau, o užpakaliniai jaučia, kad rimbas netoli, ir nesinartins. Štai misteris Lekua — jis apie tai nusimano, juk ne kartą važinėjome drauge,— tegu tad jis pasako, ar tai pavojinga.

Šis tikras prancūzas negalėjo apvilti tokio pasitikėjimo, bet kai Ričardas pasuko priekinius arklius į duburį, Lekua akys, išvydusios bedugnę, išsprogo kaip omaro. Vokiečio veide nevirptelėjo nė raumenėlis, tik jis budriai sekė kiekvieną arklių judesį. Misteris Grantas abiem rankomis įsikabino į rogių kraštą, pasiruošęs šokti, tačiau dėl dvasios silpnybės šis savisaugos instinkto padiktuotas žingsnis liko nežengtas.

Ričardas, staiga supliekęs botagu, įvarė arklius į pripustytą duburį. Bet kai suledėjusi sniego pluta pradėjo lūžinėti ir braižyti arkliams kojas, jie liovėsi ėję pirmyn. Priešingai, visai pasimetę nuo vežėjo šūkavimų ir botago smūgių, priekiniai žingtelėjo atatupsti ant užpakalinių, o šie atbuli pastūmė roges atgal. Kelias nuo

skardžio buvo užtvertas tik vienu rąstu, bet ir šis skendėjo sniege. Stumtelėtos rogės lengvai nuslydo per tokią kliūtį, ir, Ričardui dar nespėjus susigaudyti, jų galas pakibo virš gilios, kokio šimto pėdų bedugnės. Prancūzas, sėdintis nugara į arklius, pirmas pamatė, kur jie garma, ir, visu kūnu loštelėjęs atgal, sušuko:

— Ah! Mon cher monsieur Dick! Mon Dieu! que faites vous?[1]

— Donner und Blitzen, Richart![2] — baisiai išsigandęs šūktelėjo ir vokietis, žiūrėdamas pro rogių kraštą.— Tu sutaušysi rokes ir prašutysi arklius.

— Gerasis misteri Džonsai,— tarė pastorius,— būk apdairesnis, mielas sere... būk atsargesnis.

— Pirmyn, atkaklieji velniai! — suvokęs pavojų, riktelėjo Ričardas, iš įsikarščiavimo kulnimis grūsdamas taburetę, ant kurios sėdėjo.— Noo-noo! Parduosiu, pusbroli Diukai, ir širmius — tokių nepravažinėtų arklių dar nesu matęs... Misteri Lekva! — Iš susijaudinimo Dikas pamiršo ir prancūzišką tartį, kuria mėgdavo pasididžiuoti.— Mesje Lekva, paleiskite koją! Jūs taip ją spaudžiate, kad visai suprantama, ko arkliai traukiasi atatupsti.

— Viešpatie mano! — sušuko teisėjas.— Jie visi užsimuš!

Elizabeta sukliko, o juodas Agamemnono veidas net papilkėjo.

Šią lemtingą akimirką jaunasis medžiotojas, niūriai tylėjęs, kol buvo sveikinamasi, iššoko iš Marmadiuko rogių ir pagriebė už žąslų priešakinius arklius. Arkliai, beprasmiškai pliekiami, trypė vietoje, ir kiekvienas staigesnis jų judesys galėjo nustumti roges į bedugnę. Jaunuolis smarkiai truktelėjo pavadžius, ir arkliai, pašokę į šoną, atsidūrė ant kelio taip, kaip anksčiau stovėjo. Rogės čiūžtelėjo iš pavojingosios vietos ir apsivožė. Vokietis ir pastorius išlėkė ant suvažinėto sniego, bet nesusižeidė. Ričardas, praskriejęs ore lanku, kurio spindulys

[1] Ach brangusis pone Dikai! Dieve mano! Ką jūs darote? *(Pranc.)*
[2] Po velnių, Richartai! *(Vok.)*

buvo vadžios, už kokių penkiolikos pėdų žnektelėjo į tą pusnį, kurios buvo pasibaidę arkliai. Instinktyviai spausdamas rankomis vadžias, kaip skęstantis šiaudą, jis sustabdė roges kaip inkaras laivą. Prancūzas, kuris buvo atsistojęs, ketindamas šokti į kelią, irgi sušmėžavo ore; išsiskėtęs kaip varlė, nusklendė kreivu lanku, murktelėjo galva į pusnį ir taip pasiliko, mataruodamas ilgomis, laibomis kojomis lyg žvirblių baidyklė.

Pirmasis atsipeikėjo ir pakilo majoras Hartmanas, nuostabiai išlaikęs savitvardą šio kulvirkščiavimo metu.

— Felniai krieptų, Richartai! — sušuko jis, pusiau rimtai, pusiau juokaudamas.— Fikriai iškrofei rokes.

Misteris Grantas, nežinia, ar nesuspėjęs atsipeikėti, ar nuolankiai dėkodamas aukščiausiajam, kad išgelbėjo, dar valandėlę paklūpojo toje vietoje, kur buvo nusviestas, paskui palengva atsistojo, visu kūnu virpėdamas nuo pergyventos baimės, ir pradėjo neramiai žvalgytis, ar sveiki jo kelionės draugai. Misteris Džonsas irgi atrodė pritrenktas, bet pamažu rūkas nuo jo akių nukrito, ir, pamatęs, kad visi sveiki ir gyvi, jis sušuko:

— Va kaip mikliai išvairavau! Laimė, kad susigriebiau ir įtempiau vadžias — kitaip tie pašėlę velniai būtų nugarmėję į bedugnę. Ar ne šauniai susidorojau, teisėjau? O dar akimirka — ir būtų buvę per vėlu. Žinojau, ko reikia dešiniajam pavadiniui: šmaukštelėjau per papilvę, truktelėjau vadžiomis — jis iš karto pasuko, kur reikia.

— Tu truktelėjai! Atsipeikėk, Dikai, — tarė teisėjas. Jeigu ne tas šaunusis jaunuolis, tai iš tavęs ir iš tavo arklių — teisingiau sakant, iš mano arklių — nebūtų nieko likę. . . O kur mesje Lekua?

— Oh! mon cher Juge! Mon ami![1] — pasigirdo prislopintas balsas.— Dėkui dievui, kad aš dar gyvas. Gal tu, misteri Agamemnonai, malonėsi ateiti pas mane ir padėsi atsistoti.

[1] Oi, mano brangusis teisėjau! Mano drauge! *(Pranc.)*

Dvasininkas ir negras pribėgę ištraukė prancūzą, įsmukusį kokias tris pėdas į pusnį — nenuostabu, kad ir jo balsas skambėjo kaip iš kapo. Išlaisvintas jis nieko nesusigaudė, tik, užvertęs galvą, pasižiūrėjo, ar iš aukštai nukrito. Pasijutęs, kad liko sveikas, jis atkuto, bet dar praėjo gerokai laiko, kol galutinai atsitokėjo.

— O, mesje? Jūs čia? — tarė Ričardas, padėdamas negrui iškinkyti pavadinius arklius.— O man pasirodė, kad jūs ką tik skridote į kalno viršūnę.

— Dėkui dievui, kad dar nenuskridau į ežerą,— atsakė prancūzas ir kaip visada maloniai, bet kartu ir skausmingai nusišypsojo, nes jam gėlė veidą, nubrozdintą į sniego plutą. Ah, mon cher misteri Dickai, ką dabar darysite? Ką dar sugalvosite?

— Tikiuosi, kad dabar jis pradės mokytis, kaip reikia valdyti arklius,— tarė teisėjas, mesdamas iš savo rogių elnią ir kai kuriuos ryšulius.— Va jums vieta, džentelmenai. Vakaras darosi baisiai šaltas, o ir misteriui Grantui jau tuoj bus metas laikyti pamaldas. Tad paliksime savo draugą Džonsą su Agamemnonu — tegu susitaiso, kas sugedo, ir grįžta, o patys skubėkime sušilti prie ugnies. Štai čia, Dikai, keletas Besės niekniekių — įsimesk į roges, kai susiruošite; paskui paimk ir mano nušautą elnią,— būsiu dėkingas. O tu, Agai, neužmiršk, kad šįvakar ateis Senis Šaltis.

Negras nusišypsojo, supratęs, jog bus apdovanotas, jei neprasitars, kas iš tikrųjų nušovė elnią. O Ričardas, nelaukdamas, kada pusbrolis baigs kalbėti, ėmė murmėti priešais.

— Sakai, man reikia mokytis valdyti arklius, pusbroli Diukai? O ar rasi visoje apylinkėje tokį, kuris geriau nusimanytų apie arklius, kaip aš? Kas išjodinėjo tą kumelaitę, ant kurios niekas nedrįso sėsti? Nors tavo vežikas giriasi ją išmokęs dar prieš man jos imantis, bet visi žino, kad jis meluoja — jis tikras pagyrų puodas, tas Džonas. . . Ką? Elnią? — Ričardas, palikęs arklius, pribėgo prie tos vietos, kur Marmadiukas buvo padėjęs

elnią.— Tikrai elnias! Nuostabu! Taip, dvi skylės — šauta iš abiejų vamzdžių ir iš abiejų pataikyta. O-o! Tai girsis Marmadiukas. Juk tai visiems žinomas pagyrūnas — net menkniekiais didžiuojasi. O dabar — tik įsivaizduok — prieš kalėdas nušovė elnią. Na, su juo man nebebus gyvenimo. Bet šūviai tai netaiklūs — matyt, atsitiktinai pakliuvo. Aš niekad nešaunu du kartus į skeltanagį — arba pakloju vietoje, arba prašaunu, ir tada tebėgie sau. Jeigu pasitaiko lokys ar lūšis, tad galima ir du kartus pykštelti. Ei Agai, ar iš toli teisėjas šovė į elnią?

— Ogi, masa Ričardai, gal iš kokių penkiasdešimt jardų,— atsiliepė negras ir pasilenkė po arklio pilvu, neva verždamas plėškės sagtį, o iš tikrųjų norėdamas pasislėpti, nes negalėjo sulaikyti šypsenos.

— Penkiasdešimt jardų? — pakartojo Ričardas. — Na, o aš, Agai, praeitą žiemą nušoviau elnią iš šimto jardų — ne, ką aš sakau? — tikriausiai, buvo apie šimtą penkiasdešimt jardų. Iš penkiasdešimt jardų nešaudau elnių — neįdomu. Ir, tur būt, prisimeni, Agai, kad šoviau tik kartą?

— O kaipgi, prisimenu, masa Ričardai. Antrąjį šūvį paleido Netis Bampas. O žinote, sere, visi sako, kad elnią tąsyk nudėjęs Netis.

— Žmonės meluoja, juodaodi kipše! — įširdęs sušuko Ričardas.— Per pastaruosius ketverius metus nė voverės nenusišausi,— tuoj tas niekšas savinasi. O jeigu ne jis pats, tai už jį — kiti. Gyvename biauriai pavydžiame pasaulyje: žmonės tik ir žiūri, kaip sudraskius kito šlovę į gabaliukus, kad niekam netektų jos daugiau, kiek patys turi. Štai dabar visoje apygardoje pasklido paskalos, kad Hairemas Dulitlis padėjęs man suprojektuoti švento Povilo bažnyčios bokštą, nors pats Hairemas puikiai žino, kad tai mano vieno darbas. Nesiginu, truputį pasižiūrėjau į to paties vardo Londono bažnyčios graviūras, bet visa kita, kas genialu,— mano paties.

— Nežinau, kas ją sugalvojo,— atsakė negras, iš susižavėjimo nustojęs šypsotis,— bet visi šneka, kad ji esanti stebuklingai graži.

— Teisybę sako, Agai,— sušuko Ričardas ir, palikęs elnią, susidomėjęs priėjo prie negro.— Nesigirdamas galiu pasakyti, kad tai yra gražiausia provincijos bažnyčia visoje Amerikoje ir pastatyta pagal visus mokslo dėsnius. Konektikuto naujakuriai giriasi savo maldos namais Vedersfilde, bet aš jais mažai tikiu: jie pernelyg dideli pagyrūnai. Jeigu tu padarai kokį nors daiktą, ir jie mato, kad tau pasisekė, tuojau pradeda malti liežuviais, norėdami pasisavinti, jeigu ne visus, tai bent pusę svetimų nuopelnų. Tur būt, prisimeni, Agai, kaip aš piešiau kapitonui Holisteriui „Narsiojo dragūno" iškabą? Tada toks vyrukas, kuris dažo namus plytine spalva, patarė karčiams ir uodegai sumaišyti juodus ir rudus dažus, kad atrodytų kaip tikro arklio, o paskui, žiūrėk, ėmė visiems pasakoti, kad iškabą piešęs kartu su skvairu Ričardu Džonsu. Jeigu Marmadiukas neišgins to nenaudėlio iš mūsų krašto, tai tegu pats puošia visus miestelio namus — aš nė piršto nepajudinsiu.

Ričardas nutilo ir garsiai atsikrenkštė, o tuo tarpu negras triūsė apie roges, pagarbiai tylėdamas. Dėl savo religinių įsitikinimų teisėjas negalėjo laikyti vergų, todėl Agas formaliai buvo skaitomas Ričardo tarnu ir, praėjus tam tikram laikui, turėjo būti išlaisvintas, bet dabar Ričardas turėjo teisę reikalauti iš jaunojo negro paklusnumo ir deramos pagarbos. Kai kildavo ginčas tarp tikrojo ir formaliojo savininko, Agas, bijodamas ir vieno, ir kito, vengdavo sakyti savo nuomonę. Ričardas valandėlę stebėjo negrą, veržiantį plėškių sagtis, o paskui, kiek suglumęs, tęsė toliau:

— Ir šitas jaunas vyrukas iš jūsų rogių, jeigu tik jis yra tikras Konektikuto naujakurys, dabar pradės visiem girtis, kad išgelbėjęs mano arklius, nors aš vadžiomis ir botagu būčiau lengvai juos pasukęs į kelią ir neišvertęs rogių, jei jis kokią pusę minutės būtų pavėlavęs

prikišti nagus. Arkliai genda, tampomi už apynasrio, ir dėl vieno jo timptelėjimo aš, ko gero, turėsiu parduoti abu.— Lyg dvejodamas, Ričardas nutilo, matyt, sunerimo jo sąžinė, kad šmeižia žmogų, išgelbėjusį jam gyvybę.— O kas tas vyrukas, Agai? Neprisimenu, kad būčiau jį kada matęs.

Negras trumpai nupasakojo, kad jie sutikę jaunuolį ant kalno viršūnės, bet, prisiminęs, jog vakare atsilankys Senis Šaltis, nutylėjo apie nesėkmingą teisėjo šūvį,— tik pridūrė, kad jaunuolis, jo nuomone, esąs ne vietinis. Tais laikais aukštos padėties žmonėms buvo įprasta pavėžinti sutiktą per sniegus klampojantį žmogų, todėl Ričardui tokio paaiškinimo visiškai pakako. Labai atidžiai išklausęs Ago, jis tarė:

— Na, jeigu to vaikino dar nesugadino templtoniečiai, jis gali būti visai padorus. Jis ir man tik gero norėjo, todėl reikės juo pasirūpinti. Gal jis medžiotojas... Klausyk, Agai, ar tik nebus jis čia užklydęs medžiodamas?

— Ee... taip, masa Ričardai,— atsakė negras, kiek sumišęs, mat, Ričardo jis bijojo labiau, negu teisėjo, nes nusikaltusius tarnus Ričardas plakdavo.— Taip, sere, manau, kad medžioti.

— Ar jis turėjo maišelį ir kirvį?

— Ne, sere, tik šautuvą.

— Šautuvą! — sušuko Ričardas, matydamas, kad negras sumišo ir net išsigando.— Štai kaip! Tai jis ir nušovė elnią! Juk ne Marmadiukui pataikyti į šuoliuojantį elnią. Kaip ten buvo, Agai? Sakyk — tai bent patrauksiu Marmadiuką per dantį! Kaip ten buvo? Tas vaikinas nušovė elnią, o Marmadiukas jį nupirko? Ir dabar nusivežė vaikiną atiduoti pinigų?

Ričardui besidžiaugiant šiuo atradimu, negras kiek atsipeikėjo; prisiminęs Senio Šalčio kojinę, pažiopčiojęs jis prabilo:

— Bet žaizdos tai dviejų šūvių, sere.

— Nemeluok, juodsnuki niekše! — sušuko Ričardas ir žingtelėjo atatupstas į sniego pusnį, taikydamasis šmaukštelti negrą rimbu.— Sakyk teisybę, kitaip nudirsiu tau kailį.

Taip sakydamas, jis palengva dešine ranka pakėlė storą rimbą ir perbraukė per jį kairiąja, kaip jūrininkas, ruošdamasis mesti lyną. Agamémnonas pasisuko į šeimininką vienu šonu, paskui kitu, bet, gailėdamasis ir vieno, ir kito, pasidavė. Jis trumpai papasakojo šeimininkui visą teisybę, vis maldaudamas apsaugoti nuo teisėjo rūstybės.

— Gerai, vyreli, gerai,— sušuko šis, iš džiaugsmo trindamas rankas.— Tylėk sau, o aš jau su juo susikalbėsiu. Baisiai norėčiau palikti tą elnią čia ant kalvos — tegu siunčia ką kitą tų grobų pargabenti. Bet ne: tegu pirmiau jis prisigiria, o paskui aš tarsiu savo žodį. Paskubėk, paskubėk, Agai, juk reikės padėti aptvarstyti tam vyrukui žaizdą: tas jankis gydytojas visai nenusimano apie chirurgiją; kad būčiau nepalaikęs, jis niekaip nebūtų nupiovęs kojos tam seniui Miligenui...

Ričardas užsirangė ant savo pasostės, pasisodino negrą užpakalyje ir paginė ristūnus namo. Į pakalnę arkliai nešė risčia, ir Ričardas, vis grįžčiodamas į negrą, nesiliovė plepėjęs. Tai kas, kad jie buvo apsipykę — dabar juodu vėl jautėsi kuo geriausi draugai.

— Vadinasi, arklius pasukau aš, nes joks žmogus su peršautu dešiniuoju petimi nepajėgtų suvaldyti tokių narčių velnių. Aš tai žinojau iš pat pradžių, tik nenorėjau tuščiai ginčytis su Marmadiuku... A, tu kandžiosies, biaurybe? Na, arkleliai, na! Ir senis Netis čia įsipainiojęs — tuo geriau. Na, dabar Diukas tylės dėl mano elnio. Tik pamanyk — paleido du šūvius ir pataikė... į vaikiną, prigludusį už pušies. Reikės padėti tam šundaktariui išimti kulką iš vargšelio.

Kol Ričardas leidosi kalno šlaitu, netilo žvangučiai, o nuo jų neatsiliko ir jo liežuvis. Bet, privažiavęs kaimą,

jis viską užmiršo: dabar jam rūpėjo pasirodyti, kaip šauniai jis moka važiuoti, ir tuo nustebinti moteris bei vaikus, kurie, norėdami pamatyti grįžtantį šeimininką ir jo dukterį, spoksojo, aplipę langus.

PENKTAS SKYRIUS

Striukė Natanieliui dar nepasiūta,
O Gabrielio batai — be kaspinų,
Piterio skrybėlė nepadabinta,
Ir Volterio durklui dar makšties nėra,
Tik Ralfas, Adamas ir Gregiris jau pasipuošę.

Šekspyras

Nuvingiavęs kalno šlaitu, kelias suka stačiai į dešinę ir nuožulnia pakalnės lyguma tiesiai šauna į Templtoną. Gremėzdiškas tiltas per sraunų siaurutį upelį, kurį jau minėjome, rodo, kad statybininkai čia prasti, bet medžiagos turi į valias. Šis upelis, varantis savo tamsius vandenis per kalkakmenių dugną, yra viena iš daugybės ištakų, susiliejančių į Saskvihanos upę, kuriai pats Atlanto vandenynas bičiuliškai paduoda ranką.

Prie šio tilto eiklūs misterio Džonso ristūnai prisivijo lėtesnių arklių traukiamas teisėjo roges. Čia, užvažiavus ant kalno, Elizabeta pamatė, kad jie jau beveik miestelyje, kurio namai taip nesiderina vienas su kitu. Viduriu einanti gatvė siauroka, nors aplinkui, kiek akis užmato, plyti tūkstančių akrų miškai, ir juose gyvena tik žvėrys. Bet tokią gatvę suplanavo jos tėvas, ir tokia ji patiko naujakuriams. Ji priminė jiems senąjį pasaulį, ir iš tiesų argi tai ne civilizacija — miestas tarp žmogaus neliestų miškų? Ta vadinamoji gatvė kokio šimto pėdų pločio, tačiau važiavimui skirta dalis — dar siauresnė. Abipus gatvės dunkso didelės malkų stirtos ir kasdieną jos vis didėja, nors pro kiekvieno namo langus matyti liepsnojant didžiuliai židiniai.

Kai, Ričardui privažiavus, jie vėl pajudėjo iš vietos,

Elizabeta užsižiūrėjo į besileidžiančią saulę. Artėdama prie horizonto, saulė vis didėjo ir netrukus pradėjo grimzti už vakarinių kalnų, o raudoname jos fone juodavo išlakios pušies siluetas. Paskutiniai spinduliai, perkopę per kalvą, kuria važiavo Elizabeta, apšvietė beržų kamienus, ir glotnus, blizgantis jų luobas baltumu galėjo rungtis su apsnigtais kalnų šlaitais. Net miško gilumoje išryškėjo tamsūs pušų kontūrai, ir, tartum šypsena atsisveikindamos su diena, nušvito uolos, tokios skardžios ir lygios, jog ant jų nesilaikė sniegas. Rogėms leidžiantis į pakalnę, Elizabeta pamatė, kad diena lieka jiems už nugarų. Įvažiavus į šaltą, niūrų slėnį, dingo paskutiniai skaistūs, bet nešildą gruodžio saulės spinduliai. Tiesa, rytinių kalnų viršūnėse dar žioravo šviesos atšvaitai, bet jie kilo vis aukščiau ir aukščiau, kol pasiekė debesis, kurie telkėsi aplink žemę, susimaišę su rūku. Bet rūkas užšalusio ežero dar nebuvo apgaubęs, jo skraiste suposi tik namai. Su kirviais ant pečių medkirčiai traukė namo, džiaugdamiesi, kad gaus visą mielą vakarą pasėdėti prie jaukios ugnies, kuriai tiek prikirto malkų. Jie stabtelėjo, tik pamatę roges; kilstelėjo kepures Marmadiukui, draugiškai linktelėjo Ričardui ir išsiskirstė po namus.

Arkliai risčia pasuko į atvirus vartus, ir Elizabetai, išvydusiai plikų topolių alėją ir jos gale niūrias namo sienas, pasirodė, kad gražieji saulėlydžio vaizdai buvo tik trumpas sapnas. Marmadiukas, tebesilaikydamas ankstyvesnių įpročių, nevažinėjo su žvangučiais, bet Džonsas įlėkė pro vartus taip žvangėdamas, jog suaidėjo visos pakampės, ir namas sukilo ant kojų.

Priešais namą, ant akmeninės aikštelės, perdaug mažos tokiam dideliam pastatui, Ričardas su Hairemu buvo pastatę keturias medines kolonas laikyti portikui — taip Ričardas praminė neišvaizdų, gontais dengtą prieangį. Į jį vedė akmeniniai penkių pakopų laiptai, taip paskubomis sulipdyti, jog, spaudžiami šalčių, jie baigė išsikleipti. Atšiauraus klimato ir statytojų nerūpestingumo padariniai tuo dar nesibaigė: akmeninė aikštelė kartu su laip-

tais įdubo, ir medinės kolonos, atskirtos nuo pagrindo kokios pėdos platumo tarpu, pakibo ore. Laimė, kad dailidė taip stipriai pritvirtino to „klasikinio" portiko stogą prie namo, kad dabar, netekęs atramos, jis pats laikė kabaluojančias kolonas. Tačiau ši spraga Ričardo kolonadoje, kaip langas Aladino rūmuose, buvo reikalinga įrodyti neišsenkamam jos kūrėjo išradingumui. Pasinaudojus tariamojo kompozicinio orderio lankstumu, atsirado antroji, kaip sako knygininkai, prieangio laida — pataisyta ir papildyta. Portikas buvo padarytas daug didesnis ir papuoštas įmantriais lipdiniais. Bet laiptai vis tebedubo į žemę, ir, Elizabetai grįžus į tėviškę, iš po kolonų kyšojo stambūs mediniai kyliai, pakalti, kad kolonos neklibėtų ir neatitrūktų nuo stogo, kurį pačios turėjo laikyti.

Atsivėrus plačioms prieangio durims, pasirodė trys tarnaitės ir tarnas. Pastarasis, nors ir vienplaukis, buvo šia proga šventiškai apsirengęs. Jo išvaizda ir apdaras toks nepaprastas, jog verta smulkiau aprašyti. Augumo kokių penkių pėdų, kresnas ir atletiškai sudėtas — pečių jam galėjo pavydėti kiekvienas grenadierius. Nors ir taip žemas, jis dar turėjo įprotį kumpti į priekį,— gal dėl to, kad būtų laisviau rankoms, kuriomis jis imdavo smarkiai mostaguoti, kai tik pajudėdavo iš vietos. Pailgas šviesaus gymio jo veidas skaisčiai raudonas, nosis — riesta ir prisiplojusi, burna — nuo ausies iki ausies, pilna sveikutėlių baltų dantų, akys — mėlynos, į visus žiūrinčios su panieka. Galva didelė, vos ne ketvirtadalis jo aukščio, ir nutįsusi kasa siekė juostą. Jis vilkėjo labai šviesiu pilkai rusvu durtiniu su dolerio didumo sagomis, ant kurių išspausti inkarai, o nepaprastai platūs durtinio skvernai siekė kojų riešus. Po apačia pasivilkęs liemenę ir raudono pliušo kelnes, nunešiotas ir murzinas. Jo kojinės mėlynais ir baltais dryžiais, pusbačiai su didelėmis sagtimis.

Šis keistos išvaizdos žmogus save kildino iš Kornvelio — to, kuris yra Britanijos salose. Sakėsi vaikystę pra-

leidęs alavo kasyklų rajone, o paauglio amžių — dirbdamas junga kontrabandininkų laive, plaukiojusiame tarp Folmuto ir Gernsio. Paskui iš šios tarnybos gavęs pasitraukti ir turėjęs pereiti į karališkąjį laivyną. Iš pradžių, nesant tinkamesnio darbo, dirbęs tarnu kajutėse, o vėliau pasidaręs stiuardu. Čia išmokęs troškinti žuvį su lašiniukais, svogūnais bei džiuvėsiais ir gaminti dar keletą jūrininkų patiekalų. Be to, jis mėgdavo girtis, kad per tą laiką pamatęs platųjį pasaulį. O iš tiesų, be poros Prancūzijos uostų, jam teko išvysti tik Portsmutą, Plimutą ir Dilį,— šiaip jis tiek tepažino pasaulį, kiek jo būtų matęs, visą amžių bevarinėdamas asiliuką gimtinės kasyklose. Tačiau, atleistas iš laivyno po 1783 metų taikos, jis pareiškė vyksiąs į laukinę Ameriką, nes visas civilizuotas pasaulio dalis jau matęs. Mes čia neseksime tų trumpų jo klajonių, kai jį vedė emigracijos dvasia, kuri neretai net Londono dabitą priversdavo palikti namus ir, dar neatsipeikėjusį nuo miesto triukšmo, iškeldavo prie kurtinančio Niagaros krioklio, tik pasakysime, kad seniai, dar prieš išvažiuojant Elizabetai mokytis, jis rado prieglobstį Marmadiuko Templo šeimoje ir dėl tam tikrų privalumų, kuriuos pamažėle aprašysime, dabar jau buvo mažordomas, pirmoji misterio Džonso ranka. Šis garbingas jūrininkas save vadino Bendžaminu Pengilemu, bet žmonės, prisiklausę nesibaigiančių jo pasakojimų, kaip ilgai jis kamavosi, pumpuodamas vandenį iš skęstančio laivo po vienos Rodnėjaus[1] pergalės, praminė jį Benu Pompa.

Šalia Bendžamino, kiek išlindusi į priekį, tartum bijodama, kad jos nenustelbtų, stovėjo pagyvenusi moteris kartūnine suknele, per daug skaisčia pagal liesą ir aukštą figūrą, aštrius veido bruožus ir atgrasią išraišką. Burnoje jai buvo likę vos keli pageltę dantys, gilių raukšlių išvagotame suvytusiame veide kyšojo smaila nosis. Ji taip dažnai šniaukė tabaką, kad galėjai pamanyti, jog

[1] Džordžas Rodnėjus (1717—1792) — Anglijos admirolas, pasižymėjęs daugelyje mūšių su prancūzais ir ispanais.

nuo to jos lūpos ir smakras tamsiai geltoni, jei, žinoma, visas veidas nebūtų buvęs irgi tos pat spalvos. Ši senmergė, vardu Remarkablė Petiboun, tarnavo šeimininke, ir jos turėjo klausyti visos tarnaitės. Elizabeta ją matė pirmą kartą, nes Petiboun čia atsirado po motinos mirties.

Be šių namiškių, šeimininką sutiko ir keli parankiniai, daugiausia negrai,— vieni stovėjo, iškišę galvas pro duris, kiti dar bėgo iš antrojo namo galo, kur buvo virtuvė ir maisto podėliai.

Tačiau triukšmingiausiai pasisveikino galvotrūkčiais subėgę Ričardo šunidės įnamiai, skalydami visokiausiais balsais, pradedant vilkšunių maurojimu, baigiant įkyriu terjerų kiauksėjimu. Šeimininkas jiems atsakė, irgi šuniškai ambrydamas, kol šie, gal būt, sugėdinti jo pranašumo, pagaliau nutilo.

Tik vienas stambus ir orus dogas su žalvariniu antkakliu, kuriame buvo išgraviruotos didelės raidės „M.T.", neprisidėjo prie to triukšmo. Jis didingai priėjo prie teisėjo, švelniai patapšnotas, pasisuko į Elizabetą, o ši, jį pamačiusi, pavadino vardu: „A, Narsuolis!" ir pasilenkusi pabučiavo. Atrodė, kad senas šuo ją irgi pažino: kai ji, prilaikoma mesje Lekua ir tėvo, lipo slidžiais laiptais, jis liūdnai palydėjo ją akimis ir susirangė netoliese stovinčioje būdoje, tarsi supratęs, kad namuose atsirado nauja vertybė, kurią reikia itin budriai saugoti.

Elizabeta, lydima tėvo, kuris stabtelėjęs kažką paliepė tarnui, įėjo į erdvią salę, menkai apšviestą dviem žvakėmis aukštose senamadiškose bronzinėse žvakidėse. Uždarius duris, visa draugė pasijuto patekusi iš žiemos į karštą vasarą. Salės viduryje stovėjo didžiulė krosnis, kurios šonai braškėjo nuo karščio. Nuo jos tiesiai į lubas buvo išvestas dūmtraukis. Ant krosnies garavo metalinis dubuo su vandeniu — tik taip buvo galima išlaikyti oro drėgmę.

Salė išklota kilimais ir apstatyta patogiais sunkiais baldais — dalis jų parvežta iš miesto, o dalis padirbta

Templtono meistrų. Inkrustuota dramblio kaulu raudonmedžio indauja su masyviomis, švytinčiomis bronzinėmis rankenomis pilna sidabrinių indų. Greta jos keli dideli stalai, padirbti iš laukinės vyšnios, imituojant indaujos medį, tik paprasti, be jokių pagražinimų. Priešaky — šviesaus medžio mažesnis stalelis, padarytas iš kalnų klevo su gražiai išsivingiavusiais medienos ruoželiais. Už jų, kampe, sunkus senoviškas pajūrio riešutmedžio laikrodis su žalvariniu ciferblatu. Prie sienos didelė, kokių dvidešimt pėdų ilgumo kušetė, tikriau sakant, sofa, užtiesta kartūnu. Ties ja ir tarp kitų baldų sustatytos medinės kėdės, nudažytos šviesiai geltonai su juodais ruoželiais, išvestais neįgudusios rankos.

Netoli krosnies ant sienos pakabintas Farenhaito termometras raudonmedžio futliare, sujungtas su barometru, į kurį Bendžaminas pasižiūri punktualiai kas pusvalandį. Iš abiejų krosnies pusių pritaisyta po nedidelį stiklinį sietyną — abu vienodai nutolę nuo krosnies ir nuo salės galuose esančių pagrindinių durų. Paauksuoti kandeliabrai žvilga ir palei daugybę durų, vedančių į kambarius.

Visų durų staktos įmantrios ir virš kiekvienų stovi po nedidelį pjedestalą su juodai dažytu gipsiniu biustu. Ir pjedestalų forma, ir biustai parinkti pagal misterio Džonso skonį. Ant vieno pjedestalo — Homeras, pasak Ričardo, labai panašus, nes „iš karto matyti, kad jis aklas". Ant kito — dailaus veido džentelmenas su smaila barzdžiuke — jį Ričardas vadino Šekspyru. Ant trečiojo — puošni urna, Ričardo nuomone, kaip tik tokia, į kurią buvo supilti Didonos[1] pelenai. Ketvirtasis, aišku, Franklino[2] biustas — jį galėjai pažinti iš naktinės kepuraitės ir akinių. Penktasis, be jokių abejonių,— orus ir susikaupęs Vašingtonas. Šeštasis, sunkiai nusakomas, anot Ričardo, „vyras su atlapais marškiniais ir lauro šakele

[1] Mitologinė Kartagenos karalienė.

[2] Bendžaminas Franklinas (1706—1790) — politinis veikėjas Amerikos nepriklausomybės karų metu ir žymus mokslininkas.

rankoje — gal Julijus Cezaris, o gal daktaras Faustas — ir tas, ir anas gali būti".

Sienos išklijuotos angliškais švino spalvos apmušalais su piešiniais, vaizduojančiais Britaniją, raudančią prie generolo Volfo[1] antkapio. Pats didvyris stovi kiek toléliau nuo gedinčios deivės, apmušalo pakraštyje, todėl neišsitenka jo dešinioji ranka — ji jau kitoje juostoje. Ričardas, pats klijavęs sienas, niekaip nepajėgė sutaikyti piešinio linijų, taigi Britanija turėjo pagrindo raudoti ne tik dėl mylimojo karžygio mirties, bet ir dėl žiauraus jo dešiniosios rankos amputavimo, pasikartojančio nesuskaitomą daugybę kartų.

Bet va pats tos beširdiškos operacijos kaltininkas skambiu botago pliaukštelėjimu pasiskelbė esąs salėje.

— Ei, Bendžaminai! Benai Pompa! Vadinasi, taip pasitinki įpėdinę? — sušuko jis.— Atleisk jam, Elizabeta. Beje, ne kiekvienas susidoros su tokiu uždaviniu, bet dabar, kai aš namie, viskas eis kaip iš pypkės. Na, dek šviesą, misteri Pengilemai, dek šviesą, kad galėtume vienas kitą matyti. Tai va, Diukai, parvežiau elnią — ką su juo darysime, a?

— Dievaži, skvaire,— pradėjo teisintis Bendžaminas, nusišluostęs burną atgalia ranka,— jeigu būtumėte kiek anksčiau įsakęs, tai, vadinasi, būtume padarę, kaip geidėte. Buvau jau išrikiavęs savo komandą ir bepradedąs dalinti žvakes, kai jūs pasirodėte horizonte. Bet, išgirdusios jūsų žvangučius, bobos iškūrė, kaip bocmanui lynu šmaukštelėjus. Jeigu ir yra šiuose namuose žmogus, galįs suvaldyti krūvą moterų, nutrūkusių nuo inkaro, tai tik ne Bendžaminas Pompa. O mis Betsė, dabar jau su ilga suknele, turėtų būti labiau pasikeitus, negu piratų laivas, iškėlęs prekinio laivo ženklus, jei jau supyktų ant senio, kad neuždegė kelių žvakių.

Elizabeta ir tėvas tylėjo; įėję į salę, abu pasigedo brangiosios velionės, ir širdį jiems suspaudė liūdesys.

[1] Džeimsas Volfas (1727—1759) — Anglijos generolas, žuvęs Kanadoje per Anglijos karą su Prancūzija.

Elizabetai iškilo prieš akis tie vieneri metai, praleisti tėvų namuose, prieš važiuojant mokytis.

Žvakės buvo iš anksto sustatytos į žvakides ir sietynus, ir pagaliau atsipeikėję tarnai susigriebė, kam jos reikalingos: tučtuojau salė sutvisko nuo šviesos ir nesklandumo — kaip nebūta.

Skaisti šviesa išsklaidė liūdną Elizabetos ir jos tėvo nuotaiką. Visi pradėjo vilktis sunkius žiemiškus drabužius.

Kol keleiviai rengėsi, Ričardas kalbino tai vieną, tai kitą tarną, retkarčiais užsimindamas teisėjui apie elnią, bet tos jo kalbos buvo kaip pianino akompanimentas, kurį visi girdi, bet niekas neklauso, todėl jų ir nekartosime.

Remarkablė Petiboun, vos uždegus jai skirtą žvakių kiekį, bematant atsirado šalia Elizabetos, dėdamasi norinti paimti viršutinius drabužius, bet iš tikrųjų jai knietėjo pasižiūrėti, kaip atrodo dama, kuriai — nors ir gaila — reikės perleisti šeimininkės pareigas. Ją net baimė suėmė, kai, Elizabetai nusimetus apsiaustą, kailinius, skaras, vilnones kojines ir didelį juodą gaubtą, pasirodė gražus, bet valdingas veidelis, apvestas juodomis blizgančiomis kaip varnos sparnas garbanomis. Ir nieko negalėjo būti baltesnio ir skaistesnio už Elizabetės kaktą, bet tas baltumas derinosi su jos gyvumu ir žydinčia sveikata. Jos nosį galėjai pavadinti graikiška, jeigu ne mažas kumpumėlis, truputį ją gadinąs, bet užtat teikiąs veidui daugiau charakteringumo. Burna iš pirmo žvilgsnio atrodė sutverta tik meilei, tačiau, Elizabetei šnekant, ji pasidarydavo nenusakomai didinga ir moteriškai grakšti,— sakytum kalbėdavo ne tik ausims, bet ir akims. Iš motinos Elizabeta buvo paveldėjusi aukštą, dailią figūrą, pagal metus gana apvalių formų. Tos pačios kilmės ir akys su lenktais antakiais ir ilgomis šilkinėmis blakstienomis. Bet išraiška buvo tėvo: tokia pat romi, santūri, o kartu švelni ir patraukli; tiesa, ji lengvai keisdavosi,

tačiau net ir griežtas jos veidas vis tiek buvo gražus. Nusigobusi paskutinę skarą, Elizabeta atskleidė visą savo grožį: mėlynas amazonės kostiumas išryškino grakščias jos linijas, nuo šilumos ir taip raudoni skruostai pražydo lyg rožės, spindėjo padrėkusios akys. Išvydusi ją tokią žvakių šviesoje, Remarkablė Petiboun suprato, kad jos valdžia namuose pasibaigė.

Tuo tarpu nusirengė ir kiti. Marmadiukas buvo su paprastu juodu kostiumu; mesje Lekua — su tabako spalvos surdutu ir siuvinėta liemene po apačia, šilkinėmis kelnėmis ir kojinėmis, batais su didelėmis sagtimis, kurias visi laikė esant tauriojo metalo imitacija; majoras Hartmanas dangaus žydrumo švarku su didelėmis žalvarinėmis sagomis, pariku su kasele ir ilgais batais, o misteris Ričardas Džonsas tamsiai žaliu švarku su didelėmis kulkos pavidalo sagomis, susegtomis tik apačioje, ant pūpsančio pilvo, kad būtų matyti raudonos gelumbės palaidinė ir flanelinė liemenė, apsiūta žalio aksomo apvadais. Jis buvo elnio kailio kelnėmis ir aukštais baltais batais su pentinais, kurių vienas buvo nukrypęs, bespardant taburetę.

Nusivilkusi kelionės drabužius, jaunoji ledi galėjo apsidairyti, kaip atrodo salė ir kaip tvarkomas namų ūkis, kur ji bus šeimininkė. Nors trūko dermės, parenkant baldus ir salę puošiant, tačiau viskas atrodė gana padoriai. Grindys net toliausiuose kampuose buvo išklotos kilimais. Žalvarinės žvakidės, paauksuoti sietynai ir stikliniai kandeliabrai gal parinkti ne pernelyg su skoniu, bet užlaikomi gerai. Kruopščiai nušveisti, jie tviskėjo ryškioje kambario šviesoje. Prisiminus žvarbų gruodžio vakarą lauke, šis šviesus ir jaukus kambarys tiesiog žavėjo. Džiaugdamasi jaukuma, Elizabeta nepastebėjo nė šiokių tokių trūkumų, o jų vis dėlto buvo, bet su pasigėrėjimu žvalgėsi po salę, kol staiga jos akys sustojo ties jaunuoju medžiotoju, savo išvaizda taip nepanašiu į pasipuošusius ir besišypsančius žmones, susirinkusius pasveikinti jaunosios Templtono įpėdinės.

Jis stovėjo vienišas salės kampe, netoli paradinių durų, visų pamirštas. Susijaudinęs teisėjas galėjo užmiršti vaikiną ir jo sužeidimą, bet buvo nesuprantama, kodėl pats sužeistasis taip nesirūpina savimi. Įėjęs į vidų, jis nusiėmė kepurę, atidengdamas vešlius plaukus, savo spalva ir kuplumu galinčius parungtyniauti su Elizabetos garbanomis. Net keista, kaip jis pasikeitė, likęs be šios negrabiai pasiūtos lapinės kepurės. Jo galva buvo daili, o veidas malonus ir kilnus. Nors ir prastais, lyg ir laukinio drabužiais apsirengęs, išdidžiu žvilgsniu ir oria išvaizda jis tarytum sakė, kad ši prabanga, nausėdžių laikoma neprilygstama, jam — vieni niekai. Ranka, kurioj turėjo kepurę, jis laisvai, be jokio kaimiško drovumo ar nerangumo, buvo atsirėmęs į nedidelį, dramblio kaulu inkrustuotą Elizabetos pianiną. Instrumentą lietė tik vienu pirštu, tarsi iš seno prie tokių daiktų įpratęs. Ištiestąja ranka jis mėšlungiškai spaudė šautuvo vamzdį. Jaunuolis taip stovėjo ne pozuodamas ir žiūrėjo į susirinkusius ne iš prastuoliško smalsumo.

Prastu savo apsirengimu jaunuolis skyrėsi nuo visų, bruzdančių kitame ilgos salės gale, ir Elizabeta nustebusi žiūrėjo į jį. O jis, žvelgdamas čia į vieną daiktą, čia į kitą, vis labiau raukė antakius. Kartais jo akys piktai blyksteldavo, bet pyktį greitai pakeisdavo skausminga išraiška. Pagaliau jis sulenkė ištiestą ranką ir, parimęs ant jos, nuslėpė savo raiškų veidą.

— Mielas tėveli, mes užmiršome šį džentelmeną (Elizabeta nieku gyvu nebūtų drįsusi kitaip jo pavadinti), kuriam privalome kuo nuoširdžiausiai padėti.

Visų akys nukrypo į tą pusę, kur žiūrėjo Elizabeta, bet jaunuolis, išdidžiai pakėlęs galvą, tarė:

— Mano žaizda menka, be to, manau, kad teisėjas Templas bus pasiuntęs gydytojo, kai tik atvažiavome.

— Aišku, jaunuoli, neužmiršau, kam jus parsivežiau ir ką jums privalau,— atsakė Marmadiukas.

— A-a! — sušuko Ričardas, piktai džiūgaudamas.— Vadinasi, tu vaikinui skolingas už elnią, kurį sakeisi pats

nušovęs, pusbroli Djukai. Ai, Marmadiukai, Marmadiukai! Gražią pasaką sudėjai apie tą elnią. Štai tau, jaunikaiti, du doleriai už elnią, o teisėjas gaus sumokėti gydytojui. Aš nieko neimsiu už tai, kad padėsiu gydytojui, ir nuo to tau blogiau nebus. Na, Diukai, nesisielok,— nors elniui nekliuvo, bet užtat pataikei į šį vargšą, stovėjusį už pušies. Dabar matau, kad tu mane pranokai: aš dar niekad nesu taip padaręs.

— Ir linkiu niekad nepadaryti,— atsakė teisėjas,— jeigu paskui nenori taip biauriai jaustis, kaip aš dabar. Nenusimink, mielas drauge, žaizda, matyt, ne tokia baisi, jeigu gali laisvai pakelti ranką.

— Tik dar daugiau nepagadink reikalo, Diukai, kišdamasis su savo kalbomis apie chirurgiją,— pertraukė misteris Džonsas, atsainiai mostelėjęs ranka.— To mokslo galima išmokti tik dirbant. Juk žinai, mano senelis buvo gydytojas, o tu savo gyslose neturi gydytojų kraujo. Tokie gabumai paveldimi iš kartos į kartą. Visa mūsų giminė iš tėvo pusės turi gydytojišką gyslelę. Štai, pavyzdžiui, mano dėdė, kurį nukovė prie Brandivano, mirė daug lengviau už kitus karius tik dėl to, kad mokėjo sulaikyti kvėpavimą. Mažai žmonių tai moka.

— Neabejoju, Dikai,— šyptelėjo teisėjas, pažvelgęs į jaunuolį, kuris irgi nebeišlaikė nenusišypsojęs,— kad jūsų giminė nuodugniai yra išstudijavus, kaip atsiskirti su šiuo pasauliu.

Ričardas negirdomis nuleido šią pastabą, susikišo rankas į kišenes, kad net atsistojo skvernai, ir pradėjo švilpauti, bet noras atsikirsti nugalėjo filosofinę jo išmintį, ir jis karštai sušuko:

— Gali juoktis, teisėjau, iš gabumų paveldimumo, kiek patinka, bet mūsų apylinkėje nerasi žmogaus, kuris tuo netikėtų. Va ir šis jaunuolis, savo gyvenime matęs tik lokius, elnius ir voveres, irgi žino, kad gabumai šeimose paveldimi. Ar ne tiesa, drauguži?

— Kad ydos nepaveldimos, aš tikiu,— sausai atsakė

nepažįstamasis, žvilgčiodamas čia į teisėją, čia į Elizabetą.

— Skvairo teisybė, gerbiamas teisėjau,— įsiterpė Bendžaminas, reikšmingai linktelėjęs galva Ričardui, matyt, visiškai jam pritardamas.— Va Senajame Pasaulyje jo karališkoji didenybė prisilietimu gydo skrupulą[1]. O tos ligos neįveikia nė geriausias laivyno gydytojas,— netgi admirolas neturi tokios galios. Ją išgydo tik karalius ir pakaruoklis. Taip, skvairas teisybę sako. Dėl ko daugiau septintasis sūnus visada pasidaro gydytojas, nors kartais jis nė nepagalvoja mesti inkaro ligoninėj? Va, kai mes kartą prirėmėme tuos de Graso[2] varlamušius, mūsų laive buvo toks gydytojas. . .

— Gerai gerai, Bendžaminai,— pertraukė jį Elizabeta, pervedusi savo žvilgsnį nuo medžiotojo į mesje Lekua, labai mandagiai besiklausantį kalbėtojo.— Tą ir kitus įdomius savo nuotykius man papasakosi vėliau. O dabar reikia paruošti kambarį, kuriame gydytojas galėtų aptvarstyti šiam džentelmenui ranką.

— Tuo jau pasirūpinsiu aš, dukterėčia Elizabeta,— išdidžiai pasakė Ričardas.— Neleisiu jaunuoliui kentėti dėl Marmadiuko užgaidų. Einam, dranguži, apžiūrėsiu žaizdą.

— Verčiau palauksiu gydytojo,— šaltai atsakė medžiotojas.— Jis, tur būt, jau nebe toli.

Ričardas sustojo ir pasižiūrėjo į jaunuolį, nustebęs dėl tokio tono ir apstulbęs dėl atsisakymo. Įsižeidęs dėl tokio nemandagumo, jis susikišo rankas į kišenes ir, priėjęs prie misterio Granto, sušnabždėjo į ausį:

— Minėsite mano žodį — visoje apylinkėje pasklis šnekos, kad mes būtume nutrūkę sprandus, jeigu ne tas vyrukas, lyg aš nemokėčiau važiuoti. Ir jūs, sere, būtumėte lengvai pasukęs arklius į kelią; tai vieni niekai, tik

[1] Viduramžiais buvo tikima, kad karalius savo prisilietimu gali išgydyti skrupulą, ir dėl to jis buvo vadinamas „karališkąja liga".

[2] Fransua de Grasas (1723—1788) — prancūzų admirolas; 1772 metais jį sumušė Anglijos admirolas Rodnėjus.

reikėjo stipriau timptelėti kairiąją vadžią ir šmaukštelėti dešiniajam pavadiniam. Tikiuosi, mielas sere, jūs nesusižeidėte, kai tas bernas mus apvožė su rogėmis?

Dvasininkas nespėjo atsakyti, nes į salę įėjo miestelio gydytojas.

ŠEŠTAS SKYRIUS

... Lentynoj
Tuščių dėžučių nuobodi eilė,
Šen ten — žali puodukai, senos sėklos,
Rožiniai paplotėliai apmūsiję,
Virvagaliai ir pūslės gyvulių —
Neturto iškalbinga paroda.

Šekspyras

Daktaras Elnatanas Todas — taip vadinosi šis medicinos vyras — buvo visų nausėdžių laikomas didžiai gamtos apdovanotu žmogumi; šiaip ar taip, augumu jis tikrai skyrėsi iš kitų. Be batų jo aukštis — lygiai šešios pėdos ir keturi coliai. Jo rankos ir kojos irgi tokios pat ištįsusios, kaip ir liemuo, bet kitos kūno dalys geriau tiktų kiek mažesniam ūgiui. Pečiai statūs statūs, bet tokie siauri, jog kabaluojančios ilgos rankos atrodo dygusios iš nugaros. Kaklas toks pat ištįsęs, kaip rankos ir kojos, galva maža ir pailga lyg kulka, iš užpakalio ruda ir gauruota, o iš priešakio apvaliu geraširdišku veidu, kuris tik per dideles pastangas atrodydavo išmintingas.

Daktaras, fermerio sūnus iš vakarų Mesečusetso, buvo jauniausias šeimoje, ir tėvas, pasiturinčiai gyvendamas, nevertė jo, kaip kitų savo vaikų, dirbti laukuose, kirsti medžių ar prakaituoti prie sunkių darbų, kurie būtų jam sukliudę išaugti tokiam ilgšiui. Bet, antra vertus, toji išimtis jam ir buvo sudaryta dėl nepaprasto augimo, nes jis buvo išblyškęs, nejudrus ir apatiškas berniukas, ir jautrioji jo mamytė sakydavo: „Elnatanas — ligotas vaikas, ir sunkus darbas ne jo sveikatai. Reikia jam surasti lengvesnę duoną: advokato, pastoriaus ar gydy-

tojo." Tačiau vis dėlto sunku buvo pasakyti, kuriai iš šių profesijų vaikas geriausiai tikęs. Paauglys, neturėdamas jokio darbo, slankiojo po sodybą, žiaumojo žalius obuolius arba rūgštyniavo. Bet netrukus įžvalgi mamos akis pastebėjo slypinčius jo talentus ir sumojo, koks jam skirtas kelias per gyvenimo audras. „Elnatanas — apsigimęs gydytojas,— tvirtino ji.— Juk per dienų dienas jis renka visokias žoles ir viską ragauja, kas tik auga mūsų lauke. Jau iš mažumės jis linkęs prie vaistų." Kartą ji palikusi vyrui piliulių nuo tulžies išsiliejimo, apibertų cukrumi, o pasisukęs Elnatanas sušniaukštė jas visas kaip niekur nieko, nors Aičebodas (jos vyras), kol vieną prarydavęs, taip baisiai raukydavęsis, kad ji negalėdavusi nė žiūrėti.

Šis atradimas viską nulėmė. Elnatanas, tuokart penkiolikametis, buvo sugautas kaip laukinis kumeliukas, nukirptas ir apvilktas eilute iš naminio milo, nudažyto riešuto žieve. Taip apdailintam jam įbruko „Naująjį testamentą", „Vebsterio elementorių" ir išleido į mokyklą. Gudrus iš prigimties, o dar ir namie pramokytas skaityti, rašyti ir skaičiuoti, vaikas greitai išsiskyrė iš kitų. Netrukus mokytojas nudžiugino motiną, pranešęs, kad jos sūnus „nuostabiai gabus berniukas ir pralenkė visą klasę". Be to, mokytojas irgi manąs, kad vaikas iš prigimties linkęs į daktarus, nes girdėjęs Elnataną įkalbinėjant jaunesniuosius mokinius mažiau valgyti, o kai šie kvailiukai nepaklausę jo patarimo, jis kelis kartus iškraustęs jų krepšelius ir pats viską sudorojęs, norėdamas juos apsaugoti nuo apsirijimo.

Neilgai trukus po šitokio mokytojo pareiškimo berniukas buvo paimtas iš mokyklos ir įtaisytas mokiniu pas vietinį gydytoją, kurio pirmieji žingsniai medicinoje nedaug kuo skyrėsi nuo mūsų herojaus. Dabar Elnataną dažnai matė girdantį gydytojo arklį arba skiedžiantį visokius vaistus — ir mėlynus, ir geltonus, ir raudonus. Kartais jis kiurksodavo po obelimi su Radimeno lotynų kalbos gramatika, o iš kišenės jam kyšodavo Denmeno

akušerijos vadovėlis. Mat, jo mokytojas tarė, kad būsimas gydytojas pirmiausia turi išmokti, kaip padėti žmonėms atsirasti, o tik paskui mokytis, kaip juos deramai išleisti iš šio pasaulio.

Taip praėjo vieneri metai, ir kartą Elnatanas pasirodė maldos namuose su ilgu juodos naminės medžiagos surdutu ir nedažytos veršio odos batais, kadangi raudono tymo buvo sunku gauti.

Paskui jis pradėjo atbukusiu skustuvu skustis barzdą. Po kokių trijų ar keturių mėnesių vieną gražią dieną kaime buvo pastebėta, kad kelios pagyvenusios damos nuskubėjo prie vienos vargingos moterėlės pirkios, apie kurią bruzdėjo susisielojusios kaimynės. Du paaugliai sėdo ant nebalnotų arklių ir nušuoliavo į skirtingas puses, klausinėdami, ar kas nematė gydytojo, bet jo taip ir nesurado. Ir tada pagaliau Elnatanas iškilmingai išėjo pro savo duris, o prieš jį trepseno uždusęs baltagalvis berniukas. Kitą dieną, kai Elnatanas pasirodė gatvėje — taip buvo vadinamas einantis per kaimą kelias,— kaimynai negalėjo nepastebėti, kad jis pasidaręs daug oresnis. Tą pačią savaitę jis nusipirko naują skustuvą, o kitą sekmadienį atėjo į maldos namus su raudona šilkine nosine rankoje, nutaisęs labai rimtą veidą. Vakare jis aplankė vieną merginą tokios kilmės, kaip jis pats, nes kitokių nebuvo, ir apdairioji jos motina, palikdama juos vienus, pirmą kartą jį pavadino daktaru Todu. Ledas buvo pralaužtas, ir nuo tol niekas kitaip Elnatano nebevadino.

Dar vienerius metus jaunuolis mokėsi pas senąjį gydytoją, ir visi kalbėjo, kad juodu „pučia vieną dūdą", nors kiekvienas ėjo savais keliais. Tuo tarpu Elnatanas sulaukė pilnų metų. Tada jis išdūmė į Bostoną vaistų pirkti ir, kaip vienas kitas tvirtino, praktikos ligoninėje atlikti. Mes nežinome, kaip buvo su ta praktika, bet jeigu Elnatanas ir praktikavosi, tai be atokvėpio, nes po dviejų savaičių jau grįžo su įtartinai atrodančia dėže, smarkiai atsiduodančia siera.

Kitą sekmadienį jis vedė, o rytojaus dieną, susikrovęs į vienkinkes roges tą dvokiančią dėžę, skrynią su naminės drobės skalbiniais, kartoninį lagaminą su pririštu raudonu skėčiu, du naujintėlaičius audeklinius krepšius ir dėželę skrybėlėms, kažkur išbrazdėjo su jaunąja žmona. Po kiek laiko draugai gavo jaunavedžių laišką su žinia, kad „įsikūrė naujosiose žemėse, gavo gydytojo vietą Templtone, Niujorko valstijoje, ir gerai uždirba".

Jei mokytas anglų juristas galėtų pasišaipyti iš Marmadiuko, kad šis sėdi teisėjo kėdėje, tai Leideno ar Edinburgo universiteto auklėtas medikas, išgirdęs mus pasakojant apie Elnatano tarnybą Eskulapo šventykloje, leiptų juokais. Ir vieną, ir kitą galime nuraminti, nes šiame krašte daktaras Todas išsilavinimu nė kiek nesiskyrė nuo savo kolegų, kaip Marmadiukas nuo kitų teisėjų.

Laikas ir praktika mūsų gydytoją stebuklingai pakeitė. Iš prigimties jis buvo jautrus, bet turėjo nemaža ir moralinės drąsos. Kitaip sakant, jis buvo labai atsargus ir nedarė jokių abejotinų bandymų, kai reikėdavo gydyti naudingą visuomenės narį, bet jei kartais jam patekdavo į rankas koks nusigyvenęs valkata, daktaras išbandydavo visus vaistus, kokių turėdavo audekliniame krepšyje. Laimė, tie ištekliai buvo nelabai gausūs ir dažniausiai nekenksmingi. Taip bedaktaraudamas Elnatanas pradėjo nusivokti apie šiltinę ir drugį ir išmoko sumaniai pašnekėti apie grįžtamąsias, kartotines ir pastoviąsias jų formas. Nausėdijose visi šventai tikėjo, kad jis geriausiai gydąs odos ligas, kurių ten dažnai pasitaikydavo, o moterys būtų verčiau sutikusios susilaukti vaiko, neturėdamos vyro, negu be daktaro Todo pagalbos. Trumpai sakant, jis iš trapios medžiagos ant smėlio statė solidų pastatą, sutvirtintą praktika. Kartais jis netgi žvilgterėdavo į senus vadovėlius ir, būdamas sumanus, puikiai derindavo praktiką su teorija.

Beveik neturėdamas chirurginio patyrimo, Elnatanas vengė daryti rimtas operacijas, tuo labiau, kad čia kiti lengviau gali pastebėti jo nenusimanymą. Tačiau jam

gerai sekdavosi tepalais gydyti nudegimus, iškrapštyti sutrūnijusių dantų šaknis ir susiūti medkirčiams žaizdas. Bet štai kartą vienam neatsargiam kirtimų darbininkui griūvantis medis sutraiškė koją, ir mūsų herojus turėjo daryti operaciją, pareikalavusią didžiausio nervų ir valios įtempimo. Vis dėlto, ištikus tokiai bėdai, jis neatsisakė padėti. Amputacijas, kurių nausėdijose dažnai prireikdavo, atlikdavo savamoksliai chirurgai, taip išsipraktikavę, jog visai pelnytai išgarsėdavo. Kokiose dviejose tokiose operacijose dalyvavo ir Elnatanas. Bet kartą toks praktikas buvo išvykęs, ir daktaras noromis nenoromis turėjo jį pakeisti.

Pradėdamas operaciją, Elnatanas beprotiškai bijojo, bet dėjosi ramus ir stengėsi rodyti savo meistriškumą. Nelaimingojo paciento pavardė buvo Miligenas,— tai jį Ričardas turėjo galvoje, girdamasis, kad padėjęs daktarui,— mat, palaikė ligoniui koją. Koja iš tiesų buvo sėkmingai nupiauta, ir ligonis liko gyvas. Bet vargšas Miligenas dar dvejus metus skundėsi, kad nupiautąją koją užkasę į žemę per ankštoje dėžėje, todėl taip ją skauda, kad net maudžia visą kūną. Marmadiukas sakė, kad tai dėl nervų ar kraujo indų, bet Ričardas, šią nusisekusią operaciją laikydamas ir savo nuopelnu, su pasipiktinimu neigė tokius prasimanymus. Jis tvirtino, kad jam ne kartą tekę girdėti žmones spėjant lietų iš amputuotos kojos maudimo. Po poros metų Miligenas ėmė rečiau skųstis, bet jo koja pagaliau vis tiek buvo iškasta ir įdėta į erdvesnę dėžę, ir nuo to laiko jau niekas nebegirdėjo jo dejuojant. Dėl šio įvykio daktaras Todas įgijo didelį žmonių pasitikėjimą, ir, ligonių laimei, drauge su garbe augo ir jo patirtis.

Tačiau, nepaisant patyrimo ir sėkmingai užsibaigusios istorijos su koja, Todas, įžengęs į teisėjo rūmų salę, rimtai išsigando. Čia buvo šviesu kaip dieną, gražu ir prabangu, ne taip, kaip skurdžiuose, paskubomis suręstuose nameliuose, kur jam tekdavo lankytis. Ir gražiai apsirengusių, susirūpinusių žmonių čia buvo tiek daug,

kad ir užgrūdinti jo nervai nebeišlaikė. Iš atėjusio jį kviesti pasiuntinio jis žinojo, kad žaizda šautinė, ir, klampojant per sniegą su persvertais per petį krepšiais, jam vaidenosi nukirstos arterijos, peršauti plaučiai, sumaitoti viduriai, tartum jis būtų ėjęs mūšio lauku, o ne taikiomis teisėjo Templo valdomis.

Įėjęs pro duris, jis pirmiausia išvydo Elizabetą jojamuoju kostiumu su auksiniais galionais, palinkusią į priekį, sielvarto sukaustytu veidu. Prakaulūs daktaro keliai garsiai kaukštelėjo vienas į kitą,— mat, iš tos baimės jis Elizabetą palaikė generolu, išvarpytu kulkų ir iš mūšio lauko atbėgusiu šauktis pagalbos. Tačiau ši iliuzija truko tik akimirką. Nuo dukters jis pasuko akis į orų, susikaupusį tėvo veidą, paskui — į Ričardą, kuris, malšindamas apmaudą, kad medžiotojas atsisakė jo paslaugų, žingsniavo po salę, šmikščiodamas rimbu; toliau jis žvilgterėjo į prancūzą, atnešusį kėdę Elizabetai, po to į majorą Hartmaną, kuo ramiausiai degantį savo trijų pėdų ilgumo pypkę prie kandeliabro žvakės; į pastorių su mokslininko rimtumu sklaidantį prie žvakidės kažkokį rankraštį; į Remarkablę, kuri, maldingai susidėjusi ant krūtinės rankas, su pasigėrėjimu ir pavydu spoksojo į gražiąją ledi ir jos rūbus; pagaliau į Bendžaminą, plačiai išsižergusį ir įsirėmusį į šonus, abejingai linguojantį savo trumpu liemeniu, tartum žaizdos ir kraujas jam būtų įprastas daiktas. Visi atrodė sveiki, ir daktaras lengviau atsikvėpė. Bet geriau apsidairyti nesuspėjo, nes tuo tarpu priėjo teisėjas ir, švelniai paspaudęs jam ranką, tarė:

— Sveikas atvykęs, mielas sere, mes jūsų labai laukiame. Štai jaunuolis, kurį šiandien turėjau nelaimės sužeisti, šaudamas elnią,— jis reikalingas jūsų pagalbos.

— Šaudamas į elnią! Šaudamas į elnią! — pertraukė jį Ričardas.— Kas gi gali gydyti, nežinodamas visų nelaimės aplinkybių? Vis dar yra žmonių, manančių, kad apgauti gydytoją galima taip pat nebaudžiamai, kaip paprastą žmogų.

— Aš iš tiesų šoviau į elnią,— atsakė teisėjas šypsodamasis,— ir, galimas daiktas, esu prisidėjęs jį pribaigiant. Bet, šiaip ar taip, jaunuolis sužeistas mano ranka. Jį gali išgydyti tik jūsų gabumai, daktare, o mano kišenė už tai gausiai jums atlygins.

— Ir vienas, ir kitas — geri dalykai,— tarė mesje Lekua, mandagiai linktelėdamas teisėjui ir gydytojui.

— Dėkoju jums, mesje,— atsakė teisėjas,— bet mes čia kalbame, o vaikinas kenčia. Remarkable, malonėkite parūpinti drobės korpijai ir tvarsčiams.

Šia pastaba kalbos buvo baigtos, ir gydytojas atsisuko į savo pacientą. Tuo tarpu jaunuolis jau buvo spėjęs nusivilkti viršutinę striukę ir dabar stovėjo su namine šviesia eilute, matyt, neseniai siūta. Jis jau buvo beimąs už atlapo, norėdamas nusivilkti ir šį drabužį, bet susilaikė, žvilgterėjęs į Elizabetą,— ji vis tebestovėjo taip susijaudinusi, jog nė nematė, kad jis rengiasi. Vaikinas vos pastebimai paraudo.

— Bijausi, kad ledi išsigąs, pamačiusi kraują. Aš verčiau išeisiu į kitą kambarį, ir ten aptvarstysite žaizdą.

— Jokiu būdu,— tarė daktaras Todas, kuris atgavo drąsą, apsižiūrėjęs, kad jo pacientas — paprastas žmogus.— Ryški šių žvakių šviesa kaip tik reikalinga operacijai, o mes per tuos mokslus retai kuris turime geras akis.

Taip kalbėdamas, jis užsidėjo didelius akinius geležiniais apsodais, ir jie nusmuko ant pat riestos jo nosies galo. Nors jie nepadėjo jam geriau matyti, bet ir neklliudė,— mažos pilkos jo akys mirkčiojo virš jų, kaip dvi žvaigždutės pro debesį. Niekam nė motais, kad jis užsidėjo akinius, tik viena Remarkablė pasakė Bendžaminui:

— Dailus vyras, tas daktaras Todas — tikras gražuolis. Kaip jam tinka akiniai. Tikrai, akiniai labai puošia. Reikės ir man tokius įsitaisyti.

Išgirdusi nepažįstamojo žodžius, Elizabeta krūptelėjo ir, pabudusi iš susimąstymo, smarkiai paraudo. Ji pamo-

jo jaunai tarnaitei ir, jos lydima, oriai, kaip ir dera moteriai, išėjo iš kambario.

Dabar gydytojas laisvai galėjo apžiūrėti savo pacientą; daugiau ar mažiau susidomėję, juodu apspito likusieji kambaryje žmonės. Tik majoras Hartmanas sėdėjo kaip sėdėjęs: dumdamas pypkę, jis čia pakeldavo akis į lubas, tartum mąstydamas apie gyvenimo nepastovumą, čia su užuojauta žvilgterdavo į sužeistąjį. Tuo tarpu Elnatanas, kuris pirmą kartą savo gyvenime iš arti matė šautinę žaizdą, pradėjo ruoštis operacijai su tokiam įvykiui deramu orumu ir rūpestingumu. Bendžaminas atnešė senus marškinius, ir iš to, kaip gydytojas įgudusia ranka juos draskė tvarsčiams, galėjai spręsti, kokia rimta bus operacija. Kruopščiai išrinkęs vieną skiautę ir brukdamas ją misteriui Džonsui į rankas, Elnatanas tarė:

— Jūs jau prityręs, skvairai Džonse, tad malonėkite priplėšyti korpijos — tik kad būtų smulkutėlė ir švelni, mielas sere. Ir, žiūrėkite, kad nepatektų medvilninių siūlų, kuriais pasiūti marškiniai, jie gali užnuodyti žaizdą. Juos lengva ištraukyti.

Ričardas, metęs į teisėją žvilgsnį, kuris aiškiai sakė: „Matai, jis be manęs negali išsiversti!"— pasidėjo atraižą ant kelių ir ėmė stropiai pešioti.

Ant stalo atsirado buteliukų, tepalų dėžučių ir visokių chirurginių instrumentų. Imdamas tuos įrankius iš raudono tymo dėželės, gydytojas kuo atidžiausiai juos apžiūrėjo, prisikišęs prie sietyno žvakių. Raudona šilkinė nosinė nuolatos švysčiojo blizgančiu plienu, nušluostydama smulkiausią dulkelę, kad ši nesukliudytų tokiai sudėtingai operacijai. Iškraustęs nedidelę savo dėželę, gydytojas pradėjo iš krepšio traukti buteliukus su visokiausių ryškių spalvų skysčiais. Sustatęs juos reikiama tvarka šalia grėsmingų piūklų, peilių ir žirklių, Elnatanas atsilošė visu kūnu ir, susidėjęs rankas už nugaros tartum pusiausvyrai palaikyti, apsidairė, norėdamas pamatyti, kokį įspūdį padarė žiūrovams jo gydytojiški pasiruošimai.

— Karpės šiodis, taktare,— tarė majoras Hartmanas, šelmiškai mirktelėjęs mažomis juodomis akimis, bet kuo rimčiausiu veidu,— lapai krašūs jūsų instrumentai, o tie vaistai taip spinti, tarsi pūtų skirti akiai, o ne pilvui.

Elnatanas krenkštelėjo — nežinia, ar norėdamas pasidrąsinti, kaip paprastai daro bailiai, ar iš tiesų jam reikėjo atsikosėti. Jei taip — atsikrenkštė sėkmingai ir, atsigręžęs į buvusį karį, prabilo:

— Teisybė, majore Hartmanai, tikra teisybė, sere. Išmintingas gydytojas visada rūpinasi, kad jo vaistai būtų malonūs akiai, nors jie ir neskanūs skrandžiui. Mūsų meno sėkmė,— atgavęs pasitikėjimą, toliau tęsė jis žinovo tonu,— nemaža priklauso nuo mokėjimo suvilioti ligonį vaistais, ir jie, nors gaižūs gomuriui, padeda išgyti.

— Taigi, taigi! Daktaras Todas teisybę sako,— įsiterpė Remarkablė.— Ir šventajame rašte taip parašyta. Biblija sako, kad daiktai, saldūs lūpoms, yra kartūs viduriams.

— Taip, tai taip,— nekantraudamas pertraukė teisėjas,— bet šio jaunuolio nereikia vilioti, kad leistųsi gydomas. Iš akių matau, kad jis labiausiai bijo vilkinimo.

Nepažįstamasis be kitų pagalbos apnuogino petį, ir dabar galėjai aiškiai matyti šrato prakirstą skylutę. Nuo šalčio kraujas aplinkui buvo sukrešėjęs, ir daktaras Todas, vogčiomis dirstelėjęs į žaizdą, pamatė, kad ji ne tokia baisi, kaip galvojo. Padrąsėjęs jis priėjo prie paciento apžiūrėti, kur šratas įstrigęs.

Vėliau Remarkablė kiekviena proga apsakinėdavo visas šios garsiosios operacijos smulkmenas, ir, nupasakojusi iki tos vietos, paprastai taip porindavo: „Tik žiūriu — gydytojas išima iš dėželės tokį ilgą daiktą, nelyginant virbalą su bumbulu ant galo, ir kiša jį į žaizdą, o to vaikino veidas persikreipia — net šiurpu. Nežinau, kaip aš neapalpau, bet stovėjau nei gyva, nei mirusi. Tuo tarpu daktaras kiaurai persmeigė petį ir išstūmė kulką kitoje pusėje. Tai va kaip daktaras Todas išgydė tą vaiki-

ną: iškrapštė teisėjo įšautą kulką taip lengvai, kaip aš su adata išsikrapštau pašiną."

Tokie Remarkablei išliko operacijos įspūdžiai. Taip, be abejo, ją įsivaizdavo ir kiti fanatiški Elnatano gydytojiškų gabumų gerbėjai, bet toli gražu ne taip buvo iš tikrųjų.

Kai gydytojas pamėgino įvesti į žaizdą Remarkablės aprašytąjį instrumentą, jaunuolis atsisakė ryžtingai, gal net kiek su panieka.

— Man rodos, neverta zonduoti,— tarė jis.— Kulka praėjo per ranką, nepalietusi kaulo, ir įstrigo prie pat odos kitoje pusėje. Manau, kad ją lengva išimti.

— Jūs geriau žinot, džentelmene,— atsakė daktaras Todas, padėdamas zondą, tartum būtų jį paėmęs tik šiaip sau. Paskui, pasisukęs į Ričardą, jis labai rūpestingai apčiupinėjo šio priplėšytą korpiją ir tarė: — Nuostabiai gerai, skvairai Džonsai! Puikesnės korpijos nesu matęs. O dabar, mielas sere, man reikalinga jūsų pagalba: norėčiau, kad palaikytumėte ligoniui ranką, kol aš išpiausiu kulką. Dabar aš matau, kad niekas kitas nebūtų galėjęs padaryti tokios geros korpijos, kaip skvairas Džonsas.

— Tai paveldėjimas,— atsiliepė Ričardas ir paslaugiai šoko padėti.— Mano tėvas, o anksčiau senelis buvo garsūs chirurgijos žinovai. Ne tokie, kurie didžiuojasi kiekvienu menkniekiu, kaip va Marmadiukas — tas pasipūtė, kai pavyko atstatyti nikstelėjusį sąnarį žmogui, nukritusiam nuo arklio aną rudenį, daktare, prieš jums atsikeliant į Templtoną. Visai ne, jie buvo puikiai išsimokslinę žmonės, po pusę amžiaus praleidę, besigilindami į subtiliausias smulkmenas. Štai kad ir mano senelis, jeigu jau pradėjome apie tai kalbėti, jis baigė universitetą ir buvo geriausias gydytojas visoje kolonijoje... tai yra apylinkėje, kur gyveno.

— Taip jau sutvarkytas pasaulis, skvaire,— sušuko Bendžaminas.— Kas nori vaikštinėti po kvarterdekį, taip sakant, su auksinėmis pynėmis ant pečių, turi ten įeiti ne pro kajutės langus. Norint iškilti, reikia pradėti nuo

žemiausio denio — padirbėti prasčiausią darbą; va, aš į valias prisitampiau su burėmis, kol kapitonas man patikėjo maisto sandėlio raktus.

— Ne tuščiai Bendžaminas kalba,— tarė Ričardas.— Manau, kad, tarnaudamas visokiuose laivuose, jis ne kartą regėjo, kaip išimamos kulkos. Galėtume duoti jam palaikyti dubenį — jis pratęs žiūrėti į kraują.

— Žinomas daiktas, skvaire,— pertraukė jį buvęs stiuardas.— Prisižiūrėjau, kaip gydytojai krapšto įvairiausias kulkas — ir apskritas, ir pailgas, ir dvigubais smaigaliais. Daug nekalbėdamas pasakysiu, kad, būdamas valtyje palei „Perkūnsvaidžio" laivą, mačiau, kaip jo kapitonui,— tai mesje Lekua tėvynainis,— išėmė iš šlaunies dvylikos svarų kulką.

— Dvylikos svarų kulka žmogaus kūne! — naiviai nusistebėjo Grantas, paleidęs iš rankų maldaknygę ir smaukdamas akinius ant kaktos.

— Taip, tikrai dvylikasvarė! — pergalingai visus nužvelgęs, patvirtino Bendžaminas.— Dvylikasvarė — tai dar niekai. Iš žmogaus kūno galima išimti ir dvidešimt keturių svarų kulką, jei tik gydytojas moka. Šit skvairas Džonsas — paklauskite jį, sere. Jis skaito visokias knygas — paklauskite jį, ar neaptiko kur apie tai parašyta.

— Aišku, dar daug sunkesnių operacijų yra padaryta,— pareiškė Ričardas.— Enciklopedijoje rašoma apie visai neįtikimus atvejus, jūs, tur būt, žinote, daktare Todai?

— Enciklopedijoje iš tiesų pasakojama daug istorijų, kuriomis sunku patikėti,— atsakė Elnatanas.— Nors, turiu prisipažinti, niekad nemačiau išimant didesnės kulkos už muškietinę.

Taip jiems besikalbant, gydytojas prarėžė medžiotojui petį, ir pasirodė švininis šratas. Paėmęs didelį pincetą, Elnatanas jau taisėsi jį išimti, bet medžiotojas staiga truktelėjo petį, ir šratas pats iššoko. Ilgos rankos gydytojui šįkart labai pravertė: viena jis sugavo krintantį šratą, o kita įmantriai mostelėjo, kad žiūrovas neabejotų,

jog tai jis taip vikriai iššokdino tą švino gabaliuką. Jo sėkmę sutvirtino Ričardas, sakydamas:

— Puikiai pasidarbavote, daktare. Savo gyvenime nemačiau taip mitriai išimant kulkos. Manau, ir Bendžaminas tą patį pasakys.

— Na, atsižvelgiant į viską, operacija atlikta, taip sakant, kaip dera britų laivyno gydytojui,— atsakė Bendžaminas.— Dabar daktarui belieka tik užkimšti liuką, ir vaikinas galės išplaukti, siaučiant didžiausiam štormui, kokių pasitaiko šiuose kalnuose.

— Dėkoju jums, sere, už pagalbą,— santūriai tarė jaunuolis.— Toliau manimi pasirūpins štai šitas žmogus, ir jums, džentelmenai, nereikės vargintis.

Visi nustebę atsigręžė ir pamatė prie durų stovintį indėną Džoną.

SEPTINTAS SKYRIUS

Nuo ištakų srauniosios Saskvihanos,
Nuo indėną maitinančių girių plačių,
Atėjo čia miškų valdovas senas
Su antklode vilnone ant pečių.

Freno

Kol europiečiai, vadiną save krikščionimis, nebuvo užėmę vietinių Amerikos gyventojų žemių, dabartiniame Naujosios Anglijos valstijų plote, iki pat Alegano kalnų, gyveno du dideli indėnų tautiniai junginiai, iš kurių buvo kilę daugybė genčių. Kalbėdamos skirtingomis kalbomis ir tarp savęs nuolatos žūtbūtinai kariaudamos, jos nesivienijo, ir baltieji, nuolat užpuldinėdami, kai kurias gentis pavergė. Jos neteko politinės nepriklausomybės, ir tų indėnų gyvenimas, nors ir šiaip gana sunkus ir skurdus, pasidarė visai nebepakenčiamas.

Pirmąjį junginį sudarė vadinamosios penkios, o vėliau šešios gentys ir jų sąjungininkai, o antrąją — lenilenapai, arba delavarai, su daugybe galingų genčių, lai-

kančių juos savo protėviais. Pirmuosius anglai ir amerikiečiai vadino irokėzais, šešiomis gentimis, o kartais mingais. Priešininkai juos vadino mengvais arba makvais. Pirmajam junginiui priklausė šios gentys, arba, kaip patys sąjungininkai didžiuodamiesi vadino, tautos: mohokų, oneidų, onondagų, kejugų ir senekų,— jos čia išvardytos pagal savo reikšmę sąjungoje. Maždaug po šimto metų nuo sąjungos atsiradimo į ją buvo priimta šeštoji gentis — tuskarorai.

Prie leni-lenapų, kuriuos baltieji vadino delavarais, nuo Delavaro upės, prie kurios jie kūrendavo didžiosios tarybos laužus, be pagrindinės delavarų genties priklausė mohikanai, arba meheganai, ir nantikokai, arba nentigojai. Pastarieji gyveno prie Česapiko įlankos ir pajūryje, o mohikanai — tarp Hudzono upės ir vandenyno, įskaitant didelę dalį dabartinės Naujosios Anglijos. Aišku, šias dvi gentis europiečiai pirmiausia ir išginė iš jų žemių.

Karai dėl šios žemės užgrobimo mūsų istorijoje vadinami karaliaus Pilypo karais. Vėliau Viljamui Penui, čiabuvių pramintam Mikvonu, geriau sekėsi stumti indėnus, mat, jis buvo taikingesnis, nors ne mažiau atkakliai siekė to paties tikslo. Kai paskutiniai mohikanai gavo išsidanginti iš savo krašto, dalis išblaškytų šeimų glaudėsi prie delavarų, prisiminusi, kad iš tos genties yra kilę jų protėviai.

Delavarai tuo metu buvo priversti apsiprasti, savo senų priešų, irokėzų, pravardžiuojami moterimis: mat, šie, neįveikę delavarų piktuoju, griebėsi gudrybės. Jie sakė, kad delavarai tinką tik taikiam darbui, o krašto gynimą turį pavesti vyrams — šešioms karingosioms gentims.

Taip buvo iki Nepriklausomybės karo. Jam pasibaigus, delavarai formaliai pasiskelbė savarankiški ir drąsiai pareiškė dabar vėl esą vyrai. Bet, esant tokiai demokratiškai valdžiai, kaip indėnų, ne visada lengva palenkti kai kuriuos bendrijos narius daugumos valiai. Keletas smarkių ir pasižymėjusių mohikanų kovotojų, pamatę,

kad nieko nepadarys baltiesiems, susirado prieglaudą pas savo gimines delavarus, atsinešdami karingus juos išgarsinusius papročius ir pažiūras. Jie atgaivino apmirusį delavarų kovingumą ir, surinkę nedidelius būrius, ne kartą puldinėjo senuosius ir naujuosius savo priešus. Viena tų karingų atvykėlių giminė buvo itin pasižymėjusi savo narsumu ir tomis ypatybėmis, kurios išgarsiną indėną karį. Bet karai, laikas, ligos ir badas išretino jų gretas, ir dabar Marmadiuko Templo salėje stovėjo vienintelis išlikęs tos šlovingosios giminės atstovas. Jis jau seniai bendravo su baltaisiais ir dažnai padėjo jiems kariauti. Baltųjų garbinamas ir net pataikaujamas, kai šiems buvo naudingos jo paslaugos, jis pagaliau priėmė krikščionybę ir buvo pakrikštytas Džono vardu. Nors žiauriai nukentėjęs per paskutinį karą,— visą jo šeimą ir artimuosius išskerdė priešai vieno antpuolio metu,— jis neišsidangino su savo giminės likučiais, užgesinusiais laužus Delavaro kalvose, bet liko čia vienui vienas, nusprendęs paguldyti kaulus toje žemėje, kurioje taip ilgai gyveno ir valdė jo tėvai.

Tačiau kalnuose palei Templtoną Džonas pasirodė tik prieš kelis mėnesius, ir Odinė Kojinė jį sutiko kuo svetingiausiai. Kadangi šis senas medžiotojas pats gyveno kaip indėnas, todėl niekas nesistebėjo, kad jis taip susibičiuliavo su Džonu: gyveno vienoje pirkelėje, maitinosi tuo pačiu valgiu ir vertėsi tuo pačiu medžioklės amatu.

Mes jau minėjome šio senojo genties vado krikšto vardą, bet jis pats, kalbėdamas su Nečiu delavarų kalba, save vadino Čingačguku, išvertus tai reiškia Didžioji Gyvatė. Šį vardą jis įgijo jaunystėje už vikrumą ir narsumą karuose, bet vėliau, kai laikas raukšlėmis pradėjo vagoti jo veidą ir iš visos šeimos jis liko vienas, jo gentainių likučiai — saujelė delavarų, nykstančių prie gimtosios upės ištakų,— davė jam liūdną Mohikano vardą. Tačiau jis pats beveik niekad taip savęs nevadindavo, nebent tik iškilmingomis progomis; tur būt, tas vardas šiam miškų gyventojui žadindavo skaudžius prisimini-

mus apie žuvusią gentį. Šiaip nausėdžiai, europiečių papročiu prijungę jo krikšto vardą prie indėniškojo, vadino jį Džonu Mohikanu, o dar paprasčiau — indėnu Džonu.

Seniai gyvendamas su baltaisiais, jis pasisavino kai kuriuos civilizuoto žmogaus įpročius, bet vis dėlto daugiau prisilaikė indėniškojo gyvenimo būdo. Kaip visi jo tautiečiai, gyvenantys Amerikos anglų įtakoje, jis turėjo jau daugiau poreikių ir rengėsi pusiau indėniškai, pusiau europietiškai. Jis visada vaikščiojo vienplaukis, nepaisydamas šalčių, ir šiurkštūs juodi plaukai kaip karčiai jam karojo ant kaktos ir skruostų, tartum šydas dengdami veidą. Tiems, kurie žinojo, kuo jis buvo ir kaip nusmuko, atrodydavo, kad jis, gedėdamas dingusios šlovės, tyčia augina plaukus, norėdamas tuo vualiu paslėpti savo išdidžios sielos gėdą. Jo kakta aukšta, kilni, nosis — tiesi, o šnervės, net ir septintą dešimtį einant, išsiplėsdavo ir virpėdavo kaip jaunystėje. Burna plati, o siauros, beveik visada sučiauptos lūpos — labai išraiškingos, rodančios valingumą. Joms prasivėrus, sublizgėdavo lygūs, tvirti dantys. Smakras stambus, bet neatsikišęs, veidas su išsišovusiais skruostikauliais, kaip visų raudonodžių. Akys nedidelės, bet kai stovėdamas jis žvelgė į šviesią salę, juodos jų lėlytės žybčiojo kaip dvi ugnelės.

Pamatęs, kad žmonės palei jaunąjį medžiotoją sužiuro į jį, Mohikanas paleido nuo pečių skraistę, pajuostą per liemenį beržo žievės diržu, ir ji užkrito jam ant nedirbtos elnio odos blauzdinių.

Palengva artindamasis prie susirinkusiųjų per ilgą salę, jis stebino žiūrovus savo išdidžia grakščia indėniška eisena. Jo kūnas iki juostos buvo visai plikas, tik ant randuotos nuo žaizdų krūtinės kabėjo medalionas su Vašingtono atvaizdu, parištas odiniu dirželiu. Pečiai platūs ir stambūs, bet gražių rankų raumenys ne taip išsivystę, kaip sunkų darbą dirbančių žmonių. Be medaliono, jis neturėjo jokių kitų papuošalų, nors nutįsę pradurti ausų speneliai rodė, kad anksčiau jose buvo nešiojami

auskarai. Rankoje jis laikė pintinėlę iš baltojo uosio žievės, išmargintą fantastiškais juodais ir raudonais ornamentais.

Kai tas miškų sūnus priėjo prie susirinkusiųjų, šie prasiskyrė, prileisdami jį prie jaunojo medžiotojo. Indėnas, netardamas nė žodžio, valandėlę stovėjo, įbedęs degančias akis jaunuoliui į petį, o po to rūsčiai pažvelgė į teisėją. Pastarasis, įpratęs matyti indėną nuolankų ir paklusnų, gerokai nustebo dėl tokio atžarumo, bet vis tiek ištiesė jam ranką ir tarė:

— Sveikas, Džonai. Šitas jaunuolis, matyt, labai vertina tavo mokėjimą, nes žaizdas aprišti neduoda netgi mūsų gerajam daktarui Todui.

Mohikanas prabilo angliškai ir kalbėjo gana pakenčiamai žemu, monotonišku gerkliniu balsu.

— Mikvono vaikai nemėgsta kraujo, ir vis dėlto Jaunąjį Erelį sužeidė ranka, kuri neprivalėtų daryti bloga.

— Mohikane! Senasis Džonai! — sušuko teisėjas.— Argi tu manai, kad mano ranka galėtų gera valia pralieti žmogaus kraują? Gėdykis! Gėdykis, senasis Džonai! Krikščionių religija turėjo tave išmokyti kilniau galvoti.

— Pikta dvasia kartais apsigyvena ir geriausiose širdyse,— atsakė Džonas.— Bet mano brolis teisybę sako: jo ranka niekad neatėmė žmogui gyvybės. Netgi tuo metu, kai didžiojo anglų tėvo vaikai krauju dažė upes.

— Tikriausiai, Džonai,— karštai tarė misteris Grantas,— tu prisimeni mūsų išganytojo įsakymą: „Neteiskite, kad nebūtumėte teisiami." Kuriems galams teisėjas Templas būtų šovęs į žmogų, kurio visai nepažįsta ir kuris jam nei blogo, nei gero nepadarė?

Džonas pagarbiai išklausė pastorių, paskui ištiesė ranką ir iškilmingai pareiškė:

— Jis nekaltas. Mano brolis nenorėjo to padaryti.

Marmadiukas paspaudė ištiestą ranką šypsodamasis, girdi, jis nepykstąs, nors indėno anksčiau mestas kaltinimas ir labai jį nustebino. Tuo tarpu sužeistasis, labai su-

sidomėjęs, žvilgčiojo tai į raudonodį savo draugą, tai į teisėją.

Vos tik taika su teisėju buvo atstatyta, Džonas tuojau ėmėsi darbo, kuriam buvo atvykęs. Daktaras Todas visai neužsigavo dėl tokio pasikėsinimo į jo teises. Jis noriai užleido savo vietą naujajam gydytojui, dėdamasis tai darąs dėl paciento užgaidos, tuo labiau kad svarbioji operacija atlikta, o uždėti tvarstį, jo manymu, gali ir mažas vaikas. Taip jis šnibždomis pasakė ir mesje Lekua.

— Svarbu, kad išėmiau kulką, prieš ateinant tam indėnui, o žaizdą aptvarstyti — kiekviena senė moka. Girdėjau, jaunuolis gyvena su Džonu pas Netį Bampą, o pacientui sveikiau, kai gydytojas tariamai nusileidžia jo užgaidai — žinoma, tariamai nusileidžia, mesje.

— Certainement,— atsakė prancūzas.— Jūs yra labai sumanus gydytojas, misteri Todai. Man irgi atrodo, kad dabar kiekviena pagyvenusi dama sugebėtų užbaigti tai, ką jūs taip puikiai pradėjote.

Ričardas širdies gilumoje didžiai vertino Mohikano nusimanymą apie ligas, o ypač apie žaizdų gydymą, todėl, nebesuvaldydamas noro pasidalinti su juo garbe, priėjęs prie indėno, tarė:

— Sago, sago, Mohikanai! Sago, bičiuli! Džiaugiuosi, kad atėjai. Man taip atrodo: jeigu reikia piauti — šaukis tikro gydytojo, kaip daktaras Todas, o žaizdą gydyti — čiabuvio. Ar atsimeni, Džonai, kaip mudu sutvarstėme Nečiui Bampui mažąjį pirštą, kurį jis nulūžo, krisdamas nuo uolos, įsikoręs į ją nušautos kurapkos paimti? Beje, iki šiol negalėčiau pasakyti, kuris iš mūsų nušovė tą kurapką — aš ar Netis. Jis šovė pirmas, ir paukštė purptelėjo žemyn, bet paskui vėl pakilo. Tada aš paspaudžiau gaiduką. Tikriausiai aš ją būsiu nušovęs, bet Netis ginčijo, kad šratas negalėjęs tokią didelę skylę išplėšti, o jis, mat, šovė kulka. Bet mano šautuvas neskleidė — poškindamas į taikinį, aš su juo pramušdavau tokio didumo skylę, kaip kulkos. Gal tau padėti, Džonai? Juk žinai, kad šiek tiek nusimanau apie tokius daiktus.

Mohikanas, kantriai išklausęs Ričardo kalbos, pakišo jam pintinėlę su gyduolėmis, rankos mostu parodęs, kad gali ją palaikyti. Misteris Džonsas apsidžiaugė, gavęs progą nors menkniekiu prisidėti, ir vėliau, pasakodamas apie šį įvykį, neužmiršdavo pasigirti: „Aš padėjau daktarui Todui išpiauti kulką, o abu su Džonu aptvarstėme žaizdą."

Indėnas padarė mažiau skausmo pacientui, negu daktaras Todas, nes atėjo geriau pasiruošęs. Bematant buvo uždėtas tvarstis, pabarstytas grūsta medžio žieve, suvilginta syvais iš kažkokių miško augalų.

Miško indėnų gentyse paprastai daktaraudavo dvejopi žyniai: vieni ištisai pasikliaudavo antgamtinėmis jėgomis, ir tokie būdavo labiausiai vietinių gerbiami, nors visai nepelnytai; antrieji tikrai mokėjo sėkmingai gydyti paprastus negalavimus, o ypač, kaip sakė Netis, visokias žaizdas ir lūžimus.

Kol Džonas su Ričardu tvarstė žaizdą, Elnatanas smalsiai apžiūrinėjo gyduoles uosinėje pintinėlėje, kurią Ričardas įbruko gydytojui, o pats iš daktariško uolumo stvėrė laikyti galą tvarsčio. Pasirinkęs iš jos visokiausių žievės ir medžio gabaliukų, gydytojas kuo ramiausiai įsidėjo juos į kišenę. Jis, greičiausiai, būtų niekam apie tai neprasitaręs, bet, pastebėjęs, kad mėlynos Marmadiuko akys seka jo judesius, patylomis va kaip pasiaiškino:

— Neužginčysi, teisėjau Templai, kad laukiniai šį tą nutuokia apie gydymą. Viena karta perduoda savo patyrimą kitai. Štai vėžį ir pasiutimą jie puikiai gydo. Taigi va paėmiau tas šaknis analizei padaryti. Kažin gal vaikinui jos nepadės, bet gali pasirodyti tinkančios dantų gėlai apmalšinti, reumatizmui ar kitiems negalavimams pagydyti. Žmogui reikia iš visų mokytis, netgi iš indėnų.

Toks daktaro Todo liberalumas jam išėjo į gera: iš visur rankiodamas žinias ir įgijęs patirties, jis pasidarė gan pakenčiamas gydytojas. Pasisavintų iš pintinėlės gyduolių analizę jis darė, deja, ne pagal chemijos dėsnius:

užuot skaidęs, jis dėjo gabaliukus į daiktą ir taip susekė, kokio jie medžio.

Kai po dešimties metų į užsimetusias tarp negyvenamų kalnų nausėdijas prasiskverbė, tikriau sakant, plūste užplūdo civilizacija su visomis savo prašmatnybėmis, Elnatanas kartą buvo pakviestas pas sužeistąjį per dvikovą. Tepalas, kuriuo jis gydė žaizdą, kvepėjo visai taip, kaip Mohikano gydomojo medžio gabaliukai ir šaknelės. Praėjus dar dešimčiai metų, kai vėl kilo Jungtinių Valstijų karas su Anglija ir iš vakarinės Niujorko valstijos dalies į mūšio lauką pulkais plaukė savanoriai, Elnatanas, pasikliaudamas dviejų savo operacijų garsu, ėjo paskui vieną milicijos brigadą kaip jos chirurgas.

Apdėjęs žaizdą grūsta žieve, tvarstį susiūti Mohikanas pavedė Ričardui,— mat, čiabuviai neįpratę prie adatos ir siūlo,— ir su deramu kuklumu kiek pasitraukė, laukdamas, kol šis baigs darbą.

— Duokite žirkles,— sušuko misteris Džonsas, kai pagaliau užsiuvo tvarstį, prieš tai jį apvyniojęs visokiausiais būdais.— Paduokite žirkles — reikia nukirpti siūlą, kad, patekęs į žaizdą, nesukeltų užkrėtimo. Matai, Džonai, tarp dviejų bintų įdėjau savo padarytos korpijos. Žievė, žinoma, gerai, bet korpija apsaugos žaizdą nuo nušaldymo. O geresnės korpijos niekur negausite, pats ją padariau. Ir jei tik prireiks, galiu padaryti visai apylinkei. Čia man niekas neprilygs: mano senelis buvo gydytojas, o tėvas iš prigimties nusimanė apie gydymą.

— Štai, skvaire, žirklės,— tarė Remarkablė, ištraukusi iš žalio apatinio sijono dideles bukas siuvėjiškas žirkles.— Ir sakyk tu man, taip susiuvote tvarstį, kad ir moteris geriau nepadarytų.

— Moteris! — pasipiktino Ričardas.— Ką moterys išmano apie tokius daiktus? Štai kad ir tu: kas su tokiomis žirklėmis lenda prie žaizdos? Daktare Todai, būsiu dėkingas, jei duosite man žirkles iš savo dėžutės. Na, vaikine, tikiuosi, greit sugysi. Šratas išimtas labai gražiai — nors man nederėtų taip sakyti, nes pats prisidėjau prie ope-

racijos,— o žaizda tai jau puikiausiai aptvarstyta. Netrukus būsi sveikas kaip ridikas. Tiesa, tu taip smarkiai patraukei mano arklius, kad į petį gali įsimesti uždegimas, bet, manau, laimingai viskas baigsis. Žinoma, tu išsigandai, o prie arklių, matyt, nesi pratęs. Suprantu tavo pasikarščiavimą: tik gero norėdamas taip padarei. Taip, dabar tavo žaizdos kaip nebuvę.

— Dabar, džentelmenai,— tarė nepažįstamasis, pakildamas ir pradėdamas rengtis,— man nėra ko jus ilgiau gaišinti ir varginti jūsų kantrybę. Beliko tik išspręsti vieną klausimą, teisėjau Templai: kam priklauso elnias?

— Aš pripažįstu, kad jis tavo,— atsakė Marmadiukas.— Esu tau daug skolingas, ir ne tik už tą elnią. Užeik rytoj, ir mes susitarsime ne tik dėl šio, bet ir dėl kitų, daug svarbesnių reikalų. Elizabeta,— kreipėsi jis į dukterį, kuri sužinojusi, jog žaizda baigta tvarstyti, grįžo į salę,— pasirūpink, kad vaikinui duotų užkąsti, kol susiruošime į bažnyčią. O tu, Agai, pakinkyk roges ir nuvežk jį pas draugą.

— Bet, sere, aš negaliu važiuoti, nepaėmęs nors dalies elnienos,— atsakė jaunuolis, matyt, kovodamas pats su savimi.— Aš jau sakiau, kad jos man pačiam reikia.

— O, mes nesismulkinsime! — įsiterpė Ričardas.— Rytoj tau teisėjas sumokės už visą elnią. Remarkable, pasakyk tarnams, kad pasiliktų nugarinę, o visą kitą elnieną atiduotų vaikinui. Man rodos, kad tau, jaunuoli, labai pasisekė: nors ir gavai šūvį, bet luošas neliksi, o žaizdą tau, gal būt, dar geriau aptvarstė šiame miškų krašte, negu būtų padarę Filadelfijos ligoninėje; tu brangiai pardavei elnią ir dar gauni didesnę dalį elnienos su kailiu magaryčių. Remarkable, paliepk Tomui, kad atiduotų jam ir kailį. Atneši, vaikine, jį man rytoj, ir aš tau primesiu dar pusantro dolerio. Man jo reikia: noriu įtaisyti pagalvėlę dukterėčiai Besei.

— Dėkoju, sere, už jūsų dosnumą ir, žinoma, džiaugiuosi, kad tas šūvis nesmarkiai mane tesužeidė,— atsa-

kė nepažįstamasis.— Bet jūs pasiliekate tą elnienos dalį, kurios aš pats norėjau. Aš privalau gauti nugarinę.

— Privalau! — šūktelėjo Ričardas.— Tokį žodį sunkiau suvirškinti, kaip elnio ragus.

— Taip, privalau,— pakartojo jaunuolis, išdidžiai žiūrėdamas į susirinkusius, tartum mesdamas iššūkį, bet, susitikęs su nustebusiu Elizabetos žvilgsniu, užbaigė jau švelnesniu tonu: — jeigu, sakysime, kad žmogus turi teisę į sumedžiotą grobį ir jei įstatymas tą jo teisę saugo.

— Įstatymas ją apsaugos,— tarė teisėjas Templas, kiek įžeistas ir nustebęs.— Bendžaminai, žiūrėk, kad visa elniena būtų padėta į roges ir šis vaikinas nuvežtas į Odinės Kojinės pirkelę. Bet jūs, jaunuoli, tikriausiai, turite vardą ir, manau, mudu dar pasimatysime, kad galėčiau atsiteisti už visą blogį.

— Aš — Edvardsas,— atsakė medžiotojas.— Oliveris Edvardsas. O pamatyti mane lengva: gyvenu netoliese ir nebijau parodyti savo veido, nes nė vieno žmogaus nesu nuskriaudęs.

— O mes jus nuskraudėme, sere,— tarė Elizabeta,— ir mano tėvelis skaudžiai kentės, jeigu atsisakysite mūsų pagalbos. Jis labai apsidžiaugtų, jeigu apsilankytumėte rytoj.

Jaunuolis pažvelgė į gražiąją prašytoją, ir ji paraudo. Tuomet jis nuleido akis į grindų kilimą ir tarė:

— Gerai, rytoj ateisiu pas teisėją Templą; priimu ir teisėjo pasiūlymą parvežti mane namo jo rogėmis kaip susitaikymo ženklą.

— Susitaikymo? — pakartojo teisėjas.— Bet aš jus sužeidžiau ne iš blogos valios, tad mes neturėjome būti susipykę.

— Atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiam savo kaltininkams,— prabilo misteris Grantas.— Tai mūsų dieviškojo mokytojo žodžiai, ir mes, nuolankūs jo pasekėjai, turime laikytis šios auksinės taisyklės.

Jaunuolis valandėlę pastovėjo, kažką mąstydamas, paskui, rūsčiai apžvelgęs salę, žemai nusilenkė dvasinin-

kui ir, su kitais neatsisveikinęs, taip ryžtingai išėjo iš kambario, kad niekas nebūtų drįsęs jo sulaikyti.

— Keista, toks jaunas ir toks pagiežingas,— tarė Marmadiukas, kai užsidarė durys, nepažįstamajam išėjus.— Tiesa, kol tebemaudžia žaizdą ir kol nepraėjo nuoskauda, tai pateisinama. Bet rytoj, kai apsiramins, tikiuosi, bus daug sukalbamesnis.

Elizabeta, kuriai buvo skirti šie žodžiai, nieko neatsakė. Ji tylomis vaikščiojo po salę, žiūrėdama į vingrų angliško kilimo raštą. O Ričardas, nepažįstamajam išėjus, garsiai pliaukštelėjo rimbu ir tarė:

— Žinoma, tu esi sau ponas, bet aš, tavim dėtas, būčiau suradęs kokį įstatymą ir neatidavęs nugarinės tam bernui. Ar ne tau priklauso šie kalnai ir slėniai? Kokią teisę turi tas vaikis arba Odinė Kojinė medžioti tavo miškuose be leidimo? Pensilvanijoje pažinojau vieną fermerį — tai jis be jokių ceremonijų tokiam medžiotojui įsakė išsinešdinti iš jo miškų, kaip tu palieptum Bendžaminui įmesti porą pliauskų į krosnį. Ir jeigu tokią teisę turi kažkoks šimto akrų fermos savininkėlis, tai kokia gi galia tavo, valdančio šešiasdešimt tūkstančių... ne, ką aš sakau? — šimtą tūkstančių akrų, skaitant pastaruoju metu pirktąją žemę? Na, Mohikanas čia gimęs ir augęs, tai jis dar turi šiokią tokią teisę, juo labiau kad jis, vargšelis, jau vos nulaiko šautuvą. Kaip šis reikalas sutvarkytas Prancūzijoje, mesje Lekua? Ar ir tenai leidžiama kiekvienam bastūnui dausioti po jūsų laukus, šaudyti žvėris ir paukščius, kol savininkui nebelieka ką veikti su šautuvu?

— Bah, diable! Ne, misteri Dikai,— atsakė prancūzas.— Prancūzijoje mes duodame laisvę tik moterims.

— Taigi, taigi, moterims. Žinau,— tarė Ričardas.— Tai Saliko[1] įstatymas. Aš skaitau visokias knygas — apie Prancūziją ir apie Angliją, apie Graikiją ir apie Romą.

[1] Ričardas supainiojo: pagal Saliko įstatymą moteriai negalima paveldėti karūnos.

Bet, Diuku dėtas, nieko nelaukdamas, rytoj iškabinčiau skelbimus, kad mano miškuose visiems pašaliečiams draudžiama ne tik medžioti, bet netgi į juos įžengti. Per valandą pats parašyčiau tokį griežtą skelbimą, kad niekas į miškus daugiau ir nosies nekištų.

— Richartai,— tarė majoras Hartmanas, abejingai kratydamas pypkės pelenus į spiaudyklę.— Pakliausyk. Aš septyniasdešimt penkeri metai iškyvenau tuose miškuose. Keriau su velniu turėti reikalas, negu su šitie mečiotojai. Juos peni šautuvas, o kulka — jų įstatymas.

— Juk Marmadiukas — teisėjas! — pasipiktinęs sušuko Ričardas.— Kokia nauda būti teisėju arba teisėją rinkti, jei niekas nepaisys įstatymų? Velniai nematė to vaikėzo! Rytoj apskųsiu jį skvairui Dulitliui už mano arklių tampymą. Bijosiu aš čia jo šautuvo. Ir aš moku šaudyti. Tiek kartų esu pataikęs į dolerį iš šimto jardų.

— Dažniau prašaudavai, negu pataikydavai, Dikai,— pajuokavo teisėjas.— Bet eime vakarieniauti — iš Rėmarkablės veido matau, kad stalas paruoštas. Mesje Lekua, imkite mis Templ už parankės. Na, vesk, dukrele.

— Ah! ma chère Mam'selle, comme je suis enchanté! — tarė prancūzas.— Il ne manque que les dames de faire un paradis de Templeton.[1]

Kitiems suėjus į valgomąjį, salėje liko misteris Grantas su Mohikanu; ten pat kukliai lūkuriavo ir Bendžaminas, norėdamas, išėjus indėnui, uždaryti paradines duris ir išlydėti pastorių vakarienės.

— Džonai,— prabilo dvasininkas, kai dingo už durų teisėjas Templas, ėjęs visų paskiausiai,— rytoj mūsų išganytojo gimimo šventė, todėl bažnyčia įsako visiems savo vaikams pareikšti jam dėkingumą maldomis ir susijungti su juo šventąja paslaptimi. Tu apsikrikštijai, pasukai gėrio keliu, vengdamas blogio, todėl, tikiuosi, rytoj

[1] Aš susižavėjęs, brangioji madmuazel! Tik damų trūko, kad Templetonas pavirstų rojumi! *(Pranc.)*

pamatysiu tave prie altoriaus su atgailaujančia ir nusižeminusia širdimi.

— Džonas ateis,— tarė indėnas, visai nenustebęs, nors mažai ką suprato iš pastoriaus kalbos.

— Gerai,— tęsė misteris Grantas, švelniai dėdamas ranką ant tamsaus senojo vado peties.— Bet neužtenka ten būti tik kūnu — reikia ateiti su tiesos kupina siela. Išganytojas mirė už visus: ir už vargšus indėnus, ir už baltuosius. Dangus nepažįsta odos skirtumo — todėl ir bažnyčia yra viena visiems. Švenčių pamaldos, Džonai, gaivina tikėjimą ir apsaugo sielą nuo dvejonių. Bet neįtiksi aukščiausiajam, vien dalyvaudamas apeigose, jeigu nebūsi atsidavęs ir nusižeminęs dvasia.

Indėnas žingtelėjo atgal, išsitiesė visu kūnu, iškėlė į viršų dešinę ranką ir, atkišęs žemyn pirštą, tarsi iš dangaus rodydamas į save, tvirtai pasakė, kita ranka mušdamasis į krūtinę:

— Tegul didžioji dvasia pažvelgia iš už debesų — Mohikano krūtinė apnuoginta.

— Gerai, Džonai. Aš tikiu, kad krikščioniškos pareigos atlikimas suteiks tau laimę ir ramybę. Didžioji dvasia nepaleidžia iš akių nė vieno savo vaiko ir vienodai rūpinasi tiek tuo, kuris gyvena miške, tiek tuo, kuris gyvena rūmuose. Linkiu labos nakties ir melsiu dievą, kad atsiųstų tau palaimą.

Indėnas palenkė galvą, ir juodu atsiskyrė: vienas nuėjo į savo lūšnelę, o antrasis — sėsti prie vakarieniaujančių. Atidarydamas indėnui duris, Bendžaminas palydėjo jį šiais suraminančiais žodžiais:

— Pastoriaus teisybė, Džonai. Jeigu danguje skirstytų pagal odos spalvą, tai jie ir manęs, tikro krikščionio, neįrašytų į savo knygas. Matai, plaukiojant šiltais kraštais, mano oda patamsėjo. Nors, tiesą sakant, tie prakeikti nordvestai gali išbaltinti ir juodžiausio negro odą. Susirifuok skraistę, žmogau, kitaip nušalsi savo raudoną odą.

AŠTUNTAS SKYRIUS

Visų šalių sueidavo ten tremtiniai,
Ir draugiškai skambėjo svetima kalba.

Kempbelas

Mes supažindinome skaitytoją su svarbiausių personažų būdu ir tautybe, o dabar, norėdami likti ištikimi tiesai, pasistengsime trumpai paaiškinti, iš kur toks aprašomų asmenų margumynas.

Mūsų aprašomuoju laikotarpiu Europoje prasidėjo sąmyšiai, iš pagrindų sukrėtę jos politines institucijas. Liudvikas šešioliktasis prarado galvą, ir tauta, laikoma pati tobuliausia viso pasaulio civilizuotų tautų, pakeitė savo būdą: gailestingumą ir švelnumą išmainė į žiaurumą, kilnumą ir šaunumą — į pagiežą. Tūkstančiai prancūzų turėjo ieškoti globos tolimuose kraštuose. Tarp tų pabėgėlių, miniomis atplaukusių į Jungtines Valstijas iš Prancūzijos bei jos užjūrio valdų, buvo ir mūsų minėtas džentelmenas Lekua. Teisėjui jį rekomendavo žymių Niujorko prekybos namų galva, artimas Marmadiuko draugas, dažnai jam daręs įvairių paslaugų. Iš pirmo pasikalbėjimo su prancūzu teisėjas pamatė, kad jis yra puikiai išauklėtas žmogus, tikriausiai, savo šalyje matęs ir geresnių dienų. Vienas kitas netyčia prasitartas Lekua žodis davė pagrindo spėlioti, kad jis buvęs Vest-Indijos plantatorius, kurių daugybė atbėgo iš Santo Domingo bei gretimų salų ir dabar gyveno Jungtinėse Valstijose — vieni dar šiaip taip sudurdami galą su galu, o kiti — baisiai skursdami. Mesje Lekua dalia nebuvo tokia sunki: nors jis skųsdavosi teišsaugojęs tik mažą savo turto dalelę, bet tos dalelės jam pakako krautuvei atidaryti.

Marmadiukas, apdovanotas praktišku protu, gerai nusimanė, ko reikia naujakuriams. Jo patariamas, mesje Lekua prisipirko audinių, bakalėjinių prekių, daug parako ir tabako, taip pat geležies dirbinių — daugiausia lenktinių peilių, katiliukų, keptuvių,— bet kaip nudrėbtų

molinių indų ir kitokių kasdien žmogui reikalingų smulkmenų. Neužmiršo jis ir prabangos daiktų — veidrodžių, lūpinių armonikėlių.

Įsigijęs šių vertingų prekių, mesje Lekua, puikiai mokėdamas prisitaikyti prie aplinkybių, stojo už prekystalio ir ėmėsi naujo darbo su jam įprastu galantiškumu. Savo mandagumu ir lipšnumu greitai įgijo pirkėjų simpatiją, be to, moterys netruko pastebėti, kad jis turi gerą skonį. Jo kartūnai buvo gražesni, tikriau sakant, margesni už kitų pirklių bet kada atgabentus į šį kraštą, o derėtis dėl kainos su tokiu „meiliu žmogumi" buvo beveik neįmanoma. Taip viskam susiklosčius, jo reikalai vėl suklestėjo, ir „patento" nausėdžiai pradėjo jį laikyti antruoju žmogumi po teisėjo Templo.

Žodžiu „patentas", kurį čia pavartojome ir, gal būt, dar minėsime ateityje, buvo vadinamos žemės, kadaise padovanotos senajam majorui Efingemui „rašytiniu karaliaus patentu". Vėliau tas žemes, konfiskuotas respublikonų vyriausybės, nupirko Marmadiukas Templas. Naujai apgyventose valstijos srityse šis terminas buvo plačiai vartojamas tokioms valdoms vadinti, paprastai pridedant dar savininko pavardę, pavyzdžiui, „Templo patentas" arba „Efingemo patentas".

Majoras Hartmanas buvo kilęs iš vokiečių, kadaise, karalienės Onos laikais, su šeimomis atsikėlusių nuo Reino krantų prie Mohoko. Ir dabar tų išeivių ainiai ramiai ir turtingai gyveno derlinguose Mohoko upės slėniuose. Šie vokiečiai, dar vadinami Niderlandų aukštaičiais, norint atskirti nuo tikrųjų olandų, buvo ypatingi žmonės: tokie pat oriai rimti, darbštūs, sąžiningi ir taupūs kaip olandai, bet už šiuos daug judresni ir gyvesni.

Fricas, arba Frederikas, Hartmanas buvo gyvas visų savo tautos dorybių bei ydų, visų jos gerųjų savybių ir silpnybių įsikūnijimas. Nors ūmaus būdo, jis buvo tylus ir atkakliai mokėjo siekti savo tikslų; šiaip bebaimiškai drąsus, nepalenkiamai sąžiningas ir ištikimas draugams, jis vis dėlto nepasitikėjo nepažįstamais žmonėmis. Jis

paprastai būdavo rimtas, bet kartais pralinksmėdavo, tačiau niūrodavo mėnesius, o juokaudavo tik savaites. Susipažinęs su Marmadiuku Templu, Hartmanas jį pamilo, ir teisėjas buvo vienintelis žmogus, nemokąs vokiškai, kuriuo Fricas visiškai pasitikėjo. Keturis kartus per metus jis palikdavo savo mūrinį namą ant Mohoko upės kranto ir, nuvažiavęs trisdešimt mylių kalnais, pasibelsdavo į Templtono rūmų duris. Čia išbūdavo savaitę ir gerai pasiausdavo su linkusiu į tokias pramogas misteriu Džonsu. Visi jį čia mylėjo; net Remarkablė Petiboun, kuriai dėl jo atsirasdavo daugiau triūso, jį taip pat mėgo,— juk jis toks atviras, nuoširdus, o kai kada labai linksmas. Šįkart jis, kaip įprastai, atvyko kalėdų švęsti ir, nespėjęs nė gerai apšilti, buvo Ričardo įprašytas į roges pasitikti šeimininko su dukterimi.

O dabar, prieš pasakodami apie misterį Grantą, pirmiau turėsime prisiminti ankstyvąsias šios nesenos kolonijos dienas ir tik po to galėsime aiškinti, kaip čia šis pastorius atsirado.

Nesunku pastebėti, kad žmogus yra linkęs pirmiausia pasirūpinti savo gyvenimu šiame pasaulyje ir tik paskui prisimena anąjį. Pirmaisiais nausėdijos kūrimosi metais pionieriai, kirsdami medžius ir raudami kelmus Templo „patente", mažai galvojo apie religiją. Bet vėliau, kai kūno poreikiai buvo apraminti, jie, daugiausia kilę iš dievotų Konektikuto ir Mesečusetso valstijų, pradėjo rūpintis, kaip čia įsivedus pamaldas ir atstačius religinius papročius, dėl kurių jų tėvai nebūtų gailėję ir galvos padėti. Tiesa, šie Marmadiuko žemių įnamiai dažnai tarp savęs nesutardavo dievo malonės ir laisvos valios klausimais, bet, žinant, kad jie priklausė įvairioms sektoms, nėra ko stebėtis.

Netrukus po to, kai miestelis buvo suskirstytas kvartalais ir gatvėmis kaip tikras miestas, gyventojai susirinko apsvarstyti, ar nereikėtų įsteigti mokslo įstaigos. Ričardas pirmas davė tokią mintį ir, tiesą sakant, norėjo, kad tai būtų universitetas ar bent koledžas. To klausi-

mo sprendimas užsitęsė kelerius metus, buvo vienas po kito šaukiami susirinkimai, ir jų nutarimus pirmajame puslapyje dėjo mažas laikraštukas, spausdinamas ant melsvo popieriaus vienoje namo palėpėje, išeinantis jau kartą per savaitę, kurį dažnas pakeleivis galėjo matyti prie gatvės ties takeliais į namus, įkištą į praskeltą stulpą, atseit, įdėtą į asmeninę pašto dėžutę. Kartais prie tokio baslio būna prikalta dėžė, ir iš jos visi aplinkiniai atsiima savaitinį literatūros peno davinį, reguliariai čia atnešamą paštininko. Minėtuose susirinkimų nutarimuose, labai įmantriai sudėtuose, buvo aiškinama, kokia aplamai yra mokslo nauda, kuriuo geografiniu ir politiniu pagrindu Templtono nausėdija turi teisę steigti savo mokslo įstaigą, koks čia sveikas apylinkių oras bei vanduo, kaip pigu pragyventi ir kokie dori žmonės. Po nutarimais visada didžiosiomis raidėmis būdavo surinktos Marmadiuko Templo, pirmininko, ir Ričardo Džonso, sekretoriaus, pavardės.

Laimė, kad valdžia, prašoma parodyti kilniaširdiškumą, nepratusi atsikalbinėti, kai mato, jog prašytojai nepagailės ir lėšų. Taigi pagaliau teisėjas Templas davė žemės sklypą ir savo pinigais ėmėsi statydinti mokyklos namą. Vėl prireikė, kad parodytų savo sugebėjimą misteris Dulitlis, kuris, tapęs magistratu, dabar vadinosi skvairu Dulitliu. Pravertė ir misterio Džonso sumanumas.

Mums čia nedera vertinti tų architektų projektų, nes tai apsvarstė, ką atmesdama, o ką priimdama, sena ir garbinga „Laisvųjų mūrininkų" brolija, kurios priešakyje stovėjo Ričardas, vadinamas mistru. Greitai išsprendę šį painų, daug ginčų sukėlusį klausimą, brolijos nariai nutartą dieną susirinko kapitono Holisterio smuklėje „Narsusis dragūnas". Iš ten esančio nepaprastai įrengto mansardos kambario, pasisegę mažas juokingas prijuostėles ir iškėlę margas vėliavas, išpaišytas keistais ženklais, jie iškilmingai nužygiavo į būsimos mokyklos sklypą. Čia Ričardas su deramu orumu padėjo kertinį pastato akmenį, stebint miniai žmonių — pusei vyrų ir

visoms moterims, ne tik iš paties Templtono, bet ir iš kitų gyvenviečių per dešimt mylių aplinkui.

Kitą savaitę į statybos vietą vėl susirinko minia, ypač gausi gražiosios lyties atstovių, pasižiūrėti, ką nuveikė Hairemas su savo kampainiu. Viskas ėjo kaip iš pypkės. Pastato sienos kilo kuo sklandžiausiai, jeigu neskaitysime kelių nelaimingų atsitikimų, kai keli darbininkai, vakare jodami iš darbo, nukrito nuo arklio. Toliau darbas virte virė, ir, baigiantis vasarai, namas buvo baigtas. Pastatas išėjo gražus ir darnių proporcijų, tikras Templtono pasididžiavimas; buvo ko pasimokyti jaunam architektui ir pasigėrėti kiekvienam „patento" naujakuriui.

Tai siauras ilgas medinis namas, baltai dažytas ir su daugybe langų. Stovint prie vakarinės namo sienos, lengvai galima gėrėtis tekančia saule: jos spinduliai be jokių kliūčių skrodžia šį gana nejaukų, kiekvienai akiai atvirą pastatą. Fasadą puošia daugybė medinių pagražinimų, kuriuos prigalvojo Ričardas, o išdrožė Hairemas. Bet didžiausia namo pažiba — antrojo aukšto langas virš paradinių durų ir bokštelis. Pirmasis, mūsų nuomone, gyvas kompozicinio orderio įsikūnijimas, nes perkrautas ornamentais ir rėžia akį įvairiausiomis proporcijomis. Lango vidurys — tai lyg arka su smulkiais kvadratais iš šonų; rėmai — masyvūs, pušiniai, išmarginti drožiniais ir prikaišioti žalsvų stiklo šukių didumo sulig plaštaka. Langą saugo langinės, kurias ketinta dažyti žaliai; galimas daiktas, tada jos būtų pagražinusios vaizdą, bet, kaip visada atsitinka, statant visuomeninius pastatus, pritrūko lėšų, ir langinės liko kaip buvusios — tamsiai pilkos lyg švininės.

Bokštelis buvo ne kas kita, kaip nedidelis kupolas, pastatytas pačiame stogo viduryje ant keturių pušinių stulpų su kaneliūromis ir visokiais kitokiais pagražinimais. Iš to kupolo, atrodančio kaip apverstas puodukas, tik be dugno, kyšojo špilis, kitaip sakant, aukšta kartis su viršuje kryžmai pervertais dviem metaliniais virbais, kurių galuose kabo metalinės raidės: Š.P.R.V. Ant pat

karties galo Ričardas išpiaustė neva žuvį, tą gražmeną nudažė paties išrasta „žvynų spalva" ir visiems sakė, kad ji nuostabiai panaši į to krašto ežerų žuvį, labai mėgstamą vietos smagurių. Gal jis ir nemelavo, nes ta jo žuvelė visada ilgesingai spoksojo į gražųjį ežerą, įdubusį tarp Templtono kalnų, nors vėtrungė sukinėjosi į visas puses.

Kai tik valdžios atstovai pastatą apžiūrėjo, globėjų taryba pasamdė vieną rytinės krašto dalies koledžo auklėtinį, kad tarp mūsų aprašytojo pastato sienų šviestų žinių ištroškusius jaunuolius. Antrąjį mokyklos aukštą užėmė tik salė iškilmingiems minėjimams, o pirmasis buvo padalintas į du kambarius pagal dvi pagrindines mokslo šakas — lotynų kalbą ir anglų kalbą. Lotynų kalbos klasė niekad neturėjo daug mokinių, bet vis dėlto praeiviai su malonumu ir pasididžiavimu girdėdavo pro jos langus: „vardininkas — penna-a-a, kilmininkas — penni-i-i".

Tačiau, kiek žinoma, tiktai vienas šios Minervos šventyklos žynys buvo tiek išmokęs, kad net ryžosi versti Virgilijų. Kartą per kasmetinę parodą jis iš atminties padeklamavo visą pirmąją eklogą, labai įspūdingai atkurdamas dialogus, ir susirinkusi gausi jo giminė, vietiniai fermeriai, tirpo iš susižavėjimo. Bet tai buvo paskutinis kartas, kai šiame pastate skambėjo lotynų kalbos žodžiai, ir gal vienintelis pasaulyje, kai taip darkiai tariami. Mokyklos globėjai susigriebė, kad jie per toli nušoko nuo dabarties į priekį, ir mokytą lotynistą pakeitė paprastu mokytoju, kuris, vaduodamasis patarle „geriau lėčiau, bet tvirčiau", pradėjo mokyti paprastos anglų kalbos.

Nuo tol iki mūsų aprašomųjų laikų čia buvo paprasta kaimo mokykla. Jos salėje kartais vykdavo itin svarbių bylų teismo posėdžiai, o vakarais rinkdavosi religingieji ar šiaip dorovingi piliečiai. Joje buvo ruošiami ir baliai, organizuojami Ričardo. Sekmadieniais ji virsdavo maldos namais.

Kai koks nors keliaujantis dvasininkas — nesvarbu, ar jis priklausė metodistų, babtistų, universalistų ar gana gausiai presbiterionų sektai,— užklysdavo į šią apylinkę, jį pakviesdavo atlaikyti pamaldų. Už tą triūsą jam būdavo į skrybėlę renkama aukos. Jeigu po ranka neatsirasdavo tikro dvasininko, tai kuris nors iškalbesnis nausėdys balsiai sukalbėdavo paprastus poterius, o misteris Ričardas Džonsas perskaitydavo pamokslą iš Sterno knygos.

Kaip jau sakėme, gyventojų religinės pažiūros buvo labai įvairios, kiekviena sekta turėjo savo pasekėjų, bet nebuvo griežtai atsiribojusi nuo kitų, todėl tikdavo bet koks dvasininkas. Mes jau minėjome, kokioje religinėje aplinkoje išaugo Marmadiukas. Nedaug jį pakeitė ir vedybos. Formaliai jis priklausė episkopalinei bažnyčiai, kaip jo žmona ir motina, bet, būdamas didesnio išsilavinimo, piktindavosi susirinkusių sektantų familiariais pokalbiais su dievu ir niekad nebuvo uolus jų šalininkas. Ričardas, priešingai, tvirtai laikėsi tos bažnyčios nuostatų, nepalenkiamai gindamas savo įsitikinimus, ir net mėgino šventadieniais, kai patalpa buvo laisva, organizuoti episkopalines pamaldas. Bet, kaip visur, taip ir čia, jis persistengė, ir maldininkams pasirodė esąs per artimas popiežininkams. Antrąjį šventadienį salė jau buvo pustuštė, o trečiąjį — atėjo tik Benas Pompa, labai uolus maldininkas.

Prieš karą čia buvo proteguojama ir gausiai užjūrio tėvynainių šelpiama anglikonų bažnyčia. Valstijoms pasiskelbus nepriklausomomis, ši bažnyčia kurį laiką buvo apmirusi, nes pradėjo trūkti kunigų. Mat, Anglijoje esanti tos bažnyčios vyresnybė, norėdama išlaikyti anglikonams vienybę, pasilaikė teisę skirti dvasininkus. Kai Jungtinėse Valstijose buvo surinkti dievoti ir tinkami kandidatai ir išsiųsti į Angliją skyrimo gauti, atsirado netikėta kliūtis: Anglijos vyriausybė pareikalavo, kad jie prisiektų ištikimybę karaliui. Ilgai truko derybos, kol pagaliau Amerikos episkopatas išsikovojo teisę skirti sa-

vo krašte dvasininkus ir pradėjo siųsti dievo tarnus į naujai apgyventus rajonus.

Iš atsiųstų buvo ir misteris Grantas, neseniai paskirtas į apygardą, kurios centras — Templtonas. Marmadiuko maloniai pakviestas ir Ričardo atkakliai prašomas, jis Templtone ir apsigyveno. Jam ir jo šeimai buvo paskirtas mažas kuklus namelis, ir tuo metu, kai su juo supažindinome skaitytojus, jis čia buvo atsikėlęs vos prieš kelias dienas. Pirmąjį sekmadienį jis negavo pasirodyti, nes salę buvo užėmęs keliaujantis vienos sektos dvasininkas, be to, ir taip vargu ar kas būtų atėjęs į neįprastas episkopalines pamaldas. Bet kai tik pastoriaus Granto konkurentas, švystelėjęs savo išmintimi kaip meteoras, išsidangino, Ričardas galėjo pakabinti tokį skelbimą:

„Iškilmingas kalėdų nakties pamaldas episkopalinės protestantų bažnyčios apeigomis laikys ilgojoje mokyklos salėje pastorius misteris Grantas."

Ši naujiena sukėlė nemažą sąmyšį sektantų tarpe. Vieni spėliojo, kaip tos pamaldos atrodysiančios, kiti šaipėsi, bet daugumas, prisiminę Ričardo talkininkavimą ir žinodami, kad Marmadiukas tikybos klausimais pakantus ir netgi nuolaidus, tarė geriau būsiant patylėti.

Ir vis dėlto šio vakaro visi laukė kaip stebuklo. Žmonių smalsumą dar labiau pakurstė Ričardas ir Bendžaminas: tos nepaprastos dienos rytą šiedu garbingi vyrai parėjo iš miško su žalumynų glėbiais ir, nužygiavę tiesiai į mokyklą, užsirakino. Ką jie ten veikė — liko paslaptis, nes misteris Ričardas prieš tai buvo pranešęs mokytojui, kad pamokų nedarytų, kuo, žinoma, labai apsidžiaugė papurgalviai auklėtiniai. Marmadiukas buvo ypatingai pagerbtas: apie šiuos pasiruošimus jam buvo pranešta raštu; su juo buvo ir atskirai susitarta, kad abu su Elizabeta nesivėluodami ateis į iškilmingąsias pamaldas.

Po šio nukrypimo grįžkime prie pertraukto pasakojimo.

DEVINTAS SKYRIUS

Su džiaugsmu visi laukia puotos pradžios,
Trokšta mėsos ir žuvies paragauti puikios.
Už stalų iškilmingai susėda svečiai,
Krūtines išpūtę labai išdidžiai,
Ir tikisi čia prisivalgyt gardžiai.

Heliogabaliada

Į valgomąjį, kur mesje Lekua nuėjo už parankės su Elizabeta, buvo patenkama pro duris, papuoštas urna tariamai su Didonės pelenais. Tai erdvus kambarys, proporcingas, bet, kaip salėje, papuoštas ne itin skoningai ir nedarniai apstatytas grubaus darbo baldais. Stalai buvo apdengti, todėl negalėjai įžiūrėti, iš kokio medžio ir kaip jie padirbti; bet jie dideli ir masyvūs. Aplink juos dvylika kėdžių su pasostėlėmis iš grubios užuolaidų medžiagos — tos pat, iš kurios pasiūtas ir Remarkablės sijonas. Ant sienos didelis, paauksuotais rėmais veidrodis, židinyje linksmai pleškėjo klevinės malkos. Iškart pastebėjęs, kokiomis malkomis kūrenama, teisėjas piktai sušuko Ričardui:

— Kiek kartų tau draudžiau kūrenti cukrinius klevus mano namuose? Man skaudu darosi, Ričardai, kai matau nuo karščio tekančią tų medžių sulą. Tokių plačių miškų savininkui, kaip aš, nedera duoti netikusį pavyzdį žmonėms, ir taip be pasigailėjimo kertantiems medžius, tartum miškai neturėtų nei galo, nei krašto. Jei taip eis toliau, tai po dvidešimt metų liksime be kuro.

— Be kuro tokiuose miškinguose kalnuose, pusbroli Diukai! — pašiepiamai sušuko Ričardas.— Tai gal pasakysi, kad ir žuvys ežere išnyks, netekusios vandens, nes žadu pavasarį, kai išeis pašalas, iš jo atvesti vandenį į miestelį kokiais dviem mediniais loviais? Tu, Marmadiukai, visada neapgalvotai nušneki, kai pradedi kalbėti apie tokius daiktus.

— Ar tai neapgalvota,— rimtai atsakė teisėjas, — kad smerkiu tuos, kurie šiuos miškų perlus, tokią brangią

gamtos dovaną ir turto bei patogaus gyvenimo šaltinį, beprasmiškai degina židiniuose? Ne, kai tik nutirps sniegas, pasiųsiu žmones į kalnus ieškoti, ar nėra akmens anglies.

— Anglies? — pakartojo Ričardas. — Koks velnias imsis kasti anglis, jeigu vienam jų bušeliui prirausti reikės iškirsti tiek medžių ir išrauti tiek kelmų, jog iš jų užtektų kuro visiems metams. Nesąmonė! Geriau, Marmadiukai, palik tokius dalykus man tvarkyti — aš jau iš prigimties tam tikęs. Tai aš liepiau pakurti židinį geriausiomis malkomis, kad mano gražioji dukterėčia Besė galėtų greičiau atšilti.

— Na, dėl tokių gerų norų tau, Dikai, šįkart galima atleisti,— tarė teisėjas.— Bet, džentelmenai, mes laukiame. Elizabeta, dukrele, sėskis gale stalo. O Ričardas, manau, atsisės priešais ir už mane supiaustys mėsą.

— Žinoma, supiaustysiu. Aha, kalakutas. Nesigirdamas pasakysiu, kad puikiai piaustau kalakutus,— ne tik juos, bet ir žąsis, o kai reikia, ir gyvą žmogų. Misteri Grantai! Kur misteris Grantas? Paskubėkite sukalbėti maldą — viskas aušta. Juk tokiame šaltyje valgis, nuimtas nuo ugnies, atšąla per penkias minutes. Misteri Grantai! Kalbėkime maldą. „Palaimink, viešpatie, visas šias tavo dovanas." Na, sėskite, sėskite. Ar tau sparniuką, ar krūtinėlę, dukterėčia Bese?

Bet Elizabeta neatsisėdo ir nesiruošė imti sparniuko ar krūtinėlės. Šypsodamasi ji akimis klaidžiojo po stalą, gausiai apkrautą skaniais patiekalais. Tėvas, sutikęs dukters žvilgsnį, tarė:

— Matai, vaikeli, kaip turime būti dėkingi Remarkablei už tokį puikų šeimininkavimą. Tikrai šaunius ji paruošė mums pietus — taip pavalgęs, alkanas nebūsi.

— Ką jau čia,— atsiliepė Remarkablė.— Džiaugiuosi, kad teisėjas patenkintas. Tik, regis, padažas bus per ilgai laikytas ant ugnies. Sakau, reikia pasistengti, juk parvažiuoja Elizabeta.

— Mano duktė jau išaugo, ir nuo šiol ji bus šių namų

šeimininkė,— tarė teisėjas.— Todėl visiems, kas čia gyvena, privalu ją vadinti mis Templ.

— Vajetau! — sušuko Remarkablė nustebusi.— Kurgi girdėta, kad tokias jaunas mergaites vadintų mis? Jeigu teisėjas turėtų žmoną, tai ir nemanyčiau kitaip vadinti. Bet. . .

— Bet kadangi turiu tik dukterį,— pertraukė Marmadiukas,— tai ateityje prašau ją taip vadinti.

Teisėjas atrodė tikrai pyktelėjęs, o supykęs jis būdavo griežtas, todėl apdairi šeimininkė nieko nebeatsakė. Tuo metu į valgomąjį įėjo misteris Grantas, ir dabar jau visi susėdo prie stalo. Mes čia trumpai aprašysime, kaip atrodė šios vaišės, nes tiek patiekalai, tiek stalo dengimas buvo būdingi visoms to meto kolonijoms.

Staltiesės ir servetėlės iš gražiausio Damasko šilko, indai — porcelianiniai, o tais laikais, kai Amerikos prekyba vos pradėjo plėstis, tat buvo didelė prabanga. Peiliai ir šakutės iš gerai svidinto plieno su puikaus dramblio kaulo rankenomis. Visi stalo dalykai, rodantys Marmadiuko turtingumą, buvo ne tik patogūs vartoti, bet ir elegantiški. Pačių patiekalų parinkimas, jų tiekimas ir išdėstymas ant stalo buvo paliktas grynai Remarkablės nuožiūrai. Ties Elizabeta pūpsojo didelis keptas kalakutas, o ties Ričardu — virtas. Viduryje stalo stovėjo du masyvūs sidabriniai ąsočiai, o aplink juos — keturios lėkštės: viena su pilkųjų voveraičių frikasė, antra su kepta žuvimi, trečia su virta žuvimi ir ketvirta su elnienos bifšteksu. Tarp tų patiekalų ir kalakutų iš vieno krašto stovėjo didžiulis porcelianinis padėklas su kepta lokiena, o iš antrojo krašto — kitas padėklas su nuostabiai sultinga avies kulšimi. Aplink šias mėsų krūvas pridėliota vaisių ir daržovių, kokių tik tuo metų laiku buvo galima gauti. Stalo kampai papuošti lėkštėmis su pyragaičiais. Viena pridėta gražiai suraitytų vadinamųjų „riešutinių pyragaičių". Antroje kūpsojo kalnas visokių kepinių, pajuodusių nuo užpilto tamsaus sirupo ir vadinamų „saldžiaisiais pyragaičiais"— juos itin mėgo pati

Remarkablė ir jai pavaldžios tarnaitės. Trečioji lėkštė buvo pridėta, kaip pati šeimininkė vadino, „imbierinių keturkampėlių". Pagaliau ketvirtoje lėkštėje — vaisinis tortas, taip pavadintas dėl gausybės stambių razinų, iškišusių savo juodas galvutes iš tamsios masės, savo spalva labai panašios į jas pačias. Greta tų lėkščių, kiekviename stalo kampe, stovėjo dubenėliai, pilni tiršto nenusakomos spalvos ir kilmės skysčio su plaukiojančiais mažais, tamsiais, į nieką nepanašiais gumuliukais, Remarkablės vadinamais „saldumynais".

Prie kiekvienos apvožtos lėkštės su sukryžiuotu peiliu ir šakute ant viršaus, stovėjo po mažesnę lėkštelę su margu pyragu, sudėliotu iš obuolinio, mėsinio, moliūginio, spanguolinio ir grietininio pyrago trikampių gabaliukų. Tarp visų tų valgių, kur tik buvo truputis vietos, stovėjo ropinės su degtine, romu, džinu bei vynu, visokios formos ąsočiai su sidru ir alumi; viename ąsotyje putojo „flipas"— karštas gėrimas, sutaisytas iš alaus, spirito, kiaušinio baltymo ir prieskonių. Nors stalas didelis, tačiau pro kaupinus indus, lėkštes ir butelius brangiosios Damasko staltiesės nesimatė. Atrodo, čia rūpintasi tik gausumu, tai kas, kad patiekalai ne itin tvarkingai ir gražiai sudėti ant stalo.

Teisėjas ir jo svečiai, matyt, buvo pripratę prie tokio stalo ir taip kibo į valgį, jog Remarkablė pagrįstai galėjo didžiuotis savo skonių ir gabumais. Gal kiek stebino tik vokiečio ir Ričardo apetitas — juk juodu buvo pakilę nuo stalo, tik prieš važiuodami pasitikti teisėjo. Bet majoras Hartmanas, atvažiavęs pasisvečiuoti, paprastai valgydavo ir gerdavo be saiko, o Ričardas buvo įpratęs truks pliš neatsilikti nuo kitų. Visiems besidarbuojant peiliais ir šakutėmis, namų šeimininkas, matyt, norėdamas pasiteisinti, kad išbarė Ričardą už klevines malkas, prabilo:

— Jūs, be abejo, pastebėjote, mesje Lekua, kaip beprotiškai naujakuriai naikina naudingiausius krašto medžius. Pats mačiau, kaip vienas fermeris, prireikus užtai-

syti tvorą, nukirto didžiausią pušį ir, pasigenėjęs kiek jam reikėjo šakų, paliko ją pūti. O juk galėjo kamieną nuvežti į Filadelfiją, ir būtų pardavęs už kokį dvidešimt dolerių.

— O kaip, po velnių... atsiprašau, misteri Grantai,— įsikišo Ričardas.— O kaip jis, vargšelis, būtų tą rąstą į Filadelfiją nugabenęs, prašau pasakyti? Įsidėjęs į kišenę kaip saują kaštanų ar uogų? Norėčiau pamatyti, kaip tu vaikščiotum Filadelfijos gatvėmis, įsikišęs rąstą į kišenę. Nesąmonė, Diukai! Medžių turime į valias — visiems užteks ir dar liks. Kai nueinu į skynimą, tai nežinau, iš kurios pusės vėjas pučia — tokia aplinkui tankmė. Kad ne debesys ir ne kompasas — visai negalėčiau susiorientuoti.

— Žinoma, žinoma, skvaire! — sušuko Bendžaminas, kuris, neseniai įėjęs į salę, stovėjo kiek atokiau už teisėjo kėdės, bet ne per toli, kad galėtų įsikišti į kalbą.— Reikia žiūrėti į dangų, sere, žiūrėti į dangų. Seni jūreiviai sako: nė iš velnio nepadarysi jūrininko, jei jis nežiūrės į dangų. O va kompasas — be jo neišplauksi. Kai išeinu į mišką, nepaleidžiu iš akių grotstiebio — tai yra skvairo stebėjimo aikštelės ant mūsų stogo. O kai apsiniaukia ar medžių viršūnės užstoja dangų, aš, vadinasi, išsiimu kompasą ir žinau, kiek ir į kurią pusę reikia plaukti. Dabar, kai užbaigė švento Povilo bažnyčią, jos bokštas labai padeda navigacijai miškuose. Kartą, prisiekiu nelabuoju, man atsitiko...

— Taip tai taip, Bendžaminai,— pertraukė Marmadiukas, pastebėjęs, kad dukteriai nepatinka mažordomo familiarumas,— bet tu užmiršai, kad čia yra dama, o moterys mėgsta pačios daugiau kalbėti, negu klausytis.

— Šventa teisybė! — sušuko Bendžaminas, kimiai nusijuokęs.— Va kad ir šeimininkėlė Remarkablė Petiboun: tik atrišk jai liežuvį nuo stoperio, tai kad paleis kakarinę — tokio triukšmo neišgirsi, nė pavėjine puse plaukdamas pro prancūzų korsarą arba sukišęs į maišą tuziną beždžionių.

Tikriausiai šeimininkė puikiai būtų įrodžiusi Bendžamino apibūdinimo teisingumą, jei tik būtų drįsusi. Bet teisėjas pažvelgė į ją rūsčiai, ir ji, nenorėdama jo užpykinti, netverdama iš apmaudo, lėkte išlėkė iš kambario, taip krestelėjusi galvą, kad ši vos nenutrūko.

— Ričardai,— tarė Marmadiukas, pamatęs, kad jo žvilgsnis suvaldė Remarkablę,— ar negalėtum ką nors papasakoti apie tą jaunuolį, kurį turėjau nelaimę sužeisti? Aš sutikau jį ant kalno, medžiojantį drauge su Odine Kojine, tartum jie būtų artimi giminės. O vis dėlto juodu labai skiriasi. Jaunuolis kalba gražiai ir taisyklingai,— taip kalbant retai išgirsi mūsų kalnuose. Stebiuosi, iš kur jis, toks apskuręs vargšelis, vos besuduriąs galą su galu, to galėjo išmokti. Mohikanas irgi jį pažįsta. Tikriausiai jis gyvena pas Netį. Ar jūs, mesje Lekua, pastebėjote, kaip taisyklingai tas jaunuolis kalba?

— Certainement, mesje Templai,— atsakė prancūzas,— jis šneka puikiausia literatūrine anglų kalba.

— Čia jokio stebuklo nėra,— įsikišo Ričardas.— Pažinojau vaikų, kurie, anksti pradėję lankyti mokyklą, kalbėjo kur kas geriau už tą vyruką, dar nė dvylikos metų neturėdami. Štai kad ir Zairedas Kou, sūnus to senio Nehemijaus, kuris pirmas įsikūrė Bebrų pievoje. Keturiolikos metų jo rašysena buvo kone tokia graži, kaip mano; tiesa, vakarais aš jį pamokydavau. O šitą šaulį reikėtų įsprausti į trinką, jeigu jis dar mėgins kišti nagus prie vadžių. Savo gyvenime nemačiau tokio negrabaus su arkliais. Matyt, jis jaučiais tėra važinėjęs.

— Man rodos, kad tu, Dikai, neteisingai kalbi apie tą jaunuolį,— tarė teisėjas.— Jis labai greitos orientacijos. Ar tau neatrodo, Betse?

Klausimas labai paprastas, ir, rodėsi, nebuvo čia ko parausti, bet Elizabeta, pakirdusi iš svajonių, nukaito iki ausų.

— Man, tėveli, jis pasirodė nepaprastai vikrus, sumanus ir drąsus, bet tikriausiai dėdė Ričardas pasakys, kad ir aš nieko nenutuokiu, kaip ir tas džentelmenas.

— Džentelmenas! — pakartojo Ričardas.— Ar tave mokykloje mokė tokius vaikėzus vadinti džentelmenais?

— Kiekvienas vyras yra džentelmenas, jeigu jis moka būti pagarbus ir atidus moterims,— kiek atžariai atšovė mergina.

— Štai jam atpildas, kad pabūgo vienmarškinis pasirodyti įpėdinei,— sušuko Ričardas ir mirktelėjo mesje Lekua, kuris irgi jam pamerkė viena akimi, antrąja su užuojauta žiūrėdamas į merginą.— O man jis visai nepanašus į džentelmeną. Kad jis moka laikyti šautuvą ir turi gerą akį — tai tiesa. Taikliai šaudo elnius, Marmadiukai, a?

— Richartai,— pasisukęs į kalbėtoją, labai oriai tarė majoras Hartmanas,— jis keras perniukas. Jis iškelbėjo tavo kyvypė, mano kyvypė, kerpiamojo Kranto kyvypė ir prancūzo kyvypė. Ir, Richartai, kol senis Fricas Hartmanas turės kokią pastokę ant savo kalvos, tam perniukui nereikės rūpintis nakvyne.

— Na, gerai, daryk, kaip sau žinai, džentelmene,— atsakė misteris Džonsas, dėdamasis esąs abejingas.— Apgyvendink jį savo mūriniame name, jei tau patinka, majore. Bet galvą dedu, kad jis niekada nėra nakvojęs geresnėje troboje, kaip medžio žievės pašiūrė,— na, nebent dar tokioje lūšnoje, kaip Odinės Kojinės. Minėsi mano žodį — tu jį visai sugadinsi. Visi matė, kaip jis užrietė nosį, gavęs pastovėti prie mano arklių, kai aš juos sukau į vieškelį.

— Ne, ne, senasis bičiuli,— sušuko Marmadiukas.— Tai jau mano pareiga pasirūpinti jaunuoliu: aš jam esu daug skolingas, jau nekalbant apie tai, kad jis išgelbėjo mano draugus. Tik bijausi, kad bus nelengva jam įpiršti savo paslaugas. Man pasirodė, Bese, kad jam nepatiko mano pasiūlymas apsigyventi pas mus.

— Žinai, tėveli,— tarė Elizabeta, atkišusi gražią apatinę lūputę,— aš taip atidžiai nežiūrėjau jam į veidą, kad iš išraiškos būčiau galėjusi atspėti jo nuotaikas. Numaniau, kad jam skauda žaizdą, ir man buvo jo gaila. Be-

je,— tęsė ji, paslapčiom smalsiai žvilgterėjusi į mažordomą,— Bendžaminas, regis, galėtų daugiau papasakoti apie jį: jei jis ateina į mūsų miestelį, tai Bendžaminas tikriausiai bus ne kartą jį matęs.

— O kaipgi, esu matęs! — atsiliepė Bendžaminas, tik ir laukęs progos įkišti savo dvylekį.— Vaikydamasis elnių, jis plaukia paskui Netį Bampą per kalnus kaip olandų barža paskui Olbanio vilkiką. Vagi šautuvą tai gerą turi. Savo ausimis girdėjau Odinę Kojinę sakant — va šį trečiadienį Betės Holister bare,— kad jeigu jis šaus, tai žvėris tįsos. Bet kad jis toks, tai ko nenušauna tos lūšies, vis kaukiančios prie ežero, kai, atėjus šalčiams, elniai susitelkia į bandas. Su lūšimi ant denio — prastas plaukiojimas, ir nėra ko jai dreifuoti krikščionių keliais.

— Ar jis gyvena Bampo pirkelėje? — susidomėjęs paklausė Marmadiukas.

— Gyvena abu kaip broliai. Trečiadienį bus trys savaitės, kai jis pasirodė horizonte drauge su Odine Kojine. Kartą abu sučiupo vilką ir parsinešė jo skalpą — tikisi gauti premiją. Tas misteris Bampas vikriai neria skalpus. Žmonės šneka, kad to amato išmokęs, krikščionis beskalpuodamas. Jeigu tai teisybė ir jeigu aš būčiau šio uosto komendantas, kaip jūsų malonybė, tai pamatytumėt, kaip jis pakibtų ant stiebo. Prie tų trinkų, kur nusikaltėlius kiša, yra dailus stulpelis, o virvutę tai nuvyčiau aš pats,— pats galėčiau ir užveržti, jeigu neatsirastų miklesnio.

— Nejaugi tu tiki tomis kvailomis paskalomis apie Netį. Jis čia seniai gyvena ir turi teisę manytis medžiokle šiuose kalnuose. Jei kokie dykūnai užsimanys su juo susidoroti, kaip kartais tie nenaudėliai daro, tai pajus kietą įstatymo ranką, kuri Netį apgins.

— Šautuvas yra patikimesnis, negu įstatymas,— lyg sentenciją pasakė majoras.

— Bijosiu aš čia jo šautuvo! — sušuko Ričardas, paniekinamai sprigtelėjęs pirštais.— Benas teisus, ir aš. . .—

Čia jis nutilo, išgirdęs skambant varpą, paprastą laivo varpą, kuris, nors ir tokios prastos kilmės, buvo įkeltas į „akademijos" varpinę ir dabar skelbė, kad atėjo laikas rinktis į pamaldas.—„Dėkui tau, viešpatie, už visas suteiktas gėrybes. . ." Atsiprašau, misteri Grantai, jums dera kalbėti padėkos maldą. Reikia paskubėti, nes esame tik trys, priklausantys episkopalinei bažnyčiai: aš, Bendžaminas ir Elizabeta. To pusiau kvakerio Marmadiuko neskaitau — jis ne ką geresnis už eretiką.

Dvasininkas klusniai pakilo ir dievobaimingai atkalbėjo maldą po valgio. Po to visi susirinkusieji nuskubėjo į bažnyčią, tikriau sakant, į mokyklą.

DEŠIMTAS SKYRIUS

Nusidėjėlius kviesdamas maldai,
Ilgai ir garsiai skambėjo varpas.

Valteris Skotas

Ričardas ir mesje Lekua, lydimi Bendžamino, patraukė į mokyklą pėsčiomis, tiesiu keliu per sniegą, o teisėjas, jo duktė, dvasininkas ir majoras nuvažiavo gatvėmis.

Patekėjęs mėnulio skritulys liejo šviesą ant tamsios pušų linijos, vainikuojančios rytinį kalną. Dangus buvo skaistus ir šviesus, kaip kituose kraštuose vidurdienį. Žvaigždės, tartum gęstančios tolimo laužo kibirkštėlės, vos mirgėjo, nustelbtos mėnulio šviesos, atsispindinčios nuo baltutėliu sniegu apklotų laukų ir ežerų.

Iš lėto slenkant rogėms didžiąja miestelio gatve, Elizabeta skaitė iškabas, pakabintas beveik ties kiekvieno namo durimis. Kur tik pažvelgusi, ji aptikdavo ne tik iki šiol kaimelyje negirdėtų verslų, bet ir naujų nepažįstamų pavardžių. Netgi patys namai atrodė pasikeitę: štai šiam pristatytas priestatas, anas — nudažytas, o trečias, kurį ji prisiminė čia stovėjus,— matyt, buvo greitai nu-

griautas, ir jo vietoje stūksojo visai naujas namas. Iš visų namų plūdo žmonės, skubėdami pasižiūrėti, kokią staigmeną paruošė susidėję Ričardas ir Bendžaminas.

Atsižiūrėjusi į pastatus, aiškioje, bet švelnioje mėnulio šviesoje gražiau atrodančius negu dieną, Elizabeta pasuko akis į lenkiamus praeivius, ar nepastebės pažįstamų veidų. Tačiau, apsitūloję gaubtais, apsiaustais, milinėmis, pasistatę kailines apykakles ir iki pusės užstojami kaupų sniego, sukasto, darant siaurą takelį palei namus, visi atrodė vienodi. Kartą kitą pasirodė pažįstama eisena ar figūra, bet tučtuojau tas žmogus dingdavo už didžiulės malkų krūvos, stūksančios beveik ties kiekvienomis durimis. Tik pasukus į skersinę gatvę, tiesiai vedančią į mokyklą, Elizabeta išvydo pažįstamą veidą ir atmintyje išlikusį namą.

Tas namas stovėjo gyviausioje gatvių sankryžoje, ir iš sutrypto ties durimis takelio ir siūbuojančios iškabos, gailiai sugirgždančios, kai nuo ežero papūsdavo vėjo gūsis, nesunku buvo numanyti, kad čia yra mielai lankoma smuklė. Pastatas buvo vienaaukštis, bet dėl stoge išpiautų langelių, gražaus nudažymo, langinių ir, prasivėrus durims, viduje linksmai plysčiojančio židinio jis atrodė daug jaukesnis už gretimus namus. Iškaba kabojo ant stulpo, kokie paprastai statomi prie alinių. Joje nupieštas raitelis lokine kepure ant smarkaus, piestu pasistojusio žirgo, apsiginklavęs kardu bei pistoletais. Visos smulkmenos gerai matėsi mėnesienoje, tik juodomis raidėmis išvedžiotas užrašas buvo ne toks aiškus, bet Elizabeta, prisiminusi jį iš anksčiau, lengvai perskaitė: „Narsusis dragūnas".

Rogėms važiuojant pro šalį, iš smuklės išėjo moteris ir vyras. Vyriškis žygiavo tvirtais kario žingsniais, dėl šlubumo net kiek šokčiodamas, o moteris ėjo sau, rodos, nesirūpindama, kur stato koją. Mėnulis jai švietė tiesiai į putnų apvalų raudoną gana malonų veidą, ir buvo matyti, kokie jos bruožai vyriški — nė rauktas kykas nepajėgė jų pakeisti. Maža įmantri juodo šilko kepurai-

tė buvo nusmaukta ant pakaušio, kad neužstotų veido. Tas apvalus jos veidas, iš rytų apšviestas mėnulio, buvo panašus į saulę, tekančią iš vakarų. Ši dama vyrišku žingsniu atidrožė prie rogių; teisėjas liepė Graikijos karaliaus bendravardžiui sustabdyti arklius, ir kaimynai susitiko.

— Sveiki, laimingai parvykę, teisėjau! — sušuko ji, su airišku akcentu.— Aš jūsų, tur būt, labiausiai laukiau. A, mis Lizi! Kokia graži mergina nuaugo. Kiek širdžių ji sužeistų vaikinams, jeigu mūsų kaimelyje stovėtų karinis dalinys. Oi, ką aš čia niekus plepu, kai varpas šaukia melstis,— taip ir mus netikėtai pašauks aukščiausiasis kurią dieną, kai mažiausiai to lauksime. Laba diena, majore! Ar išvirti jums šįvakar punšo? Bet, tikriausiai, pas teisėją švęsite kūčias, jei tik dabar atvažiavote?

— Džiaugiuosi, jus sutikusi, misis Holister,— tarė Elizabeta.— Visą kelią dairausi, ar nepastebėsiu pažįstamo veido, ir štai jus pirmą išvydau. Ir jūsų namas toks, kaip buvęs,— kiti taip pasikeitę, kad tik pagal vietą galiu susigaudyti, kieno jie yra. Net ir ta gražioji iškaba, kurią nupiešė dėdė Ričardas, tebekabo — galiu net įskaityti pavadinimą, dėl kurio, prisimenate, tiek bėdos buvo.

— Jūs turite galvoje narsųjį dragūną? O kaip kitaip galėjome jį vadinti, kad niekas jo vardo nežinojo. Štai ir mano vyras, kapitonas, jums patvirtins. Tai buvo geriausias mūsų klientas ir bėdoje pirmas gelbėdavo. Ach, kokia staigi mirtis jį ištiko! Bet gal jam nuodėmės bus atleistos — juk jo buvo teisybė. Va ir pastorius Grantas taip sako. Taigi, kai skvairas ėmėsi darbo, man toptelėjo, kad reikėtų nupiešti mūsų bičiulį,— juk taip dažnai jis džiaugdavosi mūsų džiaugsmais ir sielvartaudavo dėl mūsų bėdų. Tiesa, akys išėjo ne tokios didelės ir ugningos, bet jau kepurė ir žandenos — tai kaip gyvo. Na, bet aš čia plepu, o jūs šąlate. Verčiau užsuksiu rytoj po pamaldų — papasakosite, kaip jums sekasi. Dabar reikia atlikti šventą pareigą — aplankyti dievo namus, kurie vi-

siems atviri. Telaimina jus viešpats ir tesaugo nuo viso pikto! Tai kaip, majore, paruošti jums šįvakar punšo?

Į šį klausimą vokietis labai gražbylingai atsakė, kad teparuošianti. Paskui, teisėjui dar šnektelėjus su smarkiosios smuklininkės vyru, rogės vėl pajudėjo. Netrukus jos sustojo prie mokyklos durų, ir visa draugė suėjo į vidų.

Misteris Džonsas ir du jo bendrai, patraukę tiesiu keliu, atvyko keliom minutėm anksčiau. Ričardas, norėdamas pasižiūrėti, kaip stebėsis žmonės, neskubėjo eiti į vidų, bet, susikišęs rankas į surduto kišenes, sukinėjosi aplinkui, dėdamasis visai ramus, tartum tokios pamaldos jam būtų įprastas daiktas.

Žmonės plaukė į pastatą — rimti ir susikaupę, kaip dera tokiais atvejais, tik gal kiek per daug skubėdami, matyt, smalsumo genami. Atvykę iš tolesnių apylinkių maldininkai dar užgaišdavo, kol apdangstydavo arklius mėlynomis ar baltomis gūniomis ir tik paskui greit eidavo į salę, pasižiūrėti, kokius ten stebuklus rodys. Prie dažno Ričardas prieidavo, paklausinėdavo, ar sveiki namiškiai, kaip jiems sekasi. Jis kiekvieną gerai pažinojo, nes atminė visų — netgi mažų vaikų — vardus ir iš jų atsakymų galėjai matyti, kad su Ričardu jiems visiems malonu.

Tuo tarpu vienas miestelio gyventojas sustojo netoli Ričardo ir įsistebeilijo į mėnulio pilnaties išmargintą naują mūrinį pastatą, kurio ilgas šešėlis driekėsi sniego laukais. Ši naujoji, dar nebaigta švento Povilo bažnyčia stovėjo priešais mokyklą, atskirta tik sklypu, paliktu miesto aikštei įrengti. Pastatas išaugo pereitą vasarą — tariamai už pinigus, surinktus iš aukotojų pagal sąrašus. Tačiau kone visos lėšos plaukė iš stambaus žemių valdytojo teisėjo Templo kišenės. Statybos buvo imtasi, kai visi naujakuriai vieningai pripažino, kad miesteliui reikia išvaizdesnių maldos namų, negu „ilgoji mokyklos salė", ir taip sutarė, jog, užbaigus bažnyčią, visi žmonės spręs, kuriai religinei sektai ji turės priklausyti. Žino-

ma, skirtingų religijų pasekėjams labai rūpėjo, kaip šis klausimas galutinai bus išspręstas, bet viešai niekas apie tai nekalbėjo. Jeigu teisėjas būtų palaikęs kurią vieną sektą, viskas būtų buvę aišku — nes kas drįstų tokiam įtakingam žmogui prieštarauti? Tačiau jis nesikišo ir netgi neparėmė Ričardo, patylomis jau spėjusio patikinti bažnytinę vyresnybę, kad visi parapijiečiai su naujai pastatytais maldos namais džiaugsmingai pereisią protestantų episkopalinės bažnyčios globon. Kadangi teisėjas stovėjo nuošalyje, Ričardas greitai nusprendė, jog reikia palenkti savo pusėn tuos atkaklius parapijiečius. Iš pradžių jis, pasitelkęs svarius argumentus, mėgino pavieniui įkalbėti jiems savo pažiūras. Jie kantriai klausėsi, neatverdami burnos ir nesiginčydami, todėl, apėjęs visą miestelį, jis jau tarėsi laimėjęs jų palankumą. Norėdamas kalti geležį, kol karšta, jis per laikraštį sukvietė susirinkimą, kuris balsų dauguma turėjo trumpai drūtai klausimą išspręsti. Bet į tą susirinkimą „Narsiojo dragūno" smuklėje ničniekas neatėjo, ir jo organizatorius Ričardas visą vakarą praleido, veltui mėgindamas nuginčyti smuklės šeimininkę misis Holister, tvirtinančią, kad daugiausia teisių į naująją bažnyčią turį ir labiausiai jos nusipelnę esą metodistai — jos sekta. Tada Ričardas suvokė per daug pasikarščiavęs ir padaręs klaidą, kurią daro kiekvienas, kas beatodairiškai elgiasi su priešiškai nusiteikusiais, bet gudriais žmonėmis. Ir nutarė kaip mokėdamas veikti tylomis.

Statyba buvo pavesta misteriui Džonsui ir Hairemui Dulitliui. Juk juodu pastatė teisėjo rūmus, mokyklą ir kalėjimą. Vadinasi, tik tos dvi galvos galėjo suprojektuoti ir pastatyti tokius maldos namus. Pirmiausia šie išmoningieji architektai pasiskirstė pareigomis: misteris Džonsas apsiėmė paruošti projektą, o misteris Dulitlis — vadovauti statybos darbams.

Pasinaudodamas šia proga, Ričardas tylomis sumanė langus daryti romaniško stiliaus — tai būtų gera pradžia tikslui pasiekti. Bažnyčia buvo statoma iš plytų, todėl jis

galės slėpti savo užmačią tol, kol reikės dėti langams rėmus. O tada jau turėjo veikti ryžtingai. Jis labai atsargiai prasitarė apie savo užmanymą Hairemui, visai nutylėdamas jo bažnytinę reikšmę, ir ėmė karštai įrodinėti, kad tokie langai papuoštų visą pastatą. Hairemas kantriai klausė jo įrodinėjimų, nė kiek neprieštaraudamas, bet Ričardas vis tiek nesuvokė, ką tas mano. Žodžiais projekto autoriui Hairemas nesipriešino, bet dirbant netikėtai ėmė kilti visokios kliūtys. Pirmiausia pasirodė, kad neužteks tokiems rėmams medžiagos, bet Ričardas greitai surado išeitį, vienu pieštuko brūkštelėjimu sumažinęs langų aukštį dviem pėdom. Po to Hairemas pradėjo dejuoti, kad brangiai kaštuosią. Tuomet Ričardas jam priminė, kad išlaidas moka Marmadiukas Templas, o jis, Ričardas, esąs jo iždininkas. Šis argumentas nusvėrė, ir po ilgo, bet nevaisingo pasipriešinimo langai buvo padaryti tokie, kaip norėjo Ričardas.

Vėliau prasidėjo rūpesčiai dėl bokšto, kurį Ričardas suprojektavo panašų į vieną mažesnįjį Londono švento Povilo katedros bokštelį. Tiesą sakant, kopija buvo nevykusi, nes neišlaikytos proporcijos, bet po daugelio sunkumų misteris Džonsas vis dėlto galėjo gėrėtis iškilusiu kuoru, savo kontūrais nuostabiai primenančiu ropinę actui. Beje, šįkart Ričardui reikėjo nugalėti mažesnį pasipriešinimą, nes naujakuriai mėgo naujoves, o tokio bokšto pasaulis dar nebuvo regėjęs.

Statybos darbus nutraukė žiema, ir sunkiausias klausimas — kaip įrengti vidų — liko neišspręstas. Ričardas gerai suprato, kad, pasiūlęs statyti altorių ir sakyklą, jis atskleis savo kėslus, nes šiame krašte jie nereikalingi nė vienai sektai. Tačiau padrąsintas ankstyvesnių pasisekimų, jis nedvejodamas pavadino šią bažnyčią švento Povilo vardu, ir atsargusis Hairemas su tuo sutiko, tik pasiūlė — gal ne tiek bodėdamasis pačiu šventuoju, kiek paskolintu iš anglikonų katedros pavadinimu — pridėti dar vieną žodį. Ir taip šie maldos namai pagaliau gavo „Naujosios švento Povilo bažnyčios" vardą.

Užsižiūrėjęs, kaip jau minėjome, į šį pastatą žmogus buvo ne kas kitas, kaip misteris, arba skvairas, Dulitlis. Tai aukštas ir liesas, smailų veido bruožų vyriškis, iš pažiūros gana padorus, bet kartu ir suktas. Ričardas priėjo prie jo, lydimas mesje Lekua ir mažordomo.

— Labas vakaras, skvaire,— tarė Ričardas, maktelдamas galva, bet rankų iš kišenių neištraukdamas.

— Labas vakaras, skvaire,— pakartojo Hairemas, pasisukdamas visu kūnu.

— Šaltas vakaras, misteri Dulitli, šaltas vakaras, sere.

— Šaltoka. Ir atolydžio nejusti.

— Žiūrite į mūsų bažnyčią, a? Mėnesienoje gražiai atrodo. Va kaip blizga kupolo skarda! Galiu lažintis, anos švento Povilo bažnyčios kupolas taip neblizga Londono rūkuose.

— Taigi, nieko sau maldos namai,— atsakė Hairemas.— Manau, su tuo sutiks mesje Lekua ir misteris Pengilemas.

— Žinoma! — sušuko lipšnusis prancūzas.— Labai gražiai.

— Aš ir maniau, kad taip pasakysite, mesje. Beje, praeitą kartą buvo labai puikus jūsų sirupas. Gal dar turite?

— A, oui! Taip, sere,— atsakė mesje Lekua, nežymiai gūžtelėjęs petį ir kiek suraukęs nosį.— Turiu. Labai džiaugiuosi, kad jums patiko. Tikiuosi, madam Dulitl sveikata gera?

— Na, dar kruta,— tarė Hairemas.— Ar skvairas dar nebaigei planuoti maldos namų vidaus?

— Ne-ne-ne,— išpyškino Ričardas, po kiekvieno „ne" reikšmingai stabteldamas.— Reikia gerai apgalvoti. Turime užpildyti tokį didelį plotą, o bijausi, kad nemokėsime jo tinkamai išnaudoti. Liks daug tuščios vietos aplink katedrą, kurios aš nesirengiu statyti prie sienos, kaip sargybinio būdelės prie forto.

— Paprastai prie katedros dera statyti diakono klauptą,— tarė Hairemas, bet, susigriebęs, kad per toli nuėjo, pridūrė: — Žinoma, kiekviename krašte savi papročiai.

— Taip jau yra! — sušuko Bendžaminas.— Va, kai plauki pro Ispaniją ar Portugaliją — ant kiekvieno kauburio vienuolynas, o tų stiebų — kaip vėtrungių, daugiau nematysi ir ant tristiebio burlaivio. Bet jeigu nori tikros, gerai pastatytos bažnyčios — plauk į Senąją Angliją: ten į valias prisižiūrėsi visokių. Va švento Povilo — tiesa, aš jos nemačiau, nes ji per toli mieste nuo dokų,— bet visi sako: puikesnės nėra visame pasaulyje. Taigi sakau: mūsų bažnyčia taip panaši į aną,— užjūrinę, kaip jūros vėplys į banginį, tik didumas kitas. Šit, sakysim, musje Lekua — jis buvo užsienio kraštuose; nors pavažinėjus ne tiek naudos, kaip gyvenant, bet vis tiek jis matė bažnyčių Prancūzijoje ir truputį nusimano, kokios jos turi būti. Nagi, musje, atvirai pasakykite, ar ne graži mūsų bažnytėlė — ir iš arti, ir iš toli?

— Jis labai tinka šiai vietai,— tarė prancūzas,— labai vietoje... Bet tik katalikų kraštuose moka statyti... na, kaip jūs vadinate?.. ee-ee... grande cathedrale, didelis bažnyčia. Ta švento Povilo Londone — labai puikus, labai belle, labai grande, kaip jūs sakote, didelis, bet, mesje Ben, pardonnez moi[1],— bet jam toli gražu iki Notre Dame[2].

— Ką čia dabar pliauški, musje?— sušuko Bendžaminas.— Nė velnio jai ne toli gražu! Tai gal sakysi, kad ir „Karaliaus Bilis" menkesnis laivas už „Bilį Deparį"? Pamatytum, kaip jis bet kuriuo metu į miltus sumaltų du tokius jūsiškius.

Įsikarščiavęs Bendžaminas pradėjo mojuoti kumštimis, nedaug mažesnėmis už mesje Lekua galvą, todėl Ričardas paskubėjo įsikišti.

[1] Atleiskite man *(pranc.).*

[2] Paryžiaus Dievo Motinos katedra *(pranc.).*

— Ramiau, Bendžaminai, ramiau,— tarė jis.— Jūs neteisingai supratote vienas kitą, o tu užsidegei kaip šiaudas... Štai ir misteris Grantas ateina, tuoj prasidės pamaldos. Na, eime.

Prancūzas, gerai išauklėtas žmogus, išklausęs Ričardo žodžių, atlaidžiai nusišypsojo, rodos, gailėdamasis Bendžamino nemokšiškumo, ir, pritariamai linktelėjęs galva, nuėjo su visa kompanija.

Hairemas su Bendžaminu sekė kiek atsilikę; pastarasis ėjo, bumbėdamas po nosimi:

— Pats prancūzų karalius neturi tokio pastato, kaip šventas Povilas, o tie varlamušiai dar riečia nosį. Tiesiog kraujas užverda, kai girdi prancūzą taip niekinant anglų bažnyčią. Vagi aš savo akimis mačiau, skvaire Dulitli, kaip mes paskandinome dvi jų fregatas, ir dar su naujomis patrankomis! Kad anglai tokių turėtų — jie nugalėtų ir velnią.

Tardamas šį piktą žodį, Bendžaminas įžengė į bažnyčią.

VIENUOLIKTAS SKYRIUS

Kvailiai, atėję pasijuokt,
Čia pasiliko melstis.

Goldsmitas

Nors ir daug pastangų dėjo Ričardas ir Bendžaminas, „ilgoji salė" atrodė labai nešauniai. Išilgai stovėjo eilės gremėzdiškų, tik gal patogių suolų maldininkams. Nedažytų lentų pakyla pasieny ties kambario viduriu turėjo atstoti katedrą. Iš priekio stovėjo lyg ir koks klauptas, o šalia — iš teisėjo namų atneštas mažas raudonmedžio stalelis, apdengtas nepriekaištingai švaria damaskine staltiese. Jam buvo lemta pavaduoti altorių. Plyšiuose, kurie žiojėjo medinėse pastato dalyse ir paskubomis iš žalios medžiagos sukurptuose balduose, buvo prikaišiota

pušų šakų, o patinkuotos sienos — apkabinėtos girliandomis. Salėje langinių nebuvo, ir mirkčiojo kokia penkiolika menkų žvakelių, todėl, jeigu ne du židiniai, linksmai treškėję abiejuose jos galuose, liūdnesnės ir niūresnės vietos kalėdų šventėms sutikti negalėjai įsivaizduoti. Tik tų židinių atšvaitai, klaidžiodami pušų šakomis ir maldininkų veidais, teikė šiokio tokio jaukumo.

Vyrai buvo atskirti nuo moterų plačiu tarpu, einančiu nuo pakylos iki kitos sienos. Keliuose pastatytuose tame tarpe suoluose sėdėjo žymesnieji miestelio ir apylinkės žmonės. Tiesą sakant, šis paprotys buvo įvestas veikiau paprastesnių neturtingų gyventojų noru, o ne viršūnėms privilegijos reikalaujant.

Viename tokiame suole sėdėjo teisėjas Templas, jo draugai ir duktė. Niekas daugiau, be daktaro Todo, nedrįso ten atsisėsti, kad žmonės nepalaikytų išpuikėliu: Ričardas, turėjęs patarnauti pastoriui per pamaldas, atsisėdo ant kėdės prie antro staliuko, o Bendžaminas, pakurstęs ugnį, irgi įsitaisė netoliese, kad prireikus būtų parankėj.

Norėdami aprašyti visus maldininkus, mes sugaištume perdaug laiko, nes kone kiekvienas buvo ne tik kitaip apsirengęs, bet ir šiaip visai nepanašus į kitus. Daugumas moterų, be grubaus, šiame miškingame užkampyje įprasto apdaro, buvo pasipuošusios dar kokiu vienu prašmatnesniu drabužiu, galimas daiktas, užsigulėjusiu skrynioje iš senų laikų. Viena nublukusia šilkine suknele, tarnavusia mažiausiai trims kartoms, nors kojinės — juodos storos naminės vilnos; kita, pigia ruda suknele, karančia ant kūno kaip maišas, bet užsimetusi ant pečių didelę skarą, raibuliuojančią visomis spalvomis kaip povo uodega. Trumpai sakant, kiekvienas buvo kokiu ypatingu papuošalu pasidabinęs, ir visi, tiek vyrai, tiek moterys, atrodė kuo gražiausiai. Kažkoks vyriškis, neturėdamas padoresnio švarko, atėjo su artileristo uniforma, išlikusia iš tų laikų, kai tarnavo kariuomenėje rytinėse valstijo-

se. Keletas jaunuolių, norėdami pasirodyti turį pirktinį drabužį, puikavosi raudonsiūlėmis mėlynomis kelnėmis, kokias nešioja Templtono lengvieji pėstininkai. Buvo ir apsitempusių baltutėlėmis „šaulių striukėmis", į kurias vien pasižiūrėjus jau purtė šaltis, nors tuos vyrukus šildė po apačia pasivilkti naminio milo švarkai.

O vis dėlto, nepaisant įvairumo, visi maldininkai kažkuo buvo labai panašūs vienas į kitą, ypač kuris nepriklausė miestelio grietinėlei. Visų veidai saulėj įdegę, vėjų nugairinti, kuklūs ir susikaupę, bet kartu ir gudrūs, o šią valandą dar kupini smalsumo. Bet vienas kitas savo apdaru ir veidu labai skyrėsi nuo mūsų aprašytųjų. Štai rauplėtas raudonskruostis žaliūkas su antkurpiais ir glaudžiai prigludusiu apsiaustu, tikriausiai emigrantas iš Anglijos, likimo nublokštas į šį žemės rutulio užkampį, o anas rūstus, aštrių veido bruožų išblyškėlis su išsišovusiais skruostikauliais — Škotijos išeivis. Žemas, juodakis, tamsaus ispaniško gymio vyrukas, nuolat pakyląs praleisti vietinių gražuolių, buvo Eirės[1] sūnus, dar neperseniai nešiojęs prekes į namus, o dabar Templtone nuosavos krautuvės savininkas. Žodžiu sakant, čia galėjai atpažinti visų Šiaurės Europos tautų atstovus, nors jie tiek drabužiais, tiek išvaizda jau buvo kone susilyginę su grynaisiais amerikiečiais, tik vieni anglai dar laikėsi nesupanašėję. Jie ne tik rengėsi ir gyveno kaip Anglijoje, bet netgi kelmuotus skynimus arė taip, kaip kadaise savo lygius laukus Norfolke. Tik brangiai kaštavęs patyrimas jiems atvėrė akis, kad nuovokus vietinis gyventojas geriau už atėjūną nusimano, kaip ūkininkauti šiose žemėse, ir užmiršę išdidumą ir užsispyrimą, jie nori nenori turėjo pasimokyti.

Elizabeta netruko pastebėti, kad visų akys nukreiptos į misterį Grantą ir į ją, todėl iš drovumo ji tik vogčiomis dirsteldavo į salę. Bet kai žmonės, ruošdamiesi

[1] Airijos.

dievobaimingai klausyti pamaldų, rimtai susikaupė ir kai vis mažiau ir mažiau besigirdėjo žingsniai, ji išdrįso atidžiau apsidairyti. Netrukus salė visai nutilo, vos vienas kitas negarsiai kosteldavo, ir tik malkos treškėjo karštį skleidžiančiuose židiniuose. Visų žvilgsniai nukrypo į dvasininką.

Tuo tarpu koridoriuje, žemiau salės, sutrepsėjo kojos, tarsi kas būtų kratęs sniegą, prilipusį prie apavo. Trepsėjimas greitai nutilo, ir į salę įėjo Mohikanas su Odine Kojine ir jaunuoju medžiotoju. Apsiavę mokasinais, jie taip lengvai statė kojas, kad jų žingsnių niekas nebūtų girdėjęs, jeigu salėje nebūtų buvę taip tylu.

Indėnas išdidžiai perėjo per salę ir, pastebėjęs teisėjo suole laisvą vietą, atsisėdo greta, tuo parodydamas, kad jis jaučiasi toks pat orus. Apsitūlojęs skara, slepiančia net smakrą, jis per visas pamaldas išsėdėjo nejudėdamas ir labai atidžiai jų klausydamas. Netis, praėjęs pro garbingoje vietoje įsitaisiusį raudonodį, atsisėdo ant pliauskos prie židinio ir, pasistatęs šautuvą tarp kojų, paskendo mintyse, matyt, ne itin maloniose. Jaunuolis susirado vietą tarp maldininkų, ir salėje vėl stojo tyla.

Misteris Grantas pakilo ir pradėjo pamaldas hebrajų pranašo žodžiais: „Viešpats yra šiuose šventuose namuose, tad tenutyla visa žemė." Jis atrodė toks iškilmingas, jog visi, tartum užburti, atsistojo,— nereikėjo ir misterio Džonso pavyzdžio. Truputį palūkėjęs, misteris Grantas pradėjo skaityti maldą; salėje buvo tylu tylu, tik iškilmingai skambėjo skardus, graudinantis pastoriaus balsas, kol Ričardas, lyg tyčia apsižiūrėjęs, kad dar kažkas nepadaryta, pakilo ir išėjo pirštų galais.

Kai dvasininkas atsiklaupė, maldininkai irgi neliko bestovį — jie susėdo ant suolų, iš kurių pastoriui tą vakarą daugiau nebepasisekė pakelti nė vieno. Kai kurie kartais dar atsistodavo, o likusieji atkakliai sėdėjo, net nepalenkę galvos, tiesa, atidžiai sekdami pamaldas, bet daugiau žiūrėdami į jas kaip į kokį spektaklį, negu į

dievo garbinimą. Misteris Grantas toliau skaitė maldas, bet, Ričardui pasitraukus, nebuvo kam garsiai kartoti kiekvieno punkto pabaigos. Veltui pastorius stabteldavo po kiekvieno skirsnio — iš salės niekas neatsiliepdavo.

Elizabeta krutino lūpas, bet garsiai tarti maldos žodžių nesiryžo. Jai, pratusiai prie pamaldų Niujorko bažnyčiose, buvo baisiai nejauku, ir ji jau nebežinojo, kur dėtis. Staiga tylus, švelnus moteriškas balsas pakartojo dvasininko žodžius: „Mes nepadarėme to, ką privalėjome padaryti. . ." Nustebusi, kad atsirado moteris, nugalėjusi įgimtą drovumą, mis Templ pažvelgė į tą maldininkę. Tai buvo netoliese klūpanti jauna mergina, pamaldžiai palenkusi galvą prie maldaknygės.

Nepažįstamoji — Elizabeta ją matė pirmą kartą — buvo liesa ir smulkutė. Jos apdaras tvarkingas, gerai pritinkantis, o veidelis, nors pablyškęs ir sujaudintas,— labai patrauklus dėl liūdnokos, bet meilios išraiškos. Ši stropioji maldininkė ir toliau kartojo maldos žodžius, ir staiga prie jos prisidėjo sodrus vyriškas balsas kitoje salės pusėje. Mis Templ tuoj pažino, kad tai jaunasis medžiotojas, ir, kovodama su nedrąsumu, ėmė ir pati tarti.

Bendžaminas visą laiką įnirtingai sklaidė maldaknygę, niekaip negalėdamas surasti reikiamos vietos. Pamaldoms jau visai baigiantis pasirodė Ričardas ir pakartojo pastoriaus žodžius taip garsiai, tartum bijodamas, kad jo neišgirs. Jis atsinešė nedidelę atidarytą dėžę su nupieštais ant vieno šono juodais skaitmenimis „8 X 10." Pastatęs ją ant pakylos,— tur būt, tam, kad ant jos pastoriui būtų patogiau priklaupti,— jis nuskubėjo prie savo stalelio ir dar suspėjo šūktelti užbaigiamąjį „amen".

Kai Ričardas pasirodė su keistu nešuliu, žinoma, visi sužiuro į jį, bet tuoj pat vėl atsigręžė į pastorių ir toliau stebėjo pamaldas su smalsiu atidumu.

Didelis misterio Granto patyrimas jam nuostabiai padėjo šią dieną. Jis puikiai suprato susirinkusius maldi-

ninkus, daugiausia paprastus žmonelius, kurie, susiskaldę sektomis, kiekvienas karštai laikėsi savo tikybos apeigų ir į kitoniškai laikomas pamaldas žiūrėjo su nepasitikėjimu, o dažnai net su pasipiktinimu. Daug išmoko pastorius Grantas, studijuodamas didžiąją, visiems atvirą žmogaus prigimties knygą. Žinodamas, kaip pavojinga yra kovoti su tamsumu, prievarta, jis stengėsi nuolankumu laimėti jų pasitikėjimą. Pats jis nuoširdžiai tikėjo, mažai paisydamas religinių apeigų formų. Su vienodai karštu uolumu jis galėjo laikyti pamaldas bet kurioje vietoje, nereikalaudamas jokių paruošimų, ir, neužsivilkęs bažnytinio drabužio, mokėjo prastų žmonių kalba pasakyti nuoširdų ir pagaunantį pamokslą.

Tą vakarą jis daug kur nusileido maldininkų prietarams, ir, pamaldoms pasibaigus, ne vienas pagalvojo, kad apeigos visai ne tokios popiežiškos, kaip tikėjosi, o daugelyje vietų jos net sutapo su jų sektos. Taigi misteris Grantas, pats to nežinodamas, pasidarė Ričardo religinių siekimų talkininkas.

Sakydamas pamokslą, misteris Grantas pasirinko vidurinį kelią: nelietė painių religinių dogmų, dėl kurių absurdiškai ginčijasi skirtingų religijų atstovai, bet daugiau kalbėjo apie kasdieninės etikos principus, priimtinus visų sektų tikintiesiems. Tačiau jis negalėjo nutolti ir nuo savo bažnyčios įstatymų, nes žmonės įpratę, kad kiekviena sekta gintų savo įsitikinimus, o, pajutę nuolaidžiaujant, būtų pamanę jo paties tikėjimą esant netvirtą. Tada jau nebepalenksi žmonių į savo pusę. Bet pastorius taip mokėjo derinti bendras krikščioniškas tiesas su savo bažnyčios dogmomis, kad visi klausė pamokslo labiau susikaupę, negu per pamaldas. O vis dėlto, nors pamokslas visiems paliko gilų įspūdį, atsirado vienas kitas ir toks, kuriam kėlė nerimą ši naujovė. Hairemas ir pora metodistų vyresniųjų įtariai susižvelgė, bet tuo viskas ir baigėsi. Maldininkai, gavę misterio Granto palaiminimą, tylėdami, kaip ir dera, išsiskirstė namo.

DVYLIKTAS SKYRIUS

Nors išmintingi žyniai moka
Įmantrų doros audinį išaust,
Tačiau tik vienas dievas gali
Išvyt šėtoną iš širdies žmogaus.

Duo

Žmonėms pradėjus skirstytis, prie suolo, kuriame sėdėjo Elizabeta su tėvu, misteris Grantas atsivedė mūsų jau minėtą merginą ir ją pristatė kaip savo dukterį. Ji buvo sutikta labai nuoširdžiai ir, pagal šio krašto papročius bei gerą toną, šiltai, ir abi merginos iškart viena kitai patiko. Teisėjas, iki šiol nepažinojęs pastoriaus dukters, irgi apsidžiaugė, kad Elizabetai, tokiai vienišai, parvažiavus iš miesto į Templtoną, atsirado ir amžiumi, ir išsilavinimu tinkama draugė, galinti ją prablaškyti. Mergaitės kuklumas ir pamaldumas traukė Elizabetą, ir nuoširdžiu atvirumu jai pasisekė nugalėti naujos pažįstamosios drovumą. Per tas dešimt minučių, kol visi išsiskirstė, jos taip susibičiuliavo, jog suspėjo susitarti, kada susitiks rytoj, ir tikriausiai būtų susikalbėjusios, ką veiks per visą žiemą, jeigu pastorius nebūtų jų pertraukęs.

— Neskubėkite, neskubėkite, mano mieloji mis Templ, nes per daug atviliosite mano mergaitę nuo darbo. Neužmirškite, kad ji — mano šeimininkė. Jeigu Luiza priimtų tik pusę jūsų malonių kvietimų — ir tai namų ruoša liktų nepadaryta.

— Ar ne verčiau visai atsisakyti tos ruošos? — pertraukė jį Elizabeta.— Jūs esate dviese, ir aš tikiu, kad tėvelio namuose abiem atsirastų vietos — tokiems svečiams mūsų durys bus mielai atvertos. Šiame nuošaliame krašte negalima atsisakyti draugystės vien dėl tuščio formalumo. Mano tėvelis dažnai sako, kad nausėdijose svetingumas nėra dorybė — čia svečias savo apsilankymu daro malonę šeimininkui.

— Teisėjo Templo džiaugsmas, sulaukus svečių, patvirtina šiuos žodžius, bet mums nedera piktnaudžiauti svetingumu. Neabejokite — dažnai matysitės su mumis, o ypač su Luiza, kai man reikės važinėti po tolimus krašto užkampius. Bet, ieškant tokių žmonių pasitikėjimo,— pastorius pažvelgė į kelis likusius pažiopsoti maldininkus,— dvasininkui nepritinka kelti jų pavydo, apsigyvenant po tokiu puikiu stogu, kaip teisėjo Templo.

— Tai jums stogas patinka, misteri Grantai? — sušuko Ričardas, kuris, paliepęs, kad būtų gerai užgesinta ugnis ir aptvarkyta salė, tik tą akimirką priėjo ir nugirdo paskutiniuosius pastoriaus žodžius.— Džiaugiuosi, kad atsirado nors vienas žmogus su geru skoniu. O štai Diukas tą stogą plūsta kaip įmanydamas. Turiu pasakyti, kad teisėjas iš jo dar pakenčiamas, bet dailidė — visai menkas. Na, sere, man rodos, nesigirdami galime tvirtinti, kad šįvakar šauniai atlaikėme pamaldas — taip, kaip mačiau laikant senojoje Trejybės bažnyčioje, tik vargonų trūko. Bet užtat mokytojas gerai veda psalmes. Anksčiau ir aš vesdavau, bet dabar giedu tik bosu. Giedoti bosu — didelis menas, ir reikia tinkamos progos, kad galėtum parodyti visą savo balsą. Bendžamino bosas irgi neblogas, tik jis kartais painioja žodžius. Ar kada girdėjote Bendžaminą dainuojant „Biskajos įlanką"?

— Man rodos, dalį jis padainavo mums šįvakar — net baisu, kaip virpino balsą,— juokdamasis tarė Marmadiukas.— Tur būt, misteris Pengilenas yra iš tų žmonių, kurie vieną darbą moką itin gerai ir nieko daugiau nedaro. Matyt, jis baisiai mėgsta tą melodiją, nes traukia su tokiu pasitikėjimu, lyg kad šiaurvakaris vėjas kauktų virš ežero. Na, bet eime, džentelmenai,— kelias laisvas, rogės laukia. Iki pasimatymo, misteri Grantai. Labanaktis, jaunoji dama, ir neužmirškite, kad rytoj pietausite su Elizabeta po korintiniu stogu.

Visi išsiskirstė kas sau, o Ričardas, nulipdamas laiptais, dėstė mesje Lekua psalmių giedojimo įmantrybes. Užbaigdamas jis dar pagyrė „Biskajos įlankos" dainą,

neužmiršęs pridėti, kad ją puikiai dainuoja jo draugas Bendžaminas.

Tuo tarpu Mohikanas vis dar tebesėdėjo savo vietoje, įkišęs nosį į skraistę ir nepaisydamas išeinančių maldininkų, kurie taip pat nekreipė dėmesio į senąjį vadą. Netis irgi tebekiurksojo ant pliauskos, viena ranka parėmęs galvą, o antrąja laikydamas šautuvą, nerūpestingai paguldytą ant kelių. Iš veido matei, kad jis kažko susigraužęs — jau ir pamaldų metu jis neramiai žvalgėsi į šonus, matyt, turėdamas ypatingų priežasčių sielotis. Savo vietoje jis liko tik dėl indėnų vado, kurį labai gerbė, nors, būdamas medžiotojas, ne visada tą pagarbą mokėjo deramai parodyti.

Jaunasis šių senų girios gyventojų draugas stovėjo savo vietoje prie užgesusių nuodėgulių, matyt, nenorėdamas vienas išeiti. Be jų trijų, salėje dar buvo likęs pastorius su dukterimi. Vos tik dingo už durų teisėjas Templas su savo žmonėmis, Džonas pakilo, atsmaukė nuo galvos skarą, nusipurtė nuo veido tankius juodus plaukus, priėjo prie misterio Granto ir, ištiesęs jam ranką, iškilmingu balsu tarė:

— Dėkoju tau, tėve. Žodžiai, ištarti nuo mėnulio patekėjimo, pakilo į viršų, ir Didžioji Dvasia džiaugiasi. Ką tu pasakei savo vaikams, jie visada atmins ir bus geri.— Kiek patylėjęs, jis išsitiesė su būdingu indėnų vadui didingumu ir pridūrė: — Kai Čingačgukas susilauks, kada galės keliauti į nusileidžiančios saulės šalį pas savo gentį, ir Didžioji Dvasia nuneš jo sielą per ežerus ir kalnus, jis pasakys savo žmonėms, kokią gerą kalbą girdėjęs. Ir jie patikės, nes visi žino: Mohikanas nemeluoja.

— Tegu jis daugiau pasikliauja dievo mielaširdingumu,— atsakė misteris Grantas, kuriam toks savimi pasitikįs indėno išdidumas pasirodė kiek nekrikščioniškas,— ir viešpats niekad jo neapleis. Kai širdis kupina dievo meilės — nelieka vietos nuodėmei. O jums, jaunuoli, aš esu ne tik skolingas už gyvybę, kaip visi tie, kuriuos šiandien išgelbėjote ant kalno, bet dar turiu pa-

dėkoti ir už tai, kad su tokia pagarba ir taip dievobaimingai man padėjote tokią keblią akimirką. Man būtų malonu matyti jus savo namuose: tikiuosi, kad mūsų pasikalbėjimai galėtų jus sutvirtinti tame kelyje, kurį, man rodos, pasirinkote. Šiose giriose tiesiog stebuklas sutikti jūsų amžiaus ir išvaizdos jaunuolį, taip gerai išmanantį mūsų šventąsias apeigas. Todėl atstumas tarp mūsų iškart sumažėjo, ir jūs man pasidarėte artimas. Atrodo, mintinai mokate visas maldas: nemačiau jūsų rankoje maldaknygės, nors gerasis misteris Džonsas net kelias buvo išdėliojęs ant suolų.

— Reikėtų stebėtis, jei nežinočiau savo bažnyčios apeigų,— kukliai atsakė jaunuolis,— tos bažnyčios esu krikštytas ir niekuomet nelankiau kitų maldyklų. Kitokios apeigos man atrodytų taip pat keistos, kaip neįprastos buvo jūsų pamaldos šio vakaro maldininkams.

— Labai malonu girdėti jus taip kalbant, mielas sere,— sušuko pastorius ir, sugriebęs jaunuolio ranką, draugiškai paspaudė.— O dabar eime pas mane... jūs būtinai turite atsilankyti... dukrelė nori jums padėkoti už mano išgelbėjimą. Ne, neklausysiu jokių atsikalbinėjimų. Šis garbingasis indėnas ir anas jūsų draugas eis kartu. Tik pagalvokite: išaugo šiame krašte ir nė karto nebuvo užėjęs į sektantų maldos namus!

— Ne, ne,— pertraukė pastorių Odinė Kojinė.— Man reikia grįžti į vigvamą: namuose yra darbo — jis svarbesnis už bažnyčias ir už pramogas. Vaikinas gali eiti — nieko nesakau. Jis pratęs bendrauti su dvasininkais ir kalbėtis apie dangiškus daiktus. Toks pat ir senis Džonas — jį Moravijos vienuoliai pakrikštijo dar per aną karą. O aš esu paprastas, nemokytas žmogus, tarnavau karaliui ir jo šaliai prieš prancūzus ir prieš laukinius, bet kaip gimęs į knygą nepasižiūrėjau ir rašto neįkertu. Kokia nauda tupėti namuose prie knygos, ir dabar nesuprantu, nors jau nuplikau, ir buvo laikas, kai per sezoną nušaudavau po du šimtus bebrų, neskaitant kito laimikio. Netikite — paklauskite Čingačguko, nes me-

džiodavau pačiame delavarų krašte, ir senis patvirtins, kad teisybę sakau.

— Neabejoju, mielas drauge, kad jaunose dienose buvote šaunus karys ir vikrus medžiotojas,— tarė dvasininkas,— bet to maža dabar, kai reikia pagalvoti, jog netoli gyvenimo pabaiga. Tur būt, girdėjote priežodį, kad jaunas gali mirti, o senas turi?

— Aišku, niekad nebuvau toks kvailas, kad tikėčiausi amžinai gyvensiąs,— tarė Netis, kaip paprastai tyliai nusijuokęs.— Panašios mintys neateis į galvą tokiam žmogui, kuris persekiojo indėnus ir karščiausiu metų laiku gyveno ežerų protakose. Turiu prisipažinti, esu tvirto sudėjimo: tykodamas elnių, kiek kartų gėriau vandenį iš Onandangos, kurioje knibždėte knibžda drugio perų kaip barškuolių Kramhorne, o, kaip matote, esu sveikas ir gyvas. Tačiau aš suprantu, kad amžinai negyvensi. Nors dar yra gyvų žmonių,— pamokytų ir nusimanančių apie religiją,— kurie prisimena, kokie neįžengiami miškai vešėjo Vokiečių lygumoje. O dabar ten ieškok visą savaitę — nerasi nė vieno pušies kelmo, nors toks daiktas gali visą šimtą metų išsilaikyti, medį nukirtus.

— Viskas praeina, drauguži,— tarė misteris Grantas, susirūpinęs savo naujojo pažįstamo sielos išganymu.— Ir aš norėčiau, kad jūs pasiruoštumėte amžinajam gyvenimui. Jums reikia lankyti maldos namus, ir man labai malonu, kad šiandien jus čia mačiau. Juk būtų neapdairu išsiruošti į medžioklę, palikus namie grūstuvą ir titnagą.

— Tik išvėpęs vaikigalis nesusiprastų išsipiauti grūstuvo iš guobos atžalos ir pasiieškoti titnago kalnuose,— pertraukė Netis, vėl nusijuokęs.— Ne, niekad nesitikėjau gyvensiąs amžinai. Bet aš žiūriu, kaip pasikeitė šie kalnai per trisdešimt arba, tikriau sakant, per dešimt metų. Na, kieno galia, to ir valia, o įstatymas visada stipresnis už seną žmogų — nesvarbu, ar jis mokytas, ar toks, kaip aš, jau nebepajėgiąs vaikytis grobio su šunimis ir priverstas jo laukti prie perėjų. Vaje, vaje! Nie-

kad nemaniau, kad viskas taip apsivers, atsiradus tiems pamokslininkams: medžiojamieji žvėrys kone išnyko, parakas pabrango. O tų daiktų pats neprasimanysi, kaip grūstuvų ar titnago.

Pastorius, pamatęs, kad nevykusiai parinktas palyginimas atsigręžė prieš jį patį, toliau nebesiginčijo, nusprendęs atnaujinti tą kalbą, pasitaikius tinkamai progai. Jis dar kartą karštai pakvietė jaunuolį, ir šis pagaliau sutiko drauge su indėnu palydėti pastorių ir jo dukterį iki kuklaus namelio, kuriame laikinai apgyvendino dvasininką gerasis misteris Džonsas.

Pastorius Grantas, paėjėjęs su svečiais galiuką gatvės, pasuko į lauką ir pro porą vartams įkaltų stulpų nusivedė juos siauru takeliu, kur buvo galima eiti tik vorele. Aukštai pakilęs mėnulis beveik stačiai žėrė savo spindulius į slėnį, ir einančiųjų šešėliai lengvai sklendė sniego pusnimis, kaip bekūnės būtybės, skubančios į susirinkimo vietą. Vakare šaltis nė kiek neatleido, nors vėjelio nebuvo nė jokio. Kietai sumintu vingiuotu takeliu jaunai merginai nesunku buvo eiti, bet sniegas gurgždėjo ir nuo jos lengvų žingsnių.

To keisto būrelio priešaky ėjo misteris Grantas plačiais juodais drabužiais. Jis retkarčiais atsigręždavo į kitus su slepiamu susirūpinimu maloniame geraširdiškame veide. Paskui jį žingsniavo indėnas — plika galva, užkritusiais ant veido plaukais, susivyniojęs į skepetą. Mėnuliui iš šono šviečiant į tamsų jo veidą, rodės, kad matai žmogų, kuris, kone visą šimtmetį ištvėręs žiemos pūgas, pagaliau susitaikė su senatve, bet kai jis pasukdavo galvą ir spinduliai krisdavo į juodas, ugningas akis — jos pasakojo apie nenumaldomas aistras ir laisvas kaip vėjas mintis.

Iš paskos einanti smulkutė mis Grant, perdaug lengvai apsirengusi tokiems šalčiams, kaip diena nuo nakties skyrėsi nuo keistai apsidariusio ir niūriai žvilgčiojančio delavarų vado. Ir jaunasis medžiotojas, taipogi gana išvaizdus šios draugės narys, einantis ant pat galo, ne

kartą pagalvojo, kokių skirtingų esama žmonių, kai atsitiktinai išvysdavo Mohikano ir mergaitės veidus — vieną blausų, o kitą meilų su mėlynomis lyg dangus akimis,— pakeltus į mėnulį, apšviečiantį jų takelį. Kad neprailgtų kelias, per laukus jie šnekučiavo, čia nutildami, čia vėl užvesdami kalbą. Pirmasis prabilo dvasininkas.

— Iš tiesų,— pradėjo jis,— sunku rasti jūsų amžiaus jaunuolį, kuris jau vien tik iš paprasto smalsumo nebūtų užklydęs į kitos tikybos maldos namus, ir man būtų labai įdomu išgirsti, kaip klostėsi jūsų gyvenimas, išugdęs tokį nuoseklumą. Iš jūsų elgesio ir kalbos matyti, kad esate puikiai išauklėtas. Kurioje valstijoje esate gimęs, misteri Edvardsai? — Man rodos, jūs taip pasivadinote teisėjui Templui?

— Šitoje.

— Šitoje. O aš niekaip negalėjau įspėti, nes kalbate labai taisyklingai, be tarmybių, su kuriomis man teko susipažinti. Vadinasi, ilgai gyvenote mieste, nes niekur kitur šiame krašte žmonės neturi laimės pastoviai lankyti gražiąsias mūsų episkopalinės bažnyčios pamaldas.

Jaunuolis išklausė pastoriaus kalbos šypsodamasis, bet nieko neatsakė: matyt, kažkokiais sumetimais, gal dėl dabartinės savo padėties, jis vengė smulkiau išsipasakoti.

— Labai džiaugiuosi, jus sutikęs, mano jaunasai drauge, nes jūsų šviesus protas, kuriuo, neabejoju, esate apdovanotas, padės kitiems įrodyti mūsų dogmų ir mūsų apeigų pranašumą. Jūs, tur būt, pastebėjote, kaip šį vakarą aš buvau priverstas taikytis prie sektantiškai nusiteikusių maldininkų. Gerasis misteris Džonsas norėjo, kad šiandien dalinčiau komuniją ir atlaikyčiau visas rytines pamaldas. Bet, laimė, kanonai nereikalauja to daryti vakare. Naujiesiems maldininkams būtų nubodę. Rytoj jau dalinsiu. Ar einate prie komunijos, mielas drauge?

— Tai kad ne,— kiek suglumęs atsakė jaunuolis ir dar labiau sumišo, kai mis Grant nustebusi stabtelėjo ir

pažvelgė į jį. Bijausi, kad nesu vertas. Niekad nebuvau prisiartinęs prie altoriaus ir niekad neprisiartinsiu, kol mano širdis taip prisirišusi prie šio pasaulio reikalų.

— Žinoma, kiekvienas turi pats spręsti apie save,— tarė misteris Grantas,— nors, man regis, kad jaunuolis, niekad nepakliuvęs į klaidingų doktrinų sūkurius ir tiek metų ištikimai lankęs tikrosios bažnyčios pamaldas, neturėtų ko būkštauti. Betgi, antra vertus, sere, komunija yra didinga paslaptis, ir ją priimti reikia tyra širdimi, o ne šiaip sau. Iš jūsų elgesio šįvakar pastebėjau, kad esate priešiškas teisėjui Templui, o tai jau ribojasi su blogiausiu žmogaus jausmu — neapykanta. . . Pereikime šį upelį ledų — jis turėtų atlaikyti mus visus. Tik saugokis, kad nepaslystum, dukrele.— Taip sakydamas, misteris Grantas pasuko iš takučio, nusileido neąukštu krantu ir perėjo užšalusį upokšnį, tekantį į ežerą. Atsigręžęs jis pamatė, kad jaunuolis, užėjęs iš priekio, mandagiai rodo jo dukteriai kelią. Kai visi laimingai perėjo, dvasininkas, užkopęs ant kito kranto, kalbėjo toliau:

— Negerai, mano brangusis sere, labai negerai pasiduoti tokiems jausmams, nors ir kažin kas atsitiktų, tuo labiau, kad teisėjas visai nenorėjo padaryti jums blogo.

— Mano tėvas teisybę kalba,— sušuko indėnas, staiga sustojęs ir privertęs einančiuosius iš paskos taip pat stabtelėti.— Taip sakė ir Mikvonas. Baltasis gali elgtis, kaip jo protėviai mokė. Bet Jaunojo Erelio gyslose teka delavarų vado kraujas — jis raudonas, ir dėmę, kurią jis palieka, gali nuplauti tik mingo kraujas.

Apstulbintas tų žodžių, misteris Grantas sustojo ir pasižiūrėjo į indėną. Vado akyse žaižaravo ryžtinga pagieža, ir romus pastoriaus veidas apsiniaukė iš pasibaisėjimo, kad išganytojo religijos išpažintojas galėjo pasakyti tokius žodžius. Pakėlęs į dangų rankas, misteris Grantas sušuko:

— Džonai, Džonai! Ar to tave mokė Moravijos vienuoliai? O ne, negaliu jų taip žiauriai apšaukti. Jie — pamaldūs, švelnūs ir romūs žmonės, jie niekad negalėtų

taikytis su tokiomis aistromis. Klausyk, kaip mokė mūsų atpirkėjas: „Ir aš sakau jums: mylėkite savo priešus, laiminkite tuos, kurie jus keikia, darykite gera tiems, kurie jūsų nekenčia, melskitės už tuos, kurie jus skriaudžia ir persekioja." Štai kaip įsakė dievas, Džonai, ir kas nesistengs ugdyti tokių jausmų, niekad neišvys jo veido.

Indėnas atidžiai išklausė dvasininko, užsidegusi jo akyse pykčio ugnis pamažu pradėjo blėsti, veidas atgavo įprastą ramią išraišką; tačiau jis nieko nepasakė, tik išdidžiu galvos krestelėjimu paragino pastorių eiti toliau ir nusekė iš paskos. Misteris Grantas buvo taip susijaudinęs, jog nejučiomis greitino žingsnius, o indėnas, lyg niekur nieko, irgi žengė su juo koja į koją. Tuo tarpu jaunasis medžiotojas pastebėjo, kad mergina pradeda atsilikti. Nustebęs ir nesuprasdamas, kodėl ji taip daro, jis pasisiūlė jai padėti.

— Jūs pavargote, mis Grant,— tarė jis.— Sniegas limpa prie kojų, ir jums sunku susilyginti su vyrų žingsniais. Malonėkite atsistoti ant sniego plutos ir įsikabinkite man į ranką. Anas žiburys, tikriausiai, jūsų tėvelio namuose. Bet iki jų, atrodo, dar geras galas.

— Man visai nesunku eiti,— atsakė ji tyliu, virpančiu balsu,— tik mane išgąsdino to indėno elgesys. Oi, kokios baisios buvo jo akys, kai jis pasisuko į mėnulį, kalbėdamas su mano tėvu! .. Atleiskite, aš užmiršau, kad jis jūsų draugas, o, sprendžiant iš jo žodžių, gal net ir giminė. Bet jūsų aš nebijau.

Jaunuolis stojo ant neišminto sniego, kuris lengvai jį atlaikė, ir švelniai užlaipino ant jo mis Grant. Paspaudęs jos ranką po savąja, jis nusiėmė kepurę ir krestelėjo nuo kaktos vešlius garbanotus plaukus, tartum išdidžiai kviesdamas ją skaityti savo slapčiausias mintis. Luiza tik baikščiai žvilgterėjo į jaunuolį ir, laikydamasi jam už parankės, pradėjo eiti spartesniu žingsniu.

— Jūs mažai pažįstate tuos savotiškus žmones, mis Grant,— tarė jis,— kitaip žinotumėte, kad indėnai kerštą laiko dorybe. Jie iš pat mažumės yra mokomi, kad pri-

valo atlyginti už kiekvieną skriaudą, ir tik svetingumas, kurį jie dar labiau vertina, tegali apsaugoti nuo jų pykčio.

— Jūs, sere, tikriausiai buvote auklėjamas ne tokių nuodėmingų jausmų dvasia? — tarė mis Grant, nejučiomis ištraukusi ranką.

— Jūsų garbingajam tėveliui užtektų, jeigu pasakyčiau, kad esu išauklėtas episkopalinės bažnyčios,— atsakė jaunuolis,— bet jums dar pridursiu, kad ir pats gyvenimas mane smarkiai pamokė atlaidumo. Čia aš maža ką tegaliu sau prikišti, o ateityje stengsiuosi būti dar geresnis.

Taip sakydamas, jis vėl atkišo ranką, į kurią mergina, jam baigus kalbėti, vėl įsikibo, ir abu žygiavo toliau.

Misteris Grantas su Mohikanu priėjo savo namelį, ir abu sustojo prie durų, laukdami, kol ateis jaunieji. Ta proga pastorius vėl ėmėsi karštai mokyti indėną, norėdamas ištaisyti negerus jo polinkius, iškilusius aikštėn per pasikalbėjimą prie upelio. Indėnas jo klausėsi, pagarbiai tylėdamas. Tuo tarpu pasirodė jaunasis medžiotojas su mis Grant, ir visi suėjo į vidų.

Namas stovėjo atokiai nuo miestelio, viduryje laukų, kuriuose iš sniego kyšojo stori kelmai su aukštomis, baltomis kepurėmis. Aplinkui nė medelio, net krūmelio; ir pats namukas iš oro nedžiugino akies: atrodė nykus, neužbaigtas, kaip visi paskubomis suręsti nausėdijų pastatai. Bet užtat viduje viską atpirko nepaprasta švara ir jauki šiluma.

Kambarys, į kurį jie pateko, buvo įrengtas lyg svetainė, tačiau prie didelio židinio sustatyti namų apyvokos rykai rodė, kad čia neretai ir verdama. Židinio liepsna taip smarkiai plakė, jog ir be žvakės, kurią užžibino Luiza, galėjai apžiūrėti kelis menkus kambario baldus. Švarutėlių grindų viduryje buvo patiestas skudurinis patiesalas, kokių dar iki šiol išsiaudžiama fermerių sodybose. Arbatinis staliukas, Luizos nėrimo rėmai ir senamadiška raudonmedžio knygų spinta lyg ir priminė geresnius

laikus, bet kėdės, valgomasis stalas ir kiti daiktai buvo patys prastieji ir pigieji. Ant sienų kabėjo keli siuvinėti ir piešti paveikslai — pirmieji labai nagingai išsiuvinėti, tik prastoko rašto, o antrieji — visai menkaverčiai.

Vienas toks paveikslas vaizdavo antkapį su verkiančia jauna moterimi, o toliau — bažnyčia su arkos pavidalo langais. Antkapyje stulpeliu surašyti kelių velionių vardai su gimimo ir mirimo datomis, o visų pavardė Grantai. Jaunuoliui užteko tik žvilgterėti į paveikslą, ir jis iš karto suvokė, kad tai išmirusi dvasininko šeima. Dabar jam pasidarė aišku, kad pastorius buvo našlys ir kad ši tyra, drovi mergina, su kuria drauge atėjo,— tai vienintelė gyva duktė iš šešių jo vaikų. Vadinasi, jie vienui vieni, šie du romios širdies krikščionys, todėl švelnus mergaitės rūpinimasis tėvu dabar jam pasirodė dar žavesnis.

Jaunasis medžiotojas tai spėjo pastebėti, visiems besitaisant sėsti prie jaukios ugnies, aptilus kalboms. Kai visi patogiai įsitaisė ir kai Luiza, nusivilkusi pablukusį ploną šilkinį apsiaustą ir nusiėmusi plačiabrylę skrybėlaitę, daugiau tinkančią jos mielam ir kukliam veideliui, negu šiam metų laikui, atsisėdo tarp jaunuolio ir tėvo, šeimininkas vėl užvedė kalbą.

— Tikiuosi, mano jaunasai drauge, kad toks geras auklėjimas, tekęs jūsų daliai, padėjo išrauti iš širdies keršto polinkius, galimas daiktas, paveldėtus iš protėvių,— kiek supratau iš Džono užuominos, jūs turite delavarų kraujo. Tik prašau nesuprasti manęs klaidingai: žmogaus vertė nepriklauso nei nuo odos spalvos, nei nuo kilmės, ir kažin ar ne tikrųjų šios žemės savininkų palikuonis turi daugiau teisės už bet ką kitą vaikščioti šiais kalnais ramia sąžine.

Mohikanas iškilmingai pasisuko į dvasininką ir, tvirtindamas savo žodžius indėnams būdingais išraiškiais mostais, tarė:

— Tėve, tavo gyvenimo vasara dar nepraėjo ir tavo kūnas jaunas. Įkopk į patį aukščiausią kalną ir pasidai-

ryk aplinkui. Visa, ką išvysi nuo tos vietos, kur teka saulė, iki tos, kur ji leidžiasi, nuo šaltinių, iš kurių prasideda Kreivoji upė, iki ten, kur ji dingsta kalnuose,— priklauso jam. Jo gyslose teka delavarų kraujas, ir jo teisė tikra. Bet brolis Mikvonas yra teisingas — jis padalins kraštą į dvi dalis, kaip upė perskriodžia lygumą į dvi puses, ir pasakys jam: „Jaunasis Ereli, delavarų sūnau! Imk ją, valdyk ją, būk vadas savo tėvų žemėje."

— To jis niekad nepadarys! — sušuko jaunuolis su tokiu įtūžiu, jog pastorius su dukterimi, užsiklausę keistos indėno kalbos, net krūptelėjo.— Greičiau plėšrusis girių vilkas atsisakys savo grobio, negu tas aukso godus žmogus savo turtų, kuriuos įgijo vingiuotais gyvatės keliais.

— Valdykis, mano sūnau, valdykis! — pertraukė jį misteris Grantas.— Tokį pyktį reikia tramdyti. Atsitiktinis teisėjo Templo šūvis įaitrino tavo pagiežą dėl protėviams padarytų skriaudų. Bet atmink, kad teisėjas tave sužeidė, visai nenorėdamas, o tavo protėviai neteko žemių dėl politinių permainų, kurios ne kartą yra nužeminusios karalius ir nušlavusios nuo žemės paviršiaus ištisas tautas. Kur dabar filistinai, tiek laikę vergijoje Izraelio vaikus? Kur Babilonas, kuris skendėjo prabangoje bei ištvirkime ir kuris, didybės apsvaigintas, apsišaukė esąs visų miestų miestas? Neužmiršk mūsų litanijos žodžių, kuriais mes meldžiame aukščiausiąjį: „Atleisk mūsų priešams, kurie mus persekioja ir šmeižia, suminkštink jų širdis." Ne teisėjas Templas nuskriaudė tavo gentainius, bet visa jo tauta, o tavo petys greitai sugis.

— Petys! — pakartojo jaunuolis, iš susijaudinimo pradėjęs vaikščioti iš kampo į kampą.— Negi manote, sere, kad jį laikau žmogžudžiu? O ne! Jis perdaug suktas ir perdaug bailus tokiam nusikaltimui. Bet tegul jis su dukterimi mėgaujasi turtais — ateis atsiskaitymo valanda. Ne, ne,— tęsė jis, kiek aprimęs.— Tik Mohikanas galėjo įtarti teisėją norėjus mane sužaloti — aš tokių niekų nepaisau.

Jaunuolis vėl atsisėdo ir pasirėmė galvą rankomis.

— Tai paveldėtas iš čiabuvių būdo ūmumas, mano vaikeli,— patylomis tarė misteris Grantas savo dukteriai, iš išgąsčio įsikibusiai jam į ranką.— Juk girdėjai, kad jis turi indėnų kraujo. Ir nei auklėjimas, nei mūsų švelnioji religija nepajėgė išnaikinti to blogio. Bet laikas ir rūpestinga globa dar gali jį pataisyti.

Nors dvasininkas kalbėjo pašnabždomis, jaunuolis nugirdo, ką jis pasakė, ir, pakėlęs galvą, ramiai tarė, mįslingai šypsodamasis:

— Nebijokite, mis Grant, nei laukinio mano būdo, nei keisto apdaro. Aš pasikarščiavau, nors reikėjo tvardytis. Sutinku su jūsų tėvu, kad čia kaltas mano kraujas, bet aš neketinu niekinti savo giminės — tai vienintelis daiktas, kuriuo dar galiu didžiuotis. Taip! Aš didžiuojuosi, kad esu delavarų vado — šaunaus ir kilnaus kario — palikuonis. Senasis Mohikanas buvo jo draugas — ir gali patvirtinti, kad jam netrūko tų dorybių.

Misteris Grantas, matydamas, kad jaunuolis kiek aprimo, o senasis vadas įdėmiai klausosi, pradėjo išsamiai įrodinėti, kad kiekvieno krikščionio pareiga — atleisti skriaudas. Jis kalbėjo ilgiau kaip valandą, o paskui svečiai pakilo ir, atsisveikinę su šeimininkais, išėjo namo. Už durų jie persiskyrė: Mohikanas patraukė į miestelį, o jaunuolis nužygiavo į ežero pusę. Sustojęs prie slenksčio, dvasininkas ilgai žiūrėjo į senąjį vadą, tartum sklendžiantį taku pagal jo amžių nuostabiai žvalia eisena; sidabrinėje mėnulio šviesoje indėnas kartais susiliedavo su sniego pusnimis, ir tada juodavo tik jo plaukai.

Grįžęs į vidų, tėvas rado Luizą prie užpakalinio langelio, išeinančio į ežerą,— ji stovėjo, įsmeigusi akis į tamsią dėmę, slenkančią link rytinio kalno. Priėjęs prie dukters, tėvas įžiūrėjo, kad ten buvo jaunasis medžiotojas, nutolęs jau kokį pusmylį. Apsnigusiu ledu jis dideliais žingsniais žygiavo į tą pusę, kur ežero pakraštyje, prie skardžio, apaugusio pušimis ir hemlokais, stovi Odi-

nės Kojinės pirkelė. Greitai ši keistos išvaizdos žmogysta dingo aukštų medžių šešėlyje.

— Net keista, kad taip ilgai gyvi šių puikių žmonių laukiniai polinkiai,— tarė gerasis dvasininkas.— Bet, jeigu jis nenukryps nuo pasirinkto kelio, tai pagaliau nugalės save. Kai jis kitą kartą atsilankys, primink man, Luiza, kad jam paskaityčiau „Apie stabmeldybės pavojus".

— Ar tu, tėveli, manai, kad jis gali atkristi prie savo protėvių tikėjimo?

— Ne, mano vaikeli,— atsakė dvasininkas nusišypsojęs, švelniai glostydamas linines dukters garbanas,— baltasis jo kraujas sukliudys. Bet kartais ir aistros garbinamos kaip stabai.

TRYLIKTAS SKYRIUS

Išgersiu aš didelę pintą alaus
Į sveikatą salyklo miežinio!

Užstalės daina

Kaip jau minėjome, dviejų svarbiausių Templtono gatvių sankryžoje stovėjo smuklė „Narsusis dragūnas". Iš pradžių buvo suplanuota miestuką statyti išilgai upelio, tekančio per slėnį, ir gatvė, einanti nuo ežero į „akademiją", turėjo būti vakarinė jo siena. Bet dėl patogumo dažnai atsisakoma ir geriausių planų. Misterio Holisterio — arba kapitono Holisterio, kaip jis vadinamas pagal savo pareigas vietos milicijoje,— namas, atsiradęs pirmomis miestelio kūrimosi dienomis, riogsojo skersai didžiosios gatvės ir kliudė eismui. Tačiau raitieji, o paskui ir važiuotieji, norėdami sutrumpinti kelią į vakarus, pasinaudojo siauru tarpu iš vienos namo pusės ir ilgainiui suvažinėjo tikrą vieškelį; abipus jo pradėjo dygti namai, ir blogio jau nebuvo įmanoma atitaisyti.

Toks pradinio Marmadiuko plano iškreipimas turėjo

dvejopų padarinių. Pirmiausia, didžioji gatvė nuo vidurio dvigubai susiaurėjo; antra, Holisterio „Narsusis dragūnas" pasidarė po teisėjo „rūmų" labiausiai krintantis į akis pastatas.

Stovėdama tokioje judrioje vietoje ir laikoma tokių apsukrių šeimininkų, smuklė nebijojo jokios konkurencijos. Tačiau atsirado smarkuolių, pasiryžusių paveržti jos garbę. Šalimais, tik priešingame gatvės kampe, išaugo pastatas, jo savininkų nuomone, turįs nustelbti „Narsųjį dragūną". Tai buvo medinis namas, pastatytas pagal tų laikų madą, ir trečiasis miestelyje tokiu pat stogu ir baliustradomis, kaip teisėjo „rūmų". Antrojo aukšto langai buvo užkalti lentomis, kad neitų šaltis, nes namas dar toli gražu nebuvo baigtas, nors jau apatiniojo aukšto languose blizgėjo stiklai, o degantys židiniai rodė, kad tenai jau gyvenama. Fasadas ir galas nuo gatvės buvo nudažyti baltai, o užpakalinė pusė ir tas galas, prie kurio turėjo prisiglausti būsimas namas,— rudai. Prie durų stovėjo du stulpai su skersiniu, ant kurio kabojo didelė iškaba su pušiniais įvairiausiai išpiaustytais rėmais. Iškaboje buvo pripaišyta masonų ženklų, o virš tų mįslingų figūrų didelėmis raidėmis užrašyta: „TEMPLTONO KAVINĖ IR PAKELEIVINGŲJŲ VIEŠBUTIS", o kiek žemiau — „SAVININKAI HABKUKAS FUTAS IR DŽOŠUA NAPAS".

Tai buvo „Narsiajam dragūnui" pavojingas konkurentas, ir skaitytojai tuo greitai įsitikins, jeigu dar pridursime, kad šios skambios pavardės dar pasirodė prie naujai atidarytos krautuvės bei kepurių siuvyklos durų ir prie odų dirbimo įmonės vartų. Tačiau gal dėl to, kad buvo daug žadėta, o mažai tesėta, o gal dėl to, kad „Narsusis dragūnas" jau buvo spėjęs įsigyti gerą, ne lengvai nukonkuruojamą vardą, ne tik teisėjas Templas bei jo draugai, bet ir daugumas miestelio gyventojų — kas nebuvo įsiskolinęs ką tik minėtai galingai firmai — ir toliau visokiomis progomis lankė kapitono Holisterio smuklę.

Ir šį vakarą šlubis veteranas su žmona, vos grįžę iš

„akademijos" ir nespėję nė gerai sušilti, išgirdo lankytojus purtant sniegą nuo kojų už smuklės durų. Matyt, jie čia rinkosi, norėdami pasikalbėti apie šios dienos pamaldas.

Smuklė buvo gana erdvus kambarys, vadinamas baru; palei tris jo sienas stovėjo suolai, ketvirtąją užėmė du židiniai. Jie buvo tokie dideli, jog tarp jų beįsiteko tik dvejos durys ir nedidelis grotelėmis atitvertas kampelis, kur blizgėjo daugybė butelių ir stiklinių. Misis Holister išdidžiai sėdėjo ant kėdės prie įėjimo į šią šventyklą, o jos vyras kurstė židinyje ugnį, vartaliodamas malkas apdegusiu smaigu.

— Seržante, brangusis,— prabilo smuklininkė, nutarusi, kad jos vyras jau gerai sustumdė malkas,— liaukis ten kibirkštinęs — kai taip puikiai kūrenasi, nėra ko tau žarstyti. Va ant stalo stiklinės ir ąsotis, iš kurių teisėjas geria imbierinį sidrą,— pastatyk juos ant bufeto. Tikriausiai šįvakar užsuks ir teisėjas, ir majoras, ir misteris Džonsas, jau nekalbant apie Bendžaminą Pompą ir advokatus. Tad apkuopk kambarį, pakaitink ant anglių flipo virbus ir pasakyk tai juodnugarei tinginei Džudei, kad išvysiu ją iš namų, jeigu neaptvarkys virtuvės, ir tegu eina sau pas tuos džentelmenus, kurie atidarė kavinę,— tik jos jiems betrūksta. Ak, seržante, didelė laimė eiti į mūsų maldų susirinkimus, gali sau patogiai sėdėti ir nereikia nuolatos klaupinėti, kaip su tuo misteriu Grantu.

— Malda visada yra laimė, misis Holister, nesvarbu, stovint ar sėdint. Štai mūsų gerasis misteris Vaitfildas: būdavo, nusikamuos, žygiuodamas su mumis ištisą dieną, o kai sustosime — atsiklaups ir melsis, kaip Mozė, į dangų iškėlęs rankas, paliepęs dviem kareiviams jas prilaikyti,— atsakė vyras, paklusniai darydamas žmonos užduotus darbus.— O, žinai, Betse, kaip šauniai kovojo izraelitai su amalekitais tą dieną, kai Mozė meldėsi. Tur būt, jie kovėsi lygumoje, nes biblijos parašyta, kad Mozė užkopęs į kalną, norėdamas stebėti kovą ir padėti

maldomis. Ir, kiek išneša mano galva, — izraelitai buvo geri raitininkai, nes parašyta, kad Jozuė kapojo priešus savo kardo ašmenimis. Iš to aš išvedu, kad jie buvo ne tik raiti, bet ir gerai išmankštinti — tikriausiai rinktinė kariuomenė, o ne kokie nors greitosiomis sušaukti dragūnai, kurie retai smogia kardo ašmenimis, ypač jeigu dar kardas lenktas.

— Ką tu čia, žmogau, painioji šventąjį raštą su tokiais niekais! — pertraukė jį smuklininkė.— Jiems padėjo dievas — jis visada palaikė žydus, kol šie nebuvo nuo jo atsimetę. Visai nesvarbu, kokie buvo Jozuės kariai,— užteko, kad jis vykdė dievo valią. Netgi ta prakeikta milicija,— atleisk, viešpatie, kad susikeikiau,— kuri per savo bailumą pražudė kapitoną, ir ta būtų nugalėjusi anais laikais. Nėra ko išsigalvoti, kad Jozuės kareiviai buvo išmankštinti.

— Turiu tau pasakyti, misis Holister, kad mažai esu regėjęs taip gerai kaujantis, kaip tą dieną kovėsi kairysis milicijos sparnas, nors vyrukai buvo visai žali ir neapmokyti. Jie netgi be būgno ėjo į ataką glaustomis eilėmis — o tai ne lengva, kai į tave šaudo — ir laikėsi, kol krito kapitonas. O šventajame rašte nereikalingų žodžių nėra, ir aš sakiau ir sakysiu, kad raitelis, mokantis smogti kardo ašmenimis, turi būti gerai išmankštintas. Kiek gerų pamokslų prisakyta apie mažiau reikšmingus žodžius už šitą! Jeigu jis nieko nereiškia, tai būtų tiesiog parašyta, kad smogė kardu, o ne ašmenimis. O kad atgalia ranka pataikytum smogti ašmenimis, reikia ilgai praktikuotis. Viešpatie mano, kiek būtų prišnekėjęs apie žodį „ašmenys" misteris Vaitfildas. O dėl kapitono, tai jeigu jis, telkdamas puoliman pėstininkus, būtų iššaukęs dragūnų gvardiją, ji priešams būtų parodžiusi, ką reiškia ašmenys. Nors ji neturėjo tikro karininko, bet aš tariuosi galįs pasakyti,— tęsė senasis karys, kiečiau susiveržęs kaklaraišį ir išsitempęs kaip seržantas, pradėdamas muštruoti kareivius,— kad būtų atsiradęs žmogus, kuris ją būtų atvedęs ir per tarpkelį.

— Ką čia dabar paistai? — sušuko smuklininkė. — Juk pats, misteri Holisteri, gerai žinai, kad jo arklys, nors ir vikrus kaip voverė, nebūtų nušokęs nuo vienos uolos ant kitos. Et, ką čia kalbėti, kai tiek metų jis jau po žeme. Tik man gaila, kad jo nesuspėjo apšviesti tikrojo tikėjimo šviesa. Bet tokiam narsuoliui bus dovanota, nes mirė, kovodamas už laisvę. Ir paminklą ant jo kapo pastatė prastą — kaip ir kitų, vienodai žuvusių. Bet mūsų iškaboje jis atrodo labai panašus, ir aš ją laikysiu, kol tik pasauly bus nors vienas kalvis, sugebąs padaryti kablius, ant kurių ji galėtų sau siūbuoti, nors pridygtų tų vadinamųjų kavinių nuo čia iki pat Olbanio.

Nežinia, apie ką toliau būtų kalbėjusi ši garbingoji pora, jeigu svečiai, už durų nusikratę nuo kojų sniegą, nebūtų pradėję virsti į vidų.

Kokias penkiolika minučių rinkosi žmonės — vieni, norėdami pasiklausyti naujienų prie jaukaus „Narsiojo dragūno" židinio, kiti — patys ką nors papasakoti,— kol prisėdo beveik pilni suolai. Pačiame patogiausiame kampe, ant medinio minkštasuolio, įsitaisė daktaras Todas, pasisodinęs šalia savęs kažkokį jauną ir gana apšepusį vyriškį, nors ir gana įmantriai pasiūtu importinės gelumbės švarku. Jis be pertraukos šniaukė tabaką ir vis traukėsi iš kišenės didelį prancūzišką sidabrinį laikrodį ant ašutinės grandinėlės su kabančiu sidabriniu rakteliu. Žodžiu, jis atrodė tiek prašmatnesnis už susirinkusius amatininkus, kiek tikras džentelmenas atrodytų pranašesnis už jį.

Ant prekystalio pasirodė dideli moliniai alaus ar sidro sklidini puodeliai, ir svečiai, pasiskirstę po kelis, šnekučiuodami leido juos per rankas. Niekas negėrė atskirai, ir kiekvienas būrelis tam pačiam gėrimui tenkinosi vienu puoduku ar stikline, einančia aplinkui; paskutinis gurkšnelis visuomet tekdavo tam, kas gėrimą buvo užsakęs.

Tolydžio buvo keliami tostai, ir neretai kas nors, tardamasis iš prigimties apdovanotas sąmoju, palinkėda-

vo vaišinančiajam, „kad būtų geresnis žmogus už savo tėvą" arba, „kad gyventų tol, kol visi draugai ims trokšti jo mirties". Kuklesnieji gėrovai pasitenkindavo tuo, kad, nutaisę rimtą miną, pasakydavo: „Į sveikatą" arba kitą tokiais atvejais įprastą posakį. Garbingajam veteranui, smuklės savininkui, kiekvieną kartą tekdavo ragauti, kai jis paduodavo gėrimą, nes svečiai, šaukdami: „Rodyk pavyzdį!", versdavo jį, kaip kokį karaliaus vyno pilstytoją, nugerti gurkšnelį. Jis paprastai nesigindavo ir, pasakęs: „Linkiu jums!", pavilgydavo lūpas. O ko jis linkėdavo, palikdavo spręsti kiekvieno svečio fantazijai. Tuo tarpu smuklininkė taisė visokių stiprių gėrimų mišinius, kokių tik pareikalaudavo svečiai, ir retkarčiais, kai koks prieidavo prie baro,— pasisveikindavo arba pasiteiraudavo, kaip gyvuoja jo šeima.

Palengva visi šiek tiek apmalšino troškulį, ir prasidėjo bendresnė kalba. Gydytojas ir šalia jo sėdintis miestelio advokatas, visų pripažinti smailialiežuviai, buvo svarbiausieji kalbėtojai, nors kartais savo trigrašį įkišdavo ir misteris Dulitlis, kuris tik tiek buvo už juos menkesnis, kad turėjo mažiau mokslo. Net visa salė nutilo, kai teisės žinovas prabilo į gydytoją šiais žodžiais:

— Girdėjau, daktare Todai, šiandien padarėte sunkią operaciją — laimingai išėmėte šratus iš peties Odinės Kojinės sūnui.

— Taip, sere,— atsakė šis, išdidžiai atlošdamas galvą,— teko tokį mažmožį padaryti teisėjo namuose. Bet tai menkniekis: būtų buvę daug blogiau, jei šūvis būtų kliudęs kitą kūno dalį. Petys — ne toks gyvybiškai svarbus organas, ir manau, kad vaikinas greitai pasitaisys. Bet aš nežinojau, kad mano pacientas — Odinės Kojinės sūnus,— man naujiena, kad jis turėjo žmoną.

— Nebūtinai reikia turėti,— atsakė pašnekovas, valiūkiškai mirktelėjęs aplinkiniams.— Tur būt, žinote, kas teisėje yra atvejis, vadinamas filius nullius[1]?

— Šnekėkite žmoniškai! — sušuko smuklininkė.—

[1] Niekieno sūnus *(lot.)*.

Kam čia kalbėti indėniškai, kai susirinkę visi krikščionys, nors tas vargšas Netis, apie kurį eina kalba, ne ką geresnis už laukinį? Ak, gal kada ateis misionieriai ir atvers į tikrąjį tikėjimą tuos vargetas — tada nebus svarbu, kokia jų odos spalva ir kas auga ant galvos — plaukai ar šeriai.

— Tai lotyniškai, o ne indėniškai, misis Holister,— atsiliepė advokatas, vėl gudriai mirktelėjęs.— Daktaras Todas moka lotyniškai — kaipgi kitaip jis perskaitytų tepalų ir vaistų etiketes? Taip, taip, misis Holister, daktaras mane supranta — tiesa, daktare?

— Mm. . . na, maždaug suprantu,— atsakė Elnatanas, stengdamasis pamėgdžioti valiūkišką savo pašnekovo išraišką.— Lotynų kalba yra labai keista, džentelmenai. Manau, šiame kambaryje tik skvairas Lipetas supras, kad far. av.[1] mūsų kalba reiškia avižinius dribsnius.

Dabar suglumo advokatas, nustebintas tokio mokytumo, nes jis, nors šiaip taip baigęs vieną rytinės krašto dalies universitetą, lotyniškosios gydytojo kalbos nesuprato. Tačiau tokioje viešoje vietoje buvo pavojinga pasirodyti mažiau mokytam, juoba kad bare sėdėjo daugelis jo klientų, todėl jis nutaisė linksmą miną ir nusikvatojo, tartum čia buvo pasakytas koks pokštas, suprantamas tik jam ir gydytojui. Atidžiai juos stebėję, klausytojai pritariamai susižvelgė, ir pasigirdo susižavėjusių svečių pastabos: „Tas tai moka kalbų" arba „kas ne kas, o skvairas Lipetas tai jau supranta. „Padrąsintas tokio palankumo, teisininkas atsistojo ir, atsigręžęs į žmones, tęsė toliau:

— Nesvarbu, ar jis Nečio sūnus, ar ne, bet šio reikalo jis taip nepaliks. Mūsų šalyje gerbiami įstatymai, ir aš norėčiau, kad teismas bešališkai išspręstų, ar žmogus, valdantis šimtus tūkstančių akrų, o gal tik sakantis, kad tiek valdo, turi teisę šaudyti kitus? Kaip jūs manote, daktare Todai?

— Na, sere, aš jau sakiau, kad vaikinas greit bus vėl

[1] Avižinės kruopos lotyniškai — farina avenica.

sveikas. Šūvis nepalietė gyvybiškai svarbių organų, kulka tuojau išimta, ir petys, reikia pasakyti, tinkamai sutvarstytas, todėl nemanau, kad žaizda galėtų būti pavojinga.

— O jūs, skvaire Dulitli, ką pasakysite? — paklausė advokatas, keldamas balsą.— Esate inspektorius ir žinote, kas teisėta, o kas ne. Aš klausiu jus, sere: ar, pašovus žmogų, galima rankas nusiplauti? Sakysime, sere, kad jaunuolis turi žmoną ir šeimą; sakysime, kad jis toks pat amatininkas, kaip jūs, sere; sakysime, kad tik jis vienas uždirbdavo jiems duoną; sakysime, kad kulka, užuot perėjusi per raumenis, suskaldė mentikaulį ir suluošino žmogų visam amžiui,— taigi aš klausiu jus visus, džentelmenai: jeigu, sakysime, taip būtų, tai ar prisiekusiųjų teismas nepriteistų jam gražios sumelės nuostoliams atlyginti?

Kadangi klausimas buvo skirtas visiems susirinkusiems, Hairemas iš pradžių neketino atsakyti, bet, pamatęs, kad klausytojai laukia, įsmeigę į jį akis, prisiminė esąs pareigūnas ir oriai, apgalvodamas kiekvieną žodį, tarė:

— Na, jeigu kas nušaus žmogų, ir jeigu tai padarys tyčia, ir jeigu apie tai sužinos įstatymų vykdytojai, ir jeigu prisiekusieji pripažins jį kaltą,— tai čia pakvips kalėjimu.

— Būtinai, sere,— patvirtino advokatas.— Laisvoje šalyje, džentelmenai, įstatymas yra bešališkas. Didžiausia dovana, palikta mums protėvių, yra tai, kad mūsų žmonės lygūs įstatymo akyse, kaip jie lygūs iš prigimimo. Nors kai kurie įsigyja turtų, jiems tiek pat neleistina nusižengti įstatymams, kiek vargingiausiam šios valstijos piliečiui. Tokia mano nuomonė, džentelmenai, ir manau, kad šis vaikinas dosniai galėtų atsilyginti jums už tepalus, jei sugalvotų kreiptis į teismą, ar ne taip, gydytojau?

— Tai kad, žinote, sere,— atsakė gydytojas, kiek sumišęs, jog taip pakrypo kalba,— man teisėjas Templas

prie žmonių prižadėjo — aišku, žodis tai dar ne pinigas, bet jis prie liudininkų pasakė, kad jo kišenė man gausiai atsilyginsianti už paslaugą. Pala, kas tuo metu buvo?.. A, mesje Lekua, skvairas Džonsas, majoras Hartmanas, mis Petiboun ir kokie du juodukai.

— Ar jis pasiūlė iš anksto, ar jau padarius paslaugą? — paklausė advokatas.

— Kad gerai neatsimenu,— atsakė atsargusis gydytojas,— tik žinau, kad dar prieš pradedant tvarstyti žaizdą.

— Kiek supratau, jis pasakė, kad jums, daktare, atsilyginsianti jo kišenė,— įsiterpė Hairemas.— Nežinau, kaip įstatymas privers jį laikytis tokio pažado. Jis gali atidaryti jums savo kišenę su kokiais šešiais pensais ir pasakyti: pasiimk iš jos, kiek tau priklauso.

— Įstatymo akyse tai nebus atlygis,— pertraukė jį advokatas,— nėra to, kas vadinama quid pro quo. Ir kišenė negali būti laikoma savarankišku asmenimi — ji yra tik asmens turto dalis. Manau, kad, remiantis tokiu pažadu, galima kelti bylą, ir aš pasiimsiu nemokamai ją vesti, jeigu tas vaikinas nepasveiks.

Gydytojas nieko neatsakė, bet buvo pastebėta, jog apsidairė aplinkui, tartum norėdamas įsidėmėti liudininkus, matyt, ketindamas pasinaudoti pasiūlymu, jeigu kada prireiktų. Bet susirinkusieji neturėjo didelio noro viešai svarstyti tokio svarbaus klausimo dėl teisėjo Templo patraukimo tieson, ir visi tylėjo, kol tarpduryje pasirodė pats Netis.

Senasis medžiotojas, laikydamas rankoje šautuvą, savo ištikimą bičiulį, priėjo prie vieno židinio, nė nemanydamas nusiimti kepurės ar atsisagstyti žieminių drabužių, nors smuklėje buvo šilta, ir tik vienas teisininkas sėdėjo su skrybėle, dabitiškai pakreipta ant šono. Vienas kitas iš susirinkusiųjų paklausė Netį, kaip sekėsi medžioklė, ir jis noriai, netgi patenkintas, atsakinėjo į klausimus. Smuklininkas, kurį su Nečiu siejo gana nuoširdūs ryšiai, mat, jaunystėje drauge tarnavo kariuomenėje, pasiūlė jam stiklinę kažkokio gėrimo, kuris, sprendžiant

iš to, kaip senis išmaukė, neatrodė neimlus. Numalšinęs troškulį, šis miškų gyventojas ramiai atsisėdo ant pliauskos prie židinio, ir vėl atgijo nutrūkusi kalba.

— Negrų parodymai negalios, sere,— vėl pradėjo teisininkas,— nes jie yra misterio Džonso nuosavybė, ir jam priklauso jų laikas. Bet yra būdas priversti teisėją Templą ar ką kitą sumokėti už sužeidimą ir už gydymą. Tai galima padaryti, aš sakau jums, ir čia nebus jokio teisėtumo laužymo.

— Jūs padarytumėte labai didelę klaidą, misteri Todai,— sušuko smuklininkė,— pradėję bylinėtis su teisėju Templu, kuris turi daugiau pinigų, kaip šių miškų pušys spyglių. Gražiuoju su juo lengva susitarti. Teisėjas Templas — geras žmogus ir mielai pats viską padarys, bet įstatymu jo nepagąsdinsi. Tik viena jam galiu prikišti: jis visai nesirūpina savo sielos išganymu. Jis nei metodistas, nei popiežininkas, nei presbiterionas — nei šioks, nei toks. Skaudu darosi, apie tai pagalvojus: „Kas šiame pasaulyje nekovos teisingos kovos po tikrojo tikėjimo vėliava, tas danguje neras vietos tarp išrinktųjų",— sako mano vyras, kurį jūs vadinate kapitonu, nors aš pažinojau tik vieną kapitoną, vertą to vardo. Tu, Odine Kojine, tikiuosi, nebūsi toks kvailas, kad leistum savo berniukui bylinėtis,— jums abiem liūdnai baigsis, kai pradėsite varžytis su teisėju, lyg šunys dėl kaulo. O vaikinas, kol petys dar neatlaiko šautuvo, pas mus gaus už dyka išgerti.

— Na, čia tai jau dosnumas! — pasigirdo iš karto keli balsai, nes iš susirinkusiųjų nė vienas nebūtų atsisakęs tokios malonės.

Medžiotojas, užuot išreiškęs pasipiktinimą dėl sužeidimo, kaip buvo galima laukti, tik nusijuokė savo keistu begarsiu juoku ir tarė:

— Kai teisėjas išsitraukė iš rogių tą savo šratinį šautuvą — iš karto supratau, kad su tokiu menkai peš. Savo gyvenime tik prie didžiųjų ežerų esu matęs šratinį šautuvą, kuris gerai nešė,— tai prancūziškas paukštinis. Jo

vamzdis perpus trumpesnis už mano šautuvo, bet žąsis galėjai pleškinti iš šimto jardų. Tik būdavo bėdos su laimikiu: kai prišaudydavai, reikėdavo valties parsigabenti. Kai prie Niagaros forto aš su seru Viljamu ėjau prieš prancūzus, visi raiteliai turėjo tokius šautuvus. O tai baisus ginklas, kas moka užtaisyti ir turi taiklią akį. Kapitonas žino — juk jis sakosi tarnavęs Šerlio pulke, ir, nors jie daugiausia kovėsi durtuvais, tikriausiai bus girdėjęs, kaip per tą karą mes velėjome irokėzus ir prancūzus. Čingačgukas, arba jūsiškai Didžioji Gyvatė — na, tas senis Džonas Mohikanas, gyvenantis mano pirkelėje, tuo metu buvo smarkus kariūnas. Bet jis daugiausia darbavosi tomahauku: iššaus, būdavo, porą kartų ir bėga dirti skalpo. Oi, kaip baisiai pasikeitė laikai. Tada, daktare, nuo Vokiečių lygumos iki fortų Mohoko slėniu ėjo tik siauras takas, kuriame vos išsiteko nešuliais apkrautas arklys. O dabar, sako, palei upę tiesiamas platus kelias ir skersai jo bus pastatyti vartai. Nuties kelią ir užtvers! Pamenu, vieną vasarą medžiojau prie Katskilio, netoliese nuo naujakurių sodybų,— tai šunys, vos užbėgę ant tokio vieškelio, pamesdavo uoslę,— baisiai daug juo važinėjama. Tiesą sakant, tie skalikai nebuvo iš gerųjų. Mano Hektoras, nors jau ir senas, suuodžia elnią kitoje Otsego ežero pusėje, ir dar plačiausioje vietoje, kuri turi pusantros mylios — aš pats ledu išmatavau žingsniais, kai indėnai ką tik buvo atidavę tą žemę.

— Man rodos, Neti, nepadoru vadinti savo draugą gyvate, kaip kokį nelabąjį,— įsikišo smuklininkė.— Ir nepanašus dabar tas senukas Džonas į gyvatę. Jau geriau jam tiktų Nimrodas[1]— tas vardas krikščioniškas, nes paimtas iš biblijos. Seržantas man perskaitė apie jį vieną skirsnelį mano krikšto išvakarėse, ir man taip lengva pasidarė širdyje, klausant šventojo rašto.

— Pažiūrėjęs nepasakytum, kad tai tas pats Čingačgukas,— atsiliepė medžiotojas, liūdnai linguodamas gal-

[1] Biblinis stabmeldžių karalius, didelis medžiotojas.

vą.— Per penkiasdešimt aštuntųjų metų karą jis buvo pačiame žydėjime ir kokiais trimis coliais aukštesnis, negu dabar. Kad būtumėt jį mačiusi tą rytą, kai mes pliekėme prancūzus, užsidarę mediniame forte, būtumėte pasakiusi, jog gražesnio raudonodžio savo gyvenime neregėjote. Jis buvo kone visai plikas — tik persijuosęs strėnas ir apsiavęs mokasinais, o veido tai jau nemokėjo niekas dailiau nusidažyti: viena pusė raudona, antroji — juoda. Galva — nuskusta, o į paliktą ant pakaušio kuokštą plaukų prikaišiota erelio plunksnų, tokių raibų, tartum jos būtų buvusios iš povo uodegos. Tatuiruoti baltais ruožais šonai atrodė kaip skeleto su styrinčiais šonkauliais — čia Čingačgukas tai jau turėjo skonį. Ir kai jis, pasikabinęs peilį ir mojuodamas tomahauku, veržėsi į mūšį, žaižaruodamas ryžtu degančiomis akimis,— rūstesnio kario aš daugiau nemačiau. Kovėsi jis vyriškai: rytojaus dieną mačiau ant jo stulpo kabant trylika skalpų. O turiu pasakyti, kad Didžioji Gyvatė visada buvo sąžiningas: skalpavo tik tuos, kuriuos nudėdavo savo ranka.

— Na ką gi,— tarė smuklininkė,— karas yra karas, ir kiekvienas kariauja kaip išmano, bet nepasakysiu, kad man būtų prie širdies, kai taip darkomas kūnas, kada jo dvasia jau iškeliavusi. Ir tikėjimas, man rodos, to negiria. Viliuosi, seržante, tu niekad neprisidėjai prie tokio nelabo darbo.

— Mano pareiga buvo nesitraukti iš gretų ir laikytis arba kristi nuo durtuvo ar kulkos,— atšovė veteranas.— Tuo metu buvau forte ir, retai palikdamas savo vietą, nedaug mačiau tų laukinių, kurie grūmėsi iš flangų ir avangarde. Prisimenu tą vardą — Didžioji Gyvatė — tas indėnas buvo garsus vadas. Tačiau niekad nesitikėjau, kad kada nors jį pamatysiu pakrikštytą ir vadinamą Džono vardu.

— O! Jį apkrikštijo Moravijos vienuoliai, kurie pernelyg stengėsi įsiteikti delavarams,— tarė Odinė Kojinė.— Man rodos, jeigu jie tą gentį būtų palikę ramybėje,

visi miškai tarp abiejų upių ištakų būtų išlikę, ir šiuose kalnuose tebebūtų gausu medžiojamųjų žvėrių, nes tuo būtų pasirūpinęs tikrasis savininkas — jis dar ne toks senas, kad nenulaikytų šautuvo, o jo akys — kaip sakalo. . .

Jo kalbą nutraukė garsus kojų trepsėjimas už durų, ir netrukus į smuklę suėjo visa teisėjo draugė, o paskui ją — ir pats indėnas Džonas.

KETURIOLIKTAS SKYRIUS

Yra taurelių ir stiklinių,
Ir kvortų, puskvorčių ir pintų,
Ir didžiulių statinių! —
Į sveikatą salyklo miežinio
Išgerkim, vyručiai,
Išgerkime drūčiai
Į sveikatą salyklo miežinio!

Užstalės daina

Pasirodžius naujiems svečiams, salėje kilo šioks toks sambrūzdis, ir, tuo pasinaudodamas, advokatas paspruko iš smuklės. Daugumas susirinkusiųjų apspito Marmadiuką ir, iš eilės spausdami ištiestą jo ranką, teiravosi, „kaip teisėjo sveikatėlė". Tuo tarpu majoras Hartmanas, nusiėmęs skrybėlę ir peruką, užsimovė smailią vilnonę naktinę kepuraitę ir ramiai atsisėdo ant minkštasuolio, dabar laisvo, palikus jį ką tik sėdėjusiems svečiams. Šeimininkas jam atnešė jo tabako dėželę ir išvalytą pypkę. Kai majorui pasisekė ištraukti dūmą, jis giliai įkvėpė ir, pasukęs galvą į barą, tarė:

— Bete, atneškite punšo.

Beveik su visais apsisveikinęs, teisėjas irgi atsisėdo šalia majoro, o Ričardas paskubėjo užimti pačią patogiausią smuklės kėdę. Paskutinis atsisėdo mesje Lekua: jis ilgai taikstėsi, vis bijodamas, kad niekam neužstotų ugnies šilumos. Indėnas įsitaisė vieno suolo gale, arčiau prie baro. Visiems nurimus, teisėjas linksmai tarė:

— Na, Bete, matau, kad jūsų populiarumui nebaisūs nei orai, nei konkurentai, nei religiniai skirtumai... Beje, kaip patiko pamokslas?

— Ar pamokslas? — atsiliepė smuklininkė.— Na, nieko sau, tik va pamaldos tai sunkios. Turint penkiasdešimt metų, ne taip lengva čia klaupti, čia stoti. Bet misteris Grantas atrodo geras žmogus, o jo duktė tokia kukli, pamaldi... Štai, Džonai, tau puodukas sidro, pastiprinto degtine. Juk indėnas geria sidrą ir troškulio nejausdamas.

— Turiu pasakyti,— iš lėto prabilo Hairemas,— kad pamokslas buvo gana iškalbingas ir, man rodos, daugelis juo patenkinti. Tiesa, buvo viena vieta, kurią aš, pastorium dėtas, būčiau praleidęs ar ką kitą įdėjęs. Bet, kai pamokslas rašytas, ne taip lengva keisti,— kas kita, jei dvasininkas sako iš galvos.

— Čia ir yra visa bėda, teisėjau! — sušuko smuklininkė.— Kaip gali žmogus sakyti pamokslą, jeigu jam viskas parašyta ir jis prie jo pririštas, kaip apsivogęs dragūnas prie kuolo?

— Na, tiek to,— tarė Marmadiukas, mostelėjęs ranka.— Užteks apie tai kalbėti. Čia, kaip sakė misteris Grantas, gali būti visokių nuomonių, ir, man rodos, jis teisus... Girdėjau, Džotemai, tu pardavęs savo sklypą kažkokiam naujakuriui, o pats atsikraustęs į miestelį ir atidaręs mokyklą. Grynais gavai ar susitarėte mainais?

Tas, į kurį taip buvo kreiptasi, sėdėjo už Marmadiuko nugaros, ir teisėjas jį pastebėjo tik dėl to, kad visur viską matydavo. Tai buvo liesas, susitraukęs žmogelis su skausminga veido išraiška, iš viso ko matyti, nevykėlis. Prakalbintas jis pasimuistė suole ir pagaliau atsakė:

— Nagi, pusiau grynais, pusiau mainais. Pardaviau tokiam žmogui iš Pamfreto. Jis turi pinigo. Susitarėme, kad už akrą kirtimų jis man mokės po dešimt dolerių, o už akrą miško — po vieną dolerį viršaus, negu aš pats

mokėjau, o trobesius jam perleisiu už tiek, kiek įvertins kaimynai. Taigi pasikviečiau Esą Montegjų, pirkėjas pasišaukė Ebsolomą Bimentą, o šiuodu ateidami dar atsivedė skvairą Naftalį Griną, ir, vadinasi, visi trys įvertino mano trobas aštuoniasdešimt dolerių. Dvylika akrų kirtimų po dešimt dolerių ir aštuoniasdešimt aštuoni akrai miško po vieną dolerį, tai iš viso, atsiteisus skolas, išėjo du šimtai septyniasdešimt šeši doleriai su puse.

— Mm,— numykė Marmadiukas.— O kiek pats buvai mokėjęs už tą sklypą?

— Vagi, be to, kas priklauso teisėjui, daviau už jį šimtą dolerių broliui Timui; naujas namas man kaštavo šešiasdešimt dolerių ir Mozesui sumokėjau šimtą dolerių už medžių kirtimą, rąstų tašymą ir lentų piovimą. Taigi viskas man kainavo apie du šimtus šešiasdešimt dolerių. Bet užtat nusivaliau gražų derlių ir va už sklypą grynais gavau dvidešimt šešis su puse dolerio daugiau, negu man pačiam kaštavo. Atseit, apsimokėjo parduoti.

— Taip, bet tu užmiršai, kad derlius ir taip tau priklausė, o dabar už dvidešimt šešis dolerius likai be pastogės.

— Tai kad ne, teisėjau,— atsakė žmogelis, patenkintas savo apsukrumu.— Davė jis man porą arklių — už juos šimtą penkiasdešimt dolerių bet kas sumokės; davė naują vežimą; grynais paėmiau penkiasdešimt dolerių ir gavau vekselį aštuonioms dešimtims dolerių; be to, jis pridėjo dar balną, vertą pusaštunto dolerio. Beliko jis man skolingas tik dvylika šilingų. Norėjau už tai gauti pakinktus, siūlydamas mainais savo karvę ir katilą klevo sulai virti. Jis spyriuojasi, ir aš iškart matau, kad gudrauja: mano, kad, negalėdamas važinėti be pakinktų, aš paklosiu už juos grynais. O aš ne toks kvailas: ką tu veiksi su pakinktais, jeigu neturi nei arklių, nei vežimo, galvoju sau. Kalbinu jį, kad atsipirktų savo arklius už šimtą penkiasdešimt dolerių. Bet čia įsimaišė mano žmona: sako, jai reikia sviesto muštuvės,— tai paėmiau muštuvę už likusią skolą.

— O ką žadi veikti žiemą, dabar turėdamas tiek laiko? Reikėtų neužmiršti, kad laikas — pinigai.

— Vagi, mokytojas išvažiavo į kaimą pas motiną — sako, ji jau mirtimi vaduojasi,— tai apsiėmiau žiūrėti mokyklos, kol jis grįš. Jeigu pavasarį laikai nepablogės — ketinu imtis prekybos, o gal nusikelsiu į Genesį — girdėjau, ten galima greitai pralobti iš biznio. Neišdegs tenai — versiuosi savo amatu,— mat, jaunystėje mokiausi batsiuvystės.

Matyt, Marmadiukas nelabai vertino tokį visuomenės narį, kaip Džotemas, nes ne tik nekalbino jo likti kaimelyje, bet staiga nutraukė su juo šnekas ir susidomėjo kitais reikalais. Po valandžiukės Hairemas įsidrąsino paklausti teisėją:

— Kokių naujienų, teisėjau, parvežėte iš kongreso? Ne kažin kas nuveikta per šią sesiją. O gal jau prancūzai nustojo kariavę?

— Prancūzai nuo tada, kai nukirsdino savo karalių, nieko daugiau neveikia, tik kariauja,— atsakė teisėjas.— Matyt, pasikeitė tautos būdas. Per mūsų karą pažinojau daug prancūzų — jie visi atrodė labai žmoniški ir geraširdžiai. Bet šitie jakobinai ištroškę kraujo kaip buldogai.

— Toks vienas prancūzas, Rošambo, buvo su mumis prie Jorktauno,— atsiliepė smuklininkė.— Šaunus vyrukas, o jau jo arklio gražumėlis! Tai ten mano seržantą sužeidė į koją anglų baterijos, kad jos supleškėtų.

— Ah, mon pauvre Roi![1]— atsiduso mesje Lekua.

— Išleido kongresas ir naujų įstatymų,— tęsė toliau Marmadiukas,— kurių šalis labai reikalinga. Tarp kitko, dabar bus draudžiama tam tikru laiku žvejoti tinklais kai kuriose upėse bei mažesniuose ežeruose ir neleidžiama šaudyti elnių, kol dar maži jaunikliai. Visi protingi žmonės seniai reikalavo tokių įstatymų, ir aš tikiuosi, kad netrukus ir neteisėtas miško kirtimas bus laikomas nusikaltimu.

[1] Ach, vargšas mano karalius! *(Pranc.)*

Medžiotojas net kvapą sulaikęs klausėsi tų naujienų, o teisėjui baigus pasakoti, pašiepiamai nusijuokė.

— Galite, kiek norite, leisti savo įstatymus, teisėjau,— sušuko jis,— bet kas imsis saugoti jums kalnus ilgomis vasaros dienomis ir ežerus — naktimis? Medžiojamieji žvėrys yra medžiojamieji žvėrys — kas juos aptinka, gali nusišauti. Toks yra šiuose kalnuose įstatymas, kiek žinau, jau keturiasdešimt metų, o vienas senas įstatymas, man rodos, vertesnis už du naujus. Tik koks piemengalys gali šauti į patelę su elniuku, ir tai nebent jau jo mokasinai ir kojų apvajos būtų galutinai nuplyšę. Juk tada mėsa būna liesa ir tąsi. O ir šūvis tarp uolų prie ežero nuaidės, lyg būtų iš penkiasdešimt šautuvų šauta — ir suvaikyk dabar, kur žmogus paspaudė gaiduką.

— Budrus magistratas, misteri Bampai,— oriai tarė Marmadiukas,— remdamasis kilniais įstatymais, gali smarkiai sutramdyti tą blogį, dėl kurio baigia nykti medžiojamieji žvėrys. Tikiuosi išgyvensiąs iki tos dienos, kai medžiotojo teisė bus taip pat gerbiama, kaip fermerio teisė į savo nuosavybę.

— Jūsų teisės ir jūsų fermos tik neseniai atsirado,— sušuko Netis,— o įstatymai turi būti visiems lygūs — ne vieniems vienoki, kitiems kitoki. Va aną kartą — trečiadienį suėjo dvi savaitės — pašoviau elnią, jis nudūmė pusnimis ir perskrido per pinučių tvorą; o man įsipainiojo į ją šautuvas, ir kol ištraukiau — elnias pabėgo. Kas dabar man už jį užmokės? O puikus gyvulys buvo pasitaikęs. Jei ne tvora — būčiau suspėjęs antrą kartą šauti, nes mano gyvenime nebuvo atsitikimo, kad iš dviejų šūvių nenudėčiau — žinoma, jeigu tai ne sparnuotis. Ne, ne, teisėjau, ne dėl medžiotojų nyksta žvėrys, bet dėl fermerių.

— Šverių tapar mašiau, kaip per aną karą, Pampai,— atsiliepė majoras Hartmanas, visą laiką atidžiai klausęsis kalbos, skęsdamas pypkės dūmuose,— bet šemė skirta ne elniams, o krikščionims kyventi.

— Na, majore Hartmanai, nors ir dažnai lankotės rūmuose, aš vis tiek tikiu, kad esate teisingumo ir teisybės draugas. Juk žmogui tikra prapultis, jeigu įstatymas jam užgins verstis doru verslu, kuris jį maitina, kai tuo tarpu, jeigu būtų teisybė, jis galėtų medžioti ir žuvauti bet kuriuo laiku ir kur jam patinka visame patente.

— Aš jus suprantu, Odine Kojine,— atsakė majoras, reikšmingai pažvelgęs į medžiotoją savo juodomis akimis.— Bet anksčiau jūs nebuvote toks apdairus: mažiau rūpinotės ateitimi.

— Gal nebuvo reikalo,— niūriai atsakė medžiotojas ir nutilo.

— Teisėjas buvo pradėjęs mums pasakoti apie prancūzus,— išjudino kalbą Hairemas, kai visi pasėdėjo valandžiukę tylėdami.

— Taigi, sere,— atsakė Marmadiukas.— Prancūzų jakobinai daro piktadarybes vieną po kitos. Jie tęsia žudynes, o kad padoriau skambėtų, jas vadina egzekucijomis. Jūs, tur būt, girdėjote, kad prie visų savo nusikaltimų jie pridėjo ir karalienės nužudymą.

— Les monstres![1]— vėl sumurmėjo mesje Lekua, staiga konvulsingai pasisukęs kėdėje.

— Vandėjos provincija nusiaubta respublikonų kariuomenės, ir šimtai gyventojų, kurie ištikimi karaliui, šaudomi vietoje. Vandėja yra Prancūzijos pietvakarių sritis ir labai prisirišusi prie Burbonų. Be abejo, mesje Lekua ją gerai pažįsta ir galės mums smulkiau papasakoti.

— Non, non, non, mon cher ami,— gynėsi prancūzas prislopintu balsu ir, tartum prašydamas malonės, mojavo dešine ranka, o kairiąja užsidengė akis.

— Pastaruoju metu ten vyko daug mūšių,— tęsė toliau Marmadiukas,— ir tie pašėlę respublikonai perdaug dažnai laimi. Tačiau nepasakysiu, kad aš gailiuosi, jog jie atėmė Tuloną iš anglų, nes tas miestas iš tiesų priklauso prancūzams.

[1] Pabaisos! *(Pranc.)*

— Oi! — sušuko mesje Lekua, iš susijaudinimo net pašokęs ir grėsmingai mosuodamas abiem rankomis. — Ces anglais![1]

Kelias minutes jis šūkalodamas lakstė po kambarį, pagaliau, neištvėręs užplūdusių prieštaringų jausmų, išlėkė į lauką. Smuklės svečiai pro langą pamatė jį brendantį per pusnis į savo krautuvę ir nuolat kilsčiojantį į dangų rankas, tartum jis būtų norėjęs sugriebti mėnulį. Jo išbėgimas mažai ką nustebino, nes gyventojai buvo pripratę prie tokių jo išsišokimų. Tik majoras Hartmanas pirmą kartą per visą vakarą garsiai nusikvatojo ir, pakėlęs puodelį alaus, tarė:

— Šitas prancūsas pakvaišęs. Jam ir kerti nereikia — jis kirtas iš džiaugsmo.

— Prancūzai geri kariai,— įsiterpė kapitonas Holisteris.— Jie mums smarkiai padėjo prie Jorktauno. Nors ir mažai tenusimanydamas apie didelių armijų judėjimus, aš visgi manau, kad jo didenybė nebūtų galėjęs žygiuoti prieš Kornvalį[2] be jų pastiprinimų.

— Tiesą sakai, seržante,— pertraukė jį žmona.— Kad tu visada taip teisingai šnekėtum. Puikūs vyrai tie prancūzai. Kai tu nuėjai su pulku, aš stovėjau prie savo vežimėlio, ir visa tų džentelmenų kuopa pražygiavo pro mane. Pagirdžiau juos iki soties. Ir kaip jie sumokėjo — vis svariomis kronomis, o ne kokiais velnio popiergaliais, kuriuos gali sau kolekcijai pasidėti, nes nieko už juos nepirksi. Atleisk viešpatie, kad susikeikiau ir kad kalbu apie tokias žemiškas tuštybes, betgi prancūzai, sakau, mokėjo sidabriniais pinigais, ir prekiauti su jais apsimokėjo: visada palikdavo stiklinę nepilnai išgertą. Ogi smagiausia prekyba, teisėjau, kai pirkėjai gerai moka ir yra neišrankūs.

[1] Tie anglai! *(Pranc.)*

[2] K o r n v a l i s Čarlzas (1738—1805) — anglų generolas, 1771 atidavęs amerikiečių-prancūzų kariuomenei Jorktauną. Šiuo anglų pralaimėjimu baigėsi karas dėl nepriklausomybės.

— Taigi, tada prekyba klesti,— pritarė Marmadiukas.— Bet kas atsitiko Ričardui? Nespėjęs prisėsti, vėl išdūmė, ir taip ilgai jo nėra, kad bijau, ar nebus sušalęs.

— Nėra ko baimintis, pusbroli Diukai,— atsiliepė pats Ričardas.— Kai žmogų kaitina reikalai, jis ištvers ir šalčiausią naktį, kokia tik gali pasitaikyti šiuose kalnuose. Beje, einant iš bažnyčios, jūsų vyras papasakojo, kad meitėliai susirgę susna, todėl nuėjau apžiūrėti ir atradau, kad iš tikrųjų taip yra. Užsukęs pas jus, daktare, paliepiau mokiniui atsverti man kilogramą druskų. Paskui įmaišiau jas į jovalą. Kertu iš elnio nugarinės prieš pilkąją voverę, kad po savaitės jie bus sveiki. O dabar, misis Holister, man kaip tik būtų pravartu išgerti puoduką karšto flipo.

— Žinojau, kad jo panorėsite,— atsiliepė smuklininkė.— Jau paruoštas, tik reikia pašildyti. Seržante, brangusis, paduokite man tą virbą... ne, tą, kur giliau ugnyje,— šis, matai, dar juodas. Taigi, aną, žiūrėk, koks raudonas kaip vyšnia.

Bemat gėralas buvo pašildytas, ir Ričardas su pasitenkinimu patraukė gurkšnį, kaip žmogus, jo užsitarnavęs kokiu nors pagirtinu darbu, o, be to, ir šiaip mėgstąs išmesti burnelę.

— Oi, jūsų rankelės, misis Holister, sutvertos tik flipui gaminti! — sušuko Ričardas, sustojęs atsikvėpti.— Netgi nuo geležinio virbo liko malonus prieskonis. Ei, Džonai, gerk, vyre, gerk! Juk aš, tu ir daktaras Todas puikiai sutvarstėme tam vyrukui petį šį vakarą. Diukai, kai tavęs nebuvo, aš sudėjau dainą — vieną dieną, neturėdamas ką veikti. Dabar padainuosiu porą posmų, nors dar gerai nesugalvojau gaidos.

Gyvenimo rūpesčiai slegia ne vieną,
Ir darbo visuomet užtenka,
Bet mes susibūrę,
Gerieji draugužiai,
Užtraukime dainą, ir trankią.

Nereikia liūdėti,
Nereikia kentėti,—
Nuo rūpesčių žyla galva.

— Na, Diukai, kaip tau patinka? Yra dar vienas posmas, tik paskutinės eilutės trūksta — nepasisėkė surimuoti. Ei, seni Džonai, ką tu pasakysi? Skamba neblogiau už jūsų karo dainas, a?

— Gera daina,— atsakė Mohikanas, kurį vis vaišino smuklininkė ir kuris, majorui ar Marmadiukui pasiūlius, dar priimdavo ir puoduką, einantį aplinkui.

— Pravo, pravo, Richartai! — sušuko majoras, kurio juodos akys pasidarė drumzlinos.— Pravisimo! Grašus daina. Bet Netis Bampas turi grašesnis daina. Odine Kojine, ar tu neuždainuosi? Klausyk, seni, ar nepadainuosi mums apie miškus?

— O ne, majore,— liūdnai papurtęs galvą, atsakė medžiotojas.— Niekad nesitikėjau, kad mano akys išvys tai, kas dabar dedasi šiuose kalnuose, ir man ne dainos rūpi. Jeigu tas, kuris turėtų būti šios žemės šeimininkas ir valdytojas, yra priverstas malšinti troškulį, tirpindamas sniegą, tai nederėtų žmonėms, pasinaudojusiems jo dosnumu, taip linksmintis, tartum pasaulyje būtų tik saulė ir vasara.

Tai pasakęs, Odinė Kojinė vėl nuleido galvą ir tarp rankų paslėpė raukšlėtą veidą. Ričardas, iš šalčio atsidūręs tvankiame bare ir be perstojo gurkšnodamas, greitai girtumu susilygino su kitais ir dabar, ištiesęs medžiotojui du putojančio flipo puodukus, sušuko:

— Linksmų... ei, linksmų tau kalėdų, seni! Saulė ir vasara! Ne! Tu aklas, Odine Kojine,— dabar mėnulis ir žiema. Še imk akinius — ir pasižiūrėk.

Nereikia liūdėti,
Nereika kentėti,—
Nuo rūpesčių žyla galva...

— Klausyk, ir senis Džonas jau virpina balsą. Velniškai nuobodžios tos indėnų dainos, reikia pasakyti, majore. Kažin, ar jie turi kokią nors gaidą?

Ričardui dainuojant ir plepant, Mohikanas lėtai traukė liūdną, monotonišką melodiją, pamažu linguodamas į taktą visu kūnu. Jo daina susidėjo vos iš kelių žodžių delavarų tarme, ir juos suprato tik jis pats ir Netis. Nepaisydamas Ričardo, jis tęsė savo gailią laukinę dainą, vietomis skardžiai šūkteldamas, o paskui vėl murmėdamas žemu virpančiu balsu — tas murmėsys ir buvo savotiška melodija.

Bendra kalba jau seniai nutrūko, žmonės pasiskirstė į būrelius ir kas sau svarstė įvairius klausimus — daugiausia apie kiaulių susnos gydymą ir apie pastoriaus pamokslą. Daktaras Todas stengėsi nuodugniai išaiškinti Marmadiukui jaunojo medžiotojo žaizdos pobūdį. Mohikanas tebedainavo, ir jo veidas, nors be jokios išraiškos, bet apkritęs tankiais susivėlusiais plaukais, atrodė beatodairiškai žiaurus. Jo daina vis darėsi garsesnė ir netrukus nustelbė visas kalbas. Senasis medžiotojas pakėlė galvą ir draugiškai prabilo į indėną delavarų tarme. Kad suprastų skaitytojai, mes išversime jų pokalbį.

— Kodėl tu dainuoji apie buvusias kovas, Čingačgukai, ir apie karius, kritusius nuo tavo rankos, kai nuožmiausias tavo priešas sėdi greta ir neleidžia Jaunajam Ereliui išskleisti sparnų? Aš koviausi daugelyje mūšių, kaip kiekvienas tavo genties karys, bet tokiu metu negaliu girtis savo žygiais.

— Sakalo Akie,— atsakė indėnas ir pakilęs nukrapaliavo į priekį.— Aš esu delavarų Didžioji Gyvatė. Aš moku susekti mingus taip, kaip gyvatė vogčiomis prišliaužia prie ožkasmaugio kiaušinių, ir vienu smūgiu juos mirtinai įgelti kaip barškuolė. Baltieji padarė Čingačgukui tomahauką, blizgantį kaip Otsego vandenys saulei leidžiantis, bet jis paraudo nuo priešų kraujo.

— Ir kodėl tu žudei mingus? Ar ne dėl to, kad išlaikytum šiuos medžioklės plotus ir ežerus savo tėvo vai-

kams? Ar nebuvo jie genties pasitarime iškilmingai atiduoti Ugnies Tramdytojui? Ar ne kario kraujas teka gyslose jaunojo vado, kuris galėtų garsiai kalbėti ten, kur dabar jo balsas vos girdimas?

Šie žodžiai prablaivė indėną, ir jis, atsigręžęs į susirinkusius, įsmeigė akis į teisėją. Papurtęs galvą, jis atmetė plaukus nuo akių, degančių laukine neapykanta. Bet jo sąmonė vis tiek liko aptemdyta gėrimo. Veltui jis grabaliojo tomahauko, užkišto už diržo, beprasmiškai spoksodamas palengva gęstančiomis akimis. Paskui, kvailai išsišiepęs, jis abiem rankomis čiupo Ričardo tuo metu pakištą puoduką ir, klektelėjęs ant suolo, išmaukė jį iki dugno. Jis buvo toks girtas, kad vos pajėgė pastatyti tuščią puoduką šalia savęs.

Tuo metu, kai pakilusio iš suolo indėno akys pagiežingai sužibo, medžiotojas sušuko: — Nepraliek kraujo! — Bet paskui, pamatęs, kad šis vos laikosi ant kojų, sumurmėjo: — Ne, jis nusigėręs — dabar nepavojingas. Tiems laukiniams visada taip: duok išgerti — viską užmiršta. Bet vis dėlto ateis laikas, kai nugalės teisybė,— reikia tik kantrybės turėti.

Visa tai Netis pasakė delavarų kalba, todėl, aišku, niekas jo nesuprato. Jam vos baigus, Ričardas sušuko:

— Na, ir greitai nusilakė tas senis Džonas. Paguldyk jį daržinėje, kapitone,— aš užmokėsiu. Aš šįvakar turtingas — dešimt kartų turtingesnis, negu Diukas su savo žemėmis, sklypais, vertybės popieriais, skolos rašteliais ir užstatant paimtu turtu.

Nereikia liūdėti,
Nereikia kentėti,—
Nuo rūpesčių...

Gerk, karaliau Hairemai, gerk! Gerk, Kvailitli,— gerk, sere, tau sakau. Šiandien kalėdos, o žinote, kad jos pasitaiko tik kartą per metus.

— Cha-cha-cha! Skvairas šiandien dainingai nusiteikęs,— tarė Hairemas, patenkintas, kaip visi kauštelėję žmonės.— O bažnyčią visgi pastatysime, skvaire, a?

— Ką čia bažnyčią, misteri Dulitli! Katedrą iš jos padarysime! Su vyskupais, su kunigais, su diakonais, su zakristijonais ir su choru. Bus ir vargonai, ir vargonininkas, ir dumplės. Prisiekiu nelabuoju, kaip sako Bendžaminas, mes ant kito galo pastatysime dar vieną bokštą ir turėsime dvi bažnyčias. Ką tu pasakysi, Diukai? Ar nepašykštėsi pinigų? Cha-cha! Pusbroli Diukai, ar apmokėsi?

— Tu taip triukšmauji, Dikai,— pertraukė jį Marmadiukas,— kad aš negaliu susikalbėti su daktaru Todu... Tai sakot, daktare, kad žaizda gali pradėti pūliuoti ir, kai tokie šalčiai, pakenkti visam pečiui?

— Negalimas daiktas, visai negalimas daiktas,— atsakė Elnatanas, veltui mėgindamas nusispiauti į ugnį.— Tiesiog neįmanoma, kad pradėtų pūliuoti taip gerai aptvarstyta žaizda ir kai kulka mano kišenėje. Kadangi teisėjas sakėt paimsiąs tą vaikėzą pas save į namus, tai gal bus patogiau, jeigu už viską parašysiu vieną sąskaitą?

— Manau, vienos užteks,— atsakė Marmadiukas, dviprasmiškai nusišypsojęs,— jis dažnai taip šypsodavosi, ir pašnekovas negalėdavo suprasti, ar jam pritariama, ar iš jo juokiamasi.

Tuo tarpu smuklininkas vargais negalais nugabeno indėną į pašiūrę ir paguldė ant šiaudų — užklotas savo paties skraiste, Džonas ten išmiegojo iki ryto.

Palengva įsismagino ir majoras Hartmanas. Stiklinė ėjo po stiklinės, puodukas po puoduko, ir išgertuvės užtruko iki išnaktų, tikriau sakant, iki ryto, kad vokietis pagaliau panūdo grįžti namo. Nors iki to laiko daugumas svečių jau buvo išsiskirstę, Marmadiukas nevadino vokiečio eiti, nes gerai pažino jo būdą. Bet, kai majoras pats užsigeidė namo, teisėjas mielai jam pritarė, ir visi trys pradėjo ruoštis į kelią. Pati misis Holister palydėjo

svečius iki durų, žiūrėdama, kad jie saugiai iškrapintų iš jos namų.

— Įsikibkite į misterį Džonsą, majorai,— kalbėjo ji,— jis jaunesnis ir jus prilaikys. Negalima į jus atsižiūrėti, kai pabuvojat „Narsiajame dragūne". Na, ir ne nuodėmė smagia širdimi praleisti kūčias, nes žmogus nežinai, kada tave prislėgs rūpesčiai. Labanaktis, teisėjau, ir linksmų švenčių jums visiems, nes jau kalėdų rytas.

Džentelmenai atsisveikino, kaip kas pajėgdamas, ir patraukė viduriu kelio, kuris buvo platus, gerai suvažinėtas ir lygus, todėl žygiuoti jiems neblogai sekėsi iki pat teisėjo vartų, o čia jie susidūrė su kliūtimis. Mes jų neaprašinėsime, tik paminėsime, kad rytą sniege buvo daugybė prikreivotų pėdsakų. Matyt, Marmadiukas, prie durų apsižiūrėjęs, kad dingo bičiuliai, vienais tokiais pėdsakais ir susekė savo draugus, kurių tik galvos kyšojo iš pusnies, tačiau tat nekliudė Ričardui traukti visa gerkle:

Nereikia liūdėti,
Nereikia kentėti,—
Nuo rūpesčių žyla galva.

PENKIOLIKTAS SKYRIUS

Metam inkarą mes į Biskajos gelmes.

Prieš eidamas į „Narsųjį dragūną", teisėjas rūpestingai parlydėjo Elizabetą namo ir paliko ją, kaip šeimininkę, daryti, kas patinka — linksmintis ar ką nors dirbinėti. Namuose beveik visi žiburiai buvo užgesinti, bet nuo keturių žvakių sunkiose varinėse žvakidėse, rūpestingojo Bendžamino tvarkingai išrikiuotose ant indaujos, kambarys atrodė labai jaukus, ypač palyginus su niūria, prietamse „akademijos" sale, iš kurios Elizabeta ką tik buvo grįžusi.

Remarkablė irgi buvo nuėjusi išklausyti misterio Granto pamaldų ir dabar, dievobaimingos nuotaikos apimta, ne taip skaudžiai jautė skriaudą, kurią per pietus jai padarė teisėjo žodžiai. Matydama, kad Elizabeta dar labai jauna, ji nusprendė, jog, dėdamasi paklusnia, galės, nors ir netiesiogiai, išlaikyti valdžią, kurią iki šiol turėjo. Ji negalėjo susitaikyti su mintimi, kad jai kas nors įsakinės, ir ji turės viską klusniai daryti, kaip liepiama, tad ji pasiryžo išsiaiškinti šį opų savo padėties klausimą. Bet kai tik senoji šeimininkė susitikdavo su išdidžiu juodų Elizabetos akių žvilgsniu, ją apimdavo tokia baiminga pagarba, kokios ji nejausdavo, susidūrus nė su jokiu kitu žmogumi. O Elizabeta oriai vaikščiojo po kambarius, prisimindama vaikystę, mąstydama apie pasikeitusią savo padėtį ir, gal būt, apie šios dienos įvykius. Ir Remarkablė nedrįso prabilti. Pagaliau ji susigalvojo užvesti kalbą apie tai, kad visi žmonės yra lygūs, ir ta proga parodyti visą savo vertę.

— Ilgą pamokslą tas pastorius Grantas pasakė šįvakar,— pradėjo Remarkablė.— Tie anglikonų dvasininkai šaunūs pamokslininkai, bet jie savo mintis iš anksto susirašo, o taip jau daug lengviau. Nemanau, kad jie iš prigimties būtų tokie iškalbūs, kaip stovinčiųjų dvasininkai, kurie kalba nepasiruošę.

— O kurias tikybas jūs vadinate stovinčiųjų tikybomis? — kiek nustebusi paklausė mis Templ.

— Nagi, presbiterionus, kongregiečius ir babtistus — visus tuos, kurie melsdamiesi nesiklaupia.

— Taip rūšiuodama, jūs mano tėvelio bendratikius turėtumėte vadinti sėdinčiaisiais,— pasakė Elizabeta.

— Ką jūs! Niekad negirdėjau jų kitaip vadinant, kaip kvakeriais, — atsakė Remarkablė, kiek išsigandusi.— Aš nieku gyvu jų kitaip nevadinčiau, nes niekad savo gyvenime nepagarbiai neišsitariau nei apie teisėją, nei apie jo šeimą. Aš visada didžiai vertinau kvakerius: jie tokie malonūs ir santūrūs žmonės. Tik stebiuosi, kaip jūsų tėvas vedė anglikonų tikėjimo žmoną; juk jų apei-

gos be galo skirtingos. Kvakeriai susirenka ir sėdi sau, beveik visą laiką tylėdami, o tie savo bažnyčiose tiek visko išdarinėja, kad net juokas ima,— pati mačiau, kai kartą buvau nuėjusi į bažnyčią, kol dar gyvenau pietuose.

— Jūs religinėse apeigose atradote tokių vertybių, kurių aš iki šiol nepastebėjau. Būsiu dėkinga, jei pasižiūrėsite, ar dega židinys mano kambaryje. Pavargau iš kelionės ir jau noriu gulti.

Remarkablei panižo liežuvis pasakyti jaunajai šeimininkei, kad pati pradarytų duris ir pasižiūrėtų, bet atsargumas nugalėjo, ir, valandžiukę palūkuriavusi, norėdama išlaikyti orumą, ji vis dėlto padarė taip, kaip liepiama. Sužinojusi, kad ugnis kūrenasi, jaunoji dama nuėjo į savo kambarį, palinkėjusi labos nakties senajai šeimininkei ir Bendžaminui, dėjusiam malkas į židinį.

Vos tik užsidarė durys, išėjus mis Templ, Remarkablė tučtuojau užvedė apie ją šneką. Ji kalbėjo paslaptingomis užuominomis, kiek dviprasmiškai, regis, nei girdama, nei peikdama, bet vis dėlto palengva stengdamasi parodyti Elizabetą kuo blogiausioje šviesoje. Mažordomas, nieko neatsakydamas, stropiai triūsė apie židinį. Užbaigęs darbą, jis dar pasižiūrėjo į termometrą ir, priėjęs prie indaujos, išsiėmė skystimėlio, kuris būtų įstengęs jį sušildyti ir be pleškančios ugnies. Tada arčiau židinio pristūmė mažą stalelį ir neskubėdamas ant jo pastatė butelį su stiklinėmis. Paskui pritraukė dvi kėdes ir, tartum tik dabar pastebėjęs senąją šeimininkę, šūktelėjo:

— Eikšekit, mistris Remarkable, nuleiskite inkarą į šį krėslą. Lauke tvoros pyška, geroji moteriške, o man nė motais. Štormas ar štilis — Benui vis tiek pat. Įsitaisėme kaip negrai triume, ir prie tokios ugnies, jog net jautį iškeptum. Dabar termometras rodo trylika laipsnių, bet klevinės malkos kaitrios — nespėsime nė po burnelę išmesti, gyvsidabris pašoks dar kokia dešimtimi. Kai skvairas pareis iš tvankios Betės Holister smuklės, jam čia pasidarys taip karšta, kaip jūrininkui, negera derva

ištepusiam stiebą. Na, tai sėskitės, mistris, va į šią kėdę ir pasakykite man, kaip jums patinka Templo įpėdinė.

— Nagi, man rodos, misteri Pengilemai...

— Pompa, Pompa, — pertraukė ją Bendžaminas. — Šiandien kūčių vakaras, mistris Remarkable,— tad verčiau vadinkite mane Pompa. Taip trumpiau, be to, aš dar žadu išpumpuoti iki dugno šitą ropinę — taigi geriau vadinkite mane Pompa.

— Kad jau pasakė, tai pasakė! — sušuko Remarkablė ir nusikvatojo, jog, rodės, visi jos kauliukai išsinarstys.— Jūs tikras juokdarys, Bendžaminai, kai užeina šišas... Taigi va, aš sakau, manding, daug kas pasikeis mūsų namuose.

— Pasikeis! — sušuko Bendžaminas, žiūrėdamas į nuostabiai greitai tuštėjantį butelį.— Tegu keičiasi, mistris Remarkable,— kas man, kol raktai nuo maisto sandėlio mano kišenėje.

— Tas tiesa,— sutiko šeimininkė,— namuose į valias visokių valgių ir gėrimų, ko tik širdis geidžia... Įberkite man truputį cukraus į stiklinę, Bendžaminai... Skvairas Džonsas — puikiai visko parūpina. Bet nauji ponai — nauja tvarka. Ir aš nenustebčiau, jeigu mūsų padėtis pasikeistų.

— Gyvenimas yra nepastovus kaip vėjas,— pamokomai tarė Bendžaminas,— o niekas taip greit nesikaitalioja, kaip jo kryptis, mistris Remarkable. Nebent pakliūtum į pasatų sritį, tada tai gali ištisą mėnesį plaukti visomis burėmis, pastatęs jungą prie vairo.

— Žinau, kad gyvenime nėra nieko pastovaus,— atsakė Remarkablė, prisiderindama prie pašnekovo.— Bet man atrodo, namuose bus didelių permainų. Štai jau atsirado, kas nori man įsakinėti — užkars ir jums ant sprando kokį jaunuklį. O jums, Bendžaminai, taip seniai čia gyvenančiam, bus nelengva.

— Paaukštinimai turėtų būti duodami pagal ištarnautą laiką,— tarė mažordomas,— ir tegul tik į mano gultą paskiria ką kitą ar paima naują stiuardą — mesiu darbą

greičiau, negu spėtum įkelti valtį į laivą. Nors skvairas Dikensas,— Bendžaminas visuomet taip vadindavo Diką,— lipšnus džentelmenas ir plaukioti su juo vienas malonumas, bet, pamatysit, aš jam pasakysiu grynai angliškai, gimtąja savo kalba, kad atsistatydinu, jeigu tik jis sugalvos man ant sprando užkarti kokį naujoką. Aš laivuose pradėjau nuo prasčiausio darbo, mistris Petiboun, ir palengva išsimušiau į žmones. Šešis mėnesius plaukiojau Gernsėjaus liugeriu — veržiau atsileidusias virves, tampiau lyną. Po to padariau kelis reisus su škuna, kuri vertėsi tuo pačiu amatu,— vadinasi, plaukiojo tik naktimis, ir išmokti ten nieko neišmoksi, gal tik pagal žvaigždes vesti laivą. Paskui, žinote, išmokau degutuoti stiebus, traukti topselius. Vėliau gavau tvarkyti kajutes ir atlikti kitus smulkius darbelius, pavyzdžiui, maišyti škiperiui grogą. Čia ir išmokau jį daryti — tur būt, ne kartą įsitikinote, kad mano grogas nuostabus. Na, išgerkim už mūsų gerą pažintį.

Remarkablė galvos linktelėjimu padėkojo už malonų pasiūlymą ir truputį siurbtelėjo iš savo stiklinės,— mat, jei tik gėrimas pasaldintas, ji mėgdavo išmesti burnelę.

— Jūs gyvenime daug matėte, Bendžaminai. Ne veltui šventajame rašte parašyta: „Kas plaukioja jūromis — mato viešpaties darbus."

— Žinomas daiktas! Bet kai plaukioji brigais ir škunomis, tai galėtum pasakyti, kad matai nelabojo darbus. Jūroje, mistris Remarkable, daug ko išmoksti: prisižiūri visokių tautų ir kraštų. Va kad ir aš: palyginus su kitais jūreiviais, esu nemokytas, bet, jeigu imsime pakrantę nuo Leghorno iškyšulio iki Finisterio rago, nėra įlankos ar salelės, kad nežinočiau, kaip ji vadinasi, o kartais ir dar šio to daugiau. . . Pilkitės, pilkitės romo, kad nors vanduo nusidažytų. Štai cukrus. Teks jums ištekėti už saldumynų mėgėjo, mistris Remarkable. . . Taigi, kaip sakiau, imkime ištisą pakrantę — visur kelias man pažįstamas, kaip nuo čia iki „Narsiojo dragūno". O pasakysiu, ta Biskajos įlanka — tikras velnių pragaras. U-uch! Kad

jūs išgirstumėte, kaip ten audros staugia. Pasitaiko, kad plaukus nuo galvos nurauja — neišlaikys jų nė dviese įsikibę. Plaukti ta įlanka — tai kaip mūsų keliais važinėti: čia į kalną, čia į daubą.

— Ką jūs sakote, Bendžaminai! — sušuko Remarkablė.— Nejaugi jūroje bangos tokio aukštumo, kaip kalnai?

— Na, tik klausykite — papasakosiu. Bet pirmiau paragaukime grogo. Hm. Pasakysiu, kad mūsų šalyje romas kaip reikia. Mat, Vest-Indija čia pat. Ech, velnias rautų! Kad tas Gernsėjus būtų arčiau Jamaikos — pamatytumėte, koks ten romo pigumėlis! Taigi va Biskajos įlankoje bangos aukštai kyla, bet ritasi lygiai, na, o kai papučia ziudvestas, jos pradeda vartaliotis — tada gražu pažiūrėti. Tačiau, jeigu nori pamatyti tikrų bangų, tai įlankose nėra ko veikti, tada, pučiant vakariui, leiskis prie Azorų salų, tiesiai į pietus, žemę palikęs iš pavėjinės pusės ir surifavęs topselį, o gal ir foką, grotą su stakseliu ar net bizanę. Jeigu ištversi ir laivas nesubyrės, kol pasikeis dvi sargybos, tai pamatysi, kaip vilnija bangos — lyg didžiausi kalnai. Aš ten kartą buvau su „Boadicėjos" fregata; tai žinai, moteriške, iš viršaus tik mažas dangaus lopelis, na, gal bus kaip grotas, o apačioje — didžiausia kiaurymė, laisvai tilptų visas anglų laivynas.

— Vajetau! Ar nebijojote, Bendžaminai, ir kaip iš ten išsikapstėte?

— Bijoti? Velnią čia išsigąsi mažumėlio sūraus vandens, besiverčiančio per galvą! O išsikapstėme va kaip. Kai jau įvargome iki gyvo kaulo ir kai vanduo pakankamai nuskalavo denį — sušaukėme visus į viršų — mat, kas laisvas nuo sargybos, pūtė sau į akį gultuose, taip pat patogiai, kaip jūs savo miegamuosiuose. Tada pasukome pavėjui, nuėmėme foką ir pasileidome fordevindu. Ir žinote, mistris Petiboun, kas atsitiko? Nesu melagis, geroji moteriške, ir sakau teisybę: pats savo akimis regėjau, kaip laivas liuokčiojo nuo vienos bangos ant kitos, kaip voverė nuo vieno medžio ant kito.

— Kaipgi taip? Visai nesiekdamas vandens? — sušuko Remarkablė, iš nustebimo pakėlusi liesas rankas.

— Nuo vandens ne taip lengva ištrūkti, geroji moteriške. Aplinkui vien purslai — nežinai, kur jūra, o kur debesys. Taip ir plaukėme pirmyn du stiklo išbyrėjimus. Kapitonas stovėjo ant tiltelio, keturi jūreiviai — prie vairo, patrankų denyje šturmanas su šešiais bako jūrininkais suko skrysčius. O kaip laivas klausė vairo! Ir koks jis buvo gražus, mistris! Visoje Anglijoje nerasi namų, kuriuose būtų geriau gyventi, negu mūsų fregatoje. Būčiau Anglijos karalius — įsakyčiau ją pastatyti prie Londono tilto ir apsigyvenčiau. Kodėl? Ogi todėl, kad kas gi kitas, jei ne karalius, gali taip prabangiai gyventi.

— O kas toliau buvo, Bendžaminai? — sušuko pašnekovė, visai apstulbinta tokios daugybės pavojų, kuriuos teko pergyventi Bendžaminui.— Ką jūs darėte?

— Ką darėme? Nagi, atlikome savo pareigą kaip ištvermingi jūrininkai. Jeigu ten būtų buvę mesje Lekua tėvynainiai, tai jie būtų prisiplakę prie kokios mažos salelės, o mes plaukėme ir plaukėme, kol atsidūrėme pavėjinėje Piko kalnų pusėje. Ir nors užmušk — iki šios dienos nežinau, kaip ten patekome: ar peršokome per salą, ar ją apiplaukėme. Bet taip buvo, mes gavome užuovėją ir, kol dūko uraganas, plaukėme čia vienu halsu, čia kitu, o kartais ir prieš vėją.

— Viešpatie mano! — sušuko Remarkablė, gana miglotai tesuvokianti stichijos siautėjimą, nes Bendžamino terminai jai buvo visai nesuprantami.— Koks baisus jūrininkų gyvenimas! Aš dabar suprantu, jog jums skaudu ir pagalvoti, kad būsite priverstas apleisti tokią jaukią vietelę. Ne apie namus aš čia kalbu — gyventi galima rasti daug namų. Kai teisėjas prikalbino mane šeimininkauti, visai neketinau ilgai likti. Buvau šiaip sau užsukusi pasižiūrėti, kaip jiems sekasi,— tai buvo po savaitės nuo misis Templ mirties,— ir maniau, kad vakare grįšiu. Bet visi buvo taip sielvarto apimti ir pasimetę,— turėjau

likti jiems padėti. Vieta man pasirodė gera, o aš — netekėjusi ir jiems reikalinga, tai ir užsibuvau.

— Ir jau ilgai nepakeliate inkaro, mistris. Tur būt, pajutote, kad laivas lengvai duodasi valdomas.

— Ką jūs čia kalbate, Bendžaminai! Niekas nepatikės jūsų žodžiais. Tiesa, turiu pasakyti, teisėjas ir skvairas Džonsas iki šiol buvo sukalbami, bet dabar, matau, atsirado ir kiršintoja. Žinojau, kad teisėjas ruošiasi į miestą ir žada parsivežti tą savo dukterį, bet tokio jos elgesio nesitikėjau. Dabar žiūriu, Bendžaminai, kad ta mergiotė bus visai biauri.

— Biauri! — pakartojo mažordomas, iš nustebimo išplėtęs akis, kurios buvo pradėjusios mieguistai merktis.— Dievaži, moteriške, jūs greitai ir „Boadicėją" pavadinsite griozdu. Ir kurių galų jums iš tos mergaitės reikia? Ar jos akys nespindi kaip rytinės ir vakarinės žvaigždės? Ar juodi jos plaukai neblizga kaip gerai išdegutuota virvė? Ar eidama ji neatrodo tokia pat didinga, kaip puikuolis trijų denių laivas, plaukdamas ramiu vandeniu. Pasakysiu, moteriške, kad netgi figūra „Boadicėjos" priekyje yra tik niekis prieš ją, o aš dažnai girdėjau kapitoną sakant, kad ten karalienės atvaizdas. Juk visos karalienės yra gražuolės — kas gi sutiktų būti karaliumi, jeigu negalėtų išsirinkti sau gražios patalo draugės?

— Nekalbėkite nešvankybių, Bendžaminai, kitaip aš su jumis nebesėdėsiu. Nesiginčiju, iš pažiūros ji daili, bet sakau, jog ji, tikriausiai, visiems parodys ragus. Taip riečia nosį, kad jai per prasta su tarnais kalbėtis. Iš skvairo Džonso pasakojimo tariau, kad ji lipšni, draugiška mergaitė. Bet dabar man atrodo, jog Luiza Grant kur kas mandagesnė už Betsę. Teisėjo duktė nemalonėjo man nė atsakyti, kai grįžusią paklausiau, kaip jaučiasi namie be mamos.

— Gal ji tiesiog nesuprato, moteriške, juk ne kažin kokia kalbininkė esate. O Liza mokėsi tikros anglų kalbos pensione pas žymią Londono damą ir moka ją beveik taip, kaip aš ar kitas pasaulio matęs Britanijos pilietis.

Jūs užmiršote net tai, ką buvote pramokusi, o jaunoji mūsų šeimininkė didžiai mokyta.

— Šeimininkė! — sušuko Remarkablė.— Nedarykite iš manęs negrės, Bendžaminai. Ji man ne šeimininkė ir niekad nebus šeimininkė. O kalbėti aš kalbu ne prasčiau, kaip kiti, kilę iš Naujosios Anglijos. Gimiau ir augau Esekso grafystėje, o visi sako, kad toje Įlankos valstijoje tarimas pavyzdingiausias.

— Dažnai girdėjau minint tą Valstijos įlanką,— tarė Bendžaminas,— bet negalėčiau pasakyti, ar esu kada ten buvęs; net gerai neprisimenu, kurioje vietoje ji yra. Man rodos, ten nebloga laivams stovėti, bet, palyginus su tokia Biskajos įlanka ar, sakysime, su Toro įlanka, ji tik valtis prieš karo laivą. O dėl kalbos, tai, jeigu norite išgirsti, kaip vienu atsikvėpimu išberia visą žodyną, nelyginant žirnius, nueikite į Vopingą ir pasiklausykit, kaip šneka londoniečiai. O kad mis Liza būtų padariusi jums kokią skriaudą, aš, moteriške, nematau, tad gurkštelkite dar lašelį, viską užmirškite ir atleiskite kaip doras žmogus.

— To betrūko! Nieko nebus, Bendžaminai. Aš nepratusi, kad su manimi taip elgtųsi, ir nenusileisiu. Turiu susitaupiusi šimtą penkiasdešimt dolerių, turiu patalynę ir dvidešimt avių ir nesiprašau, kad mane laikytų tokiuose namuose, kur šeimyniškiams draudžiama jauną merginą vadinti krikšto vardu. Va tyčia vadinsiu ją Betse, kiek norėsiu,— čia laisva šalis, ir niekas negali man uždrausti. Ketinau dar pabūti per vasarą, bet jeigu taip,— išeinu rytoj rytą, ir kalbėsiu, kaip man patinka.

— Šito tai niekas jums neuždraus, mistris Remarkable,— tarė Bendžaminas.— Man rodos, lengviau būtų uraganą numalšyti nosine, negu sustabdyti jūsų liežuvį, kai jis ima suktis. Sakykite, geroji moteriške, ar daug yra beždžionių tos jūsų Valstijos įlankos pakrantėse?

— Jūs pats — beždžionė, misteri Pengilemai! — sušuko įdūkusi šeimininkė.— Tikriau sakant,— lokys, gremėzdiškas juodas lokys! Padoriai moteriai nedera su ju-

mis sėdėti. Nors dar trisdešimt metų gyventumėte pas teisėją — niekad drauge su jumis nesėsiu. Tokios kalbos tinka virtuvei, o ne turtingų namų svetainei.

— Žinote ką, mistris Piti... Pati... Petiboun, gal aš būčiau ir lokys, jeigu kas pamėgintų su manimi susikibti, bet tegu mane velniai rauja, jeigu aš esu beždžionė, kuri be paliovos tarška, arba papūga, kuri, nesuprasdama nė žodžio, kalba net keliomis žmogui žinomomis kalbomis— įlankos Valstijos, graikų ar vokiečių kalba. Tačiau ar ji pati supranta, ką sapalioja? Atsakyk man, geroji moteriške. Va mičmanas: šūkalioja, komanduoja puikiausiai, kai gauna kapitono įsakymus; o duokite jam laisvas rankas, kad, taip sakant, savo galva vestų laivą, tai jūreiviai mirs iš juoko. Jeigu ne teisybė, galiu net grogo nebegerti.

— Iš tiesų liaukitės gėręs tą savo grogą,— sušuko įsižeidusi Remarkablė ir, pasigriebusi žvakidę, šoko eiti.— Ir taip jau nepastovėsite ant kojų. O aš išeinu, kad nebereiktų klausytis nepadorių žodžių.

Ir senoji šeimininkė, nevykusiai mėgdžiodama išdidžią Elizabetos eiseną, išslinko iš kambario, bet, prieš pokšteldama durims, neiškentė dar neleptelėjusi:

— Girtas prisipūtęs kvailys, galvijas.

— Kas čia, jūsų manymu, girtas? — stodamasis piktai sugriaudė Bendžaminas ir žengė link Remarkablės.— Dedasi aukšta dama, o težino tik irzti ir priekabių ieškoti! Pekloj išmokot padoraus elgesio ir gražios kalbos.— O gal toje prakeiktoje Valstijos įlankoje — a?

Bendžaminas vėl atkrito į kėdę ir pradėjo grėsmingai urgzti; tas garsas labai priminė jo mėgstamą žvėrį — lokį. Ir kol tik mažordomą priglaudė savo glėbyje Morfėjus, kalbant įmantria šių laikų šviesuolių kalba, jis dar kurį laiką burbsėjo: „bež-džionė, pa-pūga, niekai, deguto statinė, kal-bi-nin-kė".

Mes nemėginsime aiškinti skaitytojui, kokia tų žodžių reikšmė ir savitarpio ryšys, tik pridursime, kad jie buvo

tariami su tokia didele neapykanta, kokią tik žmogus gali jausti beždžionei.

Mažordomas jau buvo išmiegojęs beveik dvi valandas, kai jį išbudino parsibaldę Ričardas, majoras Hartmanas ir šeimininkas. Pakirdo Bendžaminas kiek prablaivėjęs ir šiaip taip nuvedė pirmuosius du į jų miegamuosius, bet paskui ir pats dingo, palikęs prižiūrėti namus tam, kam jie turėjo daugiausia rūpėti. Pirmaisiais pionierių įsikūrimo metais mažai kas duris rakindavo ar sklęsdavo, todėl Marmadiukas tik pažiūrėjo ugnį židiniuose ir nuėjo poilsio. Šiuo išmintingu poelgiu mes baigiame apsakymą apie pirmąjį vakarą.

ŠEŠIOLIKTAS SKYRIUS

Sargybinis. *Čia, rodosi, kažkokia išdavystė, ponai. Pasislėpkite.*

Šekspyras

Ne vienam ūžautojui, išėjusiam vėlyvą naktį iš „Narsiojo dragūno" smuklės, pasisekė, nes šaltis buvo pradėjęs kristi, ir jis be baimės galėjo maklinti per pusnynų labirintus namo. Paryčiu dangus apsitraukė lengvai plaukiančiais debesėliais, mėnulį užstojo rūkas, kuris smarkiai stūmėsi į šiaurę, nešdamas iš tolimo vandenyno šiltesnį orą. Tekančią saulę užgulė tamsūs ir vis didėjantys debesys, o pietų vėjas, lekiantis per slėnį, padvelkė atolydžiu.

Jau buvo vėlyvas rytas, kai Elizabeta, išvydusi, jog palengva pradeda švytėti rytinių kalnų viršūnės (į vakarinę slėnio pusę saulė seniai žėrė spindulius), išėjo, smalsumo vedama, pavaikščioti ir dienos šviesoje apžiūrėti sodybos ir apylinkių, kol vakarykščiai triukšmingų kūčių šventėjai susirinks pusryčių. Išėjusi į nedidelį aptvertą kiemelį užpakalinėje namo pusėje, prie pat jauno pušynėlio, sužėlusio nukirstų išlakių medžių vietoje, ji geriau

susisupo kailiniu apsiaustu, nes šaltis, nors ir pradėjęs kristi, vis dar smarkiai spaudė. Staiga pasigirdo misterio Džonso balsas:

— Linksmų kalėdų, linksmų kalėdų, dukterėčia Bese! Kaip matau, ankstyvas paukštelis esi, bet aš tave pralenkiau. Dar nebuvo kalėdų, kad aš pirmas nepasveikinčiau švenčių proga visų namiškių — nuo mažo iki didelio, ir baltųjų, ir juodųjų, ir geltonųjų. Luktelk, kol užsimesiu kailinius: matau, nori apžiūrėti, ką naujo mes čia įtaisėme, ką patobulinome, o tau niekas kitas taip gerai nepaaiškins, kaip aš, nes viskas mano sumanyta. Dar turiu kokią valandą, kol Diukas ir majoras išsimiegos po tų pašėlusių misis Holister vaišių, ir tuojau išeisiu su tavim pavaikštinėti.

Elizabeta atsigręžusi pamatė pro miegamojo langą kyšant dėdės galvą su naktine kepuraite,— norėdamas visur būti pirmas, jis nepabūgo nė šalčio. Ji nusijuokė ir, pažadėjusi lukterti, grįžo į kambarį, bet netrukus vėl pasirodė, rankoje laikydama voką, užantspauduotą kėliais lako antspaudais; tuo pat metu išėjo ir misteris Džonsas.

— Eime, Bese, eime,— žvaliai tarė jis, imdamas Elizabetą už parankės.— Sniegas paminkštėjo, bet mus dar išlaikys. Ar nejauti, kaip dvelkia Pensilvanijos pavasariu? Biaurus mūsų klimatas, mergele. Štai vakar vakare, saulei leidžiantis, taip spigino, kad galėjo negyvai sušaldyti, nors mane, turiu pasakyti, šaltis suima tik tada, kai termometras jau labai žemai nukrinta. Paskui, apie devintą valandą, pradėjo kristi, dvyliktą valandą visai sušvelnėjo, o likusią dalį nakties man buvo taip karšta, jog turėjau nusimesti antklodę. . . Ei, Agai! Linksmų kalėdų, Agai! Ar tu mane girdi, juodasis šunie? Še dolerį — jeigu ponas atsikels, kai dar nebūsiu grįžęs, atbėk man pasakyti. Jeigu jis mane aplenks ir pirmas man palinkės linksmų švenčių, aš tau galvą nusuksiu.

Juodukas pasičiupo numestą ant sniego pinigą, žadėdamas budriai saugoti, ir, švystelėjęs monetą kokias dvi-

dešimt pėdų į viršų, o paskui ją sugavęs, linksma širdimi ir nušvitusiu veidu nudūmė į virtuvę pasigirti dovana.

— Būkit ramus, mielas dėde,— tarė Elizabeta.— Aš buvau užėjusi į tėvelio miegamąjį, atrodo, jis dar pūs gerą valandą, o kai jūs toks akylas, pirmas pasveikinsite jį švenčių proga.

— Diukas — tau tėvas, Elizabeta, bet turiu pasakyti, kad jis yra toks žmogus, kuris net smulkmenose stengiasi būti pirmas. Man tokie niekai mažai rūpi, tik kartais mėgstu palenktyniauti; mat, ir smulkmena gali pasidaryti svarbi, kai užsigeidi pralenkti kitus. Taigi, tavo tėvas trokšta visur pirmauti, o aš su juo lenktyniauju, norėdamas įrodyti, kad galiu būti pranašesnis.

— Visai suprantama, sere,— tarė Elizabeta.— Jeigu pasaulyje nebūtų kitų žmonių, tik jūs vienas, jums visai nerūpėtų pasižymėti. Bet kadangi yra ir daugiau žmonių, jūs turite su jais lenktyniauti, nenorėdamas nusileisti.

— Taigi taigi! Tu protinga mergaitė, Bese, ir tavo mokytojai gali didžiuotis. Tai aš pasistengiau, kad tave pasiųstų kaip tik į tą mokyklą; kai tėvas užsiminė apie tavo mokslą, aš parašiau vienam nusimanančiam draugui į miestą, kad patartų, ir jis nurodė šią mokslo įstaigą. Iš pradžių Diukas, kaip paprastai, dar spyriavosi, bet, kai sužinojo visą tiesą, turėjo nusileisti.

— Na, palikim ramybėje Diuko silpnybes, sere. Jis yra mano tėvas, o, be to, jeigu žinotumėte, ką jis išrūpino jums Olbanyje, tai atlaidžiau pažiūrėtumėt į jo būdą.

— Man? — sušuko Ričardas, staiga sustojęs ir stengdamasis įspėti, kas tai galėtų būti.— O! Tikriausiai man gavo naują olandų maldos namų planą. Bet man tai mažai rūpi; talentingi žmonės retai naudojasi kitų mintimis — savas protas yra geriausias architektas.

— Ne tai,— tarė Elizabeta, paslaptingai šypsodamasi.

— Ne? Leisk pagalvoti... Gal jis pasiūlė mane naujos užkardos viršininku?

— Galėjo būti ir taip, bet ne apie tokį paskyrimą aš čia kalbu.

— Ne apie tokį paskyrimą? — pakartojo misteris Džonsas, nebesitverdamas iš smalsumo.— Vadinasi, vis dėlto kažkur skiria. Jeigu į miliciją — aš atsisakau.

— Ne, ne. Ne į miliciją,— sušuko Elizabeta ir, parodžiusi voką, koketiškai jį atitraukė.— Į įstaigą — garbingą ir pelningą.

— Garbingą ir pelningą? — pakartojo Dikas, visai nebesitverdamas kailyje.— Parodyk man tą dokumentą, mergaite. Klausyk, o gal tokioje įstaigoje, kur reikia ką nors dirbti?

— Įspėjote, dėde Dikai, tai apygardos vykdomasis organas. Bent taip man sakė tėvelis, duodamas šį voką įteikti jums kaip kalėdų dovaną. „Dikas džiaugsis,— pasakė jis,— galėdamas vadovauti apygardos vykdomajai valdžiai."

— Vadovauti vykdomajai valdžiai! Kokie niekai! — sušuko jis, čiupdamas voką Elizabetai iš rankos.— Nėra tokių pareigų apygardoje... Ei, kas gi čia?.. Skvairas Ričardas Džonsas skiriamas apygardos šerifu... Na, Diukas tikrai puikus žmogus, kaip sau nori! Turiu pasakyti, kad jis vis dėlto geros širdies ir niekad neužmiršta draugų. Šerifas! Vyriausiasis apygardos šerifas!.. Skamba gerai, bet vykdoma bus dar geriau. Jis protingas vyras, tas Diukas, ir puikiai pažįsta žmones. Aš jam esu labai dėkingas,— tęsė Ričardas ir, pats nepasijutęs, nusišluostė akis kailinių skvernu.— Ir, žinoma, kada nors aš jam atsilyginsiu — pats pamatys, kad ateis diena, kai aš padarysiu jam paslaugą, susijusią su mano pareigomis. Bus atsiteista, Bese... taip neliks, sakau tau... Oi, tas prakeiktas pietų vėjas varo man ašaras iš akių.

— Na, Ričardai,— juokdamasi tarė mergina,— dabar, man rodos, turėsite ką veikti. Dažnai girdėjau jus skundžiantis, kad šiose nausėdijose jums nėra ką daryti, nors, mano akimis žiūrint, čia darbo iki kaklo,— juk nieko dar nedaryta.

— Veikti! — pakartojo Ričardas ir, nusišnypštęs nosį, išsitiesė visu savo žemu ūgiu labai surimtėjęs.— Vis-

kas priklauso nuo sistemos, mergele. Sėsiu šiandien po pietų ir paruošiu apygardai tam tikrą sistemą. Žinai, man reikės padėjėjų. Padalinsiu apygardą rajonais ir kiekvienam paskirsiu savo padėjėją; vieno padėjėjo reikės ir Templtonui — čia bus vyriausioji mano įstaiga — reikės ją pavadinti Vidaus reikalų ministerijos skyriumi. Kažin... A! Bendžaminas! Taip, Bendžaminas galėtų būti geras padėjėjas: jis turi Amerikos pilietybę ir... ir jeigu tik mokėtų joti, puikiausiai tam darbui tiktų.

— Taip, misteri šerifai,— tarė Elizabeta,— jis gerai nusimano apie virves ir būtų labai pravartus, jeigu kartais prireiktų ypatingos paslaugos...

— O ne,— pertraukė ją Ričardas.— Tiesa, galiu drąsiai pasakyti, kad niekas nesugebėtų vikriau pakarti žmogaus, kaip... tai yra... hm... taip, Bendžaminas puikiausiai tai atliktų, jeigu iškiltų toks nelemtas reikalas, tik būtų sunku jį prikalbėti. Netikiu, kad jis sutiktų. Ne, niekad jo neįkalbinsi karti ir neišmokysi joti. Reikės pasiieškoti kito padėjėjo.

— Na, sere, turėsite pakankamai laisvo laiko apmąstyti šiuos svarbius reikalus, o dabar užmirškite, kad esate vyriausiasis šerifas, ir paskirkite truputį laiko man. Kur tos gražios naujovės ir patobulinimai, kuriuos žadėjote aprodyti?

— Kur? Nagi visur. Štai ten nužymėjau keletą naujų gatvių — kai jas nuties, iškirs medžius, apstatys namais — bus gražus kvartalas, ar ne?.. O Diukas vis tiek kilnios širdies žmogus, nors ir užsispyręs... Taip, taip, man reikės mažiausiai keturių padėjėjų, be kalėjimo viršininko.

— Nematau ten jokių gatvių,— tarė Elizabeta,— nebent jūs taip vadinate tuos trumpus spindžius per jaunuolyną. Negi jūs žadate netrukus statyti namus tame miške ir toje pelkėje?

— Mes turime vesti gatves pagal kompasą, Bese, nepaisydami nei medžių, nei kalvų, nei pelkių, nei kel-

mų, o tik žiūrėdami mūsų palikuonių labo. Tokia yra tavo tėvo valia, o tavo tėvas, žinai...

— Įtaisė jus šerifu, misteri Džonsai,— pertraukė jį mergina tokiu tonu, kad jis aiškiai pajustų, jog palietė neleistiną temą.

— Žinau, žinau,— sušuko Ričardas.— Jeigu turėčiau galią, padaryčiau Diuką karaliumi. Tokios kilnios širdies žmogus būtų puikus karalius, žinoma, jeigu rastų gerą ministrą pirmininką... O kas čia dabar? Kažkokie garsai krūmuose — prisiekiu savo naujomis pareigomis, kad čia ruošiama kokia piktadarybė. Prieikime arčiau — pažiūrėsime, kas ten yra.

Besikalbėdami Ričardas su Elizabeta buvo suspėję gerokai nutolti nuo namų; jie atsidūrė palei skynimą, kuriame, kaip skaitytojas galėjo suprasti iš jų šnekos, buvo žadama vesti naujas gatves ir statyti namus. Bet jokių darbų pradžios čia nematei — tik vešėjo apleistame skynime jaunas pušynėlis, ir medeliai, aukštai iš sniego iškėlę viršūnes, amžina žaluma margino pusnynus; toliau dunksojo išlakių pušų miškas. Šiame miško milžinų atvašyne ošiantis vėjas stelbė mūsų keleivių žingsnių garsus, o šakos slėpė juos nuo svetimų akių. Todėl jie nepastebėti priėjo visai arti tos vietos, kur jaunasis medžiotojas, Odinė Kojinė ir indėnas buvo sustoję rimtai pasišnekėti. Jaunuolis atrodė labai sunerimęs — matyt, reikalas jam buvo nepaprastai svarbus, o Netis, sprendžiant iš išvaizdos, atidžiai jo klausėsi. Mohikanas stovėjo kiek nuošaliau, nuleidęs galvą; uždribę plaukai slėpė jo veidą, ir visa povyza rodė, kad jis prislėgtas ir tartum kažko susigėdęs.

— Pasitraukime,— sušnabždėjo Elizabeta.— Mes čia nekviesti ir neturime teisės klausytis šių žmonių paslapčių.

— Neturime teisės! — kiek suirzęs, bet taip pat tylomis pamėgdžiojo Ričardas ir tvirčiau įsikibo jai į ranką, kad nenueitų.— Užmiršai, kad mano pareiga — saugoti ramybę apygardoje ir žiūrėti, kad būtų vykdomi

įstatymai. Šie klajokliai dažnai juos pažeidžia, nors nemanau, kad senis Džonas ką nors veiktų pasalomis. Vargšelis! Vakar jis buvo visai nusilesęs ir šiandien dar atrodo neišsipagiriojęs. Prieikime arčiau — paklausysime, apie ką jie šneka.

— Tą paukštį turime paimti,— kalbėjo Netis,— doru ar nedoru būdu. Vaje, vaje! Prisimenu laikus, kai laukinė kalakutė nebuvo retenybė šiose vietose, o dabar, norint kokią aptikti, reikia dangintis net į Virginijos perėjas. Žinoma, riebi kalakutė skaniau už kurapką, bet man geriausias valgis — bebro uodega ir lokio šlaunis. Na, kas kam patinka. Šįryt, eidamas per miestelį, atsiteisiau tam prancūzui už paraką ir išleidau visus pinigus,— liko tik šilingas. Jeigu ir tu nieko neturi, tai tegalėsime šauti tik vieną kartą. O žinau, kad Bilis Kerbis irgi taikosi prie tos kalakutės. Džonas turi taiklią akį, o man kažkodėl ranka dreba, kai viešai reikia parodyti savo taiklumą, ir dažnai prašaunu. Bet štai rudenį, kai užklupau lokę su lokiukais, tai, nors jie mane žvėriškai puolė, visus iš eilės nudėjau, kiekvienam pykštelėjęs tik po kartą, o šautuvą užtaisydavau, nešdamas kojas per mišką. Na, bet tai kas kita, misteri Oliveri.

— Štai! — sušuko jaunuolis tokiu tonu, tartum jis būtų karčiai džiūgavęs dėl savo neturto, ir pakėlė šilingą prieš akis.— Tai visas mano turtas — moneta ir šautuvas. Nuo šiol pasidarau tikras miškinis ir galiu pasikliauti tik tuo, ką sumedžiosiu. Na ką gi, Neti, statykime paskutinį peni už tą paukštį — tu taikliai šaudai, mums turi pasisekti.

— Jau verčiau tegu Džonas šauna, vaikine, aš galiu nepataikyti, nes man širdis pradeda tuksėti, kai pagalvoju, kad tau tos paukštės baisiai reikia. O indėnai visada vienodai šaudo—jų niekuo nesujaudinsi. Klausyk, Džonai, va šilingas, imk šautuvą ir pamėgink, gal tau pasiseks nušauti tą dičkę kalakutę. Misteriui Oliveriui jos baisiai reikia, o aš menkas šaulys, kai širdis nerami.

Indėnas niūriai pasuko galvą, kiek pažiūrėjo į draugus veriančiu žvilgsniu ir tarė:

— Kai Džonas buvo jaunas, jo kulka lėkė tiesiai kaip žvilgsnis. Mingų moterys aikčiodavo, išgirdusios jo šautuvo garsą. Mingų vyrai pavirsdavo moterimis. Ar jis kada šovė du kartus? Lėkdamas virš Čingačguko vigvamo, erelis pakildavo už debesų, bet vis tiek jo plunksnos tekdavo moterims. Bet va, žiūrėkite! — Jo balsas, iki tol tylus ir verksmingas, suskambo skardžiai, ir jis susijaudinęs ištiesė abi rankas.— Jos virpa kaip elnias, išgirdęs vilko kaukimą. Ar Džonas senas? Kada mohikanas virsdavo moterimi, išgyvenęs tik septyniasdešimt žiemų? Ne! Baltasis žmogus atnešė senatvę. Romas — jo tomahaukas.

— Tai kodėl tu jį geri, žmogau? — sušuko jaunasis medžiotojas.— Kodėl kilnusis vadas džiugina velnią, nuo jo išmonės virsdamas galviju?

— Galviju? Ar Džonas galvijas? — lėtai pasakė indėnas.— Taip, tu nemeluoji, Ugnies Tramdytojo sūnau. Džonas yra galvijas. Kadaise šiuose kalnuose retai kur matydavai laužo dūmus. Elniai laižė baltųjų rankas, paukščiai tūpė jiems ant galvų. Jie nepažinojo baltųjų. Mano tėvai pasitraukė nuo sūriojo ežero krantų. Jie bėgo nuo romo. Ir, nukeliavę pas savo protėvius, jie ramiai gyveno, o jeigu pakeldavo tomahauką, tai tik prieš mingą. Jie rinkdavosi prie laužo tartis, ir ką nutardavo, tą padarydavo. Tuomet Džonas buvo vyras. Bet paskui juos atsekė kariai ir pirkliai su šviesiomis akimis. Vieni atnešė ilgus peilius, kiti — romą. Jų buvo daugiau kaip pušų ant kalno, jie išvaikė karius nuo laužų ir užgrobė žemes. Jų ąsočiuose slypėjo piktoji dvasia, ir jie paleido ją į laisvę. Taip, taip, tu nemeluoji, Jaunasis Ereli. Džonas yra krikštytas galvijas.

— Atleisk man, senasai kary,— sušuko jaunuolis, čiupdamas indėno ranką.— Argi tu kaltas. Tebūnie prakeiktas gobšumas, kuris sunaikino tokią kilnią rasę. At-

mink, Džonai, kad aš priklausau tavo giminei ir dabar tik tuo didžiuojuosi.

Mohikano veidas kiek sušvelnėjo, ir jis jau maloniau tarė:

— Tu esi delavaras, mano sūnau, ir tu nieko nepasakei. Bet Džonas negali šauti.

— Aš iš karto supratau, kad tas vaikinas turi indėnų kraujo,— patylomis tarė Ričardas,— kai vakar jis taip nenuovokiai timptelėjo mano arklius. Matai, Bese, jie nepratę naudotis pakinktais. Bet jeigu tas vargšelis taip nori kalakutės, galės mėginti du kartus — duosiu jam dar šilingą. O gal man pasisiūlius už jį šauti? . . Jau prasidėjo kalėdinės rungtynės — ana toje tankmėje, kur girdėti juokai. . . Keista, ko tas vaikinas taip užsigeidė kalakutės. Nors, reikia pasakyti, tat skanus daiktas.

— Palaukite, dėde Ričardai,— sušuko Elizabeta, laikydama jo ranką.— Argi bus mandagu siūlyti šilingą tam dželtelmenui?

— Vėl dželtelmenas! Argi manai, kad toks metisas atsisakys pinigų? O ne, mergele. Paims šilingą kaip geras. Apsidžiaugs ir romo gavęs, nors pamokslininkauja apie blaivybę. . . Bet aš suteiksiu jam progą išmėginti laimę su ta kalakute, nes Bilis Kerbis — geriausias šaulys visame krašte, neskaitant šio. . . šio dželtelmeno.

— Tada, sere,— tarė Elizabeta, jausdama, kad nepajėgs sulaikyti Ričardo,— aš pati pakalbėsiu.

Nieko nelaukdama, ji ryžtingai aplenkė savo giminaitį ir įžengė į mažą aikštelę tarp krūmų, kur stovėjo visi trys medžiotojai. Jos pasirodymas išgąsdino jaunuolį, ir jis iš pradžių lyg norėjo bėgti, bet susitvardęs pasisveikino, nusiimdamas kepurę, ir parimo ant šautuvo. Netis ir indėnas nė kiek nesumišo, nors Elizabeta atsirado visai netikėtai.

— Kaip matau,— tarė ji,— jūsų paprotys per kalėdas šaudyti kalakutus dar vis gyvuoja. . . Norėčiau ir aš išmėginti laimę. Gal kuris iš jūsų paimtų šiuos pinigus ir sumokėjęs iššautų už mane?

— Argi moterims tokia pramoga? — sušuko jaunasis medžiotojas taip karštai, kad buvo aišku, jog prabilo širdis, o ne protas.

— O kodėl ne, sere? Jeigu tat žiauru, tai ar vien tik vyrams leistina daryti tokią nuodėmę? Galiu ir aš turėti savo užgaidų, kaip kiti. Jūsų pagalbos neprašau, bet tikiuosi, kad šis miškų gyventojas,— čia ji pasisuko į Netį ir įbruko jam monetą,— bus malonesnis ir neatsakys man vieno šūvio.

Odinė Kojinė įsikišo pinigą į krepšelį ir, pakėlęs šautuvą, pataisė titnagą; paskui, užsimetęs šautuvą ant peties ir būdingai nusijuokęs, tarė:

— Jeigu tik Bilis Kerbis nebus manęs aplenkęs ir prancūzo parakas nebus atidrėkęs nuo šio ryto miglos, tai po kelių minučių pamatysite nušautą tokį puikų kalakutą, kokio dar niekas nevalgė teisėjo namuose. O kalėdinių pramogų pasižiūrėti eina daugybė olandžių iš Mohoko ir Skohario, tad tau, berneli, nereikėjo priekaištauti šiai damai. Na, eime, paskubėkime, nes jeigu gaišime, geriausią paukštį mums nuneš iš po nosies.

— Bet aš, Neti, turiu teisę pirmiau šauti ir pirmutinis mėginsiu laimę. Atleiskite, mis Templ; man to paukščio labai reikia, ir, nors tai pasirodys nemandagu, aš reikalausiu savo teisės.

— Reikalaukite, kas jums teisėtai priklauso,— atsakė mergina.— Čia mes abu lygūs. Štai mano riteris. Patikiu savo laimę jo akiai ir rankai. Veskit, sere Odine Kojine, mes seksime iš paskos.

Netis, kuriam aiškiai patiko, kad gražioji Elizabeta taip tiesiai ir atvirai jam patikėjo tokį uždavinį, savo būdingu juoku atsakė į jos šypseną ir ilgais medžiotojo žingsniais nuklampojo per sniegą į tą pusę, kur buvo girdėti triukšmas ir linksmi šūkavimai. Visi kiti tylėdami nusekė paskui jį, tik jaunuolis vis neramiai dirsčiojo į Elizabetą, kuri, Ričardui pamojus, kiek atsiliko.

— Man rodos, mis Templ,— prabilo misteris Džonsas, kai kiti tiek nutolo, jog nebegalėjo jų girdėti,—

jeigu tikrai užsigeistum kalakuto, tai neprašytum tokios paslaugos svetimą žmogų, ir dar Odinę Kojinę. Sunku patikėti, kad tai padarei rimtai. Juk mūsų tvarte šiuo metu yra koks penkiasdešimt kalakutų, ir riebesnių, ir liesesnių. Su šešiais darau bandymus — lesinu, primaišęs grūstos plytos į. . .

— Užteks, Dikai,— pertraukė jį Elizabeta.— Aš tikrai noriu to paukščio ir dėl to susitariau su Odine Kojine.

— Ar esi girdėjus, Elizabeta, kaip aš taikliai šoviau į vilką, nešantį tavo tėvo avį? — kažko nepatenkintas, paklausė Ričardas.— Vilkas ją buvo užsimetęs ant nugaros, ir, jeigu nebūtų pasukęs galvos į kitą pusę, būčiau jį nudėjęs, bet. . .

— Nušovėte avį. . . Girdėjau apie tą atsitikimą, mielas dėde. Bet ar tiktų vyriausiajam apygardos šerifui dalyvauti tokiose pramogose?

— Negi manai, kad aš būčiau pats šovęs? . .— tarė misteris Džonsas.— Na, eime, pažiūrėsime, kaip kitiems sekasi. Šioje naujoje šalyje nėra ko bijoti, kad kas nutiks damai, ypač tavo tėvo dukteriai, ir dar su manim.

— Mano tėvo duktė nieko nebijo, sere, ypač kai ją lydi vykdomosios valdžios galva.

Elizabeta paėmė jį už parankės, ir, prasibrovę pro brūzgynų labirintus, juodu atsidūrė aikštelėje, kur jau buvo susirinkę parungtyniauti kaimo jaunuoliai ir atskubėjęs Netis su draugais.

SEPTYNIOLIKTAS SKYRIUS

Iš triukšmo nesunku atspėti:
Šiandieną linksminas miestiečiai:

Valteris Skotas

Senas paprotys — per kalėdas šaudyti kalakutus — buvo viena iš nedaugelio naujakurių pramogų, kurios jie beveik niekada nepraleisdavo. Ji buvo susijusi su

kasdieniniu jų gyvenimu, nes pionieriams dažnai tekdavo imtis šautuvo, metus dalgį ar kirvį, kai dirbdami pamatydavo kirtimuose šuoliuojantį elnią arba į traką užklydusį lokį, primasintą nepažįstamų kvapų ir gudriai stebintį, ką čia veikia tie įsibrovėliai.

Šią dieną šaudynės buvo suruoštos anksčiau, negu įprasta, kad žmonės galėtų suspėti į misterio Granto pamaldas, kurios jiems atrodė ne mažiau įdomi pramoga, kaip taiklumo išbandymas. Paukščių savininkas buvo laisvasis negras, nupenėjęs šioms žaidynėms visą krūvą kalakutų, galinčių suvilioti net išrankų smaguriautoją, ir visokio amžiaus bei luomo varžovai čia rinkosi paukštį pagal savo išgales ir gabumus. Jaunesniems ir kuklesniems medžiotojams negras turėjo prastesnių paukščių, ir šaudymas jau buvo prasidėjęs, o pelnas, aišku, ėjo savininkui. Rungtynių taisyklės buvo paprastos ir visiems suprantamos. Prie storos pušies kelmo, plokščiai nutašyto iš medžiotojų pusės, kad būtų lyg taikinys, virvele pririšamas paukštis. Šaudoma nuo barjero, stovinčio lygiai už šimto jardų nuo kelmo, — viena pėda arčiau ar toliau laikoma šiurkščiu varžovo arba paukščių savininko teisių pažeidimu. Negras savo nuožiūra nustato šūvio kainą ir šaudymo sąlygas, o paskelbęs turi jų laikytis ir leisti mėginti laimę kiekvienam, kas tik panorės,— taip vietinių gyventojų yra suprantamas teisingumas.

Aikštelėje būriavosi koks trisdešimt jaunų vyrukų, daugumas su šautuvais, ir visi Templtono vaikai. Maži vaikigaliai, apsirengę šiurkščiais, bet šiltais drabužiais ir susikišę šąlančias rankas už diržo, spietėsi apie pasižymėjusius šaulius ir godžiai klausėsi pagyrūniškų pasakojimų apie laimėtas pergales, mintimis pranokdami šiuos didvyriškus žygius.

Daugiausia postringavo Bilis Kerbis, kurį buvo minėjęs Netis. Tai aukštas, petingas vyras, kartais, kai užeidavo noras dirbti, parsisamdąs kirsti skynimų ar tašyti rąstų. Pati jo išvaizda aiškiai bylojo apie neramų būdą.

Tik geraširdiškos ir linksmos šio triukšmadario, pagyrūno ir nutrūktgalvio akys visai nesiderino su storžieviškomis jo kalbomis. Ištisas savaites jisai bastydavosi po apygardos smukles, nieko neveikdamas, tik retkarčiais griebdamasis kokio smulkaus darbo, kad turėtų už ką išgerti ir pavalgyti, bet ir tai iš pradžių gerai pasiderėjęs: jis verčiau likdavo be darbo, tačiau neatsižadėdavo nors dalelės savarankiškumo ar cento iš atlyginimo. Bet kai šie opūs reikalai būdavo patenkinamai sutvarkyti, jis užsimesdavo ant peties kirvį ir šautuvą, pasikabindavo ant nugaros kelionmaišį ir Heraklio žingsniais iššygiuodavo į mišką.

Pradėdamas darbą, jis apeidavo skynimo ribas, mitriai įkirsdamas žymes medžių kamienuose, paskui neskubėdamas grįždavo į vidurį ir, nusimetęs nereikalingus drabužius, nusimanančia akimi nužvelgdavo porą artimiausių medžių, kurie, žiūrint į viršų, atrodydavo viršūnėmis parėmę debesis.

Pirmam jėgų išmėginimui pasirinkęs išlakiausią pušį, jis abejingai prieidavo prie jos, švilpaudamas kokią nors melodiją, ir, kelis kartus vikriai mostelėjęs kirviu, nelyginant fechtuotojas, saliutuodamas špaga, prakirsdavo žievėje žymę, nuo kur reikės pradėti. Paskui žingteldavo atgal, kad galėtų atsivėdėti, ir ši trumpa akimirka nulemdavo šimtmečius klestėjusių medžių žuvimą. Pasigirsdavo sunkūs, skambūs smūgiai, netrukus sutraškėdavo griūvantis nuo kelmo medis, sutrioškėdavo jo šakos, brozdydamos kaimynus, ir sudrebindavo žemę nuvirtęs kamienas. Kartą pradėję skambėti, kirvio smūgiai jau nenutildavo, ir griūvančių medžių trenksmas aidėdavo kaip tolimas patrankų gaudimas, kol staiga miško tankynę, kaip ryto aušra, nušviesdavo dienos šviesa.

Taip Biliui Kerbiui plušant su įgimtu įkarščiu, eidavo diena po dienos, savaitė po savaitės, net mėnuo po mėnesio, ir kertamas miško plotas tiesiog magiškai keisdavosi. O kai pagaliau nutildavo kirvis, iš galingų kirtiko plaučių, kaip pavojaus signalas, kalnais imdavo aidėti

šūkavimai — tai jis ragindavo kantriuosius savo jaučius; tyliais vakarais galėjai girdėti per gerą mylią Templtono slėnyje, kaip jo balsas skriedavo, kalnų aido nešamas, ir, atsimušęs į tolimas ežero pakrantėje pakibusias uolas, palengva nutildavo. Stiprus kaip Heraklis ir puikiai įgudęs, Bilis Kerbis sparčiai sukraudavo rąstus į krūvas. Paskui, susirinkęs savo įrankius ir padegęs pakreiktus išlaidyto miško žagarus, jis, liepsnos atošvaistų lydimas, išeidavo kaip nugalėtojas, kuris, užėmęs priešo miestą, sutvirtina savo pergalę, jį sudegindamas.

Po to ilgą laiką jį matydavai besitrainiojantį smuklėse, sutikdavai arklių lenktynėse, gaidžių kovose ar panašiose pramogose, kaip tą kalėdų dieną.

Bilis Kerbis ir Odinė Kojinė jau seniai pavydžiai rungtyniavo dėl geriausio šaulio vardo. Nors senasis medžiotojas Netis buvo kur kas daugiau įgudęs, bet visi manė, kad miško kirtėjas, turėdamas nepaprastai taiklią akį ir tvirtą ranką, jam visai prilygo. Tačiau tas lenktyniavimas pasireiškė tik tuo, kad ir vienas, ir kitas gyrėsi savo medžioklės žygiais, lygindamas juos su priešininko laimėjimais. Tik šiandien jiems pasitaikė proga atvirai pasivaržyti.

Kai Netis su savo draugais atėjo į aikštelę, Bilis Kerbis jau seniai derėjosi su paukščių savininku dėl geriausio kalakuto. Pagaliau juodu sulygo po šilingą už šūvį — iki šiol negirdėtai aukštą kainą, nes negras, visaip stengdamasis apsisaugoti nuo nuostolių, sunkino sąlygas. Kalakutas, jau pririštas prie taikinio, beveik visas skendėjo sniege — matėsi tik jo raudona pasipūtusi galva ir ilgas kaklas. Jeigu kulka pataikys į tą jo kūno dalį, kuri po sniegu,— paukštis liks savininkui; bet jeigu nors viena plunksnelė bus paliesta matomoje dalyje — kalakutas šaulio.

Kai Elizabeta su Džonsu priėjo prie triukšmingo būrio, negras, sėdėdamas sniege, pavojingai arti savo paukščio, kaip tik baigė skelbti šias sąlygas. Nelauktų svečių pasirodymas kiek pritildė juoką ir pritariančiųjų

ar nepatenkintųjų klegesį. Bet netrukus, pastebėję mergaitės veide smalsumą ir malonią šypseną, visi vėl pasijuto laisvai, nors kiek ir laikėsi, kad tokios žiūrovės akyse neištartų šiurkštesnio žodžio ar per daug nepasikarščiuotų.

— Ei, vaikėzai, traukitės į šalį! — sušuko miško kirtėjas, užimdamas vietą prie barjero.— Nesimaišykite man prieš akis, nenaudėliai, o jeigu ne — šausiu kiaurai. Na, Bromai, atsisveikink su savo kalakutu.

— Palaukite! — sušuko jaunasis medžiotojas.— Aš irgi ketinu išmėginti laimę. Va, Bromai, šilingas. Aš irgi noriu vieną kartą šauti.

— Gali sau norėti, kiek tau lenda,— atsakė Kerbis,— bet kaip tu tą kurkiną paimsi, jeigu aš ištaršysiu jo plunksnas? Ar tavo nušiurusios striukės kišenėse tiek daug pinigų, kad gali mokėti, aiškiai žinodamas, jog prašausi?

— Kas jums darbo, kiek mano kišenėse pinigų,— piktai atkirto jaunuolis.— Imk šilingą, Bromai, ir šūvis mano.

— Nesikarščiuok, vaike,— atsakė miško kirtėjas, šaltakraujiškai taikydamas titnagą.— Na, Bromas tau turėtų perpus pigiau nuleisti, nes girdėjau, kad tau petys peršautas. O šūvio reikia taiklaus, norint nukepti tą paukštį, galiu tau pasakyti, vyreli. Maža tau nauda, net jeigu užleisčiau eilę, ko aš, žinoma, visai neketinu daryti.

— Per daug jau nesigirk, Bili Kerbi,— įsikišo Netis, pastatęs šautuvą į sniegą ir užsirėmęs ant vamzdžio.— Net jeigu vaikinas prašautų — o tat visai nenuostabu, nes jam skauda petį ir ranka pastirusi — tu vis tiek gausi šauti tik kartą, nes atsiras dar vienas varžovas su geru šautuvu ir taiklia akimi. Gal ir tiesa, kad aš dabar prasčiau šaudau, kaip seniau, bet šimto jardų nuotolis ilgavamzdžiui šautuvui — vieni niekai.

— O, ir Odinė Kojinė šiandien atėjo parungtyniauti! — sušuko drąsusis varžovas.— Na, gerai, bet pirmiau-

sia — sąžiningumas. Pirmas šūvis mano, seni. Ir pažiūrėsim — uždirbsiu aš sau pietus ar liksiu neišgėręs.

Negras susijaudino ir, žinoma, ne vien dėl savo naudos — jį apėmė toks pat azartas, kaip ir visus žiūrovus, tik šie troško kitokių rezultatų. Kai miško kirtėjas ėmė iš palengvo taikytis, paukščio savininkas negras pradėjo garsiai plyšoti:

— Nesukčiauk, Bili Kerbi! Pasitrauk atgal! Vyrai, liepkit jam atsitraukti! Neskriauskite vargšo negro! Štiš, kalakute! Kraipyk galvą, žioply! Ar nematai, kad į tave taiko?

Tačiau tie šūkavimai, kuriais jis norėjo išblaškyti šaulio dėmesį, nuėjo niekais. Kerbio nervus ne taip lengva sudirginti — jis ramiausiai taikėsi, nieko neklausydamas. Kai visi pagaliau nutilo, jis iššovė. Kalakutas kryptelėjo galvą, pašoko, skėstelėjęs sparnais, ir vėl atsitūpė sau į sniego gūžtą, neramiai dairydamasis aplinkui. Iš pradžių visi tylėjo — na, per tiek laiko galėtum giliai atsikvėpti. Tylą nutraukė negras,— jis ėmė garsiai kvatoti, kočiotis po sniegą, makaluoti rankomis ir kojomis.

— Gudruolis tas mano kalakutas! — sušuko jis, pašokęs ir neva glausdamas paukštį prie širdies.— Sakau: „kraipyk galvą", ir patys matėte, kaip jis išsisuko. Dėk dar šilingą, Bili, ir šauk antrą kartą.

— Ne, dabar mano eilė,— tarė jaunasis medžiotojas.— Pinigus tai jau paėmei. Pasitrauk nuo taikinio ir leisk man pamėginti.

— Ai, tik veltui bus išmesti pinigai, vaikine,— tarė Odinė Kojinė.— Kalakuto galva ir kaklas — perdaug smulkus taikinys neįgudusiai rankai ir sužalotam pečiui. Geriau leisk man, o dėl paukščio mes kaip nors susitarsime su panele.

— Dabar mano eilė,— atsakė medžiotojas.— Pasitraukite, kad neužstotumėt.

Tuo tarpu ginčai ir kalbos dėl Kerbio šūvio aptilo, nes visi sutarė, kad jeigu šaunant kalakutas būtų laikęs

galvą ne taip, Bilis, tikriausiai, jį būtų nupylęs. Jaunuolio pasiruošimais niekas per daug nesidomėjo, ir jis, greitomis nusitaikęs, jau buvo bespaudžiąs gaiduką, bet jį sulaikė Netis.

— Tau rankos virpa, vaikine; man rodos, per daug karščiuojiesi. Šautos žaizdos silpnina raumenis, ir vargu ar tu dabar galėsi taip iššauti, kaip visada. Bet jeigu jau ryžaisi, tai šauk greičiau, kol dar nepametei taikinio.

— Nesukčiaukite! — vėl sušuko negras.— Neapgaudinėkite vargšo negro! Ko čia tas Netis Bampas patarinėja? Tegu vaikinas pats šauna — pasitraukite!

Jaunuolis paskubomis iššovė, bet kalakutas nė nekryptelėjo; nuėję pasižiūrėti taikinio, tikrintojai paskelbė, kad nė į kelmą nepataikyta.

Elizabeta pamatė, kad smarkiai persimainė jaunojo medžiotojo veidas, ir labai nustebo, jog šis jaunuolis, daug kuo pranašesnis už kitus, taip susisielojo dėl menkniekio. Tuo tarpu į priekį išėjo jos „riteris".

Negro džiaugsmas, prašovus antrajam varžovui, nebuvo toks didelis, kaip nepataikius Kerbiui, o kai prie stendo priėjo Netis, jis visai nusiminė. Jo veidą, paprastai žvilgantį kaip poliruotas juodmedis, išpylė rudos dėmės, blizgančius dantis — tas dvi perlų eiles gagato apsoduose — užčiaupė storos lūpos. Ir taip jau didelės jo šnervės išsiplėtė, užstodamos dalį veido. Jis sėdėjo, nesąmoningai graibydamas sniegą rudomis prakauliomis rankomis, iš susijaudinimo nejausdamas nė šalčio.

Tuo tarpu medžiotojas, taip išgąsdinęs juodaodį kalakuto savininką, liko ramus ir susikaupęs,— jis tartum nė nematė minios, kuriai žiopsant reikės rodyti savo taiklumą.

— Prieš pat paskutinįjį karą man teko pabuvoti olandų nausėdijose prie Mohoko,— pradėjo pasakoti Netis, rūpestingai numaudamas odinį antvalkalą nuo šautuvo spynos,— ir vyrai ten surengė šaudymo rungtynes. Prisidėjau ir aš. Tai paskui visi išpūtė akis: tą dieną laimėjau parakui ragą, tris gabalus švino ir svarą geriausio

parako. Viešpatie, kaip jie keikėsi ta savo kalba! Sako, vienas girtas olandas žadėjęs mane nudobti,— girdi,— nebegrįš jis prie savo ežero. Bet, jeigu jis būtų pakėlęs šautuvą su piktais kėslais, dievas jį būtų nubaudęs. O jeigu viešpats nebūtų jo baudęs ir jis būtų nepataikęs, tai aš žinau vieną tokį, kuris jam būtų atlyginęs su kaupu, jeigu mokėjimas taikliai šaudyti ką nors reiškia.

Taip bekalbėdamas, senasis medžiotojas galutinai pasiruošė ir, dešiniąja koja žengęs žingsnį atgal, o kairiąją pastatęs toli į priekį, pradėjo taikyti į paukštį, iš lėto keldamas vamzdį ištiesta kairiąja ranka. Žiūrovų žvilgsniai bėgiojo čia į šaulį, čia į taikinį. Bet, deja, tą akimirką, kai visi, įtempę ausis, laukė supoškant šūvio, tik sausai spragtelėjo šautuvas į titnagą.

— Užsikirto, šautuvas užsikirto! — sušuko negras ir, stryktelėjęs iš vietos, pradėjo kaip beprotis šokinėti aplink paukštį.— Užsikirtimas irgi šūvis. Nečiui Bampui šautuvas užsikirto. Netis Bampas nepataikė į kalakutą.

— Užtat Netis Bampas pataikys į negrą,— apmaudžiai tarė senasis medžiotojas,— jeigu jis nepasitrauks. Kurgi girdėta, kad užsikirtimas būtų laikomas šūviu? Atsimušė daužtuvas į titnagą ir užsikirto, o šūvis — tikra mirtis. Tad pasitrauk, vyreli, ir leisk man parodyti Biliui Kerbiui, kaip šaudomi kalėdų kalakutai.

— Neleiskite apgaudinėti negro! — suriko Bromas, atkakliai tebestovėdamas vietoje ir šaukdamasis žiūrovų teisybės, kaip paprastai darydavo engiami jo tautiečiai.— Tegu masa Džonsas pasako. Paklauskite panelės.

— Iš tiesų,— atsiliepė miško kirtėjas,— šiame krašte reikia laikytis varžybų taisyklių, Odine Kojine. Jei nori šauti dar kartą — mokėk antrą šilingą. Bet, tur būt, reikės man dar mėginti. Štai, Bromai, pinigai — šausiu dar sykį.

— Matyt, tu geriau žinai miškų įstatymus, kaip aš, Bili Kerbi,— atšovė Netis.— Tu atėjai į šias vietas su pionieriais, varydamas jaučius, o aš atkeliavau dar prieš aną karą, apsiavęs mokasinais ir su šautuvu ant peties.

Tai kuris iš mūsų gali geriau žinoti? Nėra ko čia aiškinti, kad užsikirtimas — tai šūvis.

— Tegu masa Džonsas pasako,— tarė išsigandęs negras.— Jis viską žino.

Ričardas negalėjo likti abejingas, nes toks pasitikėjimas jo išmanymu paglostė jam savimeilę. Jis paėjėjo į priekį iš tos vietos, kur jį buvo palikusi Elizabeta, kukliai pasitraukusi kiek nuošaliau, ir su naujai savo padėčiai bei ginčijamam klausimui deramu orumu pareiškė:

— Atrodo, kad iškilo dvi nuomonės dėl to, ar Natanielis Bampas turi teisę šauti į Abrahamo Friborno kalakutą, nesumokėjęs minėtajam Abrahamui Fribornui vieno šilingo..

To aiškaus fakto niekas neneigė, tad Ričardas, valandėlę lukterėjęs, kad žmonės spėtų įsisąmoninti įžangą, tęsė toliau:

— Atrodo, kad man priklauso svarstyti šį klausimą, nes esu paskirtas saugoti ramybę mūsų apygardoje, o žmonėms, turintiems rankose mirtį nešančius ginklus ir įsikarščiavusiems, negalima lengvabūdiškai leisti patiems piktuoju spręsti savo ginčus. Kaip matyti, ginčijamuoju klausimu nebuvo jokio susitarimo nei raštu, nei žodžiu, todėl mes turime ieškoti analogijos, kitaip sakant, panašaus pavyzdžio. Dvikovoje, kur šauna abi pusės, užsikirtimas laikomas šūviu — tokia yra bendra taisyklė. Jeigu yra tokia taisyklė, kai priešingoji pusė turi teisę atsakyti šūviu, net į užsikirtusio šautuvo savininką, tai, man rodos, būtų neteisinga leisti vienam žmogui visą dieną šaudyti į beginklį kalakutą. Aš esu tos nuomonės, kad Natanielis Bampas neteko teisės antrą kartą šauti, nesumokėjęs kito šilingo.

Taip įsakmiai ir dar tokio žymaus asmens pasakyti žodžiai įtikino visus žiūrovus, pradėjusius karštai ginčytis, kuris teisus, o kuris ne, tik vienas Natanielis Bampas nesutiko.

— Manau, reikėtų paklausti mis Elizabetą, kaip jai atrodo,— tarė jis.— Žinau daug atsitikimų, kad indėnų

moteriškės sumaniai patardavo, kai vyrai pasimesdavo, nebežinodami, ką daryti.

— Tokiu atveju jūs šįkart pralaimėjot,— tarė mis Templ.— Sumokėkite dar šilingą ir mėginkite iš naujo, jeigu Bromas nesutiks man to paukščio parduoti už vieną dolerį. Mielai sumokėčiau ir išgelbėčiau tam vargšeliui gyvybę.

Visus, net ir negrą, buvo apėmęs toks azartas, kad pasiūlymas niekam nepatiko. Tuo tarpu Bilis Kerbis pradėjo ruoštis antram šūviui, o nepatenkintas Netis pasitraukė, bumbėdamas:

— Kai tik indėnai pirkliai nustojo lankęsi šiame krašte, nebenusipirksi gero titnago. O išeisi jo paieškoti į slėnį, palei kalnų upelius,— žiūrėk, laukas išartas, viskas užversta žeme. Vis mažiau ir mažiau yra ką medžioti — reikia ir gero parako, ir gero titnago, kad kaip nors išsimaitintum. O čia tau, lyg kokia bausmė, pakliūva kas blogiausia. Bet vis tiek reikės keisti titnagą — ne Bilio Kerbio akiai pataikyti į tokį taikinį, aš gi žinau.

Medkirtys, matyt, gerai suprato, kad dabar nuo jo atidumo priklauso, ar jis išgarsės kaip geriausias šaulys, ir ėmė visaip taikytis. Jis pakėlė šautuvą, bet vėl nuleido, vis nesiryždamas šauti. Kol Kerbis jaudinosi ir karščiavosi, aplinkui visi, net Bromas, tylėjo lyg žemė. Ir tik kai Kerbis nuleido gaiduką ir vėl prašovė, negras taip padūko šūkauti, jog jo balsas skambėjo ne tik jaunuolyne, bet ir aplinkiniuose miškuose, tartum visos indėnų genties karo šauksmas. Jis kvatojo ir makalavo galva, kol visai pavargo; šokinėjo po sniegą, kol tik laikė kojos. Trumpai sakant, jis taip linksminosi, kaip paprastai linksminasi galvas pametę negrai.

Miško kirtėjas, šiam šūviui atidavęs visą širdį, labai nusiminė. Jis atidžiai apžiūrėjo paukštį ir kelis kartus buvo bemėginąs įrodyti, kad kulka lietusi kaklo plunksnas, bet daugumas žiūrovų jo nepalaikė, o mieliau klausėsi Bromo aimanų „neskriausk negro".

Matydamas, kad paukštis jam neteks, Kerbis atsigręžė į negrą ir piktai sušuko:

— Užsikimšk gerklę, varna! Kur tu rasi žmogų, kuris pataikytų į kalakuto galvą iš šimto jardų? Kvailas buvau, kad mėginau. Ir ko čia tau kelti tokį viesulą, kaip pušiai griūnant? Parodyk man tokį žmogų, kuris pataikys.

— Žiūrėk šen, Bili Kerbi,— tarė Odinė Kojinė.— Tegu tik visi pasitraukia nuo taikinio, aš jums parodysiu žmogų, kuris niekada neprašaudavo, net laukinių arba žvėrių užspeistas.

— Gal dar nori pabandyti kas kitas, Odine Kojine? — tarė mis Templ.— Jei taip, mes palauksime.

— Jeigu turite omenyje mane, tai aš atsisakau antrą kartą mėginti,— atsiliepė jaunasis medžiotojas.— Mano petys dar per silpnas.

Elizabeta pasižiūrėjo į vaikiną, ir jai pasirodė, kad jis truputį paraudo, matyt, gėdydamasis savo neturto. Nieko daugiau nesakydama, ji tokiu būdu leido savo „riteriui" mėginti laimę. Nors kadaise Nečiui Bampui teko šimtus kartų skinti priešus ir žvėris daug sunkesnėm sąlygom, tačiau jis niekad savo gyvenime taip nesistengė pataikyti, kaip šį kartą. Jis net tris sykius pakėlė šautuvą: pirma — ieškodamas taikinio, paskui — skaičiuodamas nuotolį ir galiausiai dėl to, kad, besiruošiant šauti, paukštis, išgąsdintas stojusios tylos, staiga kryptelėjo galvą pasižiūrėti, ar nesėlina prie jo koks priešas. Tik ketvirtą kartą nusitaikęs, Netis iššovė. Staigus trenksmas sujaudino žiūrovus, pro parako dūmus jie negalėjo gerai matyti, todėl ne iš karto susivokė, ar pataikyta. Bet Elizabeta, išvydusi, kaip Netis išsižiojęs tyliai nusijuokė, įbedė šautuvo buožę į sniegą ir kuo ramiausiai pradėjo jį iš naujo užtaisinėti, suprato, kad jam pasisekė. Vaikai nudūmė prie taikinio ir aukštai iškėlė negyvą kalakutą suskaldyta galva.

— Neškite šen tą padarą,— paliepė jiems Odinė Ko-

jinė,— ir padėkite prie panelės kojų. Aš ją pavadavau, todėl paukštis priklauso jai.

— Ir pasirodėte geras pavaduotojas,— atsakė Elizabeta.— Toks geras, kad jums, dėde Ričardai, patarčiau įsidėmėti.— Elizabeta nutilo, ir džiaugsmu švytintis jos veidelis surimtėjo. Truputį paraudusi, ji atsigręžė į jaunąjį medžiotoją ir su moterišku žavumu tarė: — Aš savo laimę mėginau, tik norėdama pasigėrėti išgarsėjusiu Odinės Kojinės šaudymu. Ar nesiteiktumėte, sere, priimti šį paukštį kaip taikos ženklą ir nebepykti už sužeidimą, kuris jums ir sukliudė laimėti.

Jaunuolio išraiškos, priimant šią dovaną, nė neaprašysi. Atrodė, kad dovanos jis baisiai nenori, tik nusileidžia, meiliai prašomas. Nusilenkęs Elizabetai, jis tylėdamas paėmė nušautą paukštį.

Elizabeta padavė negrui sidabrinę monetą už nuostolį, ir jo veidas vėl nušvito. Paskui ji pasakė Ričardui norinti grįžti namo.

— Palūkėk, Bese,— atsakė Ričardas.— Matai, jie neturi aiškių šaudymo taisyklių, ir mano pareiga tai sutvarkyti... Jeigu išrinksite komitetą, džentelmenai, tegu jis šiandien manęs laukia — surašysiu taisykles... — Vyriausiasis apygardos šerifas nutilo supykęs, nes tą akimirką kažin kas be jokių ceremonijų uždėjo jam ant peties ranką.

— Linksmų kalėdų, pusbroli Dikai! — tarė teisėjas Templas, atsiradęs čia niekieno nepastebėtas.— Reikės man geriau prižiūrėti dukterį, sere, jeigu dažnai žadi būti toks galantiškas. Gėriuosi tavo skoniu — vesti damas į tokias pramogas!

— Tai jos pačios užsispyrimas, Diukai,— sušuko šerifas ir, pamatęs, kad nesuspėjo pirmas palinkėti teisėjui linksmų švenčių, susisielojo labiau, negu kitas dėl didelės nelaimės.— Ir turiu pasakyti, jis paveldėtas. Nusivedžiau ją aprodyti, ką mes naujo įtaisėme, ką pagerinome, o ji, išgirdusi pirmą šūvį, galvotrūkčiais nurūko per sniegą į šaudymo varžybas, tartum būtų auklėta šaulių sto-

vykloje, o ne pirmos rūšies pensione. Manau, teisėjau Templai, kad tokias pavojingas pramogas reikėtų visai uždrausti. Beje, man rodos, jos baudžiamos įstatymu.

— Esi, sere, apygardos šerifas, ir tavo pareiga įsigilinti į šį reikalą,— atsakė šypsodamasis Marmadiukas.— Matau, kad Besė atliko mano užduotį, ir, tikiuosi, naujiena buvo maloniai sutikta.

Ričardas viena akimi žvilgterėjo į voką, kurį iki šiol tebelaikė rankoje, ir jo apmaudas išdulkėjo.

— Ak Diukai, mielas pusbroli,— šūktelėjo jis,— paėjėkim truputį į šalį — turiu tau kai ką pasakyti.— Marmadiukui sutikus, šerifas jį pasivedė kiek nuošaliau į krūmus ir tarė: — Pirmiausia, Diukai, leisk man padėkoti, kad taip bičiuliškai užtarei mane valstijos kongrese ir gubernatoriui; juk aš žinau, kad be paramos ir didžiausi nuopelnai nieko nereiškia. Bet juk mes — seserų vaikai, taigi, seserų vaikai, ir tu manimi gali naudotis, kaip, sakysim, savo arkliais: nori jok, nori važiuok — aš tavo paslaugoms. Bet, kiek mano menkas protas neša, to jaunojo Odinės Kojinės bičiulio reikėtų nepaleisti iš akių. Jis turi pavojingą patraukimą prie kalakutų.

— Palik tu jį man, Dikai,— tarė teisėjas,— aš tą jo ligą išgydysiu nuolaidumu. Kaip tik su juo aš ir norėjau pasikalbėti. Tad eime pas šaulius.

AŠTUONIOLIKTAS SKYRIUS

Vargšelis! Net ir motina tikra,
Jei tik atvykt galėtų čia,
Nebepažintų jau sūnaus:
Išblyškęs veidas, jo plaukai nubalę.

Valteris Skotas

Grįžęs su Ričardu į aikštę, teisėjas Templas paėmė dukterį už parankės, ir visi nuėjo į tą vietą, kur jaunasis medžiotojas stovėjo, parimęs ant šautuvo, ir žiūrėjo į gulintį prie kojų negyvą paukštį. Ir čia prasidėjo įspū-

dingas pokalbis, kurį dar labiau pagyvino mergaitės buvimas. Marmadiuko atėjimas nesutrukdė žaidynių, ir visi įsikarščiavę šūkavo ir ginčijosi, kaip pasiseks pataikyti į kitą, šįkart jau prastesnį paukštį. Todėl pasikalbėjimą, kurį čia atpasakosime, girdėjo tik tie, kurie kalbėjosi, ir Odinė Kojinė su Mohikanu, atėję paskui jaunąjį medžiotoją.

— Aš jus labai nuskriaudžiau, misteri Edvardsai, — prabilo teisėjas ir staiga nutilo, pamatęs, kad nuo šių žodžių jaunasis medžiotojas kažkodėl krūptelėjo ir jo veidas persimainė. Bet jaunuolis nieko nepasakė, ir jo susijaudinimas greit praėjo, todėl teisėjas kalbėjo toliau: — Laimė, kad galiu tą skriaudą nors kiek atlyginti. Mano giminaitis, Ričardas Džonsas, gavo tarnybą, ir greitai aš neteksiu pagalbininko, o man reikalingas žmogus, mokąs gerai valdyti plunksną. Nors jūsų išvaizda kukli, bet iš elgsenos matyti, kad esate išsilavinęs žmogus. Dėl skaudančio peties kurį laiką dar vis tiek negalėsi verstis medžiokle.— Susijaudinęs Marmadiukas nejučiomis, kvakerių įpročiu, imdavo visus vadinti „tu".— Mano durys tau atviros, jaunasis drauge, nes šioje naujoje šalyje mes visais pasitikime — čia maža pagundų piktų žmonių godumui. Sutik būti mano padėjėju, nors ir laikinai, ir imk derantį toms pareigoms atlyginimą.

Nei teisėjo tonas, nei pasiūlymas, rodos, negalėjo sukelti tokio aiškaus nenoro, netgi pasibiaurėjimo, kokį matei jaunuolio veide, kai jis klausėsi šios kalbos. Bet vis dėlto, sukaupęs visą valią, jis prisivertė pasakyti:

— Aš tarnaučiau jums, sere, kaip ir kiekvienam kitam, norėdamas dorai užsidirbti sau pragyvenimui, nes mane spaudžia skurdas, netgi didesnis, kaip iš pažiūros gali atrodyti. Tačiau bijau, kad naujosios pareigos kliudys daug svarbesniems mano reikalams, todėl esu priverstas atsisakyti jūsų pasiūlymo ir manytis tik savo šautuvu.

Ričardas, nutaikęs progą, pašnabždėjo Elizabetai, kuri stovėjo, kiek atokiau pasitraukusi:

— Tai įgimtas metiso nenoras atsisakyti laukinių papročių. Esu tvirtai įsitikinęs, kad jų prisirišimas prie klajokliško gyvenimo yra nenugalimas.

— Toks gyvenimas yra nepatikimas,— tarė Marmadiukas, nors ir nenugirdo šerifo pastabos.— Jis gali atnešti didesnių bėdų, negu dabartiniai tavo vargai. Patikėk manimi, jaunasis drauge, nes esu daugiau prityręs: nepastovus medžiotojų gyvenimas tik pusiau su bėda patenkina kasdieninius kūno poreikius ir visai atitraukia nuo dvasinių reikalų.

— Ne, ne, teisėjau,— įsikišo Odinė Kojinė, nors Marmadiukas ne į jį kreipėsi, o gal visai jo nematė.— Paimkite jį į savo pirkią, tegyvenie, nelaikau, bet tik sakykite jam teisybę. Aš miškuose praleidau ilgus keturiasdešimt metų ir, būdavo, po penkerius metus iš eilės neišvysdavau didesnio skynimo, kaip tą tarpą, kur vėjas išversdavo medį. Bet norėčiau žinoti, ar nors vienas žmogus, einantis šešiasdešimt aštuntuosius metus, gyvena lengviau, netgi ten, kur pilna visokių naujoviškų išmonių ir medžioklės įstatymų. O dėl sąžiningumo ir teisingo elgesio su žmonėmis tai aš galiu dar pasirungti su bet kuriuo kad ir iškalbingiausiu diakonu visame patente.

— Tu išimtis, Odine Kojine,— atsakė teisėjas, geraširdiškai linktelėjęs.— Esi blaivininkas, o tokių medžiotojų reta, ir turi tvirtą, ne pagal metus, sveikatą. Bet būtų gaila, kad šis jaunuolis miškuose pražudytų savo sielą. Prašau tave, apsigyvenk mano šeimoje nors tol, kol sugis petys. Štai ir duktė, mano namų šeimininkė, pasakys tau, kad esi mielai laukiamas.

— Žinoma,— su moterišku santūrumu patvirtino Elizabeta.— Nelaimės ištiktas žmogus mums visada bus mielas svečias, o tuo labiau, kad mes esame tos jo nelaimės kaltininkai.

— Taip, jaunuoli,— tarė Ričardas.— O jeigu mėgstate kalakutieną, tai žinokit — mūsų paukštidėje yra gyvas galas kalakutų, ir kuo riebiausių.

Taip sumaniai palaikomas, Marmadiukas pradėjo dar atkakliau įkalbinėti jaunuolį. Jis smulkiai išaiškino, ką turės daryti jo padėjėjas, prabėgomis užsiminė apie algą ir apie tokias smulkmenas, kurias praktiški žmonės laiko svarbiomis. Jaunuolis klausėsi, smarkiai jaudindamasis. Buvo matyti, kad jis kovoja su savimi: kartais atrodydavo, kad jis karštai trokšta pakeisti savo gyvenimą, bet paskui vėl nesuprantamas pyktis užtemdydavo jo veidą, kaip tamsus debesis vidurdienio saulę.

Indėnas, iš išvaizdos toks nusiminęs ir pažemintas, klausėsi teisėjo žodžių, vis labiau domėdamasis. Palengva jis priėjo arčiau kalbančiųjų ir, kai jo akylas žvilgsnis iš jaunuolio veido išskaitė, kad šis jau beveik sutinka, jo nusižeminimo tuoj pat neliko; oriai, kaip tikras indėnų karys, jis žengė į priekį, sakydamas:

— Išklausyk savo tėvo, nes jo žodžiais byloja sena išmintis. Tegu Jaunasis Erelis ir Didysis Žemių Valdovas valgo drauge; tegu jie miega kartu, nebijodami vienas kito. Mikvono vaikai nemėgsta kraujo; jie teisingi ir teisingai elgiasi. Saulė turės daug kartų tekėti ir leistis, kol visi žmonės bus viena šeima,— tai ne vienos dienos darbas, bet daugybės žiemų. Mingai yra apsigimę delavarų priešai, jų kraujas niekad nesusimaišys vigvame ir netekės kartu mūšio lauke. Bet kodėl turėtų būti priešai Mikvono brolis ir Jaunasis Erelis? Jie vienos giminės, tie patys buvo jų protėviai. Išmok laukti, mano sūnau,— tu esi delavaras, o indėnų karys laukti moka.

Ši vaizdi kalba smarkiai paveikė jaunuolį, ir jis pagaliau sutiko su Marmadiuko pasiūlymu. Bet tai būsiąs tik bandymas, ir jeigu kuri pusė panorės nutraukti susitarimą, galės tai padaryti savo nuožiūra. Keistas ir blogai slepiamas vaikino nenoras priimti pasiūlymą, kuriuo daugumas jo padėties jaunuolių būtų apsidžiaugę kaip netikėta proga iškilti, gerokai nustebino tuos, kas jo gerai nepažino, ir padarė jiems blogą įspūdį. Išsiskyrę ir vieni, ir kiti apie tą pasiūlymą ir tekalbėjo. Pradėsime nuo

grįžtančių namo teisėjo, jo dukters ir Ričardo pasikalbėjimo.

— Kviesdamas šį jaunuolį,— prabilo Marmadiukas,— aš nuoširdžiai stengiausi laikytis mūsų išganytojo įsakymo: „Mylėkite tuos, kurie jus skriaudžia." Nesuprantu, kas galėtų tokio amžiaus jaunuolį gąsdinti mūsų namuose. Ar tik ne tu, Bese, savo gražiuoju veideliu?

— Ne, ne,— naiviai tarė Ričardas,— dukterėčia Besė čia niekuo dėta. Ar tu, Diukai, kada girdėjai, jog metisas galėtų apsiprasti su civilizacija? Jis labiau jos kratosi, kaip laukiniai. Ar pastebėjai, Elizabeta, kaip jis stovėjo lyg klišius, įlenkęs į vidų kelius, ir kokios baisios buvo jo akys?

— Nežiūrėjau nei į jo kelius, nei į jo akis, bet kiek kuklesnis elgesys jam būtų geriau tikęs. Tu, mielas tėveli, iš tiesų parodei krikščionišką kantrybę. Mane tas jo pūtimasis jau seniai pykina. Ir štai kokią garbę dabar jis mums padarė! Na, o kokiuose apartamentuose jį įkurdinsime, prie kurio stalo sodinsime gerti nektarą ir ambroziją?

— Su Bendžaminu ir Remarkable,— įsiterpė misteris Džonsas.— Juk nesodinsite jo su negrais. Jis pusiau indėnas, tai tiesa, bet čiabuviai niekina negrus. Ne, jis greičiau mirs iš bado, negu valgys prie vieno stalo su juodukais.

— O aš, Dikai, džiaugsiuosi, jeigu prisiprašysiu jį valgyti su mumis,— tarė Marmadiukas,— nes manau, kad tai, ką tu pasiūlei, jį irgi įžeis.

— Vadinasi, sere,— tarė Elizabeta, tarsi prieš savo norą nusileidusi tėvo valiai,— jūs pageidaujate, kad su juo būtų elgiamasi kaip su džentelmenu?

— Aišku! Juk to reikalaus jo pareigos. Tad pagal jas deramai ir elgsimės, jei tik nepasirodys, kad jis to nevertas.

— Na, na, Diukai! — sušuko šerifas.— Pamatysi, kad ne taip lengva iš jo nulipdyti džentelmeną. Senas priežo-

dis sako, kad tik trys kartos padaro džentelmeną. Štai mano tėvą visi pažinojo, mano senelis buvo medicinos daktaras, jo tėvas — teologijos daktaras, o jo tėvas — iš Anglijos. Tiesa, man niekaip nepasisekė išaiškinti jo kilmės, bet jis buvo arba stambus Londono pirklys, arba žymus provincijos teisininkas, arba jauniausias vyskupo sūnus.

— Tai grynai amerikoniška geneologija,— juokdamasis tarė Marmadiukas.— Ji labai sklandi, kol persikelia per vandenyną, o tada jau viskas paskęsta tamsoje ir prasideda įvairiausi spėliojimai. Tai tu, Dikai, manai, kad tavo protėvis Anglijoje buvo žymus žmogus, nors ir nežinai, kuo vertėsi?

— Na, aišku,— atsakė Ričardas.— Apie tai nuolat girdėdavau savo senąją tetą pasakojant. Mes esame iš geros šeimos, teisėjau, ir visada užėmėme tik garbingas pareigas.

— Stebiuosi, Dikai, kad tu pasitenkini tokiu menku kilmingumu praeityje. Daugumas tokių Amerikos „geneologų" yra pratę savo kilmės istoriją pradėti kaip pasaką apie tris brolius, itin stengdamiesi vieną iš tos trejukės išvesti protėviu kokio nors bendrapavardžio, kuriam geriau pasisekė iškilti, kaip jiems. Bet čionai visi žmonės yra lygūs, jeigu jie moka padoriai elgtis, ir Oliveris Edvardsas mūsų šeimoje — toks pat, kaip vyriausiasis šerifas ir teisėjas.

— Na, Diukai, čia jau, sakyčiau, yra demokratija, o ne respublikonizmas. Bet aš tyliu. Tegu tik jis neperžengia padorumo, nes tada jam parodyčiau, kad net ir šioje šalyje laisvė yra protingai ribojama.

— Betgi, Dikai, tu, tikriausiai, nebausi, kol aš nenuteisiu! O ką pasakys Besė apie mūsų naująjį įnamį? Tokiu klausimu reikia visų pirma pagerbti damų nuomonę.

— Ak, sere,— atsakė Elizabeta,— manau, kad šiuo atveju aš esu panaši į tokį teisėją Templą — ne taip lengvai keičiu savo nuomonę. O rimtai kalbant, nors puslau-

kinio atsiradimas mūsų šeimoje yra neįprastas įvykis, kiekvienam, ką jūs užsigeisite parvesti į namus, aš būsiu mandagi ir jį gerbsiu.

Teisėjas tvirčiau suspaudė jos ranką ir nusišypsojo. O Ričardas, pirmasis eidamas pro vartelius į nedidelį kiemą, iš įprasto plepumo laidė dviprasmiškus įspėjimus.

Tuo tarpu miškų gyventojai — nes trims medžiotojams, nors skirtingo būdo, visai tiko šis pavadinimas,— tylėdami žingsniavo Templtono pakraščiu. Tik kai jie priėjo ežerą ir ledu patraukė prie kalno šlaito, kur stovėjo jų pirkelė, jaunuolis sušuko:

— Kas prieš kokį mėnesį galėjo numatyti tokį dalyką? Aš sutikau tarnauti Marmadiukui Templui — sutikau apsigyventi didžiausio mūsų giminės priešo namuose! Bet kas man daryti? Tačiau neilgai tarnausiu: kai nebebus to, dėl kurio taip turiu daryti, nusikratysiu tarnyba, kaip dulkes nuo kojų.

— Ar jis mingas, kad jį vadini priešu? — tarė indėnas. — Delavarų karys kantriai laukia Didžiosios Dvasios valios. Jis ne moteris ir neverkšlena kaip mažas vaikas.

— O aš jais netikiu, Džonai,— tarė Odinė Kojinė, kuris į visą teisėjo ir jaunuolio pasikalbėjimą žiūrėjo nepatikliai ir abejodamas.— Mums sako, kad dabar nauji įstatymai, ir aš iš tiesų matau, kad kalnuose viskas virsta kitoniškai. Jie taip pakeitė kraštą, kad vos gali atpažinti ežerus ir upes. Turiu pasakyti, kad nepasitikiu gražiomis kalbomis: pažinojau baltųjų, kurie saldžiausiai kalbėdavo, kai labai įsigeisdavo indėnų žemių. Atvirai jums sakau, nors pats esu baltasis ir gimiau padorioje šeimoje netoli Jorko.

— Aš nusilenksiu,— tarė jaunuolis.— Užmiršiu, kas esu. Ir tu, senasis Mohikanai, nebeprisimink, kad esu palikuonis delavarų vado, kadaise valdžiusio šiuos kilniuosius kalnus, šiuos gražiuosius slėnius ir šiuos vandenis, kuriais žengia mūsų kojos. Aš pasidarysiu jo bau-

džiauninku, jo vergu. Bet ar tai ne garbinga vergovė, seneli?

— Seneli! — iškilmingai pakartojo indėnas ir stabtelėjo, kaip paprastai darydavo susijaudinęs.— Taip, Džonas jau senas. Mano brolio sūnau, jeigu Mohikanas būtų jaunas, argi tylėtų jo šautuvas? Ir kurgi slėptųsi elnias, kad jis negalėtų jo rasti? Bet Džonas senas, jo ranka — moters ranka, jo tomahaukas — paprastas kapliukas, jo priešai yra rykštės šluotoms rišti ir karnos pintinėms pinti — kitų priešų jis dabar nebekapoja. Drauge su senatve ateina badas. Štai pažiūrėk dabar į Sakalo Akį: jaunystėje jis keletą dienų galėdavo išbūti nevalgęs, o dabar, jeigu neįmes žagarų į ugnį, tuojau užges. Priimk ištiestą Mikvono sūnaus ranką — jis tau padės.

— Aš jau ne tas, kaip seniau, prisipažįstu tau, Čingačgukai,— pasakė Odinė Kojinė,— bet vis dėlto kartais, kai reikia, galiu pabūti nevalgęs. O kai mes sekėme irokėzus per Bukų mišką, jie pirma savęs ginė visus žvėris, ir aš buvau nieko burnoje neturėjęs nuo pirmadienio ryto iki trečiadienio vakaro. Bet paskui prie pat Pensilvanijos sienos nušoviau tokį riebų elnią, kokio dar žmogus neregėjo. Tau būtų širdis apsalusi, jeigu būtum matęs, kaip delavarai jį kimšo,— aš tada buvau delavarų žvalgas ir padėjau jiems kariauti. Viešpatie tu mano! Indėnai sugulė ir laukia, kada apvaizda pasiųs jiems kepsnį. Bet aš juos aprūpinau: patiesiau elnią, jam nespėjus nė dešimt kartų stryktelėti. Pats buvau per daug nusilpęs ir išbadėjęs, kad knibinėčiausi su mėsa, tad patraukiau kelis gurkšnius kraujo, mėsą žalią suvalgė indėnai. Džonas žino — tenai buvome kartu. Dabar, teisybę sakant, ilgai badauti nebepajėgiu, nors šiaip nedaug valgau.

— Gana kalbų, mano drauge! — sušuko jaunuolis.— Matau, kad visiems reikalinga mano auka, ir aš ją aukosiu. Bet daugiau nekalbėkite, labai prašau. Nenoriu daugiau apie tai girdėti.

Jo draugai nutilo. Netrukus visi priėjo savo pirkelę ir, atšovę gudriai sugalvotas sklendes, matyt, turėjusias saugoti menką jų turtą, suėjo į vidų. Iš vienos pusės tas nuošalus rąstų namelis buvo užverstas didžiulėmis sniego pusnimis, iš kitos apkrautas žagarais ir ąžuolo bei kaštano šakomis, vėjo atplėštomis nuo kamieno. Pro moliu apkrėstą virbų kaminą palei skardį vingiuodamas kilo plonas dūmelis, nudažydamas juodai sniegą iki pat tarpeklio vidaus, kur prasidėjo derlinga žemė su didžiuliais medžiais, milžiniškomis šakomis gožiančiais tą siaurą tarpą apačioje.

Likusi dienos dalis praėjo taip, kaip paprastai praeina panašios dienos naujosiose žemėse. Naujakuriai vėl susirinko į mokyklą pasižiūrėti, kaip seksis misteriui Grantui antrosios pamaldos. Atėjo ir Mohikanas, tačiau, nors dvasininkas, kviesdamas maldininkus prisiartinti prie dievo stalo, akimis ragino ir jį, senasis vadas, prislėgtas gėdos, kad vakar taip nusižemino pasigerdamas, nė nekrustelėjo.

Žmonėms skirstantis, dangus, iš pat ryto pradėjęs niaukstytis, apsitraukė tirštais, juodais debesimis, ir maldininkus, nespėjusius grįžti į savo pirkias, išsibarsčiusias tarpukalnių slėniuose ir net ant kalnų viršūnių, užklupo smarkus lietus. Greitai slūgstančiame sniege pradėjo juoduoti kelmai, nusimetė savo rūbą statinių ir pinučių tvoros, iki tol atrodžiusios lyg sniego kauburiai, einantys per slėnius ir kylantys atšlaitėmis; pradėjo ryškėti juodi medžių stuobriai, kai nuo jų ėmė kristi tirpstanti apledėjusio sniego pluta.

Šiltoje jaukių tėvo namų salėje Elizabeta su Luiza Grant gėrėjosi besikeičiančia aplinka. Net miestelis, iki šiol blizgėjęs nuo apšalo, kad ir nenoromis, nusimetė savo kaukę ir parodė juodus stogus bei aprūkusius kaminus. Pušys purtėsi sniegą, kiekvienas daiktas dengėsi tikrąja savo spalva tokiu greitumu, jog atrodė, kad čia neapsieita be kokios stebuklingos jėgos.

DEVYNIOLIKTAS SKYRIUS

O, jis ne prastos kilmės, vargšelis Edvinas.

Bitis

1793 metų pirmosios kalėdų dienos vakaras buvo vėtringas, bet palyginti gana šiltas. Kai sutemos paslėpė miestelį nuo Elizabetos žvilgsnio, ji, išstovėjusi prie lango, kol paskutiniai šviesos atšvaitai dingo nuo pušų viršūnių, pasitraukė, per dieną ne tik neatsižiūrėjusi miškingų vaizdų, bet dar labiau jų panūdusi.

Dabar jaunoji namų šeimininkė už parankės su mis Grant iš lėto vaikštinėjo po salę, prisimindama dieną matytus vaizdus ir, galimas daiktas, neretai nuklysdama mintimis prie keistų atsitiktinumų, atvedusių į jos tėvo namus jaunuolį, kurio elgesys visai nesiderino su varginga jo padėtimi. Nuo karščio,— mat, tokiai didelei patalpai atšalti reikėjo visos paros,— skaistūs jos skruostai žydėte žydėjo; parausvėjo ir romus, susimąstęs jos draugės veidelis, tik tas rausvumas atrodė liguistas ir teikė jos grožiui liūdesio.

Salės gale už stalo tebesėdį džentelmenai, teisėjo Templo vaišinami įvairiais vynais, dažnai nukreipdavo akis į dvi tylomis vaikštančias merginas. Triukšmingiausiai, o kartais net grubokai, linksminosi Ričardas. Majoras Hartmanas dar nebuvo kaip reikiant įsismaginęs. O Marmadiukas, nors iš prigimties linkęs pajuokauti, bet dabar gerbdamas kartu sėdintį dvasininką, stengėsi nekrėsti jokių išdaigų, netgi pačių nekalčiausių.

Taip svečiai leido laiką dar kokį pusvalandį po langinių uždarymo ir žvakių uždegimo. Bet štai su glėbiu malkų atkrypavo Bendžaminas, ir visi pagyvėjo.

— Ną ką tu čia, gerbiamasis Pompa, prasimanei? — sugriaudė naujai iškeptasis šerifas.— Argi atolydžio metu mūsų nesušildys pati geroji Diuko madera? Neužmiršk, seni, kad teisėjas skrupulingai tausoja bukus ir klevus,— mat, tie brangūs medžiai gali visai išnykti.

Cha-cha-cha! Tu, Diukai, geras, jautrios širdies giminaitis, turiu tau pasakyti, bet kartais įsikali keistų fantazijų... „Nereikia liūdėti, nereikia kentėti..."

Drąsiai užtraukęs dainą, Ričardas greit prislopino balsą ir pagaliau ėmė niūniuoti. Tuo tarpu mažordomas nusimetė naštą ir, atsigręžęs į šerifą, oriai tarė:

— Na, skvaire Dikensai, aš tau va ką pasakysiu: gal aplink stalą ir eina tropikų juosta, bet tas jūsų vandenėlis man kūno nesušildys. Man reikia tikrojo Jamaikos romo, o jeigu ne — tai duok gerų malkų arba Niukaslio anglies. O kiek aš nusimanau apie orą, tai va pasakysiu, kad dabar pats tikrasis laikas užsukti iliuminatorius ir, patogiai įsitaisius, kurstyti ugnelę. Ne veltui, džentelmenai, aš dvidešimt septynerius metus išplaukiojau jūromis ir dar septynerius metus išgyvenau šiuose miškuose: apie tokius dalykus nusimanau kuo puikiausiai.

— Ar neatrodo, kad keisis oras? — pasiteiravo šeimininkas.

— Vėjas persimainė, jūsų malonybe,— atsakė buvęs laivo stiuardas.— O jei persimainė vėjas — lauk ir oro pasikeičiant. Štai aš tarnavau Rodnėjaus laive kaip tik tuo tarpu, kai mes, taip sakant, sudirbome de Grasą, atseit, mesje Lekua tėvynainį. Pūtė ziudvestas, aš buvau kajutėje — maišiau karštą grogą jūrų pėstininkų kapitonui, kurį mūsų kapitonas tą dieną buvo pakvietęs pietų, manding, norėdamas tuo gėrimu atvėsinti per didelį jo karštį. Taigi, maišau aš tą grogą, vis ragauju — mat, kapitonui buvo sunku įtikti — ir jau nutaisiau, kaip reikia, tik staiga — bumpt fokas į stiebą, ir kad pasius laivas zvimbdamas suktis kaip sukutis. Bet laimė, kad šturvalą pasukome į priešvėjinę pusę, tada laivas tik truktelėjo atbulas ir pasviro į pavėjinę pusę. Jei taip kitam iš mūsų laivyno, būtų baigta. O mūsiškis tik pakrypo, na, ir gerai įsėmė vandens. Ir aš niekad savo gyvenime tiek vandens nebuvau nurijęs, kaip tą kartą, mat, tuo metu kaip tik iškišau galvą apsidairyti.

— Stebiuosi, Bendžaminai, kaip tu nemirei nuo vandenligės,— tarė Marmadiukas.

— Galėjau mirti, teisėjau,— atsakė senasis jūrininkas, plačiai šypsodamasis,— bet man nereikėjo toli bėgti vaistų. Gėrimas, manau sau, kapitono svečiui jau nebepatiks, o atūžusi kita banga jį gali taip sugadinti, kad nebepatiks nė man, tad, nieko nelaukdamas, išmaukiau visą puoduką. Tuo tarpu visus pašaukė prie siurblių, ir pradėjome kaip pašėlę pumpuoti vandenį...

— Taigi taigi,— pertraukė jį Marmadiukas.— O kaip ten su oru?

— Va šiandien kiaurą dieną pūtė pietys, o dabar vėjas visai nutilo, tartum jo dumplėms būtų pritrūkę kvapo. Ties šiauriniais kalnais prošvaistė ką tik buvo plaštakos platumo, o šiuo metu ten debesys nyksta lyg nuo stiebų viena po kitos leidžiamos burės. Pasirodžiusios horizonte žvaigždės, nelyginant signalinės ugnys, įspėja mus, kad reikia ruošti daug malkų. Jeigu aš ką nors nutuokiu apie tokius dalykus, tai kaip tik dabar laikas kurti krosnis, nes visi jūsų porterio ir vyno buteliai ana tame bufete susproginės nuo šalčio, nespėjus nė rytinei sargybai pasikeisti.

— Matau, tu apdairus sargybinis,— tarė teisėjas.— Na, tai pleškink malkas, kiek tau patinka, bent šį vakarą.

Bendžamino nereikėjo raginti, ir, nepraėjus nė dviem valandoms, jo rūpestingas apdairumas pasirodė esąs labai pravartus. Pietų vėjas iš tiesų nurimo, ir stojo tyla, paprastai pranašaujanti staigią oro permainą. Dar gana anksti prieš sugulant namiškiams, spustelėjo smarkus šaltis, ir mesje Lekua, pasiruošęs eiti namo, nebeišdrįso iškišti nosies į mėnulio apšviestą gatvę, kol negavo antklodės apsisupti, nors iš apdairumo ir buvo apsirengęs šiltais drabužiais. Dvasininkas su dukterimi apsinakvojo su kitais svečiais pas teisėją. Vakarykščią dieną gerokai prisilinksminę, džentelmenai anksti išsiskirstė į savo kambarius, ir dar gerokai prieš vidurnaktį namai atrodė kaip išmirę.

Elizabeta ir jos draugė dar nebuvo sumigusios, o lauke pradėjo ūžauti šiaurės vakarų vėjas, kurį girdint, taip jauku gulėti šiltame plunksnų patale, kai dar neišblėsęs židinys kambaryje, apsaugotame nuo išvėsimo storomis užuolaidomis ir sandariomis langinėmis. Kai Elizabeta, jau visai apsnūdusi, atmerkė limpančias akis, šniokščiantis vėjas atnešė pratisą gailų kaukimą — per daug nykų, kad galėtų būti šunies, bet vis dėlto labai primenantį to ištikimojo gyvulio balsą, kai nakties tamsa jį pažadina ir jo lojimui suteikia švelnaus iškilmingumo. Luiza prisiglaudė prie Elizabetos, ir ji, matydama, jog viešnia nemiega, patylomis, tartum bijodama išsklaidyti žavesį, tarė:

— Iš tolo tas gailus kaukimas netgi gražus. Ar čia tik ne šunys Odinės Kojinės trobelėje?

— Tai vilkai, išdrįsę nuo kalnų nusileisti į ežerą,— pašnabždomis atsakė Luiza.— Nuo namų juos tik žiburiai atbaido. Vieną naktį alkis juos buvo atvijęs prie mūsų durų. Oi, kokia baisi buvo naktis! Bet jūsų namuose nėra ko baimintis — teisėjas Templas yra toks turtingas ir turi daug gynėjų.

— Teisėjas Templas tramdo net miškus! — sušuko Elizabeta, nusimesdama antklodę ir atsisėsdama lovoje.— Kaip greitai civilizacija pajungia laukinę gamtą! — tęsė ji, apžvelgdama miegamąjį, ne tik patogiai, bet ir prabangiai įrengtą, ir klausydamasi pasikartojančio tolimo kauksmo prie ežero. Tačiau, pastebėjusi, kad tie garsai gąsdina jos baikščiąją draugę, Elizabeta vėl atsigulė ir greitai užmigo kietu miegu, užmiršusi visas permainas — ir apygardoje, ir savo gyvenime.

Rytą mergaitės išbudo, kai atėjusi tarnaitė pradėjo kurti krosnį. Mis Templ kambarys, nors ir labai gerai įrengtas, buvo išsivėdinęs ir šaltas. Atsikėlusios jos čia apsirengė. Elizabeta priėjo prie lango ir, atitraukusi užuolaidą bei atidariusi langines, norėjo pasižiūrėti į miestelį ir ežerą. Bet pro storai apšalusį stiklą tegalėjo

matyti tik tiek, kad lauke jau šviesu. Tada ji atidarė langą, ir prieš akis atsivėrė didingas reginys.

Nusimetęs baltą sniego apdangalą, ežero ledas atspindėjo tekančios saulės spindulius kaip poliruotas veidrodis. Namai irgi buvo pasipuošę lediniu apdaru, žvilgančiu kaip svidintas plienas. Didžiuliai nuo stogų nukarę varvekliai skaisčiai žėrėjo, atsispindėdami vieni nuo kitų, iš saulėtosios pusės jie tviskėjo auksu, o nuo sienos pusės atrodė tamsūs. Bet labiausiai mis Templ žvilgsnį traukė beribiai miškai ant kalnų, tolumoje kyšančių vienas per kitą. Stambios pušų ir tujų šakos linko nuo apšalo, o aukštos jų viršūnės, iškilusios virš garbanotų ąžuolų, bukų ir klevų, spindėjo kaip sidabriniai špiliai ant sidabrinių kupolų. Vakaruose, palei pat horizontą, ėjo banguota virpančios šviesos juosta, tartum ten, nepaisant visų gamtos dėsnių, netrukus turėjo užtekėti nesuskaitoma daugybė saulių. Priešakiniame to paveikslo plane, ežero pakraščiais ir aplink miestelį, medžiai atrodė apsagstyti deimantais. Net kalnų šlaitai, dar neapšviesti saulės, buvo pasipuošę lediniu apdaru, kuris sublizgo visais atspalviais, vos tik pirmasis saulės spindulys palietė tamsius tujų spyglius, žvilgančius su krištoliniu rūbu. Trumpai sakant, visas gamtovaizdis virpėjo, mirgėjo, nes ir ežeras, ir kalnai, ir miestelis, ir miškai žėrė įvairaus atspalvio ir ryškumo spindulius.

— Pasižiūrėk! — sušuko Elizabeta.— Tik tu pasižiūrėk, Liza. Eikš greičiau prie lango ir žiūrėk, kaip nuostabiai viskas pasikeitė!

Mis Grant pakluso ir, minutėlę pastovėjusi prie atviro lango, tyliai, tartum ko bijodama, tarė:

— Permaina iš tiesų didžiulė. Nesuprantu, kaip jis galėjo taip greitai pasikeisti.

Elizabeta atsigręžė, nustebusi, kad išsilavinusi jos draugė taip temoka išreikšti savo pasigėrėjimą; bet ji dar labiau nustebo, pamačiusi, kad švelnios mėlynos mis Grant akys žiūri ne į gamtos vaizdus, bet į gražiai apsigerbusį jaunuolį, palei duris šnekantį su jos tėvu. Tik

dirstelėjusi antrą kartą, Elizabeta atpažino jaunąjį medžiotoją, apsirengusį nors kukliai, bet kaip dera tikram džentelmenui.

— Šioje stebuklingoje šalyje, atrodo, nėra galo stebuklams,— tarė Elizabeta,— o tarp visų pasikeitimų šis irgi užima ne paskutiniąją vietą. Aktoriai tokie pat nepralenkiami, kaip dekoracijos.

Mis Grant paraudo ir nusigręžė nuo lango.

— Aš esu paprasta kaimo mergaitė ir bijausi, kad su manim draugauti jums nebus įdomu,— tarė ji.— Man... man atrodo, kad ne visada suprantu, ką sakote. Aš iš tiesų maniau, kad norėjote man parodyti, kaip pasikeitė misteris Edvarsas. Juk ta permaina tikrai nuostabi, jeigu prisiminsime jo kilmę. Sako, jis pusiau indėnas.

— Jis yra kilmingas laukinis. Bet eime, pavaišinsim šį sachemą[1] arbata, nes jis, tikriausiai, yra karaliaus Pilypo palikuonis, jeigu ne Pokahontos vaikaitis.

Salėje merginas pasitiko teisėjas Templas ir pasivėdėjo dukterį į šalį papasakoti, kad naujasis jų gyventojas pakeitė išvaizdą, nors Elizabeta jau pati buvo tai mačiusi.

— Jis nenorom kalba apie savo praeitį,— tęsė Marmadiukas,— bet iš kalbos ir elgesio sprendžiu, kad yra matęs geresnių dienų. Esu linkęs sutikti su Ričardo nuomone apie jo kilmę — mat, dažnai indėnų pirkliai labai pagirtinai išauklėdavo savo vaikus ir...

— Gerai, tėveli,— pertraukė jį duktė, juokdamasi ir nežiūrėdama jam į akis.— Visa tai puiku, turiu pasakyti, bet kadangi aš nė žodžio nesuprantu mohokų kalbos, jis turės pasitenkinti anglų kalba. O kad deramai elgtųsi, manau jūs akylai jį prižiūrėsite.

— Žinoma,— atsakė teisėjas, švelniai paėmęs ją už rankos.— Tačiau, Bese, nieko nereikia tam vaikinui kalbėti apie praeitį. To jis mane prašė kaip kokios malonės. Šiuo metu jis gal kiek irzlus dėl tebeskaudančio peties,

[1] Sachemas — kai kuriose indėnų gentyse taip vadinamas vyriausiasis vadas.

bet žaizda, atrodo, greit sugis, ir vėliau jis pasidarys kalbesnis.

— Ak, sere, nelabai mane kankina tas pagirtinas troškimas viską žinoti, vadinamas smalsumu. Laikysiu jį esant kokio nors žymaus vado sūnumi — Kukurūzų Stiebo ar Kukurūzų Augintojo, o gal net pačio Didžiosios Gyvatės. Kaip su tokiu ir elgsiuosi, jei tik jis kada neužsigeis nusiskusti gražiųjų savo plaukų, pasiskolinti iš manęs kokio pustuzinio geriausių auskarų, užsidėti šautuvą ant peties ir netikėtai dingti, kaip netikėtai pasirodė. Tad eime, sere, ir būkime svetingi, nors tą trumpą laiką, kol jis pas mus.

Teisėjas nusišypsojo iš dukters juokų ir, paėmęs ją už parankės, įsivedė į valgomąjį, kur jau sėdėjo jaunasis medžiotojas, iš išvaizdos sprendžiant, nutaręs taip laikytis, kad jo atsiradimas čia būtų kuo mažiausia pastebimas.

Taigi šitokiu nepaprastu būdu padidėjo teisėjo Templo šeimyna, kur, jaunuolį atvedę, kol kas ir paliksime stropiai ir sumaniai dirbti Marmadiuko paskirto darbo.

Majoro Hartmano viešnagė baigėsi, ir jis vėl trims mėnesiams atsisveikino su šeimininkais. Misteriui Grantui daug laiko atimdavo važinėjimai į tolimas parapijos sritis, todėl jo duktė pasidarė nuolatinis svečias teisėjo namuose. Ričardas su jam įprastu įkarščiu ėmėsi naujųjų savo pareigų, o Marmadiukas turėjo daug darbo su norinčiais įsigyti fermas žmonėmis, ir žiema greitai praėjo. Ežeras buvo svarbiausia jaunuomenės pasilinksminimų vieta, ir merginos, susėdusios į vienkinkes roges, vadelėjamas Ričardo, o kai būdavo mažiau sniego, tai dar lydimos ir Edvardso su pačiūžomis, ten praleisdavo daug valandų tyrame kalnų ore. Laikui bėgant jaunuolis dėl naujos padėties vis darėsi po truputį atviresnis, bet, atidžiau jį pasekęs, galėjai matyti, kad kartais jį apima didžiulis apmaudas.

Per tris mėnesius Elizabeta matė, kaip vis daugiau ir daugiau erdvių skynimų atsiranda kalnų šlaituose, kur

naujakuriai, kaip sakydavo vietiniai, „statė palapines", o daugybė pravažiuojančių pro miestelį rogių su kviečiais ir potašo statinėmis rodė, kad jie ne veltui dirba. Trumpai sakant, kolonija klestėjo, ir gyvenimas virte virė. Zujančios keliais rogės — vienos apkrautos kuklia manta, prisėdusios besišypsančių moterų ir vaikų, smalsiai stebinčių naujas apylinkes, kitos kupinos vietos gaminių ir skubančios į Olbanio rinką, masino daugelį emigrantų keltis į šiuos laukinius kalnus ieškoti gerovės ir laimės.

Miestelyje tarpo visokie verslai. Kylant krašto gerovei, turtėjo amatininkai, naujais papročiais ir siekimais vis labiau artėdami prie miestietiško gyvenimo. Žmogus, gabenantis paštą, arba paštininkas, kaip jį visi vadino, ėmė kalbėti pradėsiąs vežioti keleivius; ir tikrai, žiemą, įsisodinęs į dvikinkes roges vienišą keleivį, jis porą kartų per pusnynus nušvilpė į Mohoką, pro kurį dukart savaitėje kaip žaibas lėkdavo keleivinė karieta, valdoma prityrusio vežėjo „iš pajūrio". Ankstyvą pavasarį, skubėdamos, kol dar nepaleido sniego, iš „senųjų valstijų" pradėjo grįžti šeimos, žiemą nuvažiavusios aplankyti savo giminių; dabar su jomis važiavo kone visi tų giminių kaimynai, kurie, sugundyti svečių pasakojimų, paliko savo fermas Konektikute ir Mesečusetse, norėdami pamėginti laimę miškuose.

O tuo tarpu Oliveris Edvardsas, kurio staigus pakėlimas nieko nestebino šioje pripratusioje prie visokių permainų šalyje, ištisas dienas stropiai dirbo darbą, kurį jam buvo pavedęs Marmadiukas, bet naktis dažnai praleisdavo Odinės Kojinės pirkelėje. Nors šiuos medžiotojų susitikimus gaubė kažkokia paslaptis, visi trys juos labai brangino. Mohikanas retkarčiais atsilankydavo teisėjo namuose, bet Netis ten nesirodė. Edvardsas, kai tik turėjo laisvo laiko, eidavo į senąją būstinę ir iš ten neretai grįždavo per pusnynus tamsią naktį, pūgai siaučiant, o kartais net rytą, saulei tekant, jei iš vakaro taip susivėlindavo, jog namie būtų radęs visus sugulusius. Šios jo

kelionės keldavo visokių spėliojimų tiems, kurie apie jas žinojo, bet niekas apie tai nekalbėjo. Tik kartais Ričardas kam nors pašnabždėdavo į ausį:

— Nėra ko stebėtis: metisas negali pamiršti laukinių papročių, norş šiaip jis daug labiau prasitrynęs, negu iš tokios kilmės žmogaus galėtum laukti.

DVIDEŠIMTAS SKYRIUS

Pirmyn! Negalim gaišt, daina manoji,
Kalnuos dar daug takų mūs laukia.

Baironas

Auštant pavasariui, milžiniški sniego vėpūtiniai, kurie nuo speigų, atodrėkių ir audrų taip sukietėjo, jog atrodė, kad dar ilgai galės laikyti žemę savo nykiame glėbyje, ėmė nykti nuo drungnų vėjų ir kaitrių saulės spindulių. Kartais tartum prasiverdavo dangaus vartai, ir per žemę dvilktelėjęs švelnus vėjelis išbudindavo viską, kas gyva ir negyva: tada keletą valandų visų akyse žėrėdavo pavasario džiaugsmas ir laukai tartum šypsojosi pavasarine šypsena. Kai atūžęs ledinis šiaurys vėl viską sustingdydavo, žemė atrodydavo vėl tokia pat šalta ir nyki, kaip ir tie juodi debesys, užslinkę saulę. Tokie susirėmimai tarp pavasario ir žiemos vis dažnėjo, o žemė, kaip šios kovos auka, pamažu prarado žvilgantį žiemos apdarą, dar neįsigijusi pavasarinio.

Praėjo kelios tokios niūrios savaitės, ir tuo metu miestelio ir jo apylinkių gyventojai atsisveikino su pilnu rūpesčių ir paprastų pramogų žiemos gyvenimu, ruošdamiesi sunkiems pavasario darbams laukuose ir prie namų. Svečiai išsiskirstė, keletą mėnesių krautuvėlėse vykusi gyva prekyba apmirė; suvažinėta žvilgančio sniego danga ant kelių pavirto neišvažiuojama koše, ir dabar čia nebesimatė, kaip būdavo žiemą, linksmų ir triukšmingų keliauninkų, šliaužiančių rogėmis kelių vingiais.

Trumpai tariant, viskas rodė, kad turi pasikeisti ne tik žemė, bet ir tie, kuriuos ji maitina ir rengia.

Rūmų jaunimas, kur Luiza Grant buvo beveik nuolatinė gyventoja,— anaiptol nebuvo abejingas šių lėtų ir apgaulingų permainų stebėtojas. Kol dar laikėsi rogių kelias, merginos dažnai dalyvaudavo žiemos pramogose: ne tiktai kasdieninėse iškylose po kalnus ir klonius per dvidešimt mylių aplinkui, bet ir įvairiausiuose išradingai sugalvotuose pasilinksminimuose ant užšalusio ežero plynės. Kada po atlydžio ledas pasidarydavo lygus kaip veidrodis, važinėdavosi Ričardo rogėmis, kurias jo paties vadelėjamas ketvertas nešdavo greičiau už vėją, sukdavosi jaudinančia, pavojinga „ledo karusele", važinėdavosi ir vienkinkiu važeliu arba rogutėmis, kurias traukdavo kuris nors džentelmenas, čiuoždamas pačiūžomis. Žodžiu, teisėjo Templo šeima susigalvodavo įvairiausių pramogų žiemos nuoboduliui išsklaidyti. Elizabeta prisipažino tėvui, kad žiema praėjo daug linksmiau, negu ji tikėjosi, ir kad čia daug padėjusi jo biblioteka.

Nuolat kaitaliojantis šalčiams su atlydžiu, keliai, pavojingi net palankiu metų laiku, pasidarė visai nebeišvažiuojami, todėl teisėjo rūmų gyventojos, pripratusios leisti laiką atvirame ore, roges pakeitė jojamaisiais arkliais. Nedideliais, gerai prajodinėtais arkliukais jos jodavo į kalnus ir pasiekdavo nuošaliausius klonius, kuriuose jau rasdavo įsikūrusius sumanius nausėdžius. Į šias ekskursijas merginas lydėdavo kuris nors vienas arba net visi šeimos vyrai, jeigu tik nebūdavo kuo užsiėmę.

Jaunasis Edvardsas kaskart jautėsi vis laisviau ir išvykose dažnai būdavo linksmas ir nerūpestingas,— tuo metu jis lyg užmiršdavo viską, kas jį taip kankino. Įpročiai ir jaunatviškas gyvumas sakytum nuslopino jo slaptojo sielvarto priežastis, nors būdavo akimirkų, kai, besikalbant su Marmadiuku, Edvardso veidą užtemdydavo nesuprantamas pyktis, kaip ir pirmosiomis jų pažinties dienomis.

Sykį kovo pabaigoje šerifui pavyko prikalbėti Elizabetą ir jos jaunąją draugę kartu su juo nujoti prie pasvirusios viršum ežero kalvos, kuri, kaip buvo pasakojama, esanti labai vaizdinga.

— Be to, dukterėčia Bese,— įkalbinėjo energingas Ričardas,— pakeliui apžiūrėsime Bilio Kerbio cukraus verslovietę. Jis verda cukrų Džeidui Rensomui rytiniame jo sklypo pakraštyje. Visoje apygardoje niekas geriau neišvirs cukraus už tą Kerbį. Juk tu prisimeni, Diukai, kai Kerbis tik atsikėlė čia gyventi, aš buvau jį nusisamdęs, todėl nėra ko stebėtis, kad jis šitą darbą gerai išmano.

— Bilis, žinoma, geras miško kirtėjas,— tarė Bendžaminas, laikydamas už apynasrio šerifo arklį, kol pastarasis lipo į balną.— Jis kirviu darbuojasi ne blogiau kaip burių meistras adata, arba siuvėjas lygintuvu. Sako, kad jis pats vienas gali nukelti nuo ugnies katilą su potašu, nors aš pats to nemačiau, bet taip pasakoja. Esu ragavęs jo išvirto cukraus, kuris, teisybę sakant, nėra toks baltas, kaip laivo bramselis, bet mano bičiulė mis Petiboun tvirtina, kad jis nepaprastai saldus. O jūs, skvairai Dikensai, juk žinote, kad visos beždžionės saldumynus mėgsta ir apie juos išmano.

Bendžamino sąmojį palydėjęs skambus Ričardo kvatojimas, kuriam pritarė ir paties Bendžamino nelabai melodingas juokas, aiškiai rodė tų vyrų artimumą. Tačiau kiti jų pokalbio negirdėjo, nes vieni patys lipo į balnus, o kiti padėjo užsėsti ant arklių damoms. Pagaliau visa draugė nujojo per miestelį tvarkinga vorele. Stabtelėję prie mesje Lekua namų ir palaukę, kol jis taip pat užsiropštė ant savo žirgo, raiteliai nujojo į miestelio pakraštį ir įsuko į vieną iš miestelyje susibėgančių kelių.

Naktimis žemę dar sukaustydavo gruodas, bet dieną būdavo šilta, ir ant kelio pasidarydavo didžiausia purvynė, todėl raiteliams teko joti kelio pakraščiu, kur arkliai galėjo žengti per veleną neklimpdami. Žolė dar mažai kur kalėsi, ir žemė, tokia šalta, šlapia ir nyki, kėlė liū-

desį. Sniegas dar bolavo tolimuose kirtimuose, kurie matėsi šen bei ten kalnų šlaituose, tačiau ten buvo ir properšų be sniego, kur žaliavo vešlūs kviečiai, teikdami artojui daug vilčių. Vargu ar begali būti didesnis kontrastas, kaip šis tarp žemės ir dangaus, nes viršum mūsų aprašytosios niūrios dykynės tartum jūra plytėjo žydras dangus be jokio debesėlio, o šilta ir gaivinanti saulė iš ten žėrė karštus savo spindulius.

Ričardas jojo priekyje kaip ir kitais kartais, kada nereikėdavo didelio sugebėjimo būti vadovu, ir kaip įmanydamas stengėsi sudominti bendrakeleivius pokalbiu.

— Dabar pats tinkamiausias oras cukrui virti, Diukai,— šūktelėjo jis,— naktį braška, o dieną teška! Galiu eiti lažybų, kad tokią šiltą dieną sula iš klevų čiurkšlėmis trykšta kaip vanduo malūno latake. Kaip gaila, teisėjau, kad jūs savo fermerių neapmokote virti cukrų moksliniu būdu. O tam nereikia tiek mokslo, kiek jo turi daktaras Franklinas, tikrai nereikia, teisėjau Templai.

— Didžiausias mano rūpestis, mielasis Džonsai,— atsakė Marmadiukas,— yra apsaugoti šį didžiulį turtų ir gerovės šaltinį nuo pačių nausėdžių beatodairiško eikvojimo. Kai padarysime tą svarbų darbą, bus galima pagalvoti ir apie cukraus gamybos patobulinimą. Juk tu žinai, Ričardai, kad aš jau rafinuoju mūsiškį cukrų, ir jo galvos išeina tokios baltos, kaip sniegas ant anų laukų, o saldžios kaip tikras sacharinas.

— Nesvarbu, ar ten sacharinas, ar terpentinas, ar dar koks nors „inas", teisėjau Templai, bet tau vis tik nepavyko pagaminti didesnio gabalo už gerą saldainį,— atšovė šerifas.— Žinai, sere, aš manau, kad jokio eksperimento negalima laikyti vykusiu, jeigu jis neduoda praktinės naudos. Jeigu aš, sere, turėčiau šimtą ar tikriau du šimtus tūkstančių akrų žemės kaip kad pats, tai pastatydinčiau cukraus fabriką pačiame miestelyje ir pasikviesčiau mokytų žmonių gamybai tvarkyti; šitokių žmonių lengva surasti, sere; taip, sere, visai nesunku atrasti žmonių, kurie išmano šio dalyko teoriją ir praktiką.

Aš parinkčiau jaunų ir stiprių medžių giraites ir cukraus galvas gaminčiau ne saldainio dydžio, bet, velniai rautų, Diukai, sulig šieno kupeta.

— Ir nusipirktumėt visą krovinį iš vieno tokio laivo, kurie plaukioja į Kiniją,— sušuko Elizabeta.— Katilus potašui virti paverstumėte arbatiniais puodeliais, o valtis iš ežero — lėkštutėmis ir, iškepęs pyragą ana toje kalkių degykloje, sukviestumėte visą apygardą arbatos gerti! Genijaus planai visada nuostabūs! Jūs gi žinote, sere, kad žmonės pripažįsta teisėjo Templo cukrų esant tikrai gerą, nors jis ir neišlieja tokių galvų, kurių dydis patenkintų milžiniškus jūsų užmojus.

— Šaipykis, šaipykis, dukterėčia Elizabeta, šaipykis, meldžiamoji,— atkirto Ričardas ir, išdidžiai mosuodamas rimbu, taip pasisuko balne, kad jo veidą galėtų matyti bendrakeleiviai.— Bet aš kreipiuosi į sveiką protą, gerą skonį ir, kas dar svarbiau, į skonio pojūtį, vieną iš penkių įgimtų žmogaus pojūčių: argi didelė cukraus galva ne geriau parodo gamybos tobulumą už tą mažytį cukraus gabalėlį, kokiu jūsų olandės užsikanda, gerdamos arbatą? Kiekviename darbe yra du keliai: vienas teisingas, o kitas klaidingas. Pats dabar verdi cukrų, gerai; sakykim, gali išlieti ir cukraus galvas, tačiau kyla klausimas, ar šis cukrus tikrai yra geriausias ir ar nebūtų galima pagaminti geresnio?

— Tavo teisybė, Ričardai,— rimtai atsakė Marmadiukas, matyt, labai susidomėjęs šiuo klausimu.— Kas tiesa, tai tiesa; mes verdam cukrų, tačiau būtų labai naudinga, ištyrus, kiek jo pagaminam, ir ar mūsų gamybos būdas yra pats geriausias. Aš tikiuosi dar sulaukti tokių laikų, kai ištisos fermos ir cukrinių klevų plantacijos bus skiriamos šiai ūkio šakai. Mes dar pernelyg mažai težinome apie paties medžio savybes, kurios ir yra to lobio šaltinis, ir neištyrėme, ar nebūtų galima jų pagerinti, kauptuku bei plūgu išpurenant dirvą.

— Kauptuku bei plūgu! — nusikvatojo šerifas.— Tu, vadinas, pastatytum darbininkus purenti žemę aplink

šitokį medį,— kalbėjo jis, rodydamas į šimtametį klevą, kurių tiek daug tame krašte.— Kaupuoti medžius! Visai tas pat, kaip ir anglies ieškoti. Ką tu! Mano brangusis giminaiti, verčiau paklausyk protingo patarimo ir man vienam palik rūpintis cukriniais klevais. Štai, pavyzdžiui, misteris Lekua gyveno Vest-Indijoje ir matė, kaip ten verdamas cukrus. Tegul mums jis papasakos apie tai, ir tada tu suprasi visą šio dalyko esmę. Papasakokite, mesje, kaip ten Vest-Indijoje cukrus gaminamas? Gal tuo pačiu būdu, kaip ir pas teisėją Templą?

Džentelmenas, į kurį kreipėsi šerifas, jojo nedideliu, ramiu arkliuku su taip aukštai pakeltomis balnakilpėmis, kad dabar, kopiant miško takeliu į nedidelį skardį, raitelio keliai beveik visai siekė smakrą. Prancūzas negalėjo paremti savo atsakymo nei gestais, nei gražbylystėm, nes kalnas buvo status ir slidus; nors jis turėjo nepaprastai dideles akis, tačiau jos toli gražu ne visuomet suskubdavo jį perspėti apie staiga užstojančius kelią brūzgynus, nukarusias šakas ir griaumedžius. Viena ranka dangstydamas veidą nuo šakų, o antrąja iš visų jėgų tempdamas pavadį ir prilaikydamas nerimstantį arklį, Prancūzijos sūnus atsakė:

— Sucre[1] Martinikoje gaminamas, mais. . . mais ce n'est pas[2] medis. Tai yra. . . ką jūs vadinate. . . je voudrois que ces chemins fussent su diable[3]. . . ką jūs vadinate švendris.

— Švendrės,— tarė Elizabeta, šypsodamasi iš atsargiausiojo prancūzo, kuris nusikeikė, manydamas, kad čia jo niekas nesupranta.— Oui, mam'selle, švendrės.

— Taip, taip,— šūktelėjo Ričardas,— tuos augalus neišprusę žmonės švendrėmis vadina, bet tikras jų pavadinimas saccharum officinarum; o medį, kurį mes vadinam kietuoju arba cukriniu klevu, reikia vadinti acer

[1] Cukrus *(pranc.)*.
[2] Bet tai ne *(pranc.)*.
[3] Tegu velniai griebia šitokius kelius *(pranc.)*.

saccharinum. Čia moksliniai pavadinimai, mesje, ir aš neabejoju, kad jūs juos gerai žinote.

— Tai graikiškai ar lotyniškai, misteri Erdvardsai? — pašnibždomis paklausė Elizabeta jaunuolio, kuris tuo metu laikė šakas, kad ji ir jos bendrakeleiviai galėtų prajoti pro brūzgyną.— O gal čia jau tokie moksliški išsireiškimai, kad juos išversti galėtumėte tiktai jūs?

Juodos jaunuolio akys pažvelgė į ją su apmaudu, kuris bematant pranyko.

— Turėsiu galvoje jūsų abejones, mis Templ, sekantį sykį apsilankęs pas savo senąjį bičiulį mohikaną; aš manau, kad jis arba Odinė Kojinė padės man išspręsti šį klausimą.

— Tai jūs visai nemokate jų kalbos?

— Šiek tiek moku, bet misterio Džonso mokslišką kalbą ir mesje Lekua įmantrius posakius geriau suprantu.

— Jūs kalbate prancūziškai? — tuojau pat vėl paklausė mergina.

— Šią kalbą gerai moka irokėzai, ir ji paplitusi visoje Kanadoje,— atsakė jis nusišypsodamas.

— Betgi tai mingai, jūsų priešai!

— Būčiau patenkintas, neturėdamas didesnių priešų,— atsakė jaunuolis ir, spustelėjęs arklį pentinais, užbaigė šį užuominomis persunktą pokalbį.

Tačiau Ričardas karštai tęsė savo samprotavimus, kol raiteliai pasiekė retu mišku apaugusią kalno viršūnę, kur jau nebebuvo nei tujų, nei pušų, o augo vien giraitės jų ginčą sukėlusių medžių, išdidžiai tiesiančių į dangų savo išlakius kamienus ir skarotas šakas. Visi krūmokšniai buvo iškirsti tose giraitėse arba verslavietėse, nes žmonės taip vadindavo klevynus, čia įrengę pačius paprasčiausius prietaisus sulai tekinti ir cukrui virti. Daugelio akrų plotą užimanti giraitė priminė milžinišką šventyklą, kur klevų kamienai stovėjo lyg kolonos, jų vainikai buvo panašūs į kapitelius, o dangus atrodė kaip skliautas.

Kiekviename medyje palei žemę buvo nerūpestingai įkirsti gilūs rantai ir į juos įstatyti alksnio ar sumacho žievės vamzdeliai, kuriais sutekėdavo sula į grubiai išskaptuotas liepines geldas, pastatytas prie kiekvieno medžio; iš tokio primityvaus įtaiso daug sulos nuvarvėdavo ir žemėn.

Prijoję aikštelę, raiteliai sustojo pailsinti arklių ir pažiūrėti, kaip tekinama sula, nes nė visi buvo matę. Tučtuojau tylą nutraukė sklindantis iš po medžių šakų malonus ir stiprus balsas, užtraukęs populiarią dainelę, kurios posmai, juos sudėjus, nusitęstų nuo Konektikuto vandenų iki Ontarijo krantų. Melodija buvo gerai pažįstama; nors pirmą kartą nuskambėjo tautai lemtingą valandą, vėliau tapo tokia žymi, kad, vos išgirdus linksmas jos intonacijas, sutvaska kiekvieno amerikiečio širdis.

Rytų valstijos apgyventos,
Miškais apaugę vakarai, ser.
Kalnuos galvijų ganos bandos,
Prekeivių čia pilni keliai, ser.
Tad liekis, putoki, saldžioji sula,
Tau metas užvirti, brangioji!
Nors akys jau limpa, užmigt nevalia,
Kol verdi tu čia ir putoji!

Koksai brangus cukrinis klevas:
Maitina jis ir šildo;
Kas jaučiasi sunegalavęs,
Tą vėl jėgų pripildo!
Tad liekis, putoki, saldžioji sula. . .

Arbatą žmonės mėgsta gerti,
O vyrai mėgsta grogą, ser,
Klevinio cukraus juk įberti
Į gėrimą nebloga, ser.
Tad liekis, putoki, saldžioji sula. . .

Kai dainininkas traukė šią skambią dainelę, Ričardas pagal taktą bakšnojo rimbu savo ristūnui per karčius ir visu kūnu lingavo, kinknodamas galvą. Baigiantis dainai, šerifas jau niūniavo priedainį, o sulig paskutiniojo punktelio priedainiu, nuo žodžių „saldžioji sula", ėmė ir pats traukti, ne tiek anam dainininkui pritardamas, kiek šaukdamas, kad būtų kuo toliau girdėti.

— Puikiai sudainavom! — taip pat garsiai sušuko šerifas.— Graži daina, Bili Kerbi, ir puikiai padainuota. Iš kur tu išmokai žodžius? Ar ji čia jau visa? Ar negalėtum man jos išrašyti?

Cukradarys, triūsęs prie savo katilų netoli raitelių, labai abejingai atsigręžė ir visai ramiai pasižiūrėjo į besiartinančius lankytojus. Kiekvieną prajojantį jis pasveikindavo, nuoširdžiai ir mandagiai linktelėdamas galvą, tačiau laikėsi lygybės, ir su damomis sveikinosi visai taip, kaip su vyrais,— nei skrybėlės palietė, nei jokiu kitu gestu neparodė ypatingesnės pagarbos.

— Kaip laikotės, šerife? — paklausė miškakirtys.— Kokios naujienos miestelyje?

— Nieko naujo, Bili,— atsakė Ričardas.— O čia kas? Kur tavo keturi katilai, kur loviai ir geležinės formos sirupui atšaldyti? Nejaugi tu verdi cukrų tokiu nemokšišku būdu? O aš tave laikiau geriausiu cukradariu visoje apygardoje.

— Ir neapsirikote, skvairai Džonsai,— atsakė Kerbis, nenutraukdamas savo užsiėmimo.— Jeigu reikia iškirsti miško, ar išgarinti klevo sulos, ar išdegti plytų, ar paruošti karčių, ar išvirti potašo, ar apkaupti kukurūzus, tai čia, Otsego kalnuose, niekas geriau už mane to nepadarys, bet kirsti mišką man labiausiai prie širdies, nes kirvis mano mėgstamiausias įrankis.

— Jūs yra auksinis ranka, misteri Bili,— pajuokavo mesje Lekua.

— Ką? — tarė Kerbis, o jo žvilgsnis buvo toks nuoširdus, kad visai nesiderino su milžiniška figūra ir rūsčiu veidu.— Jeigu dėl prekybos, tai galiu pasakyti, kad šį

sezoną niekur negausit geresnio cukraus. Jame nerasi priemaišų, kaip Vokiečių lygumose kelmų; be to, jis turi gryną klevo kvapą. Niujorke tokį cukrų pirktų kaip saldainį.

Prancūzas nuėjo prie medžio luobu dengtos pašiūrėlės, kurioje Kerbis laikydavo išvirtą cukrų, ir žinovo žvilgsniu ėmė tyrinėti cukraus gabalus. Tuo metu Marmadiukas nulipo nuo arklio ir atidžiai apžiūrinėjo medžius bei prietaisus, nuolat reikšdamas savo nepasitenkinimą, kad taip nerūpestingai tekinama sula ir verdamas cukrus.

— Tu gerai išmanai šį darbą, Kerbi,— tarė jis.— Kaipgi tu išverdi cukrų? Aš čia matau tiktai du katilus.

— Iš dviejų katilų tiek pat naudos, kaip ir iš dviejų tūkstančių, teisėjau. Aš išsiverčiu be visokių išmonių; tegul jų griebiasi tie, kurie verda cukrų dideliems ponams; bet jeigu jums reikia tikro klevinio cukraus, tai geresnio už manąjį niekur nerasit. Pirmiausia aš atrenku medžius, o įkartus darau vėliau — maždaug apie vasario pabaigą, na, šituose kalnuose antroje kovo pusėje, žodžiu, kada sula jau ima gerai tekėti...

— O sakyk,— pertraukė jį Marmadiukas,— ar tu atrenki medžius pagal kokius nors išorinius požymius?

— Visur reikia patyrimo,— atsakė Kerbis, vikriai pamaišydamas katile sirupą.— Juk taip pat reikia žinoti, kada ir katilą pamaišyti. Šito reikia išmokti. Juk Romą ne per vieną dieną pastatė, o taip pat ir Templtoną, nors tas miestukas gan greit auga. Aš niekada nepaliesiu medžio, jei jis užskuręs ar turi supleišėjusią žievę. Medžiai, kaip ir žmonės, suserga, na, o tekinti sulą iš ligoto medžio tiek pat naudos, kaip apšlubusį arklį kinkyti į pašto karietą ar nuvarytais jaučiais vežioti rąstus.

— Visa tai tiesa. Tačiau kokie gi būna ligos požymiai? Kaip tu atskiri sveiką medį nuo ligoto?

— O kaip gydytojas atskiria, kada žmogų krečia drugys ir kada purto šaltis? — įsiterpė Ričardas.— Be abejo, apžiūrinėja odą, klauso pulso.

— Taip, taip,— pritarė Bilis,— skvairas teisingai galvoja. Aš pasižiūriu į medį ir žinau, koks jis. O kai sula ima gerai tekėti, kabinu katilus ir įstatau vamzdelius. Iš pradžių smarkiai virinu, kol pamatau, kokia sula; bet kai ji pradeda tirštėti, kaip šitam va katile, reikia virinti ant mažos ugnies, kad neprisviltų, nes prisvilęs cukrus, kad ir labai saldus, vis vien turės blogą skonį. Paskui pilu samčiu sirupą iš vieno katilo į kitą, kol jis tiek sutirštėja, kad, ištraukus maišiklį, nutįsta lyg siūlais — tada jau reikia nenuleisti akių. Džiovinti cukrų, kai sustingsta, galima molinėse formose, tačiau ne visi taip daro: vieniems tas būdas patinka, o kitiems ne. Tai kaip, mesje, imate cukrų?

— Aš jums duosiu, misteri Jili, po dix sous[1] už svarą.

— Ne, aš parduodu tik už pinigus; aš niekada nemainau savo cukraus. Bet jums, mesje, nusileisiu,— tarė Bilis, meilikaujamai nusišypsodamas,— iš jūsų paimsiu tiktai galoną romo ir audeklo vienai porai marškinių, jei kartu nupirksite ir sirupą. Sirupas tikrai geras. Nesu apgavikas ir jūsų nemulkinu, tačiau galiu pasakyti, kad geresnio sirupo man pačiam dar nėra tekę ragauti.

— Misteris Lekua jums pasiūlė po dešimtį pensų už svarą,— tarė jaunasis Edvardsas.

Miškakirtys įžūliu žvilgsniu permetė kalbantįjį, tačiau nieko neatsakė.

— Oui,— tarė prancūzas,— dešimt peni. Je vous remercie, Monsieur: ah, mon Anglais! Je l'oublie toujours.[2]

Miškakirtys dėbtelėjo į prancūzą, paskui į Edvardsą ir, matyt, pagalvojo, kad juodu iš jo tyčiojasi. Jis čiupo milžinišką samtį, styrojusį viename katile, ir ėmė labai uoliai maišyti kunkuliuojantį skystį. Kelias minutes jis sėmė ir, aukštai iškėlęs samtį, pylė atgal į puodą tirštą, tąsų sirupą, o paskui staiga pamosavo samčiu,

[1] Dešimt sū *(pranc.)*.
[2] Dėkoju jums, mesje. Ak, man su ta anglų kalba! Aš visuomet užmirštu. *(Pranc.)*

lyg norėdamas ataušinti jame pasilikusį sirupą, ir prikišo prie pat Lekua burnos, sakydamas:

— Paragaukite, mesje, tada ir pasakysite, kad per mažai siūlote. Vien už sirupą tiek gautum.

Mandagusis prancūzas, keletą sykių atsargiai lyžtelėjęs sirupo, prarijo geroką gurkšnį deginančios tyrės. Po to jis, prispaudęs ranką prie krūtinės, valandėlę graudžiai žiūrėjo į damas; paskui, kaip vėliau Bilis pasakojo apie šį įvykį kitiems, „ėmė taip trypti kojomis, kad joks būgnininkas nebūtų spėjęs tokiu tempu mušti būgno, ir taip spiaudėsi ir keikėsi prancūziškai, jog tik klausykis. Tebūnie pamoka tam ateiviui iš senojo pasaulio, kaip šaipytis iš medkirčio".

Kerbis lyg niekur nieko vėl ėmė maišyti sirupą, ir žiūrovai, galimas daiktas, nebūtų nė pagalvoję, kad jis gerai žinojo, kuo baigsis misteriui Lekua tas pasivaišinimas, jei jis pats, tas nutrūktgalvis, nebūtų nutaisęs tokios nekaltos minos ir nužvelgęs visų su tokiu nuoširdumu, kuris jį ir išdavė. Misteris Lekua netrukus atsitokėjo ir vėl laikėsi oriai; santūriai atsiprašė damas už savo vieną kitą nemandagų žodį, kurie jam išsprūdę iš didelio susijaudinimo, ir, užsėdęs ant arklio, laikėsi nuošaliai, kol jie apžiūrinėjo verslavietę. Šis Kerbio pokštas iš karto nutraukė tolimesnes derybas dėl cukraus. Tuo metu Marmadiukas, vaikštinėdamas po giraitę, apžiūrinėjo savo mėgiamuosius klevus ir nerūpestingai Kerbio tvarkomą verslavietę.

— Man skaudu žiūrėti, kada taip alinamas kraštas,— tarė teisėjas.— Tie nausėdžiai taip lengvapėdiškai elgiasi su gamtos dovanomis, kurios galėtų jiems duoti didelę naudą, ir lyg kokie perėjūnai jas niokoja. Tau, Kerbi, irgi reikia padaryti priekaištą, nes tu medžiams darai baisias žaizdas, o juk pakaktų ir visai negilių įpiovimų. Aš labai prašau, visada prisimink, kad šitie medžiai augo šimtmečius, ir, juos išnaikinę, nebesulauksim, kol užaugs kiti.

— Kažin ar taip, teisėjau? — atšovė Kerbis.— Ko, ko,

bet jau miškų, man regis, šituose kalnuose tikrai netrūksta. Jeigu jau nuodėmė kirsti miškus, tai aš didelis nusidėjėlis, nes Vermonto ir Jorko valstijose savo rankomis iškirtau gerą pustūkstantį akrų ir manau, kol gyvas, dar antra tiek iškirsiąs. Kirsti medžius man labiausiai patinka, ir aš nenorėčiau jokio kito užsiėmimo. Bet Džeidas Rensomas tvirtina, kad šiemet bus cukraus trūkumas, nes į miestelį privažiavę daug žmonių, todėl aš ir apsiėmiau šį pavasarį virti cukrų iš pusės. O kokios naujienos, teisėjau, apie pelenus? Ar dar apsimoka gaminti potašą? Bent aš manau, kol už vandenyno nesiliaus karai, potašo kainos išsilaikys aukštos.

— Teisingai galvoji, Viljamai,— atsakė Marmadiukas.— Kol senajame pasaulyje vyks karas, Amerika vis labiau ir labiau klestės.

— Vadinasi, teisėjau, nėra to blogio, kuris neišeitų į gera! Aš įsitikinęs, kad mūsų kraštas turtėja; ir nors žinau, kad jūs taip mylite medžius, kaip kiti žmonės savo vaikus, tačiau jie man mieli tiktai tada, kai aš galiu su jais saviškai susidoroti; tada aš juos tikrai myliu. Girdėjau nausėdžius iš senojo pasaulio pasakojant, kad ten turtuoliai prie namų ir visoje sodyboje vien tik dėl gražumo augina didelius ąžuolus ir guobas, iš kurių kiekvieno galima būtų pagaminti po statinaitę potašo. Mano supratimu, ne koks tas kraštas, kur taip apaugęs miškais. Kelmai — kas kita: jie saulės neužstoja, o juos iškasus, galima padaryti gerą tvorą, pro kurią nė kiaulė neišlįs, nekalbant jau apie karvę.

— Šiuo klausimu kiekviename krašte labai skirtingos nuomonės,— atsakė Marmadiukas.— Ne dėl grožio aš branginu mūsų krašto šimtamečius medžius, bet dėl naudos. Mes taip naikiname miškus, lyg po metų galėtų vėl tiek ataugti, kiek mes nuniokojame. Bet artėja laikas, kada įstatymas paims savo globon ne tiktai miškus, bet ir žvėris, ir paukščius, kurie ten veisiasi.

Pasiguodęs tokia mintimi, Marmadiukas vėl sėdo į balną, ir visas būrelis išjojo iš klevyno ir pasuko prie

vaizdingosios kalvos, apie kurią kalbėjo Ričardas. Miškakirtys vėl pasiliko vienas miško glūdumoje tęsti savo darbo. Kai raiteliai prijojo kitą kalno šlaitą, Elizabeta atsigręžė ir, išvydusi rusenančią ugnį po didžiuliais katilais, mažutę, iš šakų pastatytą pašiūrėlę su tujos luobo stogeliu ir milžiniško ūgio Kerbį, stipriomis ir įgudusiomis rankomis maišantį sirupą, apsuptą medžių su vamzdeliais ir kaladėmis sulai surinkti, pagalvojo, kad visa tai, drauge paėmus, primena žmogaus gyvenimą pirmykštės civilizacijos pakopose. Šio romantiško reginio nė kiek nesutrikdė per girią nuskambėjęs galingas Kerbio balsas, kai jis užtraukė kitą, panašią į pirmąją dainelę. Elizabetai pavyko išgirsti tiktai šiuos žodžius:

Kai galiūną mišką aš kertu,
Mėgstu ragint jaučius botagu
Ir nuo ryto ligi vakaro šaukiu:
„Ei, gyviau! Pasitempkit! Ei, šiu!"
Kai savo darbą baigiam pagaliau,
Iš jungo jaučius linksmas iškinkau
Ir nuo moskitų gintis tuoj bandau,
Užmetęs ant ugnies šakų.
Galit sau pirkti kloniuose girias,
Nuo kelmo verst pušis sidabrines,
Galite jūs nė neklaust manęs —
Juk man visa tai nesvarbu.

DVIDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

Lėk, mano žirge, kiek gali —
Negalim galšti mes kely.

Valteris Skotas

Tais tolimais laikais, į kuriuos mus nukelia šis pasakojimas, visi Otsego keliai, išskyrus svarbiausius prekybinius vieškelius, ne ką tesiskyrė nuo miško takų.

Aukšti medžiai palei pat kelią užstodavo saulės spindulius, ir jie čia prasiskverbdavo tiktai vidurdienį. Šlapia žemė, iš kurios drėgmė garuodavo nepaprastai lėtai, ir kelių colių storumo riebus puvenų sluoksnis jos paviršiuje sudarė blogą atramą keliauninko kojoms. Be to, dėl vietovės nelygumo ir iš purios žemės daug kur kyšančių storų, slidžių šaknų ir stirksančių kelmų joti buvo ne tiktai sunku, bet ir pavojinga. Tačiau mūsų raiteliai nebūkštavo, kai jų arkliai atsargiai ėjo tamsiu keliu ar klampojo per liūnus, įveikdami daugybę kliūčių, kurios būtų tikrai įbauginusios kiekvieną prie to nepratusį žmogų. Daug kur vien įręstas medis, o kur-ne-kur pušis, nukirsta palei pat žemę taip, kad šaknys per dvidešimt pėdų tįsojo aplinkui, buvo vieninteliai ženklai, rodą keliauninkui kelio vidurį.

Tokiu pat keliu savo žmones vedė energingasis šerifas. Iš klevyno nusileidę takeliu, jie pasuko prie nedidelio tiltuko, suręsto iš apvalių rąstų, palaidai suklotų ant pušinių sijų. Tarp rąstų daug kur žiojėjo plačios properšos. Priėjęs tokį plyšį, Ričardo žirgas nuleido snukį prie pat grindinio ir apdairiai kaip žmogus perėjo pavojingąją vietą, tačiau grynakraujai mis Templ kumelaitei nepatiko toks kuklumas. Ji nepaprastai atsargiai žengė keletą žingsnių ir, priėjusi plačiausią kiaurymę, paklusdama savo drąsiosios šeimininkės rankai bei vytiniui, dryktelėjo per ją tartum voveraitė.

— Nesmarkauk, nesmarkauk! — šūktelėjo Marmadiukas, kuris, kaip ir Ričardas, jojo labai atsargiai.— Čia tau ne kliūčių ruožas. Mūsų grublėtais šuntakiais reikia joti labai apdairiai. Tu gali kiek tinkama rodyti savo meną Niudžersio plynumose, bet Otsego kalnuose reiktų šito laikinai atsisakyti.

— Tai gal man, tėti, visai mesti jodinėjimą,— atsakė duktė,— nes, belaukdama, kol šiame krašte pataisys kelius, aš pasensiu ir tada tikrai turėsiu atsisakyti to, ką tu vadini šuoliavimu per kliūtis.

— Nekalbėk taip, dukrele. Jeigu ir toliau taip smar-

kausi, kaip jodama per šį tiltą, tai vargu ar sulauksi senatvės, nes žūsi per savo išdidumą, ir tėvui teks tavęs gedėti. Jeigu tu, kaip aš, būtum regėjusi šį kraštą, jam dar miegant giliu miegu, ir jei būtum mačiusi tas stebinančias permainas po to, kai atbudusi gamta ėmė tarnauti žmogui, tai kuriam laikui sutramdytum savo nekantrumą ir arklį.

— Aš pamenu, kaip tu pasakojai apie pirmąją savo kelionę į šituos miškus, tačiau daug kas užsimiršo ir sumišo su miglotais vaikystės fantazijų vaizdais. Nors šis kraštas dar dabar laukinis ir mažai sutvarkytas, bet tada jis turėjo atrodyti dar nykesnis. Papasakok, tėveli, ką tu galvojai ir jautei, pirmą kartą čionai patekęs?

Elizabetai tariant šiuos žodžius su meile ir prisirišimu, jaunasis Edvardsas prijojo arčiau ir įsmeigė savo juodas akis į teisėjo veidą, lyg norėdamas išskaityti jo mintis.

— Tu tada dar buvai visai mažytė, dukrele, bet turėtum prisiminti tuos metus, kai aš, palikęs tave ir tavo motiną, išvykau apžiūrėti šitų negyvenamų kalnų,— ėmė pasakoti Marmadiukas.— Bet tu negali suprasti visų tų slaptųjų paskatų, kurie verčia žmogų kęsti nepriteklius, kai jis pasiryžta susikaupti turto. Mano ketinimai buvo rimti, ir dievas laimino pastangas. Man pačiam teko ir skursti, ir badauti, ir sirgti, apgyvendinant šį atšiaurų kraštą, tačiau mano kančių niekada nedidino nesėkmės sielvartas.

— Badauti! — sušuko Elizabeta.— Kai čia toks visokių gėrybių perteklius? Tu turėjai badauti?

— Teko, dukrele, teko,— atsakė teisėjas.— Kai dabar pasižiūri į šiuos laukus ar kai žiemą pamatai pilnus kelius rogių su visokiom gėrybėm, negali patikėti, kad vos tik prieš penkerius metus šių vietų nausėdžiai turėjo misti skurdžiais miškų vaisiais ir, visai nemokėdami, medžioti laukinius žvėris, kad tiktai galėtų apginti nuo bado savo šeimas.

— Tikra teisybė,— atsiliepė Ričardas, kuris, klausydamasis medkirčio dainos ir pats mėgindamas pritarti,

nugirdo teisėjo kalbos nuotrupas.— Tada buvo baisus badmetis, dukterėčia Bese. Aš buvau sulysęs kaip šakalys, o veidas pasidaręs toks baltas, kaip karštine sergančio ligonio. Mesje Lekua susitraukė kaip išdžiūvęs arbūzas, ir man atrodo, kad jūs dar iki šiol kaip reikiant neatsigavote. Aš manau, kad Bendžaminas labiausiai kentėjo nuo bado, nes jis vis keikėsi, kad jam esą daug sunkiau, negu gaunant sumažintą jūreivio davinį štilio metu. Kai Bendžaminas kiek praalksta, visada ima keiktis. Aš tada jau ketinau tave palikti, Diukai, ir spausti į Pensilvaniją atsipenėti. Bet, velniai rautų, pagalvojau, kad mes vis dėlto tikrų seserų vaikai ir kad aš turiu gyventi ir mirti drauge su tavim.

— Niekad nepamirštu tavo gerumo,— tarė Marmadiukas,— ir visuomet prisimenu, kad mudu giminaičiai.

— Ak, brangusis tėveli,— nustebusi paklausė Elizabeta,— nejaugi jūs tikrai badavot? Ar puikiajam ir derlingajam Mohoko slėnyje negalėjot rasti jokio maisto?

— Tada buvo nederlingi metai. Europoje labai pabrango maisto produktai, ir spekuliantai viską godžiai supirkinėdavo. Emigrantai iš Rytų į Vakarus ėjo per Mohoko slėnį ir lyg skėriai viską pakelyje suvalgydavo. Ne geriau klojosi ir lygumų gyventojams. Jie taip pat kentė nepriteklius, tačiau pagal savo vokišką būdą turėjo šį tą pasidėję juodai dienai. Vargšų ten niekas neskriausdavo. Niekas ten nežinojo žodžio „spekuliantas". Ne kartą esu matęs, kaip stačiais kalnų šlaitais augalotas vyras nešasi iš Mohoko malūnų maišą miltų savo išbadėjusiems vaikams ir taip džiaugiasi, pasiekęs savo lūšnelę, kad trisdešimties mylių kelias jam atrodo vieni niekai.

Taigi, dukrele, štai kaip buvo iš pradžių. Mes tada neturėjom nei malūnų, nei javų, nei kelių, nei skynimų, o burnų vis daugėjo, nes ir tais sunkiais laikais žmonės vis kėlėsi, kadangi badas, siaučiantis visame krašte ligi pat rytinių sienų, didino naujų žemių ieškotojų skaičių.

— O kaip tu, brangusis tėveli, pakėlei šitą nelaimę? — paklausė Elizabeta, nejučiomis ėmusi jaudintis

kaip ir tėvas.— Jei skurdas tavęs ir neslėgė, tai turėjo kankinti atsakomybė dėl kitų likimo.

— Žinoma, Elizabeta, — atsakė tėvas ir susimąstęs nutilo, tartum prisiminęs anuometinius savo pergyvenimus.— Tuo baisiu metu ne vienas šimtas žmonių laukė, kad aš jiems duosiu kąsnelį duonos. Artimųjų kančios ir padėties beviltiškumas palaužė mano nausėdžių apsukrumą ir energiją. Dieną, bado vejami, jie eidavo į miškus ieškoti maisto, o vakare grįždavo tuščiomis rankomis, nusivylę, nusikamavę ir krisdavo į guolį, kur jų laukė bemiegė naktis. Aš tada negalėjau sėdėti sudėjęs rankų. Pensilvanijoje pripirkau kviečių, kuriuos atvežėm į Olbanį, o iš ten valtimis nuplukdę į Mohoko aukštupį, ant arklių parsigabenome į savo nausėdijas miškų glūdumoje ir išdalinome žmonėms. Vėliau nausėdžiai prisimezgė tinklų ir ėmė žvejoti aplinkiniuose ežeruose bei upėse. Tuo metu įvyko lyg koks stebuklas, kuris mums daug padėjo: milžiniški silkių būriai atplaukė penkis šimtus mylių sraunia, vingiuota Saskvihana, ir visa jų masė sugarmėjo į ežerą. Netrukus, prisigaudę silkių, padalinom nausėdžiams ir davėm druskos joms susūdyti. Nuo to laiko mums vėl prasidėjo geros dienos.

— Taip, taip,— įsiterpė Ričardas,— man kaip tik ir teko dalinti silkes ir druską. Kada tie vargšai suėjo savo davinio, Bendžaminas — tada jis buvo mano padėjėjas— turėjo ištempti virvę ir tarsi aptverti mane, kad žmonės neprieitų per daug arti, nes jie taip dvokė laukiniais česnakais, kuriais vien ir temito, kad aš net pamesdavau skaičių. Tu, Bese, tuomet buvai dar visai mažytė ir nieko apie tai nežinojai, nes mes stengėmės, kad tau ir tavo motinai netektų kęsti bado. Tais metais ir aš turėjau nemažų nuostolių: buvo suvalgytos visos mano kiaulės ir kalakutai.

— O, Bese,— vėl prabilo teisėjas daug linksmesniu balsu, nepaisydamas, kad Ričardas buvo jį nutraukęs,— tie, kurie tik iš kitų lūpų tėra girdėję apie naujo krašto apgyvendinimą, negali nė įsivaizduoti to triūso ir kan-

čių. Tau ir dabar šios apylinkės atrodo nesutvarkytos ir laukinės, bet reikėjo pamatyti, kokios jos buvo tada, kai aš pirmą sykį įkopiau į šiuos kalnus! Tą patį rytą, kai tik čionai atvykome, palikęs savo bendrakeleivius Vyšnių slėnyje netoli fermų, pats įlipau į kalno viršūnę elnių pramintu taku. Nuo to laiko jį ir vadinu Reginių kalnu, nes čia mano akims atsivėrė pasakiškai gražus reginys. Augmenija kalno viršūnėje buvo sunaikinta gaisro, todėl galėjau matyti viską aplinkui. Lapai jau buvo nukritę, aš įsiropščiau į medį ir išsėdėjau jame visą valandą, žiūrėdamas į nebylią, žmogaus nepaliestą gamtą. Bekraštėse miškų platybėse nesimatė jokios properšos, išskyrus tik tą, kur, nelyginant veidrodis, tyvuliavo ežeras. Jame plaukiojo nesuskaitoma daugybė pralekiančių vandens paukščių. Tada, sėdėdamas ant bukmedžio šakos, išvydau mešką su jaunikliais, besileidžiančią nuo kalno prie ežero atsigerti. Miške mačiau daugybę elnių, tačiau nei kopdamas į kalną, nei jo viršūnėje neužtikau jokių žmogaus gyvenimo ženklų. Nei lopinėlio dirbamos žemės, nei trobelės, nei vingiuotų takų, kuriais dabar visa apylinkė raižyte išraižyta; nieko daugiau, tik kalnai, už jų vėlei kalnai, o slėnys atrodė kaip susipynusių šakų kilimas, šen bei ten išdabintas parudavusiais lapais, kurie labai atkakliai laikėsi ant medžių. Aukšta, neįžengiama giria slėpė net ir Saskvihaną.

— Ir tu ėjai visiškai vienas?— paklausė Elizabeta.— Ir taip vienui vienas išbuvai visą naktį?

— Ne, mano dukrele,— atsakė tėvas.— Kokią valandą aš žvalgiausi susižavėjęs ir liūdnas, paskui išlipau iš medžio ir nusileidau nuo kalno. Arklį palikau pasiskabyti šakelių, o pats vaikščiojau krantu ir apžiūrinėjau tą vietą, kur dabar įsikūręs Templtonas. Ten, kur stovi mūsų namai, augo milžiniška pušis, o nuo jos kiaurai per mišką kaip ant delno matėsi ežeras. Aš atsisėdau po ta pušim ir vienas papietavau. Vos tik pavalgęs, rytiniame ežero krante, pačioje kalno papėdėje, išvydau besidriekiantį dūmelį. Vien iš to ir galėjau spręsti, kad ne-

toliese gyvena žmogus. Vargais negalais nusibrovęs į tą vietą, kur kilo dūmai, prie pat uolos pamačiau grubiai suręstą apvalių sienojų trobelę; nors joje nieko neradau, tačiau tvarka trobelėje rodė, kad ji gyvenama.

— Tai buvo Odinės Kojinės trobelė,— staiga tarė Erdvardsas.

— Taigi, nors iš pradžių pagalvojau, kad čia kokių nors indėnų vigvamas. Man beslampinėjant aplink trobelę, atkrypavo ir pats Netis, užsimetęs ant pečių nušautą elnią. Tada mes ir susipažinom; anksčiau aš visai nežinojau, kad tuose miškuose gyvena medžiotojas. Nuleidęs į ežerą kanoją, jis nuyrė mane prie mano arklio ir parodė, kur šis per naktį galės rasti šiokios tokios žolės; paskui grįžome, ir aš pernakvojau to medžiotojo trobelėje.

Mis Templ nieko daugiau nebeklausinėjo, matydama, kaip susidomėjęs jaunasis Erdvardsas klausosi teisėjo, bet pokalbį tęsė pats jaunuolis, sakydamas:

— O kaip, sere, jus priėmė Odinė Kojinė?

— Na, jis priėmė paprastai, bet maloniai, tiktai vėlai vakare, kai sužinojo mano pavardę ir ko aš čia atvykęs, jo širdingumas bematant pasikeitė, arba, tikriau sakant, visai išnyko. Aš manau, kad nausėdžių apgyvendinimą Netis laikė pasikėsinimu į jo teises, nes buvo baisiai nepatenkintas, nors kalbėjo neaiškiai ir dviprasmiškai. Aš gerai nesupratau, ko Netis purkštavo, tačiau man rodos, jog jis labiausiai bijojo, kad nausėdžiai nesutrukdytų jam medžioklės.

— Ar jūs tada jau buvote nupirkęs tas žemes, ar tiktai dar apžiūrinėjote, ketindamas jas įsigyti? — paklausė Erdvardsas gana šiurkščiai.

— Jos man priklausė jau keletą metų. Mano atvykimo tikslas buvo apžiūrėti, ar tos žemės tinka žmonėms įsikurti. Netis elgėsi gana svetingai, tačiau, patyręs mano apsilankymo tikslą, man regis, atšalo. Aš permiegojau trobelėje ant jo lokenos, o rytą pasivijau savo topografus.

— Ar jis, sere, nieko nekalbėjo apie indėnų teises? Odinė Kojinė abejoja baltųjų teise valdyti šį kraštą.

— Prisimenu, kad jis apie tai kažką kalbėjo, bet aš gerai nesupratau, o gal užmiršau, ką jis ten postringavo. Indėnų teisės į šią teoriją buvo anuliuotos dar prieš karo pabaigą. Šiaip ar taip, dabar šios žemės priklauso man, nes jas įsigijau pagal specialų valdžios leidimą, ir niekas negali nuneigti mano teisių.

— Žinoma, sere, šios žemės jums priklauso visai pagrįstai ir teisėtai,— šaltai atsakė jaunuolis; truktelėjęs pavadį, jis kiek atsiliko ir daugiau šia tema neištarė nė žodžio.

Retai atsitikdavo, kad misteris Džonsas ištvertų, neįsikišęs į kokį nors ilgesnį pokalbį. Matyt, jis buvo vienas iš tų topografų, apie kuriuos buvo užsiminęs teisėjas Templas, todėl, nutilus Edvardsui, jis pasinaudojo proga ir savo papratimu ėmė pasakoti tolimesnius ano meto įvykius. Kadangi šis pasakojimas nebuvo toks įdomus, kaip teisėjo, mes jo nė neperteiksim.

Jie greitai pasiekė tą vietą, iš kur pamatė žadėtąjį reginį. Tai buvo labai vaizdingas, savitas kraštovaizdis, neretas Otsego kalnuose, tačiau, norint pajusti jo grožį, reikia tą peizažą pamatyti be ledo dangos ir švytintį švelniomis vasaros spalvomis.

Marmadiukas iš anksto buvo įspėjęs dukterį, kad reginys visu gražumu pasirodąs tiktai vasarą, todėl raiteliai, kiek pasižvalgę po apylinkes, pasuko namų link, įsitikinę, kad dėl nuostabių vaizdų verta atjoti kitą sykį, palankesniu metų laiku.

— Pavasaris Amerikoje — pats nykiausias laikas,— tarė teisėjas,— ir ypač niūrus šiuose kalnuose. Sakytum, kad žiema pasitraukia į šias aukštumas, tarsi į savo valdų tvirtovę, ir pasiduoda tiktai po varginančios apsiausties, kurios metu čia sekasi puolėjams, čia apsiaustiesiems.

— Labai geras ir tikslus palyginimas, teisėjau Templai,— tarė šerifas.— Senio Šalčio vadovaujama įgula da-

ro grėsmingus išpuolius,— aš manau, kad jūs, mesje, suprantate, kas yra „išpuoliai",— ir kartais priverčia generolą Pavasarį su savo daliniais atsitraukti į klonį.

— Taip, taip, sere,— atsakė prancūzas, išverstomis akimis sekdamas neryžtingus savo arklio žingsnius, kai jis atsargiai statė kojas pavojingose vietose, eidamas per medžių šaknis, duobes, rąstinius tiltus bei liūnus, koks ir buvo visas kelias.— Je vous entend[1] — slėnys užšalti pusei metų.

Šerifas neatkreipė dėmesio į mesje Lekua klaidą. Visi išvykos dalyviai pasijuto prislėgti ateinančios oro permainos ir suprato, kad švelnus oras nebeilgai išsilaikys. Tyla ir susimąstymas pakeitė gerą nuotaiką ir gyvą pokalbį, kuris vyko nuo pat kelionės pradžios, kai tik dangų ėmė traukti debesys, virste virsdami iš visų pusių be mažiausio vėjelio.

Raitelių kelias ėjo pro kalvelę, kurioje miškas buvo iškirstas, ir čia pastabusis teisėjas pamatė besiartinančios audros požymius ir parodė juos dukrai. Sniego sūkuriai jau dengė kalną šiaurinėje ežero pusėje, o gaivinančią pavasario šilumą pakeitė stingdantis šaltis — artėjo šiaurys.

Dabar visi stengėsi kuo greičiausiai pasiekti miestelį, nors dėl blogo kelio daug kur norom nenorom teko prilaikyti arklius, kurie dažnai veržėsi bėgti šuoliais net ir ten, kur atsargumas leido joti tiktai žingine.

Ričardas vis dar jojo priekyje, paskui jį misteris Lekua, o už jo Elizabeta, paskendusi mintyse, kaip ir jaunasis Edvardsas po pasikalbėjimo su jos tėvu. Marmadiukas jojo paskui dukterį ir nuolat švelniai patarinėjo, kaip valdyti arklį. Aiškiai matėsi, kad Luiza Grant visiškai pasikliauja Edvardso pagalba, todėl jaunuolis jojo greta jos, kol kavalkada skverbėsi per nykų mišką, kur retai teužklysta saulės spindulys ir kur tankiai suaugę medžiai net dienos šviesą paverčia prieblanda. Raitelių

[1] Aš girdžiu *(pranc.)*.

čia dar nesiekė nė mažiausias vėjelio dvilktelėjimas, tačiau kapų tyla, dažnai įsiviešpataujanti prieš audrą, kėlė jiems didesnį nerimą, negu pati audra.

Staiga jaunasis Edvardsas sušuko taip kraupiai, kad visiems apmirė širdis ir gyslose sustingo kraujas.

— Medis! Medis! Pliekite arklius! Gelbėkitės! Medis! Medis!

— Medis! Medis! — pakartojo Ričardas ir taip rėžė savo arkliui, kad išsigandęs gyvulys iškart liuoktelėjo kokius penkis metrus, lyg uraganas sukeldamas vandens ir purvo sūkurį.

— Medis! Medis! — suspigo prancūzas, prigludęs prie arklio, užsimerkė ir iš visų jėgų taip ėmė spardyti kulnimis jam šonus, jog tas akimirksniu atsidūrė palei šerifą.

Elizabeta sulaikė savo kumelaitę ir, dar nieko nesuprasdama, neramiai žvilgčiojo į medį, kuris buvo to pavojaus priežastis, ir klausėsi miško tylą sutrikdžiusio braškėjimo. Tučtuojau tėvas sugriebė jos arklį už apynasrio.

— Viešpatie dieve, apsaugok mano kūdikį! — sušuko jis.

Elizabeta pajuto, kad jos kumelaitė, paklusdama tvirtai ir nervingai rankai, šastelėjo priekin.

Visi nulenkė galvas prie pat balnalankių, ir tą pačią akimirką sutraškėjo šakos, oras sušniokštė, lyg praūžus smarkiam vėjui, o žemę sudrebino lyg perkūno trenksmas — jiems skersai kelio driūktelėjo girios galiūnas.

Teisėjas Templas iš pirmo žvilgsnio įsitikino, kad jo duktė ir kiti, joję priekyje, išliko sveiki ir gyvi, o paskui jis su didžiausiu nerimu atsigręžė pažiūrėti, kas nutiko kitiems. Jaunasis Edvardsas buvo anapus išvirtusio medžio. Kiek begalėdamas atsilošęs balne, kairiąja ranka jis iš visų jėgų tempė savo arklio pavadį, o dešine — pavadį mis Grant arklio, stengdamasis kuo žemiau palenkti gyvulio galvą. Abu arkliai drebėjo visu kūnu ir išgąstingai prunkštė. Luiza, paleidusi pavadį ir užsiden-

gusi rankomis veidą, palinko į priekį, išsigandusi ir nuolankiai atsidavusi savo likimui.

— Ar jūs sveiki? — sušuko teisėjas, pirmasis nutraukdamas šiurpią tylą.

— Ačiū dievui, nieko neatsitiko,— atsakė jaunuolis.— Bet jeigu medis būtų šakotas, tada mums galas...

Jis nutilo, pamatęs, kad Luiza pamažu slysta iš balno. Jeigu Edvardsas nebūtų spėjęs prilaikyti merginos, ji būtų nučiuožusi žemėn. Laimė, tik išgąstis buvo vienintelė priežastis, dėl kurios nualpo pastoriaus duktė, ir, padedant Elizabetai, ji gan greitai atsipeikėjo. Netrukus Luiza buvo vėl pasodinta į balną ir, iš vienos pusės prilaikoma teisėjo Templo, o iš kitos — misterio Edvardso, galėjo pamažu joti paskui kitus.

— Staigiai griūvantis medis — pats pavojingiausias reiškinys miške,— tarė Marmadiukas.— To negalima numatyti — nenustatysi nei pagal vėją, nei pagal kitas pastebimas priežastis,— taigi nėra kaip ir apsisaugoti.

— Medžiai išvirsta dėl labai aiškios priežasties, teisėjau Templai,— tarė šerifas.— Jis pasensta, nuo šalčių pamažu nusilpsta, išpūva, ir jo svorio centras nukrypsta į šoną,— tada jis būtinai turi išvirsti. Norėčiau žinoti, kas gali būti tiksliau už matematinį apskaičiavimą? Aš esu studijavęs mate...

— Visa tai tiesa, Ričardai,— pertraukė jį Marmadiukas,— tu teisingai samprotauji, bet jeigu manęs atmintis neapvilia, tai aš pats kažkada tą aiškinau. Tačiau kaip apsisaugoti nuo pavojaus? Negi vaikščiosi po miškus ir matuosi medžius, apskaičiuodamas jų svorio centrą. Patark, drauguži Džonsai, ir tu padarysi šio krašto gyventojams didžiulę paslaugą.

— Tu nori, kad aš atsakyčiau, drauguži Templai,— tarė Ričardas.— Mokytas žmogus gali atsakyti į kiekvieną klausimą. Juk ne visi medžiai šitaip išvirsta, tik tie, kur išpuvę. Neik prie sutrešusio medžio, ir tau negrės joks pavojus.

— Vadinasi, reikia visai nevaikščioti po mišką,— ta-

rė Marmadiukas.— Tačiau, laimė, kad vėjai, pro biržes prasiskverbę į miško gilumą, kaip taisyklė daugumą tokių medžių, išvarto, tad šitoks atvejis yra labai retas.

Tuo metu Luizai Grant grįžo jėgos, ir visas būrelis galėjo sparčiau joti, bet dar gana toli nuo namų juos užklupo pūga, o kai jie, prijoję teisėjo namus, nulipo nuo arklių, mis Templ skrybėlaitės juodos plunksnos buvo nulinkusios nuo šlapio sniego, o vyrų drabužiai atrodė baltutėliai.

Tuo metu, kai Edvardsas padėjo Luizai nulipti nuo arklio, mergina nuoširdžiai ir karštai paspaudė jam ranką ir sušnabždėjo:

— Dabar, misteri Edvardsai, ir tėvas, ir duktė jums dėkingi.

Įsisiautėjo iš šiaurės vakarų atūžusi pūga, ir dar gerokai prieš saulėlydį pavasario neliko nė ženklo; ežeras, kalnai, miestelis ir laukai vėl pasislėpė po akinamai balta sniego danga.

DVIDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS

Ir seni, ir jauni
Paliko kaimą, ir skuba visi
Su didžiausiu džiaugsmu į plačiuosius laukus.

Somervilis

Nuo to laiko ligi pat balandžio pabaigos dar vis dažnai keitėsi orai. Būdavo vieną dieną švelnus pavasario vėjelis įsėlina į daubą ir išvien su gaivinančia saule ima slapta kelti iš miego augmeniją, o jau rytojaus dieną žvarbus šiaurys, įsiveržęs pro ežerą, sunaikina visą savo švelniojo priešininko darbą. Tačiau ilgainiui visur nutirpo sniegas ir aplinkui sužaliavo kviečių pasėliai, išmarginti juodais apanglėjusiais kelmais, mat, dar rudenį čia siūravo miško galiūnai. Plūgai vartė žemę visur, kur tik buvo galima panaudoti tuos naudingus

padargus, o viršum klevynų daugiau nebesidriekė cukradario laužo dūmai. Ežeras nebeatrodė kaip gražus žvilgantis ledo laukas, bet vis dėlto ramius jo vandenis dar slėpė tamsi ir nyki, vos vos besilaikanti iškorijusio ir permirkusio ledo pluta. Padangėje skrido didžiulės voros laukinių žąsų, kurios, sukdamos ratą viršum užšalusio ežero, ieškojo vietos poilsiui, bet, matyt, supratusios, kad vandens vis tiek nepasieks, šaižiai sugagenusios, plasnodavo į šiaurę, lyg tuo reikšdamos savo nepasitenkinimą, kad taip pamažu bunda gamta.

Ištisą savaitę niūrųjį Otsegą, niekieno netrukdoma, valdė pora erelių, kurie, tupėdami pačiame ežero viduryje, stebėjo savo neginčijamą teritoriją. Kol čia šeimininkavo tie erdvių valdovai, paukščių būriai, bijodami skristi viršum ledo plynės, suko į kalnus, tikriausiai, ieškodami priedangos miške, o ereliai, aukštai iškėlę savo baltas, plikas galvas, juos nulydėdavo paniekinamu žvilgsniu. Bet štai atėjo laikas, kada net šitie paukščių karaliai nebeteko savo valdų. Prie pietinio ežero kranto ir toje vietoje, kur dėl upės tėkmės net per didžiausius speigus likdavo neužšalusių akivarų, nuolat didėjo properša; drungni pietų vėjai, siausdami dabar po visą klonį, šiaušė vandenį. Maželytės vilnelės ėmė raibuliuoti palei ledo pakraštį, kuris darėsi skaidrus it krikštolas ir pamažu vis traukėsi į šiaurę. Vėjo ir bangų jėga staigiai stiprėjo, ir po kelių kovos valandų visame ežere sušniokštė nedidelės, bet smarkios vilnys, kurių greitis buvo toks nuostabus, kaip ir visas kraštovaizdžio pasikeitimas, pranykus paskutinėms užsibuvusios žiemos liekanoms. Kai paskutinė ledo lytis išnyko tolumoje, ereliai pakilo ir, plačiai mosuodami sparnais, ėmė sklandyti prie pat debesų, o vilnys tuo metu šokčiojo ir mėtė į orą savo sniegines keteras, tartum džiūgaudamos, kad išsivadavo iš penkis mėnesius trukusios vergijos.

Kitą rytą Elizabetą prižadino garsiai čirenančios kregždės, kurios pešėsi šalia lesyklėlių, pritaisytų vir-

šum langų, ir toks pat žvalus, kaip ir pavasaris, Ričardo šūkalojimas.

— Kelkis, kelkis, mano puikioji ledi! Žuvėdros jau skraido viršum ežero, o dangus knibždėte knibžda balandžių. Turi visą valandą žiūrėti, kol surandi plyšelį į saulę pažvelgti. Kelkitės, tinginiai, kelkitės! Bendžaminas jau tvarko šautuvus, o kai papusryčiausim — tuojau į kalnus balandžių šaudyti.

Nebuvo galima atsispirti tokiam žvaliam kvietimui, ir po keleto minučių mis Templ su drauge nulipo į svetainę. Durys buvo atlapos, ir šiltas, kvapnus giedro pavasario ryto oras skverbėsi į kambarius, kuriuose Bendžaminas su nemažėjančiu stropumu palaikydavo dirbtinę šilumą. Vyrai, apsirengę medžiokliniais rūbais, nekantriai laukė pusryčių. Misteris Džonsas nuolat lakstė prie durų iš pietų pusės ir vis šūkavo:

— Tik tu pažiūrėk, dukterėčia Bese! Ei, Diukai! Iš pietų traukia balandžių būriai. Kas akimirką jų vis daugėja. Va, anos voros net galo nematyti. Visai Kserkso kariuomenei užtektų maisto net mėnesiui, o iš plunksnų visa apygarda duknas galėtų prisikimšti. Kserksas, misteri Edvardsai, buvo graikų karalius, kuris. . . ne, jis buvo turkas, o gal persas, ketinęs užkariauti Graikiją, lygiai kaip ir tie plėšikai balandžiai, kurie, sugrįžę rudenį, nusiaubs mūsų kviečių pasėlius. Greičiau ruoškis, Bese, man knieti juos pavaišinti šratais.

Taip pat nekantravo ir Marmadiukas su jaunuoju Edvardsu, nes šitoks reginys turėjo džiuginti kiekvieną medžiotoją; vyrai skubiai papusryčiavo, ir merginos juos išlydėjo iš namų.

Jeigu dangus pasidarė lyg gyvas nuo balandžių, tai toks pat subruzdimas apėmė ir miestelį: sujudo ir vyrai, ir moterys, ir vaikai. Kiekvienas vyras ir vaikinukas turėjo kokią nors šaudyklę, pradedant prancūzišku medžiokliniu šautuvu antims medžioti su šešių pėdų ilgio vamzdžiu ir baigiant paprastu kavaleristo pistoletu; daugelis vaikiščių turėjo paprastus riešutmedžio lankus su

strėlėmis, o kai kurių lankai buvo padaryti pagal senovinio arbaleto pavyzdį.

Išsigandę namų ir miestelyje kilusio sambrūzdžio, paukščiai išsimušė iš tiesaus kelio ir, pasukę kalnų link, tiršta mase skrisdami išilgai kalno šlaito, visus stebino savo veržlumu ir neįtikėtinu gausumu.

Kaip jau minėjome, nuo pat kalno skardžio ligi Saskvihanos ėjo vieškelis, o abipus jo buvo skynimai, kur patys pirmieji nausėdžiai išvertė medžius ir išdirbo žemę. Šiuose skynimuose ligi pat rytinio kalno ir ant pavojingo tako, įsirėžusio į to kalno skardį, prisirinko medžiotojų, ir netrukus prasidėjo medžioklė.

Medžiotojų tarpe šmėžavo ir aukšta, liesa Odinės Kojinės figūra. Jis ėjo per lauką, užsimetęs šautuvą ant peties, o jam įkandin sekė šunys, apuostinėdami nukritusius negyvus bei sužeistus balandžius ir, jų neliesdami, glaustėsi prie šeimininko kojų, tartum jam pritardami, kad čia vyksta grobuoniškas, visai nemedžiotojiškas paukščių naikinimas.

Šūviai poškėjo vienas po kito, o kartais padrioksėdavo ir papliūpa, jei tik pro klonį veršdavosi didesnis paukščių būrys, tartum debesis jį užslinkdamas; tada ant kalno iš belapių krūmų imdavo šokinėti pavienių šūvių dūmeliai, mirtis ir čia tykojo išgąsdintų paukščių, kurie, išlikę gyvi po papliūpų, kildavo aukštyn, bergždžiai mėgindami išsigelbėti. Strėlės ir kulkos smigo į pačią paukščių tankynę. Balandžių buvo tokia daugybė ir taip žemai jie skrido, kad kai kurie medžiotojai, stovėdami kalno šlaituose, nutrenkdavo vargšelius žemėn ilgomis kartimis.

Visą laiką misteris Džonsas, kuris niekino savo bičiulių naudojamas tokias neveiksmingas naikinimo priemones, padedant Bendžaminui, uoliai ruošėsi lemtingajam puolimui. Tarp kitų trofėjų, likusių nuo karo ir retkarčiais aptinkamų visoje Niujorko valstijos vakarinėje dalyje, Templtone, pačioje jo kūrimosi pradžioje, buvo rasta nedidelė patrankėlė, galinti šaudyti sviedi-

niais, sveriančiais vieną svarą. Matyt, ją čia bus atsivežę baltieji pulti indėnų kaimo, o priversti trauktis, paliko miške tą jiems kliudantį pabūklą. Ši miniatiūrinė patrankėlė buvo apvalyta nuo rūdžių, pritaisyta ant nedidelių ratukų ir visiškai tiko tolimesnei tarnybai. Štai jau keleri metai įžymiomis datomis šiuose kalnuose saliutuojama vien tik jos šūviais. Kiekvienais metais Liepos Ketvirtosios rytą patranka griaudėdavo kalvose, ir netgi kapitonas Holisteris, visoje apygardoje garsėjąs didžiausiu šios srities žinovu, tvirtino, jog patrankėlė puikiausiai tinkanti saliutuoti, nesvarbu, kad ji tokia maža. Kas tiesa, tai tiesa, nuo ilgo tarnybos laiko jos kovinės savybės gerokai sumenko, nes dagčio anga pasidarė ne ką mažesnė už vamzdžio plotį. Tačiau išradingasis Ričardas suvokė, kad šis pabūklas gali labai pasitarnauti, naikinant vikriuosius priešus. Patrankėlė buvo arkliu nuvilkta į aikštelę, kurią šerifas skaitė esant tinkamiausia tokiam pabūklui pastatyti, o misteris Pompa ėmėsi jį užtaisinėti. Užpylęs ant parako keletą saujų smulkių šratų, ekonomas paskelbė, kad pabūklas paruoštas šauti.

Patrankėlės pasirodymas sutraukė į aikštelę visus dykūnus, daugiausia vaikigalius, kurie iš didelio džiaugsmo ir susižavėjimo garsiai šūkavo. Patrankėlės vamzdį nukreipė stačiai į dangų, o Ričardas, žnyplėse laikydamas žariją, atsisėdo ant kelmo ir ėmė kantriai laukti pasirodant jo dėmesio verto balandžių būrio.

Tiek daug buvo paukščių, kad dažnas šūvių driokséjimas, strėlių zvimbimas bei vaikų šūkavimai teatskirdavo tiktai mažus jų būrelius nuo pagrindinės masės, o jie vis be paliovos skrido pro klonį, sudarydami įspūdį, kad čia pralekia viso pasaulio sparnuočiai. Niekas nė nemanė rinkti paukščių, kurių nepaprastai daug prikrito ant laukų, jog žemė atrodė klote nuklota virpančiais jų kūnais.

Odinė Kojinė tylėjo, prislėgta širdim žiūrėdamas į šį

paukščių naikinimą, bet nerodė savo jausmų, kol pamatė šiam tikslui atgabentą dar ir patranką.

— Štai kas išeina, kada apsigyvena žmonės,— pasakė jis. — Keturiasdešimt metų iš eilės kiekvieną pavasarį aš žiūrėdavau į balandžius, kada jie pro čia skrisdavo, ir kol jūs nebuvote pradėję kirsti miškų, niekas jų nebaidydavo ir neskriausdavo. Man patikdavo žiūrėti į juos, nes miške balandžiai mane tik linksmindavo; juk jie niekam nedaro žalos ir tokie nepavojingi, kaip žalčiai. O dabar man visada suskausta širdį, kai tik išgirstu tų vargšelių purpsėjimą, kuris suvilioja visus miestelio padaužas. Tačiau dievas neiškęs, matydamas, kad jo tvariniai taip be reikalo žudomi, ir išmuš atpildo valanda tiek už balandžius, tiek už kitus gyvūnėlius. Aha, čia beesama ir misterio Oliverio; pasirodo, tu ne geresnis už kitus, jei jau šaudai į balandžių būrius, lyg čia būtų mingų kariai.

Medžiotojų tarpe maišėsi ir Bilis Kerbis, apsiginklavęs sena muškieta; jis užtaisydavo muškietą, visai nesitaikydamas iššaudavo į dangų ir sušukdavo, kai auka nukrisdavo tiesiai ant jo. Išgirdęs Nečio priekaištus, jis neiškentė neatrėžęs.

— Ką! Senasis Odinė Kojinė burnoja, kad pasaulyje bus keletu balandžių mažiau! — šaukė jis. — Jeigu tau reiktų po du ar tris sykius atsėti kviečius, kaip man, tai visai nesigailėtum šitų velnių. Valio, vyručiai! Pataršykite jiems plunksnas. Čia, seni, daug geresnė pramoga, negu šaudyti į kalakutės galvą.

— Gal tau ir geresnė, Bili Kerbi,— piktai atšovė senasis medžiotojas,— tau ir visiems tiems, kurie nemoka dorai užtaisyti šautuvo ir pataikyti į taikinį, tačiau šaudyti į tokius būrius paukščių ir juos visai be reikalo naikinti yra piktas darbas. Kas moka nužiūrėti tinkamą paukštį ir jį nusišauti, tas šito nedarys. Jeigu žmogui reikia balandienos,— kas čia blogo, juk balandžiai, kaip ir kiti gyvūnai, sutverti žmogaus maistui, tačiau kuriems galams nušauti dvidešimt, jei gali suvalgyti tiktai vieną.

Kai aš užsinoriu balandienos, tai einu miškan ir, suradęs norimą paukštį, nušaunu jį tada, kai jis tupi ant šakos, nepaliesdamas nė plunksnelės kitiems, nors ant to paties medžio jų būtų koks šimtas. Kad ir kaip tu stengtumeis, Bili Kerbi, vis vien to nepadarysi.

— Ką čia paistai, tu senas stagare! Tu sudžiūvęs kelme! — sušuko Bilis. — Pradėjai per daug nosį riesti po to atsitikimo su kalakute. Bet jei jau taip labai vertini taiklų šūvį, tai žiūrėk: aš tuojau pat nušausiu ana tą paukštį.

Išbaidytas šūvių kitame lauko pakraštyje, vienas balandis buvo nusileidęs žemiau savo būrio ir, išsigandęs be paliovos poškančių muškietų, artėjo prie besiginčijančiųjų, blaškydamasis į visas puses, žaibiškai skrosdamas orą, o sparnais keldamas ūžesį, panašų į kulkos zvimbimą. Nors miškakirtys ir gyrėsi, jam nepasisekė, nes paukštį jis pamatė tiktai tada, kai jau buvo per vėlu šauti, ir gaiduką nuspaudė visai nelaiku — paukščiui skriejant viršum galvos. Balandis kaip skrido, taip ir nuskrido, nesulėtindamas greičio.

Nieko nelaukdamas, Netis nusiėmė šautuvą nuo peties ir, luktelėjęs, kol išgąsdintas paukštis, leisdamasis prie ežero, atsidūrė vienoje linijoje su jo akim, akimirksniu pakėlė šautuvą ir iššovė. Gal čia būta tik atsitiktinumo, o gal meistriškumo, o gal ir vieno, ir antro, bet šūvis nenuėjo veltui: balandis ėmė sukti ore ir su peršautu sparnu įkrito į ežerą. Išgirdę senuko šūvio garsą, prie pat jo kojų tupėję abu šunys pašoko, ir po keleto minučių kalė atnešė dar gyvą paukštį.

Per visą lauką labai greitai pasklido žinia apie nepaprastai taiklų Odinės Kojinės šūvį, ir medžiotojai susirinko prie Nečio įsitikinti, ar tikrai teisybė.

— Kaip! Ar tai tiesa, Neti, kad tu iš pirmo šūvio pataikei į balandį? — paklausė Edvardsas.

— Aš, sūneli, esu šaudęs gagaras, o jos nardo kaip žaibas, — atsakė medžiotojas. — Verčiau jau nusišauti tą paukštį, kuris tau reikalingas, veltui neeikvojant nei

švino, nei parako, negu taip begėdiškai pyškinti į dievo sutvėrimus. Aš atėjau nusišauti tiktai vieno paukščio, o jūs, misteri Edvardsai, gerai žinote, kodėl man labiau patinka smulkūs paukščiai. Dabar aš jau turiu balandį ir eisiu namo, nes man nemalonu žiūrėti, kad taip be reikalo naikinat gyvus padarus, lyg nežinodami, kad ir pats menkiausias gyvūnėlis sutvertas žmogaus naudai, o ne naikinimui.

— Tu, Odine Kojine, teisingai kalbi,— tarė Marmadiukas, — ir aš galvoju, kad dabar pats metas liautis medžiojus.

— Liaukitės kirtę miškus, teisėjau! Argi miškai ne toks pats dievo tvarinys, kaip ir balandžiai? Naudokitės jais, bet nenaikinkite be reikalo. Ar miškai ne tam sutverti, kad paukščiai ir žvėrys juose rastų sau prieglobstį? O kai žmogui prireikia mėsos, kailių ar plunksnų, tegu eina į mišką ir ieško. Bet aš nešiuos savo trobelėn tiktai tą paukštį, kurį pats nusišoviau, ir nepaliesiu nė vieno to vargšelio, kuriais visas laukas klote nuklotas. Jie taip žiūri į mane, lyg norėtų kažką pasakyti, tik kalbėti nemoka.

Išliejęs savo apmaudą, Odinė Kojinė užsimetė šautuvą ant peties ir, lydimas šunų, nuėjo per lauką labai atsargiai, kad netyčiomis neužmintų sužeisto ar negyvo balandžio. Netrukus jis įėjo į paežerės krūmus ir dingo iš akių.

Jeigu Nečio pamokanti kalba padarė šiokį tokį įspūdį teisėjui, tai Ričardo ji visai nepaveikė. Pasinaudojęs proga, kai visi medžiotojai susirinko į vieną daiktą, Ričardas išdėstė savo planą, kaip staigiai pulti ir sutriuškinti „priešą". Visus medžiotojus, kurie turėjo šaunamuosius ginklus, šerifas sustatė kovine tvarka abipus patrankos ir įsakė šauti, tiktai jam davus komandą.

— Stovėkit, vyručiai, ir laukit, — nurodinėjo Bendžaminas, kuris šiame „mūšyje" ėjo adjutanto pareigas,— stovėkit, brangieji, o kai tik skvairas Dikensas

duos signalą šauti, pliekite visi kartu. Tiktai žemiau taikykit, ir tada mes pramušim bortą tam būriui.

— Žemiau taikyti! — sušuko Kerbis. — Neklausykit to seno kvailio! Žemai taikant, mūsų kulkos susmigs į kelmus, nepaliesdamos balandžiams nė plunksnelės.

— Lyg tu ką išmanai, nevykėli! — atsikirto Bendžaminas, nors karininkui nedera karščiuotis prieš pat mūšio pradžią. — Iš kur tu gali žinoti, ruoni! Ką, gal aš veltui penkerius metus ištarnavau „Boadicėjoje"? Ar ne man geriau žinoti, kad, norint pramušti priešų laivui bortą, reikia žemiau taikyti. Kol kas, vyručiai, nešaudykit, palaukit signalo.

Įsakmus Ričardo balsas, reikalavęs tvarkos ir klusnumo, nutildė medžiotojų kalbas ir juoką.

Nors jau ne vienas milijonas balandžių šį rytą buvo praskridę pro Templtono klonį, tačiau dabar artėjo neregėto dydžio balandžių pulkas. Jis nutįso lyg storas mėlynas debesys nuo vieno kalno šlaito ligi kito, ir veltui akys stengėsi įžiūrėti jo galą viršum pietinių kalnų. Šios gyvos kolonos avangardas sudarė beveik tiesią liniją — taip lygiai skrido pirmieji paukščiai. Net Marmadiukas tuo metu pamiršo Odinės Kojinės priekaištavimus ir drauge su visais iškėlė savo muškietą.

— Ugnis! — sušuko šerifas ir skubiai prikišo žariją prie patrankos dagčio.

Kadangi pusė patrankos užtaiso buvo išbyrėję pro dagčio angą, tai pirmiausia sudrioksėjo muškietos. Nuo šios muškietų papliūpos priešakiniai balandžiai nėrė į viršų, o jų vietą akimirksniu užėmė tūkstančiai kitų paukščių, ir kai iš patrankėlės išsiveržė balti dūmai, tirščiausia balandžių masė skrido kaip tik viršum vamzdžio, nukreipto į dangų. Patrankos šūvio griausmas nuaidėjo kalnais ir kažkur šiaurėje apmirė kaip tolima perkūnija, o visas išgąsdintų paukščių pulkas susimetė į netvarkingą, pasibaidžiusią masę. Balandžiai plakė sparnais orą, blaškėsi, vienas būrys per kitą veržėsi vis aukštyn, nors ir taip jau buvo iškilę virš aukščiausių

pušų, bet nė vienas paukštis neišdrįso prisiartinti prie pavojingosios ribos. Staiga keletas sparnuočių vadų nėrė skersai klonį viršum miestelio, ir tūkstančių tūkstančiai paukščių nuskrido paskui juos, palikdami rytinę klonio dalį savo persekiotojams ir žuvusiems.

— Pergalė! — sušuko Ričardas. — Pergalė! Išvijome priešus, jie bėga iš kovos lauko.

— Ne, Dikai,— tarė Marmadiukas,— pilnas laukas jų lavonų; ir man, kaip Odinei Kojinei, vaidenasi, kad aš visur matau tų nekaltų vargšelių pilnas siaubo akis. Pusė nukritusių balandžių dar gyvi, ir aš manau, kad dabar būtų pats metas užbaigti šią medžioklę, jeigu tai, apskritai, galima pavadinti medžiokle.

— Žinoma, medžioklė! — sušuko Ričardas. — Karališka medžioklė! Žemėje drybso tūkstančiai priešų mėlynais mundurais. Dabar visos miestelio šeimininkės galės prisivalgyti paukštienos pašteto kiek tik širdis geidžia.

— Mums pavyko nubaidyti balandžius nuo šitos klonio pusės,— tarė Marmadiukas, — ir dabar reikia užbaigti šias skerdynes. Ei berniukai, aš jums duosiu po šešis pensus už šimtą balandžių galvų, vien galvų, supratate? Taigi prie darbo, o paskui tempkit paukščius į miestelį.

Ši gudrybė davė geidžiamą rezultatą, ir vaikigaliai uoliai griebėsi sukinėti sprandus sužeistiems balandžiams. Teisėjas Templas nudrožė į namus, kankinamas tokio jausmo, kurį yra patyrę ir kiti žmonės, kai, praėjus įkarščio momentui, susiprantama, jog tavo malonumas nupirktas kito kančių kaina. Negyvus paukščius sukrovė į vežimus, ir po šios medžioklės iki pat pavasario pabaigos niekas daugiau nebešaudė balandžių, nebent vienas kitas dykūnas. Tačiau Ričardas dar daug metų gyrėsi tuo šūviu iš patrankos, o Bendžaminas labai rimtai tvirtindavo, kad, jo manymu, tą dieną išklota balandžių nė kiek ne mažiau, kaip prancūzų per atmintiną mūšį, kurį laimėjo Rodnėjus.

DVIDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS

Padėk, šeimininke, padėk! Žuvis įstrigo tinkle, kaip vargšas žmogus jūsų įstatymų pinklėse.

Šekspyras

Pavasaris ėmė eiti laukais taip staigiai, kaip varginančiai ir lėtai jis artėjo. Visos dienos iš eilės buvo šiltos, o naktimis, nors ir atvėsdavo, bet jau nebešaldavo. Ežero pakrantėje savo liūdnas melodijas švilpavo lėlys, o ore skambėjo tūkstančiabalsis tvenkinių ir pievų gyventojų choras. Miškuose sušlamėjo pirmieji tuopų lapai, ir ėmė nykti kalno šlaitų rudas atspalvis, nes medžiai vienas po kito terpė savo ryškiai žalius lapus tarp amžinai žaliuojančių pušų ir tujų šakų; išbrinko net lėtojo ąžuolo pumpurai, laukdami artėjančios vasaros. Linksma ir judri kielė, drauginga liepsnelė ir uolusis mažylis nykštukas savo giesmėmis ir purpsnojimu labai pagyvino laukus, o viršum Otsego vandenų ėmė sklandyti žuvėdros, su joms būdingu godumu ieškodamos grobio.

Ežeras plačiai garsėjo tiek dideliu žuvingumu, tiek geru žuvies skoniu, todėl, vos tik nutirpo ledas, žvejai nuleido į vandenį daugybę nedidelių laivelių ir, užmetę meškeres į slėpiningas vandens gelmes, masino nebaugias žuvis pačiu įvairiausiu jauku, kokį tik begalėjo sugalvoti išradingas žmogus. Tačiau ši lėta, nors ir patikima žūklė nebepatenkino nekantrių nausėdžių, todėl jie griebėsi veiksmingesnių naikinimo priemonių. Kai tik atėjo laikas, kada pagal įstatymą, išleistą teisėjo Templo rūpesčiu, buvo leidžiama žvejoti ešerius tinklu, šerifas pareiškė savo ketinimą išnaudoti progą ir jau pačią pirmąją tamsią naktį vykti į ežerą pažūklauti.

— Tu taip pat turėsi su mumis eiti, dukterėčia Bese,— pridūrė jis, išdėstęs savo planą,— ir jūs, mis Grant, ir jūs, misteri Edvardsai. Aš jums parodysiu tikrą žūklę — ne tokią, kaip Diuko žvejonės, kai jis gaudo meš-

kere upėtakius: „kimba, nekimba; kimba, nekimba". Ištisas valandas jis išbūna saulės kepinamas, arba sėdi prie eketės per didžiausius speigus, vien skurdžių krūmelių nuo vėjo užstojamas, dažnai nesugaudamas nė menkiausios žuvelės, ir tiktai veltui nusikamuoja. Tokia ne žūklė. Duokite man penkiasdešimties ar šešiasdešimties sieksnių ilgumo tinklą, linksmą žvejų kompaniją, kad būtų su kuo pajuokauti, Bendžaminą vairininku ir tokį laimikį, kad žuvis reiktų tūkstančiais skaičiuoti. Tat aš vadinu žūkle!

— Ak Dikonai, jeigu tu žinotum, kaip malonu pasėdėti su meškere, tai labiau tausotum žuvis. Aš prisimenu, kaip sykį po tavo naktinės žūklės ant ežero kranto liko pūti tiek žuvies, kad jos būtų užtekę pamaitinti visą tuziną badaujančių šeimų.

— Nesiginčysiu su tavim, teisėjau Templai: šiąnakt einu žvejoti ir visus kviečiu drauge, tada patys žvejai nuspręs, kurio iš mūsų teisybė.

Visą popietę Ričardas triūsė, ruošdamasis šiam svarbiam įvykiui. Vos tik užgeso paskutiniai nusileidžiančios saulės spinduliai ir mėnulio pilnatis apšvietė žemę, nuo kranto atsistūmė žvejų valtis ir nuplaukė į vakarinį ežero pakraštį už gero pusmylio nuo miestelio. Žemė jau buvo išdžiūvusi, todėl eiti ežero krantu buvo gera ir sausa. Marmadiukas, jo duktė, mis Grant ir jaunasis Edvardsas nutraukė žolėta paežere prie pat ramaus ramutėlio vandens, stebėdami tamsų valties siluetą ežere, kol ji įplaukė į vakarinių kalvų šešėlius ir dingo iš akių. Ligi žūklavietės buvo visa mylia, einant aplinkui ežerą, tad Marmadiukas paragino:

— Reikia paskubėti, — nes mėnulis nusileis, mums dar nenuėjus į vietą, ir Dikonas be mūsų pradės traukti savo negirdėtą laimikį.

Vakaras pasitaikė šiltas, ir oras po neseniai pasibaigusios ilgos ir nuobodžios žiemos buvo nepaprastai gaivus. Sužavėti vaizdų ir iš anksto jausdami laukiamos

pramogos malonumą, jaunuoliai ėjo paskui teisėją, kuris juos vedė miestelio pakraščiu palei ežerą.

— Žiūrėkit, jie jau kuria laužą,— tarė Edvardsas, — šviesa čia sužybsi, čia vėl užgęsta, lyg ten skraidžiotų jonvabalis.

— Jis jau liepsnoja! — šūktelėjo Elizabeta. — Matyti net žmonių siluetai aplink laužą. Einu lažybų ir statau visas savo brangenybes prieš mis Remarkablės aukso vėrinį, kad, kuriant laužą, neapsieita be mano neramiojo dėdės. Pažiūrėkit, ugnis vėl išblėso, kaip ir daugumas jo puikiųjų idėjų.

— Tu atspėjai, Bese, — tarė jos tėvas, — Ričardas buvo įmetęs į ugnį glėbelį sausų žagarų, kurie plykstelėjo ir bematant sudegė. Bet laužo šviesa padėjo jiems susiieškoti geresnio kuro, nes, matot, ugnis jau liepsnoja skaisčiai ir vienodai. Dabar jų laužas atrodo kaip tikras žvejų švyturys, tik pažiūrėkit, kokius gražius šviesos ratilus jis skleidžia ant vandens.

Pamatę laužą, visi ėmė greičiau eiti, nes merginos labai norėjo pamatyti patį tinklo užmetimą. Kai jie užlipo ant skardžio ties ta vieta, kur buvo išsikėlę žvejai, mėnulis užslinko už pušų viršūnių vakariniame krante, o kadangi visos žvaigždės slėpėsi už debesų, tai šviesą teskleidė vien laužo liepsna. Marmadiukas pasiūlė savo bendrakeleiviams valandėlę pastovėti ant skardžio, pasiklausyti žvejų pokalbio, pasižiūrėti į juos ir tiktai po to nusileisti prie jų.

Visi žvejai, išskyrus Ričardą ir Bendžaminą, spietėsi aplink laužą; pirmasis sėdėjo ant sutrūnijusio kelmo, atitempto čionai sukūrenti, o antrasis stovėjo įsisprendęs į šonus taip arti ugnies, jog, nuo ežero pūstelėjus vėjeliui, jo iškilmingą veidą nuolat uždengdavo dūmai.

— Paklausykite, skvairai,— tarė ekonomas,— jūs laikote dideliu daiktu ežero žuvį, kai ji sveria dvidešimt ar trisdešimt svarų, bet žmogui, kuriam teko gaudyti ryklius, toks laimikis nieko nereiškia.

— Ką tu, Bendžaminai,— pasipriešino šerifas, — vie-

na valkšna ištraukti tūkstantį Otsego ešerių ir ešeriukų, neskaitant lydekų ir lydekaičių, upėtakių ir įvairiausių kitų žuvų, ne taip jau blogai, galiu tau pasakyti. Be abejo, nusmeigti ryklį įdomu, bet kokia nauda iš to tavo ryklio? O kiekviena šita žuvis, kurias čia suminėjau, verta karaliaus stalo.

— Ne, ne, skvairai,— atrėžė Bendžaminas, — tik gerai pagalvokit, ką kalbat. Kiekvienam juk aišku, kad šitokioj baloj, kur vargiai atsirastų vieta žmogui nuskęsti, nesugausi to, kas veisiasi vandenyne, kur, kaip žino visi, tikriau pasakius, visi tie, kurie plaukiojo jūra, yra banginių ir delfinų tokio ilgumo, kaip pušys ten ant kalno.

— Na, na, Bendžaminai,— tarė šerifas, — matyt, norėdamas išsaugoti savo numylėtinio autoritetą. — Atsimink, kad yra pušų, kurios turi po du šimtus pėdų aukščio arba net dar daugiau.

— Du šimtus ar du tūkstančius — vienas ir tas pats! — sušuko Bendžaminas, o visa jo veido išraiška rodė, kad jis nė nemano keisti pozicijos šiame ginče. — Lyg aš nebūčiau buvęs jūroje ir savo akimis nematęs! Pasakiau, kad yra banginių tokio ilgumo, kaip anos pušys, ir neatsisakysiu savo žodžių.

Šio pokalbio metu, kuris, matyt, buvo jau anksčiau vykusio ilgo ginčo tęsinys, kitapus laužo visu savo milžinišku ūgiu tįsantis Bilis Kerbis pagaliuku rakinėjo dantis ir lingavo galva, tartum tuo norėdamas parodyti, kad nelabai tiki Bendžamino žodžiais.

— Man rodos,— tarė miškakirtys,— kad mūsų ežere užtektų vietos pačiam didžiausiam banginiui, kokį tik galima rasti, o kai dėl pušų, tai čia aš kai ką išmanau, nes esu nuleidęs ne vieną, kurios buvo šešiasdešimt kartų ilgesnės už mano kirvakotį, neskaitant penties. Imkim, va, Benai, kad ir aną seną pušį, kuri auga tarpeklyje ant „Reginių" kalno, štai ten priešais miestelį, — tu gali matyti, nes dabar mėnulis kaip sykis ties ja; jeigu tą pušį stačią nugramzdintum į pačią giliausią

ežero vietą, tai viršum jos dar liktų užtektinai vandens praplaukti pačiam didžiausiam laivui, neužkliudant viršutinių šakų, drąsiai galiu lažintis.

— O tu, masteri Kerbi, ar esi kada matęs tikrą laivą? — nusikvatojo ekonomas. — Ar esi matęs, drauguži, didesnį laivą už baržą ar valtį, kokios plaukioja šito gėlo vandens baloje?

— Žinoma, mačiau,— atrėžė Bilis,— sakau, kad mačiau, ir nemeluoju.

— Ar kada nors matei anglų laivą, masteri Kerbi? Tikrą anglų karo laivą, vyruti? Na, būk malonus, pasakyk, kur tu galėjai matyti laivą, kuriame būtų visa, kas pridera: archterštevenis ir forštevenis, špuntai ir planširas, trapai, liukai ir vaterveisai, kvarterdekis ir bakas, ir. . . na ir denis? Atsakyk, jei toks geras? Na, pasakyk, kur tu galėjai matyti pilnai apginkluotą, teisingai pastatytą laivą su deniais?

Visus žvejus labai nustebino toks stulbinantis klausimas, o Ričardas vėliau netgi sakydavo: „Nepaprastai gaila, kad Bendžaminas nemoka skaityti: iš jo galėtų išeiti geras britų laivyno karininkas. Nieko nuostabaus, kad jie taip lengvai nugalėjo prancūzus jūroje, jei eilinis anglų jūreivis taip gerai žino viso laivo įrengimus."

Tačiau Bilis Kerbis buvo ne iš bailiųjų ir negalėjo pakęsti, kad kažkoks užsienietis su juo kalbasi iš aukšto; atsistojęs jis atgręžė nugarą į laužą ir taip visą laiką stovėjo, kol ekonomas liejo savo jūreivišką išmintį, o jam baigus, visus nustebindamas, drąsiai atkirto:

— Kur mačiau! Ogi Šiaurinėje upėje ir, gal būt, Šampleno ežere. Ten, brolyti, yra tokių barkasų, kurie galėtų susiremti su didžiausiu karaliaus Jurgio laivu. Jų stiebai po devyniasdešimt pėdų aukščio iš geros tvirtos pušies, — aš pats ne vieną tokią pušį esu nukirtęs, kai dar gyvenau Vermonto valstijoje. Jeigu aš būčiau tokio barkaso kapitonas, o tu — savo išgirtos „Boadicėjos", tai mes greit įsitikintume, iš ko padarytas jankis ir kieno kailis tvirtesnis — vermontiečio ar anglo.

Už pusmylio priešais juos stūksantys kalnai atkartojo Bendžamino kvatojimą, kuriuo jis atsakė į Kerbio žodžius. O giria ant kalno šlaitų taip suošė, lyg juose gyventų daugybė dvasių šaipūnių.

— Leiskimės prie ežero,— sušnabždėjo Marmadiukas, — nes jie greit ne juokais susikivirčys. Bendžaminas nepataisomas pagyrūnas, o Kerbis, nors šiaip geraširdiškas, tačiau yra tikras miškų vaikas; jis įsitikinęs, kad kiekvienas amerikietis verťas šešių anglų. Aš tik stebiuosi, kodėl Dikonas tyli, kai čia tokia proga parodyti savo gražbylystę.

Jeigu teisėjo Templo bei merginų pasirodymas ir neatnešė taikos, tai bent nutraukė karo stovį. Klausydami misteŕio Džonso nurodymų, žvejai pasiruošė leisti į vandenį valtį, vos įžiūrimą nakties tamsoje, o jos vairagalyje gulėjo tvarkingai sudėtas, paruoštas mesti tinklas. Ričardas šoko priekaištauti Marmadiukui ir merginoms, kad jie taip ilgai užtrukę, ir įsisiautėjusios žvejų aistros bematant atvėso ir nurimo; įsiviešpatavo tokia rimtis, kaip ir ant tos nuostabiosios vandens plynės, iš kurios gelmių jie ruošėsi pasigrobti didžiausias jos brangenybes.

Naktis pasidarė tokia tamsi, kad ten, kur nebesiekė laužo šviesa, nieko nebuvo galima įžiūrėti. Vanduo matėsi tiktai prie pat kranto,— jis sublizgėdavo, kai ežero paviršiumi imdavo šokinėti liepsnos atšvaitai, šen bei ten nusidriekdami vandeniu virpančiais liepsnos liežuviais, bet jau už šimto pėdų nuo kranto viską gaubė neperregima tamsa. Debesų properšose kartkartėmis sužybsėdavo viena kita žvaigždelė, o miestelyje mirguliavo tokie blausūs žiburėliai, jog atrodė, kad jie be galo toli. Kartais, kai laužo liepsna imdavo driektis pažeme, ar kai nuo horizonto nuslinkdavo debesys, kitapus ežero nusibrėždavo banguoti, vos pastebimi kalnų kontūrai, tačiau tie kalnai metė ant vandens tokį platų ir juodą šešėlį, kad ten tamsa atrodė ypač gili.

Bendžaminas Pompa Ričardo valtyje visuomet eida-

vo bocmano pareigas ir mesdavo tinklą, jei tiktai pats šerifas nesiimdavo šio darbo. Šį kartą prie irklų sėdo Bilis Kerbis ir vienas vaikinukas, perpus silpnesnis už jį. Kiti žvejai laikė tinklo virves. Greitai viskas buvo paruošta, ir Ričardas davė ženklą stumtis nuo kranto.

Elizabeta žiūrėjo, kaip nuo kranto tolsta valtis, atpalaiduodama virvę, bet greitai ji dingo tamsoje, ir vien tik irklų pliuškenimas rodė, kur ji plaukia. Tuo metu visi buvo labai tylūs, kad, kaip aiškino Ričardas, neišbaidytų žuvų, kurios dabar plauko nedideliame gylyje ir pasuks prie šviesos, jei tik jų neišgąsdins šūkavimai.

Iš tamsos sklido kimūs, bet įsakmūs Bendžamino nurodymai: „Į kairę", „Į dešinę", „Į priekį" ir kitokios komandos. Praėjo gana daug laiko, kol žvejai užmetė tinklą, nes Bendžaminas, didžiuodamasis savo prityrimu šiame darbe, viską darė labai nuodugniai. Ir iš tiesų žūklės sėkmė daugiausia priklausė nuo to, kaip užmetamas tinklas. Pagaliau pasigirdo garsus pliaukštelėjimas — tai Bendžaminas išmetė kartį; paskui jis sušuko: „viskas", o tai reiškė, kad dabar valtis pasuks į krantą. Dabar Ričardas pačiupo iš laužo žėruojantį nuodėgulį ir nubėgo ten, kur turėjo priplaukti valtis, atseit, kur dabar buvo traukiamo tinklo vidurys.

— Sukite link skvairo, vyručiai! — paliepė Bendžaminas. — Ir netrukus pamatysim, kas veisiasi šitoj baloj.

Toje vietoje, kur vyrai užmetė tinklą, tankiai pliuškeno irklai ir šnarėjo išsivyniojusi virvė. Dabar valtis įplaukė į apšviestą ruožą, ir tučtuojau žvejai ėmė ją tempti prie kranto. Keletas porų stiprių rankų bematant pačiupo virvę ir ėmė ją neatleisdami pamažu traukti už abiejų galų. Ričardas stovėjo tarp žvejų ir įsakinėjo čia vieną virvės galą smarkiau patempti, čia kitą atleisti, kaip to reikalavo aplinkybės. Misteris Templas su merginomis stovėjo netoli Ričardo ir grožėjosi patraukliu reginiu, kuris tuojau turėjo baigtis.

Dabar visi ėmė balsu svarstyti, koks bus laimikis:

vieni sakė, kad tinklas lengvas kaip plunksnelė, kiti tvirtino, kad jis toks sunkus, lyg jame būtų rąstų prikrauta. Kadangi virvės turėjo po keletą šimtų pėdų ilgio, šerifas visiškai nepaisė šių prieštaringų nuomonių ir, nuėjęs prie virvių, patraukiojo vieną, paskui kitą, norėdamas pats nuspręsti.

— Klausyk, Bendžaminai! — sušuko jis, truktelėjęs virvę. — Tu blogai pritvirtinai tinklą: virvė visai neįsitempusi, ir aš ją patraukiu mažuoju piršteliu.

— Ar jums, skvairai, teko kada nors matyti banginį? — atrėžė ekonomas. — O aš pasakysiu, kad jeigu tinklas tuščias, tai šiame ežere ne žuvys veisiasi, bet velniai, pasivertę žuvimis. Aš pritvirtinau tinklą ne blogiau, kaip tvirtinamos burės flagmano kvarterdekyje.

Tačiau Ričardas pats suprato apsirikęs, kai tik pamatė priešais save įsibridusį į vandenį Bilį Kerbį: šis vos vos laikėsi, nors stovėjo įsirężęs keturiasdešimt penkių laipsnių kampu kranto pusėn. Tada jis liovėsi priekaištavęs ir nuėjo prie kito būrelio žvejų, traukiančių antrąją virvę.

— Jau matyti kartis! — sušuko misteris Džonsas. — Traukite, vyručiai, traukite! Į krantą! Į krantą!

Išgirdusi linksmą Ričardo šūkavimą, Elizabeta įtempė akis ir pamatė, kaip iš tamsos išnėrė abiejų karčių galai. Tuo metu abu žvejų būreliai suėjo į vieną daiktą, ir tinklas pasidarė panašus į ilgą maišą. Vyrai traukė tinklą iš visų jėgų, o Ričardas šūkavo, ragindamas žvejus:

— Pasitempkit, vyručiai, pasitempkit! — šaukė jis.— Užtraukit tinklo galus ant kranto — ir visos žuvys mūsų! Traukit! Traukit!

— Traukit! — atsiliepė Bendžaminas. — Valio-o-o-o! Oho o-o-o!

— Į krantą! — sušuko Kerbis ir su tokia jėga ėmė traukti, kad tiems, kurie stovėjo už jo, beliko tiktai grobstyti jam iš rankų palaidą virvę.

— Traukit kartis! — sušuko ekonomas.

— Traukit kartis! — atsiliepė Kerbis nuo kito virvės galo.

Visi puolė prie vandens: vieni pačiupo viršutinę, o kiti apatinę virvę, vadinamą dugnine, ir su didžiausiu užsidegimu ėmė vilkti tinklą į krantą. Netrukus į vandens paviršių iškilo puslankis nedidelių plūdžių, laikiusių tinklą stačią. Plūdžių pusračiui staigiai mažėjant, į paviršių iškilo ir visas tinklas, o vandens pliuškenimas liudijo, kad ten blaškosi įkliuvusios žuvys.

— Traukite, vyručiai! — šaukė Ričardas,— jau matyti, kaip tos nenaudėlės stengiasi ištrūkti. Traukite į krantą, ir ši valkšna jums gerai atsilygins už visą triūsą.

Kuo arčiau kranto buvo tinklas, tuo daugiau įvairiausių žuvų matėsi įkliuvusių į jo akis. Vanduo prie kranto kunkuliuote kunkuliavo — taip smarkiai blaškėsi išsigandusios belaisvės. Laužo liepsnos nutviekstame vandens paviršiuje sužvilgėdavo šimtai žvynuotų šonų, kada, išsigandusios triukšmo ir netikėto aplinkos pasikeitimo, žuvys nerdavo atgal į gelmę, bergždžiai mėgindamos ištrūkti.

— Valio! — sušuko Ričardas, — dar truktelėkim sykį kitą, ir visa valkšna bus ant kranto.

— Gyviau, vyručiai, gyviau! — šūkavo Bendžaminas. — Aš matau tokį didelį upėtakį, kad jo puikiausiai užtektų visai šeimynai pavalgyti.

— Nutilk, tu melagi! — sušuko Bilis Kerbis, narpliodamas iš tinklo akies nedidelį pūgžlį, kurį su panieka nusviedė atgal į ežerą. — Traukite, vyručiai, traukite! Čia pilna visokiausių žuvų, ir tenutrenkia mane perkūnas, jeigu nebus kokio tūkstančio ešerių.

Nuo tokio reginio miškakirtys pametė galvą — nepaisydamas, kad dar ankstyvas pavasaris, jis įbrido ligi juosmens į vandenį ir ėmė traukti krantan tinklą su spurdančiomis žuvimis.

— Traukit, vyrai, iš visų jėgų! — šaukė Marmadiukas, apimtas įkarščio kaip ir kiti.

Jis čiupo už tinklo ir tuo nemažai pagelbėjo žve-

jams. Edvardsas jį jau buvo pralenkęs, nes, pamatęs krūvą žuvų, pamažu velkamų žvirgždėtu krantu, nebeiškentė ir, palikęs damas, prisijungė prie žvejų.

Su didžiausiu atsargumu žvejai išvilko tinklą į krantą ir nemažai pasidarbavo, kol visas sugautas žuvis sumetė į lomelę ežero pakraštyje, kur jas paliko užbaigti nebeilgą savo gyvenimą naujoj pražūtingoj stichijoje.

Net Elizabeta su Luiza gėrėjosi ir džiūgavo, matydamos du tūkstančius belaisvių, ištrauktų iš ežero gelmių ir sukrautų prie jų kojų. Praėjus įkarščiui, Marmadiukas paėmė į rankas poros svarų ešerį, valandėlę jį apžiūrinėjo liūdnas ir susimąstęs, paskui atsisuko į dukterį, sakydamas:

— Koks beprotiškas brangiausių gamtos dovanų niokojimas. Šitos žuvys, Bese, kurios voliojasi didžiulėmis krūvomis priešais tave ir kurių rytoj vakare net ant paties neturtingiausio stalo Templtone niekas nebepalies, yra tokios geros ir gardžios, kad kituose kraštuose jas laikytų prabangos dalyku net ant princų ir epikūriečių stalo. Visame pasaulyje nerasi gardesnės žuvies už Otsego ešerius, nes jų mėsa riebi kaip silkių ir stangri kaip lašišų.

— Betgi, brangusis tėveli,— sušuko Elizabeta, — tokios žuvys — palaima visam kraštui ir didelė parama vargšams.

— Vargšai, dukrele mano, visuomet būna netaupūs ten, kur perteklius ir turtas, ir retai tepagalvoja apie rytojaus dieną. Na, bet ešeriai yra vieninteliai gyvūnai, kurių naikinimą tokiu būdu dar galima pateisinti. Tu gi žinai, kad žiemą juos nuo mūsų apsaugo ledas, o ant meškerės jie nekimba, ir per karščius jų taip pat nepamatysi. Reikia manyti, kad jie pasineria į ežero gelmes, kur vanduo būna šaltas net ir vasarą; tiktai pavasarį ir rudenį, ir tai tik po kelias dienas, juos galima kai kur užgriebti tinklu. Tačiau jie, kaip ir daugumas kitų laukinės gamtos turtų, jau pradeda nykti, nes juos žmonės beatodairiškai naikina.

— Ar nyksta, Diukai? — sušuko šerifas. — Jeigu tau neatrodo, kad žuvies gausėja, tai aš nežinau, ką ir besakyti. Tu tik pažiūrėk: bus koks tūkstantis puikiausių ešerių, keli šimtai kitų gerų žuvų ir nesuskaitoma daugybė visokiausios smulkmės. Tau, Marmadiukai, atrodo, kad viskas nyksta: pradžioje miškai, po to elniai, paskui cukriniai klevai ir taip be galo. Vieną sykį tu kalbi, kad reikia iškasti kanalus per visą apygardą, ten, kur kas pusmylis upė ar ežeras telkšo, vien dėl to, kad vanduo ne ten teka, kur tu norėtum, o kitą sykį pradedi kažką paistyti apie anglies kasyklas, nors kiekvienas žmogus, kuris turi geras akis, kaip, pavyzdžiui, aš — pabrėžiu: geras akis, — puikiausiai mato, jog čia tiek miško, kad jo užtektų apkūrenti visą Londoną penkiasdešimt metų. O tu kaip manai, Bendžaminai?

— Kaip čia pasakius, skvairai,— atsakė ekonomas,— Londonas ne toks jau mažas miestas. Sustatytas į vieną liniją, kaip va tas miestelis anapus upės, jis, ko gero, nusidriektų per visą ežerą. Tačiau drįstu pridurti, kad mūsų miškas londoniečiams labai praverstų, nes jie daugiausia kūrena anglim.

— O kai dabar išėjo kalba apie anglį, teisėjau Templai,— pertraukė Bendžaminą šerifas,— aš turiu pranešti labai svarbią naujieną, bet atidėkim šį pokalbį ligi rytojaus. Žinau, kad tu ketini joti į rytinę savo patento dalį, todėl aš josiu kartu su tavim ir pakeliui nuvesiu į tokią vietą, kur galėsi įgyvendinti kai kuriuos savo sumanymus. Apie tai daugiau nė žodžio, nes dar kas nors išgirs. Matai, toks reikalas, Diukai, šiandien man pasakė vieną paslaptį, kurios dėka tu gali gauti daugiau turtų, negu iš visų savo valdų, drauge paėmus.

Marmadiukas nusijuokė, nes jam buvo nebe naujiena panašūs paslaptingi ir „svarbūs" šerifo pranešimai, o Ričardas, įsižeidęs, kad teisėjas juo netiki, pasipūtė ir ėmėsi šiuo metu daug svarbesnio darbo.

Tinklo ištraukimas pareikalavo daug pastangų, to-

dėl dabar šerifas įsakė vieniems žvejams dėlioti žuvį į krūveles, kaip visuomet būdavo daroma prieš dalybas, o kitus, vadovaujamus Bendžamino, pasiuntė ruošti tinklą antrai valkšnai.

DVIDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS

Iškrito iš laivo — koks įvykis baisus! —
Trys šaunūs jūreiviai ir bocmanas narsus!

Folkneris

Kol žvejai ruošėsi kuo sąžiningiausiai pasidalinti laimikį, Elizabeta ir jos draugė vaikštinėjo netoliese ežero pakraščiu. Tiek nuėjusios, kad jų nebeapšviesdavo net patys ryškiausi liepsnos plykstelėjimai, merginos atsigręžė ir valandėlę pastovėjo, grožėdamosi žvaliai besidarbuojančiu žvejų būreliu, apgaubtu neperregimos tamsos, kurioje tartum skendėjo visas pasaulis.

— Šis reginys tikrai vertas dailininko teptuko! — sušuko Elizabeta. — Tiktai įsižiūrėkit, Luiza, į tą medkirtį, kaip nušvinta jo veidas, kai jis paduoda kokią stambesnę žuvį mano dėdei šerifui. Koks gražus ir susikaupęs atrodo tėvo veidas laužo šviesoje, kada jis žiūri į krūvon sumestą žuvį. Jis atrodo toks liūdnas, lyg dabar galvotų, kad po tokios gausos ir niokojimo, ateis atpildo valanda. Puikiausias siužetas tapytojui, ar ne, Luiza?

— Jūs gi žinote, mis Templ, kad apie tokius dalykus aš mažai ką teišmanau.

— Vadinkite mane vardu,— pertraukė ją Elizabeta,— nes čia ne vieta ir ne laikas formalumams.

— Gerai, Elizabeta, jeigu jau aš galiu pasakyti savo nuomonę,— droviai pradėjo Luiza,— tai man atrodo, kad ši scena gali būti gera tema paveikslui. Su kokiu pasitenkinimu Kerbis apžiūrinėja žuvis, ir kaip skiriasi jo ir misterio Edvardso išraiška. Aš tiesiog nežinau, kaip

tokią išraišką ir pavadinti, bet ji yra... yra... jūs suprantate, ką aš noriu pasakyti, brangioji Elizabeta?

— Jūs per daug iš manęs tikitės, mis Grant,— atsakė įpėdinė. — Aš nemoku nei minčių išskaityti, nei išraiškos išaiškinti.

Savaime suprantama, Elizabetos tone nebuvo nei šiurkštumo ir netgi šaltumo, tačiau pokalbis nutrūko; tylėdamos merginos ėjo vis tolyn nuo laužo, susikibusios rankomis.

Šią nemalonią tylą nutraukė Elizabeta, gal būt, supratusi, kad paskutinieji jos žodžiai nuskambėjo perdaug sausai, o gal dėl to, kad jų akims atsivėrė naujas reginys.

— Žiūrėkit, Luiza,— ji prabilo,— pasirodo, kad mes ne vieni; anapus ežero, tiesiai priešais mus, žvejai irgi kūrena laužą. Jis turėtų būti prie Odinės Kojinės trobelės.

Pro tamsą, kuri iš pat vakaro apgaubė rytinį kalną, sumirguliavo nedidelis žiburėlis, kuris čia išnykdavo, čia vėl sužybsėdavo, lyg kovodamas už savo egzistavimą. Merginos matė, kaip jis, tartum kažkieno nešamas, ėmė leistis šlaitu prie ežero pakraščio. Dabar liepsna bematant ėmė plėstis, ryškėti, kol pasidarė sulig žmogaus galva didumo, ir paskui žėrėjo visai nemirgėdama, kaip koks ugninis kamuolys.

Tartum pagal burtų lazdelės mostelėjimą įsižiebusi ugnis kalno papėdėje, tokioje atkampioje, žmonių nelankomoje vietoje, padvigubino merginų susidomėjimą ir savo grožiu, ir nepaprastu atsiradimu. Ji nebuvo panaši į jų pačių laužą su plačiai besiplaikstančia liepsna — ugnis ten, prie kalno, degė ryškiau ir skaisčiau ir visą laiką atrodė kaip ugninis kamuolys.

Būna valandėlių, kada ir pačius blaiviausius protus daugiau ar mažiau paveikia prieštaringi įspūdžiai, kurių mažai kas tėra išvengęs vaikystėje; Elizabeta šyptelėjo iš savo naivumo, prisiminusi sklindančias miestelyje paskalas apie Odinę Kojinę. Tuo metu panašios mintys

šmėstelėjo ir Luizos galvoje, nes ji prisispaudė prie draugės, ir, baugiai žvilgčiodama į krūmokšnius bei medžius, kuriais buvo apaugęs ežero krantas netoli jų, pašnibždomis prabilo:

— Ar jūs, mis Templ, esate kada girdėjusi tas keistas kalbas apie Netį? Sako, kad jis jaunystėje buvęs indėnų vadas ar, kitaip sakant, baltaveidis laukinių sąjungininkas, ir per anuos karus ne sykį dalyvavęs užpuldinėjant baltųjų kaimus.

— Visai galimas daiktas, — atsakė Elizabeta. — Ne vienas jis toks buvo.

— Taip, žinoma. Bet argi nekeista, kad jis taip uoliai saugo savo trobelę? Jis niekad jos nepalieka, neužrakinęs kokiu nors ypatingu užraktu; buvo atvejų, kada miestelio vaikai ar net suaugę gyventojai norėdavo rasti prieglobstį pas Netį nuo lietaus bei audros, tačiau jis šiurkščiai ir su grasinimais varydavo juos šalin nuo savo trobelės durų. Mūsų krašte toks elgesys tikrai neįprastas.

— Žinoma, svetingas šeimininkas niekada taip nepasielgtų, bet mes turim prisiminti, kad Netis biaurisi civilizuoto gyvenimo papročiais. Juk jūs girdėjote, ką prieš keletą dienų pasakojo mano tėvas, kaip nuoširdžiai jį priėmęs Odinė Kojinė, kada jis pirmą sykį atvyko į šias vietas. — Elizabeta valandėlę patylėjo ir, staiga vylingai nusišypsojusi, vėl ėmė kalbėti, tačiau tamsa ją slėpė, ir draugė nesuprato šio šypsnio reikšmės. — Be to, jis tikrai leidžia pas save lankytis misteriui Edvardsui, kuris, kaip mudvi abi žinome, nėra laukinis.

Luiza nieko neatsakė, bet, įsmeigusi akis, žiūrėjo į žėrintį švitulį, kuris ir sukėlė jų pokalbį. Aname krante pasirodė dar ir kitas tokio pat dydžio ugninis kamuolys, tik kiek blausesnis už pirmąjį, esantį aukščiau,— nuo pirmojo švitulio į apatinį driekėsi pamažu smailėjantis keleto pėdų ilgio spindulys. Tarp tų dviejų ugninių kamuolių — vieno aukščiau, kito žemiau — buvo juodas tarpas, ir visa tai sudarė nepaprasto grožio reginį. Grei-

tai paaiškėjo, kad antrasis švitulys — ne kas kita, kaip pirmojo atspindys vandenyje, o tamsus daiktas, — tai nedidelis laivelis,— plaukiantis vandeniu, arba, tiksliau sakant, virš vandens, nes jis atrodė per keletą pėdų iškilęs viršum ežero, tokiame pat aukštyje, kaip stovėjo merginos. Laivelis artėjo nepaprastai greitai, ir jos vargu ar būtų tai pastebėjusios, jei ugnies kamuolys nebūtų daręsis vis ryškesnis, prarasdamas savo formą ir nuolat didėdamas.

— Čia kažkas antgamtiška, — sušnibždėjo Luiza ir pasuko link laužo.

— Koks nuostabus vaizdas! — sušuko Elizabeta.

Dabar aiškiai matėsi, kaip žėrinti, nors ir plevenanti liepsna grakščiai slinko viršum ežero, mesdama atšvaitus ant vandens paviršiaus ir jį nurausvindama. Nuo liepsnos naktis, regis, pasidarė dar tamsesnė, bet toji tamsa buvo kažkokia apčiuopiama, ir lyg juodmedžio rėmai supo ugnį. Tačiau šis įspūdis greitai išnyko. Priekin švystelėjo deglo spinduliai, viską nutvieksdami priešais valtelę, o toliau tamsa atrodė dar labiau neįžiūrima, negu pirma.

— Ei, čia tu, Neti! — sušuko šerifas. — Irkis į krantą, seni, ir mes tau duosime tokios žuvies, kuri tiktų ir paties gubernatoriaus stalui.

Staiga šviesa tvykstelėjo į šalį, ir iš tamsos išniro ilga lengvutė kanoja, o raudoni liepsnos atšvaitai nušvietė saulės ir vėjų nugairintą Odinės Kojinės veidą; jis stovėjo išsitiesęs visu savo dideliu ūgiu menkame laiviūkštyje ir su įgudusio irkluotojo grakštumu valdė jį ilgu žeberklu, kurį laikė suėmęs per vidurį, nuleisdamas į vandenį tai vieną, tai kitą galą; lengvutė tošinė kanoja sakytum skriejo ne vandeniu, bet iškilusi virš vandens. Kanojos gale dūlavo figūra antro žmogaus, kuris sumaniai, be jokių pastangų, irklu vairavo. Odinė Kojinė atrėmė žeberklą į neilgą mietą su pritvirtintomis grubaus darbo grotelėmis iš senų geležinių lankų, kur liepsnojo pušinės šakos, ir aukštyn plykstelėjusi liepsna

akimirką apšvietė tamsų Mohikano veidą ir juodas, žvilgančias akis.

Valtis čiuožė pakraščiu, kol atplaukė netoli žvejų, tada pasuko tiesiai į krantą; posūkis buvo toks grakštus ir greitas, jog atrodė, kad kanoja plaukia pati savaime. Vanduo priešais kanoją beveik neraibuliavo; norėdamas, kad laivelis kuo švelniau priglustų prie kranto, Netis porą žingsnių atsitraukė atgal, o kada beveik pusė kanojos užčiuožė ant kranto, žvirgždas nė nesučežėjo.

— Eikš čionai, Mohikanai,— tarė Marmadiukas, — eikš ir tu, Odine Kojine, ir prisikraukit kanoją ešerių. Kam smaigyti žuvis žeberklu, kai jų čia prigaudyta tiek, kad jos ims pūti, nes nebus kam valgyti.

— Ne ne, teisėjau,— atsakė Netis, jo aukšta figūra pasirodė siaurame kranto ruože ir nusileido prie nedidelės žole apaugusios daubelės, kur į krūvas buvo sumestos žuvys,— nevalgysiu aš tų žuvų, kurias naikinat šitaip be jokio reikalo. Kai užsinoriu žuvies, tai žeberklu nusismeigiu ungurį ar upėtakį, bet aš neprisidėsiu taip nuodėmingai jas naikinant, nors man už tai pasiūlytų net patį geriausią šautuvą, atvežtą iš senojo pasaulio. Jei žuvys turėtų kailį, kaip bebrai, arba jų odos tiktų rauginti, kaip elnių, tada dar būtų suprantama, kam jas tinklu gaudote tūkstančiais iš karto, bet jeigu dievas jas sutvėrė žmogaus maistui ir niekam kitam, tai aš manau, kad yra didelė nuodėmė prigaudyti jų daugiau, negu gali suvalgyti.

— Aš taip pat galvoju; čia mūsų nuomonės, senasis medžiotojau, visiškai sutampa; aš iš visos širdies norėčiau patraukti savo pusėn ir šerifą. Juk užtektų ir perpus mažesnio laimikio, kad būtų galima ištisą savaitę maitinti žuvimi visą miestelį.

Odinė Kojinė nepareiškė savo pasitenkinimo, kad juodviejų nuomonės vienodos. Abejodamas jis papurtė galvą ir atsakė:

— Ne ne, teisėjau, jeigu mes vienodai galvotume,

tai jūs neverstumėte medžioklės vietų į laukus, kuriuose vien kelmai bestūkso. Jūs ir žvejojat, ir medžiojat ne taip, kaip reikia; man mėsa daug saldesnė, jeigu medžiojamas gyvulėlis turi bent šiokią tokią galimybę išsigelbėti: štai kodėl aš iššaunu visada tik vieną kulką, net medžiodamas paukštį ar voverę. Be to, ir švino susitaupo. Kas moka gerai šaudyti, visada išsivers su viena kulka, nebent tiktai medžiojant laukines kates.

Šerifas su didžiausiu apmaudu klausėsi šio pokalbio; žiūrėdamas, kad žuvis būtų išdalinta „kuo sąžiningiausiai", jis paėmė į rankas didžiulį upėtakį ir ilgai jį taikė prie visų keturių krūvelių iš eilės, lyg dvejodamas, kur čia jį pridėjus, kad nenukentėtų teisingumas, o paskui pratrūko:

— Nieko nepasakysi, puikiausia sąjunga! Teisėjas Templas, šių žemių savininkas, ir Natanielis Bampas — valkata, brakonierius, nuožmus elnių naikintojas, ruošiasi globoti krašto gyvūnus. Ne, Diukai, kai jau man šauna į galvą mintis žvejoti, tai žvejoju taip, kaip pridera. Ei vyručiai, užmeskim tinklą dar sykį, o rytoj rytą čia atsiųsim vežimus ir furgonus žuviai į namus parvežti.

Marmadiukas, matyt, suprato, kad jokiais įkalbinėjimais nepavyks įveikti šerifo užsispyrimo, todėl, atsitraukęs nuo laužo, pasuko prie medžiotojų kanojos, kur jau anksčiau buvo nuėjusios abi merginos ir Oliveris Edvardsas.

Prie kanojos merginas atvedė smalsumas, tačiau jaunuolį masino kas kita. Pažvelgusi į lengvus uosinius kanojos griaučius, aptrauktus plona tošim, Elizabeta susižavėjo tokiu paprastu, bet kruopščiu darbu ir stebėjosi žmogaus drąsa, kai jis patiki savo gyvybę tokiam trapiam laiviūkščiui, bet jaunuolis jai paaiškino kanojos plaukiojimo savybes ir visišką saugumą, sumaniai ją valdant, ir tokiomis ryškiomis spalvomis nupiešė žūklę žeberklu, jog Elizabeta tuoj nustojo būkštavusi ir pareiškė norą pati išbandyti šį malonumą. Ji apie tai net

pasakė tėvui, pati juokdamasi iš tokio savo noro ir prisipažindama, kad čia tiktai jos moteriškas užgaidas.

— Ne, Bese, čia visai ne užgaidas,— pasipriešino teisėjas. — Aš norėčiau, kad tu nepažintum kvailos mergiotiškos baimės. Kanojos yra patys patikimiausi laiveliai tiems, kurie yra pakankamai įgudę ir drąsūs. Man teko perplaukti Oneidą pačioje plačiausioje vietoje daug mažesne kanoja, negu šioji.

— O man — per Ontariją, — pertraukė jį Odinė Kojinė; be to, kanojoje buvo dar ir moterų. Tačiau delavarų genties moterys pratusios plaukioti kanojomis, jos net padėjo irtis. Jeigu jaunoji ledi norėtų pasižiūrėti, kaip senasis Netis susižvejos upėtakį pusryčiams — prašom į laivelį. Ir Džonas tą patį pasakys. Jis pats padirbo šią kanoją, ir ją dar tik vakar nuleidom į vandenį; aš tai nelabai įgudęs daryti kanojas, rišti šluotas, pinti krepšius ir dirbti kitokius smulkius indėnų darbus.

Netis nusijuokė savo mįslingu juoku ir meiliai linktelėjo galvą, kviesdamas Elizabetą lipti į laivelį, o Mohikanas su būdingu indėnams grakštumu paėmė jos švelnią, baltą rankutę į savo rudą, susiraukšlėjusį delną ir pasakė:

— Eikš, Mikvono anūke, ir Džonas labai apsidžiaugs. Pasikliauk indėnu — jo galva išmintinga, nors ranka jau gerokai apsilpusi. Jaunasis Erelis plauks su mumis ir žiūrės, kad nieko blogo neatsitiktų jo seseriai.

— Misteri Edvardsai, — tarė Elizabeta rausteldama,— jūsų draugas Mohikanas davė pažadą jūsų vardu. Jūs pasiryžęs jį įvykdyti?

— Pasiryžęs ir gyvybę paaukoti, jeigu prireiks, mis Templ! — karštai sušuko jaunuolis. — Ten toks vaizdas, dėl kurio verta ir baimės pakentėti, tačiau tikro pavojaus visai nėra. O, be to, ir mandagumas reikalauja, kad aš lydėčiau jus ir mis Grant.

— Mane! — sušuko Luiza. — Ne, misteri Edvardsai, aš neplauksiu. Manau, kad ir jūs nepatikėsit savo gyvybės tokiam lengvam laiveliui.

— O aš plauksiu, manęs jokia baimė nebeima, — tarė Elizabeta, lipdama į valtį ir sėsdamasi ten, kur parodė indėnas.— Misteri Edvardsai, jūs galite pasilikti. Atrodo, kad tokiam kevalui ir trijų žmonių pilnai pakaks.

— Jis išlaikys ir ketvirtą! — sušuko jaunuolis ir taip smarkiai šoko kanojon prie Elizabetos, kad vos nepramušė silpno luobo. — Atleiskite, mis Templ, bet aš nepaliksiu jūsų vienos, kad šitie garbingi charonai[1] be genijaus jus vežtų į šešėlių šalį.

— O koks tas genijus: geras ar blogas? — paklausė Elizabeta.

— Jums jisai geras.

— Ir mano artimiesiems,— pridūrė mergina, o jos balse buvo girdėti ir apmaudas, ir patenkinta savimeilė. Bet tuo metu kanoja sujudėjo, ir jaunuoliui atsirado gera dingstis pakeisti pokalbio temą.

Elizabetai atrodė, kad jie plaukia virš vandens, varomi stebuklingos jėgos: taip lengvai ir grakščiai Mohikanas yrė savo mažąjį laivelį. Odinė Kojinė tylėdamas rodė žeberklu, kur plaukti, kiti taip pat tylėjo, kad neišbaidytų žuvies.

Šioje vietoje ežeras gilėjo ne staigiai, čia nebuvo taip gilu, kaip prie kalnuotojo pakraščio, kur kalnų skardžiai kilo iš vandens beveik statmenai. Ten galėtų stovėti didžiausi laivai, ir jų stiebai susipintų į bendrą raštą su pušimis, bet čia virš vandens stiepėsi nedideli nendrynėliai, kurie, naktinio vėjelio supami, vos pastebimai raibuliavo vandenį. Kaip tik šiose seklumose ir galėjai aptikti upėtakį ar sėkmingai užmesti tinklą.

Elizabeta matė, kaip šiltame, sekliame vandenyje būriais plaukioja tūkstančių tūkstančiai žuvų, nes ryški deglo šviesa, giliai prasiskverbdama į vandenį, atskleidė visas ežero paslaptis, ir Otsego vanduo atrodė toks pat vaiskus, kaip ir oras. Kiekvieną akimirką ji laukė,

[1] Charonas — senovės graikų mitologijoje — vežėjas, kuris valtimi perkeldavo mirusiųjų vėles per požemio viešpatijos upes ligi Hado vartų.

kad grėsmingas Odinės Kojinės žeberklas bematant įsmigs į šituos tirštus ežero gyventojų pulkus šalia kanojos. Atrodė, jog nepataikyti čia nė negalima, o laimikis, anot tėvo, tikrai turėtų patikti ir didžiausiam smaguriui. Netis, tikriausiai, turėjo savo papročius ir ypatingą skonį. Jis stovėjo išsitiesęs visu savo aukštu ūgiu, todėl galėjo matyti daug toliau už sėdinčius kanojoje; jis atsargiai sukiojo galvą į visas puses, dažnai palinkdamas visu kūnu į priekį ir įtempdamas akis, tartum norėdamas žvilgsniu prasiskverbti į tokį gylį, kur nebesiekė deglo šviesa. Ir štai jo pastangos nenuėjo veltui, jis mostelėjo žeberklu ir tyliai pasakė:

— Plauk paskui šitą upėtakį, Džonai. Jis atsiliko nuo savo būrio. Retai užklysta tokios didžiulės žuvys į seklumas, kur jas gali žeberklu pasiekti.

Mohikanas mostelėjo ranka, duodamas ženklą, kad suprato, ir sekančią akimirką kanoja jau skriejo paskui nužiūrėtą upėtakį, kur vandens gylis siekė apie dvidešimt pėdų. Ant geležinių grotelių Netis užmetė dar keletą sausų šakų, ir liepsnos šviesa prasiskverbė ligi pat dugno. Dabar Elizabeta pamatė tarp šaknų ir medgalių plaukiančią nepaprastai didelę žuvį. Iš tokio atstumo ją buvo galima pastebėti tiktai tada, kai ji nežymiai krustelėdavo pelekus arba uodegą. Ežero paslapčių atskleidimas, matyt, nepaprastai sudomino ne tiktai turtingąją įpėdinę, bet ir šių vandenų valdovą, nes ir upėtakis staiga kilstelėjo galvą ir liemenį, bet paskui vėl grįžo į pirmykštę padėtį.

— Tss, tss,— sušnibždėjo Netis, kai Elizabeta, pagauta smalsumo, lenkėsi per valties šoną ir sukėlė brazdesį. — Upėtakis labai baikšti žuvis, žeberklu jo dar nepasieksi, nes jis per giliai. Mano žeberklo kotas keturiolikos pėdų, o iki žuvies bus visa aštuoniolika. Bet vis tik pamėginsiu, nes tas upėtakis svers ne mažiau kaip dešimt svarų.

Šitai sakydamas, Odinė Kojinė nusitaikė, kaip tiksliau smogti žeberklu. Elizabeta pamatė, kaip iš lėto ir

visai be garso nugrimzdo žvilgantis žeberklo smaigalys, tačiau vandenyje atrodė, kad jis gerokai krypsta į šalį nuo žuvies; ji pagalvojo, kad numatytoji auka taip pat juos pastebėjo, nes ėmė smarkiau plakti uodega bei pelekais, nors pati nepajudėjo nė iš vietos. Kitą akimirką aukšta Nečio figūra palinko prie vandens, ir vandenin pasinėrė žeberklo kotas — tik švystelėjo tamsi metalo juosta, sukeldama nedidelį sūkurį. O kai vanduo išmetė žeberklą atgal į paviršių, o šeimininkas vikriai jį sugavo ir iškėlė smaigaliu į viršų, Elizabeta pamatė, kad smūgis buvo tikslus. Užsmeigta ant žeberklo spurdėjo didžiulė žuvis, kurią Netis tučtuojau nukratė į kanojos dugną.

— Šiam kartui užteks, Džonai,— tarė Netis, viena ranka iškeldamas laimikį ir apžiūrinėdamas jį deglo šviesoje. — Šįvakar daugiau nebežvejosiu.

Indėnas vėl mostelėjo ranka ir trumpai, ryžtingai atsakė:

— Gerai.

Apstulbusi Elizabeta stebėjo šią žūklę ir apžiūrinėjo ežero dugną, ji atsitokėjo tiktai išgirdusi kimų Bendžamino balsą ir irklų pliuškenimą, kai prie kanojos artėjo sunki žvejų valtis, tempdama paskui save tinklą.

— Traukis į šalį, traukis į šalį, misteri Bampai! — sušuko Bendžaminas. — Tu su savo deglu baidai žuvis: jos mato tinklą ir neria nuo jo į šalį, o nuo triukšmo taip pat. Žuvis šiuo atžvilgiu supratinga kaip ir arklys, dargi labiau, nes ji išaugus vandenyje. Traukis į šalį, misteri Bampai, traukis į šalį, aš tau sakau, mums reikia daugiau vietos tinklui.

Mohikanas nuyrė savo mažąją kanoją į tokią vietą, iš kur netrukdydami galėjo matyti žvejus, ir sustabdė — kanoja dabar atrodė kaip skrendanti pasakų eldija. Žvejams valtyje, matyt, kažkas nesisekė, nes iš ten sklido ne tik dažni, bet ir pikti Bendžamino rėkavimai.

— Į kairę, misteri Kerbi, į kairę! — įsakinėjo senasis jūreivis. — Dar labiau į kairę! Nė pats Britanijos laivy-

no admirolas neužmestų tinklo, kada valtis sukiojasi kaip sraigtas. O dabar suk į dešinę, į dešinę, ar girdi, ką sakau!

— Paklausyk, misteri Pompa,— irzliai atsakė Kerbis ir visai nustojo irtis, — aš noriu, kad kiti su manim mandagiai kalbėtų ir tinkamai elgtųsi, kaip ir dera padoriems žmonėms. Jeigu tu nori, kad mes valtį varytume visu smarkumu, tai ir sakyk, irsiu, kiek tik jėgų turėdamas, visos mūsų draugės labui, bet aš nepripratęs, kad mane kas varinėtų kaip kokį neraliuotą galviją.

— O kas čia neraliuotas galvijas? — Bendžaminas piktai pasisuko, ir kanojos deglas apšvietė įtūžusį, pykčio perkreiptą veidą. — Jeigu ketini daryti viską, kas reikia, tai daryk, po velniais, ir nekvailiok. Beliko tik išmesti antrą tinklo galą — ir baigta. Suk valtį, ar girdi! Dabar ją pavaryk kokį sieksnį į priekį. Gali laikyti mane didžiausiu asilu, jeigu dar kada nors išplauksiu su tokiu sausumos jūreiviu, kaip tu!

Matyt, apsidžiaugęs, kad greitai baigsis jo darbas, miškakirtys vėl čiupo irklą ir su tokia jėga juo patraukė, kad tą pačią akimirką už borto išlėkė ne tik tinklas, bet ir Bendžaminas. Jis stovėjo vairagalyje, kur buvo sudėtas tinklas, o kai miškakirtys stipria ranka spustelėjo irklą, valtis staigiai pasisuko, ir jis, netekęs pusiausvyros, pūkštelėjo į vandenį.

Laužas ir deglas gerai apšvietė valtį, todėl tiek iš kanojos, tiek nuo kranto matėsi viskas, kas ten dėjosi. Išgirdę pūkštelėjimą, visi sužiuro ton pusėn, kur Bendžaminas dar kiek laiko taškėsi vandens paviršiuje.

Nuskambėjo linksmas kvatojimas, prie kurio nemaža prisidėjo ir Kerbio plaučiai, paskui rytiniuose kalnuose atsiliepė aidas, tarsi taip pat juokdamasis iš misterio Pompos, ir nutilo kažkur toli tarp uolų ir miškų. Ekonomo kūnas ėmė pamažu grimzti į ežerą, bet iš pradžių dėl to niekas nesijaudino, ir tik tada, kai jis visas pasinėrė ir vanduo susiliejo viršum jo galvos, krin-

tančio kūno sukeltoms bangoms nurimus, o ežero paviršius vėl tapo lygus ir ramus, žvejai staiga susizgribo.

— Bendžaminai, kas tau? — riktelėjo nuo kranto Ričardas.

— Juk tas neišmanėlis visai nemoka plaukti! — sušuko Kerbis ir atsistojęs ėmė skubiai mestis nuo savęs drabužius.

— Irkis, Mohikanai, — šūktelėjo jaunasis Edvardsas,— deglo šviesoj matysim, kur jis nugrimzdo, ir aš pasinersiu jo ištraukti.

— Išgelbėkit jį, dėl dievo meilės, išgelbėkit! — sukliko siaubo pagauta Elizabeta, persisverdama per kanojos kraštą.

Stipriu ir įgudusiu irklo mostu Mohikanas akimirksniu nuyrė kanoją į tą vietą, kur įkrito ekonomas, o netrukus Odinė Kojinė garsiai sušuko, kad jį mato.

— Prilaikykit valtį, kad nesiūbuotų, kol aš pasinersiu,— vėl šūktelėjo Edvardsas.

— Palauk, sūneli, kam čia veltui rizikuoti, — tarė Netis. — Aš kur kas jį greičiau užkabinsiu žeberklu.

Bendžamino kūnas buvo maždaug viduryje tarp dugno ir vandens paviršiaus; jis stipriai laikėsi, abiem rankom įsitvėręs į nulūžusių nendrių stiebus. Elizabetai ir kraujas sustingo gyslose, kai tik ji pamatė taip giliai vandenyje nelaimingąjį, kuris, sprendžiant iš sklindančių nuo kūno vandens ratilų, judėjo, o jo veidas ir rankos prie deglo šviesos per storą vandens sluoksnį atrodė pažaliavę kaip tikro negyvėlio.

Tą pačią akimirką ji pamatė, kaip žvilgantys Nečio žeberklo dantys priartėjo prie Bendžamino galvos ir vikriai įsisuko į plaukus ir striukės gobtuvą. Tada Netis ėmė pamažu jį traukti iš vandens; Bendžamino veidas, atgręžtas į deglo šviesą, artėdamas prie vandens paviršiaus, atrodė mirtinai išblyškęs ir baisus. Tačiau vos tik Bendžamino šnervės vėl pateko į orą, jis taip smarkiai suprunkštė, kad būtų galėjęs drąsiai varžytis su

delfinu. Valandėlę Netis palaikė ekonomą pasvarinęs ant žeberklo, iš vandens ištraukęs vien tik galvą. Nelaimingasis tuo tarpu pamažu pravėrė akis, lyg galvodamas, kad pateko į naują, nežinomą pasaulį.

Visa tai atsitiko daug greičiau, negu mes spėjome papasakoti. Privaryti valtį prie žeberklo, perkelti į ją Bendžaminą ir priplaukti prie kranto irgi prireikė ne daugiau minutės laiko. Kerbis, padedamas Ričardo, kuris iš didelio susijaudinimo net įšoko į vandenį pasitikti savo numylėtinio, išnešė pastirusį ekonomą į krantą ir pasodino prie laužo, o šerifas tuo metu griebėsi pačių veiksmingiausių priemonių, kurios tais laikais buvo naudojamos skenduoliams gaivinti.

— Bėk, Bili, į miestelį, — įsakė jis, — ir atnešk čia butelį, kuris stovi mano kambaryje prie durų — aš jame laikau actą. Tik, susimildamas, paskubėk, negaišk laiko jam išpilti, o bėk stačiai pas misterį Lekua ir nupirk pakelį tabako ir pustuzinį pypkių; be to, paprašyk madam Remarkablę druskos ir flanelinio sijono; pasakyk daktarui Todui, kad atsiųstų savo lancetą ir pats ateitų; ir dar... Diukai, ką tu čia dabar darai? Ką tu, nori uždusinti žmogų? Jis ir taip pilnas vandens, o tu į jį dar romą pili! Padėk man atgniaužti kumščius, aš ištrinsiu jam delnus.

Visą tą laiką Bendžaminas sėdėjo sustingęs, sučiauptomis lūpomis, o rankose tebelaikė sugniaužęs nendrių stiebus, už kurių jis nusitvėrė, kai tik pajuto, kad skęsta, ir kaip tik dėl to negalėjo iškilti į vandens paviršių, nes už nendrių laikėsi labai tvirtai, kaip tikras jūreivis. Tačiau jo akys buvo atmerktos ir kraupiai žvelgė į žvejus palei laužą, o jo plaučiai šniokštė kaip kalvio dumplės, lyg norėdami atsigriebti už laiką, kai prievarta turėjo pabūti be darbo. Kadangi jo lūpos buvo kietai sučiauptos, tai oras ėjo pro šnerves taip smarkiai, kad jis veikiau šniokštė, negu kvėpavo, ir dar taip šniokštė, kad nebereikėjo jokių priemonių, kurių griebėsi susijaudinęs šerifas.

Romo butelis, kurį Marmadiukas prispaudė prie ekonomo lūpų, paveikė tiesiog stebuklingai. Jo burna instinktyviai prasižiojo, pirštai atsigniaužė, paleido nendres ir čiupo butelį; po to Bendžaminas pakėlė akis į dangų ir atsidavė naujam palaimingam jausmui. Visa bėda, kad po keleto gurkšnių romo reikia taip pat atsikvėpti, kaip ir išnėrus iš vandens, tad Bendžaminui pagaliau teko paleisti butelį.

— Na, Bendžaminai, tu mane stačiai stebini! — sušuko šerifas. — Juk tu ką tik buvai nuskendęs. Kaip gali toks prityręs jūreivis šitaip kvailai elgtis? Prieš valandėlę tu buvai pilnas vandens, o dabar vėl...

— Pilnas grogo,— pertraukė jį ekonomas. Jo veidas nepaprastai greitai vėl atgijo ir įgavo įprastinę išraišką. — Matote, skvaire, aš laikiau tvirtai uždaręs liukus, todėl vidus liko beveik sausas. O tau, misteri Kerbi, štai ką pasakysiu; aš beveik visą gyvenimą praleidau ant sūrių vandenų, teko paplaukioti ir ant gėlų, bet, kiek man teko matyti, iš visų naujokų jūreivių tu esi pats didžiausias nevėkšlis, koks tik gali būti. Tegu tie, kurie tave laiko geru jūreiviu, imasi į valtį — čia jų reikalas, o mane tenutrenkia perkūnas, jeigu su tavim kada eisiu net ežero pakraščiu. Kam čia rizikuoti? Juk tu gali paleisti žmogų į vandenį kaip kokią žuvį, ir kad nors virvę būtum jam išmetęs, kol jis plūduriavo, neturėdamas už ko nusitverti. Neti Bampai, duokš ranką. Žmonės šneka, kad tu indėnas ir esi kadaise skalpavęs baltuosius, tačiau man dabar padarei didelę paslaugą ir gali mane laikyti savo draugu, nors, žinia, būtų geriau, jeigu už borto iškritusiam senam jūreiviui būtum išmetęs lyną, užuot kabinęs jį kabliais už plaukų. Tau čia, tikriausiai, ne pirmas kartas graibstyti žmonėms už plaukų, a? Bet man tu šituo blogai nepadarei, o tai svarbiausia.

Netis nebespėjo nieko atsakyti, nes Marmadiukas tvirtai ir autoritetingai davė nurodymus, ką toliau daryti, ir net šerifas nebedrįso prieštarauti.

Bendžaminas sausuma buvo nugabentas į miestelį,

o tinklas taip ištrauktas į krantą, kad šį sykį visos žuvys laimingai jo išvengė.

Laimikį dalino kaip paprastai: vieną žveją nugara statė iš eilės prie kiekvienos žuvų krūvos, ir jis nurodydavo tos krūvos savininką.

Kerbis išsitiesė visu savo milžinišku ūgiu ant žolės prie laužo ir pasiliko iki ryto saugoti tinklo ir žuvies, o kiti susėdo į valtį ir nuplaukė link miestelio.

Kai laužas ėmė slėptis iš akių, plaukiantieji valtyje dar pamatė miškakirtį, ant žarijų verdantį sau vakarienę, o kai valtis priartėjo prie kranto, rytinių kalnų šešėlyje dar žėrėjo deglas Mohikano kanojoje. Staiga jis nustojo judėjęs, ir ore pasipylė žiežirbos, paskui vėl viskas paskendo tirštoje tamsoje, kurią, eidami išvien, sukūrė naktis, giria ir kalnai.

Elizabetos mintys nuo Edvardso, kuris virš jos ir Luizos galvų laikė iškėlęs šalį, nuklydo prie medžiotojo bei indėnų kario, ir jai labiau norėjosi aplankyti trobelę, kurioje dėl kažkokios priežasties suartėjo trys žmonės tokių skirtingų papročių ir temperamento.

DVIDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS

Kam reikia kalbėt apie kalnus ir klonius
Ir apie vaikystės išdaigas linksmas?
Seni! Jų niekas klausyti nenori.
Tad tu mums pasakot pradėk.

Duo

Kitą rytą misteris Džonsas pakirdo saulei tekant ir liepė pabalnoti arklius sau ir Marmadiukui, paskui, nutaisęs paslaptingą veidą, kaip ir derėjo tokiu ypatingu momentu, nuėjo į teisėjo miegamąjį. Durys nebuvo užsklęstos, ir Ričardas net nepasibeldęs įėjo į kambarį, kas rodė ne tiktai pusbrolių tarpusavio santykius, bet ir įprastines šerifo manieras.

— Na, Diukai, ant arklių! — sušuko jis, — ir aš viską

tau smulkiai išklosiu apie tą dalyką, kur vakar užsiminiau. Dovydas savo psalmėse sako... ne, ne Dovydas, o Saliamonas, bet pagaliau vis tiek, nes jie abudu vieno galo... Saliamonas sako, kad kiekvienam darbui savas laikas, ir, mano kukliu supratimu, žvejojant netinka tarti svarbių reikalų. Klausyk, Marmadiukai, kas gi, po velnių, tau atsitiko? Gal sergi? Duok, pačiupinėsiu pulsą. Mano senelis, tu žinai...

— Mano kūnas sveikas, bet širdis plūsta krauju, — nutraukė jį teisėjas ir net atstūmė pusbrolį, kuris jau ketino imtis daktarui Todui priklausančių priedermių.— Vakar vakare, kai grįžome iš žūklės, gavau iš pašto laiškus, ir jų tarpe va šitą.

Šerifas paėmė laišką ir, net nepažvelgdamas, kas jame parašyta, nustebęs tebežiūrėjo į teisėjo veidą. Paskui Ričardo žvilgsnis nuklydo į stalą, užverstą laiškais, dokumentais bei laikraščiais, po to jis permetė akimis kambario sienas ir baldus. Lova atrodė gulėta, tačiau antklodė nė neatkelta, o tai rodė, kad šeimininkas praleido bemiegę naktį. Žvakidėse nelikę nė gabalėlio žvakių: jos, matyt, užgeso pačios, sudegusios iki galo. Marmadiukas praskleidė užuolaidas ir, atidaręs langines bei langus, įleido į kambarį kvapnaus pavasario oro. Teisėjas buvo išblyškęs, jo akys įkritusios, lūpos virpėjo — jis buvo toks nepanašus į visuomet ramų, žvalų ir linksmą Marmadiuką Templą, kad šerifą vis labiau ir labiau ėmė baimė. Pagaliau jis pažvelgė į laišką, kurį neišskleistą tebelaikė sugniaužęs rankoje.

— Kaip! Jis atėjo laivu iš Anglijos? Oho! — sušuko šerifas. — Na, Diukai, jame iš tikrųjų turi būti svarbių žinių.

— Perskaityk,— tarė Marmadiukas, labai susijaudinęs vaikščiodamas po kambarį.

Ričardas, turėjęs įprotį balsu galvoti, ilgai negalėjo tyliai skaityti ir dalį to, kas buvo laiške, skaitė garsiai. Kaip tik tas laiško vietas, kurios buvo šitokiu būdu pa-

skelbtos, mes ir siūlome skaitytojų dėmesiui kartu su šerifo replikomis.

— „Londonas, 1793 metų vasario 12..." — pradėjo šerifas. — Kokią velnionišką kelionę jis padarė! Tiesa, šešias savaites pūtė šiaurės vakarų vėjas, kuris pasikeitė tiktai prieš porą savaičių... „Sere, Jūsų laiškai, rašyti rugpiūčio dešimtą, rugsėjo dvidešimt trečią ir gruodžio pirmą, gauti laiku ir atsakymas į pirmąjį laišką išsiųstas tuo pačiu pašto laivu. Nuo to laiko, kai gavau paskutinį jūsų laišką, aš... — Šioje vietoje didelė laiško dalis liko nežinoma, nes šerifas ėmė kažką murmėti sau po nosim. — ... su liūdesiu turiu pranešti, kad..." Hm, atrodo, kad reikalai iš tikro blogi! „... bet turiu vilties, kad gailestingoji apvaizda..." Hm, hm, hm, atrodo, Diukai, kad jis pamaldus žmogus ir priklauso episkopalinei bažnyčiai. Hm, hm! „... laivas išplaukė iš Falmuto[1] praėjusių metų rugsėjo pradžioje..." Hm, hm... „Nedelsdamas pranešiu Jums visas naujas žinias apie šį liūdną įvykį..." Hm, hm! iš tikro labai nuoširdus žmogus, kaip advokatas! „... bet dabar mes negalime nieko daugiau jums pranešti..." Hm! „Nacionalinis konventas..." Hm, hm! „Nelaimingasis Liudvikas..." Hm, hm! „... lygiai kaip ir jūsiškis Vašingtonas..." Turiu pasakyti, kad čia rašo labai protingas žmogus, ne toks, kaip tie pramuštgalviai demokratai. Hm, hm! „... mūsų šaunusis laivynas..." Hm, hm! „... vadovaujamas mūsų išmintingojo monarcho..." Taip, taip, pats karalius Jurgis žmogus geras, tiktai jo patarėjai blogi... Hm, hm! „Reiškiu Jums didžiausią pagarbą..." Hm, hm! „... Endrius Holtas." Labai protingas ir jautrus žmogus tas misteris Holtas, nors ir praneša blogas naujienas. Ką dabar ketini daryti, pusbroli Marmadiukai?

— Ką gi aš galiu padaryti, Ričardai? Man belieka tiktai pasikliauti laiku ir dievo valia. O čia dar laiškas iš Konektikuto, bet jame tos pačios žinios, kaip ir šitame.

[1] Falmutas — Anglijos uostas prie Lamanšo sąsiaurio Falmuto įlankoje.

Kai dėl šitų žinių iš Anglijos, man tik tiek dar lengviau, jog mano paskutinį laišką jis gavo prieš išplaukiant laivui.

— Taip, Diukai, čia blogas reikalas, ir dabar visi mano planai pristatyti fligelį nueis velniop. Aš liepiau, kad mums pabalnotų arklius, nes noriu tau parodyti nepaprastai svarbų dalyką. Juk tu vis tebegalvoji apie kasyklas...

— Nebekalbėk apie kasyklas, Ričardai,— nutraukė jį teisėjas, — nes pirmiausia turiu atlikti savo šventą pareigą, ir tai reikia padaryti neatidėliojant. Šiandien visą dieną aš ir skiriu šiam tikslui, o tu, Ričardai, turėsi man padėti. Negaliu pavesti Oliveriui tokio slapto ir intymaus dalyko.

— Žinoma, Diukai! — sušuko šerifas, spausdamas teisėjo ranką. — Manim visada gali pasikliauti; juk mūsų motinos buvo tikros seserys, o kraujas, šiaip ar taip, yra geriausias laidas draugystei sutvirtinti. Tiek to, dar galim palaukti su sidabro kasyklomis, atidėsim kitam sykiui. Mums tikriausiai bus reikalingas Derkis Vanas?

Marmadiukas linktelėjo, ir šerifas, atsisakęs savo ankstesnio ketinimo joti į paslaptingąją vietą, nuėjo į valgomąjį ir liepė skubiai iškviesti Dirką Vanderskolą.

Tais laikais Templtono miestelyje buvo du advokatai; su vienu iš jų skaitytoją jau supažindinome „Drąsiojo dragūno" smuklėje, o antrasis vadinosi Dirkas Vanas arba „Derkis", kaip jį draugiškai ir familiariai pavadino Ričardas. Didelis nuoširdumas, neblogas savo profesijos žinojimas, pakenčiamas sąžiningumas — šitokios buvo pagrindinės savybės žmogaus, kurį miestelio gyventojai pažinojo kaip skvairą Vanderskolą arba olandą ir netgi maloniai jį pravardžiuodavo doruoju advokatu. Nenorėdamas klaidinti skaitytojų nė vieno mūsų romano veikėjo atžvilgiu, mes manome, kad, kalbant ir apie Vanderskolo sąžiningumą, reikia nepamiršti, jog viskas pasaulyje yra reliatyvu. Mūsų ištikimieji bičiuliai

turėtų žinoti, jog net ir žmogaus vertė šiame pasaulyje priklauso nuo aplinkybių, ir mes dar norime priminti, kad, aprašant vieną ar kitą mūsų veikėjų bruožą, turėta galvoje „tam tikros aplinkybės".

Visą likusią dienos dalį teisėjas praleido užsidaręs kabinete su pusbroliu ir advokatu ir nieko daugiau, išskyrus dukterį, ten neįsileido. Didelis, aiškiai matomas sielvartas, prislėgęs Marmadiuką, taip pat graužė ir Elizabetą, nes liūdesio šešėlis apgaubė jos supratingą veiduką, ir nebeliko nei jos energijos, nei žvalumo. Nustebęs jaunasis Edvardsas akylai stebėjo tokį staigų šeimos narių pasikeitimą, ir jis net pamatė Elizabetos skruostu nuriedėjusią ašarą, nors iš jos akių švietė neįprastas romumas.

— Gavote blogų žinių, mis Templ? — susirūpinęs pasiteiravo Edvardsas, ir Luiza taip staigiai pakėlė akis nuo rankdarbio, kad net nukaito. — Spėju, kad jūsų tėvui bus reikalingas pasiuntinys į tolimus kraštus, ir ryžtuosi pasiūlyti savo paslaugas, tikėdamas, kad šitai jus nors kiek nuramins.

— Taip, mes tikrai gavome blogų žinių,— atsakė Elizabeta, — ir, galimas daiktas, mano tėvui teks trumpam laikui išvažiuoti, bet aš pasistengsiu jį įtikinti, kad pasiųstų pusbrolį Ričardą, nors ir jam išvykti iš apygardos šiuo metu taip pat negalima.

Jaunuolis valandėlę tylėjo, o jo veidai ėmė vis labiau kaisti, kai jis vėl prabilo.

— Jeigu ten toks reikalas, kurį aš galėčiau atlikti. . .

— Ten toks reikalas, kurį mes galime patikėti tiktai labai gerai pažįstamam, artimam žmogui.

— Argi jūs mane dar mažai pažįstate, mis Templ? — sušuko Edvardsas su tokiu užsidegimu, kuris, nors retai, tačiau vis tik kartais jį apimdavo, draugiškai kalbantis su Elizabeta.— Jau penki mėnesiai, kaip gyvenu po jūsų stogu ir vis dar esu pašalinis?

Elizabeta tuo metu buvo užsiėmusi siuviniu, — ji pasuko galvą, dėdamasi, kad lygina rankdarbį, bet jos

ranka tirtėjo, skruostai degė, akys išdžiūvo: viskas rodė, kad ją apėmė didžiausias susidomėjimas.

— Ar pakankamai mes jus pažįstame, misteri Edvardsai!

— Ar pakankamai! — pakartojo jaunuolis ir, atitraukęs akis nuo Elizabetos, pažvelgė į romų Luizos veidelį, kuris taip pat degte degė smalsumu. — Ar pakankamai! Mes šitiek laiko gyvename kartu, tad nejaugi dar nespėjote manęs kaip reikiant pažinti?

Elizabeta pamažu pakėlė galvą, ir sumišusį, susidomėjusį jos veidą užliejo šypsena.

— Žinoma, sere, mes jus pažįstame; jūs — misteris Oliveris Edvardsas. Taip pat žinau, kad pasakojote mano draugei mis Grant, jog esate kilęs iš čiabuvių...

— Elizabeta! — sušuko Luiza, nukaitusi kaip žarija, ir ėmė visa virpėti kaip epušės lapas,— jūs mane ne taip supratote, brangioji mis Templ. Aš... aš... čia tiktai mano spėliojimai. Net jei ir teisybė, kad misteris Edvardsas giminiuojasi su čiabuviais, tai vis vien kokią teisę mes turime jį už tai smerkti? Kuo gi mes geresnės, ypač aš, vargšo kuklaus kunigo duktė?

Elizabeta dvejodama palingavo galvą ir net nusijuokė, tačiau nieko neatsakė, bet vos tik pamatė liūdną savo draugės veidą, kai toji prisiminė savo tėvo varganą gyvenimą ir darbą, ji prabilo:

— Nuolankumas, Luiza, jus nuveda perdaug toli. Bažnyčios tarno duktė yra pranašesnė už kitus. Nei aš, nei misteris Edvardsas negalime lygintis su jumis, nebent jis yra užsislėpęs karalius,— pridūrė ji šypsodamasi.

— Ištikimas karalių karaliaus tarnas, mis Templ, užima garbingiausią vietą žemėje,— tarė Luiza, — bet visa garbė priklauso jam vienam, o aš esu tiktai vargingo, vienišo žmogaus duktė ir nieko daugiau negaliu norėti. Tai kodėl gi man tokiu atveju laikyti save pranašesne už misterį Edvardsą tik todėl... tik todėl, kad jis, gal būt, tolimas, labai tolimas Džono Mohikano giminaitis?

Įpėdinė ir jaunuolis reikšmingai susižvalgė, kai Luiza nejučiomis atskleidė savo bodėjimąsi dėl tariamos Edvardso giminystės su senuoju indėnų kariu, tačiau nei vienas, nei kitas net nešyptelėjo iš tokio Luizos naivumo.

— Taip, turiu prisipažinti, kad mano padėtis šiuose namuose labai dviprasmiška,— tarė Edvardsas, — bet ją, galima sakyti, įsigijau savo kraujo kaina.

— Ir, be to — šių žemių valdovo kraujo kaina! — sušuko Elizabeta, kuri, matyt, nelabai tikėjo indėniška jaunuolio kilme.

— Negi mano išorė taip vaizdžiai parodo kilmę? Aš tamsaus gymio, tas tiesa, bet mano oda nelabai raudona, bent ne raudonesnė už kitų. .

— Ne, ji raudonesnė, ypač šiuo metu.

— Ak, mis Templ, aš jus galiu užtikrinti, kad jūs nepakankamai įsižiūrėjote į misterį Edvardsą! — sušuko Luiza. — Jo akys ne tokios juodos kaip Mohikano, jos net šviesesnės už jūsų akis, ir plaukai taip pat ne tamsūs.

— Vadinas, ir aš galėčiau pretenduoti į indėnišką kilmę. Būčiau labai patenkinta, jeigu iš tikrųjų taip būtų, nes man visada suspaudžia širdį, kai tik pamatau besibastant senąjį Mohikaną kaip kokią senųjų šio krašto valdovų dvasią. Tada pajuntu, kiek mažai aš teturiu teisės valdyti šias žemes.

— Ar tikrai jūs šitaip galvojate? — sušuko jaunuolis taip susijaudinęs, kad merginos net nustebo.

— Žinoma,— atsakė Elizabeta, atsipeikėjusi po nustebimo. — Bet ką gi aš galiu padaryti? Ir ką gali padaryti mano tėvas? Jeigu mes pasiūlytume senajam indėnui pastogę ir lėšų pragyvenimui, jis atsisakytų priimti, nes, būdamas pripratęs prie kitokio gyvenimo, nepajėgtų pakeisti savo įpročių. Taip pat ir mes, net jeigu būtume tokie kvaili ir to panorėtume, negalėtume išdirbtų laukų ir sodybų paversti žvėrių pilnais miškais, kaip to nori Odinė Kojinė.

— Jūsų teisybė, mis Templ, — atsakė Edvardsas. —

Ką jūs čia begalite pakeisti! Tačiau kai ką dar galėtumėte padaryti, ir esu tikras, kad padarysite, tapusi pilnateise šių puikiųjų klonių šeimininke: naudokitės savo turtais, bet nepamirškite vargšų bei nelaimingųjų, ir būkite jiems dosni, o daugiau jūs tikrai nieko negalite padaryti.

— Ir tai bus nemaža! — sušuko Luiza nusišypsodama. — Tačiau, be abejo, kas nors kitas perims iš Elizabetos šių turtų tvarkymą.

— Aš neneigiu santuokos, kaip tai žodžiais daro paikos merginos, o pačios nuo ryto ligi vakaro vien apie vedybas ir tegalvoja. Bet čia aš esu vienuolė, nors įžado ir nedaviau. Kaipgi man susirasti vyrą šituose miškuose?

— Čia ir nerasite, mis Templ, — gyvai atsakė Edvardsas,— čia nėra tokio žmogaus, kuris turėtų teisę tikėtis jūsų rankos, ir aš žinau, kad jūs tol lauksite, kol atsiras jūsų vertas žmogus, o jeigu tokio neatsirastų, tai pragyvensite amžių viena, visų mylima ir gerbiama kaip ir dabar.

Matyt, nusprendęs, kad jis viską pasakė, ko reikalavo mandagumas, jaunuolis pakilo, pasiėmė skrybėlę ir skubiai išėjo iš kambario. Galimas daiktas, kad Luiza pamanė jį pasakius daugiau, negu derėjo, nes ji taip tyliai atsiduso, kad vos pati teišgirdo, ir vėl palinko prie siuvinio. Galimas daiktas, kad mis Templ norėjo dar ką nors sužinoti, nes ji valandėlę sėdėjo įbedusi akis į duris, pro kurias ką tik išėjo jaunuolis, paskui staiga pažvelgė į draugę, o po to stojusi ilga tyla aiškiai bylojo, kiek daug gali pagyvinti dviejų aštuoniolikamečių merginų pokalbį prisidėjęs dvidešimt trejų metų jaunuolis.

Pirmasis žmogus, kurį susitiko Edvardsas, beveik tekinas pasileidęs iš teisėjo namų, buvo nedidutis kresnas advokatas, po pažastim pasikišęs didelį pundą dokumentų; ant nosies jis turėjo užsidėjęs žalius akinius, sakytum, kad tie papildomi regėjimo organai būtų didinę jo galią išaiškinti nusikaltėlius.

Misteris Vanderskolas buvo labai išprusęs ir nepaprastai atsargus žmogus tiek savo kalboje, tiek veiksmuose, nes kadaise jam yra tekę nukentėti nuo sumanesnių ir apsukresnių savo kolegų, kurie karjerą pradėjo rytinių valstijų teismuose, o klastingumą įžindo su motinos pienu. Šito džentelmeno atsargumas pasireikšdavo visų jo poelgių dideliu metodiškumu, punktualumu ir iš dalies nemažu drovumu, o kalboje visada būdavo tokia daugybė įterptinių sakinių, kad klausytojams dažnai dėl to tekdavo pasukti galvą, kol suvokdavo prasmę.

— Labas rytas, misteri Vanderskolai, — pasveikino jį Edvardsas. — Kaip matyti, šiandien turėsim darbo ligi kaklo.

— Labas rytas, misteri Edvardsai, jeigu iš tikrųjų tokia jūsų pavardė — nes mes neturime jokių įrodymų, nieko, išskyrus jūsų paties žodžius, kai prisistatėte teisėjui Templui, — labas rytas, sere. Taip, taip, rūmuose šiandien, tikriausiai, bus daug darbo, nors apie tai tokiam įžvalgiam žmogui, kaip jūs, nėra reikalo ir sakyti, nes, be abejo, jūs ir patys numanote, nors išorė dažnai būna apgaulinga.

— Gal jūs nešatės kokių svarbių dokumentų, kuriuos reikia perrašyti? Aš galėčiau jums padėti.

— Taip, aš nešuosi svarbių dokumentų, ką jūs, be abejo, pastebėjote, nes jūsų akys jaunos, ir juos reikia perrašyti.

— Tada aš eisiu su jumis į kontorą, paimsiu, ką skubiausiai reikia perrašyti, ir iki vakaro bus padaryta visa, kas reikalinga.

— Sere, aš visada džiaugsiuosi, matydamas jus savo kontoroje, atėjus su kokiu reikalu ar be jokio reikalo, nors visai nebūtina kiekvieną priiminėti savo namuose, nes mūsų namai — mūsų tvirtovė. Jeigu norite, aš galiu jus priimti savo namuose arba kurioje kitoje vietoje, tai laikydamas mandagumo pareiga, bet šitie dokumentai yra labai konfidencialūs, ir be asmeniško paties

teisėjo Templo nurodymo,— taip jis griežčiausiai prisakė — neleidžiama jų niekam matyti, išskyrus tuos asmenis, kuriems tai yra tiesioginė pareiga, aš noriu pasakyti — tarnybinė pareiga.

— Ką gi, sere, kiek suprantu, tai negaliu būti jums naudingas, ir man belieka dar sykį palinkėti labo ryto. Bet prašyčiau pranešti teisėjui Templui, kad šiuo metu aš turiu laiko ir galėčiau, jo pavestas, vykti nors ir į pasaulio kraštą, jeigu tai... jeigu tai nebus labai toli nuo Templtono.

— Aš atliksiu jūsų pavedimą, sere, ir pakartosiu viską žodis žodin. Likit sveikas, sere. Beje, luktelėkit valandėlę, misteri Edvardsai, — juk taip visi jus vadina, — tik valandėlę. Kaip jūs žiūrite į savo siūlomas paslaugas — ar kaip į darbą, kuris įeina į jūsų pareigas pagal sutartį ir už jį iš anksto išmokėtas avansas, ar už tas paslaugas turės būti apmokama pagal naują abiejų šalių susitarimą, atlikus darbą.

— Kaip tik misteriui Templui patiks. Aš tik matau, kad jis sielojasi, ir noriu jam padėti.

— Tai kilnus darbas, sere,— sprendžiant iš pirmo įspūdžio, kuris, deja, dažnai būna apgaulingas,— ir suteikia jums garbės. Aš perduosiu jūsų pageidavimą, jaunasis džentelmene,— manau, kad jūs turite teisę šitaip vadintis, — ir pranešiu rezultatus šiandien penktą valandą po pietų, jeigu bus tokia dievo valia ir jei jūs suteiksite man galimybę.

Abejotina misterio Edvardso padėtis ir asmenybė šį sykį sukėlė ypatingą advokato įtarumą, tačiau jaunuolis jau buvo pripratęs prie tokio dviprasmiško ir atsargaus žmonių elgimosi, todėl šis pokalbis jam neįsipyko. Edvardsas iš karto suvokė, kad advokatas nori nuslėpti šį reikalą net nuo asmeninio teisėjo Templo sekretoriaus; be to, jis gerai žinojo, kaip sunku suprasti misterio Vanderskolo kalbos prasmę, net tada, kai tas džentelmenas stengiasi kuo aiškiausiai išsireikšti, todėl dabar, matydamas, kad advokatas vengia atsakinėti į

klausimus, jis aiškiai suprato nieko nesužinosiąs. Juodu išsiskyrė prie vartų, ir advokatas, nepaprastai orus ir susimąstęs, spausdamas po dešine ranka pundą dokumentų, nuėjo į kontorą.

Reikia manyti, mūsų skaitytojai seniai pastebėjo, kad jaunuolis teisėjo atžvilgiu jautė kažkokį nepaprastai gilų priešiškumą, tačiau dabar visai kitokie jausmai sukėlė jam labai didelį susidomėjimą dvasine savo patrono būkle ir troškimą sužinoti to paslaptingojo nerimo priežastis.

Edvardsas stovėjo ir žiūrėjo įkandin advokato, kol šis dingo už durų su paslaptingaisiais dokumentais, paskui palengva sugrįžo į namus ir, įnikęs į kasdienines savo pareigas, stengėsi nuslopinti kilusį norą sužinoti paslaptį.

Kai teisėjas vėl pasirodė šeimos rate, dar ilgai jo įprastinį linksmumą temdė kažkoks liūdesys; bet pavasaris stebuklingai jį gydė, ir vasarą jo liūdnumo nebeliko nė ženklo.

Nuo šilto vėjo ir dažno gaivinančio lietaus per neįtikėtinai trumpą laiką gražiai suvešėjo augmenija, kurios augimą buvo sutrukdęs vėluojantis pavasaris; miškai pasipuošė įvairiausio žalumo atspalviais, kokiais tik gali pasigirti Amerikos augmenija. Skynimuose kelmai jau pasislėpė tarp tankių kviečių, kurie vilnydavo nuo kiekvieno vasaros vėjelio dvilktelėjimo ir žvilgėdavo, kaitaliodami spalvas, kaip aksomas.

Visą tą laiką, kol teisėją slėgė liūdnos mintys, šerifas labai taktiškai stengėsi jam neįkyrėti ir net neužsimindavo apie „tą reikalą", nors jis kaskart vis labiau masino vaizduotę ir, sprendžiant iš dažnų ir slaptų pasitarimų su žmogum, kuris Džotemo vardu jau buvo pristatytas skaitytojams „Drąsiojo dragūno" smuklėje, darėsi vis labiau svarbus.

Pagaliau šerifas ryžosi vėl užsiminti apie „svarbųjį reikalą", ir vieną vakarą, liepos pradžioje, Marmadiukas sutiko rytojaus rytą leistis į žadėtąją išvyką.

DVIDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS

Kalbėk, o mielas tėve!
Tavo žodžiai, kaip pavasario vėjas.

Milmenas

Rytas buvo giedras ir šiltas. Vos tik Marmadiukas su Ričardu užsėdo ant arklių, pasiruošę išvykai, kurios Ričardas taip laukė, iš namų išėjo Elizabeta ir Luiza, apsirengusios kelionei pėsčiomis.

Mis Grant buvo su dailia žalio šilko skrybėlaite, iš po jos svajingai žvelgė akys, romios ir kuklios, kaip ir ji pati; o mis Templ ėjo per savo tėvo valdas išdidžiu šeimininkės žingsniu, pasikabinusi ant rankos už kaspino plačiabrylę skrybėlę, skirtą pridengti vešlioms žvilgančių plaukų sruogoms, kurios supo jos baltą, lygią kaktą.

— Štai kaip! Išsiruošėt pasivaikščioti, Bese? — paklausė teisėjas ir, valandėlę stabtelėjęs, nusišypsojo dukteriai, su tėvišku išdidumu gėrėdamasis jos grožiu ir moteriška gracija. — Neužmiršk, dukrele, kad dabar prasidėjo liepos karščiai, todėl nenueikit toli, kad prieš dvyliktą spėtumėt sugrįžti. Kodėl nepasiėmei skėčio, dukrele? Patamsės tavo balta kakta nuo saulės ir pietų vėjelio, jeigu jos rūpestingai nesaugosi.

— Tada bent pasidarysiu panašesnė į savo giminaičius, — atsakė duktė nusišypsodama. — Dėdės Ričardo tokia veido spalva, kurios galėtų pavydėti kiekviena dama. O dabar mes tokie nepanašūs, kad niekas nepasakys, jog mudu tikrų seserų vaikai.

— Anūkai, dukterėčia Bese, — tarė šerifas. — Mums metas joti, teisėjau Templai, nes laikas nelaukia, ir jeigu tu paklausysi mano patarimo, tai po metų galėsi užsakyti savo dukteriai tokį skėtį, kurio viršus bus iš jos kešmiro šalio, o rankena ir spyriai iš gryno sidabro. Man pačiam nieko nereikia, Diukai, nes tu man geras draugas, o, be to, ir taip viskas, ką aš turiu,

vieną liūdną dieną atiteks Besei, todėl visai nesvarbu, kieno bus turtai — tavo ar mano. Bet mums, sere, prieš akis visa diena kelio, todėl negaiškim, o jeigu visai nenori joti, tai sakyk, ir lipam žemėn.

— Kantrybės, kantrybės, Dikonai,— atsakė teisėjas, prilaikydamas arklį ir vėl kreipdamasis į dukterį.— Jeigu jau susiruošėt į kalnus, tai prašau tavęs, vaikeli, neik giliai į mišką; nors ten paprastai nieko neatsitinka, bet vis tiek kartais būna pavojinga.

— Tik ne vasarą, tėve! — pasipriešino Elizabeta.— Turiu prisipažinti, kad mudvi su Luiza ketiname paklajoti po kalnus.

— Vasarą, dukrele, negresia toks didelis pavojus, kaip žiemą, bet vienom eiti toli į mišką nesaugu. Nors tu ir drąsi, Elizabeta, bet aš tikiuosi, kad esi paveldėjusi savo motinos atsargumą.

Tėvas nenoromis atitraukė akis nuo dukters ir su šerifu, žingine išjoję į gatvę, dingo už miestelio pastatų.

Šio trumpo pokalbio metu jaunasis Edvardsas stovėjo netoliese su meškere rankoje ir atidžiai klausėsi; puiki vasaros diena jį taip pat išviliojo iš namų į gryną orą. Raiteliams išjojus, jis, norėdamas kažką pasakyti merginoms, prisivijo jas prie vartų, ir kaip tik tada Luiza stabtelėjo ir tarė:

— Misteris Edvardsas nori mums kažką pasakyti.

Elizabeta sustojo ir mandagiai atsigręžė į jaunuolį, bet šaltas jos žvilgsnis atvėsino ankstesnį jo ryžtą.

— Jūsų tėvas, mis Templ, nepatenkintas, kad vienos einate į kalnus. Jeigu man leistumėt pasisiūlyti saugotoju. . .

— Argi tėvas pavedė jums, misteri Oliveri Edvardsai, pasakyti, kuo jis nepatenkintas? — atšovė mergina.

— Gink dieve, ne! Jūs ne taip mane supratote, mis Templ, nes aš norėjau pasakyti, kad jis nerimauja. Aš tarnauju jam ir tuo pačiu jums. Todėl kartoju: jums

sutikus, aš pakeisiu meškerę į šautuvą ir palydėsiu jus į kalnus.

— Dėkoju, misteri Edvardsai, tačiau ten, kur negresia joks pavojus, nereikia nei apsaugos. Kol kas mums leidžiama vaikščioti po šitas kalvas ir be sargų. Jeigu jau saugotojas iš tikrųjų reikalingas, tai štai jis: eikš, Narsuoli, eik čia, mano ištikimasis šuneli!

Milžiniškas, išlepintas dogas, apie kurį jau esame minėję, žiovaudamas ir tingiai rąžydamasis iškiūtino iš ląstos.

— Eime, šaunusis Narsuoli, eime! Kadaise tu gerai tarnavai savo ponui, o dabar pažiūrėsim, kaip tu atliksi savo pareigą jo dukteriai.

Šuo pavizgino uodega, tartum suprasdamas Elizabetos žodžius, ir, išdidžiai priėjęs, atsitūpė prie jos kojų ir pažvelgė į savo jaunosios šeimininkės veidą protingu, sakytum žmogaus žvilgsniu.

Elizabeta, žengusi keletą žingsnių, sustojo ir tarė taikiu tonu:

— O jūs, misteri Edvardsai, galite mums padaryti paslaugą,— tiktai kitą ir daug malonesnę jums pačiam: atneškite pietums vėrinį savo mėgiamų ešerių.

Kada jos vėl ėmė eiti, mis Templ net neatsigręžė pažiūrėti, kaip paveikė jaunuolį jos kandūs žodžiai. Užtat Luiza ne sykį žvilgčiojo į Edvardsą, kol jos priėjo vartus.

— Bijau, Elizabeta, kad mes būsime įžeidusios Oliverį. Jis ten pat vis tebestovi, pasirėmęs meškere. Matyt, dabar galvoja, kad mes išdidžios.

— Ir neapsirinka! — sušuko mis Templ, tartum atsitokėdama iš gilaus susimąstymo. — Tada jis neapsirinka. Mes perdaug išdidžios, kad priimtumėm paslaugas iš jaunuolio, kuris užima tokią abejotiną padėtį visuomenėje. Kaip! Kviestis jį drauge pasivaikščioti, kada mes vienos einame? Taip, Luiza, čia išdidumas, bet moters išdidumas!

Po to, kai Luiza į jį žvilgtelėjo paskutinį sykį, praėjo kelios minutės, ir tik tada Oliveris atitoko, sumurmėjo kažką sau po nosim ir, užsimetęs meškerę ant peties, išdidžiai nužingsniavo takeliu pro vartus, o paskui gatve nusileido prie ežero. Toje vietoje stovėjo teisėjo Templo ir jo namiškių naudojamos valtys. Jaunuolis įšoko į lengvą laivelį ir, čiupęs irklus, energingais stiprių rankų mostais ėmė irtis kitapus ežero, ten, kur stovėjo Odinės Kojinės trobelė. Nusiyręs apie ketvirtį mylios, Edvardsas aprimo, ir jo godos nebebuvo tokios karčios, o kai ežero pakrante, lyg jo rankų varomi, ėmė slinkti krūmai, kerojantys priešais Nečio būstą, jaunuolio protas jau buvo atvėsęs, nors kūnas nuo stiprių judesių — įkaitęs. Gal būt, ta pati mintis, dėl kurios šitaip pasielgė mis Templ, toptelėjo ir jam, išauklėtam ir išprususiam jaunuoliui, ir jeigu iš tikrųjų tai įvyko, tai visai galimas dalykas, kad Elizabeta ne tiktai nenupuolė, bet dar labiau iškilo jo akyse.

Edvardsas pakėlė irklus, ir valtis, nučiuožusi prie kranto, ėmė palengva sūpuotis ant savo pačios sukeltų bangų, o jaunuolis, iš pradžių atsargiai ir akylai apsižvalgęs, prispaudė prie lūpų nedidelį švilpuką, ir, išsiveržęs šaižus, pratisas garsas, nuaidėjo kalnuose už trobelės. Išgirdę švilpesį, išbėgo šunys iš luobinio gurbo ir ėmė gailiai staugti ir kaip pašėlę šokinėti, tampydami elnio odos diržus, kuriais buvo pririšti.

— Nurimk, Hektorai, nurimk! — sušuko Oliveris ir, prispaudęs švilpuką prie lūpų, dar šaižiau sušvilpė.

Niekas neatsiliepė ir šį sykį, o šunys, pažinę jo balsą, nudilbino atgal į gurbą.

Paskui Edvardsas prisiyrė prie pakraščio, iššoko į krantą ir, užlipęs į skardį, nuėjo prie trobelės. Jis greitai atšovė velkę ir, įėjęs vidun, užsidarė duris.

Aplinkui viešpatavo tokia tyla, jog atrodė, kad į šią atkampią vietelę niekada nėra įžengusi žmogaus koja. Tiktai iš miestelio anapus ežero be atvangos sklido vos girdimas plaktukų poškėjimas, o šunys ramūs

lindėjo savo gurbuose, nes į draudžiamą vietą atėjo savas žmogus.

Praslinko koks ketvirtis valandos, kol jaunuolis vėl pasirodė ant slenksčio ir, užsklendęs duris, meiliai šūktelėjo šunims. Išgirdę gerai pažįstamą balsą, jie tuojau išlindo iš gurbų; kalė šoko prie Edvardso inkšdama ir lodama, tartum maldaudama, kad paleistų nuo saito. Senasis Hektoras pauostinėjo orą ir taip garsiai ir pratisai suurzgė, kad būtum išgirdęs net už mylios.

— Ką ten pajutai, miškų klajūne? — sušuko Edvardsas. — Jeigu čia žvėris, tai jis labai drąsus, o jeigu žmogus, tai įžūlus.

Jis peršoko per pušį, kadaise išvirtusią šalia trobelės ir, užlipęs ant nedidelės kalvelės, užstojančios trobelę nuo pietinių vėjų, pamatė, kaip čia pat šmėstelėjo ir neįprastai vikriai dingo krūmuose kampuota architekto Hairemo Dulitlio figūra.

— Ko jam prireikė? — sumurmėjo Oliveris. — Jis čia neturi jokio reikalo, nebent jį atvedė smalsumas, kuris sėste apsėdęs visus nausėdžius. Bet reikia būti akylam, nes, ko gero, dar šunims patiks jo biauri fizionomija ir jį prisileis prie trobelės.

Šitaip kalbėdamas jaunuolis sugrįžo prie durų, dar tvirčiau jas užvelkėjo ir, pernėręs per sankabą grandinę, užrakino duris spyna.

— Tas bylininkas turėtų žinoti, kad įstatymas draudžia laužtis į svetimus namus! — dar pridūrė jis.

Matyt, patenkintas šitokiu užrakinimu, jaunuolis vėl pašnekino šunis, paskui nusileido prie ežero ir, pastūmęs valtį į vandenį, čiupo irklus ir nusiyrė nuo kranto.

Otsego ežere žinomos kelios vietos, kur labai gerai kimba ešeriai. Viena tokia vieta buvo kaip tik priešais medžiotojo trobelę, o kita,— dar žuvingesnė — už pusantros mylios nuo pirmosios, po kalno kriaušiu, toje pačioje ežero pusėje. Oliveris Edvardsas nusiyrė į pirmąją vietą ir kiek pastovėjo, dvejodamas, ar jam čia pasilikti, nenuleidžiant akių nuo trobelės, ar plaukti

toliau, ten, kur galima tikėtis geresnio laimikio. Apsidairęs jis pamatė anoje vietoje šviesią savo senųjų bičiulių kanoją su dviem žmonėm ir tuojau atpažino ten meškeriojant Mohikaną su Odine Kojine. Tai viską ir nulėmė, ir po keleto minučių jaunuolis, atplaukęs prie draugų, prisirišo savo laivelį prie lengtuvės indėno kanojos.

Senukai meiliai linktelėjo Oliveriui, bet nei vienas neištraukė iš vandens meškerės ir nė kiek nepakeitė pozos. Kai valtis nustojo suptis, nepratardamas nė žodžio, Edvardsas užmovė jauką ant kabliuko ir užmetė meškerę.

— Ar tu, sūneli, prieš atplaukdamas buvai užėjęs į mūsų vigvamą? — paklausė Netis.

— Taip, ir radau ten viską tvarkoj, tiktai tas dailidė ir inspektorius, misteris ar skvairas, kaip jį ten vadina, Dulitlis šlaistosi aplinkui. Bet nieko, aš gerai užrakinau duris ir manau, kad jis per didelis bailys — neišdrįs prieiti prie šunų.

— Apie šitą žmogų mažai gerų žodžių tegalima pasakyti,— tarė Netis, ištraukdamas ešerį ir vėl užmaudamas jauką ant kabliuko. — Jis baisiai nori įkišti nosį į trobelę, nes kiekvieną sykį, mane sutikęs, kone siūlosi ateiti, bet aš vis suku kalbą į šalį, nieko tikro neatsakydamas, ir jis vis nieko nepeša. Matyt, kad įstatymų per daug atsirado, jeigu jau tokiems žmonėms, kaip Hairemas, duoda juos aiškinti.

— Bijau, kad jis ne tiek kvailas, kiek suktas,— tarė Edvardsas. — Jis už nosies vedžioja tą neišmanėlį šerifą, kaip tik nori. Jo įžūlus smalsumas gali mums nemalonumų pridaryti.

— Jeigu tas niekšas nesiliaus valkiojęsis prie mano trobelės, aš jį nušausiu,— paprastai tarė Odinė Kojinė.

— Ne, Neti, įstatymas lieka įstatymu, ir nepaisyti jo negalima, — tarė Edvardsas. — Antraip, senasis bičiuli, tu pats turėsi didelių nemalonumų, ir mums visiems būtų labai didelė nelaimė.

— Tu šitaip galvoji, sūneli, — tarė medžiotojas, žvelgdamas į jaunuolį draugišku ir meiliu žvilgsniu. — Tavo gyslomis, misteri Oliveri, teka tikras kraujas, ką aš galiu ir į akis pasakyti teisėjui Templui ar kuriam kitam teisėjui pasaulyje. Kaip tu galvoji, Džonai, ar aš teisingai kalbu, kad Oliveris yra tvirtas ir gryno kraujo?

— Jis delavaras ir mano brolis, — atsakė Mohikanas. — Jaunasis Erelis drąsus, ir jis bus vadas. Jokios nelaimės neatsitiks.

— Na, gerai, gerai, — nutraukė juos jaunuolis, — daugiau apie tai nebekalbėkim, mano ištikimieji bičiuliai. Gal aš ir neįgavau visų tų dorybių, kurias man skiepijote savo palankumu, bet vis tiek galite tikėti, kad visą gyvenimą būsiu su jumis: ir varge, ir džiaugsme. Verčiau pakalbėkim apie ką nors kitką.

Senieji medžiotojai nutilo, matyt, jie buvo pripratę klausyti jaunuolio. Visi sėdėjo, palinkę prie meškerių, ir valandėlę viešpatavo gili tyla. Tačiau Edvardsas, jausdamasis, kad jo eilė atnaujinti pokalbį vien dėl to, kad nutrauktų tylą, tarė:

— Koks puikumėlis ežero šiandien, lygus kaip stiklas! Ar tau, Neti, kada nors teko jį matyti tykesnį, negu dabar?

— Aš pažįstu Otsego vandenis jau keturiasdešimt penkeri metai,— atsakė Odinė Kojinė,— ir galiu pasakyti, kad visame krašte nerasi tyresnių upokšnių ir geresnės žuvies. Taip, taip, anksčiau čia nebuvo šeimininkų, ir tada aš laisvai pagyvenau! Žvėrių ir paukščių — kiek tik širdis geidžia; niekas daugiau, be manęs, šiame krašte negyveno, nebent kartais praeidavo per kalnus delavarų medžiotojų būrelis ar atsibastydavo su šautuvu koks nors plėšikas irokėzas. Ten klonyje, toliau į vakarus, buvo įsikūrę keli prancūzai, — jie turėjo vedę indėnes,— ir dar kartais ateidavo iš Vyšnių klonio škotai bei airiai pasiskolinti iš manęs kanojos pasigaudyti ešerių ar pameškerioti upėtakių. Bet, aplamai, čia buvo puiki vieta, ir niekas man nedrumsdavo ra-

mybės. Džonas pas mane ateidavo, ir jis žino, kaip čia būdavo tais laikais.

Išgirdęs savo vardą, Mohikanas atgręžė tamsų veidą ir, grakščiai mostelėjęs ranka, kas reiškė jo pritarimą, atsakė delavarų kalba:

— Šitos žemės priklausė mano genčiai; mes, vadų taryba, jas padovanojom mano broliui Ugnies Tramdytojui, o tai, ką atiduoda delavarai, atiduota amžinai, kaip amžinai kad teka upės. Sakalo Akis rūkė pypkę toje taryboje, nes mes jį mylėjome.

— Ne, ne, Džonai,— tarė Netis, — aš nebuvau vadas, o, be to, ir mano oda balta. Bet čia, sūneli, buvo puikiausios vietos medžioklei, ir tokios jos būtų išlikusios ligi šiolei, jei ne Marmadiuko Templo stora piniginė ir sukti įstatymų keliai.

— Aš manau, kad tau buvo liūdna vienui vienam klajoti po šiuos kalnus ir plaukioti po tą puikųjį ežerą, — tarė Edvardsas, vedžiodamas akimis po krantus ir kalvas, kur kirtimuose siūravo auksiniai kviečiai, teikdami miškams gyvumo. — Argi čia tau nebuvo ilgu — juk neturėjai su kuo pasikalbėti ar kaip kitaip išsklaidyti liūdesį?

— Aš gi sakiau, kad man būdavo linksma,— atsakė Odinė Kojinė. — Patikėk, kada medžiai imdavo skleisti lapus ir ežere ištirpdavo ledas, čia būdavo kaip rojuj. Jau penkiasdešimt treji metai aš vaikščioju po šiuos miškus, o keturiasdešimt čia pastoviai gyvenu ir galiu pasakyti, kad per visą savo gyvenimą buvau užėjęs tiktai vieną vietą, kuri man labiau patiko, tačiau ji tik akiai pamaloninti, o ne medžioti ir žvejoti.

— O kurgi ta vieta? — paklausė Edvardsas.

— Kurgi kitur, jei ne Ketskilo kalnuose. Dažnai aš ten kopdavau vilkų ir lokių medžioti; sykį buvau apsiėmęs padaryti pumos iškamšą, todėl dažnai ten lankydavausi. Į vieną vietą tuose kalnuose visada užsiropšdavau, kai norėdavau pasižiūrėti, kas dedasi pasaulyje, ir patikėkit, dėl to negaila nei subraižytų kelių, nei su-

plėšytų mokasinų. Tu turėtum žinoti, sūneli, kaip atrodo Ketskilo kalnai, nes juos matei iš kairės pusės, plaukdamas čia upe iš Niujorko, jie tokie mėlyni mėlyni kaip dangus, o jų viršūnėmis plaukioja debesys, lyg dūmai virš indėnų vado galvos, kada jis prie tarybos laužo rūko pypkę. Ten yra Aukštoji Viršūnė ir Apvalioji Uola,— jos daug aukščiau iškilusios virš kitų uolų, sakytum tėvas su motina tarp savo vaikų. Bet ta vieta, apie kurią aš kalbu, yra arčiau upės, kalno viršūnėje, atkampiau. Ji bus kokio tūkstančio pėdų aukštyje, ir nuo jos eina pakopos, todėl, ten stovint, atrodo, kad nušokti į apačią — vieni niekai.

— Ką tu iš ten matydavai? — vėl paklausė Edvardsas.

— Žemę, — atsakė Netis, įmetęs meškerės galą į vandenį ir ranka apvesdamas didelį ratą, — visą žemę, vyruti. Aš buvau ant to kalno, kada Voganas sudegino Sopusą per praėjusį karą ir matydavau Hudzonu plaukiojančius laivus taip pat aiškiai, kaip aną barkasą Saskvihanoje, nors anie laivai būdavo dvidešimt kartų toliau už tą barkasą. Upė matėsi net per septyniasdešimt mylių, bet nuo kalno ji atrodė kaip kokia susirangiusi skiedrelė, nors jos plotis aštuonios mylios. Matydavau kalvas Hampšyro žemėje, kalnuotus Hudzono krantus, žodžiu, viską, ką buvo sutvėręs dievas ir sukūrusios žmonių rankos, matydavau, kiek tik aprėpdavo mano akys,— o tu gi žinai, kaip mane praminė indėnai už geras akis. Stovėdamas ant plokščios kalno viršūnės, dažnai įžiūrėdavau tas vietas, kur dabar įsikūręs Olbanis. Tą dieną, kai karaliaus kariuomenė sudegino Sopusą, dūmai atrodė taip arti, kad man vaidenosi, jog girdžiu moterų aimanas.

— Tad verta ten užkopti, jei galima matyti tokį nuostabų reginį.

— Jeigu žmogui malonu iš mylios aukščio pamatyti fermas ir namus kažkur apačioje, upes kaip kaspinus, o kalvas, aukštesnes už „Reginių" kalną, tartum žalias

šieno kupetas, tai aš siūlau ten nueiti. Kai tik atsikėliau gyventi į šituos miškus, kartais mane apimdavo ilgesys, ir tada, užkopęs į Ketskilo kalnus, po kelias dienas išbūdavau jų viršūnėje, žiūrėdamas, kaip gyvena žmonės, bet dabar jau daug metų manęs nebekankina vienatvė, o, be to, jau ir per senas esu karstytis po tokias stačias uolas. Bet porą mylių prieš kalną yra tokia vieta, kur pastaruoju metu dažnai būdavau, nes ten daugiau medžių ir viskas kur kas maloniau atrodo.

— Kurgi ta vieta? — paklausė Edvardsas, labai susidomėjęs šiuo paprastu medžiotojo pasakojimu.

— Matai, ten kalnuose yra krioklys, kur iš dviejų šalimais telkšančių ežeriukų per kraštus liejasi vanduo ir sriautais veržiasi uolomis į klonį. Ten tokia stipri srovė, kad galėtų pasukti malūno ratus, jei tik šioje glūdumoje būtų reikalingas toks nenaudingas įtaisas. Tačiau ranka, sutvėrusi šį krioklį, malūno nepastatė. Vanduo plūsta vingiuodamas, rangydamasis tarp uolų, iš pradžių visai pamažėle, kad jame galėtų paplaukti upėtakis, o paskui puola žemyn lyg žvėris, įsibėgėjęs prieš šuolį, ir žliaugia ligi tos vietos, kur kalnas šakojasi kaip elnio kanopa, sudarydamas tarpeklį, į kurį ir sumarma vanduo. Pirmasis šuolis kokie du šimtai pėdų; čia vanduo krenta tartum sniego sūkurys, kol pasiekia penkiasdešimties pėdų pločio aikštelę, kur susikaupęs nusrovena prie jos pakraščio ir nušoka žemyn dar šimtą pėdų, o paskui jis šokuoja nuo pakopos ant pakopos, čia pasukdamas į vieną pusę, čia į kitą, lyg stengtųsi ištrūkti iš akmeninio tarpeklio, kol pagaliau pasiekia klonį.

— Niekada nesu girdėjęs apie šitą krioklį, knygose apie jį nieko neparašyta.

— Aš kaip gyvas nesu skaitęs jokios knygos, — atsakė Odinė Kojinė, — ir manau, kad žmogus, visą savo gyvenimą praleidęs miestuose ir mokyklose, negali nieko žinoti apie miškų krašto stebuklus. Ne, ne, mano vaikeli, knygose to negali būti. Šitas upeliukas žaidžia

kalnuose nuo pat pirmos pasaulio sutvėrimo dienos, ir vargu ar atsiras bent tuzinas baltųjų žmonių, kurie bus jį matę. Kalnas supa krioklį puslankiu, kaip kokia mūrine siena, sudaryta iš pakopų po penkiasdešimt pėdų aukščio, ir kai sėdėdavau apačioje, prie pirmojo slenksčio, o mano šunys įbėgdavo į landas už krintančio vandens sienos, jie atrodydavo ne didesni už triušius. Man regis, vaikeli, kad miškuose niekur nerasi puikesnės vietos. Tiktai tas, kuris visą amžių išgyveno girių glūdumoje, gali žinoti, kokių ten stebuklų yra sutvėręs dievas.

— O kur tas upelis toliau teka? Kokia kryptimi? Gal jis Delavaro intakas?

— Ką tu pasakei? — paklausė Netis.

— Ar tas upelis įteka į Delavarą?

— Ne, ne, jis įbėga į senąjį Hudzoną, betgi ir linksmai jis žliogia nuo kalno. Valandų valandas aš išsėdėdavau ant uolos kyšulio, sūneli, žiūrėdavau į putotą vandenį, šniokščiantį pro mane, ir galvodavau, kiek praeis laiko, kol tas vanduo, kuris, rodos, tik ir sutvertas tekėti pro miškų glūdumas, atsidurs po laivo dugnu, susimaišęs su sūriomis jūros vilnimis. Čia žmogus visada susimąstai. Į rytus nuo Aukštosios Viršūnės tau po kojomis driekiasi klonis, o giliame tarpeklyje ir kalno šlaituose dunkso tūkstančių akrų giria, kuri rudenį sumirguliuoja kaip dešimt tūkstančių vaivorykščių be žmogaus pastangų, bet ne be dievo valios.

— Koks tu gražbylys, Odine Kojine! — sušuko jaunuolis.

— Ką tu pasakei? — vėl paklausė Netis.

— Aš noriu pasakyti, kad prisiminimai įkaitino tavo kraują, senasis bičiuli. Ar seniai ten buvai?

Medžiotojas nieko neatsakė, tik pasilenkė prie vandens ir, sulaikęs kvapą, klausėsi kažkokių tolimų garsų. Pagaliau jis pakėlė galvą ir tarė:

— Jeigu savo rankomis nebūčiau pririšęs šunų naujais tvirtos elnio odos pasaitais, galėčiau prisiekti, kad kalnuose girdžiu Hektoro balsą.

— Negali būti, — atsakė Edvardsas, — dar nė valanda nepraėjo, kai aš jį mačiau gurbe pririštą.

Dabar ir Mohikano dėmesį patraukė tie garsai, tačiau Edvardsas, kad ir kaip atidžiai klausėsi, nieko neišgirdo, išskyrus galvijų mykimą vakarinių kalnų šlaituose. Jis pažvelgė į senukus; Netis klausėsi, prisidėjęs prie ausies plaštaką, o Mohikanas sėdėjo visas palinkęs į priekį, iškėlęs ranką su ištiestu smilium, kaip ženklą dėmesiui. Edvardsas balsu nusijuokė, kad abu senukai taip įdėmiai klausosi įsivaizduojamų garsų.

— Gali sau juoktis kiek tinkamas,— tarė Odinė Kojinė, — bet mano šunys tikrai atitrūkę nuo saito ir vejasi elnią. Čia aš jau neapsirinku. Šito tai nė už ką nenorėčiau. Ne dėl to, kad bijau įstatymų, ne, bet elniai dabar liesi, ir tie pakvaišėliai šunys tik veltui nusivarys. Na, o dabar ar jau girdi lojant?

Edvardsas krūptelėjo, kada jo ausis pasiekė garsus lojimas, kuris iš pradžių vos vos girdėjosi iš už kalvos, paskui nuskardėjo per uolas daugiabalsiu aidu, šunims per jas bėgant, o po to kurtinantis lojimas pasklido visoje miškais apaugusioje pakrantėje. Tą garsų kaita tetruko akimirksnį, ir Edvardsas, žiūrėdamas į krantą, beregint išvydo, kaip netoli jų prasiskyrė alksnių ir sedulų šakos, o, iššokęs iš brūzgyno, elnias tuojau pat puolė į vandenį. Vėl garsiai sulojo šunys, ir iš krūmų išnėrė Hektoras su kale,— jie taip pat sušoko į vandenį ir, išdidžiai iškėlę galvas, nuplaukė paskui elnią.

DVIDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS

O jam padės audringa upė
Pėdas sumėtyt ir atšaldyt šonus.

Tomsonas

— Na ką, ar ne mano teisybė! — sušuko Netis, kai iš krūmų išbėgo elnias ir šunys. — Vėjas atnešė ligi jų žvėries kvapą, ir tie sukčiai neiškentę nusitraukė nuo

pasaito, bet aš juos atpratinsiu nuo šitokių pokštų, nes jie gali man pridaryti nemalonumų. Ei, jūs nevidonai, tuojau atgal į krantą! Kad jus kur galas! Atgal, Hektorai, o jei ne, tai iškasysiu vytiniu tau kailį! Palauk, tegul tik tave pasieksiu!

Šunys pažino medžiotojo balsą ir apsuko ratą vandenyje, gailėdami paleisti grobį, tačiau, bijodami šeimininko pykčio, pagaliau išplaukė į krantą ir ėmė garsiai loti.

Tuo metu baimės genamas elnias vis dar plaukė ir jau buvo pusiaukelėje tarp kranto ir valčių, kai, apdujęs nuo išgąsčio, pamatė naują pavojų. Išgirdęs Nečio balsą, jis tartum sustingo, ir atrodė, kad grįš į krantą, kur šunys. Kadangi kelias trauktis šia kryptim buvo visai atkirstas, elnias puolė į šalį ir pasuko link ežero vidurio, matyt, ketindamas pasiekti vakarinį krantą. Kai jis plaukė pro žvejus, aukštai iškėlęs galvą, plonu, išlenktu kaklu, lyg velboto pirmagaliu skirdamas vandenį, Odinė Kojinė, sėdėdamas savo kanojoje, ėmė jaudintis.

— Koks gražus žvėris! — sušuko jis. — O kokie ragai! Ant jų visus drabužius galėtum sudžiaustyti. Palaukite — juk dabar liepa, o kitą mėnesį prasideda medžioklė. Tad mėsa jau turėtų būti skani.

Tai pasakęs, Netis ėmė instinktyviai rišti prie irklo plaušinę virvę, kurią jis naudodavo vietoj lyno, paskui staiga atsistojo ir, sviedęs į vandenį šitą plūdurą, sušuko:

— Irkis, Džonai, spausk iš visų jėgų! Šitas kvailas žvėris tartum tyčia gundo medžiotoją.

Mohikanas atrišo jaunuolio laivelį nuo savo kanojos, kuri jau po pirmojo yrio ėmė skrieti vandeniu kaip meteoras.

— Stokit! — sušuko Edvardsas. — Prisiminkit įstatymą, bičiuliai mano! Juk žmonės iš miestelio mato jus kaip ant delno, ir aš žinau, kad teisėjas Templas tvirtai

nusprendė bausti be išimties visus, kas tik medžios elnius draudžiamu laiku!

Šis įspėjimas atėjo per vėlai: kanoja buvo jau toli nuo valties, o abu medžiotojai per daug įsikarščiavę.

Elnias dabar už kokių penkiasdešimties jardų nuo savo persekiotojų grakščiai skrodė vandenį, garsiai prunkšdamas nuo didelių pastangų ir iš baimės, o kanoja tai kilo, tai vėl grimzdo, tartum šokuodama per savo pačios sukeltas bangas. Odinė Kojinė pakėlė šautuvą, pataisė degiklį, bet šauti neskubėjo.

— Na kaip, Džonai, šauti, ar ne? — šūktelėjo jis.— Tiesą sakant, menka garbė nudobti tą vargšą bežadį sutvėrimą, kai jis neturi kaip gelbėtis. Tiek to, nešausiu. Jeigu dievas jam patarė šokti į vandenį, tai ir mes mėginkim jį sučiupti vandenyje, tad vykis jį, Džonai, tik gerai žiūrėk, kur pasuks, nes elniai vikrūs kaip gyvatės, nors šiaip juos sugauti nesunku.

Indėnas nusišypsojo iš tokio savo draugo išdidumo, tačiau tebevarė kanoją taip pat greitai ne tiek jėga, kiek įgudimu. Abu senukai dabar kalbėjosi delavariškai.

— Žiūrėk, elnias suka galvą! — staiga sušuko Mohikanas. — Sakalo Akie, čiupk ietį!

Netis niekada neišeidavo iš namų be visokiausios rūšies savo įnagių, kurių galėjo prireikti medžioklėje. Su šautuvu jis niekada nesiskirdavo ir, net plaukdamas meškerioti, į kanoją visuomet pasiimdavo visus reikalingus medžioklei įnagius, įskaitant ir groteles deglui. Ilgametė patirtis išmokė medžiotoją šitokio atsargumo, nes, besivejant žvėrį, jam dažnai tekdavo nuklysti labai toli nuo numatytos medžioklės vietos. Keleri metai prieš tą laiką, apie kurį mes pasakojame, Odinė Kojinė, palikęs trobelę ant Otsego ežero kranto, pasiėmė tiktai šautuvą ir su šunimis iškeliavo kelioms dienoms į kalnus, bet išbuvo dingęs dievažin kiek laiko ir spėjo pamatyti net Ontarijo vandenis. Nueiti du ar tris šimtus

mylių tada nieko nereikšdavo jo raumenims, kurie dabar nuo senatvės buvo sudiržę.

Medžiotojas paklausė Mohikano ir pasiruošė smogti ietim elniui į sprandą.

— Suk į kairę, Džonai! — paliepė Netis, — labiau į kairę, į kairę, dar sykį spustelėk, ir aš tada tikrai pataikysiu!

Šitai sakydamas, jis pakėlė ietį, ir ji nulėkė nelyginant strėlė. Bet tą pačią akimirką elnias šastelėjo į šalį, ilgas ieties kotas švystelėjo pro jį, o jos smaigalys užkliudė tiktai ragus ir, nė kiek elnio nesužeidęs, niurktelėjo į vandenį.

— Sustok! — šūktelėjo Netis, kai kanoja praskriejo pro tą vietą, kur nukrito ietis. — Prilaikyk laivelį, Džonai!

Ietis beregint dryktelėjo iš vandens, ir medžiotojas vikriai ją pačiupo, o indėnas staigiai apsuko lengvutę kanoją, ir jie nusivijo elnią toliau. Tačiau, kol medžiotojai gaišo su ietim, elnias gerą gabalą atitolo, o tuo tarpu prie jų spėjo priplaukti Edvardsas.

— Sustok, Neti! — šaukė jaunuolis. — Sustok, aš tau sakau! Prisimink, kad medžioklė dabar uždrausta!

Kol Edvardsas įkalbinėjo senukus, kanoja beveik prisivijo elnią, kuris jau plaukė iš paskutiniųjų jėgų; jo nugara tai iškildavo, tai vėl pasinerdavo, kai per kaklą persirisdavo banga, tačiau gyvulys vis dar narsiai tebekovojo už savo gyvybę.

— Valio! — pamatęs elnią, sušuko Edvardsas, visai pamiršęs įstatymą. — Žiūrėkit, jis jau daro kilpas; dabar jo nebepaleiskit; suk labiau į dešinę, Mohikanai, labiau į dešinę, tada aš jį pačiupsiu už ragų ir užnersiu virvę!

Juodos indėnų kario akys sužaižaravo laukiniu blizgesiu, o senas jo kūnas, kuris ką tik ramiai, beveik nejudėdamas, glūdėjo kanojoje, dabar tartum atgijo ir tapo toks pat judrus, kaip ir kadaise. Kanoja sukiojosi paskui

besiblaškantį elnią kaip skiedrėlė vandens verpete. Jeigu elnias imdavo plaukti tiesiai, mažoji kanoja skriedavo paskui jį tokiu greičiu, jog elnias, norėdamas išsigelbėti, turėdavo vėl mestis į šalį.

Dėl tokio greito sukiojimosi ratu elnio medžioklė vyko nedideliame plote, ir jaunuolis galėjo laikytis netoli savo draugų. Daugiau negu dvidešimt sykių elnias ir medžiotojai prašvilpė pro Edvardso laivelį, vos neužkliudydami irklų, todėl jis nusprendė, kad geriausia bus sekti medžioklę, nejudant iš vietos, ir, nutaikius tinkamą momentą, padėti medžiotojams sučiupti laimikį.

Laukti ilgai neteko, nes vos taip sugalvojęs jis spėjo atsistoti laivelyje, staiga pamatė tiesiog į save atplaukiantį elnią, kuris grįžo į krantą kiek toliau nuo tos vietos, kur vis dar lojo ir urzgė šunys. Edvardsas čiupo iš laivelio lyną, padarė kilpą ir, iš visų jėgų švystelėjęs priekin, sėkmingai pataikė elniui ant rago.

Valandėlę elnias vilko laivelį, paskui staiga priešais išniro kanoja, Netis pasilenkė ir brūkštelėjo peiliu elniui po kaklu; iš žaizdos čiurkštelėjęs kraujas nudažė vandenį raudonai. Per tą trumpą laiką, kol elnias nusibaigė, medžiotojai sustūmė laivelius ir pririšo vieną prie kito, po to Odinė Kojinė ištraukė papiautą elnią iš vandens ir paguldė jį ant kanojos dugno. Apčiupinėjęs žvėries šonus ir paslėpsnius, jis nusijuokė jam būdingu juoku.

— Štai tau ir Marmadiuko Templo įstatymai! — tarė jis. — Šitokia medžioklė, drauguži Džonai, įkaitina medžiotojui kraują, nes jau daugel metų nesu nudobęs elnio šitokiu būdu ant vandens. Žinai, vyruti, mėsa bus gera, ir aš pasakysiu, kad atsiras nemaža žmonių, kuriems elnienos kepsnis skanesnis už didžiausius gardėsius.

Indėną jau seniai slėgė metų našta, o gal ir savo genties nelaimės, tačiau ši jaudinanti medžioklė jį atgaivino, ir tamsus jo veidas pirmą kartą per daugelį

metų nušvito. Aiškiai matėsi, kad jį daugiau paveikė staiga atgiję prisiminimai apie praeities žygius, kai jis dar buvo jaunas ir stiprus, o ne geras laimikis. Tačiau jis taip pat pačiupinėjo elnią tirtančia iš susijaudinimo bei didelio nuovargio ranka, o paskui nusišypsojo, pritariamai linktelėjęs galvą, ir įtaigiai, tvirtai sakydamas, kaip kalba indėnai:

— Gera mėsa!

— Aš bijau, Neti, kad mes visi trys būsime pažeidę įstatymą,— tarė Edvardsas, praėjus akimirkos įkarščiui ir atvėsus kraujui. — Tačiau jūs tylėkit, ir niekas nieko nesužinos. Beje, kaip galėjo nutrūkti šunys? Aš atsimenu, kad jie buvo tvirtai pririšti, nes pats dar apžiūrėjau pasaitus, būdamas prie trobelės.

— Matyt, vargšeliai neiškentė, išvydę tokį elnią, tad ir nusitraukė. Pažiūrėk, sūneli, jiems ant kaklo dar pasaito galai tebekadaruoja. Na, Džonai, irkis į krantą, aš juos pasišauksiu, tada ir pamatysim, kas čia atsitiko.

Išlipęs į krantą, medžiotojas tuojau pat apžiūrėjo dirželius šunims ant kaklo, ir, pamatęs, kad jie tvirtai tebesilaiko, bematant paniuro ir dvejodamas palingavo galvą.

— Diržai peiliu perpiauti, — tarė jis, — jie nenutraukti ir neperkąsti, ant jų nėra dantų žymių. Ne, čia Hektoras nekaltas, veltui aš jį plūdau.

— Vadinas, diržai nupiauti? — sušuko Edvardsas.

— Ne, vaikeli, aš nesakau, kad jie tikrai nupiauti, ne šokinėdami šunys nusitraukė ir pasaitų neperkando.

— Nejaugi tas niekšas dailidė būtų išdrįsęs taip padaryti?

— Jis bet ką padarytų, jeigu tik nebijotų,— atsakė Netis. — Aš gi sakiau, kad jis labai įkyrus ir tik taiko įkišti nosį į svetimus reikalus. Na, bet aš jam nepatarčiau slankioti aplink mano vigvamą!

Tuo metu Mohikanas su būdingu indėnams įžval-

gumu tyrinėjo nutraukto diržo galą. Kruopščiai apžiūrėjęs, jis pasakė delavariškai:

— Jie perpiauti peiliu su aštriais ašmenimis ir ilgu kotu; tas žmogus bijojo šunų.

— Iš kur tu gali žinoti, Mohikanai, — nustebo Edvardsas, — juk savo akimis nematei?

— Išklausyk mane, sūneli,— tarė karys. — Peilis buvo aštrus, nes piūvis išėjo lygus, o peilio kotas ilgas, nes žmogus ranka nebūtų pasiekęs šitoje vietoje perpiauti diržą; jis bailys, antraip būtų nupiovęs pasaitus šunims prie pat kaklo.

— Galvą guldau, kad Džonas neklysta! — sušuko Netis. — Čia ir bus to dailidės darbas; užsiropštęs ant uolos už šunų gurbo, jis prisitaisė peilį prie lazdos ir perpiovė diržus. Užsinorėjus, tą padaryti visai nesunku.

— Kuriam galui jam šito prireikė? — paklausė Edvardsas. — Kam jis drumsčia ramybę tokiems dviem seniams, kaip judu, kurie jam nieko blogo nesate padarę?

— Nuo to laiko, kai į šį kraštą atsibastę nausėdžiai atsinešė naujus papročius, sunku žmones suprasti. Nuėję prie trobelės, viską sužinosim. Gal jis taip pasielgė tuščiai smalsaudamas, jam tas įprasta.

— Tavo įtarimas teisingas. Duokš man kanoją. Aš jaunas ir stiprus, gal dar spėsiu laiku pasiekti trobelę ir jam sutrukdyti. Neduok dieve nuo tokio žmogaus priklausyti.

Medžiotojai pritarė; elnią jie perkėlė į laivelį, kad kanoja būtų lengvesnė, ir nepraėjo nė penkių minučių, kai šis mažas tošinis laivelis ėmė skrieti lygiu kaip stiklas ežero paviršiumi; laikydamasis netoli pakraščio, jis greitai pasislėpė už kranto kyšulių.

Mohikanas pamažu plaukė laiveliu iš paskos, o Netis pasišaukė šunis, liepė jiems bėgti šalia ir, užsimetęs šautuvą ant peties, ėmė kopti į kalną, norėdamas pasiekti trobelę sausuma.

DVIDEŠIMT AŠTUNTAS SKYRIUS

Neklausk, ką jaučia mergina
Baisingą valandą viena.
Jinai gal baimės kupina,
O gal naujų jėgų pilna
Ir neviltim stipri sava?

Valteris Skotas

Kol vyko medžioklė ant ežero, mis Templ ir jos draugė tebekopė į kalną. Niekas net nepagalvodavo, kad vienoms merginoms be vyrų nesaugu daryti tokias iškylas, nes nėra buvę atsitikimo, kad šiame krašte kas nors nuskriaustų padorią moterį. Kai merginos atsitokėjo po susitikimo su Edvardsu, jų pokalbis tapo toks pat nekaltas ir linksmas kaip ir jos pačios.

Draugės ėjo takeliu ant kalno šlaito virš medžiotojo trobelės ir kartkarčiais iš aukšto išvysdavo tą vienišą namelį.

Kažkoks stiprus ir, tikriausiai, natūralus jausmas neleido nei Elizabetai, nei Luizai jų dažnuose ir draugiškuose pokalbiuose užsiminti apie dviprasmišką padėtį jaunuolio, su kuriuo jos taip artimai bendravo. Jeigu teisėjas Templas buvo pakankamai apdairus ir susirinko apie jį reikalingus duomenis, tai juos pasilaikė pats sau. Beje, Rytinėse valstijose neretai pasitaikydavo sutikti įvairios turtinės padėties išsilavinusių jaunuolių, todėl tais laikais šiame krašte nieko labai nestebindavo toks faktas, kad išsimokslinęs jaunuolis gyvena skurde. Edvardso išsiauklėjimą buvo galima kitaip paaiškinti, tačiau jis ryžtingai, šaltai, o kartais net šiurkščiai nutraukdavo bet kokius kamantinėjimus šia tema, o kada, laikui bėgant, sušvelnėjo jo manieros, teisėjas galėjo pagalvoti, žinoma, jeigu jam iš viso kildavo tokia mintis, kad čia bus padarius įtaką gera aplinka, kurioje dabar būdavo jaunuolis. Tačiau moterys tokiuose reikaluose visuomet būna nuovokesnės už vyrus, ir tai, ko nepamatė nelabai pastabus tėvas, lengvai atskleidė aky-

lą duktė. Elizabeta greitai pastebėjo, kad Edvardsas puikiai išmano visas mandagaus elgesio taisykles, nors jo galantiškumą dažnai užgoždavo kažkoks pašėlęs, nesuvaldomas įtūžis. Gal visai nebūtina pasakoti skaitytojui, kad Luiza Grant niekada neteikė didelės reikšmės aukštuomenės papročiams. Tačiau ši miela mergaitė turėjo savo nuomonę šiuo klausimu ir, lygiai kaip ir kiti, pati pasidarė išvadas.

— Aš atskleisčiau visas savo paslaptis, Luiza, — sušuko mis Templ juokdamasi ir nublokšdama nuo kaktos savo juodas garbanas, o jos protingam veide šmėstelėjo jai nebūdingas vaikiškas naivumas,— jeigu kas pasakytų, ką matė ir girdėjo šitie netašyti sienojai!

Tą akimirką jos abi žiūrėjo į vienišą trobelę, ir mis Grant, pakeldama savo romias akis, atsakė:

— Aš tikra, kad jie nieko nepasakytų misterio Edvardso nenaudai.

— Gal būt, bet, šiaip ar taip, jie mums papasakotų, kas jis per vienas.

— Bet tai mes jau žinom, brangioji mis Templ! Aš girdėjau jūsų dėdę labai įtikimai pasakojant...

— A, mūsų šerifas! Jis bet ką paaiškins. Jo išradingas protas vieną gražią dieną sugalvos, kaip pagaminti filosofinį akmenį. O ką jis pasakojo?

— Ką jis pasakojo! — pakartojo Luiza ir nustebusi pažvelgė į draugę. — Viskas man atrodė taip įtikima, kad nekilo jokių abejonių. Jis pasakojo, kad Netis Bampas beveik visą savo gyvenimą praleidęs miškuose tarp indėnų ir taip susidraugavęs su senuoju Džonu, delavarų genties vadu.

— Hm! Kaip dėdei Dikonui, toks pasakojimas pernelyg paprastas. O ką daugiau jis sakė?

— Kiek prisimenu, jis sakė, kad ypač artima draugystė tarp jų užsimezgusi po to, kai Odinė Kojinė kažkokiame mūšyje išgelbėjo Džoną nuo mirties.

— Visai panašu į tiesą,— atsakė Elizabeta su ne-

kantrumo gaidele balse, — tačiau ką bendro visa tai turi su mūsų tema?

— Jūs jau man atleiskite, Elizabeta, kad aš nemoku pasakoti, bet pasakysiu viską iš eilės, kaip girdėjau kalbant savo tėvą ir šerifą, kai juodu buvo susitikę paskutinį kartą. Jis tada dar aiškino, kad Anglijos karaliai siųsdavo į indėnų gentis savo agentus, jaunus džentelmenus, o kartais net armijos karininkus, kuriems dažnai tekdavo praleisti pusę gyvenimo beveik vien su laukiniais.

— Faktai perteikti su istoriniu tikslumu! Ar čia jau viskas?

— O, ne! Dar jis sakė, kad tie agentai retai kada tuokdavęsi, ir... ir... jie turėjo būti nedori žmonės; tikrai, Elizabeta, jis taip sakė.

— Gerai, gerai,— atsakė mis Templ, nukaisdama ir šyptelėdama, bet draugė nieko nepastebėjo.

— Misteris Džonsas dar pasakojo, kad tie žmonės stengdavęsi išmokslinti savo vaikus ir dažnai juos siųsdavę į Angliją ar net mokydavę koledžuose. Šerifas šitaip ir aiškina, kodėl misteris Edvardsas toks išsilavinęs; net pripažįsta, kad Oliveris ne mažiau išmano už jūsų ar mano tėvą ir, gal būt, už jį patį.

— Tikras išminties bokštas! Vadinasi, šerifas mano, kad Mohikanas yra Oliverio Edvardso senelis arba senelio brolis.

— Ar ir jūs pati esate tai girdėjusi? — paklausė Luiza.

— Daug kartų, ir ne vien tai. Misteris Ričardas Džonsas, kaip jūs žinote, brangioji, kiekvienam dalykui turi savo teoriją. Tačiau įdomu, ar jis žino, kodėl Odinės Kojinės trobelė yra vienintelis būstas per penkiasdešimt mylių aplinkui, kurio durys svetingai atsidarys ne kiekvienam, kas sumanytų pakelti velkę?

— Ne, apie tai kalbant jo negirdėjau,— atsakė pastoriaus duktė.— Bet aš manau, kad, būdami neturtingi, medžiotojai, savaime suprantama, labai nori išsaugoti

tą menką gerą, kurį įsigijo savo triūsu. Kartais pavojinga turėti turto, bet jūs negalite įsivaizduoti, mis Templ, kaip sunku būti skurdžium, dideliu skurdžium.

— Tikiuosi, kad jūs ne apie save kalbate, Luiza? Aš manau, kad šiame visko pertekusiame krašte pastorius neturi kęsti skurdo.

— Žinoma, negalima sakyti, kad žmogus esi visiškas vargšas,— atsakė Luiza tyliu ir nuolankiu balsu, — kada jis pasikliauja sutvėrėju, — bet esti tokių kančių, kurios plėšyte plėšo širdį.

— Juk ne jums, ne jums, brangioji mergaite, — karštai tarė Elizabeta,— jums gi neteko patirti tikro skurdo.

— Ak, mis Templ, man atrodo, kad jūs mažai ką žinote apie gyvenimo sunkumus. Mano tėvas daug metų misionieriavo naujai apgyvendintuose kraštuose, kur žmonės labai neturtingi, ir mes dažnai neturėdavom duonos; maisto nusipirkti nebūdavo už ką, o prašyti išmaldos gėdindavomės, nes nenorėjome žeminti tėvo šventojo pašaukimo. Ne kartą jam teko palikti namie sergančią ir badaujančią šeimą, kuri tada pasijusdavo netekusi vienintelio draugo šiame pasaulyje, o tėvas eidavo ten, kur jį šaukė pareiga, nes jis negalėjo jos nevykdyti dėl savo šeimos nelaimių. Ak, kaip sunku raminti kitus, kada paties širdį drasko skausmas.

— Bet juk visa tai praėjo. Dabar jūsų tėvo pajamų turėtų pakakti būtiniausiems poreikiams. Šitaip turėtų būti. . . būtinai. . .

— Taip, dabar mums visko užtenka,— atsakė Luiza, panarindama galvą, tuo slėpdama riedančias ašaras, kurių nebesulaikė nei didelis atsidavimas dievui,— nes tėvui išlaikyti bereikia tik mane vieną.

Taip pakrypus kalbai, merginos užmiršo viską ir galvojo vien apie dievo gailestingumą. Elizabeta apkabino draugę, kai toji balsu sukūkčiojo iš širdies skausmo. Nusiraminusi Luiza pakėlė savo malonų veidelį, ir merginos tylėdamos ėjo tolyn.

Tuo metu jos užkopė į kalno viršūnę ir, išsukusios iš kelio, patraukė po ūksmingais didžiuliais medžiais, kuriais visa viršūnė buvo apaugusi. Diena ėjo karštyn, ir merginos pasileido giliau į mišką, kai tik pajuto, kokia ten maloni ir gaivinanti vėsa, palyginus su svilinančiais saulės spinduliais, kopiant į kalną. Dabar jos, tartum susitarusios, tekalbėjo apie tai, kas pasitaikydavo jų kelyje, ir dėl kiekvienos išlakios pušies, kiekvieno krūmo ar gėlelės jos naiviai reiškė savo susižavėjimą.

Merginos ėjo prarajos pakraščiu, retkarčiais žvilgtelėdamos į tykų Otsego vandenį, ar sustojusios pasiklausydavo ratų bildesio, kūjų stuksėjimo bei žmonių balsų, sklindančių iš klonio ir susiliejančių su gamtos garsais. Staiga Elizabeta krūptelėjo ir sušuko:

— Paklausykit, Luiza! Kažkur ant kalno verkia vaikas! Gal čia kur netoli skynimas? O gal koks mažylis atsiliko nuo tėvų ir paklydo?

— Taip dažnai atsitinka,— tarė Luiza. — Eime į tą pusę. Gal koks keleivis ant kalno miršta iš bado.

Sunerimusios merginos ėmė sparčiai eiti, norėdamos kuo greičiau pasiekti tą vietą, kur iš tankmės sklido tyli, graudi aimana. Ne sykį jausmingoji Elizabeta tarėsi matanti tą nelaimingąjį ir jau būdavo tai besakanti, bet staiga Luiza sugriebė ją už rankos ir, rodydama į kažką užpakalyje savęs, suriko:

— Pažiūrėkit į šunį!

Narsuolis sekė paskui merginas nuo to laiko, kai jaunoji šeimininkė jį pašaukė iš ląstos. Didelė metų našta jau seniai buvo sukausčiusi ankstesnį šuns judrumą, ir kai merginos sustodavo pasigrožėti kraštovaizdžiu ar nusiskinti kokią gėlelę į puokštę, šis didžiulis dogas ištiesdavo čia pat ant žemės savo didžiulį kūną ir užsimerkęs, viskam abejingas, laukdavo, kada vėl reiks keltis. Toks šuns elgesys visai nesiderino su saugotojo vaidmeniu. Tačiau, kai mis Templ atsigręžė, išgirdusi Luizos klyktelėjimą, šuo buvo įsmeigęs akis į kažkokį tolimą daiktą, galvą palenkęs prie pat žemės, o

gaurai styrojo — gal iš baimės, o gal iš įniršio. Veikiausiai tai buvo įniršis, nes šuo tyliai urzgė, protarpiais taip šiepdamas dantis, kad galėjo išgąsdinti savo šeimininkę, jeigu ji nebūtų žinojusi šuns ištikimybės.

— Nurimk, Narsuoli, nurimk! — ji sušuko. — Ką tu ten pamatei, drauguži?

Išgirdęs šeimininkės balsą, dogas ne tik nenurimo, bet dar labiau ėmė niršti. Jis nušliaužė priešais merginas ir, atsitūpęs prie Elizabetos kojų, urzgė dar garsiau, negu pirma, savo įtūžį tarpais išreikšdamas piktu lojimu.

— Ką jis ten pastebėjo? Tikriausiai kokį nors žvėrį, — tarė Elizabeta.

Neišgirdusi draugės atsakymo, ji pasuko galvą ir pamatė mirtinai išblyškusią Luizą, kuri tirtančia ranka rodė į medžio šaką. Elizabeta greit žvilgtelėjo ton pusėn, kur rodė draugė, ir išvydo baisią pumos galvą ir grėsmingai žaižaruojančias jos akis: žvėris ruošėsi šokti žemėn.

— Bėkim! — sušuko Elizabeta, stverdama už rankos Luizą, kuri staiga susvyravo ir susmuko be sąmonės.

Elizabeta buvo ne iš tų, kurie pavojaus valandą apleidžia draugą. Ji atsiklaupė šalia apalpusios Luizos ir, nieko negalvodama, perplėšusi jos suknelės apykaklę, kad nekliudytų kvėpuoti, šoko gaivinti draugę, tuo pačiu metu drąsindama jų vienintelį saugotoją šunį.

— Drąsiau, Narsuoli, drąsiau! — kalbino ji virpančiu iš baimės balsu. — Drąsiau, drąsiau, mano ištikimasis Narsuoli!

Jau paūgėjęs, iki šiol merginų nepastebėtas pumos jauniklis dryktelėjo žemėn nuo nedidelio medelio, augančio po bukmedžiu, kurio šakose tupėjo jo motina. Šis kvailas, bet plėšrus žvėriukas artinosi prie šuns, jo judesiai ir kniauksmas buvo visai kaip suaugusio, bet jis kartu atrodė ir lyg žaidžiantis kačiukas, ir grobuonis, kaip ir visos pumos. Atsistojęs ant užpakalinių letenų, priekinėmis jis ėmė draskyti nuo medžio žievę

ir šėlti kaip kaćiukas, o po to, plakdamas uodega sau per šonus, kniauksėdamas ir draskydamas nagais žemę, jis visaip mėgdžiojo įnirtusią baisingą pumą.

Visą tą laiką Narsuolis nė nekrustelėjo. Ištiesęs trumpą uodegą, pritūpęs ant užpakalinių letenų, jis sekė akimis kiekvieną motinos ir jos jauniklio judesį, kai šis, žaismingai liuoksėdamas, vis artėjo. Kas akimirką šuo ir puma vis baisiau urzgė. Staiga jauniklis, liuoktelėjęs toliau, negu ketino, atsidūrė prie pat dogo. Pasigirdo baisus cypimas ir kovos triukšmas, bet akimirksniu viskas nutilo, nes Narsuolis, sugriebęs dantimis, bloškė žvėriuką viršun su tokia jėga, kad šis, atsimušęs į medį, iš karto krito negyvas.

Stebėdama šią trumpą kovą, Elizabeta netvėrė iš džiaugsmo, kad šuo taip lengvai sudorojo plėšrūną; bet tučtuojau puma dryktelėjo nuo bukmedžio šakos iš kokių dvidešimties pėdų aukščio tiesiai dogui ant nugaros. Jokiais žodžiais neaprašysi to siaubingo pumos ir šuns susirėmimo. Baisiai cypdami ir urgzdami, jie susikibę raičiojosi ant sausų lapų. Mis Templ tebeklūpojo, pasilenkusi prie nualpusios Luizos ir, įsmeigusi akis į žvėris, juos sekė su baime ir dideliu susidomėjimu, beveik pamiršusi, kad nuo šios kovos baigties priklausys ir jos pačios likimas. Miškų gyventojos šuoliai buvo tokie staigūs ir stiprūs, kad lankstus jos kūnas atrodė visą laiką kybąs ore, o šuo didvyriškai sutikdavo kiekvieną savo priešininko antpuolį. Kai pumai pavykdavo įsikabinti dogui į sprandą — o to ji tik ir siekė, senasis Narsuolis, plėšrūnės nagų sudraskytas ir aptekęs krauju, srūvančiu iš daugybės žaizdų, nupurtydavo nuo savęs baisųjį priešą tartum plunksnelę ir, atsistojęs ant užpakalinių kojų, plačiai išplėtęs nasrus, vėl drąsiai puldavo į kovą. Tačiau tokią sunkią kovos valandą atsiliepė senyvas amžius ir lengvas gyvenimas. Šuo nebeturėjo nei reikiamos jėgos, nei vikrumo — buvo likusi vien drąsa. Vylingoji plėšrūnė pašoko daug aukščiau, negu kitais kartais; šuo desperatiškai stryktelėjo, tačiau

jos nepasiekė, ir ji patogiai įkibo nusenusiam savo priešininkui į pečius. Puma ant dogo išsilaikė tiktai kelias akimirkas, nes, sukaupęs paskutiniąsias jėgas, jis nubloškė ją žemėn. Tačiau, kada Narsuolis suleido dantis pumai į šoną, Elizabeta pamatė, kad visą kovos laiką švytravęs žalvarinis šuns kaklasaitis nusidažė krauju ir šuo bejėgiškai susmuko ir išsitiesė ant žemės. Kelis sykius laukinė katė bandė išsiplėšti iš šuns nasrų, bet jai nepavyko. Jis ją paleido tik tada, kai apvirto aukštielninkas, lūpos subliuško, nasrai prasižiojo, o po konvulsijų pastiręs kūnas rodė, kad vargšui Narsuoliui atėjo galas.

Dabar Elizabeta liko visiškai viena su žvėrimi. Sakoma, kad žemesnieji padarai pabūgsta žmogaus žvilgsnio; galimas daiktas, kaip tik todėl žvėris puolė ne iš karto. Pumos ir klūpančios merginos akys akimirką susitiko, kai plėšrūnė pasilenkė apuostyti negyvo priešo; paskui ji apuostė ir savo nelaimingąjį vaiką. Po to puma pasuko galvą, žaižaruodama akimis bei įnirtingai plakdama uodega sau per šonus, ir iškišo iš savo plačių letenų colio ilgumo nagus.

Mis Templ negalėjo nė pajudėti. Lyg maldai sudėjusi rankas, ji neatitraukė akių nuo baisiojo žvėries; jos veidas buvo baltas kaip marmuras, o lūpos truputį pravertos nuo nebylaus siaubo.

Atrodė, kad dabar atėjo lemtingoji akimirka, ir puikioji Elizabeta nuolankiai pasilenkė, laukdama užpuolimo, tačiau tuo metu jai pasigirdo, kad už jos tylutėliai sušiugždėjo lapai.

— Tsss! tsss! — išgirdo ji prislopintą balsą, — pasilenk, mergaite, tavo skrybėlė užstoja žvėries galvą.

Veikiau instinktyviai, negu paklusdama šiam netikėtam paliepimui, Elizabeta nulenkė galvą prie krūtinės; paskui ji išgirdo šūvio trenksmą, kulkos zvimbimą ir kraupų staugimą žvėries, kuris ėmė raičiotis po žemę, kramtydamas ir draskydamas krūmų šakas ir lapus.

Tučtuojau prie Elizabetos pribėgo Odinė Kojinė, garsiai šaukdamas:

— Čionai, Hektorai, čionai, tu senas kvaily! Laukinės katės labai gajos, ji dar gali pulti.

Nors sužeista puma pasiutiškai šokinėjo ir labai grėsmingai atrodė, tartum būtų grįžusios jėgos ir plėšrumas, Netis drąsiai atsistojo priešais merginas ir užsitaisė šautuvą, tada, priėjęs prie siautėjančio žvėries, prikišo vamzdį prie pat galvos ir iššovė, vietoje jį nudėdamas.

Dabar Elizabeta pasijuto lyg prisikėlusi iš kapo. Ji turėjo įgimtą sugebėjimą drąsiai priešintis pavojui, ir juo jis būdavo didesnis, juo stipresnį pasipriešinimą rodydavo mergina. Tačiau ji buvo tiktai moteris. Jeigu ji būtų viena susidūrusi su pumomis, jos šmaikštus protas, tikriausiai, būtų radęs kokį nors sėkmingą būdą išsigelbėti, bet dabar, turėdama globoti nualpusią draugę, ji negalėjo apie tai nė pagalvoti. Nors ir baisiai atrodė žvėris, Elizabeta nenuleido nuo jo akių, ir vėliau, daugeliui metų po to įvykio, ji mintimis sugrįždavo prie šių pergyvenimų; net per patį saldžiausią vidurnakčio miegą ji sapne kaip gyvą matydavo tą įsiutusį žvėrį.

Tegul pats skaitytojas įsivaizduos, kaip buvo atgaivinta Luiza ir kaip merginos reiškė savo padėką. Apalpusiajai gaivinti Odinė Kojinė atnešė savo kepurėje vandens iš šaltinio, kurių tūkstančių tūkstančiai trykšta šiuose kalnuose, o padėkos žodžiai buvo tokie karšti, kokių tik galima laukti iš Elizabetos. Netis klausėsi jausmingo dėkojimo su įprastu nuoširdumu, suprasdamas merginos susijaudinimą, bet jo abejingumas aiškiai rodė, kad savo paslaugą jis ne itin vertina.

— Gerai, gerai, tebūnie, kaip tu nori, apie tai pasikalbėsim kitą sykį. O dabar eikim, aš jus išvesiu į kelią, nes jūs tiek baimės prisikentėt, kad dabar, tikriausiai, norit namo.

Šie žodžiai buvo pasakyti tuo metu, kai jie, prisitai-

kydami prie nusilpusios Luizos žingsnio, ėjo į vieškelį. Ant kelio merginos atsisveikino su savo išgelbėtoju, sakydamos, kad dabar nebebijančios eiti vienos, nes matančios miestelį, kuris lyg kokiame paveiksle driekėsi po jų kojomis: priešais jį tyvuliavo skaidrus ežeras, o miestelio pakraščiais vingiavo upokšnis, ir virš namų stirksojo šimtai kaminų iš nubąltintų plytų.

Skaitytojui nėra ko pasakoti, nei kaip jautėsi tos dvi jaunos, nuoširdžios ir gerai išauklėtos merginos, išvengusios tokios baisios mirties, kai jos tylėdamos leidosi taku pakalnėn, nei koks dėkingumas aukščiausiajam buvo užliejęs jų širdis už suteiktą gyvybę ir pagalbą sunkią valandą, nei kad jos ne sykį puolė viena kitai į glėbį, lyg norėdamos dar kartą įsitikinti, kad tikrai išsigelbėjo. Tas pojūtis buvo lyg raminantis balzamas sujaudintoms merginų sieloms, prisiminus siaubingąsias akimirkas.

Stovėdamas ant kalno, Odinė Kojinė žiūrėjo į tolstančias merginas, kol jos pasislėpė už posūkio, paskui sušvilpė šunims ir, užsimetęs šautuvą ant peties, sugrįžo į mišką.

— Prisikentė baimės tos vargšelės, — samprotavo Netis. — Ir augesnei moterei pakinkliai sudrebėtų, šalia savęs pamačius pumą su negyvu jaunikliu. Kažin ar greičiau būtų nusibaigusi ta biaurybė, jei būčiau taikęs į akį, o ne į kaktą? Tačiau jos labai gajos, o šūvio būta tikrai gero, juk aš temačiau tik jos galvą ir uodegos galiuką. Ei, kas ten eina?

— Kaip laikaisi, Neti? — paklausė misteris Dulitlis, išnirdamas iš krūmų ir paspartindamas žingsnį, kai pamatė į save atstatytą šautuvo vamzdį. — Kaip! Tu medžioji tokią karštą dieną? Žiūrėk man, seni, kad neužsidirbtum pagal įstatymą!

— Įstatymą? Aš nesusiduriu su įstatymais jau keturiasdešimt metų, — atsakė Netis. — Kam jie žmogui, kuris gyvena miškų glūdumoje?

— Sutinku, tu juos nedaug pažeidi,— atsakė Haire-

mas,— bet juk elnią kartais nusišauni. Aš manau, Odine Kojine, tu žinai, jog tas, kas medžios elnius nuo sausio ligi rugpiūčio mėnesio, turės sumokėti pabaudos penkis svarus sterlingų arba dvylika dolerių penkiasdešimt centų. Teisėjas baus visus, kas tik nesilaikys šio įstatymo.

— Aš tikiu,— atsakė senasis medžiotojas.— Kuo tik nori galima patikėti apie žmogų, kuris daro tokius dalykus šiame krašte.

— Taigi toks įstatymas yra, ir teisėjas uždės pabaudą — penkis svarus. Man rodos, kad šį rytą tavo šunys taip lojo, lyg būtų sekę žvėrį. Saugokis, kad jie tavęs neįveltų į bėdą.

— Mano šunys žino, ką daro, — nerūpestingai atsakė Netis. — O kiek gauna įskundėjas, skvairai?

— Kiek gauna? — pakartojo Hairemas, neatlaikydamas tiesaus ir skvarbaus medžiotojo žvilgsnio. — Mano manymu, pranešėjas gauna pusę sumos; taip, taip, jis gauna pusę. Žiūrėk, ant tavo rankovės kraujas. Ar tik nemedžiojai šįryt?

— O kaipgi,— atsakė medžiotojas, reikšmingai linktelėdamas galvą, — ir gražų žvėrį nudėjau.

— Štai kaip! — sušuko inspektorius. — O kurgi jis? Aš tikiu, kad gerą, nes tavo šunys prasto nevarytų.

— Jie puola kiekvieną žvėrį, kurį tik jiems nurodau, — atsakė juokdamasis Netis. — Man liepus, jie ir jus užpultų. Čionai, čionai, Hektorai, čionai, kalaite, pas mane, šuneliai mano, pas mane!

— Taip, taip, girdėjau, kad tavo šunys puikūs, — atsakė misteris Dulitlis, paspartindamas žingsnį ir aukštai keldamas kojas, kai pribėgę šunys ėmė jį uostinėti.— O kurgi tavo laimikis, Odine Kojine?

Pašnekovai ėjo gana sparčiai; staiga Netis stabtelėjo ir šautuvu parodė į brūzgyną.

— Štai ten mano laimikis. Na, kaip jis jums patinka? — paklausė.

— Šitas! — sušuko Hairemas. — Juk čia teisėjo

Templo Narsuolis. Saugokis, Neti, kad teisėjas Templas nepasidarytų tavo priešu. Bet gal ne tu nušovei šunį?

— Pasižiūrėkit, misteri Dulitli,— tarė Netis, ištraukdamas iš už diržo peilį ir įgudusia ranka juo brūkštelėdamas kelis sykius į savo elnio odos striukę, — ar atrodo, kad aš va šituo peiliu perpioviau jam gerklę?

— Visa gerklė išplėšta, žaizda baisiai didelė, bet ji padaryta ne peiliu. Tai kieno čia darbas?

— Pumų, skvairai, jos už jūsų.

— Pumų? — pakartojo Hairemas ir taip vikriai apsisuko, kad jam galėtų pavydėti net šokių mokytojas.

— Nusiraminkit, bičiuli, — tarė Netis, — čia buvo dvi, tos biaurybės; vieną nugalabijo šuo, o su antrąja aš pats susidorojau. Taigi nėra ko bijoti, skvairai, pumos jūsų nebelies.

— O kurgi elnias? — paklausė nustebęs Hairemas, dairydamasis aplinkui.

— Koks elnias?

— Čia nematyti. O gal tu nenušovei elnio?

— Kas gi dabar ims medžioti elnius, kada pagal įstatymą jų medžioklė uždrausta, — atsakė senasis medžiotojas. — O pumų, aš manau, nedraudžiama šaudyti.

— Žinoma, ne. Už pumų skalpus išduodamos net premijos. Bet argi tavo šunys, Neti, puola pumas?

— Viską! Juk aš sakiau, kad jie puola ir žmones. Ei, čionai, mano šuneliai, čionai!

— Taip, taip, sakei. Žinai, keisti tavo šunys, labai keisti. Aš tiesiog stebiuosi.

Netis atsisėdo ant žemės ir, pasidėjęs ant kelių baisią negyvo plėšriojo savo priešo galvą, su dideliu įgudimu aprėžė peiliu odą aplink ausis taip, kad, nuėmus skalpą, abi ausys laikytųsi drauge.

— Ko čia stebėtis, skvairai? Ar jums nėra tekę matyti skalpuojant pumų? Klausykit, jūs inspektorius, tad išrašykit man dokumentą premijai gauti.

— Premijai! — pakartojo Hairemas, pirštų galais su-

imdamas pumos ausis, tartum nežinodamas, ką toliau daryti. — Gerai, tada eime• į tavo trobelę, tu ten prisieksi, ir aš išrašysiu dokumentą. Aš manau, kad namuose tu turi bibliją. Pagal įstatymą priesaikai reikia tiktai biblijos ar maldaknygės.

— Aš neturiu jokių knygų,— šaltai atsakė Netis, — nei tokios biblijos, kokia reikalinga įstatymams.

— Visiems yra tiktai viena biblija, tame skaičiuje ir įstatymui, — atsakė inspektorius, — ir tavo biblija taip pat tiks, kaip ir kiekviena kita. Eime, Neti, žvėris gali palikti, nes jie nereikalingi, eime, ir tu prisieksi.

— Neskubėk, neskubėk, skvairai,— sustabdė jį medžiotojas, palengva keldamas nuo žemės pumų skalpus ir dėdamasis ant peties šautuvą. — Kam čia reikalinga ta priesaika, kada jūs pats matėte negyvas pumas? Negi jau nebetikit savo akims, jei jums reikia priesaikos dėl to, ką ir pats gerai žinot. Jūs pats matėte, kaip aš skalpavau žvėris, o jeigu jau būtinai reikia prisiekti, tai aš prisieksiu teisėjo Templo akivaizdoje, nes tik jam priesaika reikalinga.

— Bet mes čia, Odine Kojine, neturime nei plunksnos, nei popieriaus, todėl vis vien teks eiti į tavo trobelę, nes aš negaliu išrašyti dokumento.

Netis atgręžė atvirą veidą į klastingąjį inspektorių ir nusijuokė, sakydamas:

— Ką man veikti su tais mokytų žmonių įrankiais? Man nereikia plunksnų ir popieriaus, nes nemoku nei skaityti, nei rašyti, todėl ir neturiu. Verčiau taip padarykim: aš, skvairai, atnešiu skalpus į miestelį, o jūs ten viską padarysite kaip pridera, ir taip bus daug geriau. Velniai griebtų, kaip užsiveržė diržėlis ant šuns kaklo, dar, ko gero, užsismaugs tas senas kvailys. Gal paskolintumėt, skvairai, aštrų peilį?

Hairemas, kuris, matyt, labai norėjo gražiuoju susitarti su medžiotoju, nedvejodamas padavė jam savo peilį. Netis perpiovė ant šuns kaklo užsiveržusį diržėlį ir, grąžindamas peilį savininkui, tartum netyčia tarė:

— Nieko nepasakysi — geras plienas, ir man rodos, kad juo jau piaustyta šitokie diržai.

— Ar tik nenori manęs apkaltinti, kad paleidau tavo šunis? — sumišęs prasitarė Hairemas.

— Ką jūs, skvairai, — tarė medžiotojas, — aš pats juos paleidau. Išeidamas iš namų, visuomet paleidžiu šunis.

Nepaprastas Dulitlio nustebimas, klausantis šio melo, buvo dar vienas įrodymas, kad jis paleido šunis — todėl Nečiui pasidarė galutinai aišku, ir jo nuoširdumą bei ramumą pakeitė didelis pasipiktinimas.

— Paklausyk, misteri Dulitli, — jis tarė, smarkiai stuktelėdamas šautuvo buože į žemę, — aš nežinau, ką įdomaus tikiesi rasti tokio vargšo, kaip aš, vigvame, jeigu taip į jį brauniesi. Tačiau aš tau stačiai į akis sakau: tu niekada neperžengsi mano trobelės slenksčio, man leidus, o jeigu ir toliau aplink ją slampinėsi, kaip šiandien, tai aš tave taip pavaišinsiu, kad tikrai neapsidžiaugsi!

— O aš tau, Bampai, štai ką pasakysiu, — tarė Hairemas, skubiai atsitraukdamas: — žinau, kad tu pažeidei įstatymą, ir aš, kaip inspektorius, dar šiandien tau parodysiu, kuo tai kvepia.

— Nelabai aš baidausi tavo grasinimų ir jūsų įstatymų, — atsakė Netis, pliaukštelėdamas pirštais po pat įstatymų saugotojo nosim. — Nešdinkis iš čia, biaurybe, kol velnias manęs nesugundė atlyginti pagal nuopelnus. Taip ir žinok, jeigu dar sykį tave nutversiu, besivalkiojant prie trobelės, nudėsiu kaip pelėdą!

Teisėtas pasipiktinimas visuomet turi didelį poveikį, todėl Hairemas tučtuojau pasišalino, bijodamas senojo medžiotojo rūstybės.

Kai tas neprašytas svečias dingo iš akių, Netis nuėjo prie trobelės, kur aplinkui viešpatavo kapų tyla. Jis pririšo šunis ir pasibeldė. Edvardsas atidarė duris, ir senukas tuojau paklausė:

— Ar viskas tvarkoje, sūneli?

— Taip, viskas,— atsakė Edvardsas. — Kažkas bandė atrakinti spyną, bet neįstengė su ja susidoroti.

— Aš jau žinau, kieno čia darbas, — atsakė Netis,— bet dabar tas padaras per šautuvo šūvį nebeišdrįs prisiartinti.

Ką daugiau pasakė įtūžęs Odinė Kojinė, liko neišgirsta, nes jis baigė kalbėti, jau įėjęs vidun ir uždaręs duris.

DVIDEŠIMT DEVINTAS SKYRIUS

Kalba visi, jo turtai begaliniai

Šekspyras

Kai Marmadiukas Templas su pusbroliu išjojo pro savo sodybos vartus, jo širdis tebebuvo kupina švelniausių tėviškų jausmų, todėl jis nenorėjo tuojau pat užvesti kalbą apie reikalus. Ori Ričardo laikysena liudijo, kad jis dabar nelinkęs pasakoti, bet viską oficialiai pranešt, kai nuvyks į vietą. Užtat pirmąją mylią raiteliai jojo sparčiai, nepratardami nė žodžio. Pamažu gražus teisėjo veidas, kupinas tėviško švelnumo, ėmė keistis ir darytis, kaip visuomet, paslaugus ir kiek viliūgiškas.

— Na, Dikonai,— tarė jis, — kai jau aš neprieštaraudamas padariau viską, ko norėjai, tai manau, kad dabar turiu teisę reikalauti smulkesnio paaiškinimo. Kur ir ko mes jojam, ir kam visas šitas iškilmingumas?

Šerifas taip garsiai numykė, kad net visa giria nuskambėjo, ir, žiūrėdamas priešais save, kaip žmogus, žvelgiantis į tolimą ateitį, atsakė:

— Mes, teisėjau Templai, visuomet buvom skirtingi, galima sakyti, nuo pat gimimo dienos. Aš neprikišu tau to, dėl ko yra kalta pati prigimtis, nes žmogus nėra atsakingas už savo trūkumus, lygiai kaip ir negali būti šlovinamas už įgimtus privalumus. Mudu vienmečiai,

tik dviem dienom vienas vyresnis už kitą, bet vienu atveju esam skirtingi, galima sakyti, nuo pat užgimimo.

— Tikrai nesuprantu, Ričardai, ką tu turi galvoje, nes, mano nuomone, mudu tokie nepanašūs ir taip dažnai...

— Čia tik pasekmės, sere,— pertraukė jį šerifas. — Visi tie smulkūs nesutarimai kyla dėl vienos priežasties, būtent, dėl mūsų požiūrio į genialumą.

— Ką tu turi galvoje, Dikonai?

— Aš išsireiškiau taisyklinga anglų kalba, bent šitaip galvoju, teisėjau Templai; taip aš turėčiau išsireikšti, nes mano tėvas, kuris mane mokė, gerai kalbėjo...

— Graikiškai ir lotyniškai,— nutraukė jį Marmadiukas. — Aš gerai žinau, Dikonai, kad jūsų šeimos nariai mokėjo daug kalbų. Bet nenukrypkime nuo temos. Sakyk, mes šiandien jojame į kalnus?

— Norint, kad bet kuri tema būtų nuodugniai išdėstyta, sere, reikia pasakotojui netrukdyti, — atsakė šerifas. — Tu galvoji, teisėjau Templai, kad pagal savo įgimtas savybes ir išsilavinimą žmogus gali gerai mokėti tiktai kurį nors vieną darbą, o aš įsitikinęs, kad genialumas pakeičia visokį mokslą ir kad genialūs žmonės sugeba padaryti viską, ką tik panori.

— Sakysim, pavyzdžiui, tu, — atsakė Marmadiukas nusišypsodamas.

— Nemėgstu, sere, kai ima kalbėti apie asmenis, aš ne apie save kalbu. Tačiau tavo patente yra trys tokie vyrai, kuriuos gamta, mano manymu, apdovanojo visapusišku talentu, ir jie viską sugeba, nors jų gyvenimo sąlygos skirtingos.

— Vadinas, mes turime daugiau genijų, negu aš galvoju. Kas tai per triumviratas?

— Vienas iš jų seras Hairemas Dulitlis. Kaip tu žinai, iš profesijos jis dailidė, tačiau tereikia tik pažvelgti į miestelį, ir tučtuojau įsitikinsi, kokie to žmogaus gabumai. Be to, jis inspektorius, ir savo srity galėtų suriesti į ožio ragą bet kurį ir mokslus išėjusį valdininką.

— Puiku! Vadinas, jis mūsų pirmasis genijus, — taikiai pasakė Marmadiukas, kas rodė, jog jis nė nemano ginčytis šiuo klausimu.

— Antrasis — Džotemas Ridlas.

— Kas?

— Džotemas Ridlas.

— Kaip! Tas bambeklis, nevykėlis, tinginys ir fantazuotojas, kuris kas treji metai keliasi į kitą valstiją, kas pusmetis keičia fermą, o kiekvieną sezoną imasi naujo verslo: vakar žemdirbys, šiandien batsiuvys, o rytoj mokytojas. Jis — nausėdžiams žalingo nepastovumo pavyzdys ir neturi jokios geros savybės, kuri atsvertų jo ydas. Ne, Ričardai, tavo antrasis genijus netinka net... O kas trečiasis?

— O trečiasis nepratęs klausytis tokių komplimentų savo adresu, teisėjau Templai, todėl ir nesakysiu jo vardo.

— Iš viso to, ką tu pasakei, Dikonai, aš sprendžiu, kad ta trijulė, kuriai tu priklausai ir kuriai vadovauji, padarė kažkokį labai svarbų atradimą.

— Aš juk nesakiau, teisėjau Templai, kad tretysis — tai aš. Jau tau pirma minėjau, kad nemėgstu kalbėti apie save. Tačiau atradimas tikrai padarytas, ir jis tau turi būti labai svarbus.

— Pasakok, pasakok, aš klausau ausis pastatęs.

— Kažin, kažin, Diukai. Man atrodo, kad tu nelabai temoki ausis pastatyti.

Šerifas visa gerkle nusikvatojo iš savo sąmojo, jo nuotaika pasitaisė ir jis ėmė dėstyti kantriajam pusbroliui savo planą.

— Taigi, Diukai, tavo patente gyvena žmogus, pavarde Netis Bampas. Kiek man žinoma, jis čia vienui vienas išgyveno daugiau negu keturiasdešimt metų, o dabar susirado keistų bičiulių.

— Pusę pasakei teisingai, o dėl kitos pusės — abejoju, — atsakė teisėjas.

— Viskas teisybė, sere, viskas. Tu tik pagalvok,

prieš keletą mėnesių pasirodė jo bičiuliai: senukas indėnų vadas, paskutinis ar vienas paskutinių savo genties atstovų šiame krašte, ir jaunuolis, kaip žmonės kalba, valdžios agento ir indėnės sūnus.

— O kas tau sakė? — dabar jau susidomėjęs paklausė Marmadiukas.

— Kas sakė! Sveikas protas, štai kas! Visi taip galvoja, tokia žmonių nuomonė! Tačiau išklausyk ligi galo. Tas jaunuolis labai talentingas, taip, taip, labai talentingas, be to, jis mokytas ir bendravęs su gera draugija ir gali tinkamai elgtis, kai tik panori. Na, o dabar, teisėjau Templai, ar gali pasakyti, kas galėjo suartinti tokius tris žmones, kaip indėnas Džonas, Netis Bampas ir Oliveris Edvardsas?

Nustebęs Marmadiukas atsigręžė į pusbrolį ir tuojau atsakė:

— Tu, Ričardai, atsitiktinai palietei tą klausimą, kuris dažnai man rūpi. Gal žinai ką nors tikro apie šį paslaptingą dalyką, ar čia vien tik tavo spėliojimai?

— Čia, ne spėliojimai, Diukai, ne spėliojimai, bet faktai, nenuginčijami faktai. Juk tu žinai, kad šiuose kalnuose yra kasyklos; aš pats dažnai girdėdavau tave tariant, jog šiuose kalnuose esama kasyklų.

— Čia tiktai logiškos išvados, Ričardai, bet ne faktai.

— Tu girdėjai kalbas apie kasyklas ir matei rūdos pavyzdžius — juk šito neneigsi? Tad kodėl mums nesiremti logika, kaip kad tu sakei? Jeigu yra kasyklų Pietų Amerikoje, tai kodėl jų negalėtų būti ir Šiaurės Amerikoje?

— Ne, ne, Ričardai, aš nieko neneigiu. Aš tikrai girdėjau daug gandų, kad šiuose kalnuose esama kasyklų, ir, kiek prisimenu, kažkas net rodė tauriųjų metalų pavyzdžius, esą, rastus šiuose kalnuose. Ir aš nė kiek nenustebčiau, sužinojęs, kad alavas ir sidabras, arba, ką aš dar labiau vertinu, gera anglis. . .

— Velniop tą anglį! — sušuko šerifas. — Kuriam galui šituose miškuose reikalinga anglis? Ne, ne, Diukai,

mums reikalingas tiktai sidabras, ir tik sidabrą mes turim atrasti. Tačiau paklausyk: nėra ko tau aiškinti, kad čiabuviai jau iš seno naudojo auksą ir sidabrą. Tai kas geriau, jei ne senieji gyventojai, gali žinoti, kur šių metalų klodai? Aš neabejoju, kad ir Mohikanas, ir Odinė Kojinė jau seniai žino, kur tie metalai yra šiame kalne.

Šerifas dabar palietė jautriausią pusbrolio vietą; jis kiek patylėjo, norėdamas pažiūrėti, kokį įspūdį padarė jo žodžiai, ir kai ėmė kalbėti toliau, Marmadiukas dar labiau atsidėjęs jo klausėsi.

— Taip, sere, aš turiu įrodymų ir, atėjus laikui, tau viską išklosiu.

— Kam čia atidėlioti, pasakok dabar.

— Na, gerai, tada atidžiai klausyk, — tarė Ričardas, atsargiai dairydamasis, ar kas nors, pasislėpęs miške, jų nesiklauso, nors jų arkliai visą laiką ėjo nesustodami.— Aš mačiau Mohikaną ir Odinę Kojinę savo akimis — o mano akys ne blogesnės už kitų,— taigi mačiau, kai jie kopė į kalną, paskui leidosi pakalnėn, nešini kastuvais ir kapliais. Kiti žmonės juos taip pat matė jau sutemus kažką paslapčia įnešant į savo trobelę. Argi tokį dalyką negalima laikyti svarbiu įrodymu?

Teisėjas nieko neatsakė, bet susimąstęs suraukė kaktą, ką jis visada darydavo, kuo nors labai susidomėjęs, ir įsmeigė akis į pusbrolį, laukdamas tolesnio pasakojimo.

— Jie parsivežė rūdos,— tęsė Ričardas. — O dabar, sere, leisk man paklausti: ar gali atsakyti, kas per vienas tas Oliveris Edvardsas, kuris nuo kalėdų tapo bemaž tavo namiškis?

Marmadiukas vėl pakėlė akis, bet nepratarė nė žodžio ir tik papurtė galvą.

— Kad jis metisas, mes žinome, nes Mohikanas nesivaržydamas jį atvirai vadina savo giminaičiu; žinome, kad jis išėjęs nemažą mokslą, o kai dėl jo atsiradimo šiose vietose, tai ar tu atsimeni, kad maždaug mėnuo prieš pasirodant šiam jaunuoliui, Netis buvo kažkur ke-

letą dienų išvykęs? Tu turėtum prisiminti, nes dar pats jo teiravaisi, norėdamas nuvežti elnienos savo draugams, kai važiavai parsivežti Besės. Tada mes niekur negalėjom jo surasti. Senasis Džonas buvo namie vienas, o kai Netis sugrįžo naktį, žmonės matė jį tempiant tokias rogutes, kuriomis nausėdžiai vežioja grūdus į malūną, ir paskui prie namų jis labai atsargiai iškėlė kažkokį daiktą, susukęs į lokenas. Dabar leisk paklausti, teisėjau Templai, kas galėjo paskatinti žmogų, kaip Odinė Kojinė, pasidaryti rogutes ir vilkti jas su kroviniu per šituos kalnus, kai visas jo turtas — šautuvas ir parakinė?

— Tokiomis rogutėmis vietiniai medžiotojai parsigabena sumedžiotą laimikį, o tu pats sakei, kad jo nebuvo namie keletą dienų.

— Kaipgi jis galėjo ką nors sumedžioti, jei savo šautuvą buvo palikęs miestelyje taisyti? Ne, ne, čia jau tikras dalykas, kad jis buvo išvykęs į kokią nors slaptą vietą, dar tikresnis, kad jis parsivežė kažkokius slaptus prietaisus, o pats tikriausias, kad nuo to laiko jis niekam neleidžia net prieiti prie lūšnos.

— Jis niekada nemėgo neprašytų svečių...

— Aš tą žinau, — nutraukė jį Ričardas. — Bet ar anksčiau jis juos taip piktai varydavo nuo savo lūšnos? Praėjus porai savaičių po jo sugrįžimo, pasirodo misteris Edvardsas. Jie visi trys prabūna ištisas dienas kalnuose, dėdamiesi, kad medžioja, bet iš tiesų ieškodami brangiojo metalo. Tuo metu pašalas jiems trukdo kasinėti, ir Edvardsas, pasinaudojęs laimingu įvykiu, įsitaiso geruose ir turtinguose namuose. Tačiau net ir dabar pusę paros jis praleidžia Nečio lūšnoje — ištisus vakarus ten išbūna. Jie lydo rūdą, Diukai, štai ką jie daro, ir turtėja tavo sąskaita.

— Ką iš viso to, Ričardai, tu pats matei, o ką iš kitų girdėjai? Aš norėčiau atskirti grūdus nuo pelų.

— Kai ką ir pats mačiau, pavyzdžiui, rogutes, nors jos po poros dienų buvo sulaužytos ir sudegintos. Aš

jau tau sakiau, kad pats esu matęs senuką nešant kastuvus ir kaplius. Hairemas buvo sutikęs Netį tą naktį, kai jis grįžo su rogutėmis, ir labai nuoširdžiai pasisiūlė — Hairemas iš viso nuoširdus žmogus — panėšėti pusę krovinio, nes senukui sunku traukti tokį svorį į kalną, bet Netis nė klausyti nenorėjo ir taip įžūliai atsakė, kad skvairas ketino paduoti skundą į teismą. Nuo pat sniego nutirpimo, ir ypač išėjus pašalui, mes nuo to džentelmeno nenuleidžiam akių, ir Džotemas šiam tikslui mums pasirodė esąs labai naudingas.

Marmadiukui nelabai patiko tie Ričardo bendrai; jis žinojo, kad jie klastingi ir linkę į visokias niekšybes. Bet senųjų medžiotojų ir Edvardso draugystė kažkokia paslaptinga, toks pat ir pusbrolio pasakojimas, todėl teisėjas gana rimtai susimąstė. Pagalvojęs jis prisiminė visą eilę aplinkybių, patvirtinančių šiuos įtarinėjimus, o kadangi šis reikalas jam pačiam rūpėjo, jis buvo linkęs tais įtarimais tikėti. Įžvalgaus proto, teisėjas Templas, svajodamas apie šio krašto ateitį, turėjo ypatingą savybę įžvelgti tolimus laikus ir įsivaizduoti būsimus patobulinimus, kuriuos čia turės padaryti ateities kartos. Ten, kur kiti tematė vien neįžengiamas girias, prieš jo akis stojosi miestai, fabrikai, tiltai, kanalai, kasyklos ir kitokie civilizuoto krašto įrengimai, tačiau blaivus jo protas neleido jam su niekuo dalintis šiomis svajonėmis.

Šerifo netrukdomas Marmadiukas svarstė tai, ką išgirdo, ir kuo toliau, tuo labiau jam rodėsi, kad toje aplinkybių grandinėje, kuri atvedė Edvardsą į Odinės Kojinės trobelę, tikslas pasipelnyti yra jungianti grandis. Tačiau Marmadiukas, turėjęs įprotį kiekvieną dalyką apsvarstyti iš visų pusių, negalėjo čia nepastebėti kai kurių prieštaravimų ir ėmė balsu samprotauti.

— Ne, šito negali būti, nes tokiu atveju jaunuolis negyventų tokiame skurde.

— O kas gi kitkas, jei ne vargas, priverčia žmogų ieškoti pinigų? — atsakė šerifas.

— Be to, Oliveris turi kilnų charakterį, kas yra jo išsimokslinimo išdava, ir jis negalėtų taip niekingai elgtis.

— Argi koks nemokša sugebėtų lydyti rūdą? — nenusileido Ričardas.

— Besė sakė, kad jis neturėjo nė šilingo, kai mes jį priėmėm į savo namus.

— Jis buvo išleidęs, pirkdamas įrankius. Argi jis būtų atidavęs paskutinius šešis pensus už kalakutės galvą, jei nebūtų žinojęs, iš kur paimti daugiau?

— Negi jis galėjo taip ilgai mane mulkinti? Su manim jis kartais elgdavosi įžūliai, bet aš maniau, kad jis jaučiasi nuskriaustas likimo ir nežino, kaip dera elgtis tarp žmonių.

— Argi tu nebuvai mulkis visą gyvenimą, Diukai, ir ar tai, ką tu vadini nežinojimu, nėra didelis vylingumas, siekiant paslėpti tikrąsias savo užmačias?

— Jeigu jis būtų ketinęs mane apgaudinėti, tai būtų nuslėpęs savo išsilavinimą, apsimesdamas nemokytu žmogum.

— Jis negalėtų šito padaryti. Aš ir pats nesugebėčiau apsimesti kvailiu, kaip kad negaliu skraidyti. Savo mokslo nepaslėpsi — jis ne žvakė, ir po puodu nepavoši.

— Ričardai,— tarė teisėjas, atsigręždamas į pusbrolį, — tavo spėliojimuose yra daug prieštaravimų. Bet tu sukėlei abejonių, ir viską reikės išsiaiškinti. Tačiau ko gi mes čia jojame?

— Džotemas, kuris pastaruoju metu daug laiko praleidžia kalnuose pagal mudviejų su Hairemu užduotį, kažką atrado, ko nenori skelbti, nes jį varžanti priesaika, bet aš išsiaiškinau, jog jis sužinojo, kur yra rūdos klodai, ir šiandien pradeda kasti. Aš, Diukai, nenorėjau duoti sutikimo be tavo žinios, nes žemės tau priklauso. O dabar tu jau žinai mūsų kelionės tikslą. Šitokiu būdu mes išardysim jų planus.

— O kurgi ta paslaptingoji vieta? — paklausė teisėjas pusiau juokais, pusiau rimtai.

— Visai netoli. O kai ją apžiūrėsime, aš tau parodysiu dar vieną vietą, kurią šiomis dienomis aptikome: ten mūsų medžiotojai darbuojasi jau visas pusmetis.

Raiteliai tęsė savo pokalbį, o jų arkliai, atsargiai žengdami skardžiu taku, skverbėsi po nukarusiomis medžių šakomis. Greitai jie pasiekė savo kelionės tikslą ir iš tikrųjų pamatė Džotemą, kasantį duobę, iš kurios kyšojo tiktai jo galva.

Marmadiukas ėmė klausinėti kasėją, kodėl šis manąs, kad toje vietoje turi būti brangiųjų metalų, bet šis atsakinėjo labai miglotai. Jis tvirtino tam turįs tvirtą pagrindą ir su tokiu rimtumu pasiteiravo teisėją, kokia pelno dalis jam teksianti už atradimą, jog nekilo jokios abejonės dėl jo įsitikinimo. Išbuvęs kokią valandą ir apžiūrėjęs akmenis, ieškodamas įprastinių rūdos požymių, teisėjas vėl sėdo ant arklio ir nujojo paskui ton vieton, kur kasė rūdą įtartinoji trijulė. Džotemo pasirinktoji vieta buvo šlaite to kalno, kuris stūksojo už Odinės Kojinės trobelės, o Netis ir jo bičiuliai kasė kitoje to paties kalno pusėje, aukščiau kelio, tad, savaime suprantama, priešingoje pusėje, negu vaikščiojo merginos.

— Dabar mes galim be jokio pavojaus prieiti prie tos vietos,— tarė Ričardas, kai jie nulipę rišo arklius prie medžių,— nes, prieš išjodamas iš namų, pro žiūroną mačiau, kad Džonas su Odine Kojine meškerioja iš kanojos, ir Oliveris tuo pačiu užsiėmęs, nes būtų nemalonu, jei jie mus čia užkluptų.

— Čia mano žemė! — ryžtingai atsakė Marmadiukas. — Jeigu tu tiesą sakai, tai norėčiau žinoti, kas davė jiems teisę čia kasti rūdą.

— Tš-š, — Ričardas prispaudė prie lūpų pirštą ir ėmė leistis labai stačiu skardžiu prie uolos įdubimo, primenančio židinį. Priešais tą įdubimą kėpsojo krūva žemių, matyt, išmestų iš urvo, o dalis jų buvo šviežiai

iškasta. Apžiūrėjęs urvo išorę, teisėjas suabejojo, ar šitokią formą jam suteikė gamtos įnoriai, ar tai padarė žmonių rankos gilioje senovėje. Tačiau nebuvo jokios abejonės, kad viduje kasinėta neseniai, nes dar matėsi kaplio žymės, kur minkšta švino spalvos uoliena nelengvai pasidavė kasėjams. Urvas turėjo apie dvidešimt pėdų pločio ir beveik dvigubai tiek ilgio. Jis buvo daug aukštesnis, negu reikėjo tokiam tikslui, bet veikiausiai jį tokį sutvėrė gamta, nes lubas sudarė akmens luitas, kuris per keletą pėdų kyšojo viršum angos. Priešais urvą driekėsi nedidelė aikštelė, iš dalies gamtos sukurta, iš dalies susidariusi iš nerūpestingai kasėjų supiltos žemės. Nuo aikštelės priekio žemyn kalnas leidosi stačiai kaip siena, todėl į jį galėjai patekti tiktai iš kraštų per uolų keteras, kas buvo ne tik sunku, bet ir pavojinga. Kasėjų dirbta primityviai, bet kaip, ir darbas dar nebuvo užbaigtas, nes, apžiūrėjęs krūmokšnius, šerifas surado jų naudojamus įrankius.

Kai, šerifo nuomone, pusbrolis viską pakankamai apžiūrėjo, jis labai iškilmingai paklausė:

— Na kaip, teisėjau Templai, dabar įsitikinai?

— Taip, matai, kad čia yra kažkas paslaptingo ir nesuprantamo. Tai slėptuvė, Ričardai, ir labai sumaniai įrengta, tačiau aš nematau jokių rūdos požymių.

— Negi tu, sere, manai, kad auksas ir sidabras mėtosi žemės paviršiuje lyg akmenukai? Tik imk ir rink naujintėlaičius dolerius ir dešimtukus. Ne, vyruti, reikia gerai paieškoti, kol surasi lobį. Bet tegul jie sau kasa, o aš irgi nesnausiu.

Teisėjas įdėmiai apžiūrėjo vietovę ir savo užrašų knygutėje pasižymėjo visus ženklus, pagal kuriuos, reikalui esant, jis galėtų ją surasti ir be Ričardo. Po to pusbroliai grįžo prie arklių.

Išsigavę į kelią, jie išsiskyrė; šerifas nujojo kviesti dvidešimt keturių dorų ir patikimų vyrų prisiekusiaisiais į ateinančio pirmadienio teismo posėdį, o Marma-

diukas grįžo į namus, apgalvodamas viską, ką šįryt matė ir girdėjo.

Prijojęs tą vietą, kur kelias leidžiasi į klonį, teisėjas pažvelgė į tą pačią panoramą, kuri prieš dešimt minučių nuramino iš miško išėjusias jo dukterį ir jos draugę, tačiau jam tai nesukėlė tokių jausmų. Jis paleido pavadį iš rankų, duodamas savo gerai prajodinėtam arkliui eiti nevaldomam, o pats balsu samprotavo:

— Čia, ko gero, kažkas daugiau slypi, negu iš pradžių galvojau. Aš leidau savo jausmams užgožti protą, atsivesdamas į savo namus visai nepažįstamą jaunuolį. Bet šiame krašte juk žmonės neįtarūs. Išsikviesiu Odinę Kojinę ir, paklausęs be jokių užuominų, sužinosiu iš to atviro senuko visą teisybę.

Tuo metu priešais teisėjo akis šmėstelėjo Elizabeta ir Luiza, kurios čia pat priešais jį leidosi nuo kalno. Jis spustelėjo pentinais, jas prisivijo ir, nulipęs nuo arklio, nuėjo juo vedinas siauru takučiu. Kol sukrėstas tėvas klausėsi vaizdingo dukters pasakojimo apie baisųjį pavojų ir netikėtą jų išsigelbėjimą, jo mintis apie kasyklas, apie savo, kaip žemės savininko, teises ir visos šios painiavos ištyrimą užstelbė gilus susijaudinimas. Kai teisėjas vėl pagalvojo apie Netį, jo akyse šis jau buvo ne beteisis skvateris ir įstatymų pažeidėjas, bet dukters išgelbėtojas.

TRISDEŠIMTAS SKYRIUS

Taip įstatymas liepė, taip teismas nusprendė.

Šekspyras

Remarkablė Petibuon, imdama pamiršti įžeistą savo išdidumą ir galvodama apie savo ramų ir viskuo aprūpintą gyvenimą, ir toliau ėjo ankstesnes pareigas teisėjo Templo namuose; dabar ji buvo išsiųsta palydėti

Luizos į kuklius namus, Ričardo vadinamus „kunigo rezidencija", ir mergina netrukus atsidūrė tėvo globoje.

Tuo metu Marmadiukas su dukterim gerą valandą išbuvo užsidarę kambaryje, tačiau mes neliesim šventos tėviškos meilės ir neperteiksim jų pokalbio. Kada uždanga vėl pakyla prieš skaitytoją, po kambarį vaikščioja teisėjas, jo veidas liūdnas ir švelnus, o duktė sėdi ant kanapos, galvą pasirėmusi ranka, jos skruostai dega, o akys pasruvusios ašaromis.

— Laiku atėjo pagalba, mano dukrele, laiku,— tarė teisėjas. — Tai tu, vadinas, nepalikai savo draugės, mano šaunioji Bese.

— Tikiuosi, kad baile manęs nelaikysi, — pasakė Elizabeta, — tačiau aš abejoju, ar bėgimas būtų ką nors padėjęs, jeigu ir būčiau tam ryžusis. Bet apie tai aš nė nepagalvojau.

— O apie ką tu galvojai, mano brangioji? Kokios buvo tavo mintys tą siaubingąją akimirką?

— Apie žvėrį, tiktai apie žvėrį! — sušuko Elizabeta, užsidengdama veidą delnais. — Aš nieko nemačiau ir nieko kito negalvojau, tiktai apie tą žvėrį. Norėjau pagalvoti apie ką nors gera, bet negalėjau, nes toji pabaisa visą laiką stovėjo man akyse, o pavojus buvo toks didelis.

— Ačiū dievui, tu išlikai sveika ir gyva, ir mes daugiau nebekalbėsime apie tą baisųjį įvykį. Aš nė nepagalvojau, kad mūsų miškuose dar pasitaikytų pumų. Vadinas, bado vejamos, jos toli nuklysta nuo savo buveinių ir. . .

Garsus beldimas į duris sutrukdė teisėjui užbaigti, ir jis pakvietė įeiti. Duris atidarė Bendžaminas, kuris atrodė kažko labai nepatenkintas, tartum jausdamas, kad atnešė žinią visai ne laiku.

— Apačioje laukia skvairas Dulitlis, sere,— pradėjo ekonomas. — Jis senokai dreifuoja po kiemą, neva dėl kažkokio ten stiklo, bet jo galvoje kitos mintys, ir jis nori jums jas iškloti, bet aš jam pasakiau: „Žmogau,

dabar ne laikas lįsti su skundais, kai teisėjo duktė, galima sakyti, ką tik ištraukta liūtui iš nasrų." Tačiau tegul velnias griebia tokį landų žmogų — jis įkyresnis už tuos negrus virtuvėje. Jis vis suka vairą, suka į duris, ir man nieko kito nebeliko, kaip pranešti jūsų kilnybei, kad tas tipas jau išmetė inkarą priemenėje.

— Matyt, jis turi kokį nors svarbų reikalą,— tarė Marmadiukas, — tikriausiai dėl bylų, nes šiomis dienomis ruošiam teismo posėdį.

— Taip, taip, pataikėte, sere! — sušuko Bendžaminas. — Jis sumanė paduoti skundą prieš Odinę Kojinę, kuris, mano galva, daug doresnis už patį skvairą. Labai geras žmogus tas misteris Bampas ir taip vartoja žeberklą, lyg su juo rankoje būtų gimęs ir laive užaugęs.

— Skundą prieš Odinę Kojinę! — sušuko Elizabeta, atsikeldama nuo kanapos.

— Nusiramink, vaikeli, greičiausiai čia koks menkniekis. Atrodo, kad aš numanau, kas per reikalas. Patikėk, Bese, aš niekam neleisiu skriausti tavo išgelbėtojo. Įleisk, Bendžaminai, misterį Dulitlį.

Mis Templ nusiramino, išgirdusi tokius tėvo žodžius, bet įsmeigė akis į architektą, kuris, pasinaudojęs leidimu, tučtuojau pasirodė tarpduryje.

Kai tik Hairemas įėjo į kambarį, visas jo skubotumas bematant dingo. Pasisveikinęs su teisėju ir jo dukterim, jis atsisėdo į kėdę, kurią nurodė Marmadiukas, ir valandėlę glostė savo styrinčius juodus plaukus, nutaisęs orų ir rimtą veidą, tuo norėdamas pabrėžti savo oficialią padėtį. Pagaliau jis prabilo:

— Ar tiesa, ką aš girdėjau, kad ant kalno mis Templ buvo užpuolusios pumos ir kad tik per stebuklą ji išsigelbėjusi?

Marmadiukas patvirtindamas linktelėjo galvą, bet nieko neatsakė.

— Aš manau, kad pagal įstatymą už pumų skalpus priklauso piniginės premijos, — tęsė Hairemas, — vadinas, Odinei Kojinei pavyko neblogai uždirbti.

— Aš pasirūpinsiu, kad jam būtų išmokėta premija, — atsakė teisėjas.

— Taip, taip, visiems gerai žinomas teisėjo dosnumas. Ar kartais teisėjas nepasakytumėt, ką nusprendė šerifas statyti po sakykla: pulpitą ar diakono klauptą?

— Pastaruoju metu Ričardas su manim nesikalbėjo šiuo klausimu.

— Iš visko sprendžiant, šis teismo posėdis bus gana nuobodus. Girdėjau, kad Džotemas Ridlas ir tas žmogus, kuris nupirko jo kirtimą, savo ginčą nori išspręsti trečiųjų teisme, todėl aš galvoju, kad šiame posėdyje turėsim svarstyti ne daugiau kaip dvi civilines bylas.

— Tai mane džiugina,— atsakė teisėjas,— nes niekas man nesukelia didesnio sielvarto, kaip matyti savo nausėdžius gaištančius laiką ir švaistančius pinigus, bergždžiai besibylinėjant. Tikiuosi, kad Džotemas nesikreips į teismą.

— Aš manau, kad jis apsiribos trečiųjų teismu, — pridūrė Hairemas, lyg dvejodamas, nors teisėjas kuo puikiausiai matė, kad jis apsimeta. — Džotemas, atrodo, nori, kad iš jo pusės stočiau aš. Atsakovas nori paimti kapitoną Holisterį, o mes su juo susitarėm, kad trečiasis bus misteris Džonsas.

— Ar yra teistinų nusikaltėlių? — paklausė Marmadiukas.

— Tik tie pinigų padirbėjai,— atsakė magistratas.— Kadangi juos suėmėm su daiktiniais įrodymais, tai manau, kad galėsim pateikti kaltinimą ir juos nuteisti.

— Teisybė, sere, apie juos buvau visai užmiršęs. O daugiau baudžiamųjų bylų, matyt, nebus.

— Per praėjusią Nepriklausomybės dieną buvo sukeltas vaidas, tik nežinau, ar teismas imsis svarstyti tokią bylą. Barėsi smarkiai, bet iki muštynių, atrodo, nebuvo prieita. Dar girdėjau žmones šnekant, kad vakarinėje patento dalyje skvateriai nušovę elnią draudžiamu laiku.

— Būtinai atiduokit teismui kaltininką! — sušuko teisėjas. — Aš ryžtingai laikausi nuomonės, kad šitokius pažeidėjus reikia bausti visu griežtumu.

— Teisybę pasakius, aš ir neabejojau, kad teisėjas bus šitokios nuomonės. Iš dalies aš ir atėjau dėl šio reikalo.

— Štai kaip! — tarė Marmadiukas, akimirksniu suvokęs esąs apsuktas klastingojo Hairemo.— Tai ką jūs, sere, norėjot pasakyti?

— Aš įtariu, kad Netis Bampas turi paslėpęs savo lūšnoje nudobtą elnią, todėl ir atėjau prašyti leidimo kratai.

— Jūs įtariate, sere! Bet argi jūs nežinote, kad pagal įstatymą be liudytojo priesaikos aš negaliu išduoti leidimo? Negalima vien dėl įtarimo brautis į piliečio namus.

— Na ką gi, aš tada pats galiu prisiekti,— kuo šalčiausiai atsakė Hairemas. — Be to, ir Džotemas lūkuriuoja gatvėje, jis irgi sutiks duoti priesaiką.

— Tada jūs pats ir išsirašykite leidimą. Jūs gi magistratas, misteri Dulitli, tai kam čia mane dėl to trukdyti.

— Matote, čia pirmas toks atvejis, kada pritaikomas naujasis įstatymas, o kadangi teisėjas imatės giliai į širdį panašius nusikaltimus, tai aš manau, kad bus geriausia, jei leidimą kratai jūs ir išduosite. Be to, aš daug laiko praleidžiu miškuose, apžiūrinėdamas statybinę medžiagą, todėl visai nenoriu, kad Odinė Kojinė pasidarytų mano priešu. O teisėjas turi didelį autoritetą visoje apygardoje ir jam nėra ko bijoti.

Mis Templ pažvelgė į suktąjį architektą ir tarė:

— Ko čia doram žmogui bijoti tokio geraširdžio senuko, kaip Bampas?

— Matote, mis, taip pat lengva paspausti šautuvo gaiduką, nusitaikius į magistratą, kaip į pumą. Žinoma, jeigu teisėjas atsisako išduoti leidimą, tai man teks eiti namo ir pačiam jį išsirašyti.

— Aš nesakiau, sere, kad neduosiu leidimo,— atsakė Marmadiukas, akimirksniu supratęs, kad jis gali būti apšauktas šališkumu. — Eikite į mano kabinetą, misteri Dulitli, aš tučtuojau ateisiu ir išrašysiu leidimą.

Kai tik Hairemas išėjo, Elizabeta šoko prieštarauti, tačiau teisėjas delnu užspaudė jai lūpas ir tarė:

— Velnias ne toks baisus, kokį jį piešia, dukrele. Galimas daiktas, kad Odinė Kojinė bus nušovęs elnią, nes medžioklės draudimo laikas jau baigiasi, o, be to, ir tu sakei mačiusi jį miške medžiojant su šunimis tuo metu, kada jis taip laiku atėjo tau į pagalbą. Bus tiktai apieškota jo trobelė ir surastas nušautas gyvulys, o pabaudą, Bese, tu galėsi sumokėti iš savo kišenės. Aš manau, kad senuką teks nubausti ne mažiau kaip dvylika su puse dolerio, kitaip tas niekšas nenusiramins. Juk mano, kaip teisėjo, reputacija verta tos menkos sumos.

Taip tėvo nuraminta, Elizabeta nebelaikė jo daugiau ir nebesipriešino, kai jis nuėjo vykdyti savo pažado.

Kai, atlikęs šią nemalonią pareigą, Marmadiukas išėjo iš kabineto, jis sutiko labai susijaudinusį Edvardsą, plačiais žingsniais einantį į namus žvyruotu keliuku.

Pamatęs teisėją Templą, jaunuolis tuojau pat nuskubėjo prie jo ir be galo nuoširdžiai — nors retai toks būdavo su Marmadiuku — pasakė:

— Aš sveikinu jus, sere, iš visos širdies sveikinu, teisėjau Templai! Dieve mano, baisu ir pagalvoti, kas galėjo įvykti! Netis man parodė pumų skalpus ir tarsi tarp kitko užsiminė apie merginų išgelbėjimą. Patikėkite, sere, aš nerandu žodžių išreikšti, ką jaučiau... — Jaunuolis staiga nutilo, lyg supratęs, kad peržengia leistinas ribas, ir užbaigė gerokai sumišęs, — ką jaučiau, sere, sužinojęs apie pavojų, grėsusį... mis Grant ir... jūsų dukteriai.

Tačiau Marmadiukas buvo per daug susijaudinęs, ir tokios smulkmenos jam nesikišo. Nepastebėjęs jaunuolio sumišimo, jis atsakė:

— Ačiū tau, Oliveri, ačiū. Kaip tu sakai, baisu apie

tai ir pagalvoti. Bet eime greičiau pas Besę, nes Luiza jau tėvo namuose.

Jaunuolis puolė į priekį ir, atidaręs duris, vos tik susilaikė neįėjęs pirmas į kambarį; netrukus jie buvo pas Elizabetą.

Įpėdinės šaltumo ir išdidumo, kuris reikšdavosi taip dažnai, kalbant su Edvardsu, dabar nebuvo nė ženklo; ir kokias dvi valandas visi šnekučiavosi laisvai, nuoširdžiai, jausdami savitarpio pasitikėjimą, kaip artimi, vienas kitą gerbią draugai. Teisėjas buvo pamiršęs įtarimą, kilusį rytą išjojus, ir jaunuoliai kalbėjosi čia linksmai, juokdamiesi, čia liūdnai. Pagaliau Edvardsas, jau trečią sykį prisiminęs, kad jam reikia aplankyti mis Grant, išėjo iš teisėjo namų ir nuskubėjo į rektoriją pareikšti tėvui ir dukteriai savo draugiškų jausmų.

O tuo metu prie medžiotojų trobelės įvyko tokia scena, kuri niekais pavertė teisėjo Templo gerus ketinimus Odinės Kojinės atžvilgiu ir iš karto suardė neilgai trukusią jaunuolio ir Marmadiuko santarvę.

Gavęs pageidaujamą įsakymą kratai padaryti, Hairemas Dulitlis labai susirūpino, kur rasti tinkamą žmogų tam įvykdyti. Šerifas išjojęs kviesti prisiekusiųjų būsimam teismo posėdžiui, ir gyvenantis miestelyje jo pavaduotojas tuo pačiu tikslu išvykęs į kitas nausėdijas; iš oficialių valdžios atstovų miestelyje likęs tiktai konsteblis, vien iš pasigailėjimo išrinktas į šį postą, nes viena koja raiša. Hairemas manė dalyvauti prie kratos tik kaip žiūrovas, nes visai nenorėjo kišti galvos į pavojų. Kadangi buvo šeštadienis, ir pušų šešėliai jau krypo rytų pusėn, todėl atidėti kratą rytojaus dienai dievobaimingasis magistratas nesiryžo, bijodamas pražudyti savo sielą, o ligi pirmadienio Netis galėjo paslėpti mėsą ir panaikinti kitus nusikaltimo įrodymus. Laimė, čia pasimaišė be darbo besišlaistantis Bilis Kerbis, ir Hairemas, būdamas labai išradingas tokiais atvejais, beregint sugalvojo gerą išeitį. Džotemas, kuris šiame sąmoksle ėjo išvien su Hairemu, bet taip pat bijojo susidūrimo su

Odine Kojine, buvo nusiųstas pakviesti miškakirčio į magistro namus.

Atėjusiam Biliui buvo maloniai pasiūlyta sėstis į kėdę, kurion jis ir taip atsisėdo, nelaukdamas pakvietimo, ir Dulitlis pradėjo su juo šnekėtis, kaip su lygiu sau žmogum.

— Teisėjas Templas tvirtai nusprendė reikalauti, kad visi laikytusi įstatymo dėl elnių medžioklės,— tarė Hairemas, kai tik juodu pasisveikino; — jis gavo skundą, kad jo miškuose nušautas elnias. Teisėjas išdavė leidimą kratai padaryti ir man pavedė surasti žmogų šiam tikslui.

Kerbis, kuris nė nemanė imtis kokio darbo, apie jį išsamiai nesužinojęs, susimąstęs pakėlė gauruotą galvą, pagalvojo ir, užuot atsakęs, pats ėmė klausinėti.

— O kur šerifas pasidėjo?

— Niekur jo nesurandam.

— O jo padėjėjas?

— Jie abu išjojo kažkur į patento pakraštį.

— Bet konsteblį mačiau prieš kokią valandą klibikščiuojant po miestelį.

— Taip, jis tai čia, — atsakė Hairemas, meilikaujamai nusišypsodamas ir reikšmingai linktelėdamas galva, — bet šiam tikslui reikia vyro, o ne kokio luošio.

— Štai kaip,— tarė nusijuokdamas Bilis,— negi tas vyrukas šoks muštis?

— Jis kartais mėgsta patriukšmauti ir didžiuojasi, kad visoje apygardoje jo niekas neįveiktų kumščiais.

— Aš sykį girdėjau jį giriantis,— tarė Džotemas, — kad nuo Mohoko slėnio ligi Pensilvanijos nėra žmogaus, kuris jį paristų.

— Ką tu pasakysi! — sušuko Kerbis, ištiesdamas kėdėje savo dramblotą kūną, tartum guolyje besiraivantis liūtas. — Matyt, jis dar nėra patyręs ant savo kailio vermontiečio kumščių. O kas gi tas pagyrūnas?

— Kaip tai kas? — tarė Džotemas, — nagi. . .

— Įstatymas draudžia pasakyti, kas jis, — pertraukė

jį Hairemas, — kol tu dar nedavei sutikimo atlikti užduotį. Tu, Bili, pats tinkamiausias žmogus jį sudoroti; aš tuojau pat sutvarkysiu visus formalumus, ir tu gausi užmokestį.

— O kiek man sumokės? — paklausė Kerbis, dėdamas didžiulę ranką ant įstatymų knygos, kurią Hairemas buvo atvertęs, kad oriau atrodytų; miškakirtys su būdingu jam negrabumu ėmė sklaidyti lapus, dėdamasis, kad svarsto, sutikti ar nesutikti su pasiūlymu, nors iš tikro jau buvo apsisprendęs. — Ar bus žmogui sumokėta už sudaužytą galvą?

— Tau gerai atsilyginsim, — atsakė Hairemas.

— Velniop tą jūsų atlyginimą! — tarė Bilis vėl nusijuokdamas. — Tai sakai, kad tas vyrukas galvoja turįs stipriausią kumštį visoje apygardoje. Ar jis augalotas?

— Jis bus aukštesnis už tave, — atsakė Džotemas,— ir vienas iš didžiausių. . .

„Plepių"— dar norėjo pridurti, tačiau Kerbis jį nekantriai nutraukė. Miškakirčio išorė nebuvo nei žiauri, nei šiurkšti, o jo veidas bylojo, kad jis nuoširdus žmogus, tačiau didelis mėgėjas pasipuikuoti. Aiškiai matėsi, kad jis didžiuojasi milžiniška savo jėga, kaip ir visi tie, kurie neturi daugiau kuo pasigirti; ištiesęs didelę plaštaką, apžiūrinėdamas rankos kaulus ir raumenis, jis pasakė:

— Tai duokite šen tą savo knygą. Aš prisieksiu, ir jūs pamatysit, kad esu toks žmogus, kuris laikosi duoto žodžio.

Hairemas bijojo, kad miškakirtys neapsigalvotų, todėl, nieko nelaukdamas, paėmė iš jo priesaiką. Kai tik buvo atliktas šitas formalumas, trys garbingieji džentelmenai išėjo iš magistro namų ir pačiu artimiausiu keliu nutraukė link Nečio trobelės. Kai jie priėjo ežerą ir išsuko iš vieškelio, Bilis prisiminė, kad dabar turi teisę sužinoti paslaptį, ir vėl paklausė nusikaltėlio pavardės.

— Tai kur mes einam, skvairai? — sušuko drąsusis

miškakirtys. — Aš maniau, kad jūs mane pasikvietėt apieškoti kieno nors namų, bet ne miško. Anapus ežero per šešias mylias niekas, be Odinės Kojinės ir senojo Džono, negyvena. Tik pasakykit žmogaus pavardę, ir — duodu žodį — jus nuvesiu į jo kirtimą daug tiesesniu keliu, negu šitas, nes aš žinau kiekvieną medelį per dvi mylias nuo Templtono.

— Šičia mums reikia eiti, — atsakė Hairemas, rodydamas priekin ir paspartindamas žingsnį, lyg būkštaudamas, kad Kerbis neapsigalvotų ir jų nepaliktų, — o tas žmogus — Bampas.

Kerbis staiga sustojo ir nustebęs pažvelgė į vieną, paskui į antrąjį savo bendrakeleivį. Po to jis garsiai nusikvatojo ir pasakė:

— Kas? Ar Odinė Kojinė? Kas tiesa, tai tiesa, jis turi gerą akį ir taiklų šautuvą, kokį ir aš norėčiau turėti, nes nuo tada, kai jis nušovė skrendantį balandį, jam pasiduodu, bet dėl imtynių... Aš galėčiau dviem pirštais suraityti tą žmogiuką ir užsirišti sau ant kaklo kaklaraiščio vietoje. Jam jau bus septyniasdešimt metų, tačiau ir jaunystėje jis nepasižymėjo jėga.

— Jis tik dedasi silpnas, — tarė Hairemas. — Visi medžiotojai tokie; Netis daug stipresnis, negu atrodo, o, be to, jis turi šautuvą.

— Imsiu ir išsigąsiu jo šautuvo! — sušuko Bilis. — Negi jis šaus į mane, veikiau jau ners į krūmus, Odinė Kojinė niekam blogo nedaro, man atrodo, kad jis turi teisę medžioti elnius, kaip ir kiekvienas kitas žmogus šiame patente — va ką jums pasakysiu. Iš to jis ir gyvena, o čia laisvas kraštas, ir kuo kas nori, tuo verčiasi.

— Pagal tave išeitų, kad visi, kas tik nori, gali šaudyti elnius, — tarė Džotemas.

— Aš gi jums sakiau, kad jis iš to gyvena, — pasipriešino Kerbis, — o įstatymas išleistas ne tokiems, kaip Netis Bampas.

— Įstatymas visiems vienodas, — pertraukė jį Hairemas, pradėjęs baimintis, kad susiremti su Odine Koji-

ne gali tekti jam vienam, nors jis iš anksto viską buvo gerai sutvarkęs, — ir ypač jis rūstus priesaikos laužytojams.

— Pasakyk, skvairai Dulitli, — tarė bebaimis miškakirtys, — nusispiauti man į jus ir į jūsų priesaiką. Bet jei tiek atėjau, tai užeisiu pas Netį ir pasišnekėsiu, gal dar sykiu išsičirškinsim elnienos gabalą.

— Ką gi, tuo geriau, jeigu tik tau pavyks taikiai įeiti į lūšną, — atsakė magistras. — Aš visai nenoriu kivirčytis. Man visuomet labiau patinka taikiai sutvarkyti reikalą, o ne vaidytis.

Kadangi jie ėjo greitai, tai netruko pasiekti medžiotojo trobelę, ir čia Hairemas nusprendė, jog būsią išmintingiau sustoti už išvirtusios pušies, kuri sudarė lyg kokią gynybinę tvirtovės užtvarą nuo miestelio pusės.

Kerbis nemėgo atidėlioti pradėto darbo, todėl jis, pridėjęs delnus prie burnos, visa gerkle sušuko, šunys, išgirdę šauksmą, išlindo iš gurbų, ir beveik tą pačią akimirką tarpduryje pasirodė išplikusi Nečio galva.

— Gulkis, tu senas kvaily! — sušuko medžiotojas.— Ar tau vis dar pumos vaidenasi?

— Ei, Odine Kojine, aš turiu į tave reikalą! — sušuko Bilis. — Valdžios žmonės parašė tau laiškelį, o mane nusamdė paštininku.

— Kokį gi reikalą tu gali į mane turėti, Bili Kerbi? — paklausė Netis, lipdamas per slenkstį, ir, plaštaka prisidengęs akis nuo besileidžiančios saulės spindulių, ėmė apžiūrinėti atvykėlį. — Aš neturiu sklypo, kuriame reiktų iškirsti mišką, ir dievas žino, kad aš veikiau jau pasodinsiu šešis medžius, negu nukirsiu bent vieną. Liaukis, Hektorai, eik sau į gurbą!

— Na ką gi, seni, — griausmingai tarė Bilis, — dėl to man tik geriau. Bet aš turiu atlikti tai, kas man pavesta. Štai tau, Odine Kojine, laiškas. Jeigu moki skaityti — skaityk, o jei ne, tai čia pat yra skvairas Dulitlis,

kuris viską tau ir išaiškins. Atrodo, kad liepos dvidešimtąją tu palaikei rugpiūčio pirmąja — štai ir viskas.

Tuo metu Netis pamatė išstypėlį Hairemą lendant iš už nugriuvusio medžio, ir jo nuoširdumo neliko nė ženklo — jį apėmė nepasitikėjimas ir pasipiktinimas. Jis įkišo galvą į trobelę, kažką pašnibždomis pasakęs, ir atsigręžęs kalbėjo toliau:

— Aš nieko jums neturiu, keliaukite sau sveiki, iš kur atvykę, kol velnias manęs nesugundė išvanoti jums kailio. Aš neturiu jokio piktumo ant tavęs, Bili Kerbi, tai ko kimbi prie senio, kuris tau nėra nieko blogo padaręs?

Kerbis perlipo per pušies viršūnę ir, ramiai atsisėdęs ant rąsto galo, tik už keleto pėdų nuo medžiotojo, ėmė atidžiai apžiūrinėti Hektoro galvą: šuo buvo prie jo pripratęs, nes Kerbis dažnai sutikdavo jį miške, o kartais ir pamaitindavo iš savo krepšelio.

— Šaudyme tu mane aplenkei, bet aš visai nesigėdinu, — tarė miškakirtys, — ir už tai, Neti, nė kiek nepykstu, nors, atrodo, šiandien tu per daug šaudei, nes eina kalbos, kad nušovei elnią.

— Šiandien aš iššoviau du sykius ir abu sykius į pumą, — atsakė Odinė Kojinė, — štai pasižiūrėk, čia jų skalpai. Aš kaip tik susiruošiau nešti juos teisėjui ir paprašyti premijos.

Tai pasakęs, Netis sviedė skalpus į rankas Kerbiui, kuris ėmė jais erzinti šunis ir juoktis, kai jie, apuostę nepaprastą žvėrį, padūko blaškytis ir urgzti.

Padrąsintas sėkmingų Kerbio derybų, Hairemas taip pat išdrįso arčiau prieiti ir prabilo autoritetingu tonu, kaip dera valdžios atstovui. Pirmiausia jis balsu perskaitė įsakymą kratai daryti, stengdamasis kuo labiau pabrėžti pačius svarbiausius punktus; baigdamas ypač aiškiai perskaitė pavardę teisėjo, pasirašiusio šį dokumentą.

— Ar tai Marmadiukas Templas padėjo savo parašą ant šito popiergalio? — paklausė Netis, linguodamas

galvą. — Aiškiai matyti, kad šitam žmogui įstatymai, žemė ir kirtimai daug brangesni už savo tikrą kūdikį. Bet aš tikiu, kad mergina čia niekuo dėta: jos akys romios kaip elnio. Ką ji vargšelė gali padaryti, juk ne ji pati išsirinko sau tėvą. Aš mažai ką teišmanau apie įstatymus, misteri Dulitli, todėl, kai jau perskaitėte savo raštą, sakykite, ką man toliau daryti?

— Juk čia tiktai paprastas formalumas, Neti,— atsakė Hairemas, stengdamasis kalbėti kuo draugiškesniu tonu.— Eime į tavo trobelę, ir ten viską apsvarstysim; galiu pasakyti, kad su pinigais tau vargo nebus, nes iš visko sprendžiant, teisėjas pats baudą sumokės.

Senasis medžiotojas, iš pat pradžių akylai sekdamas kiekvieną visų trijų atėjūnų judesį, nesitraukė nuo trobelės slenksčio, o visa jo ryžtinga išvaizda rodė, kad bus nelengva jį iš čia pajudinti. Kai tik Hairemas prisiartino, tikėdamasis, kad Netis jį įsileis vidun, pastarasis ranka parodė jam atsitraukti.

— Matyt, jau užmiršot, ką sakiau? Neveskit manęs į piktumą! — jis sušuko.— Aš nieko neužkabinu, tai kodėl jūsų įstatymai negali palikti manęs ramybėje? Eikite sau, eikite, iš kur atėję, ir pasakykite teisėjui Templui, kad premiją jis gali sau pasilaikyti, o aš nenoriu, kad pagal jo įsakymą kas kitas šeimininkautų mano trobelėje.

Tačiau tie žodžiai ne numalšino, bet dar labiau padidino Hairemo smalsumą, o Kerbis tuo metu sušuko:

— Visai teisingai, skvairai. Jei Netis atsisako premijos už skalpus, tai iš jo nereikia imti pabaudos. Aš manau, kad šitoks sandėris sąžiningas, todėl reikia čia pat susitarti. Man patinka, kad reikalai susitvarko ir nelieka nuskriaustų.

— Įstatymo vardu ir remdamasis įsakymu kratai padaryti, aš reikalauju įsileisti mus su liudytoju į savo namus! — pareiškė Hairemas taip oriai, kaip tik besugebėjo.

— Eik sau iš čia, skvairai, ir nevesk manęs iš kant-

rybės! — tarė Odinė Kojinė, ryžtingu mostu parodydamas jam pasitraukti.

— Palauk, dar tu paminėsi mane! — pagrasino Hairemas.— Bilai, Džonai, čiupkit jį, man reikalingi įrodymai.

Hairemas apsiriko, iš ramaus, nors ir ryžtingo Odinės Kojinės veido spręsdamas, kad jis ketina nusileisti, ir jau buvo bestatąs koją ant slenksčio, tik staiga medžiotojas griebė jį už pečių ir bloškė per pylimėlį link ežero už kokių dvidešimt pėdų. Toks staigumas ir tokia netikėta Nečio jėga akimirksniu apstulbino visus tris neprašytus svečius, ir jie nutilo, bet tučtuojau sugriaudėjo linksmas Kerbio kvatojimas, kuris atrodė einąs iš pačių sielos gelmių.

— Šauniai tu jį sudorojai, senas kelme. Vadinas, skvairas tave daug geriau pažino, negu aš. Na, eikit tenai ant žalios pievelės ir susiimkit kaip žmonės, o mudu su Džotemu žiūrėsim, kad viskas būtų pagal taisykles.

— Viljamai Kerbi, aš tau įsakau atlikti savo pareigą! — sušuko Hairemas iš už pylimėlio.— Griebk jį! Įstatymo vardu aš reikalauju jį suimti!

Bet Odinė Kojinė dabar pasidarė dar grėsmingesnis: rankose atsirado šautuvas, ir jo vamzdis pakrypo į miškakirtį.

— Traukis iš čia! — sušuko Netis.— Tu juk žinai, Bili Kerbi, kaip aš šaudau! Nenoriu pralieti tavo kraujo, bet jeigu tik pamėginsi peržengti mano trobelės slenkstį, tai tavo ir mano kraujas nudažys šią žalią pievelę.

Kol visas tas kivirčas atrodė menkas, miškakirtys ketino palaikyti silpnesniąją pusę, bet šautuvas akimirksniu pakeitė jo nusistatymą. Jis pakilo nuo rąsto visu savo milžinišku ūgiu ir, žiūrėdamas medžiotojui tiesiai į veidą, atsakė:

— Aš čia, Odine Kojine, atėjau ne kaip tavo priešas, o tavo geležinės lazdos tiek pat bijau, kaip ir nulaužto kirvakočio. Tark žodį, skvairai, tik žiūrėk, kad

viskas būtų pagal įstatymą — ir tada pamatysi, kuris iš mūsų stipresnis.

Tačiau magistrato nebebuvo! Kai tik Nečio rankose pasirodė šautuvas, Hairemas su Džotemu spruko į šalį, o kada miškakirtys, nesulaukdamas atsakymo, nustebęs apsidairė, jis pamatė juos skuodžiant link miestelio tokiu tempu, kuris rodė, jog jie spėjo apskaičiuoti ne tiktai kulkos greitį, bet ir veikimo nuotolį.

— Tu įvarei baimės tiems vyrukams,— tarė Kerbis, o plačiame jo veide pasirodė panieka,— bet manęs tai nenugąsdinsi. Nuleisk šautuvą, misteri Bampai, jei nenori susipykti!

Netis nuleido šautuvą ir atsakė:

— Aš nieko blogo tau, Bili Kerbi, nelinkiu, bet tu tik pagalvok, argi galima leisti tokiam niekšui šeimininkauti seno žmogaus namuose. Aš nuo tavęs, Bili, neslepiu, kad nudobiau elnią, ir jeigu tik nori, tai gali paimti jo odą kaip įrodymą. Premija už pumas padengs baudą, ir teisėjas turėtų likti patenkintas.

— Teisingai kalbi, seni,— atsakė Kerbis, ir iš jo veido pranyko piktumas, išgirdus tokį taikų pasiūlymą,— duok šen odą, ir viskas bus gerai.

Netis įėjo į trobelę ir greitai vėl pasirodė su pageidaujamu daiktiniu įrodymu, o miškakirtys nukulniavo į miestelį, visai nebepykdamas ant medžiotojo, lyg tarp jų nieko nebūtų įvykę. Eidamas ežero pakraščiu, jis ne sykį nusikvatojo, prisiminęs, kaip Hairemas ritosi kūlvirsčia. O visas kivirčas jam atrodė kaip juokingas pokštas.

Dar gerokai prieš sugrįžtant Biliui į miestelį, žmonės jau kalbėjo apie grėsusį jam pavojų, ir kaip Netis pasipriešino įstatymui bei susidorojo su Hairemu. Vieni įrodinėjo, kad reikia iškviesti šerifą, kiti siūlė sušaukti apsauginius ir imtis griežtų priemonių prieš įstatymų pažeidėją. Buvo sušaukta daug piliečių šiam klausimui svarstyti. Kai Bilis atnešė odą, nebeliko jokios dingsties daryti kratą, ir viskas iš esmės pasikeitė. Beliko tiktai

išreikalauti baudą iš medžiotojo ir tuo patenkinti įstatymą. Visi vienbalsiai nutarė, kad tai bus galima padaryti pirmadienį, nes šeštadienio vakarą daugumas nausėdžių švente. Todėl visus tolimesnius veiksmus atidėjo trisdešimt šešiom valandom.

TRISDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

Ar drįstum tu
Liūto guoly grumtis su liūtu,
Su Duglu — jo namuos?

Valteris Skotas

Susijaudinimas pamažu slūgo, ir miestelio gyventojai, stoviniavę nedideliais būreliais, ėmė skirstytis po namus, darydami duris, su rimtumu, deramu žmonėms, ką tik svarsčiusiems klausimą, kaip palaikyti visuomeninę tvarką. Tuo metu Oliveris Edvardsas, grįždamas iš misterio Granto, susitiko su jaunu teisininku, skaitytojui pažįstamu misterio Lipeto pavarde. Nedaug buvo panašumo juodviejų elgesyje ir pažiūrose, bet jie abu priklausė nedidelės bendruomenės inteligentų sluoksniui, tai, savaime suprantama, buvo pažįstami; kadangi susitikus nieko nepasakyti būtų buvę nemandagu, todėl tarp jų įvyko toks pokalbis.

— Puikus vakaras, misteri Edvardsai,— pradėjo advokatas, kuris, aiškiai matyti, labai norėjo pasikalbėti.— Labai reikia lietaus. Čia sausra, čia tvanas — toks jau mūsų klimato trūkumas. Jūs, tikriausiai, pripratęs prie pastovesnio oro?

— Aš esu gimęs šioje valstijoje,— šaltai atsakė Edvardsas.

— Žinot, šiuo klausimu man teko girdėti įvairių nuomonių, bet žmogus lengvai pripranta prie visokio klimato, todėl ir nesvarbu, kur jis yra gimęs. Įdomu, kokią eigą duos teisėjas Nečio Bampo bylai?

— Nečio Bampo byla! Ką jūs turite galvoje? — paklausė Edvardsas.

— Argi jūs nieko negirdėjote? — sušuko Lipetas taip vykusiai nustebęs, kad Edvardsas nė nesuabejojo jo nuoširdumu. — Iš to gali būti gana nemaloni istorija. Atrodo, kad senukas šiandien rytą kalnuose nušovė elnią, o, žiūrint teisėjo Templo akimis, tai — nusikaltimas.

— Ak, štai kas! — tarė Edvardsas ir nusigręžė, nenorėdamas parodyti, kad įdegęs jo veidas nukaito kaip žarija. — Jeigu tai tiesa, tada jam teks sumokėti pabaudą.

— Penkis svarus, — pridūrė advokatas. — Ar Netis turės tiek pinigų?

— Ar turės! — sušuko jaunuolis. — Aš nesu turtingas, misteri Lipetai, atvirkščiai — esu skurdžius ir visą savo algą atidedu tokiam tikslui, kuris man labai svarbus. Bet veikiau aš atiduosiu paskutinį centą senukui išvaduoti, negu leisiu jam išbūti kalėjime nors valandą. Beje, jis nušovė dvi pumas, o premija už jas daug sykių viršija baudos sumą.

— Taip, taip, — tarė advokatas, trindamas rankas, ir jo veide pasirodė nebe dirbtinis pasitenkinimas, — mes išnarpliosim šią bylą, būtinai išnarpliosim.

— Ką išnarpliosim, sere? Ką jūs turit galvoje?

— Matot, elnio nušovimas yra smulkmena, palyginus su tuo, kas atsitiko šiandien pavakare, — tęsė misteris Lipetas pasitikinčiu ir draugišku tonu, kuris iš sykio papirko jaunuolį, nors jis ir nelabai mėgo advokato. — Atrodo, kad elnias paslėptas jo trobelėje. Žodžiu, viskas buvo padaryta pagal įstatymą, ir teisėjas Templas išdavė leidimą kratai daryti.

— Kratai? — šūktelėjo Edvardsas išsigandusiu balsu ir vėl nusigręžė, bet dabar norėdamas paslėpti savo išblyškimą. — O ką pas jį atrado? Ką ten pamatė?

— Tiktai senojo Bampo šautuvą, o šitas reginys gali atvėsinti kiekvieno čionykščio žmogaus smalsumą.

— Štai kaip! — sušuko Edvardsas ir prapliupo garsiai kvatoti.— Vadinas, senasis didvyris privertė priešus pasitraukti? Ar ne?

Nustebęs advokatas įsmeigė akis į jaunuolį ir tuojau pat vėl ėmė kalbėti jam rūpimu klausimu.

— Aš turiu pasakyti, sere, kad čia menki juokai; keturiasdešimties dolerių premija ir jūsų šešių mėnesių alga gerokai sumažės, kol sutvarkysit šį reikalą. Užpulti magistratą, einantį tarnybines pareigas, ir kartu grasinti šaunamu ginklu konstebliui yra gana rimtas nusikaltimas, už kurį baudžiama pinigine bauda ir kalėjimu.

— Kalėjimu! — pakartojo Oliveris.— Pasodinti Odinę Kojinę į kalėjimą! To, sere, negali būti, nes tai nuvarytų senuką į kapus. Jie niekada neišdrįs pasodinti Odinę Kojinę į kalėjimą.

— Žinote ką, misteri Edvardsai,— be jokių užuolankų pradėjo Lipetas,— jūs čia laikomas keistoku žmogum, bet jeigu man pasakytumėt, kaip prisiekusius sulaikyti, kad nepriimtų nuosprendžio kaltinamajam, kada byla visai aiški ir įrodymai tokie neginčytini, tai aš pasiruošęs pripažinti, kad jurisprudencijos klausimuose jūs daugiau išmanote už mane, nors jau treji metai užsiimu teismine praktika.

Tuo metu Edvardso protas įveikė jausmus, ir kuo aiškiau jis suvokė padėties keblumą, tuo labiau gilinosi į tai, ką kalbėjo advokatas. Baisus susijaudinimas, kurio jaunuolis nepajėgė nuslėpti pirmomis akimirkomis, visai praėjo; nors jis dar tebebuvo sukrėstas žinios, bet susitvardė ir ėmė atidžiai klausytis misterio Lipeto patarimų.

Nors ir labai jaudindamasis, Oliveris greit suvokė, kad daugumas advokato siūlomų gudrybių paremtos suktumu, reikalaujančiu daug laiko, o jos neatitiko nei jo būdo, nei išteklių. Tačiau Edvardsas leido suprasti misteriui Lipetui, kad tuo atveju, jei byla bus perduota į teismą, jis pasiruošęs apmokėti jo, kaip advokato, paslaugas, kas labai palankiai nuteikė teisininką. Po to

jie išsiskyrė: vienas palengvėle nuėjo prie nedidelio namelio su medine iškaba virš durų „Česteris Lipetas, advokatas", o antrasis dideliais žingsniais nuskubėjo link teisėjo namų. Mes dabar atsisveikinsim su advokatu ir atkreipsim skaitytojo dėmesį į jo klientą.

Įėjęs į salę, kurios milžiniškos durys buvo atlapos, kad prieitų šilto vakarinio oro, Edvardsas pamatė Bendžaminą, įnikusį į savo įprastines pareigas, ir skubiai paklausė, kur galėtų rasti teisėją Templą.

— Teisėjas nuėjo į savo kabinetą sykiu su tuo dailide misteriu Dulitliu, o mis Lizi svetainėje. Aš pasakysiu, masteri Oliveri, kad mums galėjo bėdos pridaryti ta puma, ar pama — vieni jas vadina vienaip, kiti — kitaip — bet aš mažai ką teišmanau apie tuos žvėris, nes Anglijoj jų nėra. Aš dar praeitais metais sakiau, kad po kalnus slampinėja laukinė katė, nes sykį, grįždamas iš žūklės valtele, girdėjau ją kniaukiant ežero pakrantėje. Jeigu ji būtų išplaukusi į atvirą vandenį, kad žmogus galėtum matyti, kur vesti laivą, aš pats būčiau ją nugalabijęs, bet tuščiai dairytis į medžių viršūnes yra tas pat, kaip stovint ant vieno laivo denio, žiūrėti į kito laivo marsus. Vis tiek nieko neatskirtum.

— Taip, suprantama,— pertraukė jį Edvardsas,— tačiau man reikia pamatyti mis Templ.

— Jūs ją ir pamatysit, sere,— tarė ekonomas;— ji gretimame kambaryje. Ak, masteri Edvardsai, koks būtų buvęs smūgis teisėjui Templui, jos netekus. Galiu skradžiai žemę prasmegti, jeigu žinau, iš kur jis gautų kitą dukterį — visai suaugusią, aš noriu pasakyti. Mano galva, sere, tas Bampas šaunus vyras ir moka vartoti tiek šautuvą, tiek žeberklą. Aš esu jo draugas, masteri Oliveri, kaip ir jūsų, todėl judu abu galit manim pasikliauti.

— Mums gali prireikti tavo pagalbos, bičiuli,— tarė Edvardsas, stipriai paspausdamas jam ranką.— Labai greitai gali prireikti, ir tada mes tau duosim žinią.

Nelaukdamas, kol Bendžaminas sugalvos atsakymą, jaunuolis ištrūko iš stiprių jo rankų ir įėjo į svetainę.

Elizabeta buvo viena ir tebesėdėjo ant kanapos, nuleidusi galvą. Paskendusi mintyse, mergina buvo prisidengusi akis ranka, kuri savo spalva ir forma galėjo būti tobuliausias meno pavyzdys. Sužavėtas jos puikios figūros ir pozos, jaunuolis sutvardė savo nekantrumą ir priėjo pagarbiai ir tyliai.

— Mis Templ... mis Templ, tikiuosi, kad jūsų nesutrukdysiu,— pradėjo jis,— bet man labai reikia su jumis pasikalbėti, labai prašyčiau skirti man nors valandėlę.

Elizabeta pakėlė galvą, ir Edvardsas pamatė, kad juodos jos akys pasruvusios ašaromis.

— Tai čia jūs, Edvardsai? — tarė ji švelniu ir romiu balsu; taip ji visada kalbėdavo su tėvu, bet jaunuolis tokį balsą išgirdo pirmą kartą ir net suvirpėjo.— Kaip jaučiasi vargšelė Luiza?

— Ji dabar su tėvu, rami ir patenkinta,— atsakė Oliveris.— Aš dar niekad nebuvau matęs tokio jausmingumo, kaip nuėjęs pareikšti džiaugsmo dėl jos išgelbėjimo. Mis Templ, kai tik sužinojau, ką jums teko pergyventi, iš susijaudinimo nebežinojau, ką kalbu, ir atsitokėjau tiktai eidamas pas misterį Grantą. Man rodos... man rodos, kad ten aš geriau išreiškiau savo užuojautą, nes mis Grant net apsiverkė, klausydama mano kvailų kalbų.

Elizabeta vėl užsidengė ranka akis ir atsakė ne iš karto. Tačiau jos susijaudinimas greitai praėjo, ji pažvelgė į Edvardsą, kuris nenuleido nuo jos akių, ir šypsodamasi pasakė:

— Jūsų draugas Odinė Kojinė nuo dabar ir mano draugas, Edvardsai; aš vis galvoju, kaip čia jam geriau atsilyginus. Gal jūs, taip gerai žinodamas jo įpročius ir poreikius, galėtumėt man patarti...

— Žinoma, galiu! — sušuko jaunuolis taip karštai, kad jo pašnekovė net nustebo.— O, teatlygina jums

dievas už gerą širdį. Netis labai neprotingai pasielgė, nepaisydamas įstatymo: jis šiandien rytą nudobė elnią. Aš manau, kad dėl to mes abu kalti ir mus abu reikia bausti, nes aš taip pat dalyvavau šioje medžioklėje. Jūsų tėvas gavo skundą ir pasirašė įsakymą kratai daryti. . .

— Taip, aš žinau,— pertraukė jį Elizabeta.— Įstatymo apeiti negalima: bus apieškota medžiotojo trobelė, surastas elnias ir išreikalauta pabauda. Bet aš noriu jums užduoti jūsų paties klausimą. Negi jūs, tiek ilgai išgyvenęs po bendru stogu, vis dar nepažįstate mūsų? Pažvelkite į mane, Oliveri Edvardsai. Argi aš atrodau tokia, kad galėčiau leisti pasodinti į kalėjimą žmogų, kuris ką tik išgelbėjo man gyvybę, pagailėdama pinigų šiai menkai baudai užmokėti? Ne, sere. Mano tėvas teisėjas, bet jis žmogus ir krikščionis. Viskas bus sutvarkyta, ir niekas Nečio nenuskriaus.

— Kokį sunkumą jūs nuėmėte man nuo širdies! — sušuko Edvardsas.— Vadinas, niekas daugiau jo nebekamuos, jūsų tėvas neleis jo skriausti? Jeigu jau jūs, mis Templ, sakote, tai aš turiu tikėti.

— Tai gali patvirtinti ir pats teisėjas, misteri Edvardsai,— atsakė Elizabeta.— Štai jis ateina ir jums pasakys tą patį, ką ir aš.

Bet kai į kambarį įėjo Marmadiukas, jo išvaizda išsklaidė džiugius dukters lūkesčius. Jo antakiai buvo suraukti, veidas rūškanas. Nei Elizabeta, nei jaunuolis nepratarė nė žodžio. Perėjęs keletą sykių per kambarį, teisėjas pasakė:

— Visi mūsų planai, dukrele, iširo; savo užsispyrimu Odinė Kojinė užsitraukė sau ant galvos visą įstatymo griežtumą, ir dabar mes nebegalim nieko padaryti.

— Kaip tai! Kodėl? — sušuko Elizabeta.— Pabauda vieni niekai; žinoma. . .

— Aš negalėjau net pagalvoti, kad toks ramus, vienišas žmogus, kaip jis, išdrįstų pasipriešinti valdžios atstovams,— tarė teisėjas.— Maniau, kad Netis leis pa-

daryti kratą, tada iš jo būtų buvusi paimta bauda, ir įstatymas liktų patenkintas, bet dabar senukui teks savo galva patirti visą jo griežtumą.

— O kokia jam gresia bausmė, sere? — paklausė Edvardsas, stengdamasis kalbėti kuo ramiausiai.

Marmadiukas staiga pasisuko į jaunuolį ir sušuko:

— Jūs čia! Aš jūsų net nepastebėjau! Nežinau, kaip viskas baigsis, nes teisėjas nieko negali pasakyti be liudytojų parodymo ir prisiekusiųjų sprendimo. Tik tiek galiu pasakyti, misteri Edvardsai, kad viskas bus padaryta pagal įstatymą, nors man ir buvo užėjusi silpnybės akimirka, prisiminus, kad tas vargšas žmogelis padarė mano dukteriai tokią didelę paslaugą.

— Manau, kad niekas neabejoja teisėjo Templo teisingumu, — atsakė Edvardsas su kartėliu. — Tačiau, sere, pakalbėkime atvirai. Nejaugi amžius, papročiai ir tai, kad mano senasis bičiulis nežinojo įstatymų, negalėtų būti švelninančios aplinkybės?

— Ar negalėtų! Aplinkybės gali sušvelninti kaltinimą, bet ar dėl to galima išteisinti? Sakykite, jaunuoli, ar visuomenė turi pakęsti, kada valdžios atstovams grasinama ginklu? Argi aš veltui stengiausi sutramdyti šį laukinį kraštą?

— Jeigu jūs būtumėt sutramdęs tuos laukinius žvėris, kurie dar šiandien rytą grasino mis Templ gyvybei, jūsų argumentai būtų kur kas įtikinamesni.

— Edvardsai! — sušuko Elizabeta.

— Nurimk, dukrele, — sustabdė ją teisėjas, — jaunuolis neteisingas mano atžvilgiu, bet dėl to aš jam nedaviau dingsties. Aš nekreipsiu dėmesio į tuos žodžius, Oliveri, žinodamas, kad Netis tavo draugas ir tu pasikarščiavai, jį gindamas, todėl peržengei leistinas mandagumo ribas.

— Taip, jis mano draugas! — sušuko Edvardsas, — ir aš didžiuojuosi šita draugyste. Jis paprastas, mažo mokslo, netgi visai be mokslo ir, gal būt, prietaringas, nors, man regis, kad jo požiūris į gyvenimą teisingas.

Tačiau jis, teisėjau Templai, turi gerą širdį, kuri išperka tūkstantį kitų trūkumų. Jis ištikimas savo draugams, niekada jų nepalieka nelaimėje, nors tai būtų ir šuo.

— Tai labai gera rekomendacija, misteri Edvardsai,— švelniai atsakė Marmadiukas,— tačiau man niekada nepavyko pelnyti jo palankumo, jis man visuomet rodydavo panieką, bet tai aš pakęsdavau kaip seno žmogaus įnorius. Tačiau kai jis stos prieš mane, kaip prieš teisėją, jis įsitikins, kad jo ankstesnis elgesys, kaip ir paslauga, kurią šiandien rytą jis man padarė, neturės įtakos, svarstant jo nusikaltimą.

— Nusikaltimą! — sušuko Edvardsas.— Argi nusikaltimas nuginti įkyrų niekšą nuo savo durų. Nusikaltimas! Ne, sere, jeigu čia ir yra nusikaltėlis, tai tik ne jis.

— Tai kas gi tada, sere? — ramiai kaip visada paklausė teisėjas, pažvelgdamas įsikarščiavusiam jaunuoliui stačiai į akis.

Edvardsas nebesusitvardė. Jis jau ir iki tol labai jaudinosi, bet dabar apmaudas išsiveržė kaip vulkanas.

— Jūs manęs klausiate, kas nusikaltėlis? — jis sušuko.— Paklauskit savo paties sąžinę, teisėjau Templai. Nueikite prie durų, sere, ir, pažvelgęs į šitą klonį, šitą tykųjį ežerą, į šiuos tamsius kalnus, paklauskite savo širdies, jeigu tik ją turite, iš kur gavote tuos turtus, tą klonį, tuos kalnus ir kodėl jie jūsų? Aš manau, sere, kad jūs, matydamas Mohikaną ir Odinę Kojinę nuskurdusius ir vienišus dūlinėjant po šias apylinkes, turėtumėt sudegti iš gėdos.

Marmadiukas iš pradžių labai nustebęs klausėsi šio protrūkio, bet kai jaunuolis baigė, jis mostu paliepė susijaudinusiai dukrai tylėti ir atsakė:

— Oliveri Edvardsai, tu pamiršai, kur esi. Aš girdėjau, jaunuoli, kad tu sakeisi esąs čionykščių valdovų palikuonis, tačiau mokslas nedavė tau naudos, jeigu nesužinojai, kad šis kraštas visiškai teisėtai atiteko bal-

tiesiems. Šitas žemes aš paėmiau valdyti, susitaręs su tavo protėviais, jeigu tu iš tikrųjų pretenduoji į vietinę kilmę. Ir dangus tebūna liudytoju, kaip aš naudojuosi šia teise. Po šio pokalbio mes turim skirtis. Aš ir taip per ilgai teikiau tau pastogę, bet atėjo laikas tau ją apleisti. Užeik į mano kabinetą, ir aš išmokėsiu viską, kiek dar tau skolingas. Jeigu nori paklausyti patarimo žmogaus, kuris daug vyresnis už tave, tai saugokis, kad nesivaldymas tau nepakenktų ir ateityje.

Jaunuoliui praėjo apmaudas ir dabar jis stovėjo, įsmeigęs bereikšmį žvilgsnį į nueinantį Marmadiuką — jo mintys buvo kažkur toli. Pagaliau jis atsipeikėjo ir, pamažu apvesdamas žvilgsniu kambarį, pamatė, kad Elizabeta tebesėdi ant kanapos, galvą nuleidusi ant krūtinės, o veidą vėl užsidengusi rankomis.

— Mis Templ,— tarė jis,— dabar jo įkarščio nebuvo nė ženklo,— mis Templ, aš per daug pasakiau, aš visai užmiršau apie jus. Jūs girdėjote, ką pasakė jūsų tėvas,— šiandien aš išeinu iš čia. Su jumis, šiaip ar taip, norėčiau išsiskirti draugiškai.

Elizabeta pamažu pakėlė galvą, ir jos veidu šmėstelėjo liūdesio šešėlis, bet kai ji atsistojo, jos juodos akys vėl žėrėjo kaip ir visuomet, skruostai buvo nukaitę, ir ji visa atrodė pasikeitusi.

— Aš jums atleidžiu, Edvardsai, ir mano tėvas jums atleis,— pasakė ji, jau nuėjusi prie durų.— Jūs galvojate apie mus neteisingai, bet ateis laikas, kada pakeisite savo nuomonę. . .

— Pakeisiu nuomonę apie jus! Niekados! — pertraukė ją jaunuolis.— Aš. . .

— Aš nenoriu klausyti, sere, aš kalbėsiu. Visame tame, kas čia įvyko, yra kažkas man nesuprantamo. Odinei Kojinei pasakykit, kad mes esam ne tik jo teisėjai, bet ir draugai. Tegul šis vaidas nesukelia senukui bereikalingo sielvarto. Dėl to, ką čia pasakėt, jo likimas nei pagerės, nei pablogės. Misteri Edvardsai, aš linkiu jums laimės ir nuoširdesnių draugų.

Jaunuolis norėjo kažką pasakyti, bet Elizabeta išėjo taip greitai, kad jis jos nebepamatė net koridoriuje. Valandėlę Edvardsas stovėjo kaip sustingęs, o paskui, užuot nuėjęs į Marmadiuko kabinetą, jis bėgte išbėgo iš teisėjo namų ir nuskubėjo į medžiotojų trobelę.

TRISDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS

Jis žemę matavo ir žvaigždžių kelius,
Ištyrė senovės mėnulio metus.

Poupas

Ričardas sugrįžo iš kelionės tiktai vėlų kitos dienos vakarą. Be kitų reikalų, jis dar turėjo vadovauti, suimant gaują pinigų dirbėjų, kurie jau tais senais laikais, pasislėpę miškuose, kalė netikrus pinigus ir platino visoje šalyje. Užduotis sėkmingai pavyko, ir apie vidunaktį šerifas įjojo į miestelį priešakyje būrio konsteblių ir sargybinių, kurie varėsi keturis nusikaltėlius surištomis rankomis. Prie teisėjo Templo vartų jie išsiskyrė; misteris Džonsas įsakė savo pavaldiniams nuvesti suimtuosius į kalėjimą, o pats įsuko į žvyruotą keliuką, apimtas vidinio pasitenkinimo, būdingo jo galvosenos žmogui, kuriam iš tikro kartą pavyko atlikti gana sunkų darbą.

— Ei, Agai! — sušuko šerifas, prijojęs prie durų,— kur tu pasidėjai, juodasis šunie? Gal nori, kad aš visą naktį stypsočiau tamsoje? Ei, Agai! Narsuoli! Narsuoli! Ciu, ciu! Narsuoli, kur tu nulindai! Tai tau ir sargas! Visi miega, tiktai man, vargšui, nėra kada sudėti akių. Tiktai aš vienas turiu budėti, kad kiti galėtų ramiai ilsėtis. Narsuoli! Narsuoli! Reikia pasakyti, kad šuo, nors ir pasidarė didelis tinginys, tačiau šiandien buvo pirmas kartas, kai prie durų prileidžia žmogų, nepatikrinęs, ar jis doras, ar ne. Vagį jis taip užuodžia, kaip kad aš jį atskiriu iš pirmo žvilgsnio. Ei, Agamemnonai, kur jūs visi prasmegote? Na, pagaliau nors šuo išlindo!

Tuo metu šerifas nulipo nuo arklio ir žiūrėjo į tamsų kamuolį, kurį jis palaikė Narsuoliu, pamažu lendančiu iš ląstos; šerifas, labai nustebęs, išvydo, kad tas atsistojo ant dviejų kojų, o ne ant keturių, ir žvaigždžių šviesoje pamatė garbanotą negro galvą ir tamsų veidą.

— Ką gi, po velniais, tu čia veiki, juodasis sukčiau? — sušuko jis.— Gal tavo afrikietiškam kraujui per maža šilimos namuose tokią šiltą naktį, kad išvijai iš ląstos vargšą šunį, norėdamas pamiegoti jo migyje.

Tuo metu negrui išlakstė visi miegai, ir jis pasikūkčiodamas stengėsi aiškinti savo šeimininkui:

— Ak, masa Ričardai! Masa Ričardai. Kas atsitiko, kas atsitiko! Niekada nemaniau, kad šitaip atsitiks, niekada negalvojau, kad jis bus negyvas... Jo nelaidojo, laukė, kol sugrįš masa Ričardas, tiktai kapą iškasė.

Negras baisiai jaudinosi ir, užuot suprantamai paaiškinęs savo sielvarto priežastį, ėmė balsu raudoti.

— Kas? Ką laidoti, kam kapas? Kas gi mirė? — drebančiu balsu klausinėjo Ričardas.— Kas čia pas jus atsitiko? Tikriausiai ne Bendžaminui... Aš žinau, kad jam buvo išsiliejusi tulžis, bet daviau...

— Dar blogiau, dar blogiau,— kūkčiojo negras.— Ak, viešpatie! Mis Lizė ir mis Grant... vaikščiojo kalnuose... Vargšas Narsuolis!.. Mis Templ... puma papiovė... O viešpatie, viešpatie!.. Netis Bampas... jo gerklė perplėšta... Pažiūrėkite, masa Ričardai... ten jis guli.

Kadangi visa tai šerifui buvo tikra mįslė, jis noriai ir kantriai laukė, kol negras atnešė iš virtuvės žibintą, o po to nuėjo paskui jį prie ląstos, kur iš tikrųjų pamatė visą kruviną vargšą Narsuolį, sustirusį ir atšalusį, tačiau rūpestingai užklotą ilgu negro apsiaustu. Šerifas norėjo smulkiau išsiklausinėti, tačiau negrui, kuris buvo užmigęs laisvanoriškoje sargyboje prie negyvo šuns, taip skaudėjo širdį, kad jis negalėjo nieko suprantamai paaiškinti. Laimė, tą akimirką atsivėrė paradinės durys, ir tarpduryje pasirodė susiraukęs Bendžaminas;

jis laikė aukštai virš galvos iškėlęs žvakę, kurios mirguliuojanti šviesa krito jam ant veido. Ričardas sviedė pavadį negrui ir, liepęs pasirūpinti arkliu, įėjo vidun.

— Kas čia atsitiko, kodėl šuo negyvas? — jis sušuko.— Kur mis Templ?

Rodydamas kairės rankos nykščiu per dešinį petį, Bendžaminas atsakė:

— Savo kambaryje.

— O teisėjas Templas?

— Miega.

— Paaiškink man, kodėl Narsuolis negyvas ir ko taip sielvartauja Agas?

— Čia viskas užrašyta, skvairai,— atsakė Bendžaminas, rodydamas į grifelinę lentelę, padėtą ant stalo šalia ąsočio su punšu, smilkstančios pypkės ir maldaknygės.

Šalia kitų užgaidų Ričardas turėjo aistrą žymėti visus įvykius, ir jo dienyne, panašiame į laivo žurnalą, būdavo aprašoma ne tiktai jį asmeniškai liečiantys dalykai, bet ir žinios apie orą, šeimos įvykiai, o dažnais atvejais ir atsitikimai miestelyje.

Pradėjęs eiti šerifo pareigas, Ričardas nuolat turėdavo išvykti iš namų, todėl jis įpareigojo Bendžaminą žymėti į lentelę viską, kas, jo nuožiūra, verta dėmesio, o grįžęs persirašydavo į dienyną su savo pastabomis apie įvykio laiką, aplinkybes ir kitas smulkmenas. Tiesa, Bendžaminui buvo viena rimta kliūtis vykdyti šitokias užduotis, tačiau Ričardas sugalvojo, kaip ją įveikti. Ekonomas temokėjo skaityti vien savo maldaknygę, ir tai tik kai kurias vietas, be to, skiemenimis ir su klaidomis, o parašyti nemokėjo nė vienos raidės. Daugumui žmonių šitokia kliūtis būtų buvus neįveikiama, bet Ričardas sugalvojo kažką panašaus į ieroglifus vėjui, saulei, lietui, laikui bei kitiems gamtos reiškiniams žymėti, o ypatingais atvejais, davus eilę nurodymų, jam teko pasikliauti ekonomo išradingumu. Skaitytojas, be

abejo, supras, kad Bendžaminas ir parodė į tą dienyną, užuot stačiai atsakęs į Šerifo klausimą.

Išgėręs stiklinę punšo, misteris Džonsas išsiėmė slaptoje vietoje laikomą žurnalą ir, atsisėdęs už stalo, pasiruošė perkelti lentelės turinį ant popieriaus, kad pagaliau galėtų išsiaiškinti, kas atsitiko. Bendžaminas familiariai uždėjo vieną ranką ant šerifo kėdės atkaltės, o antrosios smiliumi, sulenktu kaip ir jo ieroglifai, vedžiojo po lentelę, aiškindamas, kas ten užrašyta.

Pirmiausia šerifas pasižiūrėjo į kompasą, išpiaustytą viename lentelės kampe nuolatiniam naudojimui. Ant jo buvo sužymėtos pasaulio dalys su tokiais aiškiais padalijimais, kad nė vienas, kam tik yra tekę vesti laivą, čia negalėtų apsirikti.

— Oho, aš matau, kad visą praeitą naktį pūtė pietryčių vėjas,— tarė Ričardas, patogiau atsisėsdamas kėdėje.— Sakiau, jis atneš lietaus.

— Nė lašelio, sere,— atsakė Bendžaminas,— matyt, ten aukštai visai ištuštėjo statinė su gėlu vandeniu, nes per paskutiniąsias tris savaites visoje apygardoje teiškrito tiek lietaus, kad, visą sudėjęs, nepaplauktum net indėno Džono kanoja, kuriai užtenka ir colio gilumo.

— Man rodos, kad paryčiu vėjas turėjo pasikeisti. Ten, kur aš buvau, jis pasikeitė.

— Čia taip pat, ir aš, skvairai, pažymėjau vėjo permainą.

— Nematau, Bendžaminai, kur tu pažymėjai...

— „Nematau",— gaižiai pertraukė jį ekonomas.— O kas čia? Va ženklas šiaurės rytų pusėje, o čia nupiešiau lankelį — tekančią saulę — parodyti, kad viskas įvyko per rytinę sargybą.

— Taip, taip, viskas aišku, bet kur tu pažymėjai, kad vėjas pakeitė kryptį?

— Argi nematot? Štai virtuvas, o garas iš jo snapelio muša į viršų, gal kiek nukrypdamas į pietvakarius. Aš taip, skvairai, pažymėjau vėjo pasikeitimą. O štai čia, kur jūs šalia kompaso nupiešėte paršo galvą...

— Aha, matau, matau. Bet kodėl iš jo snukio tu išvedei linijas į visas kryptis?

— Čia ne mano kaltė, skvairai Dikensai, tai vis per tą pra... prakeiktą klimatą. Šiandien vėjas sukiojosi aplink visą kompasą, o vidudienį pakilo nedidelis uraganas,— štai čia aš jį ir pažymėjau. Atsimenu, sykį toks pat pietvakarių vėjas Lamanše pūtė be perstojo tris savaites ir dar krapnojo tyras lietutis,— tai jau galėjai nusiplauti veidą ir rankas, nereikėjo tampyti vandens iš statinės.

— Gerai, gerai, Bendžaminai,— sustabdė jį šerifas, rašydamas į žurnalą,— atrodo, kad supratau. Hm, virš tekančios saulės debesis, vadinas, rytas buvo ūkanotas.

— O kaipgi, sere,— atsakė Bendžaminas.

— Aha, šiandien sekmadienis, ir tu pažymėjai, kiek laiko tęsėsi pamokslas. Vienas, du, trys, keturi... Ką, nejaugi misteris Grantas sakė pamokslą keturiasdešimt minučių?

— Beveik tiek; pagal mano smėlio laikrodį praėjo geras pusvalandis, paskui sugaišau, kol jį apverčiau, be to, dar užmeskite minutę kitą dreifui.

— Ką tu, Bendžaminai, negi mūsų pamokslai tokie pat ilgi, kaip ir presbiterionų? Nejau laikrodį apversti tau prireikė dešimt minučių.

— Matote, skvairai, pastorius labai iškilmingai kalbėjo, ir aš tik užsimerkiau, norėdamas labiau susikaupti, na, taip sakant, uždengiau iliuminatorius, kad būtų jaukiau, o kai atidengiau, žmonės jau skirstėsi namo; aš manau, kad daugiau kaip dešimt minučių negalėjau dreifuoti po to, kai smėlis išbyrėjo. Na, aš tik truputėlį buvau užsnūdęs.

— Oho, misteri Bendžaminai, vadinas, tu buvai užmigęs, o dabar šmeiži pastorių, bet šito tai aš nerašysiu.

Ričardas įrašė į savo žurnalą, kad pamokslas truko dvidešimt devynias minutes, ir klausinėjo toliau:

— Ką tu čia pažymėjai priešais dešimtą valandą ryto? Mėnulio pilnatis! Ar čia jis buvo užtekėjęs dienos

metu? Esu girdėjęs apie panašius reiškinius... Bet kas čia šalia? Smėlio laikrodis?

— Šitas? — abejingai paklausė Bendžaminas, žvelgdamas pro šerifo petį ir patenkintas čiaumodamas tabaką. — Tai mano paties reikaliukas. Čia ne mėnulis, skvairai, o Betės Holister veidas. Matote, skvairai, sužinojęs, kad jai iš prieplaukos atvežė naują statinaitę jamaikiško romo, šįryt, eidamas į bažnyčią, užsukau pas ją — buvo lygiai dešimta valanda — ir išlenkiau stiklinėlę, todėl užsirašiau, kad neužmirščiau nueiti ir užmokėti, kaip pridera doram žmogui.

— Taigi taigi, — tarė nepatenkintas šerifas, apžiūrinėdamas šias naujoves savo dienyne. — Nejau tu negalėjai dailiau nupiešti stiklinės? Ji panaši į kaukolę ar smėlio laikrodį.

— Teisybę pasakius, skvairai, tas gėrimas man labai patiko, — atsakė ekonomas, — todėl, grįždamas namo, aš vėl užsukau ir ištuštinau dar vieną stiklinę, kurią pastačiau ant apvožtos pirmosios, užtat ir toks piešinys. Šiandien vakare aš ten buvau nuėjęs trečią sykį ir už viską sumokėjau, todėl, jūsų kilnybe, galite paimti skudurėlį ir viską kuo ramiausiai nušluostyti.

— Aš nupirksiu kitą lentelę tavo asmeniškiems reikalams,— tarė šerifas. — Man nepatinka, kad žurnalas marginamas šitokiais ženklais.

— Ne, skvairai, nereikia. Manydamas, jog dažnai lankysiuos smuklėje, kol ištuštės statinė, aš su Bete susitariau, kad ji žymėtųsi išgertas stiklines ant durų iš vidaus pusės, o aš štai šičia žymėsiuosi. — Ir Bendžaminas parodė lazdelę, kurioje aiškiai matėsi penkios gilios įpiovos.

Šerifas pažvelgė į šią naują buhalterinę knygą ir paklausė:

— O kas atsitiko šeštadienį antrą valandą? Atrodo, kad čia būta tikro pokylio. Dvi apverstos taurelės stovi.

— Čia dvi merginos; šita mis Lizė, o ana pastoriaus duktė.

— Dukterėčia Besė ir mis Grant! — sušuko nustebęs šerifas. — O kaip jos pateko į žurnalą?

— Kaip pateko?! Jos vos nepateko pumai, ar panai į nasrus,— šaltai atsakė ekonomas. — Va skvairai, tas žvėris, jis truputį panašus į žiurkę, bet iš tikrųjų čia puma, o anas, kyliu į viršų,— tai vargšas senasis Narsuolis, kuris narsiai žuvo kaip admirolas, kovodamas už karalių ir tėvynę. O šičia. . .

— Baidyklė,— pertraukė jį Ričardas.

— Gal jis kiek ir panašus į baidyklę,— tęsė ekonomas, — bet, mano supratimu, skvairai, geresnio portreto man dar neteko nupiešti, turint galvoje, kad piešinys labai panašus į tą žmogų. Čia Netis Bampas, nušovęs pumą, kuri sudraskė šunį ir būtų suėdusi abi merginas ar dar ką blogiau joms padariusi.

— Ką gi, po velniais, visa tai reiškia? — sušuko Ričardas, nebetekdamas kantrybės.

— Kaip tai „ką reiškia"? — atsiliepė Bendžaminas. — Čia viskas taip tiksliai užrašyta, kaip Boadicėjos žurnale. . .

Jį nutraukė šerifas, duodamas keletą konkrečių klausimų, ir, gavęs suprantamesnius atsakymus, pagaliau susigaudė, kas atsitikę.

Kada Ričardui praėjo nustebimas ir, dar pridursime šerifo naudai, šiek tiek atslūgo susijaudinimas, sukeltas šio pasakojimo, jis vėl įsmeigė akis į žurnalą, kur pamatė dar nesuprantamesnių ieroglifų.

— O kas čia? — paklausė jis. — Du vyrai kumščiuojasi? Ar kas susipešė? Kai tik išvažiuoji, būtinai kas nors. . .

— Čia teisėjas ir jaunasis misteris Edvardsas, — be jokių ceremonijų atsakė ekonomas.

— Kaip! Diukas mušėsi su Oliveriu? Ar velnias čia jus visus apsėdo! Per pastarąsias trisdešimt šešias valandas buvo daugiau įvykių, negu per visą praeitą pusmetį.

— Teisybė, skvairai, — tarė ekonomas. — Sykį, pri-

simenu, vijomės priešų laivus, po to įvyko mūšis, ir tai laivo žurnale buvo mažiau prirašyta, negu ant šitos lentos. Ne, juodu nesimušė, tik piktai pasikalbėjo.

— Na, pasakok, pasakok! — sušuko Ričardas. — Jie tikriausiai ginčijosi dėl kasyklų. Štai čia žmogaus figūra su kapliu ant pečių. Tai tu, Bendžaminai, girdėjai jų pokalbį?

— O kaipgi, ir man atrodo, skvairai, kad jie dėl kažko susikivirčijo, — atsakė ekonomas. — Aš galvoju, kad jie bus pasakę kits kitam kandžių žodelių. Po teisybei, kai ką nugirdau ir aš pats, nes svetainės langai buvo atdari. Tik ant šito žmogaus pečių ne kaplys, o inkaras; štai čia kitas inkaro smaigas, — tik gal juos nupiešiau kiek per arti vieną prie kito, — vadinas, žmogus pakėlė inkarą ir išplaukė.

— Tai Edvardsas iš mūsų išėjo?

— Išėjo.

Dabar, žinodamas nuo ko pradėti, per ilgesnį laiką Ričardas iškamantinėjo iš Bendžamino viską, ką šis žinojo ne tiktai apie teisėjo vaidą su Edvardsu, bet ir apie sumanymą iškratyti Bampo trobelę bei žlugusius Hairemo planus. Ligi galo išklausęs Bendžamino pasakojimo ir išgirdęs kuo palankiausius atsiliepimus apie Odinę Kojinę, šerifas čiupo skrybėlę ir išdūmė, liepęs nustebusiam ekonomui užsisklęsti duris ir gulti.

Išėjus Ričardui, kokias penkias minutes Bendžaminas pastovėjo įsisprendęs rankomis į šonus ir žiūrėdamas į duris, o atsitokėjęs nuėjo vykdyti nurodymų.

Kaip jau anksčiau minėjome, „civilinis teismas" arba, kaip jis čia buvo vadinamas, „apygardos teismas", pirmininkaujamas teisėjo Templo, kitą rytą turėjo rinktis eilinio posėdžio. Konstebliai, kartu su Ričardu atvedę pinigų padirbėjus, į miestelį atėjo ne vien dėl jų, bet ir atlikti savo įprastinių pareigų teismo posėdyje. Šerifas pernelyg gerai žinojo savo pavaldinių įpročius, tad neabejojo atrasiąs, jeigu ne visus, tai bent jau daugumą kalėjimo prižiūrėtojo kambaryje, aptarinėjančius like-

rių kokybę. Todėl jis patraukė tyliomis miestelio gatvėmis tiesiai prie nedidelio pastato, kur buvo uždaromi neišsimokantys skolininkai ir kitokie prasižengėliai; šiame pastate teisėjai spręsdavo skundus tų neišmanėlių, kurie bylinėjimuisi išleisdavo du dolerius, tikėdamiesi bent vieną išplėšti iš savo kaimyno. Atvedimas keturių nusikaltėlių, lydimų viso tuzino sargybinių, tais laikais Templtone buvo nepaprastas įvykis, ir, priėjęs prie durų, šerifas suprato, kad jo parankiniai ketino šią progą deramai atžymėti.

Šerifui pamojus, prie durų priėjo du konstebliai, kurie paskui išsikvietė dar šešis ar septynis savo bendrus. Su šituo būriu šerifas nužygiavo per visą miestelį prie ežero kranto visiškoje tyloje, kurią sutrikdydavo amtelėdamas vienas kitas kiemsargis, išgąsdintas trankios jų eisenos ir prislopintų balsų, kai konstebliai tarp savęs kalbėjosi ar klausinėjo šerifą, kur jie žygiuoją. Perėję nedidelį apvalių rąstų tiltuką per Saskvihaną, jie išsuko iš vieškelio ir nužygiavo kloniu, kur taip neseniai buvo pasiekta pergalė prieš balandžius. Po to konstebliai įkandin vado sulindo į jaunų eglaičių ir lazdynų brūzgyną, sužėlusį ežero pakraščiais, kur seni medžiai jau buvo iškirsti, bet plūgas dar nevartė žemės. Čia Ričardas sustojo, ir vyrai susispietė aplink jį.

— Man prireikė jūsų pagalbos, mieli bičiuliai, — tarė jis tyliu balsu, — suimti Natanielį Bampą, vadinamą Odine Kojine. Jis jėga pasipriešino magistratui ir ginklu grasino konstebliui, kuris turėjo jo namuose padaryti kratą. Trumpai sakant, mano bičiuliai, jis maištavo prieš valdžią, ir dabar pats atsidūrė už įstatymų ribų. Įtariama, kad jis padarė dar kitų nusikaltimų ir kėsinosi į svetimą nuosavybę, todėl šiąnakt, vykdydamas savo, kaip šerifo, pareigą, aš ketinu suimti pilietį Bampą, kad rytoj rytą jis galėtų stoti prieš teismą ir atsakyti už šiuos sunkius nusikaltimus. Vykdydami šią pareigą, draugai ir bendrapiliečiai, būkite drąsūs ir apdairūs. Būkite drąsūs ir nesileiskite įbauginami, jeigu tas žmogus

mėgintų nusikalstamai grasinti šautuvu ar užsiundytų šunis, o apdairumas, — aš turiu galvoje atsargumą bei sumanumą, — reikalingas tam, kad jis negalėtų paspruk-ti, mums staigiai puolant, o apie kitką, manau, nereikia nė kalbėti. Apsupkite jo lūšną ir, man garsiai ištarus komandą „pirmyn", šokite prie durų ir, neduodami nusi-kaltėliui ką nors sumanyti, jėga įsiveržkite vidun ir jį suimkite. Tuo tikslu dabar išsisklaidykit po vieną, o aš su kuriuo nors iš jūsų nusileisiu nuo kalniuko prie ežero kranto ir ten užimsiu poziciją; apie viską prane-šinėkite man betarpiškai — aš stovėsiu prie skardžio priešais lūšną ir lauksiu jūsų pranešimų.

Ši kalba, kurią Ričardas ruošė mintyse visą kelią, padarė tokį poveikį, kokį visuomet padaro panašios kal-bos, ir konsteblių akyse stojosi visi galimi pavojai. Bū-rys išsisklaidė: dalis vyrų pasileido gilyn į mišką be triukšmo užimti pozicijų, o kiti nustypino į priekį, kad visi sykiu ateitų prie trobelės. Jie planavo, kaip čia geriau atsigynus nuo šunų ar išvengus šautuvo kulkos. Tai buvo siaubingo laukimo ir nežinios akimirkos.

Kada šerifo apskaičiavimu abi grupės turėjo priartėti prie trobelės, jis garsiai sukomandavo, sutrikdydamas miško tylą. Duslus aidas nusirito miško skliautu, o kai nutilo paskutinis skiemuo, konstebliai neišgirdo laukto šunų staugimo — tik po jų kojomis traškėjo sausos ša-kos ir žagarai. Bet greitai, lyg visiems susitarus, nutilo ir šitie garsai. Dabar nekantraus šerifo smalsumas nu-stelbė atsargumą: akimirksniu jis užbėgo ant kalniuko į nedidelį skynimėlį, priešais tą vietą, kur tiek daug metų išgyveno Netis, ir kaip nustebo, trobelės vietoje išvydęs tiktai rusenančius sienojus.

Vienas paskui kitą susirinko vyrai aplink pelenų ir smilkstančių degėsių krūvą; gaisravietės viduryje blau-si liepsna, dar susiradusi peno savo blėstančiai gyvybei palaikyti, mėtė blyškius atšvaitus, vėjo gūsių mirguliuo-jamus ir blaškomus aplinkui, nutvieksdama vieną apstul-busį veidą, paskui šokdama prie kito, pirmąjį palikusi

nakties tamsos apgaubtą. Niekas nepratarė nė žodžio ir nustebęs neaiktelėjo. Po tokių lūkesčių per daug didelis buvo nusivylimas, ir visiems žadą užkando, net šerifas nieko nepasakė, nors šiaip jo liežuvis retai kada nustodavo malęs.

Jie visi tebestovėjo didžiai nustebę, kai, išniręs iš tamsos, į apšviestą ratą įėjo aukšto ūgio žmogus, sudiržusias kojas statydamas ant karštų pelenų ir dar tebežėruojančių anglių. Jis atsistojo priešais liepsną, nusiėmė kepurę, ir visi pamatė pliką galvą ir saulės bei vėjų nugairintą Odinės Kojinės veidą. Valandėlę jis žiūrėjo į dūluojančias jį supančių žmonių figūras daugiau liūdnu, negu piktu žvilgsniu, o paskui prabilo:

— Ko jums prireikė iš seno vargingo žmogaus? Jūs išvarėte dievo sutvėrimus iš miško prieglobsčio, kur jiems skirta gyventi sutvėrėjo džiaugsmui, jūs atnešėte nelaimes ir prakeiktus savo įstatymus ten, kur žmonės anksčiau neskriausdavo vienas kito. Jūs išvarėte mane, čia išgyvenusį keturiasdešimt metų, iš namų ir atėmėte pastogę galvai priglausti, priversdami ją sudeginti, kad jūsų nuodėmingos kojos ir biaurūs papročiai negalėtų peržengti mano trobelės slenksčio. Jūs privertėte mane sudeginti šią pastogę, kur pusę amžiaus aš naudojau maistui miško dovanas, o gėrimui skaidrų šaltinių vandenį. Dabar aš apraudu šiuos pelenus po savo kojomis, lyg būčiau netekęs tikro savo kūdikio. Jūs draskote širdį seniui, kuris nei jums, nei kitiems žmonėms nieko bloga nedarė ir nejautė pagiežos, tuo metu, kada jam jau reiktų galvoti apie sielos išganymą, ir privertėte jį trokšte trokšti, kad jo artimieji būtų ne žmonės, o žvėrys, kurie niekuomet nekelia puotos ant pralieto savo gentainių kraujo. Ir dabar, kai senasis Netis atėjo paskutinį kartą pažvelgti į savo trobelės liekanas, kol viskas dar nepavirto pelenais, jūs jį persekiojate gūdžią naktį kaip alkani šunys, eidami nusilpusio, kraujais plūstančio elnio pėdsakais. Ko jums dar reikia? Aš vienas, o jūsų daug. Aš atėjau atsisveikinti su savo namais, o ne kovoti

su jumis. Darykit su manim, ką norit, jeigu jau tokia dievo valia.

Nutilęs senukas stovėjo tarsi sustingęs, o jo išretėjusiais plaukais šokinėjo liepsnos atšvaitai. Doru žvilgsniu jis žiūrėjo į savo persekiotojus, kurie nejučiomis traukėsi nuo baigiančios degti griuvėsių krūvos ir mirguliuojančių spindulių, palikdami senukui laisvą praėjimą į krūmus, kur jį gaudyti tamsoje būtų bergždžias darbas. Netis tartum nepastebėjo šitos galimybės ir nepasišalino, tiktai peržvelgė visus iš eilės, lyg norėdamas atspėti, kuris pirmas šoks jį suimti.

Netrukus Ričardas atitoko ir pareiškė Nečiui, kad, remdamasis įstatymu, jį suimąs. Dabar būrys su šerifu priekyje išsirikiavo, apsupo Netį ir nutraukė į miestelį.

Kelyje konstebliai klausinėjo medžiotoją, kodėl jis sudeginęs savo trobelę ir kur dingo Mohikanas, tačiau senukas visą laiką tylėjo. Pagaliau šerifas ir jo parankiniai, išvargę nuo vakarykščios dienos darbų ir šios nakties įvykių, pasiekė miestelį ir išsiskirstė poilsio; kiekvienas nuėjo ten, kur jam buvo paskirta, prieš tai nuvedę į kalėjimą ir uždarę seną ir vienišą Odinę Kojinę.

TRISDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS

Antkojus atneškit!
Klastingas, žilabarzdis pagyrūne,
Palauk, mes dar pamokysim tave...

Šekspyras

Liepos mėnesį dienos ilgos, saulė anksti pateka, todėl dar gerokai prieš tą laiką, kai mokyklos varpelis paskelbė valandą, kada teismas pradeda „ginti nuskriaustuosius ir bausti nusikaltėlius", jau buvo susirinkę visi norintieji dalyvauti teismo posėdyje. Nuo pat aušros visais miškų keliais ir takeliais, nuvingiuojančiais kalnų šlaitais ir susibėgančiais Templtone, skubėjo pėsti ir rai-

ti žmonės — visi, kurie turėjo reikalų šioje teisingumo šventovėje. Ant žvilgančio ilgauodegio ristūno vieškeliu bidzeno gerai apsitaisęs turtingas fermeris, pakėlęs įraudusį veidą, kuris tarytum bylote bylojo: „Aš užmokėjau už savo sklypą ir dabar nieko nebijau!", o jo krūtinė pūtėsi nuo išdidumo — juk jis paskirtas apygardos teismo prisiekusiuoju. Šalimais jojo jo bičiulis, toks pat išdidus, tačiau turto ir jam rodomos pagarbos atžvilgiu stovintis visa galva žemiau už fermerį. Tai teisininkas, kurio pavardė figūruodavo visose teismo bylose, o jo pajamos, įvairiais keliais gaunamos iš mėgstančių pasibylinėti nausėdžių, patekdavo į godžių teismo harpijų rankas. Dabar jis stengėsi išaiškinti fermeriui būsimojo posėdžio esmę. Šalimais ėjo pėsčias žmogus, įdegusiu veidu, ant baltinių užsitempęs medžiotojišką striukę, su išeigine fetrine skrybėle. Jis nusileido takeliu iš miško ir dabar stengėsi laikytis drauge su kitais, nes taip pat ėjo į prisiekusiųjų teismą svarstyti savo kaimynų ginčų. Tą rytą matėsi koks pusšimtis tokių nedidelių būrelių, skubančių į Templtoną tuo pačiu tikslu.

Jau dešimtą valandą ryto miestelio gatvėse knibždėjo žmonės: vieni šnekučiavosi apie savo asmeninius reikalus, kiti svarstė politinius klausimus, treti spietėsi prie prekystalių, sustatytų gatvėje, gėrėdamiesi papuošalais ir apžiūrinėdami piautuvus, kirvius bei kitokius padargus, juos sudominusius ar sužavėjusius. Minioje buvo ir moterų, beveik visos su kūdikiais ant rankų; paskui žmonas neskubėdami abejingai kiūtino jų storžieviai vyrai ir valdovai. Čia matėsi ir jauna įsimylėjusi pora, jie ėjo atokiai kits nuo kito, ir pagarbus kavalierius vedė droviai žengiančią savo damą, galantiškai ištiesęs jai nykštį.

Suskambus varpeliui, „Narsiojo Dragūno" tarpduryje pasirodė Ričardas, mosuojantis neištrauktu iš makšties kardu, su kuriuo, kaip jis mėgdavo sakyti, kažkuris jo senolis grūmęsis vienas pergalingame mūšyje po Kromvelio vėliava.

— Kelią teismui! — jis sušuko įsakmiu balsu.

Minia tučtuojau prasiskyrė, nors be didelio nuolankumo, ir daug kas iš minios familiariai, kaip geriems pažįstamiems, linksėjo galvas praeinantiems teismo dalyviams. Pirmasis ėjo šerifas, lydimas būrelio konsteblių su simbolinėmis lazdomis rankose, paskui juos žingsniavo Marmadiukas su keturiais paprastais, orios išvaizdos fermeriais, šiame posėdyje dalyvausiančiais kartu su vyriausiuoju teisėju. Šie keturi prisiekusieji savo išore niekuo nesiskyrė nuo daugumos žmonių, nebent apsimestiniu orumu ir tuo, kad vienas jų vilkėjo net kelių nesiekiančiu senovišku munduru, kurio pečiai buvo papuošti nedideliais sidabriniais epoletais, perpus mažesniais už šiuolaikinius antpečius. Šis džentelmenas buvo milicijos pulkininkas, priskirtas prie karo teismo, tačiau jis rasdavo laisvo laiko dalyvauti ir civilinių bylų svarstyme; toks nesuderinamas dalykas niekam nekrito į akis, ir niekas nė žodžiu apie tai neužsiminė. Paskui juos ramiai, lyg ėriukai, varomi į skerdyklą, kiūtino keli švariai nusiskutę advokatai. Vienas kitas iš jų, norėdamas atrodyti „mokytesnis", turėjo ant nosies užsidėjęs akinius. Pačiam gale ėjo konsteblių būrelis, o jam iš paskos grūdosi smalsuolių minia, ir šitokia tvarka visi sugarmėjo į teismo salę.

Pastato apačia buvo tašytų rąstų su keletu mažyčių grotuotų langelių, pro kuriuos į minią žvilgčiojo paniurę žmonės. Suimtųjų tarpe matėsi susigėdę pinigų padirbėjai ir paprastas, bet doras Odinės Kojinės veidas. Patalpos su skolininkais skyrėsi nuo nusikaltėlių kameros tiktai langų dydžiu ir pinučių tankumu; aštrūs pinučių galai čia buvo įkalti į rąstus, kad kartais kaliniai jais nepasinaudotų. Viršutinis aukštas taip pat rąstinis, tik dailiai apmuštas lentomis. Kaip tik čia buvo tinkamai apstatyta ir įrengta salė teismo ceremonijoms atlikti. Pasieniu ėjo siaura sulig žmogaus aukštumo pakyla, nuo salės atskirta lengvu barjeru, už jo — teisėjų suolas. Viduryje įrengtas savotiškas krėslas su

grubaus darbo atkalte — nuolatinė vyriausiojo teisėjo vieta. Priešais suolą ant grindų žaliu audeklu apdengtas didžiulis stalas su suolais aplinkui, o jo galuose puslankis kėdžių prisiekusiems. Viena kėdžių eilė nuo kitos atskirta turėklais. Likusioji neužimta salės dalis palikta publikai.

Kai teisėjai susėdo į suolą, o advokatai užėmė savo vietas už stalo, salėje nuščiuvo kojų brūžavimas; teisėjas pasakė įžanginę kalbą, prisiekusieji davė priesaiką prie biblijos, ir pagal visus formalumus prasidėjo bylos svarstymas.

Mes neįkyrėsim skaitytojui, aprašinėdami parengtines procedūras, užtrukusias dvi valandas. Teisėjas Templas priminė prisiekusiems, kad reikia būti humaniškiems ir pirmiausia galvoti apie pačius teisiamuosius. Tada konsteblis sušuko:

— Kelią didžiajam žiuri! — pranešdamas, kad žiuri nariai įėjo į salę.

Pagal visus formalumus žiuri pirmininkas įteikė teismui du kaltinimus, ir teisėjas Templas iš pat pirmo žvilgsnio pamatė Natanielio Bampo pavardę. Salė nuščiuvo, tiktai šerifas, kažką pasišnibždėjęs su teisėjais, davė ženklą savo parankiniams; už keleto minučių gilią tylą sutrikdė gatvėje suūžusi minia, ir tuo metu, saugomas dviejų konsteblių, teismo salėn įėjo Odinė Kojinė ir buvo nuvestas į teisiamųjų suolą. Klegesys nutilo, prasiskyrę žmonės vėl užėmė laisvą tarpą, o salėje įsiviešpatavo tokia gili tyla, kad aiškiausiai girdėjosi suimtojo alsavimas.

Netis vilkėjo savo įprastiniais elnio odos drabužiais, tiktai buvo be palaidinės, o su šiurkščios languotos drobės baltiniais, po kaklu surištais raišteliu iš elnio sausgyslių — taigi raudonas, saulės ir vėjų nugairintas jo kaklas buvo nepridengtas. Odinė Kojinė savo gyvenime pirmą sykį peržengė teismo salės slenkstį, todėl be kita ko jam buvo ir smalsu. Jis pakėlė akis į teisėjų stalą, paskui į prisiekusiuosius, advokatus, mi-

nią, ir visur regėjo į save įsmeigtus žvilgsnius. Netis apsidairė, tartum ieškodamas, ko čia jis sukėlė tokį didelį susidomėjimą, po to dar nužvelgė teismo narius ir publiką ir nusijuokė savo begarsiu juoku.

— Teisiamasis, nusiimkite kepurę! — į jį kreipėsi teisėjas Templas.

Nežinia, ar paliepimas buvo neišgirstas, ar nepaklausytas.

— Natanieli Bampai, jums reikia nusiimti kepurę! — pakartojo teisėjas Templas.

Išgirdęs savo vardą, Netis krūptelėjo ir, atidžiai pažvelgęs į teisėją, paklausė:

— Ką jūs pasakėte?

Misteris Lipetas atsistojo, kažką sušnibždėjo jam į ausį, Netis linktelėjo ir nusiėmė kepurę.

— Ponas prokurore, — pasakė teisėjas, — suimtasis pasiruošęs apklausai. Laukiame kaltinamojo akto.

Prokuroro pareigas ėjo Dirkas Vanderskolas, kuris, užsidėjęs ant nosies akinius, metė atsargų žvilgsnį į savo kolegas, paskui, pakreipęs galvą į šalį ir žiūrėdamas per akinių viršų, ėmė garsiai skaityti kaltinimą. Tai buvo paprastas kaltinamasis aktas už Hairemo Dulitlio įžeidimą „žodžiais ir veiksmais". Jis buvo surašytas archaiška teismine kalba, stengiantis nepraleisti nė vieno įstatymui žinomo ginklo pavadinimo. Pabaigęs skaityti, misteris Vanderskolas nusiėmė akinius ir, įdėjęs juos į įmautę, įsikišo kišenėn, matyt, vien dėl malonumo vėl išsiimti ir užsidėti ant nosies. Du sykius pakartojęs šią operaciją, jis aktą įteikė misteriui Lipetui galantiškai, tarsi sakyte sakytų: „Čia, vyruti, niekur neprikibsi."

Palinkęs į priekį, susikaupęs ir labai susidomėjęs, Netis nepaprastai atidžiai klausėsi kaltinimo. Kai aktas buvo perskaitytas, jis išsitiesė visu savo aukštu ūgiu ir giliai atsiduso. Visi įsmeigė akis į teisiamąjį, veltui laukdami, kada jo balsas nutrauks salėje įsiviešpatavusią tylą.

— Natanieli Bampai, ar girdėjote, kuo didysis žiuri jus kaltina? — paklausė teisėjas. — Ką jūs galite pasakyti dėl savo nusikaltimo?

Senukas nuleido galvą ir stovėjo valandėlę kažką mąstydamas, paskui ją pakėlė ir nusijuokęs atsakė:

— Neužginčysiu, piktokai su juo pasielgiau, bet tokių dalykų, ką čia pripaistė šis džentelmenas, tai nė matyti nemačiau. Ne man jau ir kumščiais muštis, per senas aš tam. Tačiau sykį teko susiremti su airiais... Duokite prisiminti, kada tas buvo. Man regis, kad praeito karo pradžioje, kada...

— Misteri Lipetai, jeigu jūs esate kaltinamojo gynėjas, — įsiterpė teisėjas Templas, — tai paaiškinkite jam, kaip reikia atsakinėti teismui, o jei ne, tai gynėją jam paskirs teismas.

Advokatas, kuris tuo metu skaitė kaltinamąjį aktą, atsistojo ir, tyliai pasikalbėjęs su medžiotoju, pareiškė, kad apklausinėjimą galima tęsti.

— Kaltinamasis, jūs pripažįstate savo kaltę, ar nepripažįstate? — pakartojo teisėjas.

— Su ramiausia sąžine galiu pasakyti, kad esu nekaltas, — atsakė Netis, — nes negali būti kaltas tas, kuris teisingai pasielgia. Veikiau jau būčiau vietoje kritęs, negu tada jam leidęs peržengti savo trobelės slenkstį.

Tai išgirdęs, Ričardas krūptelėjo ir reikšmingai susižvelgė su Hairemu, kuris vos pastebimai krustelėjo antakius.

— Ponas prokurore, dabar jūsų žodis, — tarė teisėjas, — o jūs, ponas sekretoriau, įtraukite į protokolą, kad teisiamasis neprisipažįsta kaltas.

Po trumpos misterio Vanderskolo kalbos prie teisėjų stalo buvo pakviestas Hairemas kaip liudytojas. Galimas daiktas, kad faktus jis išdėstė teisingai, bet visam įvykiui suteikė savotišką atspalvį, nuolat įterpdamas tokius posakius, kaip „nieko blogo negalvodamas", „laikydamas savo, kaip magistrato, pareiga", „matydamas, kad konsteblis nerodo reikiamo ryžtingu-

mo" ir panašiai. Nuo tolesnio klausinėjimo prokuroras atsisakė, tada misteris Lipetas tuoj pat atsistojo ir, visa savo išraiška rodydamas didelį įžvalgumą, uždavė Hairemui šiuos klausimus:

— Ar jūs, sere, esate šios apygardos konsteblis?

— Ne, aš tiktai magistratas.

— Teismo akivaizdoje, misteri Dulitli, pasakykite taip, kaip diktuoja jūsų sąžinė ir įstatymų žinojimas: ar jūs turėjote teisę jėga brautis į kaltinamojo namus?

— Hm! Aš skaitau, kad... kad... — ėmė lementi Hairemas, draskomas dvejopų jausmų — keršto ir noro blykstelėti įstatymų žinojimu... — kad, griežtai laikantis įstatymo... tai aš, teisybę pasakius, neturėjau tikros... įstatymiškos teisės, bet pagal aplinkybes... kadangi Bilis taip delsė... aš nusprendžiau, kad man reikia imtis pačiam...

— Sakykite, sere,— pertraukė jį advokatas, neabejodamas savo pasisekimu,— ar šis senukas, šis vienišas žmogus, nebuvo kelis sykius jūsų perspėjęs, kad nesibrautumėt į jo namus?

— Turiu pasakyti, kad jis elgėsi labai įžūliai,— atsakė Hairemas. — Mano nuomone, ko čia purkštauti, kada pas tave nori ateiti kaimynas.

— Jūs sakote, kad norėjote padaryti draugišką vizitą, kas yra sankcionuojama įstatymo. Džentelmenai, prisiminkite liudytojo žodžius „kada pas tave nori ateiti kaimynas..." Dabar, sere, pasakykit, ar tiesa, kad Natanielis Bampas jums kelis sykius pakartojo draudžiąs įeiti į savo namus?

— Taip, mes vienas kitam pasisakėme po žodį, bet aš jam garsiai perskaičiau leidimą kratai padaryti.

— Kartoju savo klausimą: ar jis sakė, kad neitumėt į jo namus?

— Taip, ir mes ilgai su juo ginčijomės... bet kišenėje aš turiu leidimą kratai. Gal teismas norėtų jį pamatyti?

— Liudytojau, — įsiterpė teisėjas Templas, — atsa-

kykite tiesiai į klausimą! — Ar kaltinamasis jums draudė ar nedraudė įeiti į savo namus?

— Man atrodo. . .

— Atsakykite neišsisukinėdamas! — griežtai perspėjo teisėjas.

— Draudė.

— Ir jūs neleidžiamas brovėtės į kaltinamojo namus?

— Taip. Bet aš turėjau leidimą kratai padaryti.

— Misteri Lipetai, tęskite liudytojo apklausą.

Tačiau advokatas pamatė, kad reikalas klostosi jo ginamajam palankiai, todėl, išdidžiai mostelėjęs ranka, tartum tuo išreikšdamas savo įsitikinimą, kad prisiekusieji patys galėjo suprasti ir jam nebesą reikalo daugiau klausinėti, jis atsakė:

— Aš baigiau, sere.

— Ponas prokurore, gal jūs ką turite pasakyti teismui? — paklausė teisėjas.

Misteris Vanderskolas nusiėmė akinius ir įdėjo įmautėn, paskui, juos vėl užsikabinęs ant nosies, peržvelgė kitą kaltinamąjį aktą, kurį laikė rankoje, ir, pasižiūrėjęs į teisėjus per akinių viršų, pareiškė:

— Jeigu teismas neprieštarauja, liudytojų apklausą galima baigti.

Tada atsistojo teisėjas Templas ir pradėjo gvildenti bylos aplinkybes.

— Ponai prisiekusieji, jūs girdėjote liudytojų parodymus, todėl aš kalbėsiu trumpai. Jeigu priešinamasi pareigūnui, vykdančiam tarnybinę užduotį, tai jis turi neabejotiną teisę pasikviesti sau į pagalbą kiekvieną pilietį, kurio veiksmus nuo to laiko aprobuoja įstatymas. Aš siūlau jums patiems, ponai priesiekusieji, re miantis liudytojų parodymais, nuspręsti, ar tas taikytina misterio Dulitlio atžvilgiu, ir didelių formalumų čia nesilaikysiu, nes turėsim svarstyti kitą bylą, kur teisiamasis kaltinamas kur kas sunkesniu nusikaltimu.

Marmadiukas kalbėjo švelniai ir įtikinamai, o aiškus jo bešališkumas padarė reikiamą poveikį prisiekusiems.

Orūs fermeriai — prisiekusieji, neišeidami iš salės, sukišo nosis ir keletą minučių pasitarė, po to pirmininkas atsistojo ir pagal visus formalumus pareiškė:

— Nekaltas.

— Natanieli Bampai, teismas jus išteisina.

— Ką jūs pasakėt? — paklausė Netis.

— Byloje dėl misterio Dulitlio įžeidimo ir sumušimo jūs išteisintas.

— Ne, ne, aš nesiginu, kad jį gerokai papurčiau už pečių, — nuoširdžiai prisipažino Netis, apsidairydamas aplinkui, — ir kad aš. . .

— Jūs išteisintas,— pertraukė teisėjas, — ir daugiau nėra ko apie tai kalbėti.

Senuko veidas nušvito džiaugsmu, kai jis pagaliau susigaudė, tada jis skubiai užsidėjo ant galvos kepurę, atkėlė barjerą, kuris jį skyrė nuo žmonių ir prisiekusiųjų, ir susijaudinęs pasakė:

— Turiu pasakyti, teisėjau Templai, kad įstatymas ne toks baisus, kaip aš galvojau. Telaimina jus dievas, kad šiandien man buvote toks geras.

Tačiau konsteblio lazda užtvėrė senukui kelią, misteris Lipetas sušnibždėjo jam į ausį keletą žodžių, ir senasis medžiotojas vėl klastelėjo į savo vietą, nusiėmė kepurę, suglostė savo retus žilus plaukus, o jo veidas tapo nuolankus ir nusiminęs.

— Ponas prokurore, paskelbkite kitą kaltinamąjį aktą,— tarė teisėjas Templas, dėdamasis, kad žiūrinėja kažkokius dokumentus.

Misteris Vanderskolas stengėsi taip skaityti, kad nė vienas žodis nepraslystų pro klausytojų ausis. Teisiamasis buvo kaltinamas tuo, kad jis ginklu pasipriešino oficialiam asmeniui, atėjusiam padaryti kratą jo namuose, ir labai painia teismine kalba tarp kitų suminėtų ginklų buvo ypač pabrėžiama, kad jis grasinęs medžiokliniu šautuvu. Šis nusikaltimas buvo daug sunkesnis už Dulitlio įžeidimą veiksmais, todėl žiūrovų susidomėjimas pastebimai išaugo. Kaltinimas suimtajam

vėl buvo pateiktas nustatyta tvarka, ir vėl buvo jo paklausta, ar jis prisipažįstąs kaltas, ar ne. Misteris Lipetas pašnibždėjo Nečiui, ką jis turi atsakyti. Tačiau kai kurie kaltinamojo akto punktai taip paveikė senąjį medžiotoją, kad jis nebesivaldydamas sušuko:

— Čia biaurus melas, aš nenorėjau pralieti niekieno kraujo! Galvažudžiai irokėzai, ir tie nedrįstų man į akis pasakyti, kad aš kada būčiau troškęs žmonių kraujo. Aš kovojau kaip karys, kuris bijo dievo ir klauso savo vado, ir niekuomet nesu paspaudęs gaiduko į nieką kitą, kaip tik į karį, ir tai atvirame mūšyje. Niekas nepasakys, kad aš kada būčiau užpuolęs miegantį mingą. Kaip matau, kai kas galvoja, kad čia miškuose mes visi užmiršom dievą.

— Kalbėkit tai, kas liečia bylą, Bampai! — įspėjo teisėjas. — Jūs girdėjote, kad esate kaltinamas už šaunamo ginklo pavartojimą prieš tvarkos saugotoją. Prisipažįstate kaltu, ar neprisipažįstate?

Tuo tarpu Netis aprimo ir valandėlę stovėjo susimąstęs, atsirėmęs į barjerą, paskui staiga pakėlė galvą ir, nusijuokęs savo begarsiu juoku, pasakė:

— Tai jūs manote, kad Bilis Kerbis čia stovėtų, jeigu būčiau panaudojęs šautuvą?

— Vadinas, jūs neigiate savo kaltę? — paklausė misteris Lipetas. — Jūs sakote, kad esate nekaltas?

— Suprantama, — atsakė Netis. — Bilis gi žino, kad aš nešoviau. Ar atsimeni, Bili, tą kalakutę praeitą žiemą? Į ją pataikyti buvo nelengva. Bet dabar aš taip nebešaudau, kaip jaunystėje.

— Įtraukite į protokolą, kad teisiamasis neprisipažįsta esąs kaltas, — tarė teisėjas, smarkiai paveiktas medžiotojo naivumo.

Kaip ir pirma buvo prisaikdintas Hairemas, kuris vėl davė parodymus pagal antrąjį kaltinimą. Suvokęs savo padarytą klaidą per pirmąjį apklausinėjimą, jis dabar elgėsi daug atsargiau. Labai suprantamai ir, turint galvoje jo būdą, nuostabiai glaustai išdėstė, kaip

jam kilęs įtarimas, apie ką jis pranešęs teisėjui ir gavęs leidimą kratai padaryti, ir kad Bilis Kerbis davęs priesaiką. Jis įrodinėjo, kad viskas buvo padaryta, griežtai laikantis įstatymo. Paskui jis papasakojo apie Nečio susikirtimą su konstebliu, tvirtindamas, kad medžiotojas į jį atstatęs šautuvą ir grasinęs nušauti, jeigu tik jis pamėgintų atlikti savo pareigą. Magistrato pasakojimą žodis žodin patvirtino Džotemas. Misteris Lipetas labai sumaniai vedė kryžminę abiejų liudytojų apklausą, bet nieko nelaimėjo ir, sugaišęs daug laiko, pasidavė, nebetekęs vilties.

Po to prokuroras pakvietė miškakirtį prie teisėjų stalo. Pasakodamas apie šį įvykį, Bilis labai painiojosi, nors aiškiai matėsi, kad jis stengiasi sakyti tiktai tiesą. Paskui jam į pagalbą atėjo misteris Vanderskolas, duodamas keletą tiesioginių klausimų.

— Dokumentai tvirtina, kad jūs pagal įstatymą reikalavote medžiotoją įsileisti į savo trobelę. Kodėl neįėjot? Jūs pabūgot šautuvo ir grasinimų?

— Nė truputėlio, — atsakė Bilis, spragtelėjęs pirštais. — Nebūčiau vertas nė surūdijusio skatiko, jeigu jau išsigąsčiau Odinės Kojinės.

— Kiek aš supratau iš jūsų ką tik pasakytų žodžių, Netis ketino į jus šauti?

— O kaipgi. Ir jūs, skvairai, nesuabejotumėt, pamatęs į save atstatytą šautuvą, kuris niekada neprašauna pro šalį, ir primerktą tokią išmiklintą akį. Aš pagalvojau, kad čia menki juokai ir tuojau pastačiau šerį, bet Odinė Kojinė geruoju išnešė odą, ir viskas tuo pasibaigė.

— Ak, Bili,— tarė Netis, linguodamas galvą, — gerai, kad man šovė į galvą palaiminga mintis išmesti odą, antraip nebūtų apsieita be kraujo praliejimo. Neabejoju, kad tai būtų tavo kraujas, o man būtų tekę graudžiai tavęs raudoti visą nebeilgą savo amželį.

— Na, na, Odine Kojine, — tarė Bilis draugiškai

žvelgdamas į teisiamąjį, tartum užmiršęs, kad jie stovi prieš teisėjus, — kai jau pradėjai apie tai, gal tu...

— Tęskite apklausą, ponas prokurore.

Aiškiai nepatenkintas prokuroras klausėsi šio draugiško pokalbio tarp liudytojo ir kaltinamojo ir pareiškė teismui, kad klausimų daugiau nebeturįs.

— Vadinasi, medžiotojas jūsų neišgąsdino, misteri Kerbi? — paklausė gynėjas.

— Manęs! Ne! — atsakė Kerbis ir patenkintas nužvelgė savo milžinišką figūrą. — Manęs taip lengvai neišgąsdinsi.

— Atrodo, kad jūs esate drąsus žmogus. Iš kur jūs kilęs?

— Iš Vermonto valstijos. Vietos ten kalnuotos, akmeningos, bet ir miškų daugybė: vis bukynai ir klevynai.

— Man teko apie tai girdėti,— tarė misteris Lipetas taikiu tonu. — Savo krašte jūs taip pat buvote pripratęs vartoti šautuvą?

— Šaudymas užima antrą vietą šioje apygardoje. Nuo to laiko, kai Netis nušovė skrendantį balandį, aš jam pasiduodu.

Odinė Kojinė pakėlė galvą, vėl nusijuokė ir, staigiai ištiesęs raukšlėtą ranką, pasakė:

— Esi dar jaunas, Bili, ir tau neteko sutikti tokių įgudusių šaulių, kaip man. Bet štai mano ranka. Aš ant tavęs visai nepykstu.

Misteris Lipetas netrukdė šiam mėginimui susitaikinti ir sąmoningai delsė, kol teisiamasis ir liudytojas vienas kitam reiškė draugiškus jausmus, bet jų pašnekesį nutraukė teisėjas.

— Čia ne vieta šitokioms kalboms, — jis pareiškė.— Misteri Lipetai, tęskite liudytojo apklausą, o jei baigėte, suteiksiu žodį prokurorui.

Advokatas dėjosi nustebęs — kas čia blogo — ir ėmė klausinėti toliau.

— Vadinasi, judu su Nečiu taikiai susitarėt vietoje?

— Jis man atidavė elnio odą, ir aš nebenorėjau kivirčytis su senuoju medžiotoju. Mano nuomone, menkas nusikaltimas nusišauti elnią.

— Jūs gražiuoju išsiskyrėt? Ir pats neketinot skųstis teismui, o čia atėjot pagal iškvietimą?

— Ko man skųstis? Jis man atidavė odą, ir aš ant jo visai nepykau, nors skvairas Dulitlis smarkiai įsižeidė.

— Daugiau klausimų neturiu, sere, — tarė misteris Lipetas, matyt, vildamasis, kad teisėjas jį palaikys, ir atsisėdo visas nušvitęs, kaip žmogus, neabejojantis savo pasisekimu.

Dabar atsistojo misteris Vanderskolas ir kreipėsi į prisiekusius tokia kalba:

— Ponai prisiekusieji, aš būčiau nutraukęs užvedamuosius gynėjo klausimus, — užvedamaisiais klausimais aš skaitau tokius klausimus, kurie padiktuoja atsakymą, — jeigu nebūčiau įsitikinęs, kad mūsų krašto įstatymai yra stipresni už tas advokatiškas gudrybes, — turiu galvoje įstatymų leidžiamas gudrybes, — kurių ėmėsi gynėjas, norėdamas išteisinti kaltinamąjį. Ponai prisiekusieji, teisiamojo gynėjas stengėsi jus įtikinti, priešingai jūsų pačių blaiviai nuomonei, kad atstatyti šautuvą į konsteblį ar į jį pavaduojantį asmenį nėra joks nusikaltimas ir kad visuomenei, — aš turiu galvoje mūsų krašto gyventojus, — tai nesukelia pavojaus. Bet leiskite man atkreipti jūsų dėmesį į kai kurias šio pasibaisėtino įvykio smulkmenas.

Ir misteris Vanderskolas taip nušvietė Nečio nusikaltimą, kad visiškai suklaidino savo gerbiamuosius klausytojus. Savo kalbą jis užbaigė šitaip:

— O dabar, ponai prisiekusieji, kada jums jau žinoma, kuo nusikalto šis nelaimingas žmogus,— nelaimingas todėl, kad jis tamsus žmogus ir kad padarė nusikaltimą, — viską nuspręsti palieku jūsų sąžinei. Aš nė kiek neabejoju, kad, nekreipdami dėmesio į įrodinėjimą gynėjo, kuris, turėdamas galvoje jūsų nuosprendį pagal

pirmąją bylą, neabejoja savo pasisekimu ir šį sykį, jūs nubausite nusikaltėlį taip, kaip to reikalauja įstatymas.

Dabar žodis priklausė teisėjui Templui. Jo kreipimasis į prisiekusiuosius buvo glaustas ir išsamus liudytojų parodymų apibendrinimas, atskleidžiantis gynėjo gudravimus ir taip suprantamai nušviečiantis faktus, kad pagaliau visi aiškiai suprato, kas įvyko.

— Ponai prisiekusieji, — kalbėjo teisėjas,— kadangi mes gyvename beveik ant civilizuoto pasaulio ribos, todėl dvigubai svarbu palaikyti įstatymų saugotojų autoritetą. Jeigu jūs manote, kad liudytojai kalbėjo tiesą apie teisiamojo įvykdytą nusikaltimą, tai jūsų pareiga nusikaltėlį nuteisti, bet jeigu jūs tikite, kad šis prieš jus stovintis senukas neketino nieko pikto padaryti konstebliui, bet taip pasielgė veikiau iš įpročio, negu dėl piktų kėslų, jūsų pareiga jį išteisinti. Ir būkite atlaidūs.

Kaip ir pirmąjį kartą, prisiekusieji tarėsi, neišeidami iš salės. Netrukus pirmininkas atsistojo ir paskelbė:

— Kaltas.

Toks nuosprendis nieko nenustebino, kadangi liudytojų parodymai, kurių daugumos čia neįdėjome, aiškiai bylojo apie medžiotojo nusikaltimą. Atrodė, kad teisėjai iš anksto numatė, ką nuspręs prisiekusieji, tad ir jie ėmė tartis tuo pačiu metu, kas liudijo, jog nuosprendžio ilgai neteks laukti.

— Natanieli Bampai,— prabilo teisėjas ir padarė tokiais atvejais deramą pauzę.

Senasis medžiotojas, kuris vėl susimąstė ir sėdėjo atrėmęs galvą į barjerą, staiga pašoko ir greitai, kariškai sušuko:

— Esu!

Teisėjas rankos mostu paliepė nutilti ir tęsė pradėtą kalbą:

— Priimdamas nuosprendį, teismas iš vienos pusės turėjo galvoje tai, kad jūs blogai žinote įstatymus, o iš kitos — kad už tokį nusikaltimą, kaip jūsų, reikia griežtai bausti. Atsižvelgdamas į jūsų senyvą amžių, teismas

nusprendžia jums neskirti tokiais atvejais taikomos bausmės nuplakimo rimbu. Kadangi už tokį nusikaltimą įstatymas reikalauja viešos bausmės, teismas nusprendė: pasodinti į kalades valandai laiko, priteisti sumokėti šimto dolerių baudą valstybės iždui ir mėnesį kalėjimo, o baudos nesumokėjimo atveju kaltinimą pratęsti. Aš laikau savo pareiga, Natanieli Bampai. . .

— Iš kur aš gausiu tiek pinigų? — jį pertraukė pasipiktinęs Odinė Kojinė.— Iš kur aš gausiu pinigų. Už nudobtą elnią pasiimkit premiją už pumas. Kurgi senam žmogui miške paimti šitiek pinigų? Ne, ne, teisėjau, gerai pagalvokit ir nesakykit, kad norit mane uždaryti į kalėjimą — juk kiek man beliko gyventi.

— Jeigu nesutinkat su nuosprendžiu, teismas pasiruošęs jus išklausyti,— švelniai pasakė teisėjas.

— Kaip aš galiu sutikti! — sušuko Netis, įsikibęs į turėklus ir mėšlungiškai juos gniaužydamas pirštais.— Kur aš imsiu šitiek pinigų! Išleiskite mane į miškus ir kalnus, ten, kur aš pripratęs kvėpuoti tyru oru, ir nors man jau septyniasdešimt metų, tai dieną naktį medžiosiu, jeigu tiktai neišnaikinot visų žvėrių, ir ligi sezono pabaigos sudarysiu visus pinigus. Taip, taip, jūs pats matote, kad aš teisybę kalbu ir kad būtų nuodėmė į kalėjimą grūsti senį, kuris visą savo gyvenimą praleido ten, kur virš jo galvos visada būdavo dangus.

— Aš turiu vaduotis veikiančiais įstatymais. . .

— Nekalbėkit man apie įstatymus, Marmadiukai Templai,— pertraukė jį medžiotojas.— Ar galvojo apie įstatymus žvėris, sėlindamas sudraskyti jūsų dukters. Parpuolusi ant kelių, ji meldė dievą didesnės malonės už tą, kurios aš prašau, ir jis ją išklausė. Jeigu atmesite mano maldavimą, gal manote, kad jis neišgirs?

— Mano asmeniški samprotavimai neturi. . .

— Paklausykit, Marmadiukai Templai,— susirūpinęs pertraukė jį nuliūdęs senukas,— paklausykit, ką jums pasakysiu. Aš jau klajojau po šiuos kalnus, kai jūs dar buvote ne teisėjas, bet kūdikis ant savo motinos rankų.

Ir aš žinau, kad turiu teisę vaikščioti po šį kraštą ligi pat savo gyvenimo pabaigos. Jūs užmiršote tuos laikus, kai pirmą sykį atvykote prie ežero, kada čia dar nebuvo kalėjimų. Argi aš jums nedaviau savo lokenos permiegoti ir tauriojo elnio mėsos alkiui numalšinti? Taip, taip... Jūs tada negalvojot, kad nudobti elnią yra nusikaltimas. O jį nušoviau dėl jūsų, nors nebuvo už ką, nes jūs padarėt tiek blogo tiems, kurie mane mylėjo ir teikė man prieglobstį. O dabar, atsilygindamas už mano gera, norit mane pasodinti į kalėjimą. Šimtą dolerių! Kur aš juos gausiu? Ne, ne... Yra žmonių, kurie apie jus, Marmadiukai Templai, blogai šneka, bet jūs nesate toks blogas, kad uždarytumėt senį į kalėjimą ir žiūrėtumėt, kaip jis ten miršta dėl to, kad pasielgė teisingai. Na, drauguži, leisk išeiti. Aš jau seniai atpratęs nuo tokios daugybės žmonių ir noriu sugrįžti į miškus. Nebijokite, teisėjau, nebijote, sakau: kol upeliuose dar veisiasi bebrai ir kol už elnio odą moka po šilingą, jūs savo pabaudą gausite ligi paskutinio penso. Kur jūs, mano šuneliai! Eime, šuneliai! Eime! Mūsų laukia sunkus darbas, bet nieko, kaip nors susidorosim... Taip, taip, aš prižadu ir padarysiu.

Nėra reikalo ir sakyti, kad, vos tik Odinė Kojinė sujudo eiti, jį tuojau pat sulaikė konsteblis. Tačiau jis nespėjo nė žodžio pratarti, kaip kitame salės krašte pasigirdo bruzdesys, triukšmas, ir visų akys nukrypo į tą pusę.

O ten, prasigrūdęs pro minią, viena koja ant palangės, o kita ant turėklo, skiriančio prisiekusiųjų vietas nuo publikos, stovėjo mažutis žmogelis — Bendžaminas. Visi nustebę pamatė, kad jis ruošiasi sakyti kalbą. Vargais negalais jis išsitraukė iš kišenės nedidelę piniginę ir tada prabilo:

— Jeigu jūsų kilnybė sutinka išleisti tą vargšą į naują reisą tarp miško žvėrių, tai va, imkit, kad mažiau jam tektų rizikuoti. Čia trisdešimt penki ispaniški dublonai. Iš visos širdies norėčiau, kad jų vietoje būtų

angliškos ginėjos, tada senukui užtektų sumokėti visą baudą. Bet kiek yra, tiek yra; jeigu skvairas Dikensas bus toks geras ir, atskaitęs, kiek priklauso pagal šią sąskaitą, išims tuos pinigus iš kapšelio, tai likusius tegu teisėjas laiko iki tol, kol Odinė Kojinė sučiups tą savo bebrą, o jei kokios, tegu pasiima visai, ir nereiks nė ačiū pasakyti.

Baigęs savo kalbą, Bendžaminas ištiesė abi rankas: vienoje buvo medinė lazdelė su įpiovomis, žyminčiomis skolą „Narsiojo dragūno" smuklei, o antroje — piniginė su pinigais.

Visus apstulbino toks Bendžamino pasielgimas, ir salėje įsiviešpatavo gili tyla, kurią nutraukė šerifas, stuktelėdamas kardu į stalą ir šaukdamas:

— Nutilk!

— Metas visa tai užbaigti,— tarė teisėjas, stengdamasis nugalėti savo jaudinimąsi.— Konstebli, veskit nuteistąjį prie gėdos stulpo. Ponas sekretoriau, kokia sekanti byla?

Atrodė, kad Netis susitaikė su likimu, nes jis nuleido galvą ant krūtinės ir tylėdamas išėjo paskui sargybinį. Minia prasiskyrė, praleisdama pasmerktąjį, o kada jo aukšta figūra leidosi nuo priedurio, žmonės siūbtelėjo iš salės ir nuskubėjo į tą vietą, kur turėjo būti įvykdyta gėdingoji bausmė.

TRISDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS

Kas, tavo vardui pagarbą užmiršęs,
Išdrįso antkojus uždėti tau?

Šekspyras

Tais laikais, apie kuriuos čia pasakojama, Niujorko valstijoje dar buvo taikomos viešosios bausmės. Gėdos stulpo ir jo palydovo kaladžių dar nebuvo pakeitęs kalėjimas, kaip humaniškesnė bausmės priemonė. Šitos

praeities liekanos stovėjo priešais kalėjimą tartum koks įspėjantis ženklas vietiniams nusikaltėliams.

Netis atėjo prie tų kaladžių paskui konsteblius, nuolankiai nuleidęs galvą prieš jėgą, su kuria negalėjo kovoti. Jį supo smalsi minia žmonių. Konsteblis atvožė kaladės viršų ir pirštu parodė skyles, į kurias senukas turėjo įkišti kojas. Ramiai ir nesipriešindamas Odinė Kojinė atsisėdo ant žemės ir, netaręs nė žodžio, sukišo kojas į nurodytas skyles. Jis tiktai apsidairė, lyg ieškodamas žmonių veiduose užuojautos, kurios trokšta kiekvienas kenčiantis. Nors niekas atvirai ir nereiškė gailesčio, tačiau nedžiūgavo ir neburnojo. Minia, jeigu taip galima pavadinti čia susispietusius žmones, tylėdama stebėjo šią sceną.

Konsteblis jau ruošėsi nuleisti kaladės viršų, bet tuo metu Bendžaminas, prisigrūdęs prie suimtojo, tartum ieškodamas dingsties susikivirčyti, priekabingai tarė:

— Pasakykite, ponas konstebli, kuriam galui kišti žmogų į šituos pagalius: nei jie trukdo maukti grogą, nei nugarai kenkia. Kam šitai daryti?

— Toks jau teismo nuosprendis, misteri Pengilemai, o teismas, reikia manyti, apie įstatymus išmano.

— Žinau, žinau, kad pagal įstatymą. Bet sakyk, kokia nauda iš to? Palaikei kulnus įkišęs, kol išbėga smėlis iš laikrodžio, ir viskas.

— Pagal tave, Benai Pompa,— tarė Netis, įsmeigdamas graudų žvilgsnį į ekonomą,— nieko blogo nėra išstatyti pajuokai septyniasdešimties metų žmogų kaip kokį prijaukintą lokį, kad galėtų į jį paspoksoti visas miestelis. Sakai, kad galima sodinti į kalades seną kareivį, kuriam teko kovoti per 1756 metų karą ir susidurti su priešu septyniasdešimt šešis sykius, kad paskui visi vaikigaliai galėtų jį pirštais badyti ir juoktis: „Aš pažįstu šitą senį, visa apygarda jį matė kaladėse.“ Sakai, kad nieko blogo nuplėšti šlovę doram žmogui, prilyginant jį miško žvėriui.

Bendžaminas svaidė į minią piktus žvilgsnius, ir jei-

gu tik būtų pamatęs kieno nors įžūlų veidą, tučtuojau būtų šokęs muštis. Bet visi žiūrėjo rimtai, o kai kurie net su užuojauta, ir Bendžaminas pamažu atsisėdo ant žemės šalia medžiotojo ir įstatė savo kojas į dvi laisvas skyles kaladėse, sakydamas:

— Dabar nuleisk lentą, ponas konstebli, nuleisk, aš tau sakiau! Jeigu čia yra tokių, kurie nori pasigrožėti prijaukintu lokiu, tegu sau žiūri, po velniais. Čia du lokiai, tačiau vienas iš jų moka ne tik riaumoti, bet ir kandžiotis.

— Bet aš, misteri Pompa, negavau įsakymo sodinti jus į kalades,— pasipriešino konsteblis.— Kelkitės nuo žemės ir netrukdykite man dirbti.

— Koks dar kitas įsakymas tau reikalingas, jei aš pats tau įsakau? Juk aš turiu teisę kaip tinkamas elgtis su savo kojomis. Negaišk, ar girdi? Tegu tik pabando kas nusiviepti!

— Baisus čia daiktas pasodinti į kalades žmogų, kada jis pats prašosi,— tarė nusijuokdamas konsteblis ir prispaudė antvožu abiejų belaisvių kojas.

Gerai, kad konsteblis nedelsdamas įvykdė Bendžamino reikalavimą, nes vos tik jis sukišo kojas į kalades, visi pratrūko juoktis, tiktai vienas kitas manė, kad reikia susivaldyti. Ekonomas įnirtingai šoko, stengdamasis atgauti laisvę, matyt, norėdamas susikibti su tais, kurie arčiau jo stovėjo, tačiau raktas jau buvo pasuktas, ir visos jo pastangos liko bergždžios.

— Paklausyk, ponas konstebli,— ėmė prašyti Bendžaminas,— nors valandėlei nuimk tą medį, aš tiktai noriu išmesti lagą, supranti? Parodysiu tiems, kas sumanė iš manęs šaipytis.

— Nieko nebus, jūs pats savo noru sukišot kojas į kalades, todėl dabar teks laukti, kol baigsis nuteistajam paskirtas laikas,— atsakė konsteblis.

Matydamas, kad jo grasinimai ir priešinimasis nieko nepadeda, jis nusprendė verčiau pasekti nuolankiu senuku ir nedelsdamas klastelėjo šalia Nečio; dabar jis

nebepyko, tik biaurėjosi, ir šiurkštūs jo bruožai reiškė panieką. Kada įaudrinti ekonomo jausmai šiek tiek aprimo, jis pasuko galvą į savo draugą ir su tokia užuojauta, kuri būtų galėjusi pateisinti net didesnį įtūžį, ėmė jį raminti:

— Tiesą sakant, Bampai, nedidelė čia bėda,— kalbėjo ekonomas.— „Boadicėjos" laive pažinojau gerų vyrukų, kurie ne kartą sėdėjo kaladėse už visokius niekus, net už tai, kai užmiršę, jog pinigus jau pragėrė, būdavo, per klaidą išmauks po ranka pasitaikiusią porciją grogo. O čia sau sėdi lyg laive su išmestais inkarais, laukdamas potvynio ar vėjo pasikeitimo. Dugnas čia minkštas, ir kojoms vietos užtenka. Pažinojau ne vieną, kuris surifuodavo bures ir kuo ramiausiai dreifuodavo.

Medžiotoją, matyt, paveikė Bendžamino užuojauta, nors ir nesuprato jo gražbylystės. Pakeldamas savo nuolankų veidą, jis stengėsi nusišypsoti ir pasakė:

— Taigi.

— Mano nuomone, tai menkniekis, tiktai nedidelis škvalas, kuris greit nurims,— tęsė Bendžaminas.— Kai tavo kilis toks ilgas, jis nieko nereiškia. O štai mano žemutiniai španhautai trumpoki, ir man taip patempė kojas, kad tik laikykis. Bet man, misteri Bampai, nusispiauti, jei laivas kiek ir patemps lyną, tik pusę vachtos, ir skradžiai žemę teprasmengu, jeigu aš su juo neišplauksiu tų bebrų. Aš nelabai pripratęs prie rankinių šaunamų ginklų, nes visada stovėdavau prie dėžių su amunicija, mat, mano įranga žema, ir tegaliu matyti ne aukščiau pakabinamo gulto. Bet galiu nešioti sumedžiotus žvėris ir padėsiu spęsti spąstus. Jeigu tu ir prie spąstų taip įgudęs, kaip prie žeberklo, tai mūsų plaukiojimas ilgai neužtruks. Šiandien rytą sutvarkiau visus savo reikalus su skvairu Dikensu ir pranešiu jam, kad išbrauktų mane iš sąrašo, kol grįšim iš reiso.

— Tu pripratęs gyventi tarp žmonių, Beni,— liūdnai atsakė Odinė Kojinė,— todėl miške tau bus sunku, jeigu...

— Nė truputėlio,— sušuko ekonomas,— aš, misteri Bampai, ne iš tų lepūnų, kurie teplaukioja tykiame vandenyje. Kai jau surandu draugą, tai jo nepalieku ir nelaimėje. Man regis, kad niekur nerasi geresnio žmogaus už skvairą Dikensą, jis man toks mielas, kaip ir jamaikiško romo statinaitė, kuri stovi pas misis Holister.— Kiek patylėjęs ekonomas pasuko savo naivią fizionomiją į medžiotoją, šelmiškai jam mirktelėjo, paskui nusišiepė ir, žybtelėjęs baltais dantimis, negarsiai pridūrė: — Aš tau pasakysiu, Odine Kojine, kad šitas romas daug geresnis ir stipresnis už olandiškąjį, kurio galima gauti Garnsėjuje. Bet mes tuojau pat pasiųsime ką nors pas misis Holister, tegu moteriškė įduos bonkutę, nes mane taip suspaudė tie medžiai, kad reikia bent kiek palengvinti viršutinį korpusą.

Netis atsiduso ir pasižiūrėjo į žmones — minia ėmė retėti, kiekvienas ėjo savais reikalais. Jis susimąstęs pažvelgė į Bendžaminą, bet nieko neatsakė. Didelis sielvartas užgožė visus kitus senuko jausmus ir nuliūdino jo raukšlėtą, veidą, kuris virptelėdavo, galvoje šmėstelėjus kokiai nors naujai minčiai.

Ekonomas nusprendė, kad Nečio tylėjimas reiškia pagal senovišką patarlę susitaikymą; tuo metu iš minios išniro Hairemas Dulitlis su Džotemu ir prisiartino prie kaladžių. Magistratas praėjo pro Bendžaminą ir atsistojo gana atokiai priešais Odinę Kojinę. Nuo skvarbaus Nečio žvilgsnio jis visas tartum susigūžė, apimtas ligi šiol nepatirto sumišimo jausmo. Kiek susitvardęs, jis pažvelgė į dangų, paskui į apsiūkusius kalnus ir neryžtingai, bet tokiu tonu, lyg kalbėdamas su artimu bičiuliu, prabilo:

— Pastaruoju metu retai telyja; matyt, šiemet bus didelė sausra.

Bendžaminas tuo metu rišo savo piniginę su doleriais ir nematė, kaip priėjo magistratas, o Netis, nieko neatsakęs, nusuko į šalį savo veidą, kurio kiekvienas raumenėlis virpėte virpėjo nuo pasibiaurėjimo. Toks ne-

slepiamas pasipiktinimas Hairemą veikiau padrąsino, negu suglumino, ir, kiek patylėjęs, jis kalbėjo toliau:

— Debesys tokie, lyg juose nebūtų nė lašelio vandens, ir žemė baisiai perdžiūvusi. Jeigu greitai nepalis, tai aš manau, kad derlius bus prastas.

Šią pranašišką nuomonę misteris Dulitlis išreiškė jo tipo žmonėms būdingu tonu: su jėzuitišku šaltumu, abejingai ir egoistiškai, tartum sakydamas: „Aš pasielgiau pagal įstatymą." Jis šitai kalbėjo žmogui, kurį taip baisiai nuskriaudė. Tai jau viršijo visas senojo medžiotojo pastangas susitvardyti, ir iš jo lūpų išsiveržė rūstūs pasipiktinimo žodžiai:

— Kaip gali kristi lietus iš dangaus, kada jūs virkdote senius, ligonius ir vargšus? — jis sušuko.— Eik iš čia, eik sau šalin! Tu atrodai sutvertas pagal dievo pavidalą, bet velnias tavyje gyvena. Eik iš čia, aš tau sakau! Ir taip man širdį skausmas varsto, o tave pamačius, dar niūresnės mintys apninka.

Bendžaminas liovėsi skaičiavęs pinigus ir pakėlė galvą kaip tik tuo metu, kai Hairemas, medžiotojo plūstamas, per nelaimę užsimiršo ir priėjo arčiau; ekonomas sugriebė Hairemą už kojos tvirta ranka lyg kokiais spaustuvais ir parbloškė žemėn, šiam nespėjus net atsitokėti bei pasipriešinti, nors jėgos ir jis turėjo pakankamai. Bendžamino galva, pečiai ir rankos buvo stambūs ir proporcingi, tik liemuo ir kojos geriau tiko smulkesnio sudėjimo žmogui. Šiuo atveju jis labai apdairiai pavartojo savo fizinę jėgą, o kadangi priešininką jis nutvėrė netikėtai, kova beregint pasibaigė, ir Bendžaminas ryžtingai pasodino magistratą priešais save panašia poza į savąją.

— Jūs, misteri Dulitli, esat didelis niekšas, štai ką aš pasakysiu, — sugriaudė ekonomas, — taip, taip, didžiausias niekšas, sere! Gražiai suokiate skvairui Dikensui į akis, o už akių su visomis miestelio kūmutėmis jį plakate liežuviais. Argi krikščionis gali būti toks nenaudėlis, kad, pasodinęs į kalades dorą sąžiningą žmo-

gų, iškeltų visas bures ir lėktų ant to vargšelio, kada šis stovi išmetęs inkarą! Tačiau, misteri Dulitli, aš jau seniai ant jūsų galandu dantį, o dabar atėjo laikas atsiskaityti, aišku? Na tu, sausumos žiurke, laikykis ir ginkis, pažiūrėsim, kuris kurį įveiks!

— Džotemai! — suspigo nusigandęs magistratas, — Džotemai, pašauk konsteblius! Misteri Pengilemai, įstatymo vardu aš reikalauju liautis... reikalauju baigti šį vaidą!

— Anksčiau mudviem neteko vaidytis, bet tarp mūsų draugystės nebuvo! — sušuko ekonomas, nedviprasmiškai rodydamas ketinimą imtis veiksmų. — O dabar saugokis! Na, ginkis! Ar žinai, kuo kvepia šitas kūjis?

— Tik pamėgink! — sucipo Hairemas dusdamas, nes Bendžaminas jį laikė stipriai suspaudęs už gerklės. — Tik pamėgink prieš mane pakelti ranką!

— Jeigu tu sakai, kad aš jau pakėliau ranką, tai, ją nuleidęs, tave sukiužinsiu kaip kiaušinį, — sugriaudė ekonomas.

Mums tenka nemaloni pareiga pranešti, kad Bendžaminas dabar visai įdūko ir atsivėdėjęs tvojo kūju į priekalą, atseit, į Hairemo veidą, o aikštėje akimirksniu pakilo sąmyšis. Aplink juos susispietė minia, kai kas nuskubėjo į teismo salę kelti aliarmo, vienas kitas iš pačių jauniausių lenktyniaudamas pasileido pas magistrato žmoną, kiekvienas norėdamas būti tuo laimingiausiuoju ir pirmas pranešti apie nelaimę, ištikusią jos vyrą.

Uoliai ir su dideliu įgudimu Bendžaminas kūlė Dulitlį: viena ranka parblokšdavo jį, o kita pakeldavo, — mat, ėmęs mušti gulintį priešą, jis būtų nustojęs save gerbti. Nors ir mušdamas „pagal taisykles", jis vis vien spėjo sutalžyti Hairemui veidą, kol į susirėmimo vietą pro minią prasibrovė Ričardas. Vėliau šerifas pasakojo, kad šis visuomeninės ramybės sudrumstimas sujaudino jį, kaip apygardos tvarkos prižiūrėtoją, bet skaudžiausia jam buvo, kad taip vaidijosi abu jo numylėtiniai. Hairemas jam buvo reikalingas tuštybei patenkinti, o Bend-

žaminą, nors ir labai keista, jis tikrai mylėjo. Tą prisirišimą išdavė patys pirmieji jo žodžiai:

— Skvairai Dulitli, skvairai Dulitli, man gėda, kad jūsų būdo ir padėties žmogus galėjo taip užsimiršti ir griauti visuomeninę tvarką, įžeisti teismą ir taip primušti vargšą Bendžaminą!

Išgirdęs misterio Džonso balsą, ekonomas liovėsi mušęsis, o Hairemas pasuko į tarpininką savo sudaužytą veidą. Pamatęs šerifą, jis įsidrąsino ir vėl atgavo žadą.

— Aš tave atiduosiu teismui už tokią sauvalią, — suriko Hairemas, dusdamas iš pykčio,— būtinai atiduosiu teismui! Misteri šerifai, liepkite suimti šitą žmogų, aš reikalauju jį suimti!

Tuo metu Ričardas jau spėjo suvokti, kas čia įvyko, ir, pasisukęs į ekonomą, ėmė priekaištauti:

— Bendžaminai, kaipgi tu patekai į kalades? Aš visuomet galvojau, kad tu švelnus ir klusnus kaip ėriukas. Už klusnumą tave labiausiai ir gerbiau. Bendžaminai, Bendžaminai, tu užtraukei nešlovę ne tik sau, bet ir savo bičiuliams šitokiu begėdišku pasielgimu. Dieve mano, dieve mano! Jis jums, misteri Dulitli, vieną veido pusę visiškai sudaužė.

Tuo metu Hairemas, spėjęs pašokti ant kojų ir atsitraukti nuo ekonomo, prapliupo visa gerkle šaukti, reikalaudamas bausmės įžeidėjui. Nusikaltimas buvo pernelyg akivaizdus, todėl nebuvo galima į tai nekreipti dėmesio, ir šerifas, prisimindamas bešališką savo pusbrolio elgesį, teisiant Odinę Kojinę, priėjo skausmingos išvados, kad jis turi ekonomą uždaryti į kalėjimą.

Pasibaigus Nečio bausmės laikui, Bendžaminui paaiškėjo, kad jie abudu bus pasodinti į kalėjimą ir mažų mažiausiai šią naktį juodviem teks praleisti vienoje kameroje, todėl jis per daug nesipriešino ir nesiprašė paleidžiamas už užstatą, tačiau, kai šerifo vadovaujami konstebliai vedė juodu į kalėjimą, jis pradėjo priekaištauti:

— Nesiginčysiu dėl to, skvairai Dikensai, kad man šiąnakt teks pernakvoti už grotų su misteriu Bampu, nes aš jį laikau doru žmogum ir geru žveju bei medžiotoju. Bet kodėl neduoti premijos žmogui, kuris prikūlė dailidę? Su manim pasielgta nekrikščioniškai. Jeigu mūsų apygardoje ir yra kraugerys, tai ne kas kitas, o Dulitlis. Magistratą gerai pažįstu, o jeigu jo galvoje ne trūnėsiai, tai manau, kad ir jis suprato, koks aš žmogus. Ir ką aš čia, skvairai, padariau blogo, kad jūs taip įširdote? Juk viskas įvyko taip, kaip ir kiekviename mūšyje — bortas prie borto, tik tas skirtumas, kad mudu buvome nuleidę inkarus, kai jis įpuolė į mūsų tarpą, ir gerai gavo į skudurus, kol spėjo pasitraukti.

Ričardas suprato, kad neverta atsakyti į šią kalbą, o kai belaisviai buvo sėkmingai uždaryti į kalėjimo kamerą, liepęs užstumti sklendes ir užrakinti duris, jis pasišalino.

Visą likusią dienos dalį Bendžaminas be paliovos draugiškai kalbėjosi su įvairiais žmonėmis, susirinkusiais kitapus geležinių pinučių, o jo draugas, apsiavęs mokasinais, skubriais ir neramiais žingsniais matavo siaurą kamerą. Medžiotojas buvo liūdnas ir vaikščiojo nuleidęs galvą ant krūtinės, o kai jis retkarčiais pakeldavo akis ir pažvelgdavo į dykūnus, stoviniuojančius prie langelio, jo veidas akimirką nušvisdavo lyg vaiko — senukai dažnai taip užsimiršta,— bet tuoj jį vėl aptemdydavo nerimas.

Pavakare prie kalėjimo langelio atėjo Edvardsas ir rimtai kalbėjosi su savo bičiuliu; tikriausiai jis atnešė senukui kokią nors paguodžiančią žinią, nes, nuėjus jaunuoliui, šis krito guolin ir užmigo giliu miegu. Smalsautojams greitai nusibodo kalbėtis su ekonomu, kuris be perstojo grukšnojo grogą su savo draugais ir bičiuliais, ir aštuntą valandą, kai Netis jau gulėjo, Bilis Kerbis pats paskutinis atsitraukė nuo kalėjimo ir nuėjo į Templtono kavinę; tada atsikėlęs Netis antklode uždengė langą, ir abu kaliniai nuėjo miegoti.

TRISDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS

Nuo priešų stengdamies pabėgti,
Jie savo žirgus ėmė pliekti.
Kol nepaspruko nuo pavojų,
Neatsigrįžo, nesustojo.

Semiuelis Batleris

Kai vakaro šešėliai ėmė gaubti žemę, prisiekusieji, liudytojai ir kiti teismo dalyviai ėmė skirstytis, o apie devintą valandą miestelis nuščiuvo, ir jo gatvės beveik ištuštėjo. Kaip tik tą valandą teisėjas Templas su dukterim, lydimi kiek atsilikusios Luizos Grant, pamažu ėjo alėja šviesiame jaunų topolių šešėlyje ir šitaip kalbėjosi:

— Niekas geriau už tave, dukrele, nepaguos jo kenčiančios sielos,— dėstė Marmadiukas,— tačiau užsiminti apie jo nusikaltimą pavojinga, nes įstatymus reikia gerbti.

— Na, žinote, sere,— karščiavosi Elizabeta,— negalima laikyti tobulais tokių įstatymų, pagal kuriuos nepaprastai griežtai nubaudžiamas šitoks žmogus, kaip Odinė Kojinė už visai dovanotiną nusikaltimą.

— Elizabeta, tu kalbi tai, ko visai nesupranti,— įrodinėjo tėvas.— Visuomenė negali egzistuoti be naudingų suvaržymų. O tų suvaržymų nebūtų galima įgyvendinti, nerodant pasitikėjimo bei pagarbos tiems, kurie juos vykdo. Ir būtų labai nemalonu, jeigu žmonės imtų kalbėti, kad teisėjas nuolaidžiauja nuteistam nusikaltėliui už tai, kad jis išgelbėjo jo dukters gyvybę.

— Aš suprantu... suprantu, brangusis tėve, tavo padėties keblumą,— atsakė duktė,— tačiau dėl vargšo Nečio įstatymų prižiūrėtojas turi būti kartu ir žmogus.

— Tu moteriškai samprotauji, dukrele: Netis nuteistas ne už Hairemo Dulitlio įžeidimą, bet už grasinimą ginklu oficialiam asmeniui, jam atliekant tarnybines...

— Koks čia skirtumas: už viena ar už kita, — pertraukė jį duktė su įsitikinimu, labiau padiktuotu jausmų, negu logikos.— Aš tikiu, kad Netis nekaltas, ir manau, jog klysta visi tie, kurie jį smerkia.

— Tame skaičiuje ir jo teisėjas, tavo tėvas, Elizabeta?

— Ne, ne, nekalbėk taip. Sakyk, ką man reikės daryti, ir aš tuojau einu.

Teisėjas, valandėlę patylėjęs, meiliai nusišypsojo dukteriai, paskui švelniai padėjo jai ant peties ranką ir atsakė:

— Tu teisingai galvoji, Bese, visai teisingai, tačiau per daug paklūsti širdies balsui. Taigi klausyk: šioje piniginėje yra du šimtai dolerių. Eik į kalėjimą,— nebijok, tavęs ten niekas nenuskriaus,— ir atiduok šį raštelį kalėjimo prižiūrėtojui, o kai pamatysi Bampą, pasikalbėk su vargšu senuku. Gali duoti valią savo karštiems jausmams, tiktai neužmiršk, Elizabeta, kad civilizuotą bendruomenę nuo laukinės teskiria vien įstatymai, ir dar prisimink, kad Netis padarė nusikaltimą, o jo teisėjas buvo tavo tėvas.

Mis Templ nieko neatsakė, tiktai prispaudė prie krūtinės ranką su pinigine ir, paėmusi draugę už parankės, išsuko iš alėjos į didžiąją miestelio gatvę.

Jos tylėdamos ėjo palei išsirikiavusius namus, gobiamos sutemų, ir negirdėjo jokio kito garso, išskyrus jaučių tapsėjimą ir ta pačia linkme traukiamo vežimo dardesį. Prieblandoje šalia galvijų abejingai kiūtino varovas, pavargęs po sunkių dienos darbų. Prie posūkio, kur stovėjo kalėjimas, jaučiai valandėlę užtvėrė merginoms kelią; pasukęs jaučius galvomis į kalėjimo pastatą, varovas, atsilygindamas už nuolankų darbą, padavė jiems po šieno kuokštelį, kabojusį po kaklais. Šis reginys buvo toks įprastas, kad Elizabeta nebūtų antrąsyk nė pažvelgus, jei nebūtų išgirdus vežėją sakant:

— Būk geras, Kerši, na, na.

Toks kreipimasis į jaučius nebuvo įprastas šio kraš-

to gyventojams, bet mis Templ sujaudino ne tai, o paties varovo balsas. Pasukusi už kampo, mergina turėjo susitikti su šiuo žmogum, ir pamatė, kad tai Oliveris Edvardsas, apsivilkęs šiurkščiais vežėjo drabužiais. Tą pačią akimirką jų žvilgsniai susitiko, ir nei tamsa, nei platus Elizabetos apsiaustas nesukliudė jaunuoliui jos atpažinti.

— Mis Templ!

— Misteri Edvardsai! — juodu šūktelėjo vienu kartu, tačiau jų balsai suskambo vos girdimai, nes jaunuolius, matyt, buvo apėmęs panašus jausmas.

— Nė galvoti nepagalvojau, kad čia jūs,— tarė nustebęs Edvardsas, kai įsitikino, kad prieš jį tikrai Elizabeta.— Kur jūs čia einat pro kalėjimą? Ak taip, tikriausiai į pastoriaus namus. Atleiskite, mis Grant, kad jūsų iš sykio nepažinau.

Luiza tyliai tyliai atsiduso, teišgirdo tik Elizabeta, kuri skubiai atsakė:

— Mes einame ne pro kalėjimą, misteri Edvardsai, bet į kalėjimą. Parodysime Odinei Kojinei, kad nepamiršome jo paslaugos. Mes norime būti teisingos ir nenorime likti nedėkingos. Aš manau, kad jūs taip pat atėjote jo aplankyti. Būčiau labai dėkinga, jeigu leistumėte mums pirmoms įeiti; ten išbūsim ne daugiau kaip dešimt minučių. Labanakt, sere. Aš... aš... labai apgailestauju, misteri Edvardsai, kad jums teko imtis tokio darbo, ir aš įsitikinusi, kad mano tėvas...

— Mielai palauksiu, mis Templ,— šaltai ją pertraukė jaunuolis.— Ar galiu paprašyti, kad niekam nesakytumėt mane čia mačiusi?

— Žinoma, galite,— atsakė Elizabeta, linktelėdama galva į jo atsisveikinimą ir stumtelėdama priekin kažko delsiančią Luizą.

Einant į kalėjimo prižiūrėtojo kambarį, mis Grant dar spėjo sušnibždėti:

— Gal mums pasiūlyti dalį tų pinigų Oliveriui. Juk pakanka pusės sumos sumokėti Bampo baudą. Jis taip

nepripratęs prie skurdo. Aš neabejoju, kad mano tėvas mielai atiduotų dalį savo kuklių pajamų, kad tik Oliveris galėtų užimti aukštesnę padėtį.

Elizabeta šyptelėjo, bet kartu jai ir pagailo draugės. Tačiau ji nieko neatsakė, o pasirodęs prižiūrėtojas sugrąžino jų mintis prie apsilankymo tikslo.

Turint galvoje Elizabetos ir Luizos išgelbėjimą bei laisvus šio krašto papročius, merginų domėjimasis Bampo likimu ir jų prašymas leisti aplankyti kalinį nė kiek nenustebino kalėjimo prižiūrėtojo. Be to, jos turėjo teisėjo Templo raštelį, ir prižiūrėtojas nebūtų galėjęs paprieštarauti, net ir norėdamas, todėl beregint jis nuvedė lankytojas į kamerą, kur buvo uždaryti Bampas ir Bendžaminas. Vos tik jis įkišo raktą į spynos skylutę, tučtuojau pasigirdo gergždžiantis Bendžamino balsas.

— Ei, kas ten?

— Svečiai, kuriuos pamatę, nudžiugsit,— atsakė kalėjimo prižiūrėtojas.— Ką jūs padarėt su spyna, kad neatsirakina?

— Neskubėk, neskubėk, bičiuli,— vėl šūktelėjo ekonomas,— matot, aš įkaliau šalimais vinį, taip sakant, padariau stoporą, kad negalėtų atsirakinti, jei čia atsivilktų tas misteris Dulitlis, ir neįveltų manęs į peštynes. Manau, kad man greitai prasidės didysis pasninkas, nes išlups iš manęs visus pinigėlius už tai, kad pamokiau tą sausumos žiurkę. Sukit laivą į vėją ir truputį padreifuokit, aš tučtuojau nuvalysiu kelią.

Plaktuko kaukšėjimas paliudijo, kad ekonomas nejuokauja, spyna netrukus pasidavė, ir durys atsidarė.

Bendžaminas, numanydamas, kad jam vis vien teks skirtis su ispaniškais dublonais, visą popietę ir vakarą nuolat siuntinėjo žmones į „Narsiojo dragūno" smuklę pamėgto romo, ir dabar jam jau buvo „jūra iki kelių", jūreiviškai kalbant. Alkoholis nepajėgė visai pargriauti to seno jūrų vilko, kuris, jo žodžiais tariant, „buvo pakankamai gerai įrengtas ir galėjo nešti bures visokiu oru", bet dabar jį, pagal vaizdingą jo paties pasakymą,

jau „supo". Pamatęs, kas per svečiai atėjo į kamerą, ekonomas nuspūdino į kampą ir, nekreipdamas dėmesio į jaunąją savo ponią, kuo ramiausiai atsisėdo ant gulto ir atsišliejo į sieną.

— Jeigu jūs man gadinsit spynas, misteri Pompa,— tarė kalėjimo prižiūrėtojas,— tai jūsų kojas įstatysiu, kaip pats sakot, į „stoporą" ir pririšiu prie gulto.

— O kam, misteri prižiūrėtojau? — sulemeno Bendžaminas.— Aš šiandien ir taip visą valandą per škvalą išbuvau su inkarais prie kojų ir daugiau nebenoriu. Kas čia blogo, kad aš pasekiau jūsų pavyzdžiu. Nekabinkit spynų iš lauko pusės, tai nerasit velkių ir iš vidaus, duodu žodį.

— Devyniomis mes užrakinam kalėjimą nakčiai,— prižiūrėtojas įspėjo merginas,— o dabar keturiasdešimt dvi minutės po aštuonių.

Jis pastatė žvakigalį ant grubaus darbo pušinio stalelio ir išėjo.

— Odine Kojine, mano gerasis bičiuli, Odine Kojine,— prabilo Elizabeta, vos tik brakštelėjo užrakinama spyna,— aš atėjau jums padėkoti. Jeigu jūs tuomet, dorasis seneli, būtumėt leidęs padaryti kratą, viso šito nebūtų atsitikę. Pabauda už elnią vieni niekai, ir viskas...

— Kad būčiau leidęs padaryti kratą! — pertraukė ją Netis, pakeldamas veidą; jis visą laiką sėdėjo kampe, ant kelių nuleidęs galvą, neatsikėlė ir dabar.— Negi tu, dukrele, galvoji, kad aš galėjau įsileisti savo trobelėn tokį niekšą? Tada nebūčiau atidaręs durų, net matydamas jūsų mielą veidelį. O dabar tegul sau naršo po anglis ir pelenus; jie atras tik tai, kas randama kalnuose kiekvienoje potašo duobėje.

Senukas vėl nuleido galvą ant rankos ir paskendo liūdnose mintyse.

— Galima pastatyti naują trobelę, ir dar geresnę, negu buvo,— guodė jį mis Templ; — aš pati tuo pasirūpinsiu, kai tik baigsis jūsų kalinimo laikas.

— Argi galima prikelti žmogų iš numirusių? — prabilo Netis liūdnu balsu.— Argi galima, nuėjus ten, kur palaidoti mūsų tėvai, motinos, vaikai, surinkti jų palaikus ir vėl padaryti vyrus ir moteris, kokie jie buvo pirma? Tu nežinai, ką reiškia žmogui daugiau kaip keturiasdešimt metų išgyventi tarp tų pačių sienų ir beveik visą gyvenimą matyti aplink save tuos pačius daiktus. Tu, dukrele, dar jauna, tačiau esi brangiausias dievo sutvėrimas. Aš turėjau vilčių dėl tavęs, maniau, kad viskas gerai susiklostys, bet dabar jau vis tiek, daugiau apie tai nebegalvosiu.

Matyt, mis Templ geriau už kitus suprato senuko žodžių prasmę, nes nusisuko, slėpdama veidą, o Luiza ir toliau sau stovėjo, gailiai žiūrėdama į medžiotoją. Tačiau ir Elizos susijaudinimas greit praėjo, ir ji vėl atsigręžė.

— Surasime naujai trobelei kitus sienojus, ir dar geresnius, mano mielasis išgelbėtojau. Jūsų kalinimo laikas greitai baigsis, ir aš pasirūpinsiu, kad ligi to laiko būtų pastatyta trobelė, kur jūs galėsite taikiai, ramiai ir viskuo aprūpintas užbaigti savo amžių.

— Ramiai ir viskuo aprūpintas... trobelę...— iš lėto pakartojo Netis.— Tavo norai kilnūs, ir aš gailiuosi, kad jiems nelemta įvykti. Tačiau ji matė, kaip aš buvau išstatytas žmonių pajuokai kaladėse...

— Velniop tas tavo kalades,— suniurnėjo Bendžaminas, viena ranka mosuodamas butelį, iš kurio vis gurkšteldavo, o kita paniekinamai mostaguodamas.— Didelio čia daikto, kad štai šita koja visą valandą jose išstyrojo kaip koks utlegaris. Sakyk, gal ji blogesnė dėl to pasidarė, a?

— Atrodo, kad jūs, misteri Pompa, užmiršote, jog mes čia esam,— įsiterpė Elizabeta.

— Užmiršau jus, mis Lizi? — paklausė ekonomas.— Tegul mane nutrenkia perkūnas, jeigu aš užmirščiau jus. Jūsų negalima užmiršti, kaip ir tos gerosios Priti-

boun. Žinai ką, senasis šauly, gal jos kaulai ir gražūs[1], bet apie odą šito nepasakysi. Ji kadaruoja lyg švarkas ant svetimų pečių, o veido oda atrodo kaip nauja burė: vietomis įtempta, o vietomis susiraukšlėjusi.

— Liaukitės, Bendžaminai, aš įsakau jums nutilti! — sustabdė jį Elizabeta.

— Klausau, mem,— atsakė ekonomas.— Tačiau negerti jūs neįsakysite.

— Nekalbėsime apie tai, kas laukia kitų,— mis Templ vėl pasisuko į medžiotoją,— bet reikia pagalvoti apie jūsų likimą, Neti. Aš pasistengsiu taip sutvarkyti, kad ligi amžiaus galo jūs gyventumėt ramiai ir viskuo aprūpintas.

— Ramiai ir viskuo aprūpintas. . .— pakartojo Odinė Kojinė.— Argi gali būti ramus gyvenimas senam žmogui, kai reikia eiti visą mylią plikais laukais, kol randi kur pasislėpti nuo kaitrių saulės spindulių. Koks čia gerumas medžiotojui šiuose miškuose, kad, pravaikščiojęs visą dieną, nepakeli elnio ir nepamatai stambesnio žvėrelio už audinę ar užklydusią lapę. Ak, ir teks pavargti, kol surinksiu pinigus baudai sumokėti. Bebrų medžioti teks patraukti į Pensilvanijos pusę, gal už kokio šimto mylių, nes čia jų nėra. Jūsų laukai ir skynimai išbaidė iš šio krašto visus protingus gyvulėlius. Dabar vietoje bebrų užtvankų, kurias jie nuo amžių stato, jūs savo malūnų užtvankomis grąžinate upių vandenį atgal, lyg žmogui būtų leista keisti dievo skirtą upėms kryptį. Beni, jeigu tu nesiliausi nuolat kyščiojęs butelį prie burnos, tai, atėjus laikui, negalėsi nė iš vietos pajudėti.

— Na, misteri Bampai,— atsiliepė ekonomas,— dėl Beno nesibaimink. Kai tik ateis sargybos laikas, pastatykit mane ant kojų, nurodykit kursą ir distanciją, ir aš leisiuos, iškėlęs bures, ne blogiau už kurį kitą iš jūsų.

[1] Pritiboun (Bendžamino iškreipta pavardė Petiboun) susideda iš dviejų angliškų žodžių: pretty (priti) — gražus: bone (boun) — kaulas.

— Jau atėjo laikas,— atsakė medžiotojas įsiklausydamas.— Girdėt, kaip jaučiai ragais zulina sieną.

— Na, šturmane, tai tark žodį, ir keliam inkarą,— tarė Bendžaminas.

— Tu mūsų neišduosi, dukrele? — paklausė Netis, patikliai žiūrėdamas į Elizabetos veidą.— Juk tu neišduosi senuko, kuris ilgisi tyro oro? Aš nedarau nieko bloga. Jeigu jau įstatymas liepia sumokėti šimtą dolerių, tai pamedžiosiu ligi rudens ir sumokėsiu viską ligi paskutinio cento. O šitas geras žmogus man padės.

— Tu tiktai gaudyk tuos savo bebrus,— tarė Bendžaminas, skėstelėdamas rankomis,— ir jeigu jiems pavyks nuo mūsų pasprukti, tai gali mane išplūsti biauriausiais žodžiais.

— Ką visa tai reiškia? — nustebo Elizabeta.— Juk jūs čia turite išbūti trisdešimt dienų. Štai šioje piniginėje yra pinigai baudai sumokėti. Paimkit juos, rytoj rytą įmokėkit ir kaip nors pakentėkit tą mėnesį. Aš su savo drauge jus dažnai lankysiu, pačios savo rankomis pasiūsime jums drabužius. Tikrai jums čia nebus bloga.

— Negi tai tiesa, vaikeliai? — tarė Netis ir, perėjęs per kamerą, meiliai paėmė Elizabetą už rankos.— Negi jūs iš tikrųjų ruošiatės taip rūpintis senuku, ir tik už tai, kad jis be jokio vargo nušovė laukinę katę? Matau, kad tu neužmiršai paslaugos, tačiau nemanau, kad tai būtų įaugę į jūsų kraują. Tavo maži piršteliai nesusidoros su elnio oda, ir vargu ar tau kada teko siūti sausgyslėmis vietoje siūlų. Tačiau jeigu kas norės, galės išgirsti ir sužinoti viską, ir tegul jis, kaip ir aš, sužino ir pamato, kad yra žmonių, kurie moka prisiminti gera.

— Jam nieko nepasakokit! — karštai sušuko Elizabeta.— Jeigu mylite mane, jeigu gerbiate mano jausmus, jam nieko nepasakokit. Aš noriu kalbėti vien apie jus, ir viskas, ką aš darau, tik dėl jūsų. Aš labai sielvartauju, Odine Kojine, kad pagal įstatymą jūs taip

ilgai turit čia būti. Bet juk pagaliau tiktai vieną trumpą mėnesį, ir tada...

— Mėnesį sakai? — šūktelėjo Netis ir nusijuokė begarsiu savo juoku.— Nei vienos dienos, nei vienos nakties, nei vienos valandos aš čia nepasiliksiu, dukrele! Teisėjas Templas gali mane nuteisti, bet mane išlaikyti reikia stipresnio kalėjimo. Sykį buvau patekęs prancūzams į nelaisvę ir jie buvo pasodinę mus, šešiasdešimt du vyrus, į vieną baraką netoli senojo Frontinako, tačiau tiems, kas pripratę prie medžių, vieni niekai padaryti skylę pušiniuose rąstuose.— Medžiotojas nutilo, atsargiai apsidairė po kamerą ir, vėl nusijuokdamas, švelniai pastūmė ekonomą iš vietos, paskui, nukabinęs antklodę, parodė sienoje skylę, matyt, neseniai padarytą mediniu plaktuku ir kaltu.— Tereikia tik stumtelėti, ir rąsto gabalas išlėks laukan, tada...

— Pirmyn! Tiktai pirmyn! — sušuko atitokęs Bendžaminas.— Pirmyn į atvirą jūrą. Tu tiktai gaudyk savo bebrus, o aš tvirtai laikysiuos už tų bebrų kepurių.

— Mane baimė ima, kad su tuo vyreliu bus daug vargo,— tarė Netis.— Jeigu greitai pastebės, kad mes ištrūkome, reikės skubiai trauktis į kalnus, o jis vargu ar galės pabėgti.

— Bėgti? — įsiterpė ekonomas. — Ne, apsigręžkime ir stokime į mūšį.

— Nutilkite! — įsakė Elizabeta.

— Klausau, mem!

— Negali būti, kad jūs mus paliktumėt, Odine Kojine,— vis įkalbinėjo mis Templ.— Aš maldaute maldauju, tiktai pagalvokit apie tai, kad jūs būsit priverstas gyventi miškuose, o juk jau senstate. Pakentėkite truputį, ir jūs iš čia išeisit atvirai ir garbingai.

— Argi čia galima sumedžioti bebrą?

— Gal ir negalima, bet aš jums atnešiau pinigų sumokėti baudai, o už mėnesio jūs būsit laisvas. Pažiūrėkit, čia auksinės monetos.

— Auksinės! Seniai bemačiau auksinę monetą,— tarė Netis su kažkokiu vaikišku smalsumu.— Per praėjusį karą pas mus jų buvo užtektinai, kaip dabar lokių miškuose. Pamenu, sykį nukovėm kareivį iš Diskau armijos, ir jo marškiniuose radome įsiūtą visą tuziną auksinių monetų. Aš savo akimis mačiau, nors ir ne pats išpioviau: anos buvo didesnės ir labiau žvilgėjo už šitas.

— Čia angliškos ginėjos, ir jos jūsų,— tarė Elizabeta.— Tai rankpinigiai, kad jūsų nepamiršim.

— Jos mano? Kodėl tu man atiduodi tokią daugybę pinigų? — paklausė Netis, įdėmiai pažvelgdamas į merginą.

— Kaip tai kodėl? Argi ne jūs išgelbėjot man gyvybę? Argi ne jūs apsaugojot mane nuo žvėries nasrų! — sušuko Elizabeta, prisidengdama akis ranka, lyg norėdama pasislėpti nuo kažkokio siaubingo reginio.

Medžiotojas paėmė pinigus ir, dėliodamas juos delne po vieną monetą, balsu kalbėjo:

— Girdėjau, kad Vyšnių slėnyje parduodamas šautuvas, kuriuo galima pataikyti ir nušauti žvėrį už penkių šimtų žingsnių. Savo gyvenime mačiau daug gerų šautuvų, bet tokio tai neteko matyti. Didelis daiktas pataikyti už penkių šimtų žingsnių! Tiek to, aš jau senas, o mano amžiui užteks ir savo šautuvo. Pasiimk, dukrele, savo auksą. Mums jau laikas. Girdėti, kaip jis kalbasi su jaučiais, ir man metas eiti. Juk tu mūsų neįskųsi, dukrele?

— Jus įskųsti? — šūktelėjo Elizabeta.— Bet paimkite pinigus, vis tiek paimkite, nors ir išeinate į kalnus.

— Ne, nereikia,— atsakė Netis, meiliai papurtydamas galvą.— Ir už dvidešimt naujų šautuvų nesutikčiau tave apiplėšti. Tačiau vieną paslaugą galėtum man padaryti, jeigu panorėtum, nes be tavęs dabar nebėra kam.

— Tik pasakykit, ko norėtumėt, ir aš būtinai padarysiu.

— Nupirk dėžutę parako, kuri kainuoja du sidabrinius dolerius. Benis Pompa pinigų turi, bet mums da-

bar negalima rodytis miestelyje. Tiktai pas prancūzą galima gauti gero parako, kuris tinka šautuvui. Sakyk, ar nupirksi, sakyk!

— Aš ne tik nupirksiu paraką, bet ir jums atnešiu, Odine Kojine, nors man ir visą dieną tektų jūsų ieškoti po mišką. Sakykite, kur ir kaip jus reikės rasti.

— Kur? — tarstelėjo Netis ir valandėlę susimąstė.— Aš tavęs, dukrele, rytoj lauksiu ant Reginių kalno, pačioje viršūnėje, kada saulė bus viršum galvos. Tiktai žiūrėk, kad parakas būtų gerai susmulkintas. Tu jį atskirsi pagal blizgesį ir kainą.

— Aš viską padarysiu,— tvirtai atsakė Elizabeta.

Dabar Netis prisėdo, įrėmė kojas į rąstą ir lengvai išstūmė jo gabalą, padarydamas angą į gatvę. Merginos išgirdo šiugždant šieną ir dabar suprato, ko Edvardsas persirengęs vežėju.

— Eime, Beni, — paragino medžiotojas, — šiandien labiau nebesutems, o už valandos patekės mėnulis.

— Palaukit! — sušuko Elizabeta.— Bus negerai, jeigu pasklis kalbos, kad jūs pabėgot, teisėjo Templo dukrai matant. Grįžkite, Odine Kojine, ir palaukite, kol mes išeisime, o paskui jau vykdykite savo planą.

Netis jau ketino kažką atsakyti, bet išgirdo atbildant kalėjimo prižiūrėtojo žingsnius, ir atsistojo. Vos tik jis spėjo pašokti ir antklode pridengti angą, šalia kurios pačiu laiku išsitiesė Bendžaminas, raktas pasisuko, ir kameros durys atsidarė.

— Na kaip, mis Templ, ar dar nežadate eiti? — paklausė mandagusis kalėjimo prižiūrėtojas.— Tokiu laiku mes užrakinam visas duris.

— Aš eisiu su jumis, sere,— atsakė Elizabeta,— labanakt, Odine Kojine.

— Tik pirk patį smulkiausią paraką, jis neš kulką toliau už paprastąjį. Aš jau senstu, ir man sunku vaikytis žvėris.

Mis Templ ranka davė ženklą, kad jis nutiltų, ir pirmoji išėjo iš kameros, o paskui ją išsekė Luiza su ka-

lėjimo prižiūrėtoju. Prižiūrėtojas apsuko raktą vieną sykį ir pareiškė, kad, išlydėjęs lankytojas, grįšiąs ir kaip reikiant užrakinsiąs kalinius. Prie durų jie atsisveikino, prižiūrėtojas nudūlino atgal į kalėjimą, o merginos su smarkiai plakančiom širdim pasuko link pastato kampo.

— Jei jau Odinė Kojinė atsisako pinigų,— sušnabždėjo Luiza,— tai juos galima atiduoti Edvardsui ir, pridėjus...

— Tyliau, — perspėjo Elizabeta. — Šienas čeža, jie jau išbėgo. Ak, juos tučtuojau pamatys.

Pasukusios už kampo, merginos pamatė Edvardsą ir Netį velkant pro angą sudribusį Bendžaminą. Jaučiai buvo atitraukti nuo šieno ir atsukti galvomis į gatvę, kad bėgliams būtų daugiau vietos.

— Sumesk šieną į vežimą, kad sargybiniai nesuprastų, kaip mes padarėme. Tik paskubėk, kad nepamatytų.

Vos tik spėjo Netis įvykdyti šį įsakymą, pro angą sienoje švystelėjo prižiūrėtojo žvakės šviesa, ir tuojau pat pasigirdo balsas, šaukiantis kalinius.

— Kas dabar daryti? — sunerimo Edvardsas.— Nebegalima gaišti nė minutės, o su tuo girtu įkliūsim.

— Kuris čia girtas, tu sausumos žiurke? — sulemeno ekonomas.

— Pabėgo! Pabėgo! — iš kameros pasigirdo penki ar šeši balsai.

— Teks jį čia palikti,— pridūrė jaunuolis.

— Tai būtų labai nedora, sūneli,— įsiterpė Netis.— Jis šiandien pats savo noru sėdo į kalades, kad man būtų lengviau kęsti gėdą, ir šiaip jis turi gerą širdį.

Tuo metu iš „Narsiojo dragūno" šūkaudami išvirto keli vyrai, kurių tarpe išsiskyrė Bilio Kerbio balsas.

— Nors dar nepatekėjo mėnulis, tačiau naktis netamsi,— garsiai kalbėjo miškakirtys.— Ei, kas eina namo? Klausykit, kalėjime kažkoks bruzdesys. Eikim pažiūrėti, kas ten dedasi.

— Jeigu čia jo nepaliksim, tai mus tikrai sugaus,— nervinosi Edvardsas.

Tuo metu prie jo priėjo Elizabeta ir greitai sušnibždėjo:

— Įkelkite jį vežiman ir pavarykite jaučius, niekam nė į galvą neateis ten pasižiūrėti.

— Tik moteris gali taip greitai susivokti,— tarė Edvardsas.

Mis Templ pasiūlymas buvo bematant įvykdytas. Jie įkėlė ekonomą į vežimą ant šieno ir pavarė jaučius, liepę jam ramiai laikytis ir šmaukščioti į rankas įspraustu botagu. Po to Edvardsas su medžiotoju nubėgo gatve ir, šmurkštelėję į tarpunamį, dingo už pastatų. Jaučiai sparčiai ėjo, o gatvėje jau skambėjo persekiotojų balsai. Merginos paspartino žingsnius, nenorėdamos susitikti su konstebliais ir minia dykinėtojų, artėjančių prie įvykio vietos. Vieni keikėsi, kiti juokėsi iš šios kalinių išdaigos. Minios klegesyje aiškiai girdėjosi Kerbio balsas: miškakirtys keikėsi ir saikstėsi, kad jis sugausiąs bėglius ir vienoje kišenėje atnešiąs Netį, o kitoje — Bendžaminą.

— Vyrai, išsiskirstykit po visą miestelį! — riktelėjo Kerbis, aplenkdamas merginas, ir taip trepsėjo kojomis, jog atrodė, kad čia eina visas tuzinas žmonių.— Išsisklaidykit į visas puses, bėkit į kalnus, nes už ketvirčio valandos jie jau bus tenai, o tada jau saugokitės ilgojo šautuvo.

Į jo šūkalojimą atsiliepė balsai iš dvidešimties gerklių, nes dabar bėglių vytis jau bėgo ne tiktai kalėjimo prižiūrėtojai, bet ir smuklių lankytojai. Vieni ėmėsi šio darbo rimtai, kitiems tai atrodė pramoga.

Pasukusi į savo vartus, Elizabeta pamatė, kaip miškakirtys sustojo prie vežimo, ir pagalvojo Bendžaminą įkliuvus. Alėjoje merginos pastebėjo du žmones atsargiai, bet greitai sėlinančius po medžių šešėliais, ir netrukus medžiotojas su Edvardsu jau stovėjo priešais jas.

— Mis Templ, galimas daiktas, kad man niekada nebeteks su jumis pasimatyti,— tarė jaunuolis.— Leiskite

padėkoti už jūsų gerumą. Jūs nežinote ir negalite žinoti, kodėl aš šitaip pasielgiau.

— Greičiau bėkite! — šūktelėjo Elizabeta. — Visas miestelis sukeltas. Negalima, kad jus pamatytų su manim, ir dar čia.

— Ne, aš turiu su jumis pasikalbėti, nors man ir grėstų pavojus įkliūti.

— Kelias prie tilto jums atkirstas. Kol pasieksit mišką, persekiotojai jau bus tenai. Nebent tiktai...

— Kas tiktai? — paklausė jaunuolis.— Jūsų patarimas jau sykį mane išgelbėjo. Aš ir dabar paklausysiu nedvejodamas.

— Gatvėje dabar ramu ir tuščia,— tarė Elizabeta, kiek patylėjusi.— Pereikit į aną pusę ir ežero pakrantėje pamatysit mano tėvo valtį. Su ja lengvai pasieksit bet kurią vietą kalnuose.

— Bet teisėjas Templas bus nepatenkintas tokiu sauvaliavimu.

— Jo duktė už tai atsakys, sere.

Jaunuolis kažką sukuždėjo taip tyliai, kad teišgirdo viena Elizabeta, ir pasuko eiti ten, kur ji buvo patarusi. Jiems atsisveikinant, Netis priėjo prie merginų ir tarė:

— Nepamirškite, vaikeliai, parako dėžutės. Žūt būt turim primedžioti bebrų, o aš ir mano šuneliai jau senstam, todėl mums reikia paties geriausio parako.

— Eime, Neti,— pasakė Edvardsas nekantraudamas.

— Einu, sūneli, einu. Jus abi telaimina dievas už jūsų gerumą senam žmogui.

Merginos palaukė, kol išnyko tamsios bėglių figūros, ir skubiai įėjo į namus.

Alėjoje vykstant šiai scenai, Kerbis prisivijo jaučius; tai buvo jo jaučiai, o Edvardsas, nepasiprašęs savininko leidimo, juos buvo pasiėmęs iš tos vietos, kur kantrieji gyvuliai vakarais visuomet laukdavo savo šeimininko, kol šis linksmindavosi smuklėje.

— Ei, ei, balandėliai, sustokit! — sušuko Kerbis.— Kaip jūs ištrūkot? Aš gi buvau jus pririšęs!

— Pirmyn! — suvapeno Bendžaminas ir šmaukštelėjo botagu, kad net kliuvo Kerbiui per pečius.

— Kas čia per velniava? — riktelėjo Bilis ir nustebęs atsigręžė, bet tamsoje negalėjo įžiūrėti veido, vos kyšančio pro vežimo kraštą.

— Kas aš? Aš vairininkas ant šito paties laivo ir, kaip matote, puikiai jį vairuoju. Laikau kursą į tiltą, o kaladės liko toli už vairagalio. Čia tai bent plaukimas, vyruti! Pirmyn!

— Padėk botagą į vietą, Beni Pompa,— įsakė miškakirtys.— O jei ne, tai čiupsiu už sprando ir apskaldysiu antausius. Kur tu susiruošei su mano jaučiais?

— Kokiais jaučiais?

— Nagi su mano vežimu ir jungu.

— Tu, Kerbi, turėtum žinoti, kad Odinė Kojinė ir aš, Benis Pompa,— tu gi pažįsti Benį! Taigi, Benis ir aš. . . ne, aš ir Benis. Velniai griebtų, jeigu aš žinau, kas čia atsitiko. Tiktai vienas iš mūsų turi plaukti bebrų kailiukų. Todėl mums ir prireikė šito vežimo, kad turėtumėm kur juos sukrauti. O žinai, Kerbi, tu visai nemoki irkluoti. Su irklu elgiesi, kaip karvė su muškieta.

Bilis suprato, koks ekonomo stovis, ir valandėlę susimąstęs žingsniavo šalia vežimo, paskui paėmė iš Bendžamino rankų botagą,— o šis virto į šieną ir beregint užmigo,— ir nuvarė jaučius gatve, paskui per tiltą į kalną prie to kirtimo, kur turėjo dirbti rytojaus dieną. Niekas jų nesulaikė, tiktai konstebliai paskubomis buvo užklausę apie bėglius.

Elizabeta ilgai stovėjo prie savo kambario lango, žiūrėdama į kalno šlaite žybčiojančius persekiotojų fakelus; ji girdėjo net jų šūkalojimą. Tačiau po kokios valandos visi grįžo pavargę ir nusivylę, miestelis vėl pasidarė toks ramus, kaip ir tuo metu, kai ji ėjo iš namų į kalėjimą.

TRISDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS

Oneidų vadas tarė: „Kaip man noris
Graudžiai verkt, kada ašai girdžiu,
Kaip giesmę priešmirtinę gieda brolis.
Bet jos nedrumsiu sielvartu didžiu."

Tomas Kempbelas

Rytojaus dieną anksti rytą Elizabeta susitiko su Luiza, kaip buvo susitarusios, ir nuėjo į mesje Lekua krautuvėlę įvykdyti duotojo Odinei Kojinei pažado. Gatvėse jau buvo prasidėjęs judėjimas, tačiau krautuvėje tokiu laiku dar buvo maža žmonių, ir merginos ten rado tiktai malonųjį šeimininką, Bilį Kerbį, kažkokią moterį ir vaikinuką — pagalbininką ar pardavėją.

Mesje Lekua su pastebimu džiugesiu skaitė laiškus, o miškakirtys tuo metu stovėjo, po dešine pažastim pasispraudęs kirvį, vieną ranką įsikišęs užantin, o kitą paslėpęs striukės kišenėje, ir su tokiu nuoširdžiu domesiu žiūrėjo į prancūzą, lyg pastarojo džiaugsmas ir jam būtų teikęs malonumo. Draugiški tarpusavio santykiai, paplitę nausėdijose, panaikindavo ribas tarp visuomenės sluoksnių, ir dažnai žmonės užmiršdavo apie proto ir išsilavinimo pranašumą. Kai merginos, nepastebėtos šeimininko, įėjo krautuvėlėn, pastarasis kalbėjo Biliui Kerbiui:

— Ak, mesje Bili, šis laiškas mane padarė pačiu laimingiausiu žmogum! Ak, ma cher France[1], aš tave vėl pamatysiu!

— Labai džiaugiuosi viskuo, kas suteikia jums laimės, mesje,— tarė Elizabeta,— tačiau tikiuosi, kad mums neteks išsiskirti visam laikui.

Galantiškasis krautuvininkas ėmė prancūziškai pasakoti Elizabetai apie savo viltis, kad jam bus galima grįžti į tėvynę. Naujas gyvenimo būdas buvo taip pakeitęs šio lankstaus žmogaus manieras, kad, pasakodamas sa-

[1] Mano brangioji Prancūzija *(pranc.)*.

vo puikiajai klientei apie laimingus pasikeitimus jo tėvynėje, jis tuo pačiu metu atsvėrė tabako miškakirčiui, kuris kaip tik tuo reikalu ir buvo atėjęs.

Kadaise pabėgęs iš tėvynės, veikiau baimės vejamas, negu dėl to, kad jo atžvilgiu būtų buvę priešiškai nusistatę Prancūzijos valdantieji sluoksniai, Lekua džiaugėsi, gavęs garantijas, jog į jo sugrįžimą Vest-Indijon nebus kreipiama dėmesio; šis prancūzas, kuris, susitaikęs su likimu, tapo kaimo krautuvininku, ruošėsi vėl iš šio užkampio sugrįžti į visuomenę ir joje užimti deramą vietą.

Mes nekartosime visų tų malonių žodžių, kuriais šia proga pasikeitė abi pusės, ir nebeminėsime tų laimingojo prancūzo apgailestavimų, kad jam teksią skirtis su mis Templ. Jam begražbyliaujant, Elizabeta nutaikė valandėlę ir nepastebėta nusipirko parako iš vaikinuko — padėjėjo, vardu Džonatanas. Tačiau, prieš išeinant Elizabetai, misteris Lekua, matyt, galvodamas, kad dar ne viską pasakė, labai rimtai paprašė įpėdinės sutikimo su ja pasikalbėti asmeniškai, kas bylojo apie būsimo pokalbio svarbumą. Pareiškusi savo sutikimą ir atidėjusi vizitą ligi tinkamesnio laiko, Elizabeta pagaliau išėjo iš krautuvėlės, ir ten jau pradėjo rinktis pirkėjai, kuriuos prancūzas ėmėsi aptarnauti su ne mažesniu lipšnumu.

Ligi tilto Elizabeta su Luiza ėjo tylėdamos; staiga pastaroji sustojo, lyg norėdama kažką pasakyti, tačiau dėl savo drovumo negalėjo ištarti nė žodžio.

— Gal kartais negaluoji, Luiza? — paklausė mis Templ.— Ar ne geriau mums grįžti ir kaip nors surasti kitą progą susitikti su senuku?

— Ne, aš sveika, bet man baisu. Ak, aš niekad, niekad nebegalėsiu vėl kopti į tą kalną vien su jumis. Man neužtenka drąsos, tikrai neužtenka.

Šis prisipažinimas buvo netikėtas Elizabetai; ji bergždžiai nesibaimino dėl nebesančio pavojaus, tačiau viena eiti į kalną vis dėlto drovėjosi. Valandėlę ji sto-

vėjo giliai susimąsčiusi, bet, suprasdama, kad reikia veikti, o ne galvoti, greitai nusprendė ir ryžtingai atsakė:

— Gerai, tada eisiu viena. O pasikliauti tegaliu tik jumis viena — kitaip sugautų tą vargšą Odinę Kojinę. Palaukite manęs čia pat pamiškėje, tik kad niekas nematytų ir nepagalvotų, kad tokiu metu aš viena vaikštinėju po kalvas. Nenorėčiau sukelti apkalbų, Luiza, jeigu... jeigu... Jūs manęs palauksite, brangioji, gerai?

— Čia, kur matyti miestelis, galiu laukti nors ir ištisus metus, mis Templ,— atsakė jaudindamasi Luiza,— tiktai neprašykite manęs kopti į šią kalvą.

Supratusi, kad draugė tikrai nebegali eiti, Elizabeta paliko ją atokiau nuo atsitiktinių praeivių akių, tačiau netoli kelio, tokioje vietoje, iš kur puikiai matėsi visas klonis. Mis Templ nuėjo viena. Ji kopė į kalną mūsų pasakojime dažnai minimu taku skubiais ir tvirtais žingsniais, būkštaudama, kad, užgaišusi misterio Lekua krautuvėlėje ir ligi viršūnės turėdama sukarti gerą gabalą kelio, nesuspės ateiti sutartu laiku. Priėjusi kokią proskyną, ji stabteledavo atsikvėpti arba, žavėdamasi po kojomis plytinčiu reginiu, valandėlę žiūrėdavo į nuostabų klonį. Ilgai trukusi sausra jo žalią apdarą nudažė rudai, ir nors gyvenvietės stovėjo kaip stovėjusios, kraštovaizdžiui stokojo gyvumo bei žavesio, būdingo vasaros pradžiai. Atrodė, kad net ir dangus kentė nuo sausros kaip ir perdžiūvusi žemė, nes saulė slypėjo už pilkšvos skraistės, primenančios ploną dūmų sluoksnį be jokios drėgmės, žinoma, jeigu taip iš viso gali būti. Žydro dangaus beveik niekur nesimatė, tačiau pro nedideles properšas kai kur galėjai pastebėti, kaip horizonto pakraščiais renkasi debesų kamuoliai, tartum gamta būtų kaupusi savo gaivinančias sroves žmonėms pagelbėti. Net pats oras, kuriuo kvėpavo Elizabeta, buvo sausas ir karštas, ir, išsukusi iš vieškelio, mergina pajuto, kad ima dusti. Tačiau nekreipdama į tai dėmesio, ji skubėjo įvykdyti savo pažadą, vien tegalvodama,

kaip nusiviltų medžiotojas ir į kokią beviltišką padėtį jis patektų, nesulaukęs jos pagalbos.

Pačioje viršūnėje to kalno, kuriam teisėjas davė Reginių kalno pavadinimą, buvo išvalyta nedidelė aikštelė, kad geriau matytųsi miestelis ir visas klonis. Galvodama, kad medžiotojas jos ten lauks, Elizabeta skubėjo į statųjį kalną per tankų mišką, kiek tik jai leido jėgos. Daugybė uolų nuolaužų, griaumedžių kamienai bei medžių šakos užstodavo kelią, tačiau ji ryžtingai šias kliūtis nugalėjo; žvilgterėjusi į laikrodį, ji pamatė, kad atėjo į vietą keletą minučių prieš sutartą laiką.

Valandėlę pailsėjusi ant išvirtusio medžio kamieno, mis Templ apsidairė, ieškodama savo senojo bičiulio, bet jo aikštelėje nebuvo. Mergina atsistojo ir ėmė vaikščioti aikštelės pakraščiais, apžiūrinėdama kiekvieną vietą, kur, kaip jai atrodė, dėl apdairumo galėjo būti pasislėpęs Netis. Tačiau jos ieškojimas nedavė vaisių. Pavargusi ir išsėmusi visą fantaziją, ji nusprendė pašaukti šioje atkampioje vietoje.

— Neti! Odine Kojine! Seneli! — šūkavo ji, sukiodamasi tai į vieną, tai į kitą pusę, tačiau niekas neatsiliepė, tiktai jos pačios balsas skardėjo sausame kaip parakas miške.

Elizabeta priėjo prie kalno šlaito, iš kur, tartum atsiliepdami į jos šaukimą, sklido keisti garsai, atrodė, lyg kažkas, stipriai iškvėpdamas orą, būtų ranka plekšenęs sau per burną. Nė trupučio neabejodama, kad čia kur nors tūno Odinė Kojinė ir duoda signalus, kur jį surasti, Elizabeta nusileido šlaitu kokį šimtą pėdų ir pateko ant nedidelės terasos su kur-ne-kur augančiais medžiais ant suskeldėjusių uolų, šiek tiek pridengtų žeme. Nuėjusi prie terasos pakraščio, mergina apžiūrinėjo statų kaip siena skardį; staiga, netoliese išgirdusi sausų lapų šnarėjimą, ji atsigręžė. Tai, ką mis Templ išvydo, be abejo, ją išgąsdino, tačiau ji gan greit susitvardė ir ryžtingai, net su dideliu susidomėjimu nuskubėjo ton vieton.

Ant išvirtusio ąžuolo kamieno sėdėjo Mohikanas, atsukęs į Elizabetą savo tamsų veidą, o jo akys, įsmeigtos į merginą, žvelgė kraupiai ir galėjo mirtinai išgąsdinti kiekvieną silpnesnę moterį. Nuo senuko pečių antklodė buvo nuslydusi ir klostėmis susirangiusi ant juosmens, o krūtinė, rankos ir didesnė liemens dalis buvo pliki. Ant jo krūtinės kabojo Vašingtono medalis — pasižymėjimo ženklas, kurį, kaip žinojo Elizabeta, indėnas užsidėdavo tiktai įžymiausiomis ir iškilmingiausiomis progomis. Visa šio seno vado išvaizda buvo nepaprasta, tiesiog grasi. Supinti ilgi juodi plaukai buvo nubraukti nuo veido ir nedengė aukštos kaktos ir skvarbių akių. Į dideles skyles ausų speneliuose įverti papuošalai iš sidabro, karoliukų ir dygliakiaulės spyglių, sunarplioti indėnų papročiu. Į šnerves įkabinta didžiulė panašių papuošalų kekė siekė smakrą. Raudoni dryžiai kirto jo susiraukšlėjusią kaktą ir, nuvingiavę skruostais, sudarė gal atsitiktinį, o gal tradicinį piešinį. Visas jo kūnas taip pat buvo išdažytas,— indėnų vadas, matyt, ruošėsi kažkokiam ypatingam įvykiui.

— Džonai! Kaip laikaisi, senasis Džonai? — paklausė Elizabeta, prieidama prie jo.— Seniai bemačiau tave miestelyje. Buvai man pažadėjęs nupinti krepšį iš ievų šakelių, ir aš jau seniai turiu tau paruošusi kartūninius baltinius.

Indėnas valandėlę atidžiai pažiūrėjo į ją, nieko nesakydamas, paskui papurtė galvą ir prabilo prislopintu gerkliniu balsu:

— Džono ranka daugiau nebegali pinti krepšių, ir marškinių jam nereikia.

— Bet jeigu prireiktų, tegul žino, kur ateiti,— tarė mis Templ.— Teisybė, Džonai, mano supratimu, tu turi teisę iš mūsų reikalauti, ko tik tau prireikia.

— Paklausyk, dukrele,— prabilo indėnas,— prabėgo šešissyk po dešimt karštų vasarų nuo to laiko, kai Džonas buvo jaunas, aukštas kaip pušis, tiesus kaip Sakalo Akies kulkos lėkimas, stiprus kaip bizonas ir vikrus

kaip laukinė katė. Jis buvo stiprus karys, kaip Jaunasis Erelis. Jeigu jo gentiai daug dienų iš eilės tekdavo persekioti priešus, Čingačguko akys surasdavo jo mokasinų pėdsakus. Jeigu jo genties žmonės švęsdavo, linksmindavosi ir skaičiuodavo priešų skalpus, tie skalpai būdavo ant Čingačguko smaigo. Jeigu moterys verkdavo, neturėdamos mėsos savo vaikams, Čingačgukas būdavo pirmas medžioklėje. Ir elnias nepabėgdavo nuo jo kulkos. Dukrele, tais laikais Čingačgukas rantydavo medžius, kad tinginiai žinotų, kur ieškoti jo ir mingų. Tada jis nepynė krepšių.

— Šitie laikai praėjo, senasis kary, — atsakė Elizabeta. — Tavo gentis išnyko, ir tu, užuot persekiojęs priešus, išmokai bijoti dievo ir taikiai gyventi.

— Eikš čia, dukrele, iš kur matyti didysis krioklys, tavo tėvo vigvamai ir žemės palei Vingiuotąją upę. Džonas dar buvo jaunas, kada jo genties taryba nusprendė atiduoti žemes nuo tų mėlynų kalnų, kurie kyšo iš vandens, ligi tos vietos, kur Saskvihana pasislepia po medžiais. Visas tas žemes, viską, kas jose augo, viską, kas po jas vaikščiojo, viską, kas jose mito, atidavėm Ugnies Tramdytojui, nes mes jį mylėjom. Jis buvo galingas, o mūsų gentyje buvo daugiausia moterys, ir jis mums padėdavo. Nė vienas delavaras neišdrįsdavo užmušti elnio, skuodžiančio per jo girias, ar pašauti paukščio, skrendančio pro jo žemės, nes visa tai jam priklausė. Ar Džonas taikiai gyveno? Dukrele, dar tais laikais, kada Džonas buvo jaunas, jis matė, kaip balti žmonės iš Frontinako užpuolė savo baltuosius brolius iš Olbanio. Ar jie bijojo dievo? Džonas matė, kaip anglai ir amerikiečiai dėl tos pačios žemės suvarydavo vieni kitiems į galvas tomahaukus. Ar jie bijojo dievo ir gyveno taikiai? Džonas matė, kaip tas žemes atėmė iš Ugnies Tramdytojo, paskui iš jo vaikų, ir pagaliau iš jo sūnaus sūnaus, ir naujas vadas ėmė jas valdyti. Ar taikiai gyveno tie, kurie taip darė? Ar jie bijojo dievo?

— Tokie baltųjų papročiai, Džonai. Argi delavarai nekariauja ir nekeičia savo žemių į paraką, antklodes ir kitokias prekes?

Indėnas pakėlė savo juodas akis ir taip skvarbiai pažvelgė į pašnekovę, kad toji net išsigando.

— Kur tos antklodės ir prekės, už kurias buvo nupirktos žemės iš Ugnies Tramdytojo? — paklausė jis gyvesniu balsu. — Gal tie daiktai jo vigvame? Argi jie jam pasakė: broli, parduok mums savo žemę ir imk šį auksą, šį sidabrą, tas antklodes, tuos šautuvus ar netgi va šį romą? Ne, jie šito nepadarė, jie atėmė iš jo žemes taip, kaip nuimamas skalpas nuo priešo. Ir tie, kurie taip padarė, net neatsigręžė pažiūrėti, ar jis gyvas, ar miręs. Argi šitie žmonės taikiai gyvena ir bijo Didžiosios Dvasios?

— Bet tu, tikriausiai, nesupranti visų aplinkybių, — tarė Elizabeta labai sumišusi, nors ir nenorėjo sau to prisipažinti. — Jeigu tu geriau žinotum mūsų papročius ir įstatymus, tai kitaip spręstum apie mūsų poelgius. Negalvok blogai apie mano tėvą, senasis Mohikane, jis teisingas ir geras.

— Mikvono brolis geras, ir jis pasielgė teisingai. Aš taip sakiau Sakalo Akiai, aš taip sakiau Jaunajam Ereliui, kad Mikvono brolis ras teisybę.

— Ką tu vadini Jaunuoju Ereliu? — paklausė Elizabeta, nusigręždama nuo indėno įdėmaus žvilgsnio. — Kas jis ir kokios jo teisės?

— Ir tu, dukrele, taip ilgai su juo išgyvenusi po vienu stogu, užduodi tokį klausimą? — susirūpinęs pasakė indėnas. — Senatvė stingdo kraują, kaip kad šaltis žiemą sukausto didžiojo šaltinio vandenis. O jaunystės sriautai karšti kaip saulė vasarą. Jaunasis Erelis turi akis; negi jis neturi liežuvio?

Nors senasis karys kalbėjo labai alegoriškai, tačiau mergina viską suprato: jos skruostus nutvieskė ryškus raudonis, ir dar labiau sužvilgo jos juodos akys. Tačiau, nugalėjusi sumišimą, Elizabeta nusikvatojo ir, lyg

nenorėdama rimtai priimti indėno žodžių, juokaudama atsakė:

— Jis niekada man nepatikėdavo savo paslapčių. Pernelyg jau delavariškas jo charakteris, kad atskleistų savo paslaptis moteriai.

— Dukrele, Didžioji Dvasia sutvėrė tavo tėvą su balta oda, o mano tėvą — su raudona. Tačiau jų abiejų širdis nudažė vienodos spalvos krauju. Kada žmogus jaunas, jo kraujas karštas ir greitai teka, o senatvėje jo kraujas vėsta ir ima stingti. Argi po oda ne visi žmonės vienodi? Kadaise Džonas turėjo žmoną. Ji buvo šitiekos sūnų motina, — jis pakėlė ranką su trim ištiestais pirštais,— o jo dukterys būtų padariusios laimingus jaunus delavarus. Ji buvo gera ir klusni ir darydavo viską, ką aš jai liepdavau. Jūsų papročiai kitokie, tačiau negi tu galvoji, kad Džonas nemylėjo savo žmonos, savo vaikų motinos?

— O kas atsitiko su tavo šeima, Džonai, su žmona ir vaikais? — paklausė Elizabeta, sujaudinta indėno pasakojimo.

— Kur pasidėjo tas ledas, kuris dengė didžiojo šaltinio vandenis. Jis ištirpo ir nutekėjo su vandens sriautais. Džonas išgyveno ligi to laiko, kada visi genties žmonės jį paliko ir iškeliavo į Dvasių šalį. Dabar jau Džonui atėjo metas, ir jis pasiruošęs.

Mohikanas nuleido galvą iki antklodės ir nutilo. Mis Templ nežinojo, ką sakyti. Ji norėjo atitraukti senojo kario mintis nuo jo liūdnų prisiminimų, bet jo sielvartas atrodė toks iškilnus, kad ji nesiryžo kalbėti. Tačiau, ilgokai patylėjusi, ji paklausė:

— Kur Odinė Kojinė, Džonai? Jis manęs prašė, ir aš jam atnešiau šitą dėžutę parako. Bet jo niekur nematyti. Gal tu paimsi paraką ir perduosi savo draugui.

Indėnas iš lėto pakėlė galvą ir susimąstęs pažvelgė į dėžutę, kurią mergina įdėjo jam į ranką.

— Štai didysis mano tautos priešas. Argi be jo baltieji žmonės būtų galėję įveikti delavarus? Dukrele,

Didžioji Dvasia išmokė tavo protėvius dirbti šautuvus ir paraką, kad jie galėtų išvaryti indėnus iš jų žemių. Greitai visame krašte nebeliks nė vieno raudonodžio. Kada mirs Džonas, jis bus paskutinysis indėnas, paliekantis šiuos kalnus, o kartu su juo išnyks ir visa jo gentis. — Atsirėmęs alkūne į kelį, senasis medžiotojas visas palinko priekin, ir atrodė, jog žvilgsniu jis atsisveikina su slėniu, kurį dar buvo galima įžiūrėti pro ūką, nors kiekvieną akimirką oras tartum tirštėjo, ir mis Templ pajuto, kad jai kaskart darosi sunkiau kvėpuoti. Mohikano žvilgsnis pamažu prarado savo liūdną išraišką ir įgijo kažkokią ypatingą jėgą, tartum jį, lyg kokį pranašą, būtų pagavęs įkvėpimas, ir jis tęsė savo kalbą:

— Bet Džonas iškeliaus į tą šalį, kur susirinko visi jo protėviai. Ten daug žvėrių ir paukščių, o ežeruose gausu žuvies, ir moterys neverkia, kad neturi mėsos maistui. Ten negalės ateiti nė vienas mingas. Medžioklė toje šaly — tiktai vaikiškas žaidimas, ir visi dorieji raudonodžiai tén gyvens kaip broliai.

— Džonai, tai ne krikščioniškas dangus! — sušuko mis Templ. — Tave dabar užvaldė tavo protėvių prietarai.

— Tėvai! vaikai! — tvirtai pasakė Mohikanas,— nieko nebeliko, nieko! Aš teturiu tiktai vieną sūnų — Jaunąjį Erelį, bet jo gyslomis teka baltojo žmogaus kraujas.

— Pasakyk man, Džonai, — prabilo Elizabeta, stengdamasi kitur nukreipti senuko mintis ir tuo pačiu patenkinti savo smalsumą, kurį sukėlė jaunuolio priminimas. — Pasakyk man, kas per vienas tas misteris Edvardsas? Kodėl tu jį taip myli ir iš kur jis atsirado?

Indėnas krūptelėjo, šis klausimas, matyt, sugrąžino jo mintis prie žemiškojo gyvenimo. Paėmęs mis Templ už rankos, jis pasisodino ją šalia savęs ir parodė į žemes prieš jų akis.

— Pažiūrėk, dukrele, — tarė jis, nukreipdamas mer-

ginos žvilgsnį į šiaurę, — tos žemės, kiek tik užmato tavo jaunos akys, jam priklausė...

Jis nutilo, nes staiga juos ėmė siausti milžiniški dūmų gumulai; sukdamiesi verpetais, jie uždengė viską. Apimta baimės mis Templ pašoko ir, žvilgterėjusi į kalno viršūnę, pamatė, kad ir toji apsupta dūmų; iš miško pasigirdo prislopintas ūžesys, primenantis vėjo šniokštimą.

— Kas ten, Džonai? — sušuko Elizabeta. — Viską užslinko dūmai, ir karštis tvoskia tartum iš pakuros.

Indėnui dar nespėjus nieko atsakyti, iš tankmės atsklido balsas:

— Džonai! Kur tu, senasis Mohikane? Miškas dega! Bėk! Gelbėkis! Tučtuojau gali būti per vėlu!

Vadas pridėjo ranką prie burnos ir, ėmęs plekšenti sau per lūpas, išgavo panašius garsus, kurie atvedė Elizabetą į šią vietą. Per išdžiūvusią žolę ir krūmokšnius atitrepsėjo skubūs žingsniai, ir į aikštelę įbėgo Edvardsas siaubo perkreiptu veidu.

TRISDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS

Ir rūmai, stovykla, miškai
Paklūsta meilei.

Valteris Skotas

— Kaip būtų baisu, jeigu tau tektų mirti šitokia mirtim, mano senasis bičiuli! — sušuko Oliveris, vos atgaudamas kvapą. — Greičiau kelkis ir bėgam! Gal būt, jau per vėlu. Apačioje ugnis baigia siausti uolą, jeigu mums nepavyks prasiveržti šioje vietoje, tai galėsime išsigelbėti tiktai takeliu virš prarajos. Greičiau, greičiau! Atsipeikėk, Džonai! Mes negalim gaišti nė valandėlės!

Pažinusi Edvardso balsą, Elizabeta staiga pamiršo pavojų ir pasitraukė už artimiausios uolos, o Mohikanas

tą akimirką tartum pabudo iš apatijos ir, rodydamas į merginą, tarė:

— Išgelbėk ją, o Džoną palik numirti.

— Ją? Ką tu turi galvoje? — sušuko jaunuolis, staigiai pasisukdamas į tą pusę, kur rodė Džonas. Tačiau išvydęs į jį žiūrinčią Elizabetą, baisiai išsigandusią ir nenorinčią sutikti jo šitokioje vietoje, jaunuolis nustėro.

— Mis Templ? Jūs čia? — sušuko Edvardsas atsitokėjęs. — Nejaugi jums skirta tokia baisi mirtis?..

— Ne, ne, ne, misteri Edvardsai, aš manau, kad niekam iš mūsų negresia mirties pavojus, — atsakė Elizabeta, stengdamasi ramiai kalbėti. — Dūmų daug, tačiau nematyti liepsnos, kuri mus pražudytų. Bandysim iš čia pabėgti.

— Kibkit man į ranką,— tarė Edvardsas,— kur nors dar turi būti likęs praėjimas, kuriuo jūs galėsite nusileisti nuo kalno. Ar jums užteks jėgų?

— Be abejo, užteks. Jūs tikrai perdedate pavojų, misteri Edvardsai. Veskite tuo keliu, kuriuo pats atėjote.

— Žinoma, žinoma, — sušuko jaunuolis kažkokiu isterišku balsu. — Ne, ne, jokio pavojaus nėra, aš visai be reikalo jus išgąsdinau.

— Nejaugi mes paliksim indėną? Argi galima jį palikti, kaip jis sako, mirti?

Didelis vidinis skausmas iškreipė jaunuolio veidą. Jis sustojo ir gailiai pažvelgė į Mohikaną, po to, tempdamas paskui save besispyriojančią merginą, plačiais žingsniais nuskubėjo link tako, kuriuo jis pats ką tik buvo įėjęs į tą ugnies žiedą.

— Nesijaudinkite dėl indėno, — tarė Edvardsas iš nevilties pernelyg ramiu balsu. — Senukas — miškų gyventojas ir pripratęs prie gaisrų. Jis uola užkops į kalną, o gal net ir čia pasilikęs nežus.

— Ką tik jūs kalbėjote kitaip, Edvardsai! Nepalikite jo tokiai baisiai mirčiai! — sušuko Elizabeta, žiūrėdama

į savo vedlio veidą taip, jog atrodė suabejojusi jo proto sveikumu.

— Kur tai girdėta, kad indėnas sudegtų per miško gaisrą! Indėnas negali sudegti. Nesąmonė. Paskubėkite, paskubėkite, mis Templ, nes pro dūmus bus sunku prasiskverbti.

— Edvardsai, kas jums? Jūsų veidas ir žvilgsnis mane baugina. Pasakykite teisybę, ar pavojus didesnis, negu atrodo? Sakykite, aš viską ištversiu.

— Jeigu mes pasieksime anos uolos viršūnę anksčiau už liepsną, tai mes išgelbėti, mis Templ! — sušuko jaunuolis nebesivaldydamas. — Bėkite! Čia gyvybės ar mirties klausimas!

Tą vietą, kur vyko indėno ir mis Templ pokalbis, mes jau aprašėme. Tai buvo plokščias uolynas, arba terasa, kokių dažnai pasitaiko šio krašto kalnuose; ji baigėsi, kaip jau sakėme, aukštu statmenu skardžiu. Terasa buvo lyg koks puslankis, kurio galai susiliejo su uolėtais, tose vietose lėkštesniais kalno šonais. Kaip tik vienu jų Edvardsas buvo užkopęs į aikštelę ir dabar čionai tempė Elizabetą, kuri stengėsi iš visų jėgų kuo greičiau bėgti.

Didžiuliai baltų dūmų kamuoliai virto per kalno viršūnę, slėpdami įsisiautėjusios liepsnos artėjimą. Kai mis Templ, prilaikoma Edvardso, bėgo prie tos dūminės užtvaros, kažkoks traškėjimas patraukė jos dėmesį, ir ji pamatė, kad pro dūmus kyščioja liepsnos liežuviai, čia rangydamiesi ir tarpais pašokdami į viršų, čia tarpais vėl slinkdami palei pat žemę ir savo karštu alsavimu degindami kiekvieną medelį, kiekvieną krūmą. Šis reginys padvigubino bėgančiųjų jėgas, tačiau, nelaimė, ant jų kelio gulėjo krūvos sausų šakų bei medžių viršūnių, ir tą pačią akimirką, kai jie tarėsi esą jau išsigelbėję, karšto vėjo šuoras šūstelėjo dvišaką liepsnos liežuvį į vieną tokią krūvą, kuri tučtuojau užsiplieskė. Dabar jaunuoliams kelią pastojo rūsčiai ūžianti liepsna, ir į juos tarsi iš pakuros tvokstelėjo baisus karštis. Jie

pasitraukė ir, sustoję ant uolos, nustėrę žiūrėjo, kaip ugnis greitai šliaužia kalnu žemyn ir bematant apėmė visą šlaitą. Elizabetai, apsirengusiai plonais, vėjo plaikstomais drabužiais, buvo pavojinga net prisiartinti prie tos siautėjančios stichijos. Lengvi drabužiai, jai teikę tiek grakštumo, dabar galėjo ją pražudyti.

Miestelio gyventojai iš to kalno gabendavosi statybines medžiagas ir kurą, jie pasiimdavo tiktai medžių kamienus, o šakas ir viršūnes palikdavo miške pūti. Užtat dabar didesnė kalno dalis buvo verste užversta tokiu greitai užsidegančiu kuru, per pastaruosius du mėnesius sudžiūvusiu lyg parakas ir galinčiu užsiliepsnoti nuo pirmos kibirkšties. Kartais atrodydavo, kad liepsna net nepaliečia tų šakų, o tik lekia nuo vienos krūvos prie kitos, tarytum legendų ugnis, degdama užgesusius žibintus šventykloje.

Nors šis reginys ir kėlė siaubą, bet buvo ir savotiškai gražus, ir Edvardsas su Elizabeta išsigandę, o kartu susižavėję stovėjo, žiūrėdami, kaip artėja viską naikinanti ugnis. Tačiau jaunuolis greitai atitoko ir, tempdamas paskui save Elizabetą, šoko eiti palei dūminę uždangą. Nuolat skverbdamasis į pačius tirščiausius dūmus, jis ieškojo išėjimo, bet niekaip negalėjo jo rasti. Šitaip jis apėjo visą priekalnę, ir pasiekė prarajos pakraštį, kaip tik priešais tą vietą, iš kur atėjo Edvardsas. Tą pačią akimirką abiem toptelėjo baisus nujautimas, kad juos jau supa nepereinamas ugnies žiedas. Kol dar buvo likęs neištirtas bent vienas praėjimas viršun ar apačion, jie vis turėjo vilties išsigelbėti, bet, paaiškėjus, kad nebėra jokios galimybės iš čia ištrūkti, Elizabeta staiga suvokė visą padėties baisumą, tartum pirma nebūtų pagalvojusi, koks didelis pavojus jiems gresia.

— Šis kalnas man lemtingas,— sušnabždėjo jinai. — Šičia mums teks mirti.

— Nekalbėkit šitaip, mis Templ, dar yra vilties,— atsakė jaunuolis taip pat pašnibždomis, tačiau beviltiškas žvilgsnis prieštaravo jo drąsinantiems žodžiams. —

Grįžkime prie uolos pakraščio, ten yra... ten turi būti vieta, kur galėsime nusileisti.

— Veskite mane tenai! — sušuko Elizabeta. — Viską išbandykim! — Nelaukdama Edvardso atsakymo, ji apsisuko ir nubėgo prie prarajos krašto, slopindama raudą ir pati sau šnabždėdama: — Mano tėve, mano vargšas tėve, koks sielvartas tavęs laukia.

Edvardsas tučtuojau atsidūrė šalia jos, dūmai jam graužė akis, bet jis akylai dairėsi, ar nepamatys bent kokio plyšelio uoloje, kur galėtų nusileisti, tačiau ant plyno ir lygaus uolos paviršiaus nebuvo jokio tarpelio kojai pastatyti, jau nekalbant apie didesnius guburius, kurie būtinai reikalingi, norint nusileisti iš šimto pėdų aukščio. Edvardsas bematant suprato, kad ir šita jų viltis sužlugo, tačiau baisus beviltiškumas skatino veikti, ir tada jam šovė į galvą dar viena galimybė išsigelbėti.

— Nieko kito mums nebelieka, mis Templ,— tarė jis, — kaip tik nuleisti jus ant kitos uolos. Jeigu čia būtų Netis ar bent indėnas atsigostų, tai jų sumanumas ir daugelio metų patirtis padėtų tą padaryti. Aš dabar kaip vaikas: turiu tik drąsos. Kaip čia padarius? Mano palaidinė per plona, o, be to, jos ir neužteks... tiesa, dar yra Mohikano antklodė... mes turim išbandyti... mes būtinai turime išbandyti... vis geriau, negu matyti jus mirštant tokia baisia mirtim!

— O kaip tada jūs? — pasipriešino Elizabeta.— Ne, ne, nei jūs, nei Džonas neturite aukotis dėl manęs.

Edvardsas nebeišgirdo jos žodžių, nes tuo metu jau stovėjo prie Mohikano, kuris, nieko nesakydamas, padavė jam savo antklodę ir su indėnišku orumu bei ramumu pasiliko sėdėti toje pat vietoje, nors jam grėsė dar didesnis pavojus, negu jaunuoliams. Antklodė tučtuojau buvo suplėšyta į juostas, o šios suraišiotos viena su kita; Edvardsas prie jų dar pririšo savo lininę palaidinę ir Elizabetos muslininį šalį, šią savotišką virvę žai-

bo greitumu permetė per uolos iškyšulį, bet jos nepakako net ligi pusės skardžio.

— Nieko neišeis, iš to nieko neišeis! — aimanavo Elizabeta. — Nebėra vilties. Ugnis artėja pamažu, bet neišvengiamai. Žiūrėkite, jau žemė dega!

Jeigu ugnis per terasą būtų plitusi net perpus mažesniu greičiu, negu kitose kalno vietose, kur ji tiesiog šokinėjo nuo krūmo ant medžio, mūsų liūdnas pasakojimas jau eitų prie pabaigos, nes liepsnos jau būtų spėjusios praryti apsuptus belaisvius. Tačiau dėl tam tikrų aplinkybių jaunuoliai gavo atsikvėpti ir išbandė tas galimybes, apie kurias mes ką tik papasakojome.

Kyšulį dengė plonas sluoksnis žemės, apaugęs skurdžia ir reta žole, dauguma medžių, suleidusių šaknis į uolų plyšius, buvo išdžiūvę nuo didelių sausrų ankstyvesniais metais. Ant tų medžių, kurie dar turėjo gyvybės ženklų, kadaravo po keletą sausų ir apvytusių lapų, o iš kitų pušų, ąžuolų ir klevų tebuvo likę vien apgailėtini stuobriai. Geresnio peno ugniai nebūtų nė reikėję, jei tik ji būtų tuos sausuolius pasiekusi, bet čia nebuvo augmenijos kaip kitose kalno vietose, ir viską naikinanti ugnis negalėjo veržtis viesulo greitumu. Be to, liepsną dar pristabdė kiek aukščiau šlaite trykštantis didžiulis šaltinis, kurių nestinga šiuose kalnuose; ramiai sruvendamas lygia aikštele, jis drėkino samanas aplinkui kalno viršūnę, paskui, nučiurlenęs už dūminės užtvaros, kažkur aikštelės pakrašty tekėjo į ežerą, ne šokuodamas nuo uolos ant uolos, bet slapta požemine vaga. Lietinguoju laikotarpiu jis vietomis kartais prasimušdavo į paviršių, bet per vasaros sausras jį buvo galima atsekti tiktai pagal užpelkėjusias vietas ir ištarpusias samanas, kas rodė, jog netoliese esama vandens. Pasiekusi šią kliūtį, liepsna buvo priversta sustoti, kol karštis išgarins drėgmę, lyg kariuomenė, laukdama, kol avangardas praskins kelią nusiaubiančiam žygiui.

Atrodė, kad lemtingoji akimirka jau visai priartėjo, nes garai liovėsi šnypštę iš šaltinio vagos, nuo didelio

karščio raitėsi ant uolų samanos, o apsilaupiusi išdžiūvusių medžių žievė rangydamasi krito žemyn. Liepsna šliaužiojo šių sausuolių kamienais, ir visas oras virpėte virpėjo nuo jos alsavimo. Buvo akimirkų, kai juodų dūmų kamuoliai aptraukdavo visą kyšulį, tada jaunuolių akys negalėdavo nieko įžiūrėti, tačiau kiti jutimo organai, pakeitę regėjimą, teikė pilną aplinkui vykstančių baisybių vaizdą. Tokiomis akimirkomis įsisiautėjusios liepsnos ūžimas bei pleškėjimas, krintančių šakų traškėjimas, o kartais ir griūvančio medžio trenksmas sukeldavo nelaimingosioms aukoms didelį siaubą. Iš visų trijų labiausiai jaudinosi Edvardsas. Elizabeta, visai praradusi viltį išsigelbėti, dabar rodė tokią savitvardą, kokią paprastai įgyja labai jautrios dailiosios lyties atstovės, sutikdamos neišvengiamą nelaimę. Tuo metu Mohikanas, kurio padėtis buvo pavojingiausia, tebesėdėjo savo vietoje toks nepajudinamai ramus, kaip ir derėjo indėnų kariui. Senasis vadas beveik visą laiką žiūrėjo į tolumoje dunksančias kalvas, tačiau keletą sykių pažvelgė į jaunuolius, pasmerktus tokiai ankstyvai mirčiai, ir jo sustingusiu veidu šmėkštelėdavo gailesčio šešėlis, bet jo akys tuojau pat vėl įsmigo į kalnus, lyg jis būtų jau žvelgęs į tolimą ateitį. Beveik be paliovos indėnas tyliai giedojo delavarų kalba kažkokią laidotuvių giesmę, kimiai tardamas gerklinius garsus, būdingus jo tautiečių kalbai.

— Tokiu metu, misteri Edvardsai, dingsta visi žemiškieji skirtumai, — sušnabždėjo Elizabeta. — Įkalbėkite Džoną ateiti prie mūsų, ir mirsime visi drauge.

— Nėra ko eiti: indėnas nė iš vietos nepajudės, — atsakė jaunuolis šiurpiu, vos girdimu balsu. — Jis galvoja, kad ši akimirka yra pati laimingiausia jo gyvenime. Jam jau per septyniasdešimt, ir pastaruoju metu jis ėmė smarkiai negaluoti. Be to, jis susižeidė per tą nelaimingą elnio medžioklę ežere. Ak, mis Templ, tai buvo iš tikrųjų nelaiminga medžioklė! Man regis, kad tik per ją mes patekom į tokią siaubingą padėtį.

Elizabetos veidą nušvietė kažkokia nepaprastai rami šypsena.

— Kam dabar prisiminti tokius niekus? Tokią akimirką reikia visa, kas žemiška, užmiršti.

— Dabar mane dėl tokios baisios mirties gali paguosti nebent tik mintis, kad mirsiu drauge su jumis.

— Šitaip nekalbėkit, Edvardsai, nereikia,— nutraukė jį mis Templ. — Aš neverta to, ir jūs neteisingas savo atžvilgiu. Mes turime mirti, tokia jau dievo valia, tad mirkime nuolankiai, kaip ir dera jo vaikams.

— Mirti? — suriko jaunuolis. — Ne, ne! Dar turi būti vilties. Bent jūs neturite mirti. Ne, ne, jūs negalite mirti...

— O kaipgi mums pavyks išsigelbėti? — labai ramiai paklausė Elizabeta ir parodė į ugnį. — Pažiūrėk, Edvardsai, liepsna jau perėjo šlapios žemės ruožą, ji artėja pamažu, tačiau neišvengiamai. Žiūrėkit — medis... Medis jau užsidegė!

Taip ir buvo. Karštos liepsnos pagaliau įveikė šaltinio pasipriešinimą, ir ugnis palengva sėlino pradžiūvusiomis samanomis, o kartu su vėjo šuoru liuoktelėjęs liepsnos liežuvis apsivijo aplink išdžiūvusią pušį, kuri bematant užsiplieskė. Viskas įvyko akimirksniu. Liepsna ėmė šokinėti medžio kamienu lyg žaibo atšvaitai ant stiklo, ir netrukus kalno terasoje jau liepsnojo nebe medžio kamienas, bet didžiulis ugnies stulpas. Veikiai liepsna ėmė šokinėti nuo medžio ant medžio, ir rodės, viskas tuoj tuoj baigsis. Jau užsiplieskė medžio kamienas, ant kurio sėdėjo indėnas, ir Mohikaną apsupo liepsna. Tačiau jis nė nekrustelėjo. Senuko kūnas buvo beveik nuogas, todėl jo kančios turėjo būti nepaprastai didelės, bet dar didesnė buvo jo ištvermė. Pro siautėjančios liepsnos pleškėjimą sklido indėno giesmė. Elizabeta nusigręžė nuo to baisaus reginio ir pažvelgė į kloni. Karštis sukėlė siautulingus oro verpetus, kurie kaip tik tą akimirką praskyrė dūmų skraistę viršum klonio, ir jie apačioje išvydo ramiai dunksantį miestelį.

— Mano tėvas! Mano tėvas! — sukliko Elizabeta.— Ak, nejaugi man dar skirtos ir šitos kančios? Bet reikia nusilenkti likimui. . .

Atstumas ligi miestelio nebuvo didelis, ir aiškiai galėjai įžiūrėti prie savo namų stovintį teisėją Templą, kuris stebėjo ugnies apsiaustą kalną, visai nenujausdamas, į kokį pavojų patekusi jo duktė. Šis reginys Elizabetai buvo dar skaudesnis, negu iš miško pusės artėjantis pavojus, ir mergina vėl atsigręžė į liepsnojantį kalną.

— Viską padarė mano besaikis staigumas! — sušuko nusivylęs Edvardsas. — Jeigu būčiau turėjęs nors pusę tokios nuostabios savitvardos, kaip jūs, mis Templ, viskas būtų galėję baigtis gerai.

— Nekalbėkite apie tai, nereikia, — tarė ji. — Tai dabar nieko nebepadės. Mums teks numirti, Edvardsai. Mums teks numirti, tačiau mirkime kaip dera krikščionims. Bet palaukit: gal jūs dar galit išsigelbėti. Su jūsų drabužiais ne taip pavojinga, kaip su mano. Bėkit! Palikit mane vieną! Gal surasit kur nors spragą, jums reikia būtinai pabandyti. Bėkit! Ne, dar palaukit! Jūs pamatysit mano tėvą, netekusį vienintelio savo vaiko. Papasakokit jam, Edvardsai, viską, kas galėtų sumažinti jo sielvartą. Pasakykite jam, kad aš mirdama buvau rami ir laiminga, kad iškeliauju pas savo mylimą motiną ir kad šio žemiškojo gyvenimo valandos yra menkniekis, palyginus su amžinuoju gyvenimu. Priminkite jam, kad mes vėl susitiksime aname pasaulyje. Taip pat pasakykite, — kalbėjo ji toliau pritildama, tartum susigėdusi savo žemiško silpnumo,— kaip nepaprastai aš jį mylėjau. . . aš jį mylėjau beveik kaip dievą. . .

Jaunuolis klausėsi jos jaudinančių žodžių, tačiau nė nekrustelėjo. Pagaliau jis atsakė:

— Jūs pati man įsakote jus palikti? Jus palikti prie mirties slenksčio! Ak, mis Templ, kaip mažai jūs mane pažįstate! — sušuko jis, puldamas ant kelių prie merginos kojų ir suimdamas į glėbį jos besiplaikstančius drabužius, lyg tuo norėdamas apsaugoti Elizabetą nuo

ugnies. — Nusivylimas buvo nuvaręs mane į miškus, bet kai jus pamačiau, jūs sutramdėte manyje liūtą. Per jus aš užmiršau, ko anksčiau buvau siekęs. Aš pamiršau savo vardą ir kilmę, nes vien tik jūsų atvaizdas man stovi akyse. Jeigu aš atleidau žmonėms man padarytas skriaudas, tai vien dėl to, kad jūs išmokėte mane gailestingumo. Ne, ne, brangioji Elizabeta, verčiau aš mirsiu drauge su jumis, bet jūsų nepaliksiu.

Elizabeta tebestovėjo vietoje ir nieko neatsakė. Aiškiai matėsi, kad jos mintys klajojo kažkur toli nuo žemės. Jos skausmą dėl tėvo ir išsiskyrimo kančią švelnino religiniai jausmai, užgožę žemiškąjį gyvenimą, artėjant prie amžinybės slenksčio, jos dvasia vis stiprėjo. Tačiau, klausydamasi Edvardso kalbos, ji vėl tapo moterim. Ji kovojo su šituo jausmu ir šypsojosi, galvodama, kad nusimeta paskutinę, vis delsiančią ją palikti prigimties silpnybę, tiktai staiga į jos širdį sugrįžo gyvenimas su visomis savo pagundomis, kai išgirdo garsiai šaukiantį žmogaus balsą:

— Dukrele! Kur tu, dukrele! Atsiliepk ir nuramink senio širdį, jeigu dar gyva!

— Klausykit! — tarė Elizabeta. — Juk ten Odinės Kojinės balsas, jis ieško manęs!

— Taip, tai Netis! — sušuko Edvardsas. — Mes dar galim išsigelbėti!

Sulig tais žodžiais prieš jų akis švystelėjo didelis ugninis ratas, daug ryškesnis už gaisro liepsną, ir tuoj pat sugriaudėjo sprogimas.

— Sprogo dėžutė, čia dėžutė su paraku! — pasigirdo tas pats balsas, tik jau daug arčiau. — Sprogo dėžutė su paraku! Vargšė mergaitė žuvo!

Po akimirkos šaltinio vaga atbėgo ir prie jų prišoko Netis be savo elnio odos kepurės, apsvilusiais plaukais; jo languoti marškiniai buvo paišini, daug kur pradegę, o visad raudonas veidas dabar nuo karščio dar patamsėjęs.

TRISDEŠIMT AŠTUNTAS SKYRIUS

Sugrįžo iš šešėlių krašto
Siaubinga mano tėvo šmėkla.

Tomas Kempbelas

Luiza Grant, labai nerimaudama, visą valandą laukė sugrįžtant mis Templ toje pačioje vietoje, kur ir buvo. Tačiau laikas slinko, o Elizabeta vis nesirodė, todėl Luizos baimė nuolat augo, ir jos įsibauginusi vaizduotė kūrė visokiausius pavojus, kurie galėjo ištikti miške, išskyrus tiktai tą, kuris iš tikrųjų grėsė. Didžiuliai dūmų kamuoliai virto į klonį ir ėmė blausti dangų, bet Luiza, nieko nenumanydama, galvojo tiktai apie žvėris. Ji pasislėpė miško pakraštyje tarp žemučių pušaičių ir lazdynų, ties tuo posūkiu, kur nuo miestelio einąs vieškelis suko į kalną. Todėl Luiza galėjo matyti ne tik klonį, bet ir apačioje besidriekiantį kelią. Ji pastebėjo būrelį keliauninkų, labai rimtai apie kažką kalbantis ir žvalgantis į kalną, o paskui pamatė, kaip miestelyje iš teismo salės išsipylė žmonės ir taip pat žvilgčiojo į viršų. Toks nesuprantamas žmonių elgesys kėlė baimę merginai, kuri nenorėjo eiti iš čia, bet ir bijojo pasilikti. Staiga Luiza krūptelėjo, išgirdusi negarsiai sušnarant šakeles po kažkieno kojomis: per krūmus link jos atsargiai ėjo žmogus. Ji jau ketino bėgti, bet tuo metu iš už krūmo išniro Netis ir atsistojo šalia. Švelniai paspaudęs merginai ranką, senukas nusijuokė, kad ta ranka pastėrusi iš baimės.

— Kaip gerai, kad aš tave čia sutikau, dukrele, — tarė jis. — Ant kalno gaisras, ir kol sudegs visos išvartos, ten eiti pavojinga. Rytiniame kalno šlaite ieško sidabro rūdos vienas paikius, to niekšo sėbras, kuris man pridarė tiek rūpesčių. Aš jam sakiau, kad tie neišmanėliai, norėdami naktį sugauti miške prityrusį medžiotoją, primėtė degančių pušinių šakelių, o jos liepsnoja kaip pakulos. Jį perspėjau, kad pasišalintų nuo

kalno, bet jis taip įknibęs į darbą, kad dabar nieku gyvu jo iš ten neištrauksi. Jeigu dar nesudegė ir neguli toje duobėje, kurią pats išsikasė, tada jis tikrai salamandrų giminaitis. Kas gi tau atsitiko, dukrele? Tu atrodai tokia išsigandusi, lyg vėl matydama pumas. O aš norėčiau jų daugiau sutikti, nes, medžiodamas pumas, gali daugiau uždirbti, negu gaudydamas bebrus. Bet kurgi to nedorėlio tėvo geroji dukrelė? Nejaugi ji būtų užmiršusi savo pažadą senajam Nečiui?

— Ji ant kalno! Ant kalno! — suklykė Luiza. — Ji ant kalno ieško jūsų, nori atiduoti paraką!

Išgirdęs tokią netikėtą žinią, Netis net atšoko per kelias pėdas.

— Viešpatie, pasigailėk jos! Ji ant Reginių kalno, o ten jau viskas dega. Dukrele, jeigu tu myli tą mielą mergaitę ir jeigu nori turėti draugą, kuris visuomet išties ranką nelaimėje, tai bėk į miestelį ir sukelk žmones. Jie moka kovoti su ugnim, dar yra vilties ją išgelbėti. Bėk! Aš maldauju tavęs, bėk ir niekur nesustok nė akimirkos.

Sulig šitais žodžiais Odinė Kojinė šmurkštelėjo į krūmus, ir Luiza tiktai pamatė jį lipant į kalną taip sparčiai, kaip tik gali labai įgudę žmonės.

— Nejaugi aš tave suradau? — sušuko senukas, išniręs iš dūmų. — Ačiū dievui, kad aš pagaliau tave suradau. Paskubėkim, dabar nėra kada kalbėti.

— Mano suknelė labai plona, — tarė Elizabeta, — man pavojinga artintis prie ugnies.

— Aš apie tai pagalvojau,— atsakė Netis; jis išskleidė elnio odos antklodę, kabojusią ant jo rankos, ir įsupo jon merginą nuo galvos ligi kojų. — O dabar pirmyn, nes čia jau mums visiems gyvybės ar mirties klausimas.

— O kaip bus su Džonu? Kas atsitiks Džonui? — paklausė Edvardsas. — Argi mes galim čia palikti pražūčiai senąjį karį?

Netis pažvelgė į tą pusę, kur rodė vaikinas, ir pa-

matė ten pat tebesėdintį indėną, nors po jo kojomis jau degė žemė.

Nieko nelaukdamas, medžiotojas pribėgo prie jo ir prašneko delavariškai:

— Kelkis, Čingačgukai, ir einam iš čia! Nejaugi tu nori suskrusti kaip mingas ant stulpo? Aš maniau, kad krikščionių dvasininkai tave šio to išmokė. Viešpatie, parakas apdegino jam kojas, ir nugaros oda jau čirškia. Eime su manim, girdi? Eime iš čia!

— O ko Mohikanui eiti? — niūriai pasakė indėnas.— Jis prisimena tas dienas, kada buvo jaunas erelis, o dabar jo akys jau apsiblausė. Jis žiūri į klonį, jis žiūri į ežerą, jis žiūri į miškus, bet nemato nė vieno delavaro. Visų balta oda. Iš tolimosios šalies mano protėviai šaukia, jie sako: ateik pas mus. Moterys, jauni kariai ir visa mano gentis — visi šaukia: ateik. Ir Didžioji Dvasia taip pat šaukia: ateik. Leisk Mohikanui numirti.

— Bet tu užmiršti savo draugą! — sušuko Edvardsas.

— Kai jau indėnas pasiryžta mirti, niekas jo nebeperkalbės, sūneli, — nutraukė jį Netis ir, čiupęs virvę, kurią Edvardsas padarė iš supiaustytos antklodės, nuostabiai vikriai ja prisirišo sau ant nugaros viskam abejingą vadą ir, lyg jam visai nebūtų atsiliepęs nei senyvas amžius, nei sunki našta, nuskubėjo ten, iš kur atėjo.

Vos tik jis spėjo pasiekti aikštelės pakraštį, keletą minučių svyravęs sausuolis driūktelėjo ton vieton, kur jie ką tik stovėjo, pažerdamas į orą spiečius žiežirbų. Šis įvykis privertė juos paspartinti žingsnį, ir jaunuoliai, pavojaus genami, stengėsi neatsilikti nuo Odinės Kojinės.

— Eikite minkšta žeme! — sušuko Netis, kai juos visai apsupo dūmai ir jie nebegalėjo beveik nieko įžiūrėti. — Laikykitės baltuose dūmuose. Tu, sūneli, žiūrėk, kad mergaitė būtų gerai įsisupusi į odą. Kitą tokią didelę brangenybę vargu ar rastum.

Jaunuoliai klusniai vykdė medžiotojo paliepimus, stengdamiesi nuo jo neatsilikti, ir nors siaurutis takelis

šaltinio vaga vingiavo tarp liepsnojančių kamienų, kur krito degančios šakos, jie laimingai išėjo į saugesnę vietą. Tiktai žmogus, labai gerai pažįstąs vietovę, galėjo juos išvesti pro aitrius dūmus, kur beveik nieko nesimatė; taigi ir prityrusio Nečio vedami jie gan greitai tarp uolų perėjo į kitą aikštelę ir su nemažomis pastangomis nusileido į žemesniąją terasą, kur jau nebebuvo dūmų. Ištrūkusių iš mirties nasrų Edvardso ir Elizabetos jausmus galima tiktai įsivaizduoti, bet ne aprašyti. Labiausiai už visus džiaugėsi pats vedlys, kuris, tebelaikydamas Mohikaną, pririštą ant nugaros, atsigręžė į jaunuolių ir nusijuokęs tarė:

— Aš iš karto supratau, kad tas parakas iš prancūzo krautuvėlės, nes jis visas iš karto sprogo. Stambesni parako grūdeliai būtų degę kokią minutę. Irokėzai neturėjo tokio gero parako, kai mes kariavome su Kanados gentimis, tada mūsų vadas buvo seras Viljamas. Ar aš tau pasakojau, sūneli, kaip mūšio metu su...

— Dėl dievo meilės, Neti, nieko nepasakok, kol mes visai išsikapstysime iš pavojaus. Kur mums dabar eiti?

— Žinia, į aikštelę virš urvo, nes ten ugnis nebepasieks, o jeigu panorėsit, tai galėsit ir vidun įeiti.

Jaunuolis jau žengė, bet sustojo, susirūpinęs apsidairė ir pasakė:

— Ar ant tos uolos nebegrės pavojus? Ugnis mūsų ten nepasieks?

— Negi tu nematai, sūneli? — tarė Netis su ramumu žmogaus, pripratusio prie panašių pavojų. — Jeigu jūs nebūtumėt iš ten ištrūkę dar bent dešimt minučių, iš jūsų būtų likę vien tik pelenai, o toje aikštelėje galėsit būti kiek tik patiks, ir jokia ugnis jūsų nebepasieks, nebent akmenys imtų degti kaip medžiai.

Nuraminti tokios kalbos, kuri, be abejo, buvo teisinga, visi nuėjo prie urvo, o Netis nusikėlė nuo pečių indėną ir pasodino nugara į uolos guburį. Elizabeta klas-

telėjo ant žemės ir rankomis užsidengė veidą, o jos širdyje tuo metu sukunkuliavo prieštaringiausi jausmai.

— Mis Templ, jums reiktų išgerti ko nors stiprinančio, nes jūs neištversite, — mandagiai pasiūlė Edvardsas.

— Palikite mane vieną, — paprašė Elizabeta, pakeldama į jaunuolį savo sublizgusias akis. — Aš taip susijaudinusi, kad visai nebegaliu kalbėti. Aš kupina dėgingumo, Oliveri, už šį stebuklingą išgelbėjimą, dėkinga dievui ir jums.

Edvardsas nuėjo prie uolos krašto ir šūktelėjo:

— Bendžaminai! Kur tu, Bendžaminai?

Pasigirdo kimus balsas, kuris tartum sklido iš po žemės:

— Aš čia, misteri Edvardsai, lindžiu toje duobėje. Čia toks karštis, kaip koko variniame katile. Man jau viskas įkyrėjo iki gyvo kaulo. Jeigu Odinei Kojinei dar liko daug kas sutvarkyti prieš išplaukiant tų vadinamų bebrų, tai aš verčiau grįšiu į uostą ir kęsiu karantiną, kol įstatymas mane paims savo globon ir sugrąžins pasilikusius pinigus.

— Atnešk iš šaltinio stiklinę vandens, — tarė Edvardsas, — ir įpilk į jį vyno. Tik, susimildamas, paskubėk.

— Aš mažai teišmanau apie jūsų silpnus gėrimus, misteri Oliveri, — šūktelėjo ekonomas iš urvo. — Kiek dar buvo likę jamaikiško romo, išgėrėm atsisveikindami su Biliu Kerbiu, — juk jis praeitą naktį mane buksyravo vieškeliu, kai jūs mane per gaudymą palikot. Bet aš turiu truputį raudonojo vyno, kuris gal ir tiks silpnam skilviui. Tas misteris Kerbis nevykęs jūreivis, bet savo vežimą tarp kelmų vairuoja ne blogiau už Londono locmaną, laviruojantį Temzėje tarp baržų su anglim.

Bendžaminas kalbėjo, ropšdamasis ant kyšulio, o užbaigė jau aikštelėje, atnešęs pageidaujamą stiprinantį gėrimą; jo veidas atrodė pavargęs ir išpurtęs kaip prabudusio iš miego pagiriojančio žmogaus.

Elizabeta paėmė stiklinę su gėrimu iš Edvardso rankų ir mostu paprašė vėl palikti ją vieną.

Vykdydamas jos norą, Edvardsas pasitraukė į šalį ir stebėjo ištvermingąjį Netį, tupinėjantį prie Mohikano. Kada jų žvilgsniai susitiko, medžiotojas liūdnu balsu pasakė:

— Išmušė jo valanda, sūneli; iš akių matau. Kada indėno žvilgsnis sustingsta, žinok, kad jis nusprendė mirti. Kai tie užsispyrėliai ką nors sumano, būtinai savo padarys.

Pasigirdę skubūs žingsniai sutrukdė Edvardsui atsakyti, ir visi nustebę pamatė, kaip, kabindamasis už uolų, prie jų kopia misteris Grantas. Oliveris šoko jam padėti, ir šiaip taip garbingasis bažnyčios tarnas atsidūrė aikštelėje.

— Kaip jūs čia patekot? — sušuko Edvardsas. — Negi tokio gaisro metu ant kalno yra žmonių?

Pastorius sukalbėjo trumpą, bet jausmingą padėkos maldelę ir tiktai po to, kiek aprimęs, atsakė:

— Kažkas matė mano dukterį einant link kalno ir man pranešė, o kada viršūnėje plykstelėjo ugnis, aš, persigandęs dėl dukters, pasileidau į kalną, kur radau Luizą, labai išsigandusią dėl mis Templ likimo. Ieškodamas teisėjo dukters, patekau į tą pavojingąją vietą, ir jeigu dievas nebūtų man pagalbon atsiuntęs Nečio šunų, tai būčiau žuvęs liepsnose.

— Taip, taip, tokiais atvejais visuomet galima pasikliauti šunimis, — tarė Netis, — ir jeigu tik yra kokia landelė, jie būtinai ją suras. Jiems uoslė tarnauja taip, kaip žmogui protas.

— Aš taip ir padariau, ir jie mane atvedė čia. Bet ačiū dievui, kad jūs visi sveiki ir gyvi.

— Ne visai taip, — atsakė medžiotojas. — Kas tiesa, tai tiesa, mes visi gyvi, bet dėl sveikumo tai apie Džoną šito nepasakysi: jis jau visai gęsta.

— Jis teisybę kalbą, — pasakė pastorius ir su įpras-

tu pagarbumu prisiartino prie mirštančiojo. — Aš per daug žmonių esu nulydėjęs į aną pasaulį, kad nematyčiau, jog giltinė jau pažymėjo šį senąjį karį. Gera, kai žinai, kad žmogus neatstūmė pasiūlytų krikščioniškųjų malonių tuo metu, kada dar buvo stiprus ir apsuptas žemiškų pagundų. Stabmeldžių rasės palikuonis, jis buvo iš tikrųjų „ištrauktas kaip nuodėgulis iš laužo".

— Ne, jis kenčia ne nuo apdegimo,— tarė Netis, kuris vienas su pastorium ir testovėjo šalia mirštančio kario. — Nors per savo indėnišką išdidumą Džonas nė iš vietos nekrustelėjo, kai ugnis čirškino jo odą, bet man atrodo, kad jį bus sudeginusios piktos žmogiškos mintys, kurios jį kankino bemaž aštuonias dešimtis metų. O dabar prigimtis pasiduoda, nes kova ir taip per ilgai užsitęsė. Ei, Hektorai, gulkis! Gulkis, aš tau sakau! Mūsų kūnas ne geležinis, ir žmogus negali amžinai gyventi. Džonas matė, kaip į aną pasaulį iškeliavo visa jo gentis ir paliko jį vienui vieną vargti.

— Džonai, ar tu mane girdi? — švelniai paklausė pastorius. — Ar nori, kad aš sukalbėčiau maldas, kurias bažnyčia paskyrė tokiai liūdnai valandai?

Indėnas atgręžė į pastorių mirtinai išblyškusį veidą ir įsmeigė į jį juodas, bejausmes akis. Senukas, matyt, nieko nebepažino ir netrukus palengva vėl pasuko galvą į klonį ir ėmė delavariškai giedoti. Žemi gerkliniai giesmės garsai sklido vis aiškiau ir aiškiau, kol pagaliau juos buvo galima suprasti.

— Aš einu, aš einu, į teisingųjų žemę aš einu! Aš žudžiau priešus! Aš žudžiau priešus, Didžioji Dvasia šaukia savo sūnų. Aš einu, aš einu! Į teisingųjų žemę aš einu!

— Ką jis čia gieda, Odine Kojine? — švelniai paklausė pastorius. — Ar jis garbina mūsų atpirkėją?

— Ne, jis giriasi savo paties darbais,— liūdnai atsakė Netis ir nusigręžė nuo mirštančio draugo.— Jis turi ką pasakyti, ir aš žinau, kad tai gryna tiesa.

— Apsaugok, viešpatie, jo širdį nuo tokios puikybės! Krikščionybės priesakas yra nuolankumas bei atgaila, ir jeigu tie jausmai neviešpatauja žmogaus sieloje, visos viltys būti išganytam yra bergždžios. Girtis savo darbais! Ir dar tokią valandą, kada žmogaus siela ir kūnas turi susivienyti ir garbinti sutvėrėją. Džonai, juk tu priėmei krikščionių tikėjimą, buvai išskirtas iš daugybės nusidėjėlių ir stabmeldžių, ir aš įsitikinęs, kad tai buvo padaryta dėl protingo ir kilnaus tikslo. Ar tu žinai, jog mūsų viešpats mirdamas atpirko žmonių nuodėmes, ir kad nebus išganyti tie, kurie per savo išpuikimą ir garbės troškimą didžiuojasi savo žemiškaisiais nuopelnais?

Indėnas nė nepažvelgė į tą, kuris davė šiuos klausimus, bet vėl pakėlė galvą ir tyliai, bet aiškiai prabilo:

— Kas galėtų pasakyti, kad priešai yra matę Mohikano nugarą? Argi buvo toks priešas, kuris, pasidavęs jo malonei, nebuvo pasigailėtas? Argi nors vienas mingas, kurį vydavosi Čingačgukas, yra sugiedojęs pergalės giesmę. Ne! Tiesa gyveno jame ir vien tik tiesa plaukė iš jo. Jaunystėje jis buvo karys, ir jo mokasinai palikdavo kruvinus pėdsakus. Subrendęs jis buvo išmintingas ir prie tarybos laužo žodžių veltui nešvaistė.

— Ak, jis jau baigė savo pagoniškus svaičiojimus, jau nustojo giedoti! — sušuko pastorius. — Ką jis dabar kalba? Ar indėnas žino, kad gyvenime jis jau viską prarado?

— Viešpatie tu mano, — atsakė Netis, — indėnas žino ne blogiau už jus ar mane, bet jis tai laiko ne nuostoliu, bet dideliu laimėjimu. Džonas paseno, paliego, laukinių paukščių bei žvėrių dėl jūsų kaltės nedaug beliko, ir jie pasidarė baukštūs, kad net jaunesni medžiotojai jau vargiai besusimedžioja pragyvenimui. Jis galvoja nukeliauti tenai, kur visuomet gera medžioklė, kur negali patekti nedori ir neteisingi indėnai, ir kur jis vėl atras savo gentį. Nedidelis nuostolis žmogui numirti,

kada jis nebegali net krepšių pinti. Koks čia nuostolis. Jeigu yra koks nuostolis, tai jis tik man, nes, iškeliavus Džonui, beliks tik pasekti jo pėdomis.

— Aš nužemintai tikiu, kad jo pavyzdys ir mirtis dar gali būti apgaubta šlovės ir turėtų sutelkti tavo mintis apie geresnį pasaulį, — tarė misteris Grantas. — Bet mano pareiga palengvinti kelią sielai, paliekančiai kūną. Atėjo akimirka, Džonai, kad ta mintis, jog tu priėmei mūsų atpirkėjo pagalbą, suteiks tavo sielai ramybę. Negrįžk prie praeities klaidų, bet sudėk savo nuodėmes prie gailestingojo viešpaties kojų, ir jis tikrai tavęs pasigailės.

— Nors ir teisingi jūsų žodžiai ir šventam rašte taip pasakyta, tačiau su indėnu dabar nieko nebepadarysi,— atsakė Netis. — Nuo pat karo jis nėra matęs kunigo, o, be to, sunku sulaikyti indėną, kad jis negrįžtų prie savo senojo tikėjimo. Aš manau, kad geriausia būtų leidus senukui ramiai numirti. Dabar jis laimingas, aš matau iš jo akių, o to nebuvo galima apie jį pasakyti nuo to laiko, kai delavarai paliko savo žemes prie upės ištakų ir iškeliavo į vakarus. Taip, taip, tai buvo labai seniai, ir po to mudu matėm daug juodų dienų.

— Sakalo Akie, — pašaukė Mohikanas, žybtelėjus paskutinei gyvybės kibirkštėlei. — Sakalo Akie, klausyk savo brolio žodžių.

— Klausau, Džonai,— angliškai atsakė medžiotojas, labai sujaudintas tokio kreipimosi, ir pasilenkė prie indėno. — Taip, mes buvome broliai, net daugiau kaip broliai, ir to neišreikši indėnų kalba. Ką tu nori man pasakyti, Čingačgukai?

— Sakalo Akie, protėviai mane šaukia į laimingosios medžioklės šalį. Kelias į ten laisvas, ir Mohikano akys vėl darosi jaunos. Aš žiūriu, bet nematau žmonių su balta oda. Nieko kito nematau, tiktai teisingus ir narsius indėnus. Lik sveikas, Sakalo Akie. Tu iškeliausi į baltųjų rojų su Ugnies Tramdytoju ir Jaunuoju Ere-

liu, o aš eisiu pas savo protėvius. Lanką, tomahauką, pypkę ir vampumą padėk Mohikanui į kapą, nes jis iškeliaus naktį, kaip karys į mūšį, ir neturės laiko ieškoti savo daiktų.

— Ką jis čia kalba, Natanieli? — rimtai ir su pastebimu nerimu paklausė Grantas. — Ar jis mąsto apie dievą? Ar aukojasi viešpačiui dievui, mūsų užtarytojui?

Nors medžiotojo tikėjimas buvo gana įtartinas, tačiau vaikystėje išmoktų religinių tiesų jis nebuvo užmiršęs. Netis tikėjo, kad yra vienas dievas ir vienas dangus. Senojo draugo atsisveikinimas jį taip sugraudino, kad net ėmė virpčioti saulės ir vėjų nugairintas jo veidas, ir jis atsakė:

— Ne, jis garbina tiktai Didžiąją Dvasią, kaip ir visi indėnai, ir savo gerus darbus. Kaip ir visi jo tautiečiai, jis galvoja, kad vėl taps jaunas, vėl medžios ir amžinai bus laimingas. Visi spalvotieji, pastoriau, taip galvoja. O man niekada neateina galvon tokia mintis, kad aname pasaulyje vėl pamatysiu savo šunis ir šautuvą, nors man liūdna daros, pagalvojus, kad su jais teks visam laikui išsiskirti, todėl laikausi už gyvenimo daug stipriau, negu derėtų žmogui, išgyvenusiam daugiau, negu septyniasdešimt metų.

Pastoriaus kalbą nutraukė nauja stichija. Kol vyko mūsų ką tik aprašyti įvykiai, juodi debesys horizonte vis tirštėjo; siaubingas atmosferos tykumas rodė greitą oro permainą. Liepsna, kuri tebesiautėjo kalno šlaituose, dabar nebesiblaškė sūkuriais, bet kilo tiesiai aukštyn. Dabar stichija niokojo ramiai, lyg nujausdama, kad netrukus turės pasiduoti daug galingesnei jėgai. Tiršti dūmai, užgulę klonį, ėmė kilti aukštyn ir greitai sklaidėsi, o vakarinius kalnus užslinko debesys, tarp kurių blykčiojo žaibai. Misteriui Grantui pamokslaujant, plykstelėjęs žaibas virpančia ugnine juosta perskrodė juodą debesį ir nutvieskė visą horizonto pakraštį, o po to pasigirdo kurtinantis perkūno trenksmas, kuris nusirito

kalnais, sudrebindamas žemę ligi pat jos gelmių. Mohikanas pasikėlė, tartum paklusdamas šaukimui iškeliauti, ir ištiesė savo sulysusią ranką vakarų pusėn. Jo tamsų veidą nuskaidrino džiaugsmas, kuris sykiu su gyvybe ėmė palengva gesti. Iš lėto stingo visi jo veido raumenys, vos pastebima konvulsija iškreipė jo lūpas, ir pamažu nusviro ranka: miręs karys pasiliko sėdėti, atsirėmęs į uolą ir įsmeigęs stiklines akis į tolimus kalnus, lyg kūnas būtų norėjęs sekti į naują buveinę iškeliaujančią sielą.

Misteris Grantas visa tai stebėjo, apimtas nebylaus siaubo, bet kai tik nutilo paskutiniai perkūnijos atgarsiai, jis pamaldžiai sudėjo rankas ir dievobaimingu balsu prabilo:

— Viešpatie, nežinomi tavo keliai ir norai. Aš žinau, kad ateis laikas, kada atpirkėjas nužengs į žemę, ir nors kirminai bus sugraužę mano kūną, mano akys vis vien tave, dieve, regės!

Sukalbėjęs šią karštą maldelę, pastorius nuolankiai nuleido galvą ant krūtinės ir atrodė toks nusižeminęs ir taip atsidavęs dievui, kaip ir jo įkvėpti žodžiai.

Kai tik misteris Grantas atsitraukė nuo lavono, prie mirusio draugo priėjo Odinė Kojinė ir, paėmęs jo sustingusią ranką, valandėlę žiūrėjo jam į veidą, o po to prabilo liūdnu balsu:

— Raudona ar balta oda — vienas ir tas pats. Jį teis didysis teisėjas, ir ne pagal tuos įstatymus, kurie pritaikyti naujiems laikams ir naujajai tvarkai. Na, jeigu mirtų dar vienas žmogus, aš pasilikčiau pasaulyje vienui vienas kaip pirštas su savo šunimis. Žinau, kad žmogus turi laukti, kol dievas jį pasišauks, bet aš jau pavargau nuo gyvenimo. Mažai beliko medžių, kurie augo tuo metu, kai aš buvau jaunas; nuo to laiko smarkiai pasikeitė kraštas, ir aš jį vargiai beatpažįstu.

Dabar pradėjo kristi stambūs lietaus lašai ir tikšti į sausas uolas; sparčiai ir neišvengiamai artėjo audra.

Indėno lavonas buvo skubiai įneštas į urvą, iš paskos inkšdami nudyrino šunys, pasigedę meilaus žvilgsnio, kuriuo vadas atsakydavo į jų pasveikinimą.

Sumišęs Edvardsas skubėdamas neaiškiai ėmė atsiprašinėti Elizabetos, kad negalįs jos nusivesti į urvą, nes įėjimas dabar esąs užverstas rąstais bei žievėmis, ir kažką nesuprantamai pasakojo, kad ten esą tamsu ir būsią nemalonu kartu su numirėliu. Tačiau mis Templ nuo liūties saugiai pasislėpė po uolos iškyšuliu. Dar gerokai prieš pasibaigiant lietui pasigirdo balsai, šaukią Elizabetą, ir greitai pasirodė žmonės, kurie, gesindami žėruojančias anglis, atsargiai ėjo tarp rusenančių nuodėgulių.

Kiek nuščiuvus lietui, Oliveris išvedė Elizabetą į kelią ir ten ją paliko. Tačiau prieš išsiskirdamas jaunuolis spėjo karštai prabilti, ir merginai nereikėjo sukti galvos dėl jo žodžių prasmės.

— Aš ilgiau nebesidangstysiu, mis Templ. Rytoj šitokiu laiku numesiu skraistę, kuria, gal būt, dėl savo silpnumo taip ilgai dangsčiau save ir savo reikalus. Tačiau aš turėjau romantiškų ir kvailų svajonių bei norų: bet kas jų neturi jaunystėje, kai tave plėšo prieštaringos aistros. Tesaugo jus dievas. Girdžiu jūsų tėvo balsą, misteris Templas lipa į kalną. Nenorėčiau, kad dabar mane areštuotų. Ačiū dievui, jums nebegresia joks pavojus, ir vien tai nuima man nuo širdies sunkumą.

Nelaukdamas atsakymo, jaunuolis šmurkštelėjo į mišką. Nors Elizabeta girdėjo tėvo balsą, tačiau neatsiliepė, kol Edvardsas pasislėpė tarp smilkstančių medžių. Ir tik tada ji puolė į sielvarto priblokšto tėvo glėbį.

Netrukus privažiavo karieta, ir Elizabeta skubiai jon įlipo. Kaip po kalną pasklido šauksmas, pranešantis, kad dingusioji jau atsirado, žmonės grįžo į miestelį permirkę ir purvini, tačiau džiaugdamiesi, kad teisėjo Templo duktė išvengė tokios baisios ir ankstyvos mirties.

TRISDEŠIMT DEVINTAS SKYRIUS

Tegu sušvytruoja plieniniai kardai
Ir karą teskelbia mūs būgnų aidai!
Didingi kalnai, kurie žvelgiat į mus,
Mes žūsim ar grįšim laimėję pas jus!

Baironas

Ligi pat vakaro kaip iš kibiro pylęs lietus galutinai sustabdė ugnies veržimąsi į priekį, nors visą naktį įvairiose kalno vietose, kur tik buvo peno stichijai, miškas dar ruseno. Rytojaus dieną per daugelį mylių aplinkui giria atrodė juoda ir smilko, joje nebeliko nei krūmų, nei sausuolių, tik vienos pušys bei tujos išdidžiai kėlė į dangų savo vainikus, o vietomis ir mažesni medeliai rodė menkų gyvybės ženklų.

Žmonių liežuviai skleidė smarkiai perdėtus gandus apie stebuklingą Elizabetos išsigelbėjimą. Visi tikėjo, kad Mohikanas tikrai žuvęs liepsnose. Tai pasirodė dar įtikimiau, kai tik miestelį pasiekė žinia, kad rūdos ieškotojas Džotemas Ridlas rastas savo paties iškastoje duobėje beveik užtroškęs ir taip smarkiai apdegęs, jog mažai buvo vilties, kad jis liks gyvas.

Visų dėmesį prikaustė pastarųjų dienų įvykiai, ir per tą sąmyšį, kitą naktį po gaisro, nuteistieji pinigų dirbėjai, pasekę Nečio pavyzdžiu, taip pat prakirto rąstinio kalėjimo sieną ir nenubausti ištrūko. Kada ši naujiena ėmė sklisti po miestelį kartu su pasakojimu apie Džotemo likimą ir perdėtu bei pagražintu įvykių vaizdavimu ant kalno, žmonės ėmė atvirai reikšti savo nuomonę, kad būtinai reikia sugauti nors tuos bėglius, kurie slapstosi netoliese. Ėjo kalbos, kad urvas esąs slaptas nusikaltėlių židinys, o kai į spėliojimų painiavą įsipynė gandai apie sidabro rūdos klodus, laki žmonių fantazija sukūrė vaizdus apie pinigų dirbimą bei įvairius kitus nedorus ir pavojingus visuomenei darbus.

Kol apie visa tai buvo karštligiškai galvojama ir svarstoma, kažkas paleido gandą, kad mišką padegę

Edvardsas su Odine Kojine ir kad tokiu būdu jiems tenkanti atsakomybė už gaisro padarinius. Šitokios kalbos nepaprastai greitai plito, nes jas ypač uoliai skleidė patys kaltininkai, per savo neapdairumą sukėlę gaisrą. Visi kaip vienas reikalavo sugauti ir nubausti kaltininkus. Ričardas neliko kurčias šiam raginimui ir jau apie pietus rimtai užsiėmė įstatymo įgyvendinimu. Atrinkęs keletą augalotų jaunų vyrų, šerifas paslapčia juos nusivedė į šalį ir davė kažkokius svarbius nurodymus. Nors tai buvo daroma visam miesteliui matant, tačiau niekas negirdėjo, kas ten kalbama. Sužinoję savo uždavinį, tie vaikinai galvotrūkčiais pasileido prie kalno, sakytum visas pasaulio likimas būtų priklausęs nuo jų uolumo, o jų veidai atrodė tokie paslaptingi, tartum tie būtų vykdę slaptą valstybinę užduotį.

Lygiai dvyliktą valandą prie „Narsiojo dragūno" smuklės sutratėjo būgnas, ir pasirodė Ričardas su kapitonu Holisteriu, vilkinčiu Templtono lengvųjų pėstininkų uniforma, mat, šerifas prašė, kad apsaugos kareiviai padėtų įgyvendinti krašto įstatymus. Mes neturime galimybės atpasakoti tų kalbų, kurias šia proga išdrožė tuodu džentelmenai, bet jos išliko dar surandamuose mėlyno laikraštuko komplektų puslapiuose. Sako, kad vieno kalba buvusi juridinio pobūdžio, o kito pasižymėjusi karišku tikslumu. Viskas buvo paruošta iš anksto, ir, kai raudonu munduru vilkintis būgnininkas sutratino būgną, susirinko kokie dvidešimt penki kareiviai ir išsirikiavo kovine tvarka.

Kadangi šį dalinį sudarė vien savanoriai, o jam vadovavo žmogus, trisdešimt penkerius savo gyvenimo metus praleidęs karinėse stovyklose bei įgulose, buvo manoma, kad visoje apygardoje nėra kito, savo kariniu išsilavinimu prilygstančio dalinio, ir visi nusimanantieji žmonės Templtone su įsitikinimu tvirtino, kad pagal išmokymą ir išvaizdą jis nenusileistų jokiam kitam daliniui pasaulyje, o ir fizinėmis savybėmis šiems kariams nesą lygus. Šitokiam tvirtinimui prieštaravo trys

balsai, o vienas žmogus panašiai galvojo, tačiau tylėjo. Tai buvo Marmadiukas, kuris viešai nereiškė savo nuomonės. Vienas iš garsesnių balsų priklausė paties vado žmonai, kuri nuolat priekaištaudavo savo vyrui, jog jis tiek nusmukęs, kad ėmėsi vadovauti nereguliariam būriui kareivių — o juk jis beveik per visą praėjusį karą turėjo garbingą viršilos laipsnį šauniuose Virginijos kavalerijos daliniuose. Tokią pat skeptišką nuomonę visuomet reikšdavo ir misteris Pompa, pamatęs paraduojant Templtono įgulą, beje, tais atvejais jis kalbėdavo su tam tikru atlaidumu, kaip paprastai protėvių šalies sūnūs, teikdamiesi pagirti savo palikuonių papročius ar būdą.

— Gal jie ką nors ir išmano, kaip užsitaisyti šautuvą ir iššauti, bet valdyti laivą tai kažin ar mokėtų. Vien tik „Boadicėjos" sargyba per pusę vachtos galėtų juos apsupti ir paimti nelaisvėn.

Kadangi nebuvo šį tvirtinimą kas paneigtų, „Boadicėjos" jūreiviai Templtone buvo laikomi atatinkamoje pagarboje.

Trečias skeptikas buvo mesje Lekua, kuris dažnai šnibždėdavo šerifui, kad jis dar niekad nėra matęs tokio šaunaus dalinio, kuris gal nusileistų tiktai gerojo Liudviko muškietininkams.

Šį kartą misis Holister, matyt, galvojo, kad dabar numatomi tikri kariniai veiksmai, todėl pernelyg uoliai ruošėsi šiam įvykiui ir nereiškė savo nuomonės; kaip žinome, Bendžamino visai nebuvo, o misteris Lekua jautėsi perdaug laimingas, kad imtų smerkti savo artimuosius, todėl įgulos kareiviai išvengė kritikos ir nemalonių palyginimų tą atmintiną dieną, kada jiems tikrai reikėjo daugiau pasitikėjimo savo jėgomis, negu bet kuriuo kitu ankstesniu atveju. Marmadiukas vėl buvo užsidaręs su misteriu Vanderskolu, ir tokiu būdu niekas nekliudė dalinio veiksmams.

Lygiai antrą valandą, pradedant nuo dešiniojo flango, kur stovėjo veteranas viršila, visi ritmiškai vienas

po kito ėmė dėtis muškietus ant pečių. Kai muškietos pagaliau tvirtai gulėjo savo vietoje, kapitonas įsakė:

— Kairėn! Žengte marš!

Kadangi šitų parako neuosčiusių naujokėlių laukė susitikimas su priešu, negalima tvirtinti, kad šį įsakymą jie būtų įvykdę su įprastu tikslumu. Tačiau, kai orkestras ėmė trenkti drąsinančią „Jankio Dudlo" melodiją ir Ričardas su misteriu Dulitliu ryžtingai nužygiavo pirmieji gatve, savo dalinį nuvedė ir kapitonas Holisteris, keturiasdešimt penkių laipsnių kampu užrietęs galvą su maža trikampe kepuraite ant viršugalvio, didžiuliu dragūnišku kardu rankoje ir karingai žvangančia makštimi, tabaluojančia palei kulnus. Prireikė nemaža pastangų, kad visi šeši skyriai gražiai lygiuotų, bet prie tilto dalinys jau žygiavo gana darniai. Šitokia tvarka jie ėmė kopti link viršūnės. Kovinių jėgų išdėstymą kiek pakeitė tiktai ta aplinkybė, kad šerifas ir magistratas, pradėję dusti, palaipsniui atsidūrė pačiame ariergarde. Nėra reikalo smulkmeniškai aprašinėti jų žygiavimo. Tik trumpai pasakysime, kad buvo išsiųsti žvalgai, kurie pranešė, jog bėgliai ne tik nepasitraukė, kaip buvo laukta, bet, matyt, sužinoję apie ruošiamą ataką, dabar tvirtina savo pozicijas ir ruošiasi žūtbūtiniam mūšiui. Šita žinia, savaime suprantama, pakeitė ne tik vadovybės planus, bet ir kareivių fizionomijas. Vyrai rimtai susižvelgė, o Hairemas su Ričardu, pasitraukę į šalį, ėmė tartis.

Tuo metu prie dalinio prisijungė Bilis Kerbis, kuris, pasikišęs po pažastim kirvį, kiūtino keliu priešais savo vežimą, nutolęs nuo jo tiek, kiek kapitonas Holisteris nuo savo kovotojų, kada jie kopė į kalną. Miškakirtys labai nustebo, pamatęs ginkluotą būrį, o šerifas nusprendė pasinaudoti šiuo dideliu pastiprinimu ir pareikalavo, kad Bilis padėtų įgyvendinti įstatymą. Kerbis per daug gerbė misterį Džonsą, tad kurgi nepaklausys. Todėl netrukus buvo nuspręsta, kad, prieš imantis kraštutinių priemonių, miškakirtys nueis į priešų stovyklą ir per-

duos įsakymą pasiduoti. Būrys dabar buvo padalintas į dvi grupes, vieną grupę nuvedė kapitonas per Reginių kalną, kad galėtų pasiekti urvą iš kairės pusės, o kita, vadovaujama vieno leitenanto, turėjo prie jo prieiti iš dešinės. Misteris Džonsas ir daktaras Todas, — chirurgas taip pat dalyvavo,— netrukus pasirodė ant uolos viršum priešų tvirtovės, tačiau jos gynėjai negalėjo jų matyti. Hairemui toks artumas atrodė perdaug pavojingas, todėl jis nuėjo su Kerbiu palei kalno šlaitą gana atokiai nuo urvo ir užlindo už medžio. Daugumas kovotojų iš akies nepaprastai tiksliai pasirinko vietas, kur juos nuo apgultųjų dengė medžiai ar uolų guburiai: priešui matomi liko tiktai du puolėjai: iš vienos urvo pusės kapitonas Holisteris, o iš kitos miškakirtys. Veteranas drąsiai stovėjo veidu į urvą, laikydamas sunkų kardą vienoje ir toje pačioje padėtyje, tvirtai įsmeigęs savo vienintelę akį į priešus, o Bilis, šis milžiniško ūgio miškakirtys, stovėjo ramiai, sudėjęs rankas ant krūtinės, po dešine pažastim pasikišęs kirvį, ir tokiu būdu galėjo, kaip ir jo jaučiai, ilsėtis stovėdamas. Iki tol kovojančios pusės nebuvo persimetusios nė žodžiu. Apgultieji buvo sukrovę apdegusių rąstų ir šakų krūvas, sudarydami priešais urvo angą nedidelę puslankio formos barikadą. Kadangi šlaitai iš visų pusių buvo statūs ir slidūs ir vieną barikados kraštą gynė Bendžaminas, o antrąjį Netis, šis įtvirtinimas anaiptol nebuvo silpnas, juo labiau kad priėjimas iš priekio buvo itin sunkus. Pagaliau Kerbis, gavęs užduotį, ėmė kuo ramiausiai kopti į kalną, su tokiu abejingumu rinkdamasis kelią, lyg būtų ėjęs į biržę kirsti medžių. Kai jis atsidūrė per šimtą pėdų nuo tvirtovės, pro barikados kraštą išlindo ilgasis baisus šautuvas, ir Odinė Kojinė garsiai sušuko:

— Neik arčiau, Bili Kerbi, neik arčiau! Aš tau nieko blogo nelinkiu, bet jeigu tik kuris iš jūsų žengs nors žingsnį, nebus apsieita be kraujo praliejimo. Atleisk, viešpatie, tam, kuris pirmas išdrįs tai padaryti, bet taip jau bus.

— Ką tu čia niurni, seni, — tarė Bilis geraširdiškai,— verčiau paklausyk, ką aš tau pasakysiu. Man visai nerūpi tie jūsų reikalai, aš tik noriu, kad viskas būtų pagal įstatymą. Man nei šilta, nei šalta, kas ką įveiks; ana ten už to jauno buko stovi misteris Dulitlis, jis prašė manęs ateiti ir pasakyti, kad tu pasiduotum valdžiai — štai ir viskas.

— Matau tą niekšą! Ana va jo skvernai maskatuoja! — sušuko pasipiktinęs Netis. — Jeigu tik kyštelės nors piršto galiuką, galiu kirsti lažybų, kad jis mane paminės. Eik iš čia, Bili, eik, aš tavęs prašau. Tu gi žinai, kaip aš moku taikyti, o tau nieko blogo nenoriu padaryti.

— Perdaug gerai galvoji apie save, Neti,— atsakė Bilis, slėpdamasis už netoliese augančios pušies, — jei manai galįs nušauti žmogų per trijų pėdų storumo medį. Aš tai galiu tą pušį ant tavęs užversti per dešimt minučių, o gal ir dar greičiau. Verčiau būk mandagesnis, nes, man regis, kad aš viską darau pagal įstatymą.

Netis rimtai žvelgė į Bilį, ir galėjai matyti, kad jis nejuokauja; taip pat buvo aišku, kad jis nenori pralieti kraujo. Į Kerbio patyčias jis šūktelėjo:

— Aš žinau, Bili Kerbi, kad tu sugebi užversti medį, kur tik nori, bet jeigu kirsdamas iškiši pirštus ar ranką, tau teks taisyti kaulus ar stabdyti kraują. O jeigu tu tik nori į urvą patekti, tai palauk, kol ligi saulės laidos liks dvi valandos, tada eik sau sveikas, o dabar nedrįsk artintis. Čia ir taip jau vienas guli negyvas ant šaltos uolos, o kitas irgi leisgyvis. Jeigu mėginsit jėga veržtis, tai bus lavonų ne tik urve, bet ir aplinkui.

Miškakirtys nesibaimindamas išėjo iš už priedangos ir šūktelėjo:

— Gerai, o kas gerai, tas ir teisingai. Jis nori, kad jūs palauktumėt, kol ligi saulėlydžio liks dvi valandos. Aš manau, kad čia nėra ko prieštarauti. Žmogus visuomet nusileidžia, jausdamasis kaltas, jei tik per smarkiai

ant jo negulsi. O kai per daug užsipuoli, žmogus užsispiria, nelyginant jautis: juo daugiau jį muši, juo labiau jis spyriosis.

Drąsi Bilio kalba ir nepriklausomas tonas visai neatitiko nei susidariusios kritiškos padėties, nei misterio Džonso nuotaikos,— šis degte degė įsiskverbti į urvą ir sužinoti visas jo paslaptis, todėl jis nutraukė draugišką Kerbio ir Nečio pokalbį.

— Natanieli Bampai, įstatymo vardu reikalauju pasiduoti! — riktelėjo šerifas. — O jums, džentelmenai, įsakau padėti man įvykdyti šią užduotį. Bendžaminai Pengilemai, remiantis štai šiuo orderiu, jūs areštuojamas, įsakau jums eiti į kalėjimą.

— Mielai plaukčiau su jumis, skvairai Dikensai, — atsakė Bendžaminas, išsiimdamas iš burnos pypkę, kurią visą laiką kuo ramiausiai rūkė, — aš plaukčiau, iškėlęs visas bures, nors ir į patį pasaulio galą, jeigu, žinoma, jis būtų, bet to galo nėra, nes žemė apvali. Jūs, misteri Holisteri, pragyvenęs sausumoje visą amžių, tikriausiai nežinot, kad žemė, taip sakant...

— Pasiduokit! — taip sukriokė kapitonas, kad net visi apstulbo, o jo kareiviai net keletą žingsnių pasitraukė atatupsti. — Pasiduokit, Bendžaminai Pengilemai, o jeigu ne, tai pasigailėjimo nebus!

— Velniop tą jūsų pasigailėjimą! — atšovė Bendžaminas; jis atsikėlė nuo rąsto, kur sėdėjo, ir nužvelgė patrankėlę, kurią naktį buvo užsivilkęs ant kalno ir tuo būdu įsitaisęs gynybos priemonę iš vidinės barikados pusės.— Paklausykit, misteri ar kapitone, kaip jūs ten vadinatės, aš klausiu: ar jūs ką nors išmanot apie laivo virves, išskyrus gal tą, kuria galima jus pakarti. Nėra ko čia šūkauti lyg kurčiam jūreiviui ant bramstengos. Gal manote, kad ant to jūsų popiergalio teisingai užrašyta mano pavardė? Kada gi anglų jūreivis išplaukė į jūrą, neturėdamas atsarginės pavardės kokiam nors netikėtam atvejui? Gal manote, kad mano

pavardė Pengilemas? Pengilemu vadino tą džentelmeną, kurio žemėje aš atėjau į šį pasaulį. Jis buvo kilmingas žmogus, o šito nė didžiausias mano priešas nepasakytų nė apie vieną Bendžamino Stabso šeimos narį.

— Perduokite man arešto orderį, ir aš įrašysiu kitą jo pavardę,— sušuko Hairemas iš už medžio.

— Įsirašykit į tą orderį, kad jūs asilas, misteri Dulitli! — riktelėjo Bendžaminas, neatitraukdamas akių nuo patrankėlės taikiklio.

— Aš reikalauju tučtuojau pasiduoti! — suriko Ričardas. — Bendžaminai, Bendžaminai, nesitikėjau iš tavęs tokio nedėkingumo.

— Štai ką aš jums pasakysiu, Ričardai Džonsai, — tarė Netis, išsigandęs, kad šerifas nepaveiktų jo bičiulio. — Nors tas parakas, kurį man atnešė mergaitė, ir susprogo, bet urve yra jo tiek, kad užteks išsprogdinti visą uolą, ant kurios jūs stovite. Jeigu iš ten nepasišalinsit, teks susprogdinti urvo stogą.

— Laikau, kad vesti tolimesnes derybas su šitais nusikaltėliais neleidžia mano, kaip šerifo, garbė, — pasakė jis savo bendrui, ir abu galvotrūkčiais nėrė nuo uolos, o jų pasitraukimą kapitonas palaikė ženklu atakai.

— Durtuvus atstatyt! Pirmyn! — riktelėjo jis.

Nors apsiaustieji ir laukė šitokios komandos, tačiau dabar gerokai apstulbo; kapitonas spėjo pribėgti prie pat barikados, šaukdamas:

— Drąsiau vyručiai! Nesigailėkit jų, jei jie nepasiduoda!

Ir jis taip baisiai užsimojo kardu, kad, užuot nuėmęs ekonomui galvą, būtų jį perkirtęs pusiau, jeigu tik, laimė, jo kardas nebūtų atsitrenkęs į patrankėlės vamzdį. Nuo to smūgio vamzdis kilstelėjo aukštyn kaip tik tuo metu, kai Bendžaminas kišo savo pypkę prie patrankėlės dagčio, ir tučtuojau penki ar šeši tuzinai šautuvo kulkų beveik statmenai išlėkė į orą. Mokslas tei-

gia, kad švinas nesilaiko ore, todėl kokie du svarai metalo, sulydyto į kulkas, nubrėžė danguje elipsę, šlamindami medžių šakas, pabiro ant kareivių, stovinčių už kapitono. Nereguliariosios kariuomenės atakos sėkmę nulemia tai, kokia kryptimi kareiviai juda iš pat pradžių. Šiuo atveju judėjimas vyko atgaline kryptimi, ir, nepraėjus nė minutei po to, kai uolomis ir tarpekliais nusirito patrankos griausmas, visa kairiojo sparno ataka bepriklausė nuo vieno veterano miklios rankos. Pabūklo atatranka smarkiai kontuzijo Bendžaminą, ir jis kiek laiko tįsojo paslikas ant žemės. Pasinaudojęs šia proga, kapitonas Holisteris persiropštė per barikadą ir atsidūrė priešų tvirtovėje priešais urvą. Patekęs į priešų stovyklą, jis nubėgo prie įtvirtinimų pakraščio ir, mosikuodamas kardu viršum galvos, sušuko:

— Pergalė! Čionai, šaunieji mano vyrai, tvirtovė mūsų!

Jis pasielgė tikrai kariškai ir rodė puikų pavyzdį, kaip turi elgtis narsus karininkas savo karių akivaizdoje, tačiau šis šauksmas, deja, ir buvo nelaiminga sėkmės pasikeitimo priežastis. Netis, kuris akylai sekė miškakirtį ir priekyje savęs esančius priešus, išgirdęs šaukiant kapitoną, atsigręžė ir net išsižiojo, pamatęs savo draugą, gulintį ant žemės, o tvirtovėn įsiveržusį veteraną, šaukiantį pergalės šauksmus. Ilgojo šautuvo vamzdis tučtuojau nukrypo į kapitoną. Tą akimirką senojo kario gyvybei grėsė didelis pavojus, bet Odinei Kojinei taikinys buvo per didelis ir per artimas, todėl jis, užuot nuspaudęs gaiduką, trinktelėjo šautuvu priešui į užpakalį ir stipriu smūgiu nubloškė per barikadą, nuo kurios kapitonas nulėkė daug greičiau, negu kad buvo užsiropštęs. Kapitonas Holisteris nukrito kaip tik priešais urvą, ir jam pasirodė, kad žemė smenga po jo kojomis, nes kalno šlaitas buvo nepaprastai status ir slidus. Viskas įvyko taip staigiai ir netikėtai, kad senasis karys

net nesuspėjo nieko suvokti. Lekiant žemyn, jam vaidenosi, kad jis raitas skverbiasi pro priešų gretas. Kapitonas daužėsi į medžius lyg į pėstininkus, galop kone smigte įsmigo į apdegusį medžio kamieną ir, didžiausiam savo nustebimui, šleptelėjo vidury kelio prie pat savo žmonos kojų. Mis Holister lipo keliu į kalną su dvidešimčia smalsių berniūkščių, viena ranka remdamasi į lazdą, be kurios ji net iš namų neišeidavo, o kitoje nešdama tuščią maišą, ir, kai ji pamatė savo vyro žygdarbį, ją apėmęs didžiulis pasipiktinimas nustelbė ne tik jos religinius jausmus, bet ir filosofišką protą.

— Ką tai reiškia, seržante! Vadinasi, tu traukies? — ji suriko. — Tai bent sulaukiau, kad mano vyras bėga nuo priešų — ir dar nuo kokių priešų. O aš čia eidama pasakoju vaikiūkščiams apie Niujorko apgulimą, ir kaip tave ten buvo sužeidę. Ir apie tai, koks narsuolis tu šiandien pasirodysi. O dabar nuo pirmo šūvio bėgi. Ak, maišą galiu išmesti! Jeigu ten ir bus kokio grobio, tai jis atiteks kitiems, o ne tokio žmonai. Sako, kad tame urve pilna aukso ir sidabro. Atleisk man, viešpatie, už tokias žemiškas mintis, bet ir šventam rašte pasakyta, kad grobis atitenka nugalėtojui.

— Argi aš traukiuosi!? — sušuko apstulbęs veteranas. — Kurgi mano arklys? Jį nušovė, man jojant, ir aš...

— Ar tau galvoj susimaišė? — pertraukė jį žmona. — Iš kurgi tu, seržante, galėjai turėti arklį? Juk tu tik valkatų gaujos kapitonas. Jeigu būtum tikras kapitonas, tai lėktum į kitą pusę.

Kol garbingoji pora šitaip svarstė įvykius, ant kalno kova įsiliepsnojo nejuokais. Pamatęs savo priešininką, anot Bendžamino, „plaukiantį dideliu greičiu", Odinė Kojinė vėl atsisuko į dešinį priešų sparną. Tokiam stipruoliui, kaip Kerbis, nieko nereiškė, nutaikius tinkamą akimirką, užsiropšti ant barikados ir pasiųsti įkandin veterano abu jos gynėjus, bet miškakirtys tuo

metu, matyt, anaiptol nebuvo priešiškai nusiteikęs, ir taip suriko, kad išgirdo visas atsitraukiantis kairysis sparnas:

— Valio! Tai neria kapitonas! Jam vis tiek — krūmai, ne krūmai! Lekia pirmyn, ir viskas.

Tokiais šauksmais šis gerasis vaikinas drąsino skriejantį veteraną, kol, ilgiau nebegalėdamas ištverti, griuvo žemėn ir, daužydamas ją kulnimis, ėmė kvatoti visa gerkle.

Visą tą laiką Netis stovėjo, grėsmingai iškėlęs šautuvą viršum barikados, ir akylai sekė kiekvieną menkiausią apgulėjų judesį. Kerbio juokas sugundė be galo smalsų Hairemą žvilgtelėti iš už medžio ir sužinoti, kaip vyksta mūšis. Jis tai padarė su didžiausiu atsargumu, tačiau kaip daugelis net geresnių už jį vadų, rūpestingai slėpdamas priekį, paliko atvirą užpakalį. Pagal savo sandarą Dulitlis priklausė tai žmonių grupei, kuriems gamta pašykštėjo apvalių formų. Visos jo kūno dalys buvo arba tiesios, arba kampuotos. Tačiau jo siuvėja buvo moteris ir, kaip tas pulko tiekėjas, įvairios kūno sudėties žmones skirstydavo į tam tikras grupes. Kai tik misteris Dulitlis kiek palinko priekin, kaip mes jau minėjome, kitapus medžio šmėstelėjo jo durtinio skvernai, į kuriuos Netis žaibiškai nukreipė šautuvą. Mažiau patyręs šaulys būtų taikęsis į plasnojančius skvernus, kurie kadaravo pažemėje kaip kokia girlianda, bet Odinė Kojinė labai gerai pažino ir Hairemą, ir jo siuvėją; todėl, kai driokstelėjo šūvis, Kerbis, kuris, užgniaužęs kvapą, žiūrėjo, kas čia bus, pamatė nuo buko atšokant gabalą žievės, o viršum palaidų durtinio klosčių ta pačia linkme švystelint skverną. Joks dalinys dar niekad nebuvo demaskuotas tokiu greičiu, kokiu iš už medžio iššoko Hairemas.

Jis nepaprastai tiksliai žingtelėjo porą žingsnių į priekį ir, viena ranka užsiėmęs kulkos paliestą vietą, kitą atkišo į Netį ir grėsmingai suriko:

— Dabar tu, nevidone, taip lengvai neišsisuksi! Aš tave sutvarkysiu! Jei reiks, tai pasieksiu ir aukščiausią teismą!

Šis stulbinantis burnojimas iš tokio žymaus žmogaus lūpų, kaip skvairas Dulitlis, ir tokia drąsa, su kuria jis veržėsi, suvokęs, kad Nečio šautuvas dabar neužtaisytas, pakėlė puolėjų ariergardo karišką dvasią, ir vyrai, garsiai šaukdami, trenkė salvę į medžių viršūnes, pasiųsdami savo kulkas ten pat, kur buvo nulėkęs patrankėlės užtaisas. Paskatinti savo pačių sukelto triukšmo, dabar jie puolė su dideliu įkarščiu. Bilis Kerbis, supratęs, kad gana juoktis, nors ir labai smagu, ėmė ropštis per barikadą, bet tuo metu iš kito jos galo išniro teisėjas Templas.

— Aš reikalauju ramybės ir tvarkos! — sušuko jis.— Kas gi čia! Norit pralieti kraują ir žudyti vieni kitus? Nejaugi įstatymui apginti reikia ginklų lyg per maištą ar karą?!

— Čia ginkluotas savigynos būrys! — atsiliepė atokiai ant uolos stovintis šerifas.

— Verčiau sakytum — ginkluotų galvažudžių būrys. Aš reikalauju visa tai nutraukti!

— Liaukitės! Nereikia kraujo praliejimo! — pasigirdo balsas nuo Reginių kalno viršūnės. — Dėl dievo meilės, daugiau nešaudykit! Viskas bus taikiai sutvarkyta! Jūs galit leistis į urvą!

Iš nustebimo visi nustėro. Netis, spėjęs iš naujo užsitaisyti šautuvą, kuo ramiausiai atsisėdo ant rąsto ir ranka pasirėmė galvą, o „lengvieji pėstininkai" nutraukė ataką ir apstulbę laukė, kas bus toliau.

Netrukus nuo kalno nulėkė Edvardsas, o paskui jį su stebėtinu savo amžiui vikrumu majoras Hartmanas. Akimirksniu jie pribėgo prie aikštelės, nuo kurios nusileido į urvą ir ten dingo. Visi tylėjo, su nuostaba žiūrėdami jiems įkandin.

KETURIASDEŠIMTAS SKYRIUS

Antonijus. Aš žado netekau!
Bosinijus. Tu daktaras buvai, ir aš tavęs nepažinau?

Šekspyras

Per tas penkias ar šešias minutes, kol vėl pasirodė jaunuolis su majoru, teisėjas Templas ir šerifas su dauguma kovotojų užkopė į aikštelę, kur pastarieji ėmė reikšti savo samprotavimus apie įvykio baigmę ir girtis šaunumu, parodytu per susirėmimą. Bet staiga visi nutilo: nuo urvo angos į aikštelę kopė Edvardsas ir majoras Hartmanas.

Grubaus darbo krėsle, uždengtame nedirbtomis elnio odomis, jie įnešė žmogų, kurį atsargiai ir su didele pagarba pastatė tarp ginkluotų vyrų. Jo galvą dengė ilgi lygūs sniego baltumo plaukai. Senuko rūbai nepaprastai tvarkingi ir švarūs, pasiūti iš brangios medžiagos, prieinamos tiktai pačios turtingiausios klasės žmonėms, tačiau išsitrynę ir sulopyti; mokasinai papuošti įmantriausiais pagražinimais, kokius vieni indėnai temoka sugalvoti. Jo veido bruožai griežti ir taurūs, tačiau bejausmių akių žvilgsnis, kuriuo pamažu apvedė jį supančių žmonių veidus, buvo tuščias — aiškiai matei, kad senukas jau suvaikėjęs.

Netis ėjo paskui vyrus, nešančius krėslą, tokį čia nelauktą daiktą ir, pasirėmęs ant šautuvo, atsistojo prie pat krėslo atkaltės, savo persekiotojų viduryje, su tokiu bebaimiškumu, kuris aiškiai bylojo, kad jį jaudina kur kas svarbesni dalykai, negu jo paties saugumas. Majoras Hartmanas stovėjo be kepurės šalia senuko, ir šiaip visada linksmos ir viliūkiškos jo akys buvo kupinos begalinės nuostabos. Edvardsas nesivaržydamas meiliai uždėjo ranką ant krėslo atkaltės, nors jo širdis vos neplyšo iš susijaudinimo, ir jis negalėjo ištarti nė žodžio.

Visi žiūrėjo, išpūtę akis, ir tylėjo. Pagaliau nepažįstamasis senelis vėl permetė susirinkusius vyrus sa-

vo bereikšmiu žvilgsniu ir pabandė atsikelti, suvytusiu jo veidu šmėstelėjo mandagi šypsena, kai jis prabilo dusliu, virpančiu balsu:

— Ponai, prašom sėsti. Tučtuojau pradėsime pasitarimą. Visi tie, kurie ištikimi maloningajam karaliui, bus patenkinti, sužinoję, kad kolonijos pasilieka jam ištikimos. Prašom sėstis, ponai, prašom. Naktį kariuomenė sustos poilsio.

— Čia nepilnapročio kliedėjimas! — tarė Marmadiukas. — Paaiškinkit, ką visa tai reiškia?

— Ne, sere, jis nėra nepilnaprotis, tiktai nusenęs, — ryžtingai atsakė Edvardsas, — ir mums teks išsiaiškinti, kas kaltas dėl to, kad jis pateko į tokią apgailėtiną padėtį.

— Sūneli, ar ponai pasiliks pietauti? — paklausė nepažįstamasis, pasisukdamas į tą, kurį gerai pažino ir mylėjo. — Liepk paduoti pietus, vertus jo didenybės karininkų. Tu juk žinai, kad mes po ranka visada turim puikiausios žvėrienos.

— Kas per vienas šitas žmogus? — greitai paklausė Marmadiukas jau ne vien iš smalsumo, — tas balsas jam kažką priminė.

— Šitas žmogus, — ramiai pradėjo Edvardsas, tačiau kalbant jo balsas darėsi vis garsesnis, — šitas žmogus, sere, kuris, kaip jūs matėte, slėpėsi urve, netekęs visko, kas sudaro mūsų gyvenimo džiaugsmą, kadaise buvo draugas ir patarėjas tų, kurie valdė mūsų kraštą. Šitas žmogus, kurį jūs dabar regite vienišą ir nusilpusį, kadaise buvo narsus ir bebaimis karys, drąsiųjų indėnų pramintas Ugnies Tramdytoju. Šitas žmogus, kuris dabar neturi net pastogės galvai priglausti, kadaise valdė milžiniškus turtus; jis buvo teisėtas savininkas tos žemės, ant kurios jūs dabar stovite, teisėjau Templai. Šitas žmogus tėvas. . .

— Tai jis. . . tai jis yra be žinios dingęs majoras Efingemas! — sušuko Marmadiukas, labai jaudindamasis.

— Taip, iš tikrųjų, dingęs be žinios, — atsakė jaunuolis, įsmeigdamas į teisėją veriantį žvilgsnį.

— O jūs? O jūs kas tada?.. — vėl paklausė teisėjas, su didžiausiomis pastangomis tardamas žodžius.

— Aš jo anūkas.

Valandėlę niekas netarė nė žodžio. Visų akys įsmigo į kalbančius, net ir senasis vokietis su dideliu nerimu laukė, kuo viskas baigsis. Netrukus praėjo šio gilaus susijaudinimo valandėlė. Marmadiukas pakėlė galvą, kurią buvo nuleidęs ant krūtinės ne iš gėdos, bet todėl, kad mintyse dėkojo dievui, o jo gražiu drąsiu veidu riedėjo didelės ašaros. Jis karštai suspaudė jaunuoliui ranką ir tarė:

— Atleidžiu tau, Oliveri, už atžarumą ir įtarinėjimus. Dabar aš viską suprantu. Atleidžiu už viską, išskyrus tai, kad palikai šį senolį gyventi tokioje vietoje, nors ir jis, ir tu galite naudotis ne tik mano namais, bet ir turtu.

— Jis tvirtas kaip pliens! — šūktelėjo majoras Hartmanas. — Aš sakiau tau, vaikeli, kat Marmatiukas Templas tikras traukas, jis niekat neapleis nelaimėje.

— Taip, teisėjau Templai, nuo to, ką šis žmogus man papasakojo, mano nuomonė apie jus pasikeitė. Pamatęs, kad slapta, niekieno nepastebėtas nebegalėsiu grąžinti senelio ten, iš kur jį buvo atvežęs prieraišusis jo tarnas, išvykau į Mohoko slėnį ieškoti vieno jo seno draugo, dėl kurio ištikimybės neabejojau. Jis jūsų draugas, teisėjau Templai, ir jeigu tai, ką jis sako, yra teisybė, tai mano tėvas ir aš jus perdaug žiauriai smerkėme.

— O kas atsitiko tavo tėvui? — švelniai paklausė Marmadiukas. — Ar jis tikrai nuskendo su tuo pašto laivu?

— Taip, nuskendo. Po kelerių metų palyginti skurdaus gyvenimo, nesulaukdamas jokios paramos, jis paliko mane Naujojoje Škotijoje ir išvyko atsiimti už nuostolius kompensacijos, kuri pagaliau buvo priteista

Anglijos karininkams. Išbuvęs metus laiko Anglijoje, jis vyko į Halifaksą užimti Vest-Indijoje vyriausybės jam paskirtos vietos, ketindamas pakeliui užsukti ten, kur mano senelis gyveno iki karo ir per visą karą, ir jo išsivežti.

— O tu? — sušuko Marmadiukas su didžiausiu susidomėjimu. — Aš galvojau, kad tu nuskendai kartu su tėvu.

Jaunuolio skruostai nukaito, ir jis tylėdamas žvilgčiojo į suglumusius kareivius. Marmadiukas pasisuko į kapitoną, kuris vėl sugrįžo į dalinį, ir tarė:

— Veskite iš čia kareivius ir paleiskite juos namo; per savo uolumą šerifas klaidingai suprato savo pareigą. Daktare Todai, aš būsiu labai dėkingas, jeigu aptvarstysite Hairemo Dulitlio žaizdą, kurią jis gavo per šią nemalonią istoriją. Tu man padarytum, Ričardai, didelę paslaugą, atsiųsdamas čia į kalno viršūnę karietą. Bendžaminai, grįžk į namus prie savo darbo.

Nors šitie nurodymai daugumui dalyvių ir nepatiko, tačiau mintis, kad jie tikrai viršijo leistinas ribas ir įprastinė pagarba teisėjui privertė juos nedelsiant paklusti.

Kai jie pasišalino ir ant uolos liko tiktai tie, kuriems labiausiai rūpėjo sužinoti paslaptį, Marmadiukas, rodydamas į senąjį majorą Efingemą, kreipėsi į jo anūką:

— Ar ne geriau būtų tavo senelį nunešus kur nors po priedanga, kol atvažiuos mano karieta?

— Ne, sere, grynas oras jam naudingas, jis visuomet stengdavosi būti lauke, jei tik negrėsdavo pavojus, kad jį kas pamatys. Aš nežinau, kaip man pasielgti, teisėjau Templai, ar aš turiu, ar aš galiu leisti, kad majoras Efingemas taptų jūsų įnamiu?

— Tu pats nuspręsi, — tarė teisėjas. — Tavo tėvas buvo mano jaunystės draugas. Jis patikėjo man visą savo turtą. Kai mudu skyrėmės, jis visiškai pasikliovė manim ir nenorėjo imti jokių pakvitavimų, jokių do-

kumentų, nors šitai padaryti nebuvo nei laiko, nei sąlygų. Juk tu žinojai apie tai?

— Taip, sere, — atsakė Edvardsas, arba Efingemas, kaip mes jį dabar vadinsime.

— Mūsų politinės pažiūros skyrėsi. Mes galvojome taip: jei laimės kolonijos, aš galėsiu išsaugoti tavo tėvo turtą, nes niekas nežino, kad jis jam priklauso. Jeigu išsilaikytų karalius, tai nebus sunku susigrąžinti turtą tokiam lojaliam piliečiui, kaip pulkininkas Efingemas. Ar ne taip?

— Kol kas viskas teisybė,— atsakė jaunuolis, kaip ir pirma nepatikliai žvelgdamas į teisėją.

— Tikėk, perniuk, — tarė vokietis, — teisėjas Templas pats toriausias šmokus.

— Mes visi žinome, kaip pasibaigė karas, — tęsė Marmadiukas, nepaisydamas nei vieno, nei kito. — Tavo senelis pasiliko Konektikute, o tavo tėvas jį reguliariai aprūpindavo tokiomis lėšomis, kad jam nieko nestokotų. Tą gerai žinojau, nors niekada nebuvau jo matęs. Tavo tėvas kartu su armija patraukė į Angliją rūpintis dėl turto susigrąžinimo. Šiaip ar taip, jis turėjo milžiniškų nuostolių, nes visi jo dvarai buvo išparduoti, ir aš teisėtai juos nupirkau. Šitas mano poelgis visai suprantamas, nes aš norėjau, kad, atėjus laikui, jam nebūtų kliūčių viską atgauti.

— Jų ir nebuvo, neskaitant to, kad atsirado pernelyg daug pretendentų.

— O jei aš būčiau pasiskelbęs, kad tuos turtus, laiko ir mano pastangų padidintus šimteriopai, aš valdau tiktai kaip globėjas, būtų atsiradęs vienas nenurungiamas pretendentas. Tu žinai, kad tuoj po karo aš aprūpindavau tavo tėvą gan stambiomis pinigų sumomis.

— Taip, kol...

— Kol mano laiškai ėmė grįžti neatplėšti. Tavo tėvas buvo labai panašaus būdo į tave, Oliveri. Jis buvo ūmus ir kartais pasielgdavo neapgalvotai. Gal čia būta ir mano klaidos, — pridūrė teisėjas, tartum sau pačiam

priekaištaudamas. — Gal būt, aš per toli žvelgiu į priekį ir viską perdaug išsamiai apskaičiuoju. Didelė kančia, kai nuoširdžiai mylimas žmogus ištisus septynerius metus blogai apie tave galvoja vien dėl to, kad, atėjus laikui, galėtų atvirai pareikšti savo teises į turtą. Jeigu jis būtų atplėšęs paskutiniuosius mano laiškus, tu būtum žinojęs visą tiesą. Tuos laiškus, kuriuos aš siunčiau į Angliją, tavo tėvas skaitė, apie tai man pranešė mano patikėtinis. Jis mirė, Oliveri, žinodamas viską. Jis mirė mano draugas, ir aš galvojau, kad tu žuvai kartu su juo.

— Dėl savo neturto mes negalėjom apmokėti kelionės už du žmones,— atsakė jaunuolis, nepaprastai susijaudinęs, kaip visuomet, ėmęs kalbėti apie apgailėtiną savo šeimos būklę. — Aš pasilikau laukti sugrįžtant tėvo, kai mane pasiekė ta liūdna žinia, aš beveik nebeturėjau nė skatiko.

— Ir ką tada darei, vaikeli? — paklausė Marmadiukas virpančiu balsu.

— Išvykau ieškoti senelio, nes žinojau, kad jis nebeturi iš ko gyventi, nebegaudamas iš tėvo paramos. Atvykęs į tą vietą, kur gyveno, sužinojau, kad jis slapta kažin kur išsikėlė: buvęs tarnas, palikęs senelį sunkią valandą, po atkaklių mano prašymų pasakė, kad jį išsivežęs kažkoks senis, kadaise pas jį tarnavęs. Aš iš karto suvokiau, kad tai Netis, nes mano tėvas dažnai. . .

— Tai Netis tarnavo pas tavo senelį? — sušuko teisėjas.

— Ir šito taip pat nežinojot? — paklausė aiškiai nustebęs jaunuolis.

— Iš kur aš galėjau žinoti?! Man niekad nebuvo tekę susidurti su majoru Efingemu, ir niekada negirdėjau minint Bampo pavardės. Netis man tik miškų gyventojas, besiverčiantis medžiokle. Tokių čia nemaža, todėl aš juo ir nesidomėjau.

— Jis išaugo mano senelio šeimoje, daug metų pas jį tarnavo ir lydėdavo jį žygiuose į Vakarus, kur ir pamėgo miškus. Jis liko gyventi šiose žemėse, kurias

Mohikanas (jam senelis kadaise buvo išgelbėjęs gyvybę) įkalbėjo delavarus atiduoti seneliui, kai šis buvo priimtas į jų gentį kaip garbės narys.

— Tai iš čia visos kalbos apie tavo indėnišką kraują?

— Taip, toks mano kraujo ryšis su indėnais, — atsakė Edvardsas šypsodamasis. — Majoras Efingemas buvo lyg ir įsūnytas Mohikano, kuris tuo metu buvo vienas didžiausių savo genties žmonių, o mano tėvas, aplankęs delavarus, dar būdamas visai mažas berniukas, gavo Erelio vardą, matyt, dėl savo ereliškos nosies. Tas vardas perėjo ir man. Tai tokia mano giminystė ir ryšiai su indėnais, nors turiu prisipažinti, teisėjau Templai, kad būdavo valandų, kuomet karštai trokšdavau būti indėnas tiek kilme, tiek išprusimu.

— Pasakok, pasakok toliau, — tarė Marmadiukas.

— Maža ką beturiu pridurti, sere. Aš atvykau prie Otsego ežero, nes buvau ne kartą girdėjęs čia gyvenant Netį. Ir iš tikrųjų jį atradau, slepiantį trobelėje savo senąjį poną, nes ištikimasis tarnas nenorėjo, kad žmonės pamatytų, kaip nuskurdo ir suvaikėjo anksčiau visų gerbtas žmogus.

— O tu pats ką darei?

— Ką aš dariau? — Už paskutinius pinigus nusipirkau šautuvą, apsirengiau paprastais drabužiais ir ėmiau drauge su Odine Kojine medžioti. O visa kita, teisėjau Templai, jūs žinote.

— Kotėl tu neieškojai seno Frico Hartmano? — priekaištingai pasakė vokietis. — Ar tu niekata nekirtėjai savo tėvą minint Frico Hartmano varto?

— Galimas daiktas, kad aš pasielgiau neteisingai, — atsakė jaunuolis, — tačiau išdidumas man neleido atskleisti to, kas šiandien išaiškėjo ir dėl ko man net dabar nelengva. Aš turėjau vieną planą, kuris gali pasirodyti keistas: jeigu mano senelis išgyvens ligi rudens, aš jį išsivešiu į miestą, kur gyvena mūsų tolimi giminaičiai, ligi šio laiko gal jau spėję užmiršti jiems nekenčiamus torius. Bet jis akyse gęsta, — liūdnai tarė

jaunuolis, — ir greitai atsiguls į žemę šalia senojo Mohikano.

Oras buvo tyras, diena kuo puikiausia; būrelis žmonių tebestovėjo ant uolos ir, kol pasigirdo važiuojančios į kalną teisėjo Templo karietos ratų dardenimas, šnekėjosi be galo susidomėję, atskleisdami, kas ligi šiol buvo nesuprantama; jaunuolio priešiškumas Marmadiuko atžvilgiu tirpo kaip ledas. Jis sutiko nugabenti į teisėjo namus savo senelį, kuris džiaugėsi lyg vaikas, vėl pasijutęs karietoje. Patekęs į erdvią teisėjo svetainę, senasis karys apmetė akimis visą kambarį, žvilgsniu sustodamas prie kiekvieno daikto, jo veidas nušvisdavo tarsi protinga išraiška, bet tuo pat metu jis imdavo sakyti nei šiokius, nei tokius komplimentus arčiau jo stovintiems žmonėms. Kelionė ir aplinkos pasikeitimas bematant nuvargino senuką, ir reikėjo jį nunešti į lovą, kurioje jis ilgai gulėjo, raiškiai jausdamas savo gyvenime įvykusią permainą. Tai buvo labai apgailėtinas paveikslas, vaizdžiai bylojantis, kad gyvuliški instinktai žmoguje gyvena dar po to, kai kilnesni pradai jau išnykę.

Efingemas nesitraukė nuo senelio, kol šis buvo paguldytas į lovą, prie kurios tuojau pat atsisėdo Netis, bet paskui nuėjo su teisėju į biblioteką, kur rado dar ir majorą Hartmaną.

— Perskaityk šį dokumentą, Oliveri, — tarė Marmadiukas, vos įėjus jaunuoliui, — ir tu pamatysi, kad aš nenorėjau skriausti tavo šeimos, kol gyvas, ir jaučiau pareigą pasirūpinti, kad teisybė laimėtų ir po mano mirties.

Jaunuolis paėmė dokumentą ir iš pirmo žvilgsnio suprato, kad čia teisėjo Templo testamentas. Nors jis buvo labai susijaudinęs, pastebėjo, kad dokumento data sutampa su tuo metu, kada Marmadiuką buvo prislėgęs didelis sielvartas. Skaitant testamentą, Oliverio akys sudrėko, o ranka, laikanti jį, ėmė smarkiai virpėti.

Testamentas prasidėjo įprastine formalia įžanga, su-

kurta panašiems reikalams įgudusio misterio Vanderskolo, bet toliau plunksną perima pats teisėjas. Aiškiai, suprantamai, ryžtingai ir net kiek gražbyliaudamas, jis dėsto savo įsipareigojimus pulkininkui Efingemui, jų santykių esmę ir juos išskyrusias aplinkybes. Toliau jis aiškina savo ilgo tylėjimo priežastis ir mini tas stambias sumas, kurias siuntė draugui ir kurias šis grąžindavo sykiu su neatplėštais laiškais. Po to pasakoja, kaip ieškojo dingusio senelio, ir išreiškia būkštavimus, kad tik tiesioginis jam patikėto turto paveldėtojas nebūtų palaidotas vandenyne kartu su tėvu.

Trumpai tariant, įtikinamai perteikęs visus įvykius, kuriuos mūsų skaitytojas dabar jau gali pats susieti, jis toliau duoda tikslius nurodymus dėl paimtų iš pulkininko Efingemo pinigų. Visas turtas paliekamas keletui atsakingų testamento vykdytojų, kuriems uždedama pareiga padalinti jį šitaip: pusę turto perduoti dukteriai, o kitą pusę — Oliveriui Efingemui, buvusiam Didžiosios Britanijos armijos majorui, jo sūnui Edvardsui Efingemui ir anūkui Edvardsui Oliveriui Efingemui arba jų palikuonims. Šis testamentas galioja ligi tūkstantis aštuoni šimtai dešimtų metų, ir jeigu ligi to laiko nebūtų surasti tiesioginiai Efingemų giminės įpėdiniai, tai tam tikra suma, susidedanti iš pagrindinio kapitalo ir palūkanų, perduodama valstybei, kad pagal įstatymą būtų padalinta tolimesniems majoro Efingemo įpėdiniams, o likęs turtas paliekamas teisėjo dukteriai ir jos vaikams.

Iš jaunuolio akių ritosi ašaros, kai jis skaitė nenuginčijamą kilnių Marmadiuko norų įrodymą, o jo sumišęs žvilgsnis tebebuvo prikaustytas prie dokumento; tuo metu jis išgirdo šalia savęs balsą, nuo kurio jam net širdis suplazdėjo:

— Jūs dar vis abejojate mumis, Oliveri?

— Jumis aš niekuomet neabejojau! — pagaliau atgavęs atmintį bei žadą, sušuko jaunuolis ir pašokęs suspaudė Elizabetai ranką. — Nė akimirkai nebuvo susvyravęs mano tikėjimas jumis.

— O mano tėvu?

— Telaimina jį dievas.

— Ačiū tau, mano sūnau, — tarė teisėjas, ir juodu vienas kitam karštai spustelėjo ranką, — tačiau mudu abu klaidingai elgėmės; tu buvai perdaug skubotas, o aš perdaug lėtas. Pusė mano valdų taps tavo nuosavybe, kai tik bus galima atlikti jų formalų perdavimą, o jeigu mano spėliojimai pasitvirtins, tai greitai tau atiteks ir antroji pusė.

Jaunuolio ranką, kurią laikė savojoje, jis sujungė su dukters ranka, paskui davė ženklą majorui Hartmanui, kviesdamas jį į gretimą kambarį.

— O aš štai ką pasakysiu, merkaite, — linksmai prašneko senasis vokietis.— Jeigu aš būčiau toks, kaip tata, tarnautamas kariuomenėje su jo seneliu, tai aš pasivaršyčiau su tuo tinkiniu vaikėsu.

— Na na, Fricai, — sustabdė jį teisėjas. — Juk jums jau septyniasdešimt, o ne septyniolika. Eime, Ričardas jūsų laukia, svetainėje su punšo taure.

— Ričartas! Ak, tas velnias,— sušuko vokietis, skubiai eidamas link durų. — Jis taro punšą kaip kokį arklinį kėralą. Aš jam parodysiu, kaip reikia taryti punšą! Ak, velnias. Jis, tikriausiai, saldina su amerikonišku sirupu.

Marmadiukas nusišypsojo, meiliai linktelėjo jaunajai porai ir taip pat išėjo iš kambario, uždarydamas paskui save duris. Jeigu kas nors iš mūsų skaitytojų galvoja, kad mes vėl jas atidarysim jo malonumui, tai labai klysta.

Elizabeta ir Oliveris kalbėjosi labai ilgai, net negalima pasakyti kiek, tačiau šeštą valandą jų pokalbį teko pertraukti, nes tuo metu, kaip buvo iš vakaro susitarta, atėjo mesje Lekua ir pareiškė, kad turįs kažką akis į akį pasakyti mis Templ. Jo noras buvo patenkintas. Nepaprastai mandagiai jis pasiūlė Elizabetai savo širdį sykiu su visais savo artimais bei tolimais draugais, tėtį, mamą ir savo cukrines švendres. Elizabeta, galimas

daiktas, jau buvo susirišusi su Oliveriu kokiais nors įsipareigojimais, nes ji atsisakė tokio viliojančio pasiūlymo taip pat mandagiai, tik gal daug ryžtingiau, negu jis buvo pareikštas.

Prancūzas netrukus prisijungė svetainėje prie vokiečio ir šerifo, šie jį pasisodino šalimais prie stalo ir, padedami punšo, vyno bei kitų svaiginamų gėrimų, privertė lipšnųjį mesje Lekua pasakyti savo apsilankymo tikslą. Buvo aišku, kad, pasiūlydamas Elizabetai ranką, jis atliko tiktai pareigą, kurią privalo atlikti, prieš išvykdamas iš šio krašto, gerai išauklėtas žmogus tokioje atkampioje vietoje gyvenančios merginos atžvilgiu, tačiau jo širdis nebuvo labai užgauta. Dar po keleto taurelių tuodu pokštininkai įtikino palinksmėjusį prancūzą, kad būtų nedovanotinas netaktas pasiūlyti ranką vienai damai ir neparodyti tokios pat pagarbos kitai. Pagaliau apie devintą valandą vakaro mesje Lekua išėjo į misterio Granto namus panašiu tikslu, bet piršlybų rezultatai buvo tokie pat, kaip ir pirmąjį kartą.

Kai jis dešimtą valandą grįžo į teisėjo namus, Ričardas su majoru tebesėdėjo už stalo. Jie bandė priversti šį galą, kaip jį vadindavo šerifas, dar pasipiršti Remarkablei Petiboun. Tačiau įsilinksminę ir nuo vyno apsvaigę bičiuliai įkalbinėdami bergždžiai sugaišo dvi valandas, nes prancūzas atmetė jų pasiūlymą taip ryžtingai, kad anie du nė nesitikėjo iš tokio mandagaus žmogaus.

Lydėdamas mesje Lekua ligi durų su žvake rankoje, atsisveikindamas Bendžaminas pasakė:

— Jeigu jūs, mesje, imsit suktis apie misis Petiboun, kaip jus įkalbinėja skvairas Dikensas, tai, mano galva, ji jus taip tvirtai užkabins, kad bus nelengva atsikabinti. Jei mis Lizi ir pastoriaus duktė lengvi buriniai laiveliai, kurie galvotrūkčiais lekia pavėjui, tai mis Remarkablė sunki barža, ir, sykį ją prisikabinęs, trauksite ligi gyvenimo pabaigos.

KETURIASDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

Na, plaukit! Nors jūsų eldijoj juokai
Neliaus, nenutils ir aidės dar ilgai,
Mes jums nepaliksim sugeltos širdies.
Kvatokite, šokite —
O ašen, dainius, tyliu —
Mano daina su mažuoju nuplauks laiveliu.

Salų valdovas

Mūsų pasakojimas aprėpia visą vasarą, todėl, aprašius beveik ištisą metų laikotarpį, savo darbą tenka užbaigti nuostabiame spalio mėnesyje. Per šį laiką atsitiko daug svarbių įvykių, ir keletą jų būtinai reikia papasakoti skaitytojui.

Du patys svarbiausieji — Oliverio vedybos su Elizabeta, o paskui majoro Efingemo mirtis — įvyko rugsėjo pradžioje. Senukas užgeso nelyginant baigianti degti žvakė, ir nors ši nelaimė apgaubė liūdesiu visą šeimą, tačiau tokia lengva mirtis didelio sielvarto nesukėlė.

Didžiausias Marmadiuko rūpestis buvo suderinti savo bešališkumą nusikaltėlių atžvilgiu, kaip ir derėjo teisėjui, su tuo, ką jam diktavo širdis. Kitą dieną po urvo paslapties atskleidimo Netis su Bendžaminu visai nesipriešindami grįžo į kalėjimą, kur jie, gerai maitinami ir viskuo aprūpinti, išbuvo ligi to laiko, kol pasiuntinys iš Olbanio parvežė gubernatoriaus atleidimą Odinei Kojinei. Tuo metu buvo pasistengta užglostyti Hairemo pyktį dėl jo asmenybės įžeidimo; ir abudu bičiuliai tą pačią dieną išėjo į laisvę, o jų reputacija dėl arešto nebuvo nė kiek nukentėjusi.

Misteris Dulitlis, pamažu įsitikinęs, kad jo žinios tiek architektūros, tiek teisės srityje nebeatitinka augančio miestelio gerbūvio ir kultūros, išsireikalavo kaip nukentėjęs atpildo, anot vietinių gyventojų, „susisuko palapinę" ir iškeliavo toliau į vakarus, savo kelią nužymėdamas architektūros ir teisės išminties paminklais, kurių pėdsakus dar galima aptikti net šiandien.

Vargšas Džotemas, gyvybe užmokėjęs už savo kvailumą, mirdamas prisipažino, kad vienintelis pagrindas jam galvoti, jog šiuose kalnuose esama sidabro rūdos klodų, buvęs pasakojimas, girdėtas iš vienos burtininkės lūpų, kuri, žiūrėdama į magišką stiklo gabalėlį, galėdavusi surasti žemėje paslėptus lobius. Tokie prietarai būdavo neretas reiškinys nausėdijose, ir pasistebėję daugumas žmonių greitai viską užmiršdavo. Tačiau šis atsitikimas ne tiktai išdildė Ričardo sieloje glūdėjusius įtarinėjimus trijų medžiotojų atžvilgiu, bet ir davė jam rūsčią pamoką, kuri ateityje ilgam laikui atnešė ramybę jo pusbroliui Marmadiukui. Reikia priminti, kad prieš šį įvykį šerifas drąsiai tvirtindavo, jog tie sidabro rūdos klodai nesą prasimanyti, tad vėliau, net kokius dešimt metų, norint jį nutildyti, tereikdavo jam tai priminti.

Mesje Lekua, į mūsų pasakojimą įvestas dėl to, kad be panašaus veikėjo nebūtų įtikinamas krašto vaizdas, sužinojo, kad Martininkos sala ir jo nuosavos cukrinės švendrės pateko į anglų rankas, tačiau Marmadiukas ir jo šeimos nariai netrukus buvo nudžiuginti žinios, kad jis sugrįžo į savo kontorą Paryžiuje. Iš ten prancūzas kasmet siuntinėdavo biuletenius apie savo klestėjimą ir dėkingumą Amerikoje pasilikusiems draugams.

Po šio trumpo paaiškinimo vėl grįšime prie savo pasakojimo. Tegul Amerikos skaitytojas įsivaizduoja patį maloniausią spalio mėnesio rytmetį, kada saulė atrodo kaip sidabrinės liepsnos kamuolys, o oras, toks gaivus, kad su kiekvienu kvėptelėjimu pajunti jėgą ir žvalumą, — nei perdaug šiltas, nei perdaug šaltas, bet tokios nuostabios temperatūros, kuri gyvina kraują, o nesukelia nuovargio, kaip tat būna pavasarį. Kaip tik tokį rytą spalio viduryje Oliveris įėjo į svetainę, kur Elizabeta aiškino tarnams įprastinius dienos darbus, ir pakvietė žmoną eiti prie ežero pasivaikščioti. Liūdnas vyro veidas patraukė Elizabetos dėmesį, ji tučtuojau metė darbą, ant pečių užsigobė ploną šalį ir, paslėpusi po plačiabryle skrybėle savo juodus kaip varno plunks-

nos plaukus, įsikabino jam į ranką ir, nieko neklausinėdama, išėjo. Perėję tiltą ir išsukę iš vieškelio, juodu vaikščiojo palei ežerą, netardami nė žodžio. Elizabeta gerai nujautė šio pasivaikščiojimo tikslą, todėl, gerbdama savo palydovo jausmus, nepradėjo kalbos pirmoji. Jiems išėjus į plyną pakraštį, Elizabetos akys ėmė klaidžioti ramiu ežero paviršiumi, ištisai nugulusiu paukščių, kurie lėkė nuo didžiųjų Šiaurės vandenų, ieškodami karštesnės saulės, ir buvo nutūpę paplaukioti skaidriame Otsego vandenyje. Pamačiusi kalnų šlaitus, nusidažiusius tūkstančiais rudeninių spalvų, sakytum sveikinte sveikinančių nuotaką, jaunoji moteris ilgiau nebegalėjo suvaldyti širdį užplūdusių jausmų.

— Tokiu metu negalima tylėti, Oliveri! — prabilo ji, dar švelniau priglusdama prie jo rankos. — Tik pasižiūrėk, atrodo, kad visa gamta garbina viešpatį, tai kodėl mes, turėdami jam būti tokie dėkingi, tylime.

— Kalbėk, kalbėk,— tarė šypsodamasis jos vyras,— aš mėgstu klausytis tavo balso. Manau, kad tu spėji, kur ir ko mes einame. Aš tau jau pasakojau savo planus. Ar tu pritari?

— Pirmiausia turiu apgalvoti,— atsakė žmona.— Bet aš turiu ir savo planų ir, man regis, kad dabar pats laikas juos atskleisti.

— Štai kaip! Tikriausiai, tu nori pasirūpinti mano senuoju bičiuliu Nečiu.

— Be abejo, ir Nečiu. Tačiau mes dar turime ir kitų bičiulių, sere, neskaitant Odinės Kojinės, ir jiems taip pat reikia padėti. Argi tu užmiršai Luizą ir jos tėvą?

— Žinoma, ne. Juk tam dorajam pastoriui atidaviau vieną geriausių mūsų fermų. O dėl Luizos, tai norėčiau, kad ji visada gyventų mūsų namuose.

— Tu norėtum! — tarė Elizabeta patempdama lūputes. — O vargšelė Luiza gal visai kitaip galvoja! Gal ji taip pat nori pasekti mano pavyzdžiu ir ištekėti!

— Nemanau, — pagalvojęs atsakė Efingemas. — Aš čia nieko nepažįstu, kas būtų jos vertas.

— Galimas daiktas, kad čia ir neatsiras tokio žmogaus, bet juk pasaulyje yra kitų vietų, be Templtono, ir kitų maldos namų, be naujosios švento Povilo bažnyčios.

— Ką tu, Elizabeta, negi nori išleisti misterį Grantą? Nors jis kuklus žmogus, tačiau labai puikus. Aš nerasiu kito tokio pastoriaus, kuris taip pagarbiai žiūrėtų į mano tikėjimą. Tu nori mane nužeminti iki paprasto mirtingojo.

— Šitai teks padaryti, sere, — atsakė Elizabeta, slėpdama šypseną, — nors jūs iš angelo turėtumėt pavirsti paprastu žmogum.

— O kaip bus su jo ferma?

— Jis gali ją išnuomoti, kaip kiti daro. Be to, ar labai jau tinka pastoriui dirbti ūkio darbus?

— Bet kur jis eis? Tu visai pamiršti Luizą.

— Ne, aš jos neužmirštu,— atsakė Elizabeta, vėl patempdama gražias lūputes.— Juk mano tėvas jums sakė, misteri Efingemai, kad anksčiau jį valdžiau, o dabar jus valdysiu. Aš noriu jums tai įrodyti.

— Viską, ką tik nori, brangioji Elizabeta, tiktai ne mūsų visų ir ne savo draugės sąskaita.

— Iš kur jūs ištraukėt, sere, kad aš ketinu ką nors daryti savo draugės sąskaita? — paklausė Elizabeta, tiriamai pasižiūrėdama į vyro veidą, bet nieko kito neįžvelgė, išskyrus nuoširdžią užuojautą.

— Iš kur aš ištraukiau! Juk visai suprantama, kad Luizai be mūsų bus ilgu.

— Mūsų pareiga kovoti su kai kuriais įgimtais jausmais, — atsakė Elizabeta.— Be to, kažin ar yra priežasčių būkštauti, kad išsiskyrimas labai paveiktų tokios didelės dvasinės stiprybės merginą.

— Tai ką gi tu sumanei?

— Tuojau sužinosi. Mano tėvas išsirūpino misteriui Grantui parapiją viename miestelyje prie Hudzono, kur jis galės gyventi daug ramiau, negu čia, nuolat klajodamas po miškus. Ten jis galės savo gyvenimo pabaigą

praleisti be rūpesčių ir pasiturinčiai, o jo duktė turės deramą draugiją ir galės suartėti su žmogumi, tinkančiu jos amžiui ir būdui.

— Bese, tu mane stebini. Aš net nepagalvojau, kad būtum tokia įžvalgi.

— Aš esu įžvalgesnė, negu jūs galvojate, sere, — atsakė žmona, vylingai nusišypsodama, — tokia mano valia, ir jums teks paklusti — nors jau šį sykį.

Efingemas nusijuokė, o kadangi iškyla ėjo į pabaigą, lyg susitarę, jie pakeitė pokalbio temą.

Jaunoji pora nuėjo prie nedidelės aikštelės, kurioje daugelį metų išsiurpsojo Odinės Kojinės trobelė. Dabar ši aikštelė buvo apvalyta nuo šiukšlių, dailiai išklota velėnomis,— jos buvo žalios žalios, mat, dėl gausių liūčių čia, kaip ir visoje apylinkėje, vešėjo tanki žolė, tartum per kraštą pakartotinai būtų pražygiavęs pavasaris. Tą nedidelę aikštelę juosė akmeninė tvorelė; jie įėjo pro mažus vartelius ir nustebo, pamatę į tvorą atremtą Odinės Kojinės šautuvą. Žolėje prie jo tįsojo Hektoras ir kalė, — šunes tartum suprato, kad čia ta pati, jiems iš seno pažįstama žemė, nors dabar ir labai pasikeitusi. Pats medžiotojas gulėjo prie balto marmurinio paminklinio akmens ir išsitiesęs rankomis skyrė į šalis derlingoje žemėje spėjusius užaugti žolynus, matyt, norėdamas atidengti įrašą. Greta šio paprasto akmeninio antkapio stovėjo puikus paminklas, papuoštas vaza ir bareljefais.

Oliveris su Elizabeta priėjo prie kapų tokiais tyliais žingsniais, kad senasis medžiotojas jų neišgirdo; įdegęs jo veidas virpėjo, jis tankiai mirkčiojo, lyg kažkas jam būtų trukdęs žiūrėti. Po valandėlės Netis pamažu atsikėlė nuo žemės ir garsiai pasakė:

— Na, reikia pasakyti, kad viskas tinkamai padaryta! Čia kažkas parašyta, tik aš negaliu suprasti. Bet va pypkė, tomahaukas ir mokasinai puikiausiai iškalti, o, tikriausiai, tas, kuris juos darė, tų daiktų nė akyse nebuvo regėjęs. Ech, jie guli vienas šalia kito, ir nebloga

jiems čia! O kas mane užkas į žemę, kai išmuš manoji valanda?

— Atėjus tai skaudžiai valandai, Neti, atsiras draugų, kurie atliks paskutiniąją tau pareigą,— tarė Oliveris, sujaudintas medžiotojo žodžių.

Senukas atsigręžė ir, neparodęs nė mažiausio nustebimo, nes šito jis buvo išmokęs iš indėnų, perbraukė ranka sau per veidą, tartum tuo gestu būtų nuvijęs visą savo liūdesį.

— Atėjote, vaikeliai, aplankyti kapų? — paklausė Netis. — Taigi taigi, į juos malonu pažvelgti tiek jaunam, tiek senam.

— Manau, kad paminklai tau patinka? — tarė Efingemas. — Tu juk geriausiai gali pasakyti.

— Aš nepripratęs prie puošnių antkapių, — atsakė senukas, — be to, visai nesvarbu, ar jie pagal mano skonį, ar ne. Jūs paguldėt majorą galva į vakarus, o Mohikaną galva į rytus, ar taip, sūneli?

— Viską padarėm taip, kaip tu norėjai.

— Taip geriausia, — tarė medžiotojas. — Jie galvojo, kad po mirties eis skirtingais keliais. Nors mes žinome, kad tas, kuris yra virš mūsų, savo laiku juos suves, jis padarys mauro odą baltą ir jį pastatys greta princų.

— Dėl to nėra ko abejoti,— pasakė Elizabeta švelniai ir liūdnai. — Aš tikiu, kad mes vėl susitiksim ir būsim laimingi.

— Teisybė, vaikeliai, mes tikrai susitiksim! — sušuko medžiotojas su nebūdingu jam įkarščiu. — Didelė paguoda šitaip galvoti. Bet prieš išeidamas norėčiau sužinoti, ką jūs čia užrašėte tiems, kurie į šį kraštą skris lyg balandžiai pavasarį, apie senąjį delavarą ir apie patį narsiausią baltąjį žmogų, kurie kada nors yra klajoję po šiuos kalnus.

Efingemą ir Elizabetą nustebino toks neįprastas Odinės Kojinės jaudinimasis ir iškilmingas tonas. Pamanęs,

kad tai tik laikinas graudulys, Efingemas pasisuko į paminklą ir balsu perskaitė:

— „Oliveriui Efingemui, eskvairui, jo didenybės šešiasdešimtojo pulko majorui, narsiam kariui, ištikimam valdiniui, garbingam žmogui, doram krikščioniui. Savo gyvenimo rytmetį jis buvo visų gerbiamas, turtingas ir galingas. Jo saulėlydis buvo aptemdytas skurdo, užmaršties bei ligos, ir vienintelis žmogus, kuris savo švelniu rūpesčiu lengvino visas tas kančias, buvo ištikimas ir atsidavęs draugas bei tarnas Natalietis Bampas. Jo palikuonys pastatė šį paminklą didelėms šeimininko dorybėms ir tarno ištikimybei atminti."

Išgirdęs savo vardą, Odinė Kojinė iš pradžių lyg sustingo, paskui jo raukšlėtą veidą nušvietė linksma šypsena, ir jis prabilo:

— Čia taip ir pasakyta, sūneli? Vadinasi, senio vardas iškaltas šalia jo šeimininko vardo? Telaimina jus dievas, vaikeliai, kad judu tokie geri, o senatvėj gerumas ypač glosto širdį.— Elizabeta nusigręžė, Efingemas irgi susijaudino ir neberado žodžių, bet pagaliau pasakė:

— Tavo vardas iškaltas ant paprasto marmuro, bet reikėjo jį išrašyti aukso raidėmis.

— Parodyk, sūneli, kur jis iškaltas? — paprašė Netis su vaikišku smalsumu, — aš noriu į jį pasižiūrėti, kai jam jau duota šitokia garbė. Čia labai didelė dovana žmogui, kuris nepalieka nieko, kas nešiotų jo pavardę tame krašte, kur jis taip ilgai išgyveno.

Efingemas parodė paminkle iškaltą žodį, ir Netis, labai susidomėjęs, perbraukė pirštu per visas raides, paskui atsikėlė nuo žemės ir tarė:

— Aš manau, kad visai gerai. Nuoširdžiai sugalvota ir nuoširdžiai padaryta. Na, o ką jūs parašėt ant raudonodžio kapo?

— Klausyk, aš perskaitysiu: „Šis antkapis pastatytas atminčiai indėno, delavarų genties vado, kuris buvo žinomas keliais vardais: Džono Mohikano, Mohikano. . ."

— Mohikanais vadinosi jų gentis.

— „Mohikano ir Čingaguko".

— Sūneli, reikia sakyti Čingačguko, tat angliškai reiškia „Didžiąją Gyvatę". Vardą reiktų parašyti teisingai, nes indėniški vardai visada ką nors reiškia.

— Aš pasirūpinsiu, kad klaida būtų ištaisyta. „Jis buvo paskutinis kadaise šiame krašte gyvenusios genties atstovas. Apie jį galima pasakyti tai, kad jo nuodėmės — indėno nuodėmės, o dorybės — žmogaus dorybės."

— Tu niekad nesi pasakęs teisingesnių žodžių, misteri Oliveri. Ak, jei tu, kaip aš, būtum jį pažinęs, kai jis buvo jaunas, jei būtum jį matęs tame mūšyje, kuriame senasis džentelmenas, dabar miegantis kape šalia jo, išgelbėjo jam gyvybę, kai galvažudžiai irokėzai, pririšę Mohikaną prie stulpo, ketino jį sudeginti, tu būtum parašęs apie viską ir galėtum dar daugiau pridurti. Aš perpioviau diržus štai šitomis rankomis ir atidaviau jam savo tomahauką ir peilį, nes šautuvas visuomet buvo mano brangiausias ginklas. Jis švytruodavo tomahauku į kairę ir į dešinę, kaip ir derėjo narsiam kariui. Sykį grįžau, sekęs žvėrį, ir sutikau jį nešantis ant smaigo vienuolika mingų skalpų. Nedrebėkite taip, madam Efingem, nes ten buvo tiktai vyrų ir karių skalpai. Kai dabar pasižiūriu į šituos kalnus, kur delavarų stovykloje galėdavau suskaičiuoti net dvidešimties laužų dūmus, besidriekiančius medžių viršūnėmis, mane apima gilus liūdesys, pagalvojus, jog iš visos genties nebeliko nė vieno raudonodžio; gal dar nebent sutiksi kokį girtuoklį iš Oneido ar jankius, kurie, sako, keliasi nuo jūros pakraščių. Juos, man rodos, ir žmonėmis vadinti negalima, nes jie, taip sakant, nei žuvis, nei mėsa, nei baltieji, nei raudonodžiai. Taip, matyt, turi būti. Na, man metas eiti!

— Eiti? — sušuko Edvardsas. — Kur tu susiruošei?

Odinė Kojinė, kuris, net pats to nepajusdamas, buvo įgavęs daug indėniškų įpročių, nors save visada laikė

civilizuotu žmogum, lyginant su delavarais, nusigręžė, norėdamas paslėpti savo susijaudinusį veidą; jis pasilenkė, pakėlė už paminklo stovintį didžiulį maišą ir jį rūpestingai užsidėjo ant pečių.

— Kur jūs eisit? — sušuko Elizabeta, skubiai žengdama prie jo. — Sulaukus tokio amžiaus, jums, Neti, negalima miškuose vienišam gyventi. . . Iš tiesų, tai nelabai protinga. Tu matai, Efingemai, jis susiruošė kažkur toli į medžioklę.

— Misis Efingem sako teisybę, Odine Kojine,— tarė Efingemas. — Tau dabar nebereikia vargti. Mesk žemėn maišą, ir jeigu nori pamedžioti, tai medžiok sau sveikas kur nors po šiuos kalnus.

— Vargti, sakai? Ne, vaikeliai, man tatai džiaugsmas, pats didžiausias džiaugsmas, kuris dar pasiliko gyvenime.

— Ne, ne, jūs neturite taip toli eiti, — sušuko Elizabeta, dėdama savo baltą rankutę ant jo elnio odos maišo. — Taip aš ir galvojau! Maiše kelioninis katiliukas ir dėžutė su paraku! Oliveri, negalima jo išleisti taip toli nuo mūsų namų. Prisimink, kaip staigiai užgeso Mohikanas.

— Aš taip ir žinojau, vaikeliai, kad mums bus sunku skirtis, žinojau,— tarė Netis, — todėl pakeliui čia užėjau, kad vienas galėčiau atsisveikinti su kapais. Galvojau, jeigu jums atiduosiu tai, ką man atminčiai padovanojo majoras, kai mes su juo pirmą sykį išsiskyrėme miškuose, jūs nuo manęs nuoširdžiai priimsite ir žinosite, kad senį reikia išleisti ten, kur jis veržiasi, ir kad jo širdis pasilieka su jumis.

— Ką tu sumanei, Neti? — sušuko Efingemas. — Sakyk, kur tu ketini eiti?

Medžiotojas ryžtingai ir su pasitikėjimu priėjo prie jaunuolio, lyg galvodamas, kad tai, ką pasakys, nutildys visus prieštaravimus.

— Matai, sūneli,— tarė jis,— girdėjau, kad prie Didžiųjų ežerų galima gerai pamedžioti, ir daug mylių

aplinkui nesutiksi baltojo žmogaus, nebent tokį pat medžiotoją, kaip aš. Man nusibodo gyventi tarp šitų kirtimų, kur nuo saulėtekio ligi saulėlydžio ausyse dunksi kirvių poškėjimas. Nors aš jums, vaikeliai, esu daug skolingas, — to nesakyčiau, jeigu nebūtų teisybė, — bet mane vėl traukia į mišką, tikrai traukia.

— Į mišką? — pakartojo Elizabeta, visa virpėdama iš susijaudinimo.— Šias bekraštes, neįžengiamas girias jūs vadinate mišku?

— Et dukrele, ten visai gera tiems, kurie pripratę prie girių glūdumos. Aš nebeturėjau tikros ramybės nuo to laiko, kai čia atsikėlė jūsų tėvas su kitais nausėdžiais, tačiau nenorėjau išeiti, kol gyveno tas žmogus, kurio palaikai guli va po šia velėna. Bet dabar jo nebėra, nebėra ir Čingačguko, o judu esat jauni ir laimingi. Visą paskutinį mėnesį jūsų namai linksmai dūzgia lyg avilys. Dabar aš galvoju, kad atėjo laikas ir man ramiai pagyventi nors amžiaus pabaigoje. Miškas! Argi tai miškas, madam Efingem, jei aplinkui vieni kirtimai.

— Jeigu tau ko trūksta, Odine Kojine, tik pasakyk, ir mes viską, ką galėsim, padarysim.

— Žinau, kad tavo žodžiai plaukia iš tyros širdies, ir misis Efingem taip pat. Tačiau mūsų keliai skirtingi. Taip pat, kaip ir tų, kurie dabar ilsisi čia, žemėje: būdami gyvi jie galvojo, kad vienas iškeliaus į rytus, o antrasis — į vakarus ieškotis savo rojaus. Bet galų gale jie pasimatys, kaip ir mes su jumis, vaikeliai. Taip taip. Gyvenkite ir toliau, kaip ligi šiol, ir mes susitiksim teisingųjų karalystėje.

— Viskas taip staiga, taip netikėtai,— tarė Elizabeta, vos atgaudama kvapą iš susijaudinimo. — O aš galvojau, Neti, kad jūs gyvensite su mumis ligi savo amžiaus pabaigos.

— Veltui mes įkalbinėjam, — pasakė jos vyras. — Keturiasdešimties metų įpročių neįveiksi trumpalaike draugyste. Aš tave, Neti, perdaug gerai pažįstu ir daugiau nebesispiriu, bet vis dėlto gal leisi kur nors toli

kalnuose pastatydinti trobelę, kur mes kartais galėtumėm apsilankyti ir įsitikinti, kad tau nieko netrūksta.

— Nesibaiminkit, vaikeliai, dėl Odinės Kojinės, pats dievas juo pasirūpins ir atsiųs jam lengvą mirtį. Aš žinau, kad jūs norite man gero, bet mūsų keliai skiriasi. Aš myliu miškus, o jūs norit gyventi tarp žmonių. Aš valgau, kada išalkstu, ir geriu, kada ištrokštu, o jūs ir valgot, ir geriat pagal valandas ir taisykles. Per savo gerumą net mano šunis nušėrėt, o medžiokliniai šunys turi būti liesi, kad galėtų gerai bėgioti. Net pačiam menkiausiam dievo sutvėrimėliui skirtas savas likimas, o aš sutvertas gyventi girių glūdumoje. Jeigu jūs mane mylit, tai išleiskit tenai, kur traukia širdis.

Šie Nečio žodžiai nulėmė viską, ir jo daugiau nebeįkalbinėjo, Elizabeta nuleido galvą ant krūtinės ir pravirko, o jos vyras taip pat nusibraukė ašarą, tirtančiomis rankomis ištraukė iš kišenės piniginę ir, išėmęs pluoštelį banknotų, atkišo juos medžiotojui.

— Imk, — tarė Efingemas, — imk nors tiek. Laikyk juos prie savęs, sunkią valandą jie tau pravers.

Senukas paėmė pinigus ir smalsiai juos apžiūrėjo.

— Tai štai kokie tie naujieji pinigai, kuriuos daro Olbanyje iš popieriaus! Nemokytam žmogui iš jų jokios naudos. Pasiimk, sūneli, juos atgal, nes jie man nieko nepadės. Aš nupirkau visą paraką iš prancūzo prieš jam išvažiuojant, o ten, kur einu, sako, kad švinas žemėje auga. Šitie popieriukai man net kamščiams netinka, nes aš naudoju odinius. Madam Efingem, leisk seniui pabučiuoti rankelę, o dievas tegul suteikia didžiausių malonių tau ir tavo vaikams.

— Dar kartą prašau, pasilikite su mumis! — sušuko Elizabeta, — neverskite manęs sielvartauti dėl žmogaus, kuris du kartus išgelbėjo man gyvybę ir ištikimai tarnavo tiems, kuriuos aš taip nuoširdžiai myliu. Jei ne dėl savęs, tai nors dėl manęs pasilikit. Aš sapnuosiu baisius sapnus, — jie ir dabar man neduoda naktimis ramybės, — kad jūs mirštate nuo senatvės dideliame skurde, o prie

jūsų nieko daugiau nėra, tik tie baisūs žvėrys, kuriuos nušovėte. Man visada vaidensis visokios ligos, skurdas ir nelaimės, kurios gali ištikti vienatvėje. Pasilikite, Neti, jei ne dėl savęs, tai nors dėl mūsų.

— Šitokios mintys ir baisūs sapnai, madam Efingem, doro žmogaus ilgai nekankina, — iškilmingai pasakė medžiotojas. — Dievas duos, ir viskas praeis. Jeigu jums kada nors vėl prisisapnuos tos pumos, tai ne dėl to, kad man atsitiko kokia nelaimė, bet todėl, kad dievas rodo savo galybę, kuri atvedė mane ant kalno tavęs išgelbėti. Pasikliauk dievu ir savo doruoju vyru, madam, ir tavęs ilgai nekankins mintys apie tokį senį, kaip aš. Meldžiu dievą, kad jis tavęs neapleistų, meldžiu tą dievą, kuris gyvena ir kirtimuose, ir girių glūdumoje, kad jis laimintų tave ir viską, kas tau priklauso, nuo dabar ligi tos didžiosios dienos, kada ir baltieji, ir raudonodžiai stos prieš jo teismą ir bus teisiami ne pagal žemiškuosius, bet pagal dangaus įstatymus.

Elizabeta pakėlė galvą ir atkišo savo išblyškusį skruostą pabučiuoti, Odinė Kojinė nusiėmė kepurę ir pagarbiai palietė jį lūpomis. Netardamas nė žodžio, Oliveris karštai paspaudė senukui ranką. Medžiotojas ėmė ruoštis kelionėn, standžiau susiveržė diržą ir kiek pastovėjo, darydamas kažkokius nereikalingus judesius, kaip tat visuomet būna liūdno išsiskyrimo valandą. Porą kartų senukas buvo bepradedąs kažką sakyti, bet jam užgniaužė gerklę. Pagaliau jis užsimetė ant pečių šautuvą ir garsiai, medžiotojiškai šūktelėjo, kad net jo balso aidas nusirito toli per mišką.

— Ei, ei šuneliai, mums metas eiti! Kol nueisim, smarkiai pamušit savo letenas.

Išgirdę šeimininko balsą, šunys pašoko nuo žemės, apuostė kapus, pribėgo prie tylinčios poros, lyg nujausdami, kad reikia skirtis, ir po to klusniai nusekė paskui savo šeimininką. Nė vienas neištarė daugiau nė žodžio, tik Oliveris užsikniaubė ant senelio kapo. Kai pagaliau vyriškas išdidumas nugalėjo širdies skausmą,

jis atsigręžė, norėdamas dar paprašyti Nečio, kad neitų, tačiau pamatė, kad prie kapų likę tiktai jis ir žmona.

— Nečio nebėra! — sušuko Efingemas.

Elizabeta pakėlė galvą ir pamatė, kaip prie pat miško medžiotojas sustojo ir atsigręžė. Jų žvilgsniai susitiko, ir Odinė Kojinė skubiai brūkštelėjo sudiržusiu delnu sau per akis, paskui, aukštai iškėlęs ranką, atsisveikindamas pamosavo ir, šūktelėjęs sutrikusiems šunims, dingo miške.

Tai buvo paskutinis kartas, kai jie matė Odinę Kojinę, nes jis nuėjo taip greitai, kad jo nebegalėjo pavyti tie, kurie leidosi iš paskos teisėjo Templo įsakymu ir jo iniciatyva. Medžiotojas nuėjo toli į vakarus, ir jis buvo vienas iš pirmųjų tarpe tų, kurie savo tautiečiams praskynė kelius per žemyną.

Ф. КУПЕР

ПИОНЕРЫ

На литовском языке

Redaktorė R. Zagorskienė
Viršelis dail. A. Kazakausko ir I. Martinaičio
Techn. redaktorius J. Dargis
Korektorė T. Ališkevičienė

Pasirašyta spaudai 1966.X.29. Leidinio Nr. 5052. Tiražas 25 000 egz. Popierius 84×108 1/32 — 7,063 pop. l.= 23,16 sp. l.; 22,8 leid. l. Rinko Valst. „Raidės" spaustuvė Kaune, Spaustuvininkų g. 11. Užsak. Nr. 4274. Spaudė Valst. „Vaizdo" spaustuvė Vilniuje, Strazdelio g. 1. Užsak. Nr. 3447.

Kaina 77 kp

7 — 6

U (Amer)
Ku 226